

OLD EAST INDIA HOUSE
EX LIBRIS

Boies Penrose

EX LIBRIS

BOIES PENROSE II

The background is a dense, repeating pattern of marbled paper. The pattern consists of vertical, wavy bands of color, primarily in shades of red, yellow, and green, with some white and blue accents. The overall effect is a rich, textured, and somewhat chaotic visual field. In the center, there is a white rectangular label with a thin black border. The label contains the name 'Theodore Besterman' written in a highly decorative, calligraphic script. The name is enclosed in a decorative frame with ornate corner pieces. Below the name, there is a faint, circular stamp containing the number '174'.

Theodore
Besterman

174

111 **Bergomensis** (J.
tisque mulieribu
finely printed in
wood engraving
Martyrs, famous
full length portra
tion, folio, fine
been carefully
morocco super
tooled gold bo.
Ferrariae, 1497

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

De

plumms

claus lous of

Quintus. Quis

procedimus

monstrum

omne

lun

Prologus

C Fratri Jacobi philippi Bergomēsis ordiſ Heremitarū diui Auguſtini ad ſacraſſimā Beatricez Aragoniā/Ungharoz ⁊ Boemoz Reginā in librum de claris ſceletiſq; Mulieribus nouiſſime ꝑgeſtum.

Prologus.

Eripſimus iam dudum ſacraſſima Regia latiori volumie de vniuerſis Regib⁹ viriſq; qbusq; illuſtribus tā recētoribus q̄ nouiſſimis: ſed ⁊ de pleriſq; mulierib⁹: ac de totius mūdi rebus geſtiſcuſq; Geographia multoz regnoz atq; regionuz ꝑout hiſtoria ipſa quam ſcribebamꝰ/locoz aliquā requirebat ſignificationez/ vt lucidior fieret. Qd̄ plane volumē/chronicarū Supplementi Titulo ꝑnotauim⁹: quodq; opus impreſſorū offitio tā pluribus comūne ſtudioſis hoibus reddere curauimus. Id̄ quoq; nescio quo merito (niſi q̄ curioſiora admodum mortalibus placent) ab vniuerſis iaz fere ingēti comparatū eſt affectu. Attñ ſi qd̄ in hiſ ipſis lectorib⁹ arriferit. nō vtiq; mihi aſcribēdū putau/ ſed deo ꝑmunifico gratulādū ꝑuto/ a quo ſemp effluit q̄quid egregium ꝑōt humana fragilitas. Hinc igiſ animata/ hinc incēſa fiducia motuſq; (eſi rugoſa frōte in ſeniū ꝑductus) cum ſepe ſepiuſq; mecuſ tacita cogitatiōe aīo verſarem/ multaz mulierum egregia facta: cum diuina tuz humana ab ipſa glorioſiſſima dei genitrice Maria initium ſumēdo. ⁊ alijs ꝑꝑemodum innumerabilibus/ cum gentilibus: tuz chriſtiāis/ ad hanc vſq; noſtre ſecis etatem etiam ſubſiſtētibus. Quarum quedā (vt ꝑote) gētiliſ/ vt ceteros claris facinoribus anteirēt/ omne ſtudiūz/ ſubſtātiāz/ ſanguinea/ ac ipſaz ſuam aīam erigēte oportunitate ꝑonere ſtatuerē: vt ex ea/ nomē earum ī ꝑoſteros deducerent: ac ꝑꝑetua memoria cōmemorarentur Chriſticolis ꝑꝑꝰ/ que pluriōra ꝑꝑo chriſti gloria/ ſtrenue/ fortiter ⁊ ſapiētē egerūt: ac ꝑꝑter naturam fecerunt. quibus eſi a natura rerum molities inſita ⁊ corpus debile/ ac tardum īgenium datuz fuerit: in virilem tamen euāſerunt animum: ita vt īgenio celebri/ infractoq; pectore/ atq; virtute cōſpicua/ auſe fuerint viris etiā difficiliſſima ꝑꝑo chriſto aggredi atq; ꝑꝑficere: ex quibus certe maximis laudib⁹ veniunt extollende. Et iccirco ne merito etiam ipſe fraudentur ſuo: impꝑimis in animum venit. ex hiſ que hiſtorie ⁊ memorie refferunt: ⁊ hebreis veteris teſtamenti ⁊ gentilibus/ ſanctiſſimiſq; martyrib⁹ ⁊ virgibus atq; alijs pleriſq; noſtri eui viraginitibus/ quas aut audacia/ ſeu ingenij vires ⁊ industria/ ac literaria/ aut ſingulare aliquod nature munus/ vel fortune gratia/ ſeu mundiālis iniuria notabiles fecit/ in vnum deducere voluminis corpus. Hæc volo tue maiore ſtati legenti incongruum videatur/ ſi Sare. Olde. Judith. Heſter. ſanctiſſimis pudiciſſimiſq; matronis/ immixtas Semiramidē. Medeam. Athaliani. Olympiadem ⁊ Eleopatram cōꝑererit. Hæc q; ē ꝑꝑo ſaluatoris noſtri aduētū ſi ſimiliter ſctē Petronille. Marte. Marie magdalene. Agneti. alijsq; ſimilibus ſcriſſimis chriſti martyrib⁹ ⁊ virgibus/ comixtas Egrippinā Heronis matrē. ſauſtinam auguſtā. Semiamirā meſanā: ⁊ alias ipudiciſſimas ſetulētaſq; ſemias/ quibus ꝑꝑꝰ grāde ſed ꝑꝑnitioſuz fuit īgenium. vel eiſdē bonis ꝑꝑforme. Hō enīz mihi animus eſt/ hoc claritatis nomē ita ſtrictuz ſumere. vt ſemp in virtutē vel ſanctitatē videat̄ eſſe: quinymo in ampliorē ſenſuz (bona cuſ ꝑꝑe) legētū trahere. Et illas ſolas intelligere claras: quas quocunq; ex facinore orbi/ vulgato ſermone notiffimas nouero. Cuſ ē iter apoſtoloſ aliōſq; ſanctiſſimoſ eccleſie

Prologus

catholice doctores viros illustres sediciosos hēticos. s. Arriuz. Sabeliū. Eunomiū. z ceteros tales a diuo nostro Hieronymo cōnumeratos legerim⁹. Verū quā extulisse laudib⁹ memoratu digna z depressisse increpatiōibus ifanda nō nunq̄ non solum erit hinc egisse gloriosos in gloriam. vt inde ignauas ab ifaustis paululum retraxisse. Et ne more prisco apices tm̄ tetigisse reruz videar ex quibus a fide dignis cognouisse potuimus amplius in longiusculam historiā protraxisse non solum vtile. sed z opportunum arbitramur. existimās harum egregia facinora z sanctimonie non minus tue regie maiestati q̄ quibuscunq̄ tam viris q̄ mulieribus placitura. Quō cum vt plurimum harum historiarum sis ignara sermone prolixiori indigere z letari te animaduerto. Comiscui etēz hoc in volumine gentiles feminas cum hebreis z christianis secūdum exigentiaz temporum earundem licet nō satis bene conueniāt nec equo icesserint gradu. Erit itaq̄ hoc opus tāq̄ Apotheca aromataria in qua ad profectuz hominis dulcia z amara reponūtur necessaria. Sapit nāq̄ nō solum historiaz sed z mundi phylosophiā. ac christi euangeliū peroptime. Has igit nostras claraz muliez historias magno studio ame elaboratas: cū satis diffiderez multis placere z presertim his q̄ egre aliquid probare psueuerē de dei oīpotentis nihilominus bonitate confusus discrimē facturuz) tēptauī illas in lucē emittere. Et vt se ostēdere ceperūt: illico a multis digne habite sūt. Clarumq̄ preter ceteros cui testimoniuz dedit Donatus Arretinus sacerdos ille dudū per omnia tuus Strigonensis ecclesie vicarius: ille inq̄. qui nō modo iuris pontificij sed z singulari eruditione doctrina z eloquētia nemini docto nostre etatis cedit. Sed nec ab hoc munere expers extitit sapiētissimus princeps Hercules Estēsis sororius tuus. qui nec iuitus audiuit eas legētes nō semel sed pluries: quaz q̄dez laudationez quuz approbataz didicissem extēplo ne ex me ipso quicq̄ de tua Maiestate asferre viderer: v3 ne criminādi ansas preberem inimicis (sed testimonijs verissimis vterer) ab eisde3 iprimis locupletissimis hui⁹ opis testibus deide a tribus p̄clarissimis pōtificibus tue maiestati notis viris vtiq̄ sapiētia ac fide dignissimis. vtpotē iprimis ab reuerēdissimo Nicolao maria Estēse dignissimo Adriēse ep̄o viro plane z morib⁹ z eloquētia pōtificijq̄ iuris ac aliaruz bonaz litteraz appzime eruditissimo: deide seorsum ab Thoma Seruiese eque ep̄o cōpatriota nostro Theologo psultissimo ac p̄cionatore disertissimo. Ac dñū ab Petro Tranēse Telefino coepiscopo phylosopho ac theologo cōsumatissimo quē p̄ceteris tua iclita. O. mirabilem nō ignorat. Hi aut plenissimo ore de tuis incredibilibus virtutibus plurima mihi coram refferētes maiora inquit plane sunt pater Jacobophilippe hui⁹ nostre diue viraginis merita q̄ tuis humeris perferre queas. Neq̄ equidem dixerunt apud veteres siue recētiores mulieres vsq̄ vlla vnq̄ posset inueniri huic comparatio congrua Ab eisdem ho percunctari cepi an tibi mulierum prestantissime incliteq̄ Regine id opus dicandum esset. Jam diu etenim talis etiam ad nos vsq̄ de lōginquo positos de consumatissimis tuis virtutibus fama processit: vt tāq̄ leticie oleo nostra impinguauerint ossa. Que certe imprimis magnā humilitati nostre fiduciam scribendū ad soluz tue celsitudinis etiāz prestitere. At illi illico exquirenti mihi cōprobarūt (vno oīum consensu) electionez nostrā: asserētes te vtiq̄ nō solum italicuz sed z totius pene christianitatis iubar fore perfulgidum ac sin-

Prologus.

gularis non tñm feminarum, sed z Regum oïum gloria. Aſſeuerantes inſup, te longe oïpm expectatione gratiſſimã munificētiſſimãq; iter ceteros mortales: vt pote Mæptem. ſiliam. Sororem. Amitam. Conſubzinã. Uxorem deniq; inclitam tantorum Regum omnes rey bellice peritiſſimi, qui celeberrimas victorias de hoſtibus ſepiſſime reportarunt. Ziunt preterea te illis ornatiffimif litterarum ſtudijs (quas liberales vocant) ita ab adoleſcētia opaz dediffe: vt tibi iã aut i hitorijs: aut certe diuif litteris ſiue quacũq; eruditiõe/ac etiã i phyloſophia ipſa, nihil proſus incognita remaneãt. Unde factuz eſt: vt tuus ſmo (vt multoz fert oppynio) in oï publica priuataq; re promptiſſimus atq; diſertus extimeretur. Perhibēt quoq; tibi quãdam elegãtiſſimaz ciuilib eloquentie inefſe vim a natura iſitam/in qua quidẽ ſplēdidiffime tuaz Regiam mayeſtatem pſepe elaboraſſe conſtat: adeo vt in admirationē etiã audiētes quofcũq; traheret. Ineſt ve eidē tue. M. promptuz z verſatile ingeniũ vt illico intelligat: quicquid ab oratoribus ſeu priuatis coram proponat: reſpõdeatq; oportune z latino ſermõe, aut Idyomate vngaro ſeu panonio/ aut Theutonico prompte z expedite/ac ſemper comiter z perurbane. In colligendis vero hominibus comiterq; apud te ſuſcipiendis, tuo illo cum coniuge Mathya Rege prope diuino/ par certe eſt humanitas atq; munificentia: per quam tibi in omni regno illo gloriã non modicã, cũ maxima oïum Ciuium beniuolētia comparaſti. Tui preterea compoſiti mores manſuetudo ve quedã atq; humanitaſ/ z familiaris: ac vrbaniffimũ viuendi genus, te non ſolum deo optimo ſed cũctis populis admodum gratã carãq; fecere. Mæq; parum tue excellentiſſime dignitati cõducifti, q; vngaros Boemosq; antea ſemibarbaros/ ad quẽdam vrbanũ viuendi moduz tuis mirificis auſpitijs tibi conducere licuerit. Mæq; enim iniquiunt vlla tuis incredibilibus virtutibus/ vt pote fidei, charitati, pietati, religioni, conſtantie, prudentie, fortitudini, iuſtitie, temperãtie, ac illibate ſemper caſtimonie poſſet diebus noſtris inueniri comparatio. Glorioſe etenim/ malis pulchreq; mori/ q; turpiter fedeq; viuere te omnes autumant. Sed hoc in loco (bona cum omnium pace) ingētem ac inauditam certe tuã liberalitatem ſcilētio preterire nequeo/ cum ad ſũmam tue Celſitudinis z oïuz edificationem pertinere dignoſcatur. Euius fuiſſe tantã cõſtat: vt nullis proſecto litteris poſſet ipſi tue. M. meritas accomodare laudationes. Mãm parua aut mediocria largiri hũanitati/ maxima aut proprium plane deoz eſt. Duz diuus ipſe Marit⁹ tuus Rex in riuif ſuſſiſteret/ vna tecum / z publice z puatim/ tanta vtebamini liberalitate/ z charitate/ atq; munificentia/ vt domus veſtra officina quaſi ſemp fuerit exiſtimata/ in qua ſane nihil aliud q; liberalitas venderetur. Eõſtat eteiz vulgato ſermone/ vos magis itentos in diſtribuendis errogandiſq; maximis opibus/ q; in illis comparandis fuiſſe. Quid multa memoro? Te equidez ſolã non mortalem aliquẽ: ſed propitie fortune benigniſſimũ Sinum vocant. Quãta itaq; tua ſit/ ne dicam humana/ ſed diuina liberalitas i ſolo illo memorabili ſane facinore errogationis tantozuz theſaurorũ z inextimabilis ſuppelectilis: que tibi obuenerat ex regia conſuetudine illa vngarica/ quam z tutã/ tua ſub poteſtate apud Strigoniã vrbeſ tibi reſeruabas: ipſã nempe totã / vt cras animo magis q; diuitijs locupletior / in beneficio. z conſeruacione regni liberaliſſime / tua ſponte errogare voluiſti: quod quidem ſpecioſum munus

Prologus.

perhemnem certe tibi gloriâz acquisiuit. O Jesu bone? quid hoc munere maie-
 statis excelsius? quid ve iucundius? vniuersi profecto obstupuere. Maius eg-
 dem Mulieri hoc fuit: quàm populo Romano Asyam Attalo Regi condonasse:
 cum ipsa etiam nõ minoris pretij habita sint: quàm tum tota Asya (vt ita loquar)
 fuerit existimata. Ipsa igitur munera tua virago dignissima tuam regalem ma-
 gnitudinem prese ferrunt. Ad decus enim et ad gloriâ cum sis nata et educa-
 ta: omnia supra homines et meditari et facere/videre visa es. Persepe quoque ve-
 luti christianissimâ mulierez/saluberrima confessiõis medicina tuâ te consci-
 entiaz humiliter absterge refferunt. Adeo namque apud nos existimata es natura vir-
 tute gloria tam excellēs: vt etiam hoc vno, etas nra possit in omni genere laudis
 cum antiquiorib⁹ nouissimisq; selectisq; mulierib⁹ decertare. Consimilib⁹ itaq;
 ex sententiâ Saluatoris nri margarite et sancta vtiq; danda sũt atq; dicãda: non
 autē porcis seu ipuris canib⁹ et imundis. Et iccirco hoc peregrinum clararum
 mulierum opus/ tuo amplissimo nõi merito et opportune his tuis inaduersis
 fortunis dicanduz putauimus/ quã speciosissimũ certe caput/ oĩum preclarissi-
 marum mulierũ futuz indubitato aguramur: modo in tot tuis aduersis nõ pro-
 sterneris. Et quãquã hec mea scripta seu lucubrationes longe distet/ ab eoz maxi-
 ma laude/ que sepe in manib⁹ habes diuoz vs: Ecclesie sancte doctorũ atq; alio-
 rum pene innumerabiliũ eruditissimoz viroz sublimia opa/ quibus ad cumu-
 lum nihil cõferre possit. Attũ et post adipem/ etiam blãdissima oluscula appe-
 tibilis sunt. Indubitato eteĩm credo sacratissima Regina/ si hasce mulierum vi-
 tas diligenti examine plegeris: quia iacẽtem tuuz aĩum/ varijsq; molestijs delectũ
 parumper attoles. Ex quib⁹ profecto cognosces/ quia te tanquã fidelẽ et caram suã
 pius dñs his momẽtaneis et fragilib⁹ bonis puauit et eruit: nõ vtiq; vt contra
 te seuiat (et tanquã carnifex) perdat: sed vt optimus liberator/ cũ eisdem scĩssimis
 mulieribus/ ab oĩ culpa erimat: et iperpetuuz muneret. Nec dubito quoniam et tandẽ
 euz grãrũ actiõẽ cũ Apostolo dicas. Que cũq; scripta sunt/ equidẽ optie aĩad-
 uerto: quia ad nostrã doctrinã scripta sunt: vt per paciẽtiã et consolatiõẽ haruz
 scripturaruz/ et nos spem habeamus. Quod si feceris/ nec tuĩs laudib⁹ vlla vnquã
 etas sinez imponet: atq; ego homũculus/ sũma cum obseruãtia/ nomẽ cõstantis-
 sime extollam regine. Tanta profecto est
 inclita tua apud omnes laudata mansue-
 tudo et sapientia: tantaq; religio/ et animi
 tui rectitudo/ vt quamdiutius tecuz inmo-
 roz/ maiorem eo in me diffidentie notam/ le-
 gentes interpretari queunt. Quare mihi
 nunc modum iponens tuam. M. exortatã
 cupio: vt pro singulari sua ingenitaq; vir-
 tute/ hoc nostrum clararum mulierum mu-
 nus humanissime suscipiat: illudq; sepius
 legat: quia si fecerit, segura et periucunda etiã
 inaduersis/ eidem videbitur vita: Vale fe-
 minei serus: ac cunctarum Reginarum or-
 namentum atq; decus.

Tabula.

Ad Illustrissimā xpianissimāq; Beatricē Re gina: oc clarissimis p̄srib' m̄lierib' tabula: vt i fra.		Damifella triulcia virgo folio	167
Afra martyr folio	95	Delbora prophetissa	21
Agata martyr	64	Demetrius martyr	121
Agnes martyr	74	Demetrius romana	120
Agrippina neronis mater	47	Diana que ⁊ luna	20
Albumea sibylla	45	Dido cartaginensis	28
Amalafunta regina	123	Domicilla martyr	57
Amalthea sibylla	33	Dorothea martyr	86
Anastasia martyr	94	Dripetrua regina	41
Angela nugarola	164	Elysa sfortia folio	156
Antonia. ⁊ D. antonii	47	Elyzabeth sancta	137
Appollonia martyr	65	Elyzabeth hispaniarum regina	159
Apostola byberoz	102	Emerentiana martyr	75
Bagnes asyatica	21	Eribrea sibylla	22
Borgia adrastris filia	23	Eua omnium parcens	13
Bithemisia regina	38	Euphemia martyr	83
Bifella virgo. Ro.	105	Euphrosia martyr	104
Bithalia regina	30	Euphrosina virgo	106
Burea Bbbatissa	131	Eugenia martyr	69
		Eulalia martyr	75
		Eustochium virgo	121
Baptista prima folio	140	Fabiola romana folio	112
Baptista vrbini ducissa	155	Faustina augusta	60
Barbara martyr	91	Fausta martyr	81
Barbara gongyaga	176	Felicitas martyr	60
Blanchamaria ducissa	153		
Blancha mirandulana	163	Baya cirilla ethrusca folio	31
Blandina martyr	64	Balla placidia sancta	118
Blesilla romana	105	Bessilla regina vngarorum	166
Beatrix sfozia	164	Benebia gambara	150
Bona lumbarada	152	Benebia bononiensis	164
Bugida virgo	126	Brata virgo Bergomensis	96
Bugida suetia sancta	130	Brisildis marchionissa	133
Camilla regina folio	28	Deccuba troyana folio	26
Cassandra troyana	26	Helena solis filia	25
Cassandra veneta	164	Helena constantini mater	92
Catherina virgo ⁊ martyr	88	Helena andebianorum regina	101
Catherina senensis sancta	141	Helena vtinensis	146
Catherina foroliuū	160	Heribrea amazonum	23
Cecilia martyr	61	Hester hebreica	36
Ceres frugum dea	18	Hippolita alphonſi vxor	159
Cesarea persarum regina	132	Horibensia poetrix	45
Cyrilla romana	35		
Cyrces maga	27	Ganna gallica pulcella folio	144
Claudia restalis	41	Go que ⁊ ylis regina	18
Claudia alia	38	Gppo nobilis greca	35
Clara virgo minorum	136	Joanna regina	141
Clara de monte falco virgo	138	Joanna papissa	133
Cleopatra regina	43	Isabella prima regina	145
Columba martyr	73	Isabella secunda regina	151
Concordia martyr	97	Iotha nugarola	151
Coniuges cymbiorum	43	Judith hebreica	33
Coruſicia poetrix	45	Juliana martyr	76
Constantia imperatrix	135	Julia pompeii vxor	42
Constancia alexandri sfortie	155	Juno magna dea	18
Cristina martyr	80		

Tabula.

Justina martyr patauina	76	Penolopes vixit vxor	27
Justina alia martyr	77	Petronilla virgo	49
Leonoza Estensis folio	161	Polyxena troyana	26
Leucadia martyr	76	Popca Senecæ vxor	48
Lucia virgo & martyr	86	Portia Bruti vxor	44
Lucia alia sancta	85	Prætedes & prudentiana sancte	59
Lucretia Romana	34	Proba centona	116
Ammea regina folio	103	Radegundis Regina folio.	138
Amunica augusta	103	Rhea seu ops magna	18
Antho thebanorum regina	24	Reparata virgo sancta	67
Arcella romana optima	116	Rizarda Estensis	157
Arcellina diui Ambrosii	116	Ruffina & secunda ma.	69
Arcaia optima pictrix	39	Sabina popca neronis vxor folio	48
Argarita martyr	82	Sabina sancta	58
Argarita anglozum regina	156	Sapho lesbia poetrix	31
Argarita dacorum regis filia	158	Sapho altera	32
Aria mater domini nostri	1	Sarra Abrae vxor	14
Arianes hebreæ	46	Scholastica virgo	124
Aria magdalena	52	Semiramis regina	16
Aria egyptiaca	104	Semigunda Imperatrix	184
Aria putheolana	139	Serapia martyr	57
Aria montis ferrati	149	Symphoziosa martyr	59
Arpelia amazona	18	Sophia matrona sancta	70
Arctina martyr	62	Sophonista regina	40
Arctia. R. pictrix	51	Sulpicia Romana	40
Arctha hospita christi	51	Sulpicia alia lentuli vxor	45
Arthildis comitissa	135	Chamiris regina folio	32
Arcentia tridentina	107	Chamiris pictrix	36
Ardæa colcozum regina	22	Zecla virgo & martyr	55
Ardusa que gorgonis dicitur	24	Theodolinda regina	130
Arclania Romana sancta	104	Tertia hemilia scipionis vxor	41
Anerua que & palas	17	Triaria Romana	57
Aronica diui Augustini mater	109	Tripetrua regina	56
Aicaula que & sabba regina folio.	29	Ueturia coriolani mater folio	34
Aicostrata que & carmentis	24	Victoria martyr	69
Aiobes thebanorum regina	21	Ursula virgo & martyr	122
Olida prophetes folio	32	Ursina tozella	143
Olympias alexandri magni mf	38	Ypermestra regina folio	19
Ops magna	6	Ypsicræta mitridatis vxor	42
Ozybea amazona	23	Yrenes pictrix	39
Panthasilea amazona folio	25	Yrenes Imperatrix	132
Pamphiles greca	30	Zenobia regina folio	72
Paula Romana sancta	114	Finis.	
Paula Sorigiaga	142		

Rerū q̄rundaz particulariū a claris mulierib⁹ inuenta rum hic ēt specialis apponitur tabula. primo v3.	
Actiue z cōtēplatiue vite primū inuentū folio	xvi.
Amor mirabilis erga patrem	xxxviij.
Amor inextimabilis Julie in virum	xliij.
Amor mirabilis sulphicie erga virum	xlvi.
Amor coniugalis Grisildis erga virum	cxxxiiij.
Aranca vermīs aqua nomen accepit	xxi.
Aratri primum inuentum	xviiij.
Armature ferree primum inuentum	xviij.
Balsami prima plantatio folio	xxx.
Bauarie prouincie descriptio.	cxxviiij.
Bombicis primus vsus.	xxx.
Bouum domandorum prima inuentrix	xviiij.
Britanie insule quedam descriptio	xcviiij.
Caluarie locus vnde dictus est folio	c.
Carthaginis vrbis conditio	xxviiij.
Carmentalia loca vnde nomē habuere	xxv.
Castitatis antique/exemplum admirabile	xxxv.
Castitas admirabilis Antonie Ro.	xlviij.
Centona liber vnde zc	cxv.
Eoli prima inuentrix	xiiij.
Conuersio hyberorum a qua fuit	cij.
Conuersio longobardorum	cxxx.
Conuersio vngarorum	clv.
Dignitates mulieribus concessē	cccv.
Femoratum prima inuentrix	xviij.
Fistule pulsande primum inuentum	xviij.
Fusi instrumenti primum inuentum	xxi.
Grammatice facultatis primum inuentum	xxv.
Lanificij primum inuentum	xxi.
Litterarum egyptiarum primum inuentum	xviiij.
Litterarum latinaz primum inuentum	xxv.
Mantue vrbis conditio	xxiiij.
Mausolea sepulcra a quibus nomē habuere	xxxviiij.
Numerorum cōputandoz primū inuentum	xviij.
Oley fiendi primuz inuentum	xviij.
Panis conficiendi prima inuentrix	xviiij.
Plectri musici primum inuentum	xxxij.
Prudentia admirabilis tertie emilie	xli.
Quadrigarum primum inuentuz	xviij.
Rethis tam piscium q̄z auium prima inuentrix	xxi.
Saphici metri primum inuentum	xxxi.
Securis armature primum inuentum	xxv.
Superbie malum quantum obest	xxi.
Tetrini operis prima inuentrix	xviij.
Virginitatis argumentuz in claudia vestali	xliij.

IHS

XPS

M. CC
CCL

XXX
XIII

DEO
INVISIBILI ET
IMMORTALI

De Maria virgine ppetua: deiqz genitrice gloriosissima:
celorum atqz angelorum regina. Capitulum Primum

Arie beatissime z immaculate sem
per virginis: genitricis dei ac dñi
nostri iesu christi vitam consuma
tissimam: oiumqz perfectissimam:
hoc in exordio scripturus: que. s.
omni genere mirificorumz exempro
rum totum terrarum orbem reple
uerat. Etereoz ne pôdē laudis quā
meruit obrutus: magis imbecillitatez ingenij mei detegā:
q̄ suas inennarabiles diuinasqz virtutes sicut par est rep
sentem. Eum sit ipsa angelorum Regina: sacrarium spiri
tus sancti. z totius sanctissime trinitatis domicilium: po
taqz per quam celeste regnuz ingredi licet. Sitqz preterea
z virtutum omnium specimen/errantium semita/ honesta
tis totius norma: atqz destitutis solatiuz/afflicis refugiū
demum quoqz nauigantium salutis portus. Plane hec ta
lis z tāta/ ante omnia secula: atqz anteqz suspicari quis au
deret/creata fuit. Et q̄qz apud nos postmodum in carne
fuerit fabricata/apud deum nihilominus antē secula erat:
etsi non substantia carnali/tamen plena dispositione. Di
uina etenim illa prouidentia/cui omnia prorsus cognita z
presentia sunt: quuz z angelorum z hominuz defectionē:
ante conditam condendamue/ huius mundi molē/ ab eter
no/ (luce omni clarius) preuidisset z angelorum quidem in
staurationem per homines: hominum x̄o p filium sibi na

tura atq; eternitate parem: eodem beneficio redemptionem et subuectionem operari decreuisset: medium quoque quod fieri aptissime posset sapientissime simul et beneficentissime preparauit. Nam cum videret captiuum hominem liberari nisi a deo non posse satisfacere et deo deum innocentem pro reo hominem non debere: pulcherrima atque incomprehensibili vtriusque nature coniunctionem siue (ut verius loquar) vnionem: vnigenito filio humanam naturam assumenda atque inter homines et pro homini viuendum moriendumque constituit. Que quidem omnia cum diuina mens in illa ineffabili eternitatis et sapientie sue luce preuideret. Matrem suo filio coeterno omni nature munere perfecta et omni virtute predicta et omni sue beneficentie munere dotata: denique qualem dei matrem esse pueniebat in amplissimo sue mentis utero prius percipuit. De qua quidem eterna natiuitate sapientiam dixisse reor: putet et sancte ecclesie consuetudine edocemur: qua discimus: peculiare ipsius sanctissime virginis subsistere preconium vel potius testimonium. Cuius specialis est attributa lectio. Ab initio et ante secula creata suam et usque ad futurum seculum non desinat. Simile quod in pueribus ex ipsius persona que beatissima virgo est. Dominus creauit me ab initio viarum suarum in opera sua: ante secula fundauit me. In principio anteque terram faceret et abyssos priusque prederent fontes aquarum priusque formarent montes ante omnes colles generauit me dominus. Sic quoque et diuus testatur Augustinus. Ante mundi condictionem deus omnipotens anteque Iesus nasceretur et vterque de quo nasceretur: et tempus quo nasceretur: et dies quo nasceretur: et ciuitatem in qua nasceretur: deligit atque thronum vbi ipsam suam sanctissimam collocaret genitricem: ipse condidit et elegit. Sic quippe et per prophetas predictisse inquit. Mater syon dicet homo: et ipse fundauit eam altissimus. Condito itaque mundo reuolutisque ab origine mundi quinque milibus: ac sex et octaginta supra centum annis quum tempus adesset quo dei filius ex celo ad homines ut homo descenderis esset: quam deus matrem eterna sua mente conceperat: eam optimis nobilissimisque progenitoribus procreandam tandem curauit. Nam ut diuus commemorat Lucas euangelista sumpsit eam primo a Seth filio Adee: qui cultum dei primum docuit: deinde a Noe castissimo qui virginitatem usque ad quingentesimum vite sue annum seruauit. Ab Enoch qui in locum deliciarum translatus est. Ab Abrahama fidei patre Isaac Jacob et Iuda eius filio: optimis sanctissimisque patriarchis. Deinde ab inclitis perfectissimisque regibus et prophetis. videlicet Dauid Salomone. Ozia. Asa. Ezechia. et Josia rege optimo omni preconio digno. Ceterosque pretereo quos et diui euangeliste Matheus videlicet. et Lucas sua in genealogia et generatione serio ordine describunt. Joachim autem castissimus sanctissimusque vir ex huiusmodi stirpe diuina tandem procedens: Annam eque sanctissimam feminam duxit uxorem ex qua cum iam multis annis nullos suscepisset liberos et vterque nihilominus castissime religiosissimeque viueret: sobole quam illis neque etas neque natura dederat: sumis a deo precibus et votis demum impetrauere diuinam: et supra naturam mirabilem. Diuinus enim angelus vtrique seorsum sanctissime puelle conceptum partumque promisit. Nata igitur suo tempore ipsa puella Maria iuxta angeli monitionem est nuncupata: et supra omnes mulieres primum fuit benedicta. Et a parentibus triennio admirabiliter in domo eruditur educata. Quibus exactis mox templi seruitio (ut ipsi voverant) cum sacris virginibus ministratura offertur. Que quidem cum eo peruenisset:

nō secus atq; adulti solēt: qñdecim eius tpli grad^o facile apteq; p̄scēdit. Eui⁹ miraculi memoriā/totidē; postea psalmi/g pp id graduales sūt appellati/xpia na religio celebravit. Jam qppe dñs in virgīs sue infantia magnus qđ opabat/ quātaue futura eēt:huius miraculi iditio p̄mōstrabat. Sacrificio igif scđm legis p̄suetudinē celebrato:votoq; suo itegre p̄fecto.virginē dilectissimā itra scēpra tpli/cū alijs sacris x̄ginib⁹(ibidē educādis)dimisere parētes: 7 domū oēs rediē. Admissa autē Maria x̄gūcula in tēplo:extēplo ceteras virgīes cuz qbus morabat/7 mox elegātia/7 virtutū copia: ac oīs vite sc̄tmonia añcessit/ quāto fili⁹ ex ea nascitur⁹ ceteros mortales/in ea ip̄a/ad quā descēderat nāe hūilitate erat antecessur⁹. Quotidie nāq; ab angelis frēq̄ntabat/quotidieq; ēt diuina visioe fruebat/g eā a malis oībus custodiebāt/bonifq; oībus redūdare faciebāt. Euasit itaq; puella hec Maria/mor in tā admirabilē /tāq; celebres corpis pulchritudinē vt nō solū ceteras q̄ in tēplo erāt virgīes s; 7 q̄ vnq; i mūdo fuerūt suparet mulieres. Anđ 7 hoc p̄ter nāz in ea fuit admirabile:q; q̄ plurimos regni iudeoz p̄mores nobilioresq; ad se viscēdā/ēt sua i pueritia excitauerit. Erat eidē ip̄rimis corp⁹ optie cōpactū 7 digna p̄ceritate elatā/facieiq; dec⁹/p oīa p̄cipuū:in eiusquoq; vultu quoddā oculis hūanis sydereū habebat sicut 7 ei⁹ postmodū fili⁹ iesus x̄ps/eidē p oīa in liniamentū corpis silimus sine quo certe nūq; tā cito/eū secuti fuissent apostoli ac ceteri oēs discipuli:nec q ad p̄hendēdā eū venerāt/corruissent. Eratq; i ea q̄daz i enarabilis oculoꝝ leticia atq; modestia/quā tñ ēt ab ipsa puerili etate/itra vestimentoꝝ suoz sūmbias coercē didicit. Erāt p̄terea illi celestis facieꝝ sue mot⁹/scđz actuz verboꝝ suoz varij 7 de cori. Aureā isup come volatillis copiā hinc ide p humeros recindētē/quā semp nihilomin⁹ vello cohoptā gestabat: 7 lepidā sonātēq; vocis suauitatē. Itēnō 7 quosdā act⁹ 7 gest⁹. ppe diuini. Tā roseꝝ oris/q; splēdide frōtis/atq; eburney gutturis. Illi deniq; pp ipsi⁹ imensā prudētiā,erāt x̄ba/nō solū hōesta/s; 7 pauca qdes;q̄ p loco/7 tpe effundebat. Otiū tāq; p̄nitiosissimū sue virgitat̄ hostē fugiebat. Zeiunia iter cetera sūmopere frēq̄ntabat:ac meditationib⁹ /p̄tēplationib⁹ 7 sacris oꝝonib⁹ ardētissime isistebat/7 iuigilabat. Quib⁹ plane bñsitijs atq; x̄tutib⁹ i amplissimā famā apud cūctos Hierosolimoz nobiliores p̄ ceteris tpli x̄gib⁹ felicissime puenit. Hoc itaq; viuēdi mō btissima puellula x̄go maria ad q̄rtumdecimū vsq; puenit annū:vt nō solū de ea nihil mali rēphēsiōe dignū p̄singē qf̄q; potuerit:vez 7 boni oēs q eā nouerāt/ vitā 7 p̄uersationē ei⁹ oēs admiratione dignā iudicarēt. Maxim⁹ autē tpli pōtifex publice tūc ex more denūtiavit/vt virgīes oēs q̄ in tplo erāt: 7 etat̄ hoc tps̄ iplessent/domū suā cuz bñdictōe reuenterent:vt nuptijs scđz morē genē/7 etat̄ maturitatē/operā darēt. Eui mādato cuz cetē oēs p̄auissēt:sola x̄go dñi māia/hoc se facē nō posse rñdit/dicēs. Se qdē 7 parentes suos dñi fuitio mācipasse/s; 7 isup se ipsam dño p̄petuā x̄gitatē deuouisse:quā nūq; viro aliquo comixtiōis more cognito/violare decernebat. His auditi pōtifex i angustia ai mor deuenit:q; neq; p̄tra scripturā/q̄ dicit. Mouete 7 redite/votū ifrigendū putaret:nec mores gēti itroducē p̄sumeret. Diuio itaq; oraculo p̄monit⁹ pōtifex mādauit:vt oēs ex hycrosolimis alijsq; finitimis locis p̄mores adessēt 7 ad iminētē festiuitatē puenirēt:quoz cōsilio scire possz/qd de tā dubia re faciendū essz. Qđ cū factuz esset/oibus in cōe placuit/dñm sup hac re p̄sulēdū esse. cūctisq; oꝝoni icūbentib⁹ mor de oraculo

vor prupit. Scōz Isayē vaticinū regrēduz esse viz/cui vgo illa comēdari z de
 spōsari debēt. Liq̄t. n. Isayā ipm p̄dicisse. Egrediet vga d radice Iese z flos de
 radice ei⁹ ascēdet z regesct sup eū spūs dñi: spūs sapie z itellect⁹/spūs p̄siliij z
 fortitudis/spūs scie z pietat⁹: ac replebit eū spūs timoris dñi. Ergo scōm hāc p
 phetiā: cūctos d̄ domo Dauid nuptui habiles nō piugatos) suas vgas ad alta
 re allatuos p̄cepit: z cui cūq; v̄gula florē emiſſet/ i eiusq; cacumie spūs sc̄tūs
 in colūbe specie p̄scēdiſſz/ ipz esse/ cui vgo maria comēdari ac despōsari debēt.
 In ceteros at ioseph de domo z familia Dauid grāde⁹ hō erat. Eūct⁹ v̄o iurta
 ordinē suas vgas cuz gaudio palā deferētib⁹: ip̄e sol⁹ pudore suffusus suā ab
 scōdit. An cū nihil diuie voci p̄sonū ea vice apparuiſſz. Pōtifer iterato deū cō
 sulēdū z erorādū esse putauit. Quib⁹ illico r̄ndit. Solū illū ex his q designati
 essent/ v̄gā suā nō pdidiſſe: cui vgo despōsāda veniret. Prodit⁹ ē itaq; ioseph.
 Qui cū sua attulissz v̄gā/ i eiusq; cacumie colūba e celo d̄scēdes p̄scēdiſſz. Liq̄
 do oib⁹ patuit/ v̄giez eidē esse despōsādā. Nuptiaz igif iure d̄ more celebrato:
 statim ioseph nou⁹ spōsus i bethleē sui or̄t⁹ ciuitatē redijt/ domū suā dispositur⁹
 necessariaq; nuptijs p̄curatur⁹. Virgo v̄o dñi maria/ cū alijs virgib⁹ coeuis z
 collectaneis suis/ q̄s a pōtifice ex more suscepat: i gallileā ad parētes suos ē re
 uersa. **T** Primo igif die sui aduēt⁹ i gallileā/ missus est ad eā angel⁹ Sabriel
 a deo i specie viri/ q ipi virgi marie z p̄ceptū dñicuz/ ānunciaret z p̄ceptiōis ip
 si⁹/ v̄l moduz v̄l ordiez erponēt. Ad eā ergo angel⁹ igressus/ p̄mo cubiculū vbi
 māebat igētī lumie pfudit: ipaz v̄o reuerētissime salutā/ ait. Ave vgo dñi gratif
 sumā/ vgo inquā grā plena/ dñs tecū/ b̄ndicta tu p̄ oib⁹ m̄lierib⁹/ atq; b̄ndicta p̄
 oib⁹/ hacten⁹/ naq; hoibus. At vgo/ q̄q; anglicos diu antea nouissz vult⁹/ z lumē
 celeste sibi iſuerū nō essz: ea qdē anglica visiōe m̄ime territa/ sz neq; ipsa lumis
 visiōe stupefacta/ vez in solo ei⁹ sermōe p̄urbata/ cogitare cepit: q̄lis ista saluta
 tio esse possz/ q̄due p̄tēdet/ v̄l qm finē foret habitura. Eui⁹ sapiētissime cogitatiōi
 angel⁹ diuinitus occurēs. Ne timeas inq̄t dulcissima vgo dei maria/ q̄si aliqd tue
 p̄trariū v̄gitari/ hac salutatiōe p̄terā. Inuenisti eteiz maximā grāz apud dñz: qz
 castitatē z hūilitatē itegrā delegisti/ iō vgo sine pctō p̄cipies/ pariesq; filiū z vo
 cabis nom̄ ei⁹ iesuz. i saluatorē. Ip̄e q̄dez magn⁹ erit: qz dñabit a mari/ vsq; ad
 mare/ z a flumie/ vsq; ad terminos orbis terraz/ fili⁹ q; altissimi/ nō hois carnal⁹
 vocabit. **Q**z quū i terris nasceat hūilis: i celo postmodū regnabit sublimi⁹. p̄te
 rea dabit illi dñs de⁹/ sedē dauid p̄is ei⁹/ z regnabit i domo iacob i eternū/ z re
 gni ei⁹ nō erit finis. Ip̄e q̄ppe rex regū ac dñs dñantiū est/ cui⁹ thron⁹ in secluz
 feclū erit. His at v̄bis angli vgo haud incredula/ moduz scire gliscens/ r̄ndit. Et
 quō istud fieri pōt: **M**ā cū viz iurta votū meū nūq; cognouerū/ quō siue virilis
 semis incremento/ vnq; parē possuz: **A**d hoc angel⁹. **N**e extimes inq̄t venerāda
 maria/ q; hūano more p̄cipias. **M**ā sine virili comixtiōe/ vgo p̄cipies/ vgoq; pa
 ries/ ac vgo nutritis p̄manebis. Spūs eteiz sc̄tūs supueniet ite/ z v̄t altissimi/ cō
 tra oēs libidis ardores obūbrabit tibi. **I**deoq; qd̄ ex te nasceat/ solū erit sc̄tūz qz
 solū sine pctō p̄ceptū/ natūq; vocabit fili⁹ dei. **T**ū maria diuī p̄siliij nō ignara/
 expāsis māibus/ lumibusq; i celū erectū/ cū ingēti z incredibili hūilitate dixit. Ec
 ce ācilla dñi/ neq; dñe mi tāti sacramti dignā me existimo. **V**erūtū fiat mihi se
 cundū v̄bus tuū. **H**is v̄bis nec dū p̄fecte platis. **F**ili⁹ dei eterni iesuz/ spū sc̄tō
 coopante/ in vtero sc̄ssime virgis p̄cept⁹ est/ de⁹ z hō ver⁹. **E**t hoc fuit dies octa

ua challendaz aplis. Qua q̄dez dei m̄r gliosissima: marío p̄mū affecto est gau-
 dio. Proter q̄d̄ z singlis p̄tinuo dieb⁹ marías ob tātuz misteríu deo gr̄as age-
 bat atq; hēbat. **C** Post aliquot x̄o dies ip̄a iā felicissima x̄go aiaduertēs q̄ de
 Helisabeth cognata an⁹ ab anglo itelleterat: q̄ sex iā mēsis⁹ grauida eēt. Ad
 ip̄a; uiscēdā z salutādā p̄ cōi gaudío p̄tin⁹ accedē p̄stituit: z vna cū suo sp̄so
 ioseph/ p̄c̄ito gradu hyerosolimoꝝ vrbē se p̄tulit. Ubi ip̄a Helisabeth anus cū
 ei⁹ marito zacharia/ extra eādē vrbē i colle quodā amenissio habitabāt. In cui⁹
 domū quū itassz/ z benignissime ac ruerēter cognatā salutassz. Eōuersa helysa-
 beth iā z ip̄a spū sc̄to affati repleta: dixit. Bñdicta tu es x̄go gliosa/ iter oēs mu-
 lieres/ sz lōge diuz/ est bñdict⁹ fruct⁹ vētris sui. Quō. n. cōmerui/ vt m̄r dñi mei
 ad me misellā accedēs? Ecce. n. vt fili⁹ me⁹/ meo i vtero/ tuā salutatiois vocē audi-
 uit: p̄ gaudio exultauit/ z lusit i vētre meo/ gr̄as agēs/ ipsi dño n̄ro filio tuo. Au-
 dierat qdē helysabeth fili⁹ i vtero genitricis/ x̄ba dñi p̄ os x̄gis marie p̄tonātis
 z idcirco de vtero ipsi⁹/ i occursum dñi gestiebat erūpe. Tūc helysabeth adijecit
 dicēs. Btā q̄ credidisti/ qm̄ pficient ite ea q̄ dicta s̄t tibi a dño. Tūc dei mater
 gliosissima/ q̄ pri⁹ oraculū angli z p̄ceptiois misteria/ p̄ x̄giali pudore celaue-
 rat. audiēs cognatā suā anū/ silētiū soluit: z plena spū sc̄to/ iter: tōe sublimi/ lau-
 des agrella dñi cū tympano spūs/ i helysabeth p̄uersa/ diuio carmine/ cecinit di-
 cēs. **C** Magnificat aīa mea dñz. zc. q̄ sequunt. Atq; idcirco diuinit⁹ ab ecclia
 solēniter in oib⁹ vesperoz horis/ cāticū istud tā mirificū/ in honorē bt̄issime hu-
 ius x̄gis decātariū institutū ē. Trib⁹ igit mēsis⁹ sc̄tissima x̄go i obsequz cogna-
 te sue helysabeth sua i domo p̄nāsit: ei⁹ in necessitatib⁹ oī cū ardore charitatē z
 amoris sedule m̄strādo/ donec filiū dñi p̄cursorē edidit. De cui⁹ noīe quū i ip-
 si⁹ circūcisioē/ magna iter cognatos z affines orta essz disceptatio. Zacharias p̄-
 ei⁹ mut⁹ existēs/ spū sc̄to ducit⁹/ inuit pugilares sibi afferi. Eū qb⁹/ p̄festiz scrip-
 sit. Joānes est nomē ei⁹. quo qdē noīe/ vniuersi p̄tin⁹ sūt admirati: statiq; vincu-
 lū lingue ei⁹ solutū est. Quas obres maria iter eos surrexit exultatio. Morq; in
 laudē dei oīpotentē z ipse p̄rūpēs: dixit. Bñdict⁹ dñs de⁹ israel: qz visitauit z se-
 cit redēptionē plebis sue. Et erexit. Et reliq;. Qd̄ itē cāticū optimū/ ab ecclia ho-
 ris in matutinalib⁹/ sicut illud bt̄e marie/ p̄tinuo decātat. Hāc itaq; sāc̄tissimā/
 x̄gis marie uisitatioē/ diuis sane misterijs plenā/ ac mnlē z maris sacramentū
 fecundā. Bonifaci⁹ z Sixt⁹ eius noīs q̄rti p̄t̄ifices romāi/ sexto nonas iulias/
 p̄petuo singlis annis solēniter celebrari sanx̄t. Reuersa post hec bt̄issima x̄go
 ad ioachin p̄ez/ ei⁹ sp̄so ioseph p̄sociata: z cū q̄rtus iā extaret mēsis/ ex eo tpe
 quo desp̄sata fuerat/ interea paulatī vtero puerpe itumescēte/ puerpiū se mani-
 festare cepit: q̄ res ioseph mīme latere potuit. Hāc sp̄si more liberi⁹/ ad virginē
 introiēs familiariusq; cuz ea colloquēs/ ip̄az grauidā eē dep̄hēdit. Quā obrem
 estuare ac fluctuare aīo cepit/ qz ignoraret qd̄ sibi potissimū faciendū essz: cuz
 eā traducē oīno nolet/ qz iustus erat/ sz neq; fornicatiois suspitiōe infamare/ qz
 pi⁹: Eūq; cogitaret/ clā id infimoniū dissoluē/ z eā oculte dimitte. Ecce anglus
 dñi eidē isomnis apparuit/ dicēs. Ioseph filij dauid/ qd̄ dubitas/ qre ip̄rudēter
 z irrationabilr cogitas: Scitō qz de⁹ est/ q generat: x̄go aut q̄ generat: hui⁹ tu
 generatiois mister eris z nō largitor: tu fuus es/ z nō dñs. Idcirco mādat dñs
 ipse/ vt ei fuas/ eiq; mistres/ atq; eidē itendas ac opez ferras/ z huic q̄ nascef/ z
 isti q̄ generat. Et q̄zq; tibi maria vxor noīef/ nō tñ tibi vxorem existimes: sz dei

Gaudium
primum.Canticum
beate ma-
rie virgis.Canticum
zach. rie. p
phetc.Uisitatio-
nis inātu-
to no.

vnigeniti matres. Ergo hoc mō accipe eā sicut comēdatū celeste thesaurū ac deli-
 tas diuitias. Accipe iquā sicut vnigeniti dei māsonē sicutq; honorabile tplm:
 ac regis spōsiq; celestis imaculatā domuz. Ita igif fili dauid ioseph ne timue-
 ris accipe mariā iugē vginē tue religiositati comēdatā. Serua eā habetoq; cu-
 rā. Attēdes i egyptū ob herodē fugiēs itez remeabis cū ea post ipsi⁹ berodis
 obitū reducēdo i terrā israel: pariet. n. filiū / r. vocabis nomē ei⁹ iesū. i. saluatorē.
 Ipse. n. saluū faciet populū suū a peccatū eoz. Igit ioseph scōs angli monitionē
 mariā hāc vginē duxit vxorem: nec tñ vllō mō cognouit eā / s; caste peurās cu-
 stodiuit eā. Statiq; vtutes misterij ac quoddā magnificū sacramtuz in eādē
 optie dēphendit: cui ēt approximare se se idignuz existimabat. Un̄ r se pfunde
 humiliās / an̄ tātā / tāq; ineffabilez vginēz / cauebat: ac sibimet sūmope ptimesce-
 bat: istius tāte scitatis neduz vestimenta ptingē. ¶ Itaq; nonus instabat a cō-
 ceptiōe xpi mensis / cuz ioseph vxore / r. hijs q; necessaria erāt assumpta / ex naza-
 rctū in Bethleem ciuitatē vnde oriund⁹ erat / ad iperij mādatuz explendus te-
 tendit. Erat tūc Octavianus Augustus p̄ ceteris iperatoribus / vniuersā iperij
 Ro. monarchiā tenens iustitia r religiōe felix. Cuius qdez vtute par p totū or-
 bez pstituta erat: p qua certe / p totuz mundū / nō ampli⁹ ferreuz s; aureuz vide-
 bat exortuz seculū. Cui⁹ qdez suauissimo fructu gaudē videbant agri letari ma-
 ria / tecta ciuitatū vie / cāpi: r alia q; cūq; exultabāt qdaz i v̄sitarā leticia. Qui cū
 annis iā plurimis ipasset. anno ipij sui secundo r qdragesimo quoddā edictū
 statuit vt vniuersus describeret orbis. Et hec descriptio p̄muz i oriēte facta fuit
 a p̄side puincie Syrie noie Eirino. Iusserat nāq; vnuz queq; sub Ro. ipio cō-
 stitutz / numuz argenteū p̄ censu afferre. Illumq; censori offerrens / p̄fiteret se
 sub Ro. impio pstitutum esse. Ioseph v̄o vir vtiq; iustus / ac sanctus vtpote ex
 dauidis stirpe pcreatus / r ipse obedientie grā / cū virgine sc̄tissima p̄gnāte / be-
 thleez veniens / se p̄sidi primuz p̄sentauit. Bouē aut venalē asinūq; quo portā-
 da beatissima vginē vteret / si forte pedib⁹ ambulare grauaret seculz adducens.
 Atq; ita / cuz in vesperā diei sabbati bethleez puenissent: ibidez oīa vrbis hospi-
 cia multitudo q; paulo ante eos antecesserat / occupauit. Ex quo / cū ad hospitiā
 duz sibi null⁹ relict⁹ esset locus. Lacesiti / extra oppiduz / quodā in diuersorio
 vbi Antruz aderat: pp̄ frigus. Ioseph cū vxore hospitat⁹ est. Cūq; ibidē stabu-
 larenē aīalia / Ioseph ipse collocatū primū boue ac asino / fenoq; i p̄sepe appposito
 deniq; se vna cū virgīe sc̄tissima / circa ipsa sua aīalia ad dormiendū collocauit.
 Veruz vbi nox ipsa medio i cursu extitit: ecce vigilātibus ipsis ingēs lux / oī cla-
 ritate clarior / sup ipsos apparuit. Quo qdez tpe / mor vgo gloriosissima cuz sue
 uirginitatis pudore vnigenituz eterni p̄ris ante oīa secula filius / sine vllō partus
 sui dolore / sineq; vlla obstetrice / aut muliez sedulitate est enixa. Quem elegan-
 tissimum filius ipsa dei mater in vellamibus q; de industria secū attulerat / tāq;
 obstetrix r mater iuoluit. Atq; ipsuz deū quē genuit mor ingēti tremore p̄fun-
 distime adorauit: suoq; q̄sprimū vginēo lacte cibatum dormientem tāq; in
 cunis / iter bouē r asinū sup fenum reclinauit. At ipsa aīalia: vt paruuluz vide-
 runt. dñm r cunctoz viuentiuz creatorem cognoscentes protinus adorauerūt.
 Et Iſaye prophete vaticinium comprobaretur: quo dicit. Bos cognouit pos-
 sessorem suum: r asinus presepe domini sui / r c. Ipsa itaq; animalia sup̄p̄citer
 tāq; veniam ab ipso expetentes / colere eum videre visa sūt. Quod quidez inter

Christ⁹ iesus
 hic nascitur.

septem gaudia sanctissime virginis/ secundum et per maximum suum extitit gaudium. Et ideo a conditione mundi/ quo dyabolus peccati iuvenio/ morte fraudulenter in humanum genus intulerat: usque ad hanc admirandam Christi domini nostri natiuitatem/ que tempore plenitudo utique erat: quam diuini consilii inscrutabilis altitudo disposuerat reconcilianda auctori suo humanam naturam quoniam milia et ducem itercessere anni. In qua quidem plenitudine dominus omnipotens ipsi seuissimo hosti/ non in sua quidem maiestate/ sed in humana humilitate obijecit eidem eandem naturam et formam mortalitatis/ (tunc peccati ex parte) ut ipsa quidem que se vicisse gloriabatur/ vinceret natura. Eadem itaque nocte / que hora natus est mundi creator atque redemptor/ venit chorus angelorum per aera dulcissima modulatione cantantes: qui ad ipsos mundi redemptores venientes/ ipsum adorauerunt: ide ad pastores qui ea in regione complures erant/ nocturnis custodijs inter se se conuenerunt: et Tyberis ac fistulis cantu solito iugilabant supra greges suos/ cum magno splendore accedere quibus et annuntiauerunt natum esse dominum redemptorem/ diu a patribus antiquis expectatum. Qui tremore non modico perterriti/ ac pauore percussi/ moruntur. Angelorum eos solado dixit. Nolite timere. Ecce quod annuncio et euangelizo vobis gaudium magnum: quod erit omni populo quia natus est vobis hodie saluator: qui est Christus dominus: in ciuitate dauid. Et hoc vobis signum est. Quia inueniunt infantes ipsos panis inuolutum ac in presepio positum. Quibus exple/ euestigio/ cum eodem angelo/ facta est multitudo celestis militie exercitus inenarrabili vocum suavitate canentium et laudantium ac dicentium. Gloria in altissimis deo: et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hisdem itaque verbis et modulationibus suavissimis stupefacti pastores: concito gradu omnes ad locum indicatum accesserunt: et puerum in presepio videntes/ primum adorauerunt. Quibus peractis in regionem suam cum plausu reuersi: laudantes et glorificantes deum in omnibus que audierant et viderant: quia perspicue cognouerunt verum fuisse quod dictum fuerat illis de puero ipso. At ioseph vir sanctus cum hec omnia se cum aduenteret: et proprijs oculis perspexisset/ et ipse morante ante puerum matremque eius percidens ait. Tibi domine deus meus gratias agere ago: quia me hac mea in senectute decrepita dignum tua presentia iudicasti: quodque genitricis tue virginis itactem curam qualem cum modo possidem/ habere voluisti. Cum ipsa ligido cognoscerem/ hunc gultum illud esse: quod ex dauidis semine/ sanctissimi prophete tui/ diuinitus iam dudum predictum. Hec ipsa eo loquente/ ecce alia lux primaria apparuit/ atque angelorum multitudo euntem et redeuntem in celo cum hymnis iubilantibus. Maria autem cum omnia hec audiret et videret/ in corde suo perseuebat et perseuebat. **T** Eodem igitur tempore/ quo ex matre in terris natus est ipse saluator mundi/ tres in oriente visi sunt soles: qui et statim in unum coierunt: ad denotandas tres fore diuinitatis personas: patrem videlicet et filium/ et spiritum sanctum: in unico deo filio ex virgine genito. Quod etiam Rome comprobatum est. Nam et in eadem noctis hora. Templum pacis ibidem corruit: de quo scriptum erat: ipsum ad id usque tempus duraturum: quo homo diuinitus peperisset. Eadem quoque hora/ etiam Rome Olei fons ortus est: qui et per dies integram iugiter fluxit/ atque in Tyberim fluuium usque decurrit. Plurima pretere alia elementa suum auctorem hoc tempore aduenisse/ letabunda contestata sunt. Admirabilis profecto res extitit/ quia ineffabilis diuina illa maiestas/ substantias proprias/ in homine imortales/ ipsis in hominibus impetrare voluerit. **O** ctavo deinde ab ortu Jesu/ die: cum Ioseph Censum Cesari Augusto ex more persoluisset/ sequens eidem subiectum iure iurando affirmasset/ ut vetustissimum sancti Abrahe morem obseruaret: cum puero Jesu/ (circuncidendi et imponendi nominis gratia) ad templum venit. Quibus ex more rite pacis/ impositus est eidem puero nomen iesus: quod

Secundum
beate virginis
nisi gaudium

Prodigia
in natiuitate
Christi no.

ab ágelo þus q̄ i vtero ꝑꝑet/núciatú fuerat. Atq; iccirco ab ecclia hoc solemne festú i challē. Janua. celebrat. Quo qdē i die xpiani ad d̄testatōez idolatrie átiq; q̄dā ligna alias maioꝝ suoꝝ simlacha / mario cū gaudio z voluptate in foco ꝑpellūt cōburēda. ¶ In ip̄o át saluatoris n̄ri iesu xpi ortu noua stella ꝑter ordinē splēdida i oriēte orta ē: quā tres Magi/viri vtiq; potētissimi/ꝑhie z Astroꝝ pitissimi/cōcernētes/euestigio / et ip̄a noue stelle claritate/cognouerūt Regē celi z terre i iudeā natū. Memoresq; q̄maxie: Balaā eoz ꝑꝑhe vaticinio quo ꝑdixerat: saluatoris n̄ri aduētū i iudee ꝑtib⁹ nascituz/dicēti. Masceē stella ex iacob: z erurget hō d̄ Israhel/q ꝑteret vn̄uersos mūdi/ꝑncipes sub pedib⁹ ei⁹: Eūq; idubitato crederēt/orbis saluatorē natū: cōi d̄creto statuēūt eū eē q̄rē dū. It̄ igit suū oēs Hierosolimā regiā ciuitatē x̄sus dirigē statuerūt/vbi ip̄z poti⁹ natū existimabāt. Eoꝝ eqdē apparatu: q reges ip̄os magnifice d̄cebat: cū auro z argēto/alijq; inumēis thesauris z mūerib⁹ ip̄i Regi nouo z dño oiuz/ꝑuenientib⁹. Qui cū equos ꝑscēdisset fallerato/m̄ltis cymbal'alijq; musicoz z tympanoz genēib⁹ comitati/mox stella q̄ ip̄is apparuēat/ip̄os tāq; itineris eoz durne a x̄o itiere d̄uiarēt/atecedē cepit. Atq; ita itēta ꝑtēplatiōe/comitati/diebus duob⁹ z d̄cē hierrsolimā felicissime applicuē. Qd̄ qdē itineris spatiū/vix vni⁹ anni t̄ꝑre/alij ꝑficē potuissēt. Quib⁹ regib⁹(nouitate rei plurimū ꝑmoti) obuiā accesserūt: donec ad Herodē i palatiū ꝑuenirēt. Mā rex ip̄e cāz aduēt⁹ ip̄oz paulo ante itellerēat. At stella q̄ illos huc vsq; ꝑcesserat: mox ea i ciuitate ab eoz oculis ꝑtin⁹ euanuit. Eā obrē ab ip̄o Herod̄ accurate petiere/quo nā i loco iudo ruzrer nat⁹ cet. Oīa eteiz q̄ d̄ stella viderāt z itellererāt/ip̄i herodi serio retulerūt. Quā obrē ip̄e herodes vald̄ suspicat⁹ ē. Qui mox sacerdotib⁹ z legis doctorib⁹ ad se ꝑuocāq; sciscitat⁹ ē si qd̄ ex Iudoz z maioꝝ scripturis h̄erēt/vbi Rex Iudeoz foret nascitur⁹. Ad quē hij magi vidēdū/ado festināt/tā honorifice ēt adorādi grā ꝑuenerāt. Rūderūt: et eoz ꝑꝑheta repisse. In Bethleē nascituruz fore: scribēte. Et tu Bethleē tra Iuda/nequaq; minima es i ꝑncipib⁹ iuda: et te eiz eriet dur: q regat populū meū Israhel. Tūc calid⁹ herodes secreto Magis ip̄is astute dixit. Ite z iterrigate diligēter d̄ puero: z cū iueneris renūciate mihi/vt ego parit̄ accedēs/ip̄z adorē. In d̄q; magi abeūtes itez stella eos ātecedēs ad euz vsq; locū comitata ē: vbi isātul⁹ iesus dñs n̄r i hūlli stabulo z igremio parit̄ b̄tissime matris ꝑsistebat: tūc tresdecim tātū ꝑpleuocrat dies. Quo cū magi ip̄i itrogressi fuissēt: admirati plurimū sūt tante hūilitat̄ sūmi d̄i hospiciolū: z ap̄ suis thesauris/coronaq; vnusq; i tra d̄posira/ poplitib⁹ fletis/ꝑmū i carne ver bū adorauerūt: i isātia sapiētia: virtutē i i firmitate/ z demū i veritate hoīs dñz maiestāq; z vt sacramētū sue marie fidey itelligētieq; māifestarēt. Qd̄ cōdib⁹ credebāt/mierib⁹ ēt ꝑrestarēt/obtulerūt ei/aur̄/thus/ z myrā. Zurū vz Regi: thus d̄o/ z Myrrā mōtali hōi: venerātes. s. hūanā diuināq; naturā/ i vnitate. In de poplitib⁹ i terrā desiris corā puerulo iesu: dixerūt. Ad te o Rex eterne glie x̄uz deū/ z dñz n̄r adorādū venim⁹/cū his munerib⁹ / nō eqdē tua maiestate dignis. Hēz z te ip̄z obnixe deprecamur: vt n̄rāz deuotionē n̄ramq; fidē/suscipias/ i quo oīs n̄ra sal⁹ depēdet: dirigas quoq; act⁹ n̄ros ac mētē n̄rāz/ i viā salutē eīne. Deidē ei⁹ pedē deuotissime exosculātes/ ab eo licet isātulo/ suā d̄inā accepe b̄ndictōez. Tūc s̄act⁹ senex ioseph mūēib⁹ suscep̄/ vna cū gl̄iosissima matre x̄gie vehemēter letat⁹ ē: q̄ qdē btā x̄go/ ꝑmo/ si mediocrit̄ ꝑspectū tātoꝝ regū admi

De

Maria

Virgine

rata fuerat. Sz z eoz hūilitate atq; p̄cib⁹ ante ip̄i⁹ p̄spectuz fuis / z audis : ter-
 tiū accepit gaudiū / p̄fecto mariuz / qm̄ apte ēt cognouit / se sūmi dī genitricē foz
 p̄stitutā. At magi / cū aliquādiū i colloquio btissime x̄gis iucūdiissime stetissēt:
 diuie maiestati cōsp̄ctu fructes / quū se sūmo oīuz creatori ac gloriofissime ei⁹
 matri p̄rimū comēdatos reddidissēt / eoz licētia accepta / iter suū seq̄nti die cō-
 stituerūt ad herodē (vti p̄miserāt) reuertī. Sz i somnis ab āgelo dñi / mādato ac
 cepto / ne villo mō ad herodē redire p̄sumerēt / gaudio plurimū recreati / p̄ aliā
 viā i p̄rie sue regionē reuersi sūt. ¶ Post hec accessere dies / purgatiōis Marię:
 sū legē Moyfi. Tūc puerpis q̄ ante sacerdotē purificādi gr̄a ad tēplū accede-
 bāt / p̄suetudie ātq; s̄tissima cauebat / offere / aut p̄ā turturū / aut duos pulos colūba-
 rius. Beatissima igit x̄go vna cū isātulo dño iesu / z suo Ioseph i hierusalē acces-
 sit. Que cū p̄mū i tēplū itrogressa eēt. Ecce symeō vir iust⁹ z timorat⁹ / q̄ iā ānos
 tres z cētū etā expleuerat: spū sc̄to edoct⁹: ad tēplū (n̄llo q̄i senectutē i pedim̄to
 ipedit⁹) puēit. Huic nāq; diu āte p̄dictū erat: q̄ p̄us q̄z diē suū obiret: p̄n̄z dī-
 uz saluatorē / ocul⁹ suis oīno p̄cernēt. Qui puez ip̄z ē sinu btissime m̄ris q̄dā in-
 enarabili iucūditate / in vlnas s̄ras excipiēs / mor cognouit ip̄z / rez suū eē redē-
 ptorē z saluatorē / mirificeq; ip̄z p̄plectēs / exclamauit z dixit. ¶ Hūc dñe dimit-
 te suū tuū i p̄cie. Quz viderūt oculi mei salutare tuū zc. Quō cāticū postea etiā i
 isti⁹ memoriā / ab ecclia ē institutū: vt singulis p̄tinuo dieb⁹ i p̄pletōrij offitio so-
 lēnī mēoret. Cōuersus deide sc̄tus sener Symeō ad btissimā x̄ginēz dixit. O
 btissima x̄go / sc̄to hūc puerū tibi a dño dō eē p̄cessuz / i mūdi tot⁹ salutē: verū
 ipe mltas paciēs p̄tumelias z delusiōes: q̄b⁹ z tu mario affiteris dolore: vt nul-
 la hoc i seculo āgustia p̄simili ml̄ir tibi p̄parabilis iuēiri possit: z id ob ei⁹ mō-
 tis accēbissimā passionē. Uez ip̄a hec amaritudo postmodū i mariaz tui puer-
 tes gliaz. S̄ies creiz ob hoc tot⁹ mūdi Regia z mat. Huic ēt purificatiōi / anna
 vidua optia matrōa / phanuelis d̄ tribu Asser filia iterfuit: q̄ cū eēt an⁹ z grāde
 ua / p̄tinuisq; obsecratiōib⁹ z oziōib⁹ dedita / z ipsa eadē fere / q̄ a sc̄to Symeōe
 p̄dicto dicta fuerāt / p̄ba / d̄nit⁹ / i spirata approbauit z p̄firmavit: atq; alia p̄ml-
 ta / q̄ d̄ ip̄o Iesu futura erāt / i miracul⁹ / ml̄tozq; gētiliū vneratiōe z cōuersiōe p̄-
 dicit / btissima x̄gie sēp audiēte ac i cordē p̄firmāte. Quib⁹ dieb⁹ sc̄ti viri Ioseph /
 vna cū symeōe cātātes suauī modulatiōe / eū m̄re x̄gie ac p̄phetissa āna / puerulū
 iesuz / ad tēpli altāe d̄tulē. Ubi ip̄mis btissima x̄go flexis gēib⁹ / hec ip̄a ad dūz
 oīpotētē p̄uersa / ptulit p̄ba. Tibi dñe de me⁹ oīps p̄ / hūc filiū vnigēitū tibi qz
 coēnū offero: quo me Ancillā tuā dignat⁹ es matres appellari. Ip̄z igit meqz /
 ad oēs tuā volūtātē comēdatos suscipias obsecro. Deid turtures seu colūbas ex
 mōe d̄latas reuerēt z deuote / sup altare / obtulit sacerdoti. Qui ip̄z b̄ndicēs / admī-
 rat⁹ ē tātā ip̄i⁹ circa dū vneratiōes. ¶ In hui⁹ ḡ purificatiōis z p̄cessiōis cōemo-
 ratiōez / postmodū ab ecclia catholica institutū fuit: vt p̄petuo / singlis ānis / q̄rto
 nonas februaris / euz candelis / processio z solemnitas a fidelibus solemniter
 atq; deuote celebraretur. Post hec beatissima virgo z ioseph / Symeōi z anne
 prophetis gr̄as agentes / valēq; facientes ad Zachariā z helisabeth cognatos
 sanctissimosq; viscendos / maria cū voluptate accessere. Ubi z aliquot dies affini-
 tatē cā / ac amoris in se maximi / comorati sūt. Joāne baptista z iesu xp̄o isātulis
 in se / quotidie mirifica voluptate blādiētib⁹. Delō i nazareth / solati / eoz ci-
 tates sūt reuersi / āio yz / q̄scēdi / suoz laboz viuēdi. Eūq; duos ibide ānos i sc̄tā

Gaudium
tertium.Canticum
Symeonis
prophete.

quiete iucūdiſſime pmanſſent. Ecce pſan⁹ berodes e roma i hyerusalē regres
 ſus decreuit ſm ſuaz peſſimā veſanie z iſanie machinationē pueris oib⁹ q i be
 thleez z i oib⁹ ſinibus ei⁹ erāt necē iſerre turpiſſimā: vt vl̄ ſic Regē iudeoz dñz
 nřz quē a magis natuz itellererat i tāta pueroz nece iterficeret. Alex eius mali
 tia ptra pſiliuz altiffimi mime potuit. Scriptū qppe ē. **M**ō ē ſapia nō ē pſiliuz
 nō ē prudētia ptra dñz. **M**ā mor i viſiōe nocturna p Angelum ioseph mōuit:
 vt puez cū matre i Egyptuz tacite z velocit trāſſerret: atqz ibidē pmaneret do
 nec ipe Angelus denuo ad eos rediret. Futuz eē aſſerens vt Herodes oium
 peſſim⁹ puerū iqrere faciat ad perdēdū. Joseph x̄o quāprimū ſomno excitat⁹
 matrē euz puero vt mādatū acceperat: i Egyptū (Idolis plenā) trāſtulit atqz i
 vetuſtā Hermopolis ciuitatē/tacite cū eiſdē se cōtulit: vbi z pbenigue ab acoll⁹
 except⁹ ē. Sz z i hoc vnū admodū accidit admirādū. Qd vbi i Egyptū igres
 ſus ē/ertēplo oēs Idoloz ymagies z ſimulacra corruere: vt illud pphete dictū
 iplereſ. Quū virgo puerū pariet: oēs egypti ſimulacra ſpōte corruēt. Hermo
 polis at hec ciuitas Moysi pphete op⁹ fuit qz Ehenozes ſeu chenepbi pharao
 quū ipz iuidia velleſ occidi ipz ptra Ethyopes cū exēcitu nō mlto miſit: q euz
 id bellū p decēniū ptrahereſ. Ipe Moyses pp ei⁹ diurnitatē/hāc ciuitatē nō
 lōge ab Ethioſia pdidit: i q̄ cū ſuo exercitu ſedēs Ethioſiū ipetū ſuſtinēt: quā
 Hermopoli. i. mercurij ciuitatē appellauit. Stetit itaqz i ea magn⁹ pha Moys
 ſes/atqz poſtmodū dñs oīuz phaz Jeſus xp̄s. Inibi nāqz ibin quē pmo pſe
 cratā fuiſſe ſcribit: qm̄ nocētes iterficeret ſpētes. **H**erodes iterea peſſim⁹ z
 iſan⁹ bō/ ſuis i meditatiōib⁹ inigs fruſtra erardescēs: p ſuos militares pfectoſ/
 oēs bethleemiticof pāuuloſ i fra bimātū necari iuſſit: qm̄ quē metuebat ignora
 bat iſatē/ generalē ſētētā i ſuſpectā tetēdit etatē. Sz quof ipi⁹ bō eremit mūdo
 xp̄us pijētiffim⁹ iſeruit celo. Et qb⁹ nūdū ſāguis ſui ipēderat redēptiōez/ iā mā
 tyrij tribuē voluit dignitatē. **A**nnoſ igiſ ſeptē btiffima x̄go euz ſuo puero
 Jeſu i ipa hermopoli citate quā iucūdiſſime ciuitū oīuz grā ſtetit vixitqz. Qui
 ipi⁹ x̄ginis x̄tutē ac formā aiaduertētes/ n̄ hūanā certe/ ſz dīnā poti⁹ plurimū
 admirabāſ. Eoqz loci iter cetera ſui diuini igenij ſclara monimēta/ veſtem acu
 pictā/ alias ptertā/ puero Jeſu creſcētī mirabilē pſtruxit. Qua pſecta/ ab ipo oīpo
 tētī dō ipetrauit vt quē admodū/ puer ipe excreſcēt/ ita z ipa: qd ita eueniſſe/ cla
 riſſimo argumēto poſtea pprobatū ē. **M**ā ipa veſtis/ illa fuit: q̄ i paſſiōe ipius
 dñi nři ſortib⁹ obiecta fuit: vt p̄he dauid dictū iplereſ: dicēs. Et ſup veſtē meā
 miſerūt ſortē. Poſtea itez Angel⁹ dñi i hermopoli ad Joseph venit: pteſtās/
 mortuū eē hēodē/ z eoſ oēſ q puez occidē nitebāſ: eidēqz mādato diuio iuſſit:
 vt tolleret puez ipz z ei⁹ matrē: z ſiñ vlla p̄ſus trepidatiōe z cūctatiōe: i naza
 reth ciuitatē ſuā reuertereſ. Ibidēqz habitaret/ vt adiplereſ qd dictū erat p pro
 phetas. Qm̄ nazareus vocabiſ. In ipo at eoz reſſu: dū grās acollis p bñficijs
 receptis agerēt: oēs lachrymis fluētib⁹ amorē ac dilectionē mutuā indicauē:
 Eōplureſqz p ſuis eoz imaginib⁹ q̄ i eoz aduētū ceciderāt/ ipi⁹ btiffime x̄gi
 nis cū filio iſatī i ſynu poſito/ ymagines pictas ſuis i tēplis/ atqz ēt puatis do
 mib⁹ poſuere. Ipi x̄o lōgo itineris labore pacto/ tadē ſoſpites i Nazareth pue
 nere. Abi z a cōſanguineis aliſqz amicis ſuis/ ſūma cū iucūditate ſunt excepti.
 Ibidē tñ btiffima x̄go aliq̄li triſticia ē affecta: qz genitorē ipi⁹ Joachi mortuū/
 matrē x̄o annā/ iterū Eleophe germāo Joseph ſpōſi ſui nuptā iuenerit. Eodēqz

Hermopo
 lim vrbeſ
 quil bediff
 cauit

de aue ibi
 de no.

Veſtis do
 mini incō
 ſubtilis: vi
 de.

loco etiam cum ceteris affinis suis quibus annis conuicit. Non eis antea causa fuerat in iudea accedere pro Archelauo qui loco herodis frater iudea regerebat. Iesus autem quibus factus esset annorum duodecim Ioseph statuit una cum beatissima uirgine filioque Iesu atque cognatis suis in paschatis festo martio mense celeberrimo in hierusalem descendere: quo cum uenissent sanctum pascha ex more celebrarunt. Diebus quoque finitis Ioseph et gloriosissima uirgo cum innumerabilibus suis contubernis in patriam redierunt: existimantes proculdubio puerum Iesum cum ceteris coeuis suis ipsos secuturum esse. Verum ubi unius diei spatium ad oppidum nomine iericho usque uenisset: respicientes iter suos puerum non inueniunt. Idcirco admodum tristes illico in hierusalem sunt reuersi: quod ab agnatis et notis si forte ipsum puerum uiderent. Et cum neque in Zacharie domo inuenissent / neque a consanguineis quicquam de illo intelligerent / mestum nimirum et repletum orandi gratia sunt regressi. Et ecce respicientes ipsi Iesus puerum in medio doctorum sedentes discerentes ac disputantes conspicerent. Ibi quoque tam diu disputatio finem expectantes: quam iter ipsos doctores proposuerat: in qua ipsi doctores et pontifex atque alij innumerabiles summa cum admiratione stupere: maxime cum ea ipsa que ab ipso puero Iesu ea in etate tenera proposita essent difficilissima omnibus uiderent. Tandem cum uictor iter omnes extitisset / uenit obuiam matri: quam ardentissime illum complectens humiliter condoluit: quod ipsam et patrem Ioseph putatiuum scios defuisse: exposuitque iter: a quo regressos ad ipsos inueniendum reuersi fuerat. Respondit autem ipse puer Iesus: et quod est quod me tamope querebatis / an nesciebatis / me in his que patris mei sunt oportere iugiter consistere? Ad quam me ipsum ipse pater meus misit: ut eius omnis uoluntas / penitus pro me adimpleatur? Hec et multa alia cum matre et Ioseph eloquens: ex templo discessit: et una cum ipsis humiliter in ciuitatem Nazareth reuersus est. Ubi multum est de eius disputatio victoria beatissime matri congratulati sunt: admirati admodum tantam cum prudentia et sapientia eloquentiam. Stetit igitur deinceps Iesus cum matre et uirgine subditum ad annorum etatis usque nonum et uigesimum: quo tempore predictum Ioseph putatiuum pro motu est cum omni uite sue laude et preconio. **T**unc itaque tempestate accidit ut Iesus ipse undique tam notum iter uicinos populos / ob eius innumeras uirtutes et ingenium ac mirificam doctrinam / ab omnibus ferme expeterent / ac unusquisque optaret ut domum eius inuisere dignaretur. Contigit autem eadem tempestate: ut quidam ex Cana galilee oppido / uir nobilis et optima fama cognitum nuptias celebraret. ad quem idem nobilis ipsam beatissimam uirginem matrem et Iesum cum discipulis quos iam sibi delegerat iurare uoluerat. Ad quem dum benignissime accessissent: accidit ut in fine conuiuij uinum deficere cepit. Cui indigentissime christi mater compassa filio: quem nouerat miracula iam diu fecisse multa / fidelissima ait. Filii amatissime hi uinum non habent. Cui respondit: quod ad ipsum nec ad eam huius uini defectum non pertineret: uerum tamen non mediocriter condoluit: quod in ipsis nuptijs non essent necessaria ad copiam. At beatissima mater secreto ministris dixit: quod cum quibus uobis filii mei dilectissimi iusserit: quibus primum efficit. Verum Iesus paulo post ipsis ministris dixit. Implete idryas atque quibus cum euestigio ad summum usque implessent. Iesus iussit eo haurire quod deus in eis esset. Et quibus cum optimum hausisset uinum / admiratum Architeclinum spolio praesentibus successit dicens. Qui ad nuptias gerendas accedunt: bonum uinum principio dant proseruerunt: et quam inebriati et satiati fuerint: quod dicitur fuerit postea offerunt. Tu autem ordie retrogrado omnia fecisti. Nesciebat autem Architeclinum uinum uinum esse: et quod de foris uenerat in cella uinaria latere credebat. Ministri tamen qui hauerant / utique sciebant quo tandem uino nuptie summo honore decorate sunt. Hanc

diuina sapiētia quando vult ⁊ quātuz ⁊ vbi ⁊ quibus sua munera impertiri.
Initiū autēz miraculoꝝ hoc celebratū est ī Cana galilee populoz eruditio
 ne discipuloꝝ cōfirmatione ⁊ matris satisfactiōe: quo quidez miraculo magna
 laus atq; preconiuꝝ ipi Iesu accessit. Et qm̄ malis boni semp odio fuere: nō tu
 lerūt sacerdotes ⁊ pharysey (tūc religiosissimi existimati viri) xp̄s miracula faciē
 tez q; ab oī gēte miruz imoduz venerari cept⁹ esset. Unde ī necē ei⁹ meditati
 p̄mo lingua eū pcussere: damnātes q; gētez subuertēt q; legē diuinā asp̄naref:
 q; diē sabbati cōtētui haberet q; Romāo populo aduersaref: q; Cēsari dari tri
 butuz disuaderet. hec oīa ipi ī simulabāt quo populū ī sua traherēt vota. **O** te
 merarius ausus: o ipud ētia teterrima: o ipurissimi hoīes: o efferati canes: ai ad
 uertite q; ī vos ipsos tela ignea vertitis: nec qd agatis p̄sideratis. Rati estis il
 luz exterminatū iri: qui quādo voluit capt⁹ ⁊ mortuus ē. Virus iuidie oīa eq
 dez exedebat: nec quo se exalaret habebat. Habito igif malignātiū cōsilio dice
 runt. **M**orte turpissima cōdemnem⁹ eū. **E**rit eim respect⁹ ī sermonib⁹ ipius **S**i
 filius dei ē liberabit eū. **A**c sic filij hoīuz dētes eoz arma ⁊ sagitte: ⁊ lingua eo
 ruz gladius accut⁹. **D**ū ergo de occidēdo Iesu iter se se malignātes colloquerē
 tur. **E**cce auaritia tādez locuz adinuenit: ⁊ Judas discipul⁹ auctor tantī malī
 fuit. **A**pud quē plusculū auri lōge plus: quaz fides: aut magistri amor: valuit.
Nūc iudei pecuniola corruptū a christo abduxerūt in hec federa: loco nobis
 designato christo pdito peccuniaz promissaz accipies. **I**llocte igif p̄tia ī ortū
 oꝝonis gr̄a christ⁹ cū discipulis vna cōuenit: Iudei certiores redditi: ortū mor
 igrediunt. **C**hristuz q; sit: vel vbi sit ambigūt. **J**udas ppior factus: osculo dete
 rit. **E**ui christ⁹ comiter ait. **O** amice filius hoīs: hoc modo osculo pdis: **I**llum
 amicum: o bone Iesu appellas: q; sanguinē ⁊ vitā tuā taz insense sitit? **Q**uid: o iu
 da proditor: demoliris: qd oparis: illuz ligno afigis: qui nos oēs ligno obru
 tos: proprio holocausto liberauit. **P**ost osculū at acceptū Iesus illico capitur:
 vincit⁹ ⁊ ad **A**nnā ⁊ **E**hayphā sacerdotes p̄mū ducit⁹: ⁊ postea **P**ilato p roma
 nis rectorē se gerētī p̄sentat. **A**pud quē flagris imanissime cedif: cōspuit⁹: irridō
 tur: accusat⁹ ⁊ morte turpissima demū damnat⁹. **D**ū hec gerūtur: **J**oānes Euan
 gelista ipsi⁹ dilectus discipul⁹: doloris ipaciēs: euestigio **B**ethaniā versus vbi
 virgo mater tanti sceleris nescia: cū maria magdalena ⁊ **M**artha sorozib⁹ **L**a
 zari sedebat: quātōti⁹ maturauit rerū ordinē: flens ⁊ eiulās explodit. **I**llā quā
Erucis misterīū nō latuit dolor iternus exedit: loco statiz mota mlieribus sa
 cris comitata ī hierusalē festinauit: ⁊ iter itineris angustias: **J**oānē sic aloquit⁹.
Ecce nepos: christiq; **A**lumne: fili⁹ me⁹ iter tormēta: aiāz adhuc agebat: an ne:
 dicito. vita viuet quoad erimus: libero loqutu obsecro fare. **I**nter lachrymas ⁊
 suspiria prolapsus **J**oānes qd nesciebat: pia mēte spōdebat: vna sic colloquētes
 simul ⁊ flētes ad oliueti **M**ōtez puenere. **D**einde valle **J**osaphath emēsa: ciuita
 tem hierosolimoꝝ igrediunt⁹: ī cui⁹ igressu: numerosaz populoz mltitudinē of
 fenderūt: que ad mōtez **E**aluarie (vbi christus crucifigēdus erat) pergebat: hāc
 puenire pia mater nequiuit. **S**ed gradatiz iens: ad locū quendaz: vbi christus
 erat trāsiturus: tandē peruenit. **Q**ui vt magis ludibrio esset: **T**runc arboris:
 quē **E**rucē dicere maiores: onustus erat. **E**uius plane pondere p̄sus: vt ad lo
 cum vbi **M**aria mater erat: se recepit: mor in terra lassus cecidit. **D**istabat eteiz
 ipē Iesus ab illa sua p̄ori forma: atq; ei⁹ species adō sic ī mutata erat: vt nec ipi

genitrici sue p̄rio aspectu cognit⁹ extiterit: vt aut locū aliquātisp̄ altiorē Maria mater ascēdit filius cognoscēs/erpauit/ac q̄i exaiata remāsit. Quis inges hanc gloriosissimā matrē ad terrā p̄strauit? Que ei⁹ lamētatiōis cā/aut qs tāti vlu- latus finis/amor filij an disidētia/vtrūq; ip̄o docēte/nōne didicerat? Quid er- go flebat/qd ocellos madidebat/quid tm̄ gemebat / qd tāta suspiria ducebat? An nō videbat oīuz astātius oculos in se vna cōiectos esse:vt qd illa faciebat/z ip̄is facere liceret? Nō ne flendo tēp⁹ terrebat/z de diuina bonitate diffidere se demōstrabat? Cui ip̄a maxie cōfidere videbat/cui n̄ latuere diuina misteria. v3 Incarnatiōis/passiōis resurrectiōis/z glorificatiōis? ymo letari z gaudere obue- rat:qz ei⁹ filij mors futura ip̄i⁹ glorificatio esset. Sed ip̄i⁹ flet⁹ vtiq; modestissi- mus fuit/z charitate nō diffidentia plen⁹. Hoc itaq; loci vbi virgo colapsa est/ edificatus est sacellus:quod antiquitus phanū sc̄tē Marie de Spasmo appel- latus est. Paulo post vt ad se redijt bt̄issima mater:sic ore locuta ē. O diuina z iclita species:o mūdi spes vnica/hic abijens/cui matrē solādā relings? Nec ne passi laboris digna merces:hoc istitutiōis diuine p̄miū:nec aliud certe iu- deuz ingrātū dare decuit:qui p̄ri rebellis semp fuit:nec fidus erit. Sic collo- quētes z lachrymas dātes viā gradiebant. Et qd itineris erat residui/magno labore emēsi ad mōtez caluarie tādez applicuere. In quo Iesus x̄ps nude hu- mo p̄strat⁹ nudus cruci cōclauatus ē:z/a terra ī altuz eleuat⁹:quo spectaculū illud miserādūz/igrati iudeoz oculi cernere possent. Quod cū virgo mater vi- disset/baud passa ē/sz dolore afflicta/vt mortua relicta ē. Circūstabāt mulieres: que pro virili/nimiū afflicta cōsolabant. Sz virgo nihil ī altū oculos tendēs/ magis magisq; cruciabat. Inde vt potuit cruci propior facta:sic ora laxauit. O caput gloriosuz:qua corona te redimītu3 video? O man⁹/quaz opus/sunt ter- ra/pōthuz/z ethera/qd nūc tenetis? O pedes pacē orbi z peccatorib⁹ veniā pō- tātes/quid nūc calcatis? O filij Trinitatis medius/inodo latronū soci⁹:o crur rogāti te prebe liberalē/ paulisp̄ te flecte/ quo sacros filij mei pedes erosculari valeā:redde obsecro virgini/virginē filius. En dies ille nec fallor adest/de quo duduz Symeon sc̄tū p̄fatus ē:quū dixit. Et tuā aiām doloris gladius transi- bit. Dolor iste/equidē oīa supat/cor diuidit/aiāz sepat/z corpus totū dissoluit. Inter hec diuina virtus ī cruce p̄dens/q̄ mestitudine cōsumptos deserit nūq; matrē pie respexit:cui z humili voce ait. Mulier ecce fili⁹ tuus(Ioāne oculo de signato)deinde ip̄i. Ecce mater tua. Jam iā vires desierāt/z corpus exāgue resol- uebat:quū dixit. Sicio. O crudelis:quid ē hoc sitire,nisi salutē tuaz appetere? Accetuz aderat euz felle mixtu3/quod potui eidē datus est. Ille ille est iudee ī grate/qui te tanto tēpore Mana pauit:siciētī z semel petētī/hoc potu sitim leua- sti? Erede vati:nō erit inultuz/qz impie egisti. Si Cayn semp vagari datus ē:qz fr̄em occiderit:quid tibi futuruz sit:qz oīuz Saluatores/de terra substulisti co- gita. Viderat autē bt̄issima mater anteq̄ cruci appropinquaret/filij genitalia ī derisuz detecta:cui⁹ rubore p̄motā/iecit quoddā velamē ad ipsos ip̄uros satel- lites/qui circa crucē aderant:ei⁹ mortem expectātes: rogauitq; vt partes illas visu ihonestas/saltem illo velamine tegerēt:qd vix tandē ab ip̄is ip̄ijs ipetrare potuit. Ut autē potuz christus ei⁹ filius libauit/viua z alta voce clamauit. Pa- ter spiritum meum tibi comendo/z in hec verba exalauit. Cuius quidez morte adeo examinata est beatissima mater / vt mox in terram moritura caderet: atq;

Sācta ma-
rie de sp̄as-
mo:quare
nomen ac-
cepit.

ibidē aliquādiu icluso spū ipō/ immobilis permansit. Veruz vbi multis mulie-
 ribus ⁊ viris circū ipaz assistētib⁹ ⁊ psolātib⁹ reuiuiscere cepit/ lamētābiles vo-
 ces aduersus ipios iudeos habuit. Crucē deide cōplectēs/ oēs suas cōmemo-
 rabat miseras. Nec mora/ ⁊ terra penitudinis signa dedere. Ex astātib⁹ miles
 qdaz lōgin⁹ noie/euestigio latus ei⁹ lācea aperuit/ ex quo sanguis ⁊ aqua ema-
 narūt: qua pp ⁊ Marie dolor magis magisqz renouat⁹ ē. At mortuus xpm tur-
 ba vidit/ discessit: ⁊ vginē matrē mlierib⁹ comitatā/ reliqt. Interea a pilato cor-
 pus Jesu qdā nobilis decurio/ cui nomē Joseph a Barimathia petijt/ vt eum se-
 pulcro traderet. Quod cū ipetrasset de cruce deposuit: ⁊ palpādū matri p̄buit.
 Quod cū ituita fuissz/ iqt. Es ne ille benedict⁹ fruct⁹ vētris mei/ de quo Ange-
 lus pdixerat. Que grā plena: Quomodo grā plena q̄ oī amaritudine cōsūpta
 suz. Dñs tecū: quomodo inecūq sine me est? Postqz sacratissimo corpori ali-
 quādiu parentatū ē: a Joseph ablatuz/ reuerēter humatū ē. Quo facto/ Betha-
 niam cū comitib⁹ reuersa est virgo mater/ fidey plena. Id aut vGINEUM sepul-
 chruz nouuz erat/ i quo nūdum quisqz posit⁹ fuerat/ haud lōge ab eodē loco cō-
 stitutū erat. Cuius antrū totuz preciosissimis vnguētis/ ipsi Joseph ⁊ Nicode-
 mus nobilissimi potētissimiqz viri/ diliniuere atqz odorib⁹ ibuere: quod i me-
 moriā tāte passionis ⁊ mortis ei⁹ filij dñi nrī/ adhuc extare videmus. At bñs-
 sima vgo domi reuersa crebro aiaduertēs/ q̄ sepi⁹ ei⁹ filij pdixerat/ v3 turpissi-
 mā mortē/ deide resurrectionē i die tertia affuturā/ vsqz ad ipaz diē/ i cōtempla-
 tiōe tātoz misterioz oī cū fide pmāsit/ nec vnqz e domo discessit. Quod cuz ita
 vt pdixerat/ euenissz: p̄muz (vt decuit/ ea cuz claritate/ q̄ eius gloriā decebat/ ipz
 diuina ⁊ inēnarabili mayestate fulgētez vidit/ ⁊ adorauit/ ac mltis cōplexibus
 ac suauissimis vbis/ ipm ē allocuta. Tādez cū serio itellerisset/ quo ordine mū-
 dus redēptus fuisset: qz qz Infernus spoliat⁹ ab ipso accepisset/ inēnarabili le-
 ticia perfusa/ sūmuz gaudiuz pcepit: quod quartū ipi gloriosissimo vGINI ascri-
 bit. **¶** Ab ipsa deinde discedēs dñs ⁊ saluator nrī/ alijs etiā mulierib⁹ ⁊ disci-
 pulis suis p̄uatiz ac i comū/ se gloriosissimū psepe ⁊ sepi⁹ (vt sacra euāgelij na-
 rat historia) oñdit: nec semel tātū/ ipi gliosissime matri/ sed oī die p q̄draginta
 dies se oñdisse pie arbitrādū ē. **¶** Post q̄draginta v3 ab eiusdez resurrectione
 dies cū multa ipē gloriosus Jesus pijētissimā ei⁹ vGINEZ matrē ac suos disci-
 pulos docuisset monimēta sui/ demā i Olyueti mōte psistēs/ bñsissima matre cū
 alijs sc̄tissimis mulierib⁹ cūctisqz ei⁹ apostolis ⁊ discipulis p̄sentib⁹ atqz cer-
 nētib⁹/ ppria vtute Celuz mirabilif ascēdit ⁊ nubes lucida (vt sacra Actuum
 Apostolorz habet historia) ab oculis eoz abstulit ⁊ suscepit. Anō ⁊ i hui⁹ facti
 memoriā/ pedis sui recti vestigiū/ eo i loco/ i marmoreo lapide reliqt: qd in ho-
 diernū vsqz diē/ maria cū reuerētia/ ab oib⁹ cōspicit: Quo qdez facto ⁊ aspectu/
 gliosissima mater/ qntuz suscepit gaudiū. Erindeqz vna cū discipulis ⁊ mulie-
 rib⁹ oib⁹ descēdēs/ i domuz illaz venit i qua ipē Jesus filij cuz discipulis suis
 paschalē cenā celebrauerat. Dom⁹ aut ipsa lā christi Jesu ⁊ discipuloz ei⁹ tota
 facta fuerat. Hā ipse dñs domus/ vir vtiqz insignis atqz bon⁹/ quū ex parte xpi
 Jesu/ ab apostolis accepisset/ qz ibidem ipse Magister Jesus christus/ suuz pas-
 cha celebraturus essz igenti leticia/ pbenigne ⁊ comiter retulit: vnde ⁊ mox hyl-
 lari admodum vultu/ En inquit/ que ad pascha vestruz congruunt splendide
 preparata/ vasa v3 egregia: epule magnifice/ odoramenta/ ⁊ alia multa quecūqz

Quartum
gaudium.

Quintum
beatissime
virginis gau-
dium.

necessaria vos igitur vestrum pascha ritusque explete: Deiceps constitui ut ipsa Domini tota sit particeps vestre agite de ipsa ut lubet. Sunt qui dicant apparatus hunc regale fuisse Herodi dicatur: a gallilea in Hierosolimam ad iudeorum solennitatem venturo: ea strata magnifica preparata: Eatinusque ille quo nullus in mundo lapis pretiosior invenitur: quo genueretur se se feliciores esse gloriarentur omnibus populis: in quo Regnum paschalis repositus fuerat: creditus est: Eo equidem genueretur ipsi nihil pretiosius nihil que clarius habent. In ea itaque Domus quam decem dies beatissima Virgo una cum ipsis omnibus in continua oratione constitissent: decimo die spiritus sanctus supra circumstantium capita in linguis igneis descendit. per quo tanta ipsa quam ceteri repetere omnium scientiarum et linguarum intelligentiam preceperit: per quam eis nulla gens extranea: nec nulla lingua barbarica inaccessa videretur et iuxta: Discessuri itaque ab iuicem apostoli et ceteri omnes de consilio beatissime dei genitricis ipsius: normam sibi prius future predicacionis in commune constituerunt. ne forte alii postmodum abducti: diversum aliquid his que ad fidem eius filii domini nostri iesu christi imitabantur: proponerent Omnes igitur una cum beatissima Matre in uno positi: eum spiritu sancto repleti: breve predicacionis inditium in unum proferendo: quod unus quisque sentiebat communi posuerunt. atque hac creditibus danda esse regulam statuerunt Quam Symbolum multis ex causis et quidem iustissimis appellari voluerunt. Nam Symbolum grece inditium a nobis et collatio dici potest hoc est quod plures in unum proferunt. Id enim beatissima virgo: his sermonibus facere consuevit. in unum proferendo quod unus quisque duodecim apostolorum sensisset Inditium autem vel signum: in circo dicitur. Quia precebat multos insurgere hereticos: qui simularent se esse christi apostolos: noiantes quod de christo: sed non integris traditionum huiusmodi lineis nuntiarerent. Et idcirco hoc signum ponere iussit. per quod agnosceret: his qui christum eius filium vere utique dei filium: et secundum has apostolicas regulas predicaret. Discessuri igitur ad predicandum istud unanimitate et vere fidei symbolum apostoli a beatissima Virgine dei genitrice benedictione accepta: unumquisque cum gaudio repleti spiritu sancto: ad loca inter se se diuisa accessit. Que res secretum gaudium beatissime Virgini fuit. cum ipsa domino cum ipsis discipulis spiritu sancto repleta: hec omnia prospiceret mirabilia: Unde postmodum descendens in domum Iohannis apostoli: Symonisque Iusti diuertit: et modo in hac: modo in alterius hospitabat domum: **E**xpletis vero omnibus: que de christo ab Angelis fuerant predicata a prophetis multitudine multisque modis presignata: diuinisque oraculis declarata: virtutibus quoque exhibita: et que humanitatis sunt ostensa presagium ipsa Virgo cum immenso cruciaretur amore: ac desiderio plurimum estuaret: iugiter circumta reuolueret cepit. Que vere audierat: viderat: et cognouerat nec quicquam unquam excogitare posset: quanto indefinenter: cremaretur ardore pii amoris: et quantum moueretur repleta spiritu sancto secretorum celestium incantamentis. Quia etsi diligebat christum ex toto corde: et ex tota anima: et ex tota virtute sua: nouis tamen quotidie inflamabatur presentia absens desideriorum affectibus: tanto siquidem validius. quanto diuinis illustrabatur intuitibus: quam totam repleuerat spiritus sancti gratia totam incenderat diuinus amor: ita ut in ea nihil esset mundanum: quod violaret affectus. sed ardor continuus: et ebrietas profusi amoris: Nam etiam: christus est ab omnibus amandus: ex toto corde: et ex tota virtute querendus: marie tamen ab ea ardenti us: cuius et dominus: et filius dilectissimus erat: unum et per nimio ardore in loco quo sepultus fuerat sepius habitauit. quantum ibidem pius pasceretur: eternus amor obtulit: Sic namque locus medius erat hic inde constitutus. ut adire posset: ascensionis eius ve

Nota de ca
tino genu /
entium

Symbolum
qd significat

Sertus gau
dium

stigia: z locū sepulture ac resurrectionis eiusdē: seu oīa i qbus fili⁹ passus fue-
 rat loca iuiscere. Itō q̄ iā uiuentē q̄reret cū mortuis /s/ suis p̄solaret aspecti-
 bus: Hoc q̄ppe hēt ipaciēs amor: vt quē desyderat semp se iuenire credat vñ
 ēt btā virgo q̄uis iā in spū eēt. tñ dū in carne uiuebat carneis mouebat senti-
 bus: Et iō p̄sepe p̄dictoz locoz/recreabat uisitatioibus: z quē genuerat cor-
 pore/mētis p̄plectabat amplexib⁹: Deniqz amor christi desideriu sibi pariebat
 desiderio x̄o gliscēs q̄si nouis iugiter rapiebat ardorib⁹: in tm̄ vt nō solū oīa/
 sed ēt se ipam trāscenderit: qz oīno amor ipatiens/qd amat nō pōt nō uidere:
 Hoc itaqz mō btīssima x̄go sexdecī annos cū hitu semp funebri z fusco tāqz
 pegrina stetit: Eius aut uestimēta huiusmodi q̄ p filij morte iduerat: adeo sēp
 redolebāt vt nihil suauius vnqz q̄s adorauerit .s/ nec vnqz vel colorē vel vllā
 attritionē sint passa: Atqz ita btīssima: x̄go ad annos tres z sexagīta ctatis/in
 oī uite p̄fectione z miraculoz glia puenit. Quo i tpe cū ipsius filio/z dño nfo
 iesu x̄p̄o placuisset ipsā ad se euocare/z ex huius caliginosi seculi tenebris/ad
 gloriā suā celestē eā traducere: cū satis existaret ipam i fidei ci⁹ testimoniū i
 ter hoīes p̄māsisse: Eidē Angelū suū trāsmisit v3: gabrielē cū viridi palma p-
 fulgidā q̄ ipsi factissime uirgini post tridūū mortis dormitionē denūciaret.
 atqz ipsius i celū assumptionē certificaret. Qui cū ipam i Symōis iusti do-
 mū orātē p̄perisset. Ea ex more p̄us salutata dicēdo: Aue maria grā plēa: adie-
 cit. Dñs nr̄ iesus christ⁹ filius tu⁹/ me hac cū palma/ad te matrē suā dilectissi-
 mā trāsmisit: vt tuā mortē adesse p̄pinquā annūtiem: v3 post tres dies affutu-
 rā. Et i fidey hui⁹ signū/hāc palmā folijs virētē ad te dono misit. Exaltaberis
 etenī sup choros Angeloz oīuz mīqz oīuz uiuētū/z mortuoz d̄xetero vocabe-
 ris ac te btīssimā/atqz nimitū felicē dicēt oīs generatōes. Quib⁹ expletis/palmā
 pulcherimā ipsi reuerēter p̄tradidit. Eui btīssima x̄go/post gratias exhibitas
 respōdit: se p oīa ad iussa filij sui capellēda p̄paratā eē. verū magnope optare/
 atqz id ab ipso deo filio suo humiliter expositulabat dignaret eīdē i hoc obtē-
 pare q̄tenus ipsius Discipuli oīs sue dormitioni p̄ntes adesse p̄cederet quū z
 ipsa ea i hora hūani generis hostē expanescere affirmaret: Eui p hūane respō-
 dit Angel⁹: Itō solū tibi Carissime gēitrici aderūt discipuli oēs/s/ z ipe Iesus
 fili⁹ tu⁹ cū oībus Angeloz choris p̄ntes aderūt: Quib⁹ dictis euestigio Ange-
 lus festiu⁹ ab ea discessit. Hoc itaqz nūtio accepto btīssima x̄go mortē suā p̄pi-
 quā iprimis oīb⁹ domesticis z affinib⁹ iuls nūciās/palmā pulcherimā i hu-
 iusmōi signū ac sue illibate p̄petueqz x̄ginitaī z fidey oñdit. deide ceteris no-
 tis z p̄tribulis id inotescē voluit: Atqz ita die tertia se ipsā tāqz ad Spōsū suū
 eternū itara/suis uestimētis decēter z mirifice p̄posuit. Quom x̄o iā ipa mortē
 hora adesset p̄pinq: Ecce illico igēti quodā miraculo: discipuli affuer oēs: Qui-
 bus btīssima x̄go (post igētes grās dō relatas) retulit q̄ d̄ p̄p̄iqua ipi⁹ morte ab
 Angelo accpat. verūtñ ipsa p̄mū nō min⁹ obstupuit d̄ eoz aduētū/qz postea le-
 tata ē. q̄ eīdē euēisset/q̄ optauerat rogaueratqz. Ex qb⁹ maximū sibi gaudiū
 afferebat. tot discipulos itueri. cū qb⁹ ēt ipsa uiuētū felicitatē maximā p̄para-
 uerat. Postqz at̄ sc̄ti Apli aduētū suū admiratōe dignā aiaduertisset. plurias
 grās deo/z ipsi btīssie x̄gini egerūt: q̄ p̄ntib⁹ ipis uē suū obire elegisset. Pau-
 lulū x̄o cū eīdē sc̄tis aplis imozata/paululūqz laudib⁹ p̄stitū/auditifqz gessēt

ipsi supra lectulū q̄si dormitura assendit. vbi i meditatiōe rez celestiu euz p̄si
 steret/ ecce oēs Angeloz chozi cū Jesu x̄po ei⁹ filio i enarrabili splēdore/ ad eā
 descēder/ quos cū vidisset igēti gaudio mox repleta ē. Tūc dñs ip̄e iesus x̄ps
 totus festiu⁹/ ad eādē p̄uersus/ clara voce serio dixit. Veni d̄ libāo M̄r veni/ re
 ni inq̄ ad celestē gloriā tibi a p̄re meo p̄paratā atq̄ decretā: Ubi z corōa p̄pe
 tua ac gaudio incredibili z sēpiterno d̄coraberis atq̄ frueberis. Ipsa qp̄pe v̄ba
 Jesu x̄po p̄sequēte/ z ipsa oculos eladēs/ p̄ua occasōe tpi adhibita/ aiaz sc̄tissimā
 ip̄i dō filio ei⁹ iesu x̄po f̄ddidit imaculatā: quā diuinis m̄atib⁹ ip̄e iesus suscipi
 ens/ m̄adavit aplis suis/ Et sc̄tissimū Corp⁹ i valle Josaphath sepellirēt ip̄mq̄
 ad triduū vsq̄ oī adhibita custodia obseruarēt qm̄ ip̄m oīno resuscitare d̄cer
 nebat atq̄ glorificatū/ i Celū afferre volebat Ad eā itaq̄ dñs iesus x̄ps tāta cū
 gloria/ z iennarabili splēdore/ nec nō z cātuū i cōprehēsilis melodie aduēit.
 Et z apostoloz sc̄tissimū Colegiū/ ceteriq̄ oēs/ q̄ eiusdē v̄ginis lecto astabāt/
 p̄nimo gaudio/ ex celesti illa suauitate atq̄ iocūditate/ i suauissimā: ymo pene
 diuinā Estasim p̄uerterent. Deīde haud multo post i se reuersi/ subito p̄spici
 unt glo:iosissimā/ itemeratāq̄ dei matrē v̄ginē Mariā: hūanis iā excessisse re
 b⁹. Et nihilomin⁹ cūctis videbat somnū carpe suauissimū: Quod tam c̄ti emoz
 tua q̄sceret/ attñ erat facie cādīdissima/ labijsq̄ decētissime: sicut rose purpure
 is. Dū v̄o Apli oēs z ceteri q̄ sc̄tissimo funeri astabāt. miraculi isoliti species
 p̄cernētes: extēplo iterrā hūiliter p̄strati bt̄issimū Corp⁹ adorarunt/ z lachry
 mis ac sc̄tis gemitib⁹ quo magis poterāt exeq̄is obsecūdabāt **T**ūc Symō
 petrus/ q̄ iter Apostolos/ z auctoritate z vocis magnitudīe oēs an̄ibat: huius
 modi p̄coniū d̄ ip̄a gloriosissima d̄i gēitricē oīumq̄ x̄pi discipuloz parēte Ma
 ria i oīonis modū diuulgare cepit: dicēs: Vos oēs q̄ astatis dilectissimi p̄di
 scipuli ip̄rimis hortoz ac comoneo/ vt vnanimīter i schola maḡi z dñi n̄ri iesu
 x̄pi p̄maneat/ donec z ip̄i igaudia eterne bt̄itudinis itrare possit/ quo bt̄issia
 m̄f n̄ra v̄go hodie tā feliciter itroyuit/ alternātib⁹ hymnidicis Angeloz cho
 ris/ itra pasqua. v̄z eterne viriditatis. Ubi ē dulcis solēnitas Angeloz ac sup
 noz Ciuiū. Hodie dilectissimi mei gloriosissima m̄f n̄ra celos ascēdit rogo no
 lite tristari s̄z gaudete: qz ieffabiliter sublimata/ cū eius filio maḡoq̄ n̄ro iesu
 x̄po ieternū ē regnatura: Regina n̄ra ymo torius iā mūdi/ hodie de terris/ z d̄
 hoc p̄nti seculo nequā erepta ē. Jccirco dico gaudete: qz iā iā de sua imarcessi
 bili gl̄ia secura/ ad Celi cū filio suo dilectissimo puenit palatiū: Exultate iquaz
 atq̄ gaudete/ z oīs oīno letet orbis/ q̄ nobis eius iterueniētib⁹ meritū salus ma
 gis ac magis augebit: Jccirco dilectissimi oēs letemur z laudem⁹ eā: qz si deū
 p̄phetico ore i sc̄tis ei⁹ laudare iubemur. ml̄to magis i hac felicissima fausta
 q̄ dormitiōe bt̄issime matris ip̄ius atq̄ n̄re oz nos lachrymas ip̄rimis depo
 nere/ ac cū suauissimis cāticis diligētissime eā extollere/ atq̄ dignis iubilare p̄
 conijs. Ex quo carissimi ac p̄stātissimi p̄res ceteriq̄ oēs vos magnope d̄pre
 cor/ quāuis nec n̄ra sc̄tital v̄l facūdia suppeditet/ vt ip̄az dei ac dñi n̄ri iesu x̄pi
 matrē digne laudare queam⁹: qm̄ qcqd hūanis dici pōt v̄bis/ min⁹ sit a laude
 ip̄ius. qz vt oculis videre potuistis/ diuinis z angelicis ē excellētius laudata z
 p̄dicata p̄conij ab. Angelo v̄z. pluries venerabilī z offitiosissime salutata/ a p̄
 p̄betis p̄nūciata/ a sc̄tis patriarchis figuris z enigmatib⁹ p̄signata/ atq̄ ēt a no

Oratio fime
 bzis bti petri
 apostoli

bis indignis **Z**ptis oibus vbiq; terraz iá exhibita z móstrata: Hác tñ quátuz in nobis sis est: p modulo paruitatis nre veneremur: ac qbus possumus laudibus psequamur: Quia vt ligdo aiaduertere z videre possumus: Sedis cellis glorian terris pacem/gétibus: ymo vniuerso múdo reñsilit fidem: sinemq; vitijs: z vite ordinē ac optimis moribus disciplinā: Que cū i carne pter carnē viueret: tota i se grē plenitudo simul ifudit: Et qzq; ad huiusmodi laudes idoneū minime mē aiaduertā nec qđ sentio explere queā: votis tñ oibus ab eiusdē laudibus nō cessabo: Et ppea qz **I**ter salutis cuiuscūq; i laudibus iprimis cōsistit saluatoris: hortor vos: ac i dño Jesu cōmonec: in hac pñus diez (vt ita loquar) solēnitare a laudibus tate virginis nolite cessare: **I**psam qdem virginē deus xginitatis z castitatis amator: iō elegit: vt ipsa nobis quoq; eēt castitatis exemplū: que semp quoadiuit: qua se in speculo refulsit ois forma virtutis: Habuimus inqt i ca magisteria ois pbitatis expressa. Quid primuz eligere/qđ ve respuere: quidq; seq debeamus: **P**rima eius virtus fuit oium virtutū fundamētū z custos humilitas ipsa de q gloriabaf mater nra: Quia respexit inqt humilitatē ancille sue: ecce eni ex hoc btām me dicēt cēs generationes: Ergo pmiū discēdi icitamentū nobilitas ē magistri: Deinde merces laboris/optimi fructus btitudinis: Et iō carissimi mei si talis ac tanta mī vobis vnq; placuit: placeat z virtus opus: cuius vita exēplū ē disciplina cui⁹ mores decetero erāt optia Instituta ecclesiaz: q cāctos pcellit/ z supeminet vniuersis Ea pp qcumq; nrm/sibi ab ea optat aliqd auxiliū: oz imitari exēplū. Et iccirco carissimi mei iniorē imodū rogo nolite p̄ristari nec turbet cor v̄m/ sed vna gaudeamus/gaudeam⁹ inq; qz nobis via nūc celoz ē patefacta. Quod lz de hoc múdo scimus/sauēte tñ deo z dño nro Jesu xpo/iā amplius i hoc mundo sumus: qz esī seculū aliquādo nos hīc meruit. tenere tñ oīno nō potuit: **E**tā igif mī dñi nri Maria deiceps/nō solū a nobis filiis suis/ sed ab oibus gētib⁹ pp ipsius igētes virtutes z crebra miracula lōge lateq; pdicabit: z cūris q secuti fuerit tate xginis exemplū tādē celestis btitudo idubitato cōdonabit: **Q**z sola ē q post deū oēs in virtute pfirmabit: suis quoq; q eidē se p̄mēdauerit meritis atq; p̄cibus idubitato auxiliabit. **S**up excellent nepe vniuersa inqt diuus apostolus petr⁹ q de illa nobis dicta sūt. qz diuina atq; ineffabilia sūt q dūm ex se carne factū: ipa btissima z gloriofissima xgo genuerit: **H**ic igif Carissimi oēs/ quecūq; qrimus oīa affatum sūt. **I**n illa post deuz dirigam⁹ mentem nram: vt cū xps ei⁹ filius infine seculoz apparuerit. cū ipso z nos appaream⁹ i gloria: Amen: **A**derāt at ad ei⁹ exgas famulaturi scī angeli cū vniuersa celoz Curia/ q festiua spopōdebant obieqa/ **N**ec mir⁹ (vt diuus inqt Hieronymus) qz honor matern⁹ eius erat q ex ea natus est. que ois celoz ordo veneraf z ipse filius aderat sup se eleuat⁹: cū p̄e infede maiestatis dñi: vt ipsius scīssimā aiām/p̄mum vsq; ad Thronū maiestatis dei: cū hymnis z laudib⁹ offerēt: **E**ū mor suauissimus odor nō nisi paradisi tant⁹ emansuit. vt ex eo scē mulieres q aderāt excitate/ i p̄ientissimā plāctū oēs p̄ūperent: **M**axima deide veneratione se se ad p̄ponendū scīssimū corp⁹/ i loculoq; collocādū ornatissime/ quo magis poterāt studio z deuotione accinrerūt. **S**icq; demū decētissime i eodē collocatū. simul scē Mulieres z apostolor⁹ atq; alioz plurimoz chorus

Joāne Euāgelista a btō petro(cū palma diuinitus missa) pmissio comitātibus
 sc̄tis Angelis delecti Iuuenes feretrū subiere/sicq; pompa q̄si celesti ad sepul
 chrū detullerūt. An̄ quā sc̄ti illi apl̄i z alij nōnulli cōcine ispalms z hymnis
 cātantes/adeo mirabili modulatiōe/ut ex resonātia suoz cātum z sonoz in
 bilatiōe/vniuersa f̄ crme hierosolimoꝝ Ciuitas ī admiratione fuerit cōuersa: At
 q; plurimi vndiq; ad id spectaculū cōfluerent. plurimi x̄o iudeoz iniq; z pesti
 lētes/aduertētes ac cognoscētes: q; corp⁹ illius. q̄ iesuz x̄pm genuerat. q. s. se dī
 filiū apud sectatores suos effecerat effere: nō minime turbati/magno cū fu
 rore atq; infania ī ipsis irruere/ut corpori sancto defūcte iniuriā īferrēt: ipsos
 quoq; ap̄los ab eregaz offitio disturbarent. Cogitātes apud semet ipsos/ac cō
 spirātes atq; dicētes. Si hec p̄mittimus: futur⁹ ē ut ex secta hec/nobis maximū
 scādālū/z nō modica ruina suboriat. Sicq; iter se adinuicē tumultuātes/ma
 ximū scysma z grādīs cōfusio surerit. Quod dū sic ītra se se obacharent. Ecce
 vnus ex eis sacerdos ceteris audacior z insolētior/quodā rabido furōre incen
 sus/cucurrit/ut sacrilegā manū sc̄tō feretro inijceret/utq; eū p̄tinus subuerte
 rēt. Qui dū manū locullo admouit/illico diuino iudicio/ipsa ei⁹ manus īfausta
 feretro adhesit:magno ī eo qdem tormēto z cruciatu illato: vtz p̄tinus ad pe
 nitētiā ex magnitudine facinoris cōuersus/Apostoloꝝ auxiliū īplorare z expe
 tere cū lachrymis cepit/ut sui ipsius dignarent̄ misereri: proq; se deū deprecā
 rent: Cui cū sc̄ti apl̄i dixissent si tue sanitatis beneficiū asseq; poptas. Te vtiq;
 oꝝ credere/dñm n̄m iesum x̄pm verissime īprimis fore dei oipotētis filiū. ī vte
 ro quoq; huius x̄ginis defūcte de spū sc̄tō īcarnatū/ex ea p̄terea natū/ipsa x̄gi
 ne vtiq; p̄manēte/aliter nullo pacto te nō posse sanitatis bñficiū asseq;: At vbi
 primū dixit. Eredo: simulq; Corpore x̄ginis adorato/cōfestiz p̄stinā sanitates
 cōsecutus est. Ad suos deīde iudeos reuersus/z miraculū/z rey ordinē/ac di
 scriminis cām qd̄ ei acciderat eisdē ennarauit. oibusq; suasit/ut z ipsi quoq; ī
 dñm iesum x̄pm oīno credere vellēt: atq; ī ipsaz suā sc̄tissimā parētē semp vir
 ginē illibatā Mariā: Quā obrē oīs illa turba mor credidit. Apostoli at̄ sc̄ti
 ssimi reliquiq; oēs discipuli atq; mulieres/ī vallē Josaphath tādē pueniētes/
 admirādū illud atq; sc̄tissimū Corp⁹/ībidē ī monumēto nouo venerabiliter se
 pelliere: Ea ḡppe vallis inter mōtē Syon/ac mōtē oliueti est posita: vbi z post
 modū a fidelibus christicollis fabricata fuit Ecclesia/īmiro lapide vndiq; ta
 bulata: Postea x̄o q̄ sc̄tissimū corpus sepulture/oī impenso offitio(ut pote
 matri saluatoris)apl̄i dederūt ibidē circha mauseoleū p̄ tridū oīoni tñm īsistē
 tes/resurrectionē ei⁹ simul z assumptionē p̄stolabant. Ubi z post triū dierū
 spatiū. venit iterato dñs n̄r Iesus x̄ps festiu⁹ totus cū suis Agminibus Ange
 loꝝ/z maria btōꝝ spiritū pōpa/ītra nebulā cristalini coloris fulgētissimā
 q̄ qdem totū matris cohopuit monumētū. Cui⁹ tātus erat splendor/ut neq;
 ap̄loꝝ qdē. neq; sāctaz muliez acies. eā aliquo mō sustinerē posset. Tūc īpe dñs
 Iesus d̄ monumēto lapidē tollēs/m̄rez suā dulcissimā ex mortuis reuocās/ite
 rū sc̄tām ei⁹ aīaz corpi adiūxit. illāq; oīno r̄suscitauit. Eidēq; hec x̄ba iocūdis
 sīma dicēs: v̄i regia celoꝝ z angeloz/veni ītemerata m̄r mea/veni colūba mea/
 īmaculata mea/veni/īā enī hyemis trāsijt z recessit/veni īquā possidere regnuz
 p̄ris mei/atq; īmortali illa p̄frui b̄titudie: Atq; cū eēt m̄rtis z maxis meritoꝝ

virtutibus dealbata/ac spūs sc̄ti munerib⁹ decorata:adijecit. Veni de libano
 spōsa dei veni coronaberis etenim: Ad hāc itaq; vocē bt̄issima v̄go mox p̄surre
 rit ⁊ extēplo diuino Iussū sup choros angeloz cū igēti pōpa atq; triūpho qn
 tadecia die augusti/etatis v̄o sue tertio ⁊ seragesimo anno i corpe ⁊ aīa mira
 bilit̄er ē assūpta: Quo qdē die vniuersi christicole eidē maximū sacrificiū ⁊ so
 lenitatē tribuūt. Assumpta iquā fuit vt iugiter videret ⁊ frueret̄ specie ⁊ vultu
 vnigeniti filij sui saluatoris nr̄i, quē semp amauerat/ac ex toto sui cordis desy
 derio/semper p̄cupierat. Quō si gaudiū i celo ē de quolibet peccatore p̄uerso: mul
 to magis putādū p̄ tātē v̄ginis exaltatiōe atq; gl̄ia: q̄ i sup̄nis icōparabilis
 fiat exultatio atq; tripudiū: Eui⁹ nimiz exultatio ⁊ festiuitas, oīum sup̄noz. Ei
 uū ē et̄ gratulatio p̄serti qz ipsius celebritas ē ⁊ laus ⁊ fauor saluatoris: Qm̄
 qcqd i ea gestū fuit/ totū egdē puritas ⁊ simplicitas/ totūq; veritas ⁊ gr̄a/ totū
 deniq; misericordia ⁊ iusticia/ q̄ vtiq; i ea de celo p̄sperit. Tātus nāq; circha
 huiusmōi bt̄issime v̄ginis Marie assūptionē fuit ordo/dispositioq; pulcheria
 oīuz v̄z Celestīū spūum/ q̄ lingua hūana minie explicare posset. Esere eidem
 i primis: celestes troni: Esere pt̄ates v̄tutesq; bt̄e: cesere cherubin/ cesere ⁊ sera
 phin atq; ceteri oēs angeli/ q̄ tam etsi nā excelsiores fuerit ⁊ semp futuri sint i
 mortali tñ assūpti corpis/ eoz gl̄iam oēm/ eozq; fulgorē: bt̄issima v̄go p̄celluit
 nemo eoz spūuz nisi cādidiſsimis fulgētibusq; vestimētis eidē occurit. Hoc
 itaq; mō bt̄issimā iā celoz Reginā: sc̄ti angeli dei i celū deduxerūt. Et p̄mo
 qdē i frōte p̄ria affuere sc̄ti angeli/ cādidiſsimis iduti vestib⁹/ auro itextis: ⁊ ge
 mis fulgētibus: quē singuli cū cytharis/ ⁊ organis/ atq; alijs p̄pe ifinitis In
 strumētōz cāt̄icis p̄sonabāt. Secūdo loco: Archāgeli incedebāt Albis iduti
 vestib⁹/ auro argētoq; distinctis: alijs atq; alijs colorib⁹ p̄ornati: Veluti sma
 ragdini/ miro quodā mō canētes/ ac ieffabili quadā arte: ⁊ lyraz cātū Tybiaz
 qz dulcissime p̄sonātes: Post hos subseq̄bant̄ et̄ v̄tutes ⁊ ipsi veluti solis ra
 dijs am̄ icti/ rosas vernātes i manibus portātes/ q̄ solū mō varioz modulatiōe
 cāt̄icōz p̄mulcētes: mirifice p̄sonabāt. Hijs at̄ principat⁹ adiūgebant̄ tāta in
 cedētes grauitate: ⁊ maiore quadā reuerētia: coruscātes solaribus eque radi
 is/ stellas p̄fulgidas i capite gestātes/ cymbalis ⁊ Tynitibus argēt̄inis p̄stre
 pētibus i Armonia p̄prie dei dignā auditu: Dominatiōes de hic p̄cedebāt
 viridati: cū celestī colore certātes/ radiātibus cū stellis canētes simul i orgāis
 ⁊ alijs suauissimis cāt̄ilenis/ ad efferēdas mirificas sc̄tissime v̄ginis laudes.
 Nos at̄ p̄pe ⁊ pt̄ates associati applaudebāt: celesti qdē colore mirifice deco
 rati/ cātātes ⁊ ipsi vna/ cū psalterijs Tibys/ ⁊ sistris: resonātiā quadā p̄cinētes
 laudes cumulabāt: Hijs p̄dictis iā cherubin p̄dibāt: Ignita plane ⁊ fulgida
 miz imodū acies: pariter quoq; ⁊ seraphin vestib⁹ imiz purpureis auro splē
 didiſsimis/ comis p̄ colla sparsis auro radiātibus/ agilia ⁊ elegātia p̄ter hūanū
 sensū ⁊ it̄lectū/ nimirū certe splēdidia atq; spectabilia. si hūanus fuisset eorum
 aspectus/ ⁊ ipsi cātātia laudes ineffabiles/ icōp̄rehētibilis armonie/ vt vox dei
 eterni: p̄ huiusmōi exeqs Impatricis ⁊ m̄ris vnigeniti filij dei diceret. Etez
 ipsa eadēq; glorioſissima Regia triūphatrix i Trono oī lapide p̄ornatissimo
 sedēs/ celestib⁹ qdē margaritis ⁊ gēmis atq; fulgorib⁹ coruscās/ lunā tenebat
 sub pedib⁹ suis/ cui paranimph⁹ ei⁹ archāgel⁹ gabriel añcedēs palmā isignē

in manibus gestabat: Apud quas plane deducēdā et ipse saluator: oīumq; plas-
mator iesus xps ex ea incarnatus est natus: tanq; princeps et rex regum totus
festiuus et lectus pariter ascēdebat auctor scilicet et gloria: atq; ornāmētus il-
lius triumphī. Sedēs vero ipsa in curru triūphali mirabilis equidem ac eri-
me pulchritudinis: atq; inextimabilis fulgoris quem nō nisi Michael archā-
gelus optimus auriga deducebat. Sctis vndiq; angeloz agminibus circūse-
dētibus ac mirifice canētibus in oīum (vt premissus est) musicoz generibus at-
q; applausibus diuinis. atq; oibus btōz spirituuz choris letātibus in iubilis
et exultatiōibus et varijs modulātium vocib; q oīum aures demulcere potuis-
sent. Sicq; hoc modo beatissima xgo dei ac dñi nr̄i iesu christi mater oīuzq;
mortaliū aduocata ad imortale Regnū est euecta et vsq; ad thrōi celsitudines
est sublimata vbi post christū gloriosissima resedit. Quod ad huiusmodi cō-
firmationē cōfidēter vbiq; nr̄a sc̄tā d̄ ea canit ecclesia qd̄ d̄ nullo alio sc̄tōz fas
est credere: vt vltra angeloz vel archāgeloz merita trāscēderit. Hoc qppe spe-
ciale priuilegiū bt̄issime virginis huius nō nature eqdem fuit sed gratie d̄ qua
nasci voluit ipse deus et homo: Idcirco (vt diuus refert hieronym⁹) et ip̄a plus
fuit et est meritis et nō natura q; virgo et homo: Ascēderat enī xps in celū glori-
am suā resumpturus vt etiā huic sue sc̄tissime genitrici xgini imortalitatis locū
p̄pararet. vt cū eo postmodū ip̄perpetuū regnār possēt. Et hec ē celeberrīa oīuz
sc̄tōz festiuitas in qua mater nr̄a tādem gloriosa et felix ad ethereū puenit tha-
lamum: Que sicut ipsi bt̄e virgini incōparabilis est etiā. admirāda oibus spi-
ritibus certe extitit. Propter qd̄ ex p̄sona eorūdem spirituū/spūs sc̄tus admi-
rans ait. in canticis. Que est ista q̄ ascēdit per desertum sicut virgula fumi etc.

Sāctus x̄o Thomas apostolus cū diuina sic dispēsante prouidētia nec ini-
gratione e corpore nec suscitatiōe nec postremo assūptōis sc̄tissime matris iter
fuisset. q̄ per Iudeā p̄dicationi occupatus esset in ipsa qdem hora assumptiōis
subito raptus est. atq; in mōtem olyueti extitit deportatus vbi eleuatis in celū
oculis cōfestim cernit gloriosissimā dñi nr̄i iesu xpi matrē triūphali admodū
pompa celū scādere. Cui post gr̄arū actiōes tā ipsi beate virgini q; deo factas
ab eadē gloriosissima virgine aliqd̄ signū sibi ip̄partiri d̄poscit. quo postmodū
et ipse cūctis mūdi mortalibus aunderet huiusmodi assumptionē suā libera frō-
te predicare: Cuius precibus beatissima virgo p̄mota eides suū sericū cingulū
quo eaz sc̄tē ille mulieres post ipsius emigrationē cinxerāt soluēs apostolo ip-
si Thome b̄ignissime elargita est. Qui statim e mōte letus descēdēs ad ali-
os sc̄tōs Apostolos et fideles cōcitus puenit. Quib; et narrauit. quō gloriosissi-
mā saluatoris sui matrem ad paradisi gaudia vidisset ascēdere comitatā inu-
merabilib; Angeloz agminib;. Et vt ea res falicius crederet: Cingulū seu zo-
nam sibi ab eadem p̄donatū protin⁹ obtulit visendū: Qd̄ dū oēs cognouissent
monumētū ex templo aparuerūt itrospiciētesq; si forte sc̄tm̄ corp⁹ iuenirēt ni-
hil eqdem nisi suauissimos odores ex eo p̄ceperūt. Dū q̄ itez atq; itez sollicitē
exgrerēt comperiūt mauseōlū oīno vacuū ex quo corp⁹ illius mirificū a morta-
libus vsq; amplius cōpertū est ac sic tāte impatricis assumptio longe lateq;
ab ipsis apostolis alijsq; discipulis clarificata et diuulgata est. Eū subito c̄t ip-
si sc̄tissimi Apostoli virtute spūs sc̄ti ad eadem loca in qb; antea p̄dicabāt mi-

ro modo fuerūt restituti/Zona autē ipsa in rey testimoniū apud btissimū Tho-
 mā apostolū quoadiuit in pretio fuit/cū qua etiā in credibilia miracula fecit.
 Quo autē tpe vel a qbus ipsa Zona btē virginis z Italos fuerit delata nullibi
 cōpertū habemus. vtz nūc Pratu Insigne z spaciosuz ac speciosū Tuscie op-
 piduz cadē clarēt Zona, z illā incredibili venerat religiōe ac colitur fide/ eaqz
 si aliqd ab ipsis iplozādus sit oppiduz. accole suppliciter lustrant. Ea eqdem
 ipsi pratēses se feliciores ceteris putāt quo alijs i hoc preeminēt. Tali igit
 ac tāto triumpho dñs noster Iesus xps suā gloriofissimā matrē ad sydera re-
 gna pduxit. Ebi pfrui eterna imortalitate z pñs z filij/ac spūs sancti btissima
 visione valeat:trāscendensqz cūctos celos/postremo ad imperiū gloriofa pue-
 nit. qđ euefugio latissime patuit. Ebi etiā eidē statim tam imēsum lumen ap-
 paruit. atqz sāctorū oīum splēdor. nec nō z gaudium exultatiū spirituū/z id q-
 dem tm̄. Et nec lingua/nec mēs/neqz humanus intellectus cape sufficeret. Ebi
 quoqz ab ipō filio dño nro Iesu christo ineffabili gaudio icredibiler affecta/
 iocūdissime patri luminū est presentata: Qui eam illariter excipiēs/oibus ele-
 ctis icōmune exultātibus. ipsam in precipuā Angeloz Reginam coronauit: z
 vt preesset etiā celis mari z terre decreuit: Et tūc qdem ab oibus in cōe illud
 suaue cāticū/cantari ceptum est. Regina celi letare alleluia: qa quem meruisti
 portare alleluia: resurrexit sicut dixit alleluia: fuitqz hoc eius septimū gaudiū
 extremuz qdem/z oīum plenissimū. Quod etiā paradisi singulare extitit tripu-
 diū/z id qdem ex sex z viginti presertim prerogatiuis. qbus ipsa btā virgo
 dignissime fuerat predita. z culta: vnde ēt felicissimā reportat palmā: Insignia
 igit pma sue singularis honorificētie hec extitere v3. Quod ex regali stirpe fue-
 rit orta/decus deinde diuine pulchritudinis. morum elegātia/Sapiētia maxi-
 ma/z fecūditas: ztem z a prudētia extitit comēdabilis de hīca Iustitia: a for-
 titudine. a temperantia: a magnificētia. ac a liberalitate. prestabat iteram insi-
 gnibus sanctitatis maxime humilitatis/māsuētudinis/clemētie misericordie.
 charitatis. fidei. atqz spei: Rursusqz i dño gloriabat. pp illibatā virginitatē
 z pudicitiam: pp religionē z gratiam atqz beatitudinē i oibus gaudijs z glo-
 ria: Que in vnū oēs z singule hee virtutes. eidem gloriofissime virgini ad tantū
 decoris z gaudiij accessere cumulū. inter ipsa paradisi amena vt fuerit qđ equi-
 dem mirabile dictu: i celo presertim i oibus sanctis atqz dei beatif i hanc vsqz
 diem. Predicemus itaqz carissimi oēs/ac toto cordis ardore magnificemus
 cōsumatissimā z admirādam totis seculis vitam gloriofissime ac super excel-
 lētissime Matris dei Marie que vere virgo z Martyr fuit: quāuis i pace vitaz
 finierit. Nam i ea passa fuit parte. que impassibilis est: z iccirco plusqz martyr
 habita fuit: Cōstat enim eam decem plus oibus dilexisse/ ppea plus doluisse/in-
 tm̄ vt doloris vis passionis Iesu christi/eius totam pertrāsierit aiām: z qz mē-
 te passa est plusqz martyr etiā ab oibus existimata est. Sicut militās ecclesia
 anniuersarios triumphos diesqz letissimos/de vno quocūqz vite ipsius actuz: di-
 uinis i offitijs/ agit suis tpibus frequētem memoriā/que celos gloriā/z orbē
 terraz vniuersum gaudio semper cōpleat. cuius quidez ducta cōmemorataqz
 felicitas: magnos ad palmam z sanctimonā: ac generosos excitet animos. Et
 z ipsi de ea in orationibus z obsecrationibus scimus benemeriti ac tandē post

Zona btē vir-
 ginis apud
 pratū oppidū
 cōsistit

Gaudiuz vlti-
 mum btē vir-
 ginis

huius vite consumationem: eam videre et contemplari possimus: Quibus post
 quod nostris demeritis eam hac in vita videre non contigit. Ut vel saltem eius integri-
 tatem et consummatissimos actus considerantes, tum oculorum: tum aurium ac
 lingue ceterorumque gestuum quorum cogitatio solum paradisi pars est atque
 eius odore et sanctissima fama necnon et mirificis exemplis. sic componamus et nos
 et nostras actiones, nostros sermones, nostros denique cogitatus, ut in fine vite nostre ipsam beati-
 ssimam matrem: superaltaram: cum omnibus Angelis sanctis spiritibus una videre possimus?
 Quod quod prestare vel assequi ipsi non facile possumus: tu passim tuos adiuua fide-
 les atque deuotos: tua vestigia sequentes pijentissima parens Maria: Eum sis. pri-
 cipiū virtute potēs et pacis amatrix: ac patrie celestis honos: et gloria mundi:
T Demum hoc in loco cum Alano doctore prestatissimo, atque huius sanctissime ac
 itemerate virginis deuotissimo alūno, ardor spiritus cunctis fidelibus hec dicere me cogit.

Hec est stella maris: vite via: porta salutis

Regula iusticie: limes pietatis: origo

Virtutis: venie mater: thalamusque pudoris:

Ortus conclusus: fons consignatus: oliua

Fructificans: cedrus redolens: paradus amenus:

Virgula pigmenti: vinaria cela: liquore

Predita celesti nectar celeste propinans

Nescia spineti: florens rosa nescia culpe:

Gratia: fons: expers limi: lux nubila pellens.

Spes miseris: medicina reis: tutela beatis:

Proscriptis redditus: erranti semita: cecisque

Lumen: deiectis requies: pausatio fessis:

Hec primos casus: primeque parentis. primam

Abstergit maculam: vincens virtute reatum:

Dirupta restituens: redens ablata: rependens

Perdita restaurans amissa: fugata repensans:

Post vespertinos gemitus: noua gaudia donans:

Post mortis tenebras: vite nouitate relucens:

Eius ad aduentum redit etas aurea mundo:

Post facinus pietas: post culpam gratia: virtus

Post viciū: pax post odiū: post triste iocosum:

Ut rosa spineti compensant flore rigorem

Ut dulcore suo: fructu radicis amore:

Ramus adoptiuus redimit: sic crimina matris

Ista. luit: matremque facit: sua nata renasci:

Ut sic munda ream: corruptam virgo: pudica

Effrontem miseram: felix humilisque superbam

Abluat: et vite pariat sua folia matres:

Exaudi regina preces: quem criminis acti

Penitet: et scelerum terrent monumenta suorum

Janque animam comendo tibi cum corpore virgo

Intemerata meam: vera probitate carentem

Finis

De Eua prima omnium parente capitulum secundum

Eua prima oium parēs/āno
aī xpī dñi nrī natiuitatem
nonagesimo/nono supra cē
tesimū qnq; milīū nō ī hac
miseriāz valle vti oēs mortales (ad la-
borē nascuntē) pducta fuit/ neq; eodem
maleo: aut Incude fabrefacta/ neq; ē
eiulās: vel iualida venit imūduz/ s; vt
sacra libri geneleos hēt historia/ quum
deus ipse oīuz plasmator/ faber optm?
Adā pthoplastū ex limo terre forma-
set ī agro Damasceno: illūq; ī orto de-
litiāz trāstulisset/ mox hāc ex latere ip-

sius **A**de dormientis artificio quodam sibi tātum cognito: eduxit in lucem/ eā
demq; perfectam z sapientissimam/ atq; maturam viro/ z sui factoris letabun-
dam z visu pulcherimam/ immortalē quoq; z rerum omnium domināz: At
q; vigilātis viri iam sociam/ quam cum conspexisset Euam mox eam appella-
uit. Neque enim si statum hui? mulieris contemplerur cuiquam nascen-
ti vnquam maius aut splendidius Eue contigisse compertum est. Quo-
niam prestantiorem eam ceteris animantibus eduxit/ dum ad sui Imaginem
deus informatam effinxit. Suit equidem vt arbitrari per pulchre possumus/
corporea formositate admirabilis/ quia dei opera semper perfectissima sunt. z
ideo futuras omnes mulieres/ eam excessisse omnino credēdum est. Quid enīz
eius statu preclarius/ quidque sublimius animaduertere possum? Quid tāz
diligētē ī membris digestū/ aut decore per articulos inflexum? Quid tam sub-
limiter ī ora oculosq; erectū/ vel tam vocaliter ī verba modulatum? Quid tāz
velociter aiatum? Quid in sensū diutius/ aut in cogitatiōe secreti? Quid ī ser-
mone effusius vel īgenio fortius? Quid in dispositione instructius/ vel memo-
ria tenatus aut in cogitatu deniq; sublimius? Et ex his euidenter appareret
q; illam parentem nostram cum prothoplasto nostro de? in omnib? dignitati-
bus venustare voluisset. Imo z statu filij sui domini nostri iesu christi ad fi-
nem seculorum/ pro redemptiōe sua/ successorq; omniū venturi: in suo corpo-
re ornaasset. Et quonīaz hīs magnificis fulgorib? insignis plurimū fuit. Non
superflue arbitramur eaz parētem nostrā inter claras mulieres/ tāq; fulgor p-
cipuus/ hic secūdo loco muliez illustrū seu claraz/ fore apponendam: Hec ita
q; tāz Jure originis q; in colat? oī splēdore illustrata eidem deus paradisum
velut amenissimū predium vrbānis consitum insignibus/ z rusticis conuenu-
statum arboribus sub quadam lege donauit. Que loci illius patrona effe-
cta dum vna cum viro illius delitijs delectabiliter fruere? euestigio ille mor-
tis preseminator tante felicitatis inuidus quedam nepharia ei? animo īges-
sit/ si de pomo tantummodo sibi vetito comederet/ mox in ampliozem gloriam
peruenire Eui duz leuitate feminea crederet/ arbitrans sua quadā stulticia ad
altiora cōscēdere statī cōtēpto vnico dei sui mādato/ pomū vetitū degustauit

morq; ruz suum niniū flexibilem in suam sentētiā ⁊ errorem traxit. Qui te-
 merario ausu pomum arboris boni ⁊ mali degustato: se ⁊ omne futurum ge-
 nus ex eternitate ⁊ quiete optimā in miseram mortem traxit. ac in corporibus
 humanis quoddam venenum latenter immerfit. Qui scilicet vnicam per-
 fectamq; hoīs nām: quadā dimissionis discordia iduabus substātijs diuisit.
 vt cū hūano generi: i vna tm mēs eēt. i. quedā germanitas aīe ⁊ corpis: p vicia
 tā nām (ob ei⁹ pcepti trāsgressionē) aliā voluntatē: ptra nām sibi adeo pcessaz
 i aīam igessit. Quā obrē ⁊ paulus dixit. Video aliā legē i mēbris meis: repu-
 gnātē legi mētis mee: ⁊ captiuantē me i lege peccati. q̄ ē i mēbris meis. Itaq;
 parētes nři cū clemētia dei sūmi felicissimi haberent p̄festim a turbato creato
 re maledicta sup singulos eoz put criminis quantitas exigebat: receperūt. De
 qbus ifra dicemus. Verumtñ: vt mortē inuētaz vidit. mox velut piissimus p̄
 eis dez salutis sue misteriū oñdere curauit. Et nouo more q̄ materia fuerant
 Iracundie: origo eē viderent ⁊ clemētie. Sic arcana opatione manifestās: qd i
 firmitatē suā argumētum voluerit eē virtutis: quantūq; eos amaret: duz i ipz
 peccassent: oñderet: Deus autē ptra oēm spem: ex diuitijs sue misericordie: i
 malo bonū nactus: in Iracūdia pietatē generās peccandi semen fructū voluit
 euadere miserēdi. Et q ipsos ac posteros oēs pp trāsgressionē pdere debuif-
 set: pp misericordiā suā reparanduz esse pmisit: Itq; illo tpe quo supliciu me
 rebant argumētuz saluatiōis ostēdit. In ipsa ergo parēte nra Eua vt dñs locu-
 tus est: statiz oibus posteris misericordie sue spopōdit auxiliū statimq; igno-
 tuz ēt ipzis angelis sacramētuz qd nouissimo tpe iplenduz ē publicauit: ⁊ de
 terreno ade: Adaz pmisit e celo. Itā cuz serpētez p demerito suo malediceret
 Iussit i primis euz terraz p cibo habere deinde qz mortē illam ipse primus fe-
 cisset: addidit dicēs. Et ponā inimicitias inter te ⁊ semē mulieris. Ipsa qpe
 caput tuū calcabit: ⁊ tu eius obseruabis calcaneuz: Ex quibus qdē verbis iaz
 in muliere Eua: inuitur nobis Mariāz dñi nři Jesu xpī matrē fuisse pmissām.
 Que serpentis inimicitijs opposita est. ponam inqt inimicitias inter te: ⁊ muli-
 erem: Itā non certe dicit pono. Itā hoc ad Euam hāc ptinere videretur: Verbū
 est promissionis (vt diuus reffert hieronymus) qd i futuz transmittit: Ponaz
 inquit inimicitias inter te: ⁊ mulierem. Illaz vtq; dico mulierē: que saluatozē
 parturiat/nō que generat fratricidam. Ponam inquit idest mulierem susci-
 tabo. que nō solum te audiat sicut ista Eua facilis: ⁊ nimium credula: sed etiā
 gabriele ipso defferente verbum: erigat rationem de nouitate promissionis di-
 cendo: Quomodo erit istud: quoniam virum nō cognoui. Illam vtique sā-
 ctam quam: ad visionem angeli pudor aures tremere fec. fidey tamen ardore
 ⁊ constantia labi nesciam: ad inquirendam rationem fecit audacem: Et que
 aduenienti p̄stitit de pudore: quod tacuerat: hoc promittenti de admiratiōe
 nō cessit. Itāam ⁊ sollicita de eo quod annunciabatur: exquisiuit. Cui Ange-
 lus: Spiritus sanctus superueniet i te: ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi. Ec-
 ce quia istud ē semē mulieris quod nō per ministerium comixtionis sexuum
 ifundatur in corpore sed claustro virginitatis clauso: inuenitur in vtero: Ip-
 sum itaq; huius sanctissime virginis semen: fuit dominus noster iesus christ⁹
 qui secundum carnē p̄ez hoīem nō habuit. Denique subiunxit dicens. Et

ipsa tuū calcabit caput. Et qs dubitet: q̄ nemo: p̄ter dñm n̄m serpentis caput calcavit. qui solus. super Dracones ⁊ Scorpiones ambulauit: ipseq; omnem duxit captiuitatē: **Itā** q̄ sequit̄: Et tu isidiaberis calcaneo ei⁹ ad quē aliū credimus p̄tinere: nisi ad futurā hoīs resurrectionē? Sic enī calcaneū dicim⁹ ad vltimā vestigiū hoīs p̄tinere. Similes enī sibi parētēs v; Adā ⁊ Euā i. ad imaginē suā fecit dñs: cū fecisset eos: ⁊ similes futuri sūt cuz resurgēt: qm̄ qcquid nūc ī nobis auctori n̄ro dissimile v̄r. id oē trāsgressionis vitio hoz parētū n̄ro ruz ipressuz ē: Ipse enī mēdatioꝝ artifex viuz hoīs formā/suis deceptionibus deformauit: ⁊ suā prauitatē n̄ris in mēbris: dū mētes corrupit ascribit: q̄ oīa p̄ resurrectionis gl̄iaz tādē sua pietate ⁊ v̄ginis matris sue gloriose it̄cessiōe diluent. ⁊ id solū qd̄ rez oīuz auctore tanq; ī speculo reddat emicabit. vt ipse inimicus inuētor mortis: se doleat suū opus pdidisse. ⁊ homo tādē se integꝝ fore glorie: **Itā** tñ hoc oēs: sed iusti tm̄ in luce erūt. Qm̄ oēs resurgemus qui dē: sed nō oēs inmutabimur. Ipsaz enī psonaz discretionē vtiq; faciet diuersitas meriti: **Ad** Euā igit̄ redeūtes: dico: q̄ postq; plurimū obiurgata fuit. illā dñs cū p̄thoplasto n̄ro/pizomatibus cinctos ex loco delectabili iter montes ⁊ vepres: ad anxios labores cōfestim emisit: Eūq; in hebron agro lassī ⁊ exules tan dē puenissent. **Ibidē** egregia mulier (vt nōnullis placet) p̄muz vertēte viro ligo nē terrā ipsa colere cepit. **Atq;** ibidē (vt methodi⁹ martyr scribit) cētū par tus: cū itollerabilib⁹ doloribus edidit: ac alios labores ⁊ algores plurimos: ⁊ alia multa hui⁹ vite icomoda vsq; īseniū sustinuit. **Tādē** ī mortē sibi a dño p̄nūtiatā cū puenisset: eo ī loco cū viro suo vbi dñs crucifixus est sepulta fuit.

De sancta Sara Abrae vxore. Capitulum tertium

Sara hebraea femina magni patriarche Abrae vxor: iuicte fidei ⁊ amoris ī deū ac viz suū: atq; ēt spectate formositate mulier. āno añ xpi dñi n̄ri ad uētū septuagesimo octauo supra mille simū ⁊ octigētesimū. cū cētū ⁊ viginti septē vixisset annis ī chananeā Syriē: puiciam: sc̄tissime mortē obiit: quam Abraā vir suus ī ea pegrinus (post pijentissimū iugalis amoris luctū) ī hebron (p̄mittētib⁹ chananeis) sepeliuit. Ipsa q̄ppe mortua Abraā vtiq; iustissimus vir: mor ibidē agruz a quodam Ephron hebronita quadringētis siclis p̄bate monete emere voluit. In quo: nō soluz ipsi: sue vxori defuncte sed ⁊ sibi atq; eius soboli: sepulchra cōstituit: **Hec** Sara: Aram Thare p̄dam patriarche filius: habuit p̄em: q̄ abrae ⁊ Machoz ff̄ fuit. Cuius p̄f Aram: loth filio d̄ relicto ⁊ Sara ⁊ Melcha filiabus: cū apud chaldeos mortē obiisset: Abraam Sarā hāc ⁊ Machoz Melchā duxere vxores. Erat itaq; Sara it̄r vniuersas sui seculi clarās mulieres: cum insigni formositate ⁊ pulchritudine: tum deo

dignissima pro studio quod circha eum habebat plurimū insignis et p̄spicua p̄seuerant at̄ in ea (vt sacra libri genescos hēt historia) vsq; in suaz senectutem celestis quidā decor: ac pulchritudinis elegantia: ita vt etiā in illa: facillissime posset adamari: Abraam at̄ cū eam duxisset vxorē mox loth ipsius sue vxores germanum: cū nullū legiptimum haberet filiū/adoptauit sibi: Iussuq; diuino cū esset etatis annoz qnq; et septuaginta/volens chaldeam dimittere/et i chanaaneam demigrare/et ipsa adolecētula iā inuicti amoris facibus succensa i viz amplissimas regiones viro peregrinari volētī se se inuictam ac fidelissimaz comitē esse cōstituit Existimās illum peregrinationis laborem/diuini oīno fore cōsiliū: atq; neminē preter se/posse viro/et dño suo/rite obsega oīa impēdere. q̄ res: etsi tenelle etati difficilimū videret̄ p̄ nimio tñ amore/ p̄sequēdi cōsiliū et p̄positū sumpsit. Egressus itaq; abraā cū Sara de charā/perit i chananeā/atq; cū multo labore tadē puenit i sicheim/vbi altari edificato se se deo optimo plurimū cōmēdauit. Eumq; haud mlto post valida fames chananeā oppressisset/abraā famis necessitate p̄pulsus: cū Sara hec piuge sua et oī familia i Egyptū perit: Audierat enī egyptios feliciter viuere/eo q̄ re frumētaria alijsq; plurimis bonis habundare. vt. s. eoz. abūdantia/sue inopie subueniret. Vex cuz prudētissimus p̄ oīa bēret̄/sciens egyptios ipuros quā maxime circha mulieres fore/veritus ne p̄ vxoris speciē ab eoz rege occideret. anteq; Egyptū intraret (euitādi piculi gratia) optimā excogitauit artē/ Vñ ipam p̄monuit/ vt interrogata/respōderet/ se illius fore sororē. Ab rege ergo iterogata: Dixit/ se abrae fore sororē/nihil vtīq; mētiti: erat etenī: et hoc p̄pingtate sanguinis/ sicut et loth ea rōne dictus erat frater: Atq; ita/ hoc mō Sara pudicitia suā deo optimo cōmēdans. se vxorē pharaoni tacuit/ sed esse minime negauit: Vex cū pharao ipsam sibi accepisset vxorē a deo/ graui morbo euestigio afflictus est: Quib; q̄ dē malis p̄motus. ipsam illico ipolutā (multis donatā muneribus) marito restituit Quas obres et Sare pudicitia virtusq; ac gloria apud maritū suuz magis magis q̄ clarior effulsit. Fuit nempe (vt p̄missum ē) Sara hec vsq; i senium etimie pulchritudinis/ mirabilisq; decoris femina: Qd̄ in nulla p̄sus muliere vnq; cōtigisse cōpertū est. Nā et ab imelech palestinorū rex/ ipam i sua senectute p̄ elegātie formā/ ad corruptionē (licet frustra) adamasse legim;: Sed deus vbiq; de sanctissima muliere sepecialē curā habuisse visus est. Demigrauerat enim abraam cum Sara vxore alia vice et p̄ famis necessitatē in gerara palestine/ Vbi cum Abimelech rex/ vidisset eaz; et ipse illi; pulchritudine captus/ ipsam ad corruptionem ad se adduci precepit. Qui mox sumi dei voluntate: i maximaz deuenit egritudinē: Eumq; ob hoc/ maximo cruciaret̄ dolore/ etiam dominus eidem per visum terribilis apparuit dicens: Quare peregrino meo tantam iniuriam facere presumpsisti/ vt auferes ei vxorem suā? Quo quidē pauore et verbis expergefactus rex (etiā id amicis suadētibus) mox vxorē p̄grio abrae/ et ipse intactā reddidit. Et venia expostulata/ se ofonibus abrae humiliter comēdans/ illico tam ipse rex q̄ ceteri sui oēs sanitatis beneficium cōseq̄ meruere: Erat nempe et Sara maxime fidey mulier/ eratq; magne deuotionis rerum diuinarum: pro quibus plane studijs: digna deo plurimum habebatur Quas ab virtutes et vir suus vtīq; sanctissimus deo sic volēte. sicq; mādātē

per oia eidem obediebat. Erat quoq; abraá vir optimus: erat 7 sapiēs rebus
 i oibus primusq; prenūtiare presumpsit: deū vnū creatorem eē cūctorū. Et pro
 pterea solus inter oēs mortales fidey pater appellari pmeruit. Vñ 7 ipse de⁹
 eius virtutes magnope pprobās. Nō pdcs inqt Abraam mercedē tuā / Di-
 gnū 7 enim pro tali religiōe te existimaui gratia mea. Et idcirco habebis aut fi-
 liū pro mercede tua. ex quo tāta soboles pueniet: quātus est stellarū numer⁹:
 q pre mltitudine dinumerari minime potest. Attamē licet de pmissis sibi a dō
 nulla ei prorsus foret dubitatio. Nihilominus: eo q; i carne vna cū vxore dile-
 cta viuēbat: ex tali desyderio iugiter carnalibus mouebant sensibus: Habet
 enim hoc impatiēs amor: vt que magnope desyderet: semp habere exoptet. At
 aliud vir queat cogitare: q̄ qd diligit. Nec amor capit: de dilatiōe solatiū/
 neq; de difficultate remediū: Sara igit aīaduertēs suam sterilitatez suamq; se-
 nectutem: amore filioz iugiter incredibili cruciabat desyderio Quo quidē estu-
 pmota: vnā ex Ancillis suis noīe Agar egyptia (iprimis dño deo sic p̄cipiente/
 marito suo collocauit: tāq; ex ea filios habitura: vt q; nā nō poterat: voluntate
 suos faceret: Ucrūtamē de hac cōcubina) Et diuus refferit Augustinus) vllō
 modo aliquod crimen sanctissimo Abrae iſerendū est: Quia ea ad explēdam
 libidinem r̄sus nō est: sed ad prolem procreādā: Optempauit qppe coniugi
 q; credidit sue sterilitati fore solatiū: Nulla vtiq; ibidem lasciuie cupido: nul-
 laq; neqtie turpitudine fuit. Ab vxore ancilla marito tātum modo prolis causa
 tradita est. a marito etiam causa prolis accepta: Atq; sic ab vtroq; solum-
 modo nature fructus exq̄situs est. Verum ancilla cū se cōcepisse noscet: Sa-
 re dñe sue iſuperbire cepit: quasi rex foret filius ex ea cōceptus: q; Sara egre fe-
 rēs: suspitiōe muliebz: viro suo illius crimē: potius q̄ eidem imputare cepit.

At abraam vir sanctus: vt tātummodo volūtatem Sare impleſſe ac per oia
 se inocētem demōstraret pro illius vindicta: euestigio dixit. Ecce ancilla tua i
 manibus tuis est. vtere ea quō libet: Corripiēte aut eam Sara pro iſgratitudie
 7 supbia sua: fugam mox arripuit. Eunti aut eā p desertū: angelus dñi occurrit
 ei: dicēs. ipsam illico reuerti ad dominos suos: 7 vitā p̄stinā p̄tinus emēdare.
 Quod si fec⁹ foret: 7 deo iobediēs eēt: sciret se statim moriturā. Si autē rediret
 p certo fieret m̄ pueri: i illa terra postea regnaturi: Reuersa igit domū: a do-
 minis suis veniā obtinuit. Et post nō multū t̄pis agar Iſmaelē edidit filium.
 Quē Sara tāq; suū: cū iſgenti gaudio 7 gr̄az actionib⁹ excepit. nutriēs ipm ac
 ppriū: 7 sui p̄cipatus p oia successorē: Eo marie q; putauit impletū eē in ipso
 q; marito p̄missum fuerat. Eum sibi vernaculū suū vellet adoptare. dicēte dō
 hic nō erit heres tu⁹: sed q; eriet de te: ille erit heres tu⁹: Hoc ergo p̄missum: ne
 i ancille filio putaret impletū: iam cū esset ipsa annoz nonaginta: 7 dñs: su⁹ no-
 uem 7 nonaginta apparuit dñs abrae: 7 dixit illi: Ego sū deus: esto placēs in
 cōspectu meo: 7 ponā testamentū meū iter me 7 te: 7 implebo te valde: erisq;
 pater multarū gētiū: 7 nō appellabit nomē tuū abram: sed abraā 7 gētes: ac
 reges ex te eriet. Deīde adiecit deus: Sarai vxor tua: nō appellabit Sarai: sed
 Sara erit nomē eius. Benedicam quoq; illā: Et dabo tibi ex ea filiū: 7 benedi-
 cā illū: 7 erit i natōes: 7 reges gētiū ex eo erūt. Quib⁹ audis: abraā mox p̄cidit
 i faciē suā: 7 risit. dicēs i aīo suo: Si mihi cētū annos hñti nasec̄t fili⁹ 7 si sara an-

noz nonagita pariet: Subiungit at deus Abrae z dicit: Utiqz Sara vxor tua pariet (tibi singulari dono) filiū pter nām. z vocabis eius nomē: Isaac. z statuā testamētū meū ad illuz/in testamētū eternū: Audiuit itaqz demū de⁹ Abraam: et audiuitqz z humilē Sarā dans eis filiū: Itā post hec Sara euoluto an no nō simpliciter secūdū naturā generandi/ sed supra nām sue etatis (q nulli vnqz pignisē cōptū ē) gēuit Isaac filiū, q marimi bēficij Inditiū vtiqz fuit. In isto itaqz pmissiōis filio q p grām: nō p nām fuit. De vocatione gētū p grām de⁹ euidenter itelligere voluit. Que. s. nō p gnationē/sz p regenerationē futura erat. Risit igī Abraā i pmissiōe dei/ risit z Sara/sz nō vtiqz p moduz irrisio nis disfidētuz/sz gratulātuz: Verba enī ei⁹ illa, i aīo suo: Si mihi cētū annos hāti nascer filius/ etsi Sara nonagenaria pariet, nō fuere dubitātis/ sed potius admirātis z ecultātis. Ex hoc enī puer id nom hūit: Itā q risus illi (vt pī Augustinus refferit) nō ad irridēduz obprobriuz/sz ad celebrādūz gaudiuz ptine bat/pz: qz nato Isaac/ z eo noie vocato. Sara mōstrauit cuz dixit. Risuz mihi fecit deus: Quicūqz enī audierit/ mihi vtiqz zgaudebit. Nato itaqz Isaac Sara etsi prius Ismaelē tanqz filium ppriuz diligeret/ verita ne aliquādo ab ipso, filius pprius (mortuo pre) opprimeret/ noluit ipm cuz Ismaele enutriri: Sed marito suasit/ cuz cuz matre i aliā regionē trāsmitti: Que qdē rex cū ab initio nimiaz crudelis Abrae videret/ filium vz paruluz cuz muliere sine alimēto p hucere. postea cum placuisset/ ad q Sara pēpiebat/ cōsensit. Tradito igī Ismaele puerulo matri cuz aqua i vtre z modico pane: Jussit eā abire/ ireqz: quo itineris necessitas iparet: Dum ergo abeunt: panis z aqua deficerēt. Zigar in macumis curis z erumnis cōstituta: puerum (jaz morti pximum) sub arbore p hiecit: z ne ea pte deficeret: pcul abscessit. Ad quam mox veniēs Angelus dei: dixit. ibidē adesse fontē: ex quo posset pueruz recreare: monuitqz eaz: oīno erumnas declinare: ac puero curam adhibere: qz factum est. Sara igī puerum cuz charitate suscipiēs: benigne aluuit: ac p oīa religiose educauit: atqz illum incredibili affectu dilexit: eo q vnigenitus eēt. ac p eo: q singulari priuilegio atqz munere sibi dñs cōcessisset. Ipse quoqz puer parētes ad amorē suum atqz fauorē puocabat: q oī virtute studeret: z ipsoz magnā haberet sollicitudinē atqz affectum circa religionē. Custodiebat z enī ad eoz Imitationez pcepta dei: eiusqz iustificatiōes atqz legiptima: Porro ipsaz Sarā cognouit se diuinitatē vnā eē: eandēqz substātiā: atqz ipsam i tribus equaliter psonis i eē absolute: z idubitato credidisse haud dubito: Et idcirco eius nomē xtus appellatum est. Sicut z paulus in Ep̄a ad bebreos scripsit: dicēs. Sara: ex fide: virtutem accepit. ad emissionem seminis. Eius equidem fidelis constantissima: spesqz certa: ac charitas immensa: maxime vtiqz erāt. q eius sanctimonia z ceremonia/ cult⁹: nec nō z religiōis studiū poptime demōstrabāt. Eius dñiqz matrimonialis beniuolētie charitas sancta z incredibilis pene fuit. Itāz tāto amoris ac vere reuerētie studio viz suuz quoaduicit psecuta ē. vt nō soluz illū verbis decētissimis appellādo euz. Dñm suuz: teste brō petro ap̄lo: sz z ipsi⁹ oēs quas ppeffus fuerat. i corde suo secreta semp sustinuit passiones: Persepe enī ei⁹ corde obuersabant: q z quāta vir suus sanctus Abraā passus fuerat duz fidē: solus iter cunctos seruasset incredulos caldeos: dum patriam

z p̄p̄inuos d̄seruerit, dū suā sterilitatē pdoluerit. dū pp̄ famis egestatē mō ī
 Egypto/mō in gerara peregrinatiōis ptulerit iniurias:dū mori pp̄ suam īp̄ius
 pulchritudinē extimuerit. dum sibi creptā cruciaref: qđ equissimi iudicis dei
 nō p̄illa fuit iustitia: Dū iussu diuino sibi īp̄si circūcisionis vulnus īferri vi
 dit. dū etiā filium Ismaelē cū matre eiicerit. deniq; qđ difficilimuz videbat: dū
 ipse vir suus religiosissimus Abraā tēptatus fuit ī Imolatiōe Isaac dilectis
 simi filij: que res etsi oēm doloris cruciatū excessisse visus sit: tñ tāq; fidelis oēs
 istas iacturas p̄stanti aīo ptulit. Agnouerat enī ad celū hoibus/p̄ aspera/z du
 ros huius vite anfractus esse viā a deo p̄stitutā/quā viā nō tenebāt/q. omino
 tēptari recusant: Et iō maxima eisdē successerūt bona: Unde ēt pp̄ īp̄ius ma
 rias z īnuās virtutes/Arabici pplū/q oēm terrā ab Euphrate vsq; ad mare ru
 brū tenēt: q ex Agar ancilla p̄pagati sūt/ad ampliorē eoz dignitatē/z excelle
 tiorē gloriā se pocius Saracenos q; Agarenos appellari maluere. ¶ Hec ita
 q; Sara sācta/oiuz clarissimaz Matronaz parēs z Magistra. posteris oīb; (vt
 augurari possumus) duo viuēdi genera cōstituisse visa est/vnum videlicet cō
 templatiuum/alterumq; actiuum: In quibus ipsa tanq; quoddam certissimuz
 exemplum z Auriga/se se omnibus p̄misit. Ut futuras omnes mulieres ac
 cenderet z inflamaret/ad emulanda omnium virtutum. ornāmēta. ex quibus
 omnis honos/omnisq; vera laus perficitur. Et de hac satis superque.

Actiue z cō
 tēplatiue in
 uentrix

De Semiramide Assyriorum Regina capitulum quartum

Semiramis īsignis Assyrioz
 Regia t̄p̄ibus Sare p̄dicte
 militari disciplina serū mē
 tita suū grādia pluria z egregia faciora
 gessit. q̄ qdē (etsi dissimilia Sare faciori
 b; sint hita) illā tam clarissimā plurimū
 reddūt. Hec enī a nobilissimis parētib;
 p̄gēta fuit. a qb; īflorida sui etate/ Mi
 no Assyrioz Regi matrimonio iuncta
 ē. ex quo Minia vnicū genuit filiū: Por
 ro cū Minus rex vniuersā Asyaz z Ba
 ctriā sibi subegisset/ictu sagitte interse
 ctus est. Que cū admodū adhuc iu
 uēcula remāssisset vidua/z filius similitē r puerulus. nō extimās tutū fore tam

grāde Impiū/etati tā tenelle comittere: Adco grādis z ingētis aī fuit/vt quas
 ferus maritus armis subegerat natiōes/coercueratq; viribus/arte z ingenio re
 gēdas/femina assumere auderet. Mā quodā astu muliebri/salacia p̄grandi
 excogitata/more viri īprimis decepit suū exercitū. Erat hec Regina oīb; linia
 mētis corpis similis filio/nude vtriq; gene/z p̄sona vtriq; vox/atq; statura cor
 poris parū differebat a puero sibi nato: Quib; iuuātib; ne īprocessu/qđ frau
 dē detegere potuisset obesset. caput z brachia/ac crura vtriusq; velamētis p̄te
 ruit. Et qm̄ id īsuetū Assyrijs forte visus fuisset egit (ne afferet hic nouus hi
 tus admiratlonē populo)yt ornatu simili oēs vterent. Et sic Mini olī p̄iunx

filium ⁊ feminam simulās/mira cuz diligētia mayestatem regiam adepta, eaz militaremq; disciplinam seruauit/ ⁊ mētira sexuz/ grādia multa/ ⁊ egregia multa uiris robustissimis decētia opata est. Et dum nullo labori parcēs/ aut periculo territa/ inauditis facinoribus quozumcūque superasset iuidiam/ nō est uita cūctis aperire que foret: quod ne etiaz fraude simulasset feminea/ q; uellet ostēdere/ nō sexum/ sed animuz Imperio oportunuz. Quod quātuz aduertētibuz igessit admiratiōis/ tātum mulieris maiestates iclitam ampliavit: Hoc ut eius facinora paululū protēsius deducamus in mediuz: **S**umptis (post in signe figmētum) uirili animo armis/ nō soluz q; uir suus quesiuerat/ tutauit imperiuz/ sed **E**thyopiam ase acri laceffitam bello atq; superata/ iūxit eidem: Et ī Indos uehemētia arma cōuertit. Ad quos nūdum preter uirum quisq; accesserat Babyloniaz/ insuper ingētez **H**embroth Ciuitatez ī caldea ampliāt. Euius muri (ut philostratus historicus scribit) erāt trecenta per circuituz stadia: plinius uero refferat: muroz ipsius sexaginta quatuor passuuz milia. Erassitudo uero quinquagita cubitos altitudo autē quater tātum: Erat itaq; **B**abylonia membris temploq; ac validissima arce admirabilis: Quaz postmodū **E**yrus persarum rex euertit ⁊ complauauit. **S**emiramis autē preclarissima mulier/ nō cōtenta acquisitos a uiro regni terminos tueri/ sed ⁊ **E**thyopiam quoq; suo adiecit Imperio/ atq; indis belluz intulit. quo preter illaz/ ⁊ **A**lexādrū magnuz/ neminē vnq; itrasse legimus. Multas preterea ex nouo cōdidit ciuitates atq; alia ingētia pegit facinora: que oia ne dū femina/ sed ī quocūq; uiro strenuo/ mirabilia atq; laudabilia/ ⁊ perpetua memoria uiderētur celebranda: que tamē suis obscenitatibus fedauit/ illecebris uidelicet ⁊ sturpis. Quia cū inter ceteras quasi assidua prurigine libidinis vreret: ⁊ plurimos haberet cōcubitores/ ēt **E**quū (ut plinio placet) quēdaz: tm̄ amauit. ut auctore **J**uba/ cū eo coiret: Sed nec filio misceri erubuit/ a quo cū cōcubitū ex postulasset ab eodē interfecta est. Dicēte orosio/ **S**emiramis libidine ardēs/ sanguinem siciēs. cū plurios quos cōcubitu oblectasset/ occideret/ tādē a filio pprio interfecta est. cū duobus ⁊ quadraginta regnasset annis: Hec fedissima femina cū decus suū p oia turpi nota maculasset/ putās astutia sua abolere qd lasciuia deturpauerat legē cōdidit: ut circa uenerea/ liceret agere ipune qd liberet. **T**imensq; ne a domesticis feminis cōcubitu frauderet filij (ut quidā scribūt) p̄ma usum femoralii excogitauit omnisq; oēs aulicas subcinxit eisdē: qd adhuc apud **E**gyptios ⁊ afros obseruat. Hoc eni lasciuie scelestum facinus/ ⁊ hec pestis vbiq; euolare cōsueuit/ adeo/ ut nisi euestigio e cordibus amoueat: sensim incautas hominū mētes occupet/ illasq; in imane precipitiuz pertrahat ita ut omne decus cuiuscūq; inficiet. ⁊ cōmaculet. Hec itaq; **S**emiramis Regina adhuc uiuēs: **A**t plutarchus refert sibi sepulchrum extruxit. ī quo hec litteris scripsit. Quicūq; rex pecunijs indiguerit. patefacto hoc monumento/ q; uolueris accipito: Ita q; **d**arius persarum rex lapide sublato/ pecuniarum nihil inuenit. sed alias litteras reperit. que hec dicerent ni malus uir esses/ ac numis insaciabilis cadauerum loculos non moueres.

Femoralii
primū iuētū.

Minerva que et pallas femina a poetis ceteratissima. tempibus Jacob patriarche in gretia multa fuit claritate conspicua. Que ut nonnullis placet et quaz maxime illi stolidi hominum antiquitati non ex mortalibus sed e celo lapsa est. et apud Tritonidem lacus primus iuventa ex cuius nomine postea Tritonia appellata est. hec namque Jovis prima progenita fuit. Que apud rudes Afros cum multa ante incognita repisset non solum ipsi sed et greci eam absque matre ex iouis cerebro genitam credidere. Que ideo ut patet Augustinus scri-

bit tanto plinius dea credita fuit quanto eius origo minus innotuit. **I**ta ipsa primus lanificium Afros et grecis omnibus antea incognitum invenit. Osteso vero quo ordine purgata lana supfluitatibus et dentibus ferreis mollita: colo apponeretur Atque demum digitis deducuntibus converteret in filium. Testrinum insuper excogitavit officium: eaque docuit quo pacto iternecterentur iuicem fila. et tractu pectinis iungerentur et pedibus solidaret iterctum. In cuius opifitii laudem pugna insignis illa eiusdem et Zragnes colophome recitat. **U**sum propterea oley eousque mortalibus in auditum hec invenit. Docuit enim atticos Oliyus seu Bachas mola terre retraperitque premere. Quod quia multum utilitatis afferre visum fuit. ei adversus neptunum in noiandis a se Athenis attributa victoria creditur. **S**oluit et huius fuisse opus cum iam quadrigarum prima repisset usum et ferrea armamenta ad coterenda corpora in bellis ordiasset: et leges omnes quibus eatur in pugnam edocuisse. **D**icitur et propterea eam numeros invenisse et in ordinem deducisse que in hodiernum usque servatur. **T**estez phistulas seu Tybias ex palustri calamo primam eam proposuisse credidere easque in terras e celo deiecisse: eo quod flatis redderet turgidum guttur et ora deformia. **I**taque ob tot cetera insignia deytatum largitrix: antiquitas eidem sapientie nomen attribuit. Quo intuitu Athenienses sapientie studiosi eam in suam sumptere patronam. eique Arcem dicauerunt: et Ingenti templo constructo suoque nomine consecratorum eodem illam effigiarunt oculis toruam: eo quod raro noscat in quem finem sapientis tendat iterum Saleatam: volentes ob id sapientum tecta et armata significari consilia: In dutam lorica: eo quod ad quoscumque fortune ictus semper armatus sit prudens. **P**ropterea cristallino casside et in eo gorgonis caput infixum protectam prentens ob hoc lucida sapienti omnia esse tegumenta eosque semper serpentina astutia adeo premunitorum ut saxei eorum intuitu rideant ignari. Eius in tutelam posuere noctuam firmates pro ut in luce sic et in tenebris videre sapientes. **H**anc ante alia voluerunt perpetua floruisse et ginitate: quod ut pleniori credat fide finire vulcanum ignis: deum concupiscentie carnis feruorem diu cum ea luctatum fuisse supatumque: Tandem huius mulieris fama atque in minimis reuerentia se adeo longe lateque diffudit tantumque fuit illi veterum errorum ut fere per uniuersum orbem eius in honorem templum constructerent et celebrarentur sacra: eo usque conscenderet ut in capitolio penes Iouem optimum maximum que eidem Cetera deducaretur. Et inter potentissimos Romanorum deos

Lanificii
prima iuencrix

Testrinum
prima iuencrix

Oley prima
iuencrix

quadrigarum
prima iuencrix

Numerorum
prima iuencrix
phistularum
iuencrix

cum Junone Regina et ipsa pariter dea haberetur. Huius autem templum Milesios fuisse admirandum herodotus historicus scribit quod postmodum ab Haliate viro nequissime absumptum fuit. Sunt autem plurimi viri crudelitissimi qui dicant non unius Minerue sed plurimum que dicta sunt fuisse comperta: Nam quinque fuisse inuenimus. Primam hanc Iouis filiam et apollinis matrem: Secundam Hilo ortam quam Egyptij: Saletem dicunt:

Tertiam ex Ioue secundo natam: Quartam Iouis tertij et Corsice oceanij filiam: quam Archades corion nominant quadrigarum inuentricem: Quintam palatis filiam que patrem iterem ita virginitate sua violare volentem cui penna riu talaria affigunt. Que quidem Minerue predictas omnes inuenere virtutes.

De Rea seu opi capitulum. vi.

Rea seu opis vel ops vraz potentissimi hominis coniunx ex vesta filia temporibus predictae Minerue iter prospera et aduersa huius vite discrimina claritate plurima emicuit. Que cum Saturni regis soror pariter et coniunx esset: ex eo Iouem et Neptunum atque plutonem filios genuit: quos cum a morte pacta iter Saturnum et Tytonem eius fratrem muliebri astutia liberasset se tantummodo egregiam fecit. Qui filij postmodum: cum insania hominum: cui illius in claritatem precipue deitatis euasissent: Hec regine non solum decus adeptae est: quinimo errore mortalium: dea insignis et deorum mater habita est: ei que templa sacerdotes: et Sacra instituto publico constituta sunt. Adeoque enorme malum conualuit: Ut laborantibus secundo bello punico Romanis: quibus pro salutari remedio seu auxilio missis Consularibus viris: ab attalo pergami rege Simulachrum eius expetitur: precibus: et sacrorum ritibus: ex Asia: cum summa diligentia et reuerentia Romam delatum: cum summa reuerentia susceptum est et ab ipsis tanquam sublimis numen in Insigne templo locatum fuit. Atque ibidem tanquam rei publice salutare per multa tempora ceremonijs plurimis cultum est. Mirabile profecto fortune ludibrium: seu potius hominum cecitas: et ut melius dicamus: demonum decipula: quorum opere actum est. Ut femina longis agitata laboribus: demum senex mortua et in cinerem versa: et apud inferos alligata: et Dea crederetur: et in tam grande Euum fere ab uniuerso orbe diuinis honoretur obsequijs.

De Junone Regnorum dea magna capi. vii.

Uno fuit Saturni ex p̄di-
cta Opi seu Rhea filia que
poetarū carmine toto orbi p̄
ceteris mulieribus gētilita-
tis labe iſectis/celeberrīa p̄dicat̄/tpib⁹
patriarche Jacob ī notissimā apud gē-
tiles euasit nomē. De qua certe potius
egregiā fortunā recitare possumus /q̄z
aliq̄d opus memorabile de ea reſerre/
fuit enim cū Ioue illo cretēse/que ve-
teres deū celi finere/yno partu edita
atq; enutrita:z ab Infantia Samū trā-
smiſſa/z ibidē cū oī diligētia educata:

Demū cū ad pubertatē puenisset ipsi ioui fratri nupta est. Qd̄ p̄ multa ſecula:
eiusdē ſtatua ī tēplo Samij est teſtata. Itā exiſtimātes Samij nō modicū ſi-
bi poſteriſq; ſuis afferre glorie q̄ ſe penes alta/atq; deſpōiāta Iuno ſit/ quā ce-
li reginā atq; deā arbitrabant̄/ ne memoria diluereſ. eidē ingēs tēplū z mira-
bile extruxere. ſuoq; Itumini dicauere/atq; ex marmore cādidiffimo eiusedem
ymāginē ī habitu virginis nubētis ſculperūt z ſuo in tēplo ipōſuerūt. Hec tā
magno regi nupta/ excrescēte idies fama eius atq; imperio/ lōge lateq; ipſius
nomē efferēte/ nō modicū z ipſa ſplēdoris conſecuta eſt. Sane poſtq̄ pocticis
fictionibus/ z iſana antiquorū liberalitate celi regina facta eſt/ que mortalib⁹ re-
gina fuerat. Olympi regnis eā diuitiſq; p̄fecere/ nec nō z illi cōiugalia iura/
atq; pariētium auxilia comiſere:z alia lōge plura ridēda/ potius q̄z credēda.
Ex q̄bus ſic humani generis hoſte ſuadēte/ multa illi vndiq; cōſtructa ſūt tē-
pla altariaq; pluriā/ Sacerdotes vates iter quas fuerūt Caſſandra Chyrſen ⁊
gines tam ipſius Junonis q̄z Apolinis. z ſacra atq; ludi more veteri iſtituta/
Et vt de reliquis taceā/ poſt Samos/ celebri veneratione/ ab Argiuis populis
z Carthaginēſibus diu multumq; honorata eſt. Et poſtremo Romā delata in
capitolio/ z ī cella Iouis optimi/ nō aliter q̄z iure iūcta ſuo locata/ ſub vocabulo
iunonis regine a Romanis rez dominis/ cerimonijs multis/ etiā poſtq̄ ī terris
chriſtiana religio ſurexit honorata eſt.

¶ De yſide Egyptiorum dea capitulum. viij.

Siſ cui antea yo nomē erat
clariffima nō ſolum Egp̄-
tiorum regina/ ſed eorū po-
ſtremo ſanctiffimum z ve-
nerabile numē tēporibus ſanctiffimi
patriarche Jacob iter mulieres illius
temporis claras/ peregregia fuit/ ac me-
moratu digniffima/ hec itaq; celeberrī-
ma femina/ ip̄rimis Inaci argiuorūz re-
gis filia fuit: z phoronei ſoror/ quā etſi
poete ſingāt/ ad venuſtatem forme pla-
cuiffie Ioui/ z ob id ab eo oppreſſam/ z
Argum cuſtodem a Mercurio occiſuz

vaceq; a iunone, cestrū suppositū, z cursu rapido i Egyptum deuectam, / bide-
 m q; a se recuperatam formaz. z ex yo yside appellatā ab histozie veritate nō di-
 screpāt: Eum sint q; asserāt a Ioue adultero virginem oppressam: eamq; ob p-
 petratū scelus/ metu patris impulsam cū qbusdam ex suis pscēdisse nauē/ cui va-
 cha esset insigne/ z igenio ingēti p̄diam/ aīo regnādi cupidine agitataz/ p̄spero
 v̄eto ad Egyptios trāsiretasse. Et ibidē acta/ regiōe delectata cōstetisic: Ubi cū
 cōperisset populos regionis rudes z inbertes/ z rez hūanaz oīum fere ignarof
 ac ritu bestiaz potius q̄z hoīuz viuētes/ cū multo labore/ z celebri industria do-
 cuit illos terras colere/ z cultis semina comittere: z colectos tādēnl fruges/ in
 cibos seu panem deducere: P̄terea ēt illos siluestres z vagos i vnum redi-
 gere z datis legibus: ciuili more viuere. Et qđ lōge spectabilius i femina est.
 Litteras ydiomati cōueniētes carateribus adinuenit/ z viris ad doctrinā ip-
 sius aptioribus oñdit quo ordine iūgerent. Que adeo marabilia isuctis visa
 sūt/ vt arbitrarētur facile/ ipsam e celo lapsaz. Et p̄pea diuinos eidē honores sta-
 tuerūt. Sed ea mortua/ ēt dyabolo suadēte i tātaz venerationē euasit/ vt nō so-
 lum apud Egyptios singulis annis sacra illi istituerent/ sed ēt apud romanof
 atq; alias natiōes tēpla p̄gr ādia illi cōstruerent. Huius autē p̄clare mulieris
 Apis rex vir/ fuit q; cū eadem yside multis annis impauit. Sunt tñ qui dicāt
 huic yside Theglonū quēdam fuisse virum: z ex ea Epaphaz suscepisse. q; Egy-
 ptijs postea regnauit. de hac qdem mliere veteres poete multa finxere figmē-
 ta: que ad hīstoriam non pertinent

Litterarum
egyptiarum
p̄ria inuētrix

De Eerere frugum dea capitulum. viiij.

Eres magna Siculoz re-
 gina Eli regis filia hisdem
 t̄pibus qbus z p̄dicta ysis/
 apud Siculos magno fuit

i pretio. Que p̄mo cū sicano Siculoz
 regi iungio copulata fuisset/ tāto ibidē
 igenio valuit: vt cū agroꝝ culturā ex-
 cogitasset. p̄ma apud eos Boues do-
 muir/ z iugo assuefecit z aratro atque
 vomere adinuētis qbus terras p̄scin-
 deret/ sulcis femina primū tradere ce-
 pit. Que cū i amplissimam segetem ex-
 creuissent eam spicis eruere/ lapidibus

Bouum do-
mandorum
p̄ria inuētrix
Arat̄i p̄ma
inuentrix
panis cōficiē-
di p̄ria inuē-

terrere/ panem cōficere/ z in cibum deducere/ (homines glādibus z pomis silie
 stribus assuetos) edocuit. Ob quod meritum/ cū esset mortalis femina/ eam fru-
 gum deam Sicculi arbitrati sūt. z diuinis honoribus ipsam extulere/ eāq; Sa-
 turni z Tybeles credidere filiam: Huic tātum vnicam ex Ioue filiam p̄serpi-
 nam fuisse dicunt/ quam eidem Orcus Melosforum rex furtim rapuit. Quam
 cum diu quesuisset. poete veteres multas confixere fabulas. ¶ Altera Eeres
 apud Eleusim Attice regionis Ciuitatem etiam fuit eiusdem meriti penes su-
 os clara/ cui Triptbolomum obsequiosum fuisse tradunt/ Quam vetustas ip-

Eeres alte-
ra fuit

sa stolidā et deitate et honoribus eque extulit sub vno tantum nomine ambarum ingenia extulere. Harum itaque mulierum ingenium magno equidem preconio dignum existimo. quod vagos siluestresque et indoctos homines in nemoribus ad vrbes traxerint et pollicito modo eos viuere docuerit. Quod serino modo viuetes ad meliorem viuendi modum edocuerint. Quod corpora lucidiora vegetioraque membra ex alimentis humano vsui profumiora prestiterint. Quod orbem artibus reprobisque incopositu et incultu in maximam pulchritudinem ad utilitatem publicam verterint. Quod desideres animos ad quaedam contemplationem excitauerint. Quod vires hominum fractas et desideres in rusticitate quadam in urbanum exercitium traxerint. Ex quibus ampliate conditeque sunt vrbes innumerabiles: aucta quoque sunt Imperia atque alia plurima bona prouenere. Quibus certe humanum genus propter tot tantaque beneficia plurimum debere confiteor.

De Marpesa Amazonum prima Regina capi. x.

Marpesia et Lapedo Amazonum inuicem Regine sorores temporibus Jacob fuerunt: que quidem ob illustrem bel-

lorum gloriam se se martis vocauerunt filias: Quae quoniam peregrina est historia: illas paulo altius repetemus. Et Scythia igitur ea tempestate praeuincia utriusque siluestri et fere ex herbis inaccessibili. que quidem sub Artheo climate et se usque in oceanum ab Eusino sinu distendit siluestri et Scholapicus quidam regis Iuuenes factio maiorum suorum pulsi: cum parte populorum

iuxta Thermadontem Capadociae flumen deuenere: ibique cyrijs campis occupatis raptu viuere: et incolas latrocinijs infestare ceperunt. A quibus tractu temporis per insidias fere omnes trucidati sunt homines. Quod cum egre ferrent viduae coniuges et in ardore vindictae deuenissent: seruide cum paucis qui supersuerant viris iarma praeperere. Et primo ineptu facto, hostes a suis submouere sinibus: Unde ultro circumstantibus intulere bellum. Demum arbitrantes seruitutem potius quam coniugium: si exteris adherrere hominibus et feminas solas posse sufficere bellis et armis: ne mitiores viderentur habuisse deos: ceteris: et quibus viros a cede finitimorum fortuna seruasset: communi consilio irruentes in suos omnes interemere. Unde in hostes furore conuerso quasi viros necesse ulture illos adeo conuenire: ut ab eis pacem impetrarent. Qua suscepta ad successionem consequendam vicissim finitimis adhibebant et cum percipissent. euestigio reuertebant in sedes suas. Tandem qui nascebantur mares occidebant statim: feminas autem reseruabant et ad militiam cum diligentia instruebant. Et dum adhuc tenelle foret: mamillas dexteris igne aut alio medicamento eis auferrebat: ne adultis exercitium sagittandi ipsa impediret manilla. Sinistra autem linquebat intacta: ut ex illa nutrimenta porrigerent nascituris. Ex quo Amazonum vocabulum sortite sunt ab. A. est quod sine et mazonum matris quasi sine matris: Nec eis in alendis feminis erat ea

Abos feminarum amazonum in siluis suis

cura que nris. Nam colo calatisue alijsq; mulieribus exercitijs abiectis: venatio nibus: discursionibus: donatiõibus equoz: laboribus armoz assiduis sagita tiõibus: z huiusmodi exercitijs: maturiores puellas durabãt: inaptitudinem z virili robur quibus artibus nõ solũ Eryros tenuerũt cãpos a suis olim ma ioribus occupatos: qn ymo Europe igẽti parte belloz iure q̃sita: plurimũ asie: occupauere formidabilesq; oibus deuenere: Sane ne viribus deesset regimen: añ alias Marsesiam z lãpedonẽ has post cesos viros: sibi istituerẽ Reginas sub quaz auspitijs: suũ plurimũ auxere Impiuz: Ne quidẽ cũ militari discipli na isignes vtiq; essent partitis itra se puintijs (vt puta) cũ vna i regni tutelam subsisteret: reliqua: parte copiaz sumpta: ad subitiẽdos finitimos eaz impio: i cedebat. Et sic vicissim maximis partis predis: auxerũt aliquãdiu rẽpublicaz suã. Vex cũ lampedo ad vltimũ i hostes duxisset exercitũ: repẽtino barbaroz circũ adiacẽtiũ icursu: Marsesia nimiũ sui fidẽs aliqbus filiabus relictis: cuz parto copiaz cesa est. quid autẽ de lãpedone eius sorore factũ fuerit: nullibi i uenit. Has tñ Reginas lõge añ tpa iacob fuisse multi asseuerant: vt z nos in secũdo chronicorum nostrorum libro cõmemorauimus.

De ypermestra optima Lyncei regis vxoz capitulum. xi.

Ypermestra danay argiuo rũ regis filia z lyncei regis cõiunt tpius Moy si prophete: z genere z dignitate ac pietate clara plurimũ fuit. Nam vt in tertio chronicorum nostrorum libro scripsimus: danaus z egistus fuere fratres: bellique prisci filij: spectabiles quidem: z imperio prebeminentes Quoz prolis nõ fuit equa fortuna: esto numerus equus: quia danao quinquaginta filie fuere: z Egisto toridẽ fili ma sculi: Sane cũ danaus habuisset ora-

culo: q; manu nepotis occidendus esset. dũ tremore hãc obrem plurimũ ange retur: cuius ex tãta filiarum multitudine suspectas deberet habere manus cõ tigit: vt filie ipsius oẽs iũgerent cõiugio cũ filijs Egisti: desponsatisq; filiabus nepotibus suis: filijs videlicet Egisti: Eũ sacruz nuptiale pararet danaus filias suas omnes sũmopere premonuit vt si salutẽ suã vellẽt: vna queq; viz suũ nocte prima. dũ somno graui illigatũ cognosceret: gladio pinceret. quod omnes gladijs clam cubiculis suis illatis: marcẽtes crapula Iuuenes: iussu paterno i terfecere: Sed sola ypermestra abstinuit: Apposuerat q̃ppe iam animũ suũ in sponsuz: euestigio: vt viderat illũ diligere cepit. Et ob id puellaz more: ei cõ passa: sua cũ ingẽti laude a funesta cede abstinuit. Iuueniq; fugam suasit. p qua mortem euasit. Vex cũ ceteris mane: ob scelº patratũ crudelis p̃ applau sisset: sola ypermestra obiurgata: z carcere clausa pium aliquãdiu fleuit opus Vex postq; crudelis z truculẽtus fener: qnquagita annis regnasset: dei iusto

luditio/manus lyncei nepotis euadere nõ potuit/qn ille suus nocuus sanguis effunderet/que multo nepotũ sanguine redimere potuisset. Qui tãdem regno pulsus z fugatus trãsfretauit i gretiam:z argiuoz regnũ igenio z viribus lyncei occupatũ fuit. Qui i eodẽ p danao patruo regnauit:memorq; ipsius trucu lãtie illũ gladio necauit. Eductaq; e carcere ypmestra,eaq; muliebri alias meliori honore sibi piugio iũcta/regni pticipẽ effecit. Que nõ solũ regina effulsit. sed Junonis aragne sacerdos effecta,cãdore duplici splẽdorũ ornata cõparauit. Et cum sorores i turpẽ abijissent ifamiã/ipsa ob comẽdabilẽ pietatez/nomẽ suum/omni laude dignum ad nos vsq; dimisit insigne. At danaus qui plurimo nepotum sanguine/suos iam tremulos annos/ampliãre nifus fuerat/se robusta ac splẽdida nepotũ acie nudauit/z perhemni se cõmaculauit infamia

¶ De diana que z luna capitulum. xij.

Diana que z luna Appollinis delphici soror:z Jouis secũdi ex lathona filia temporibus egyptiace seruitutis. hoc est anno añ christi dñi nostri

aduẽtum/nonagesimo sexto post millesimũ quigẽtesimũ. apud delphos uirginitate perpetua isignis plurimuz fuit. Et licet Cicero de natura deorũ dianas multas fuisse dicat hãc tamẽ precipuam z nominatissimam fuisse scribit Cui oia decora attribũtur. Eo q; ob uirginitatis amorem/spreto hominum cõ

sortio siluas petijerit/z venationibus plurimum operam dederit. Quare eam cum Arcu z pharetra veteres depinxere. Atq; nemozuz z mõtium eam dixere deã. Uoluerẽq; ipsam curru yti a ceruis albis tracto. Et ppea uirgines plurie eãdem simili modo sequebãtur: Unde z Ìimphaz cõsortio z obsego vsam fuisse dixerũt. Uoluerũt preterea ipsam viãz presidium fore/z vna cuz luna multis vocauere noibus. Ipsa namq; fuit femina:que more scĩmontaliũ nostri seculi/libidinis pruritũ oino ase abdicauit:Et ideo stulta gẽtiliuz opynio eã lunã dixit:eo q; lune planete cõuenire perpulchre visa sit. ¶ Que suo frigore cõcupiscẽtias venereas refrenare habet z nemoza mõtẽsq; nocte suo lustrare lumine/ei ad lunam spectãtia/tanq; si ipsa luna esset: Hec Orionẽ Ìeptuni filium eam uiciare uolentem occidit. Et idcirco eidem hostie sacre ex humana carne fiebant. Habuit enim apud Ephesum templum admirandum magna frequẽtia z religione frequẽtatũ: Hec quoq; a parturiẽtibz plurimum iuocabatur/eoq; primum vt nata fuit parturiẽti matri/Appollincem fratrem suũ/obstetricis officium exercuisse seruius scribat.

Diana fuit
viãz presidium
uz. pria uesta

De Miobe illustri Thebanorum Regina capitulum. xiiij.

N Jobes illustris femina Tali frigioꝝ regis filia ⁊ am-
phionis Thebanoz clarissi-
mi regis cōiunt temporibꝰ

Othomel hebreoz Judicis: ⁊ ante do-
mini nostri iesu christi aduētum anno
decimo nono supra miliesimuz quadri-
gētesimum. inter egregias sui tempo-
ris feminas notissima euasit. Hec pe-
lopis regis soror fuit. Que tam Iouis
prole q̄z quia precipua valeret faciēdia
cum esset fecūdiſſima mulier septez vi-
ro suo peperit filios ⁊ totidem filias.

Quod qdem munus cum sapiēti pro fuisse debuisset. superbiēti exitium fuit:
Nam tam splēdore cōspicue prolis q̄z maioꝝ suoz fulgore elata etiam i numi-
nibus obloqui ausa ē. Erāt equidē iussu Māthonis thyresie vatis filie solliciti
dierū vna thebani cura sacruz lathone matris Appollinis ⁊ dyane veteri sup-
stitutione venerādis Numinibus cum quasi agitata furis circūsepta natorum
acie: Et regis isigita notis: Proſiliuit imediū niobes clamās ⁊ dicēs: que naz
esset thebanoz demētia: Lathone sacra disponere ⁊ extheram feminā duos tā-
tum ex adulterio enitram filios sibi eoz regine/rege thātalo nate ⁊ que quatu-
ordecim eis vidētibus illis ex cōiuge peperisse gnatos sibiqꝰ tāqꝰ digniori ce-
rimonias illas deberi: Tādē paruo temporis spacio factum est vt ea vidē-
te eius nati omnes pulchra iuuētute florētes infra breue spatium letali peste
abſumerētur. Et Amphion qꝰ ex patre quatuordecim filioꝝ repēte orbus fa-
ctus esset: ⁊ dolore impellēte manu propria gladio se se trāſſedereſ. Existimā-
tibus thebanis hec ira superū vlciscētū numinis iūriā cōtigisse: Niobes aut
tot funeribus superstes vidua mestaqꝰ i tam grādem atqꝰ obstinatas tacitur-
nitatez deuenit. vt potius imobile saxum videret q̄z femina: Quam ob causā
a poetis postea fictū est eam apud ſypilū vbi sepulti fuerāt filij i lapideaz sta-
tuam fuisse cōuersam. **T** Durum quippe est ac valde odiosum superbos ho-
mines nō solū tollerare sed etiaz aspicere mulieres vero fastidiosum ⁊ quasi i
portabile. cū illos feruētis animi atqꝰ elati vt plurimū natura ptullerit. Has
vero mitis igenij ⁊ remissē virtutis lautitijs potius q̄z Imperijs aptas pdu-
xit. Quā obrē mirabile minus si i elatas dei peluioꝝ sit ira ⁊ Iuditiū sceuum/
quotiēs eas sue debilitatis cōtingat excedere terminos. vt iscipiēs hec Niobes
fecit fortune delusa fallatia ⁊ ignara: qm̄ ample prolis parētem fore nō virtute
pariētis: sed nature opus esse. Satis igit illi: ymo debitū erat deo ex cōcessis
egisse gr̄as q̄z sibi diuinos qualescūqꝰ quesisse honores tanqꝰ sui fuisset opis/
tā numerosaz prolē atqꝰ cōspiciuam peperisse. Que dū superbe potius q̄z pru-
dēter operata est egit: vt ifortuniū viua fieret ⁊ post multa tempora suū nomē
posteritati fieret exosum:

quātū obf
sunt super
bte mala: nō

nota

T De Bragne ingeniosa muliere capitulum. xiiij.

Aragnes asyathica femina
cuiusdā ydomōij colopho
nij plebei lanaz rictoris fi
lia, pibus pdicte Iliobis/

nō nullis meritis clarissima fuit. Cuius
iter cetera lanificiū suuz fuisse iuētum
plurimi tradūt. **T** Eamq; primā rhe
tia excogitasse: sed que aut aucupato
ria/ seu piscatoria fuerint/ incertū est. Et
cū eius filius noie clester fusos lanifi
tio aptos reperisset/ arbitranē quidam
hāc testure artis p̄cipatū suo tpe te
nuisse/ tanq; certa hāc grādis ingenij

Lanificiū pri
mum inuen
tum
rheus prima
inuentrix
fuit itē prius
fabricator

vt digitis filisq; z spatula: z alijs tali exercitio opportunis id egisse qd pictor
pegisset p̄niculo. **N**ō equidē i muliere spernēdū exercitiū: Sane/ dum nō solū
ypheis que habitās: textrinā habebat/ sed vbiq; fama se celebres audiret/ adeo
elata est/ vt ausa sit aduersus Mineruā que z palladem/ huius artis/ inuētrices
certam inire: z cū se supari equo aīo ferre nō posset/ accepto laqueo/ vitā finiuit
Ex quo/ locus fingēdi/ poetis dat^r ē. **N**ā cū noie exercitioq; Aranea vermīs cū
Aragne pueniat: z filo p̄deat/ vt ipsa laqueo pep̄dit/ Aragnem deoz miserari
one: i Araneā vermem p̄uersam dixere: z assidua cura p̄stino vacare seruitio:
Alij vero dixerūt: q; esto laqueum iduerit mortura nō tamē mortuam: adiu
torio iterueniente seruozum: sed artificio posito/ dolore vacasse?

De Delbora prophes hebrea capitulum. xv.

Delbora pphetes femina/ na
tiōe hebrea ex tribu Effra
ym cuiusdā viri tribus sue
noie lapidoth vroz/ ppliq;

Israel iuder z p̄iceps/ anno aī aduen
tū dñi nr̄i iesu xp̄i/ vigesimo/ supra mil
lesimū z trecētesimū/ suscepto ppli sui
p̄cipatu/ tm̄ sc̄timonia bellisq; valuit
vt multis ppli sui Impiū honorib⁹ am
pliauerit ip̄mq; populū suū a finitimis
cananeis varijs ac plurimis verationi
bus oppressus ingēti stute liberaue
rit/ atq; eū i libertatē p̄maximā p̄vigi
ti ānos v̄dicauerit. **N**ā Aioth hebreoz iudice optio plāe viro vitā sūcto/ cui
ppls israel ab istitus/ z p̄cepti dñi plurimū d̄fluxisset/ z Epidis vitulū/ atq; alia
gētū portēta adorasset diuinā misericordiā z benignitatē isensissime offēdit.

Quoz quidē igratitudie dñs p̄motus/ illos isectādo/ i manus iabi cananeoz
regis affligēdos tradidit. q i Aseroth Ciuitate regnabat. Qui hēbat armatoz.
ccc. milia eqtū. x. milia/ z Euruū tria milia possidebat. In ip̄a sua militia Sysa
ra dux erat. apud regem honore primus. Qui veniēs ad israelitas vehemēter p

Fabin cana
n eozū regis
potentia ma
gna

:xx. annis afflixit ita vt tributa eis imponeret. Qui dum crudelem in modum opprimerentur: agnoscentes has calamitates sibi pro legum contemptu euenisse: hanc prophetissaz Delboram rogauerunt vt deum pro eis deprecaretur. quatenus misericordiam haberet eorum: z ne despiceret eos a chananeis oppressos. Que populi sui pietate permota, dominum deuz patrū suozum oratiōibus z obsecrationibus exorare nō destitit. Euius orationibus inclinatus dñs, eozuz saluti annuit: z Cōfesti Barach de tribu neptalim ducē elegit viruz vtiq; robu stissimū. Quē cū ad se euocasset, mādauit vt exercitū. x. miliū pugnatoz tribu bus neptalim z zabulon sibi delegeret: z ad hostes pcederet i trepidus qm̄ victoriā reportaret. Eumq; Barach nō satis sibi cōfidēs dixisset nō se exercitus fore ductuz nisi z illa quoq; vna pcederet. Illa vt erat femia iuicti z ereelli ai: maxia fide pmunita, irata dixit: Tu qdē mlieri dignitatē quā cedis de^o tibi cōtulit. ego nō refutabo: Et cōgregātes pdicti exercitus numez/ castrametati sūt apud mōtē thabor. Quibus Sysara exercitus dux obuiā venit. z nō pcul ab eis castra finxit: At delbora cuz Barach fide p maxima pmunita/ cōtra eos viriliter i certamē accessit. Cōgressuq; facto/ vniuersuz Inunicoz exercitū susuz: ad iternicionē vsq; fugauit Sysara x̄o exiliēs de curru: cū videret fugā exercitus sui. z ipse fugiēs venit ad quādā mulierē/ cenidelaz noīe lalis. quā rogāte vt celaret: eū suscepit. z petēti dedit lactis potū: Erat enī fatigatus: z cū nimīū bibisset: statiz i grauissimū somnū ē puersus: Illa vero illico dormiēti ferreū elauū p̄ tempus imisit: z eū male opculsus: ad terrā vsq; deposuit: z hoīb⁹ delbore post paululū venientibus eum ostendit terra defosū: Hacq; victoria delbora elata ēt exercitū sup Assur mouēs: z obuiā veniētē iterem̄it Jabi: z cadēte Rege Eiuitatē cepit: z ad fundamēta vsq; vniuersaz euerit. Ac sic triumphus pmaximus hebreis p feminā accessit: Ipsa autē ne tm̄ bonū victorie sibi sed deo oīpotēti ascriberet: p̄ taz splēdida victoria: cū esset ēt mulier eruditil sima: sup hoc hymnū dño decātauit suauissimū. vt habetur libro Iudicū capitulo quinto: Barach autē post hec princeps fuit per. xl. annos hebreozum.

De Erythrea Sybilla vna ex decem capitulum. xvj.

Erythrea seu Eyrphilla Sybilla: ex decem Sybillis se cūda: temporibus predicte delbore Iudicis: plurimuz apud Erythream Insulā isignis z honorata fuit: Hec qppe cū eēt femia ad modū timorata: rezq; diuinaz magne deuotiōis ac maximi igenij marie illustrata: necnō z magni meriti apud deū oīpotētē meruit diuio mūere tāta claritate futura d̄scribē: vt euāgeliū poti⁹ quā vaticiniū dices. Iſā de christi i carnatiōe: passiōe q; ac resurrectione: nec nō z d̄ btā x̄gie Maria: atq; d̄ Judeoz regno pluria apptissime pdixit: De

inde percūctantibus grecis de expeditione Ilii: tanta claritate suos labores z Jillionis excidui pulchro descripsit carmine, vt nil post factum, q̄ ante clarus nosceretur: Alijsq; carminibus varios casus Imperij Romani complera fuit. atq; alia futura prope innumerabilia archana diuine menti ita aperte cōspicit, vt eam historiam dictasse nō v̄turos actus diceres. Quibus meritis z dilectissimam deo fuisse arbitrādum est: z preceteris gentilium feminis venerādam: Floruit quoq; perpetua virginitate, q̄ profecto credēdum oīno ē. Euz nō i cōtagioso pectore tāta futurorum lux nullatenus defluxisse potuisset. Quibus illustrata virtutibus tandem beato fine quieuit.

¶ De Medea Colcorum Regina capi: xvij.

Medee colcorum regine, que fuit temporibus predictę Sybille vitam nō inter claras mulieres vtiq; compu

tādā pro cautela tamen multarum mulierum, que nesciunt suos a noxijs aspectib⁹ cohibere, oculos putauit scribendam. Quia ex eorum impudentia sepe plurima proueniūt. mala. vt ex documento huius perpulchre elicere possumus: fuit itaq; hec Medea sciuissimum veteris perfidie documentū. Habuit enim Oetam clarissimum colco-

rum regem patrem, Matrem vero persam ipsius regis coniugem: fuit formosa satis sed malefica in oī genere maleficij. Que a quocūq; magistro instructa fuerit ita plene euasit erudita. vt nemo melius: Adeo enī herbarū vires familiares habuit earumq; virtutes plene nouit. vt cātatib⁹ qbusdam carminibus turbare celū v̄tos ex antris eicere tēpestates mouerē: flumina sistere, venena oīa p̄ficere p̄ libito posset. atq; elaboratos ignes ad qd̄cūq; icēdiū p̄ponere z oīa huiusmodi sciret. Nec illi q̄ lōge peius ab artibus fuit dissonus aīus. nā defficiētibus eis ferro vti arbitrabat leuissimū. Nec Jasonē thesalū, eo seculo conspicuū x̄tute iuuenē a Pelia patris sue p̄bitari infidiātū sub p̄textu gliosissime expeditionis missus i colcos, ad aureū surripiēdū vellus eiusdē capta prestantia dilexit ardēter: eigitq; ad eius promerendam gratiam vt orta inter incolas seditione patri suscitaretur bellum: z consequēdi votum Jasoni spatium prestaretur. Quis hoc sensatus homo etiā arbitraret: q̄ ex vno oculoꝝ intuitu opulētissimi regis exterminiuū sequeret? Eo igit patrato scelere cū dilecti iuuenis meruisset amplexus, cū eodē secū patriam substātiāq; oēm trahens clam fugā arripuit: Nec tam grādi facinore conēta in peius truce animū conuertit Arbitrata quidē Oethaz secuturū profugos ad eū sistendū i thomitania phasidis insula per quā secuturo trāsitus futurus erat Eglyaleum puez s̄ em suuz quem in hoc fuge comitē secū traxerat obrūcari z eius membra passim per arua dispergi iussit, vt dum sparsa miserabilis colligeret genitor z eis lachrymā

Jasonis virtus atq; prestātia

Iniquū mulieris facinus

tumulū daret: 7 fugiētibus:ēt fuge spatium cōmodaret. Nec enī fefellit oppi-
nio: Sic enim factū est. Tādeꝫ cū post errores plurimos i Thesaliā cū Iaso-
ne deuenisset suo: Esonazq; socep: tā ex reddito nati q̄s parta victoria predaq;
7 illustri cōiugio tāta repleffet letitia: vt reuocatus i floridam videret. etatem
Iasoni paratura regnum arte sua zizaniāz iter natas 7 peliam seuit easq; i pa-
trem misere armauit. Eterum labētibus annis: crosa Iasoni facta: 7 ab eadeꝫ
loco eius creusa filia Ereōtis corinthioruz regis assumpta: Impatiēs fremēsq;
cū multa i Iasoneꝫ excogitasset: eo prorupit: vt igenio suo creusaz creōtisq; re-
giam omnem abssumeret igne volatili. Et spectāte iasone: quos ex eo suscepe-
rat filios trucidaret 7 i Athenas auffugeret. Ubi egeo nupta regi cum Medū
a se denominatum suscepisset filiū ex eo: 7 frustra theseū redeuntem veneno tē-
tasset occidere: tertio fugam arripuit. 7 cuz Iasonis i gratiam redisset: vna cuz
eo: omni thesalia ab Agilaeo pelie filio pulsi repatriauit i Eolcos. Senemque
atq; exulē patrem regno restituit. Quid tādeꝫ egerit: quoue sub colo: seu mor-
tis genere diem clauscrit: nō inuenitur. Huius igitur Medee pessime mulie-
ris gesta volui sub compēdio istic apponere: Et relique mulieres discāt sues
cobiberē acri sub freno ne lasciuiāt oculos: Quia si eos clausisset hec tristis Me-
dea: 7 nō in iasonem impudenter erexisset. Diutius patris potētia sterisset si
milirer 7 vita fratris: ac suum virginitatis decus perseuerasset infractuꝫ: Que
omnia ipsorum impudētia simul pericre:

De Orithia Amazonum Regina capitulum. xliij.

Orithia Marpessie regie fu-
it filia: 7 ipsa predictaz tri-
um feminaz tempestatibꝫ
natri i Amazonum regno

feliciter successit. Mulier sane iter cete-
ra virginitate perpetua insignis ac plu-
rimum cōmēdanda. Que tātum bellis
valuit. vt regnū auitū magnopere au-
xerit: 7 adeo militaris disciplie sue lau-
des extulit. vt arbitraretur Euristeus
Micenarum rex durum posse bello: eiꝫ
Balthem obtineri. Et ob id aiūt debi-
tori herculi: tanq; maximum iniūctum

vt illud offeret eidem. Extimia quippe mulieri gloria est sibi ad splendidam ac
mox gliaz 7 virtutē: obiectū herculē cūcta supantē: Qui cū i expeditiōe itrafferet
7 nouē lōgis nauibꝫ amazonū occupasset litꝫ absēte Orithia itumultuātes a
mazonas ob paucitatē 7 icuriā de se facile victoriā prebuere: capteq; maneli-
pa 7 ypolitā sorores: Antiope dato regine baltheo monalipe restituta est. rez
cū asportasse ypolitē theseū expeditiōis sotiū orithia audisset i greciā oēm: cō-
uocatis auxilijs: bellū mouere ausa ē: Sed obdissensionē: ab auxilijs derelicta
ab atheniēsibus supata i regnū redijt: nec qd vltius egerit inuenitur:

De Argia greca muliere capitulum. xliij.

Argia mulier greca fuit / et ex
Argiuorum regibus stirpe pro-
genita / Adrastus regis filia.
matribus Abimelech hebreorum

Judicis / cum esset nupta Polinico Theba-
rum regi exuli / pulchrum atque integerimus
conjugalis amoris phemne exemplum uni-
uersis reliquid. hec itaque cum viro exuli the-
sandrū pepisset filium / aduertens maritus
ob mordicibus fratris sui fraudibus / cu-
ris agitari / facta anxietate princeps / ada-
rastum patrem iam senem / non solum exorauit la-
chrymis precibusque / verum et armavit in

Etiocele propter pacationum leges / cum sine thebanum regnum occuparet. Et ne fatale respon-
sum detrimentum suscipere / Euridici amphorae vatis / coniugi propter nam femineam
liberalis effecta / propterea illud matronis infastum ultro tulit. Ex quo latitans pa-
tesfactus Amphoraeus in thebas itum est. sed infelici fortuna. Nam propter multam cer-
taminum stragem / ceteris interfectis ducibus / et Adrasto auxilijs nudato atque semi-
fugato / cum iter cetera sordidi vulgi cessique cadauera / Polinici sui Mariti cor-
pus insepultum iacere anxia vxor audisset. Eofestum regio decore abiecto. et thala-
mi molitie / ac obilitate feminey sexus seposita / paucis peritata / accessit in castra: Nec
eam terrere potuerunt infidiatum itinera / non ipsi homines non fere / non aues occisorum hominum
sequentes corpora / nec quod terribiliter est / Erechonis regis edictum / quo cauebat pena capi-
tali: ne quisquam / vllum occisorum sepeliret presumere corpus: Qui ardenti ebriusque animo / nocte
media certaminis capum intras / cesorum atque fetenti odore redolentia corpora nunc hoc
nunc illud diuolueret / ut puer facis auxilio / ora tabentia dilectissimi viri agnosceres:
Nec an destitit / quod quod quereret iuveniret. Quoniam semel iam facies armorum rubigine et
et scilicet oppleta puluere et marcido iam cruore respersa / nulli iam certe cognoscenda
amatissime coniugi occultari non potuit. Nec infecti vultus sordes potuerunt amo-
uere vxoris oscula / non voces / non lachrymas non ignis regis preceptum: Nam
cum sepe vitale pro oris oscula exquisset / lauisset fetidos artus / et sepe cum vocibus in su-
os amplexus reuocasset mortuum / flammis iam flagrantibus / ne quod pro officij premissum
relinqueret / eum ignibus tradidit / proburdum / presumptumque ipamet vna perdidit. Nec ob
amorem sui viri expavit / seueri regis gladium aut cathenas subire: **T**fleuere pro se-
pe plurime mulieres viros egritudines / carceres / paupertatem / et multa alia infortu-
nia / tamen spe mitioris fortune stare. Quod etsi videat laudabile extremum tamen dilectiois
indignitas dici non potest. Et argiue obsequia pijsentissima dici potuere: Hec quippe in-
trepida hostiles petijt agros / dum flere in patria posset: fetidum contractauit corpus
quod iunxisse poterat alijs / feminis / regium et impedit honorum: dum clara infodisse qua-
litate temporis / inspecta satis erat. Ululatus emisit femineos / vbi poterat protransi-
re tacita. Nec quid speraret habebat ex occiso marito / cum quod timeret adesset ab
hoste. Sic verus amor / sic fides integra / sic coniugij sanctitas / et illibata casti-
tas suasisse potuere. Quo merito / laudanda / colenda / et splendido extollenda
preconio venit hec argia:

pulchrū cō-
iugū amoris
exemplum

De Manthone Tyresie filia capitulum. xx.

Mantho Tyresie maximi te-
banoz vatis filia: tpib⁹ To-
le Judicis hebreoz 7 ante
t⁹pi d⁹ni n⁹ri aduētū. trigesi-

mo septimo: supra miliesimū 7 ducētesimū plurimis virtutibus insignis 7 clara plurimū fuit: hec itaq; sub magisterio 7 doctria p⁹ris tā p⁹opti atq; capacis fuit igenij: vt pyromantiā seu nigromantiā vestissimū 3020. astis regis in uētuz adeo egregie disceret vt tpe suo nemo melius flāmaruz mor⁹ calores: 7 murimura qb⁹ nescio quo diabolico

ope futuroz dicūt demōstratiōes iesse cognosceret. Preterea fibras pecuduz 7 alioz quozūcumq; pecudū extra pspicaci cognouit ituitu: traxitq; sepissime (vt creditū est) suis artib⁹ spūs imundos 7 iferoz manes coegit in voces: 7 respōsa dare querētibus cōpulis. Sane cū bello cecidissent argiui: reges q; Thebas obsederāt/occupassentq; Impialē vrbē: hec nouū regē metuēs ī Asyam perit. ibiq; clari appolinis fanū postea celeberrimū diuinatiōe istituit: 7 mo psuz iclitū diuinatozē pepit. lz ex quo cōcepit nesciat. Alij tñ aliter sentiētes dicūt eā post thebanū bellū. cū qbusdā suis cōplicibus diu errasse: Et tādē ī Italiā deuenisse. Ibiq; cuidā tyberino iūctā cōcepisse 7 peperisse filiū quē Eyttheonū dixerat qbusdā ēt Bryanorē vocitatū. Et inde cuz ple ī cysalpinā galliā trāsisse: Ubi cū palustra loca Benacho lacui cōtermina cōpisset/ sui nā imitissima seu vt suis ī cātatiōibus vacare liberius posset/ seu vite residnū securi⁹ ducere ī palude ī sup eminēte aqs sole/ sedē posuisse. Et demū mortuā ibidem sepultā fuisse. Circa cuius tumulū (aiunt) Eyttheonum ciuitatē haud grādē suis codidisse: 7 eā de matris noie Mātuanam appellasse. Quidā tñ aliter affirmant/ eā videlicet vsq; ad mortem virginitatem illibatam seruasse. Sed per se vrbem Mantuanam condidisse/ 7 ex suo nomine ipsam vocitasse.

Mantue vr-
bis conditio

De Medusa que gorgonis cognomentum habuit. capi. xxj.

Medusa femina. q; gorgōis cogno-
mētū sortita fuit vsq; ad tpa to-
le Judicis hebreoz/ q; fuit añ xpi d⁹ni
n⁹ri aduētū/ año. s. gnto decio supra mi-
lesimū 7 cētesimū felicissia puēit: Hec
itaq; phorei ditissimi r⁹gis filia/ 7 p⁹cete-
ris q̄tuor sorozib⁹ suis heres fuit ipse eī
phore⁹ rex et p⁹ hui⁹ gorgōis d̄ quo ī
t⁹rio libro erōicaz n⁹raz meminim⁹ q̄tu-
or filias hūit eximie pulchritudinis/ eu-
rialē/ 7 3 Stenionē/ Syllanam ac Me-
dusam hanc que ita similime sibi e-
rāt/ vt vix vna dignosceretur ab altera.

quibus etiā vnū fuit regnū. vnde fingūtur fuisse monocule. i. eiusdez vultus 7 pulchritudinis cū oī pulchritudine: Huius igif opulētissimuz regnū i athlā-tico mari extitit: 7 in eo ceteris sorozibus prelata fuit: Que tā admirande fuit pulchritudinis: vt nō solū ceteras sui tpis mulieres excederet: s3 quasi quodaz mirabile preter naturam/ quā plurimos ad se vidēdam ptraheret hoīes. Pre-terea eā nō nulli agricolatiōis fuisse peritissimā asserunt eamq3 inde gorgonis cōsecutū cognomē. Euius opere mira cū sagacitate: nō solū patrias seruauit diuitias: sed 7 in īmensuz auxit adeo: vt qui eā nouerūt: crediderūt ipsam quos cumq3 reges anteisse thesauris. Et sic tā pulchritudine eximia. q3 etiā opulētia 7 sagacitate i amplissimā sanā apud multas nationes euasit. Verū iter ali os celebri rumore ad argiuos plata est. Inter quos pseus florētissimus Achi ue iuuētutis/ audito taliū relatu: in desyderiū incidit. 7 vidēdi speciosissimā fe minā 7 occupādi thesauros: 7 sic nauī cōsenfa (cui pegalus equus erat isigne) i ocasum mirabili celeritate deubectus est. Ibiq3 prudētia vsus 7 armis/ regi nā occupauit: 7 aurū: 7 oīa sua auferēs: onustus optima pēda: ad suos cū gau dīo remeauit: Ex his/ locū sibi poetica adinuenit fictio: qua legimus Medu sam gorgonē assuetā saxeos facere quos inspiceret: eiusq3 canes i Angues ver sos: Ira Minerue: co q3 rēplū eius: i Neptuni cōcubitu viciasset: peperissetq3 pe gasum 7 pseuz equo isidētem alato: eius i regnū euolasse: 7 pallātei egidif vsu supasse. Claro dicit phorcuz huius Meduse pzem Regē fuisse Sardinie 7 cor sice insulaz. q3 cuz Athlāte rege nauali prelīo decertasset: victus: 7 in mari submersus Marinus deus greca loquacitate vocatus est. Quod virgilius i quito Ene: tetigit dicens: Trithonesq3 cethi. phorcicq3 exercitus omnis.

De Michostrata yonij Archadum regis filia capitulum. xxiij

Michostrata cui postea apud nros carmētis nomen fuit: tpibus Jair hebreoz Judi cis: q3 fuit añ xpi dñi nri ad uentū: anno duodecimo: supra millesi mū ducētesimus: apud Italos nros vaticinatrix clarissima effulsit. Hec qppe yonij Archadū regis filia: nō soluz re gni fulgore isignis fuit sed 7 litterarū grecaz doctissima: adeo versatilis eri mijq3 igenij fuit: vt ad vaticiniuz vsq3 florētissime puenerit: 7 vates notissima vocaref. Que cū querētibus: 7 a se ipsa nō nūq3 futura multa carmine exprimeret: a latinis postea carmēta est nūcu pata: Que euandru archadū postea regem genuit filiu: quē fabule (seu q3 elo quēs atq3 facundus seu q3 astutus hō fuerit) ex Mercurio fuisse pceptū volūt Qui vt qdam dicunt: cū casu euz: q3 verus pē erat occidisset: e regno auito pul sus: suadēte Michostrata matre: 7 magna vaticinio pmittēte si has peteret q3 oñderet sedes scā pegrinatiōis socia: Eōscēsis itaq3 nāuib3 cuz pze populoz:

vento prospero: et peloponeso ad Tyberis hostia deuenit: et nō procul ab eodē loco: matre duce ī pallatino mōte (quē a pallāte filio noiauit) cū suis p̄sedit. Et ibidē pallāteū oppidum cōdidit: Porro carmēta cū idigenas gētes. cōperisset fere siluestres: Esto iam dudū Saturni munere didicissent segetes sere-re: eosq; nullo litteraz vsū seu modico et hoc greco modico asuetos. eisdē cuz esset īgenij versatilis et prope diuini mulier: nouos litteraz caractares adīuenit: eosq; et earū cōiūctiones atq; sonos edocuit. Que ab initio serdecim fuere. Siluius deinde qdam ludoz magister. k. postmodū supadiccit. Q. aut super uacua habet. h. x. nō est littera: sed aspiratiōis nota. X. tpibus diui p̄is n̄ri Augustini phibeū iuuetā. Tunc quoq; .v. et .z. a grecis latini mutuati sūt. At q; ita his supradictis caractaribus vsq; ī hodiernū oēs vtimur. Cuius mulieris vaticiniū et ingeniū admirati oēs latij rudes: ipsam nō feminā sed deā e celo lapsam arbitrati sūt. Quam obrem cū viuētē diuinis celebrassent honorib; etiā post mortē eidem apud capuoliuz vbi primū cōfederat. Sacelluz suo nōi cōdidere: et ad eius ppetuādā memoriā: etiā loca adiacētia a suo noie carmē talia vocauere: huic itaq; diuine prope mulierī: nō solū italia nostra: sed et Europa vniuersa pro tāto beneficio: tātoq; īsigni munere plurimū debere existio: quā obrem: ne aquoquā īgratitudine merito redargui vnq; possimus vt illud pro viribus ī eternā memoriā efferamus: pijsimū est. Creditur quoq; illā nobis gramatice facultatis dedisse prima femina: que ī ampliorem segetez maioris nostri successu tēporum traxere: Quibus adeo propicius fuit deus. vt hebraycis grecisq; litteris parte maxima glorie dēpta: oīs quasi Europa amplo terraz tractu: n̄ris vtaf. Quibus delimita facultatū oīum īfinita splēdēt volumina hoīum gesta: deiq; magnalia perpetua seruāt memoria vt que vidisse ne quiuimus ipsi eis opitulātibus cognoscamus:

Litteraruz
Latinarū pri
ma inuērit

De Panthesilea virgine Amazonum Regina: capi. xliij.

Antbesilea virgo Amazonū regina: tpibus Zepthhebreoz iudicis. q Impabat hebreis anno mūdi. 4007.

hoc est añ aduētuz dñi n̄ri iesu xpi no nagesimo secūdo supra millesimū et cētesimū annū: Ourhee regine ī Amazonū regno successit. Hāc ferūt spreuisse oēm decorē femineū: et supata oī muliebri molitie: arma iducere maiorū suarū aggressā et aureā comā galea tegere: ac lat⁹ munire pharetra: et militari nō muliebri ritu currus et equos ascēdere: se-

q; p̄ceteris reginis mirabilē exhibere: et viribus et disciplina tali ausa est. Cui nec ingeniū validū defuisse cōstat: Eū loqat securis vsuz: vsq; ī tps suū penitus icognitū: ab ea fuisse cōpertū: Hec igif audita hectoris troyani virtute: et iuisuz ardēter amauit. et cupidine iclitate plis ī successione regni ex eo suscipiēdā

Securis pri
mā inuērit

tā grādē opportunitatē cū maria suoz copia i auxiliū aduersus grecos, facile puocata descēdit. Nec eā clara grecoz p̄cipū/pterruit fama quī hectori armis atq; virtute cupiēs, q̄z formositati placere sepissime certamina frequētius armatoz itaret. z nō nūq; hasta p̄sternere, quādoq; oblistētes gladio apire: Et p̄sepe archu versas i fugā turmas pellere. z tot tamq; grādīa viriliter agere: Ut ipm spectatē aliquādo hectorē i sui admirationē deduceret. Tādez dū i cōfertissimos hostes hec virago p̄liaref sola/sequē vltra solitū tāto amasio dignā respōderet/multis iā ex suis cesis letali vulnere suscepto/miserāda medi os iter grecos(a se stratos)occubuit. Alii tñ volūt eā hectorē iā mortuo appli cuiſſe Troiaz/z ibidē acri pugna cesam. **T**Essent q possent ml̄ieres quātūcū qz armate mirari/i viros vnq; icurrere ausas/i admirationē traheret: qm vsus i naturā vertat alterā: quo hec/z huiusmodi lōge magis i armis homines facte sūt,q̄z sint/quos sexu masculos natura fecit z occiositas z voluptas vertit i feminas/seu lepore galeatos.

De Helena Tyndari regis filia capitulum. xliiij.

Helena Tyndari oebalie regis z Lede formosissime mulieris filia: q̄ ex sua admirāda z incredibili pulcritudine credita est solis filia/z Menelai lacedemonū regis cōiunx tpibus p̄dicte p̄atesilee regine pp diuturnū bellū ex ea cōfectū toto orbi notissima effulsit. hec itaq; tāte pulchritudis insignita fuit/vt ceteris oibus mulieribus merito p̄poni debeat. Fatigauit z ei plurimuz diuinū illū diuini Ingenij virum homez poetā añ q̄z posset illā secūdū

p̄cepta/satis cōueniēter carmine describere. **P**reterea pictores z sculptores multiciples oēs egregi/eūdes sumpsere laborē: vt tā eximij decois/saltē effigiē si possent posteritati reliquerēt. **A**b hac tā spectāda pulchritudine i laconas theseus ab athenis añ alios euocatus/virginē etate tenclaz/i palestra ex more ludētem/rapuit. Etsi p̄ter oscula pauca eidē quicq; auferre nequerit tñ aliquālē labefactate virginitalis iiecit notaz Que a fratribus ab helectra Thesey matre/seu vt alij volūt/a protheo egyptio rege theseo absēte r̄petētibus restituta est. Et tādem matura viro Menelao lacedemonū regi matrimonio cōiūcta est. Cui hermonā filiā pepit vnica: post hec fluētib⁹ ānis/cū Zlionē redisset paris/q̄ ob somniū pregnātis matris/i yda fuerat exposit⁹ z i lucta hectorēz fr̄em superasset/nō cognitus/mortē crepūdijs ostēsis/z a matre cognitis euitas se memor spōsionis speciosissime cōiugis/sibi a venere oblatā a se apud ydaz suam: Sabrefactis ex yda nauibus/regio comitatu sociatus trās fretauit i gretiā: vbi a menelao hūanissime fuit hospitio susceptus Zbiq; cū vidisset helcnā celesti decore cōspiciuā: atq; i regio cultu lasciuētē: seq; itueri cupiētē: illico ca

mirabilē huius mulieris describit pulchritudinē

ptus: 7 ex morib⁹ süpta spe/captato tpe: scitilätib⁹ feruore oculis furti i pudico pectore/ignē sue dilectiōis ige/ssit. Eptisq; fortuna fauit. Itā exigēte opportu nitate/eo relicto/cretā Menelauz perit. Quā obrē paris helenā ita volētē/stati rapuit. 7 sue clāssi parate/cū maxima thesauroz menelai pte iposuit. 7 sic cū ea gaudēs (post multa picula) i troiā deuenit: Ubi 7 magno cū honore a priamo rege suscepta est: hac huius mulieris illecebra vniuersa gretia comota est. Et cū greci oēs p̄cipes/paridis pot ius iuriā pōderarēt/ōz belene lasciuia (ea frustra sepi⁹ repetita) i troye excidiū cōiurarūt. collectisq; vnanimite viribus. cū mille 7 eo amplius nauibus armatoz bonustis/litus frigiū occupauere: 7 Iliōnē ciuitatē obsederūt/frustra obsistētibus troyanis: Helena at quāti foret sua formositas (ipsa met ex muris obsesse ciuitatis) p̄spicue vidisse potuit. Eer nēs litus oē hostibus p̄pletū/7 igne ferroq; oīa desolari. populos certamina inire/ac p̄ metua vulnera i mortē ruere. 7 tā troyano ōz grecō sanguie/oīa se dari. Que qdē tā p̄tinaci p̄posito/repetita fuit atq; detēta/vt dū nō redderet: p̄ decenniū/cede multoz nobiliū cruēta p̄seuerauerit obsedio. Qua stāte hecto re iā mortuo 7 Achile atq; a pyrro accerimo iuvene paride trucidato helena quasi puū sibi foret semel peccasse i: secūdas inijt nuptias: Itupsitq; Dyophe bo iuniori. Tādē troya 7 ilione vrbe a grecis euersa: helenā greci menelao re/stituere: Qui gaudētes nauī cū illa p̄sendit/patriā. s. repetiturus: s; tēpestatib⁹ acti i Egyptū/ad polybū regē duenerunt. Inde q; discedētes/atq; p̄ octo annis errātes (vt eusebius refert) i patriā tādē redierūt. Quid at post reditū suū dōi egerit/aut quātū vixerit: seu quo tpe obijerit: nō hēmus: Isocrates x̄o grec⁹ hi storicus de belena plurla referēs: dicit illā iā senio cōfectā: 7 i rugis faciē con tractā: p̄ specula viros illos fortes i spiciētē: lōgo risu ridere cōsueuisse: q̄ p̄ tā caduca tāq; fallaci re: tāto ardore 7 p̄tinatia spugnassent: Itā eni ob aliud ab homero pugnare grecos scriptū est. quā restituta helena se recessuros p̄mitte bāt. Illā tñ ouidius n̄ fleuisse nō risisse refert cū ait. Slet quoq; i speculum ru gas aspiciēs anniles: Tyndaris 7 secū cursit bis rapta reqrit. Et ideo qa nō sponte sua rapta fuit: a viro suscipi p̄meruit.

mille naues
introia

Iliōnis cap
tuitas nota

De hecuba virgine priami Troyanoz regis filia. capl. xxv.

Hecubā p̄clarissimā troya noz reginā eximij splēdo ris fulgētē hisdē tpibus mi seriaz certissimū documētū oibus fuisse p̄stat. hec q̄ppe Eypsei grecoz regis filia fuit. quā virgine p̄ i piugiū illustri priāo troyanoz regi de dit ex quo cū secunda admodū foret d cē 7 nouē: vtriusq; sexus genuit filios: Inter quos iubar illud crimiū frigie p̄ bicatis hector fuit. Euius tātus extitit militie fulgor: vt nō se tñ eterna fama splēdidū faceret. gnymo 7 parētes: pa-

triâq; pbeni nobilitauerit glia: vez nō tm̄ felicitis regni decore ac multiplicif
 plis serenitate fulgida facta fuit. quī vrgēte aduersa fortūa/orbi toto lōge co-
 gnita dūeniret. Hectorē nēpe sibi dilectissimū z Troylū adolescētē, z tā maio-
 ra viribus audētē imani Achilis cesos/ea cede īgni solidā spē ferē euersā me-
 stissime fleuit. Sic z a Pbyrro paridē trucidatū,ide auribus naribusq; Dey-
 phebū obrūcatū atq; turpiter occisū Ilionē igne cremari: Polytē p̄ris ī gre-
 mio cōfodi: Priamū ipm̄ senē/secus domesticas Bras exēterari: Cassandrā fi-
 liā: Andromachā nuz;seq; captiuā ab hostibus trahi: Pollissenā añ Achilis
 tumulū obrūcari Astinactē nepotū e latebris ereptū/saxo illidi miserāda cō-
 sperit. Et postremo ī litore tracio tumulatū adolescētulū polydoz polymisto-
 ris fraude occisū/cōpit atq; fleuit: Quibus tot tāq; imanib⁹ oppressaz dolori-
 bus ī rabiē uersā: p agros tracios/velut canis discerpēdo se vlulasse dicūt. z sic
 mortuā ī tumulo Helles pōtiaci littoris cui nomē a se Eynosenia sepultram.

De Polisena predictae hecubae reginae filia: capitulum. xxvj.

Holisena ipsius Hecubae re-
 gie filia fuit: tā floride pul-
 chritudis: atq; elegātie vir-
 go: vt se uero pectori Achil-
 lis peliadis flāmas imittere potuerit
 cupidinis/eūq; m̄is hecubae fraude in-
 suā necē: nocte solū ī tēplū dducere Q
 q̄ minus debito/lapsis trojanis reb⁹
 ac viribus z ilione deiecto a Neptolo-
 mo ī piaculū manū p̄ris, z ad eius tu-
 mulū deducta ē. Ibiq; delicata adole-
 scētulā vidēs ac rē iuuenē gladiū ere-
 misse: flētibus circūstātibus oib⁹ adeo
 cōstāti pectore: z itrepidō vultu iugulū p̄buit: vt nō minus admiratio fortitu-
 dinis eius: q̄ pietas peuntis: moueret aīos: Magnū q̄ppe z memoratu dignū
 nequise tenera etas, sexusq; femineus molities regia: mutata fortuna, grādem
 opprimere virginis aīum. Et potissimū sub victoris z hostis gladio: nō nunq;̄
 prestātissimoz viroz pectora persepe deficiunt.

De Cassandra predictae pollysenae sorore capitulum. xxvij.

Cassandra trojana p̄dicte
 pollisene ex vno p̄re rege so-
 roz: x̄go z ipa admodū for-
 mosa fuit. q̄ capta troya in
 fortē agamenonis captiua dūenit: quā
 secū Mycenae pduxit: Ubi inocētissi-
 ma puella a dolosa climestra ipsi⁹ aga-
 menōis vrozē iterēpta fuit: Hāc (vt ho-
 merus scribit) cū apolo plurimū ama-
 ret. z eius cūcubitū sūmope expeteret:
 ipsa hoc munus ab eo expostulauit. qd̄
 illi Apolo se datuz iuramēto affirma-
 uit: cui illa petijt. vt vates fieret īsignis

z mox q̄ postularat obtinuit: volēs postmodū apollo ab ipsa q̄ spopōderat. illa negauit. Quā obrē idignatus apollo: cū auferre qđ dederat negret: Egit vt nulla vnq̄z suis vaticinijs fides adhiberet. z sic factū est. vt qđ diceret tāq̄z fa tue dictū: a nemine creditū sit. Itā cū ex raptu Helene futura mala patri z fra tribus pdiceret: nō solū credebāt ei sed z verberibus duris castigabāt eā: Et i ter cetera cū micenis a meneleao traheret eidē pdixit: sibi a clemestra vxore p̄ paratas nisi dias atq̄z mortē. Cuius v̄bis cū nulla dāret fides ipe micenas cū puenisset ab ipsa clemestra occisus est. atq̄z ipa eiusdē clemestre iussu iugulata

De Penelope vlxris vxore capitulum. xxviii.

Enolopes vlxris strenuissi mi: viri vxor: ex ycaro rege filia tpib⁹ troiani belli fu it: cūctis matrōis (teste ho

mero poeta) extitit sāctissimū z eternū illibati decoris atq̄z itemerate pudicie exēplū: Cui⁹ qđē pudoris vires p̄ multū accriter a fortuna (sed frustra) agitate sūt. Itā dū esset iuuenula z vgo z magne vetustatis ac elegātie adolescē tula, p̄ illā vlxri matrimōio copulauit. Cui cū thelemachū filiū tātūmō pepisset mor: vlyres laceissentib⁹ troyanis: i

bellū cōcessit. Abi cū p̄ decenniū pseuerasset. illa cōtātī aīo: p̄ id tēpus: oēm vi duitatis iūriā ptulit. Sed z deniq̄: v̄lione deiecto: cū ceteri p̄ceres patriā repetētes: i sinistra fortunā deuenissent. Itāuis vlyris icertū cursuz adeo tenuit. vt ab oībus mortuū extimatus sit. Qua credulitate: Anthiclia eius genitrix miserāda: ad leniēduz dolorē suū laqueo vitā finiuit: Penolopes aut cōstātissi ma atq̄z sapiētissima: etsi egrē plurimū ferret viri absentia: lōge egregius: sinis trā mortis illius suspicionē ptulit: sed post multas lachrymas: z vlyrem frustra sepissime vocatū: disposuit cū p̄ze z filio puero aīo firmissimo castissimā: z p̄petuā seruare viduitatem: Hec cū esset prestātissimis moribus: z elegāti forma plurimum isignita: plurimorum nobilium expostulationibus verata fuit. Eo maxime quia idies: vlyxis vite spes. z eiusdem redditus minueret: verum eo v̄tum est: vt penolopes ob fastidium procatōz i Rus abiret. Sed procatō res ipsi: vlyxis domū occupare ceperūt. vt ita Penelopem istam his modis i suum prouocarēt cōiugium: Sed castissima mulier: metuēs ne forte sui pectoris sacri violaretur propositum: cū iam cerneret: viam negationibus auferri: di uino illustrata lumine terminis z astutia: i festos saltem. ad tempus fallendos esse est arbitrata. Unde istanter petiit: sibi liceret tā diu: expectare virū: donec telam quam more regaliuz ceperat perficere posset: Quod cum egregij competitorēs facile p̄cessissent ipsa femineo astu: quicqđ i die solerti studio terens: v̄ debatur: operi iungere clam reuocatis filis subtraherat inocte Qua arte cum eos i regia vlyxis bona: assiduīs continuis consumētes: aliquamdiu luxisset:

nec iam amplius: videretur locum fraudi posse prestari: pietate dei: factum est vt ex phey cum regno nauigans post vigesimuz sui discessus annum: solus ⁊ i cognitus vlyxes domum deueniret. Et suam penolopem fidelissimam: ab insidiis ⁊ molestijs prouocantiū liberauerit. Que cū vidisset maritum: vix eū cognoscere potuit. quo tandem cognito ipsum cum ingēti gaudio: diu desideratum suscepit: Et cum eo iocunda vsq; in mortem deuenit. Euius quidez clarissima atque comendabilis virtus (cum rara certe inueniatur) maximo ⁊ eterno digna est preconio: eo quia impulsā acri certamine: constantissime perseverat inconculsa vsque in finem.

De Eyrce maxima maga ⁊ Incāatrice. capitulum. cxxix.

Eyrces solis ⁊ Himphe perse (vt poete omnes testant) filia: his temporibus quib⁹ ⁊ penolopes / Incantationibus ⁊ celebri forma famosissima toto orbi habita est. Quam ideo solis filiaz dixere: quia singulari floruerit pulchritudine: ac etiam herbarum omniū claruerit cognitiōe: Quasobres i maximā euasit meretricem ⁊ notissimū scortuz: Unde vt liberius turpitudini vacaret: relictis cholchis i Italiā venit: ⁊ Etheum volscorū montem: que de suo nomine in hodiernum vsq; diem cyrceum dicimus: primuz incollere cepit: Et licet multa portica de ea refferātur. videlicet quod magno prestabatur ingenio ⁊ q̄ suis blāditijs ⁊ incātationibus homines in eius amore successos in beluas cōuerteret: Diuus tamē Aug. decimo octauo. de Ei. dei. nō hoc fabulosū sed verum fuisse vtiq; affirmat. Quia cātatis quibusdaz carminibus: aut insectis veneno poculis: i feras diuersarum specierum homines cōuertebat. Inter quos fuere vlyxis socij: eo Mercurij cōsilio seruato Qui cū euaginato gladio: mortem ei minaretur nisi: socios in pristinam formam restitueret: ab eadez q̄ postulabat obtinuit. Verum cū per annuz apud eaz permāsisset: ⁊ Thelegonium ex ea suscepisset filiu: ab eadem plenus consilij discessit. Eo tamē sub cortice sensuz aliquē latere existimo. Hec itaq; (vt predictum est) haud lōge a Cayeta cāpanie vrbe: i quodaz mōte seu insula habitauit. qui Eyrceus ab ea vsq; hodie dictus est. Super quez i cacumine postmodum Oppidum fabricatus cyrceum habuit nomen. Sicut testis est virgilius in. vii. Ene circha quod aiunt Incole: adhuc rugire bestias diuersi generis. In quo postmodum Tēplum per magnificum in eius laudez a gētilibus exstructū fuisse dicunt: vbi ⁊ inōstrabantur olim quedam Minerue antra et vlyxis fillam. Quo in loco demum Romani pōtifices Arcem condidere munitissimaz. Que afflictis romanis rebus: barbarorum quā maxime tēporibus: auxilio semper fuit. Sunt etiā qui dicant hanc feminam pici Saturni filij fuisse cōiugem: eumq; augurandi.

docuisse scientiam: Quando autem seu quo mortis genere aut vbi hec defuncta sit Eyrces non inuenio.

De Camilla volsorum regina capitulum. xxx.

Camilla volsorum Regina
ex Methabo rege et Camilla
coniuge nata temporibus
Iabdon hebreorum Iudicis.

hoc est ante christi domini nostri aduētum anno cētesimo supra millesimū et cētesimum. cū esset virgo memoratu dignissima iter armata exercitia ab arunte quodam ex hostibus sagitta letaliter percussa, cū maris suorum damno expirauit. Que tante dignitatis et laudis virgo fuit: vt in eius laudes virgilius longa descriptio septimū Eneidorum libri terminauerit: huius itaque mater regina cū primum eam peperisset emortua est, qua mortua rex Methabo pater in sui solacium ex materno nomine vna tantum littera dempta camillam nūcupauit. Cui quidem virgini ab ipso suo natali semper seuera fortuna fuit: Nam paulo post matris obitum, Methabus rex pater e regno pulsus nil aliud secus in nemore asportauit, preter hanc paruulam filiam, pre ceteris rebus sibi dilectam, quam cū in nemore detulisset, eam cum magno labore serino lacte educauit. Que cū in validiorem deuenisset etate, cepit corpus suum regere: tantū pellibus ferrarum inde femineos labores a se omnes abitiens corpus suum multis laboribus assuescere cepit: vt pote fundas circumagere arcus tēdere ceruos capreasque siluestres insequi, et alia permulta sustinere. In deque iuuenū amores deludere, ac potētum procerū conubia omnino respicere: vt virginitatem suam inuiolatam, quam dyane obsequijs deuouerat, posset integram obseruare: Quibus quidem exercitijs virgo assuefacta, in patriū regnum tandem cū gloria reuocata, etiam post adeptum regnum, virginitatis propositum inflexo seruauit robore. demū cum Eneas e troia in Italiam peruenisset, et lauinam sumpsisset uxorem, et ob id bellum iter eum turnumque rutilum esset exortū ipsa turni partibus fauens, eidem cū gradibus suorum agmine in auxilium venit et cum sepius armata irruisset in hostes: et die vna pugnans ex eis multos occidisset, et nouissime dum corebū quēdam cybelis sacerdotem auidius insequeret a quodam ex hostibus sagitta percussa defecit cuius mors maximū suis dānum intulit. Eam itaque Turnus cui auxilio venerat, post eius mortem laudare volens, nō amplius habēs quid diceret nisi virginem eam nominare ait. O decus Italie virgo: Hinc puelle hodiernę optimum castitatis et pudicitie exemplū excerpte possunt, videre scilicet virginem sui iuris adultam, et pro libito nūc huc nūc illuc discurrentem, assiduo labore lasciuas et imoderatos appetitus prementem, delicias atque molities fugientem, et constantissimo animo iue-

nuz verba spernētem/quaz cuz viderint: z ipse discant: quid eas in domo: quid vbiq; deceat: Quia non conuenit virginem optare quod libet: nec etiam agere quod licet.

De Didone regina optima: capitulum. xxxi.

Ido cui Elyssa prius nom fuerat belli phenicuz regis filia: z pigmaleonis soror: Siceyq; optimi viri cōiūr temporibus dauid regis: i precipuum viduitatis euasit exempluz. Hāc itaq; puellaz forma spetiosissimā post belli genitoris mortez, pygmaleō predictus frater sicheo seu Accerbe herculis sacerdoti vire vtiq; insigni z ditissimo: in cōiugio iunxit. Qui cōiugati iuicem sctissime se semper amauerūt: Erat preceteris mortalibus cupidissimus pygmaleon auri sic z ditissimus sicheus. Quem pygmaleō cupiditate tractus per fraudem occidit incautum. Quod cuz cognouisset dido, adeo i patiēter tulit: ve vix a morte potuerit se abstinere: Sane cum multū temporis cōsumpsisset i lachrymis: z frustra sepius dilectissimū sibi vocasset sicheum: atq; i fratres diras omnes maledictiones expetisset: isomnis monita fugaz capeffere deliberauit. ne forsan, z ipsa aliquādo auaritia fratris traheretur i mortem. Et posita molitie feminee ac firmato i robur virile animo (ex quo postea didonis nomē promeruit quod latina lingua virago sonat) sumpta occulte fratris classe, cōfestiz naualibus sotijs compleri iussit. Et nocte sumptis thesauris omnibus, quos viri nouerat esse: z quoscūque fratri subtrahere potuit: clam nauibus imponi fecit. Et excogitata astutia pluribus i volucris harena repletis, sub figmento thesaurorum sichey i videntibus omnibus easdem onersuit. Et cum iaz altuz teneret pelagi: mirātibus ignaris i mari prohibici: iuolucra iussit. z lachrymis se mortem q; diu desyderauerat: thesaurorum sichey viri submersione: adinuenisse testata est. sed sotijs compati: quos nō dubitat: si ad pigmaleonem irent: diris supplicis (vna secum) ab auarissimo rege scarnificari: Sane si secuz fugam arripere vellēt: nō se illis: z eorum opportunitatibus defuturaz asseruit: Quod miseri naute audiētes (z si egre) natale soluz: patriosque penates relinquerēt: timore tamē seue mortis exteriti: i cōsensum exilij: venere sociiles: z flexis prozis: ea duce: i cyprum Insulaz vētum est: vbi virgines veneri i littoze lamēta suorum more soluētes ad solatium Iuuētutis z prolem procreādam rapuit: Et Iouis antistitem cuz omni familia premonitum: z magna huic fuge subsecutura: vaticinātem sociuz peregrinationis suscepit. Et iam creta post tergum z Sicylia adextris relicta: i Affricuz litus flexit. z Messuliorum oraz radēs suum itrauit. postea satis notum: quo tutam nauibus stationez arbitra ta: dare pausillum quietis fatigatis remigio statuit. Ibi demq; cōsistēs: ne iuu

riam a colis facere videretur et ne quis eam magnū aliquid suspicaretur factu-
 ram: Hō amplius. q̄ quātum posset bouis corio occupare: ad sedem sibi cō-
 stituēdam ab acolis: telluris partes mercata est. At illa prudētissima astutia
 vsa cōfestim bouis coriuz ī victis tenuissimis cōcidi mādauit: et lōge plus so-
 li: quam vēditores arbitrati sūt: amplexi est. Et auspicio equini capitis bellico-
 sissimam cōdidit Ciuitatem: quam carthaginem. nūcupauit: et ipsius Arcem
 a corio bouis Byrsam: sotij autem eius fuge vidētes vrbis p̄ncipium ac the-
 sauros didonis innumerabiles: animati illico surrexere: et vrbis menia templa-
 q̄: ac forū: cū edifiitiis publicis et p̄uatis erigere ceperūt. Ipsa autē datis po-
 pulo legibus et norma viuēdi: cum rep̄ere ciuitas euasisset egregia: et ipsa ī fa-
 ma iclita: iuise pulchritudinis: et iaudite virtutis: atq̄ castimonie per omnem
 affricam delata est: Quam obrem: cuz ī libidinē pronissimi homines affri sint:
 factum est vt rex libie ī cōcupiscentiam venisset eiusdem. Qui eam a p̄ncipi-
 bus vrbis sub belli denūtiatione ī cōiugiem postulauit. Quod cum ipsa rescis-
 set: et sua seque ad omnem casuz pro salute vrbis et patrie damnasset: egre tulit
 verū terminū impetrauit: isra quem se ad virum ituram promisit. Qui cum ve-
 nisset cōstructo ingēti rogo ieminētorī vrbis parte: quasi sichey olym placat-
 ura manes. et nulla tecta veste: ceremonijs varijs paratis: ac hostijs plurimis
 cētis: illū ascendit. Et astātibus ciuibus atq̄ expectātibus quid nam factura
 esset. Que cum omnia pro votis egisset. cultro quem sub vestibus gesserat ere-
 pro: ac castissimo pectori aposito: dixit. O ciues carissimi: vt vultis ad viruz va-
 do: vocatoque sycheo iquit. Ego tecum venio vir amātissime ad iseros. Et rix
 verbis tam paucis finitis icultrum et ī Ignem se se precipitem dedit et auxilijs
 frustra admotis: cum perfodisset vitalia: pudicissimum sanguinem effundens
 iuit ī mortem. De hac didone: mulierum omnium certissimum decus. diuus
 hieronymus cōtra Iovinianum sic inquit. Casta dido carthaginem cōdidit: et
 pro castitate vitam finiuit quia māluit ardere quam nubere: et rursus (inquit)
 eadem vrbis in castitatis laude finita fuit. Quia Hasdrubalis vxor capta et
 incēsa vrbe: cum se cerneret a Romanis capiēdam esse: apprehensis ab utroq̄
 latere paruulis filijs īsubiectum domus sue deuolauit icēdium Igitur q̄dīu
 carthago stetit dido pro dea habita fuit: et merito quidez ab illo gētili popu-
 lo quia: fuit Inuiolatus pudicie decus: infractęque viduitatis venerādūz spe-
 cimē. Quam vellem vidue christiane cōsiderare dignarentur. Videre scilicet
 mulierem gētilem infidelemque: cui adhuc christus nūdum aduenerat: nec vl-
 la salutis spes inerat: sed soluz ad cōsequendam laudem perituram: tam per-
 seuerātī animo: tamque forti pectore ī mortem vsq̄ pergere: et nō aliena ma-
 nu: sed sua illatam: anteq̄ insecūdas trāsiret nuptias: anteq̄ suū venerādissi-
 muz obseruātie propositum violari permetteret. Igitur carthaginenses ciues
 reginam didonem mortuaz cuz maximo luctu meroreq̄: pro viribus non so-
 lum humanis: sed et diuinis extulere honoribus. Nec tantum publice ma-
 tris et regine loco: sed deitatis inclite habita est: atque eam exquisitissimis sa-
 crificijs semper coluere.

Carthaginis
 vrbis conditio

De Sabba Regina que Ithicaula proprio noīe appellabat. capi. xxxiiij.

Micaela ethiopum Regina/
quam sacer tertius Regno
rū liber Sabaz nominat cui
z dominus in euāgelijis te-
stimonium dat: q̄ indie iudicij veniet
cum viris generationis icredibile z cō
dēnabit eos. quia venit a finibus terre
audire sapientiam salomonis ante chri-
sti domini nostri aduētum: anno deci-
mo nono supra millesimū hoc est tem-
pore salomonis: regis nō solum diuiti-
is icomparabilibus: sed z scientia atq̄
isignissimis moribus euasit splēdida:

Hec itaq̄ Merore cuiusdam Mili isule apud Ethiopiam regina fuit potētissi-
ma: Que cum omni doctrina atq̄ sapiētia esset imbuta: audiēs crebro perma-
rimaz regis salomonis sapiētiam: virtutemq̄: ac prudētiam desiderio eius ca-
pta z mirabūda: ad vidēdū eū: hierosolimaz venire disposuit. Et magnifico co-
mitatu: ac splēdido sumptu suscepto (suo isigni regno derelicto) per etiopes egi-
ptiosq̄: z rubri maris littora: atq̄ arabū solitudines: tādem multo labore hie-
rosolimam peruenit: eum auditura: A quo z sūmo cū honore suscepta est. Cui
cum primo enigmata z questiones que ei prius isolubiles videbantur: atque
ab ipso de agnitione veri dei: z de creaturis mundi: nec nō z de immortalitate
anime z iudicio futuro quod apud eam z apud doctores eius gētiles dum ta-
rat philosophos incertum: manebat proposuisset z earum solutiones ab eo ve-
locissime audisset: vltra cōfessa est ipsius sapiētiam: lōge saniam excessisse: Ti-
dēs q̄ culmina regalia mirabatur: eorumq̄ pulchritudine mira: delectabatur z
magnitudine egregia nihil hominus z de dispositione fabricarum varia: ī qua
multam regis prudētiam astutiamq̄ cernebat. plus tamē eam obstupescere fa-
ciebat: domus que silua libani vocabatur: z quottidianarum opulētia cenaruz
z apparatus eius: z ministerium: z vestes ministrātium eorumq̄ decēs circa
suum offitium disciplina. precipue tamē sacrificiaque quottidie deo celebrabā-
tur: z sacerdotum circa hec: necnō maxima leuitarum diligētia: Hec videns
diebus singulis nimis admirabatur. Et cum nō posset tacere miracula que vi-
debat: verbis voluntatem sui cordis apperuit. dicens ad regem: quibus suam
mētem victam esse mōstrabat. Euncta inquit o rex que per auditum ad noti-
tiam: cum quedam icredulitate seu dubitatione suscipiūtur tuorum vero bo-
norum: que z ipse inte possides: hoc est sapiētiam z prudentiam: z que tibi pre-
stantur ex regno: non est mendax fama: sed vtiq̄ vera: licet multo minor q̄ in
presenti cōspitio: Nam opinio auribus quidem aliquid suadere nititur: di-
gnitas vero rerum: non ita fieri nota: sicut aspectu z ipsa presentia comproba-
tur: Ego siquidem neq̄ his que nūciabantur: propter multitudinem z magni-
tudinem credēs: multo potiora cōsperi z beatum dico populum tuum seruos
q̄ tuos pariter z amicos: qui quottidie tuo fruuntur vultu: z tuam sapiētiam
audire promerent. Quis etiā nō benedicat deū: sic hāc prouintiā z ei? habita

tores, vt te ad regium culinē eueheres. Et ad ostendendū sue mentis affectū statim suis apertis thesauris viginti auri talenta regi obtulit. ⁊ Aromatū ifini tam multitudinē ac lapides p̄ciosissimos multos. **¶** Et iter cetera etiaz (vt iosephus historic⁹ in octauo antiquitatus libro scribit (quasdam arbusculas seu radices balsama sudātes, quas salomon ipse nō lōge ab hierosolimis i mōte engadi plantari iussit ⁊ coli. Versaq; vice a salomone maioribus susceptis muneribus. sūma cū laude i patriam redijt: hāc eādē sibyllaz vatem fuisse comestor dicit deiq; cultricem/que eidez salomoni futura predictit: In que lignū quoddā ostēdit: quo vir affigēdus esset cuius morte eius regnū esset cōsumēdum q; ⁊ factum est. Id quippe lignum (vt aiūt) i probatica piscina tēpore passionis dñi nostri iesu christi inuētum fuisse perhibet quo ei⁹ crux a iudcis cōfecta est. hāc nō nulli ab egyptozum regibus descēdisse ferūt. Et vt predictū est: in eozē i hili isulam regnū habuisse/ vbi ⁊ tam grādi diuitiaruz copia abūdauit/ vt credatur omnes mortales i hac vita excessisse. hec i congruum aliquibus profecto videri debet. Quia ea i Insula (que p̄marima est) aurum ⁊ argētū ferrumq; permultum effodiūtur ⁊ lapides p̄ciosissimi: reperiūtur multiplices: atq; hebenū lignum ibidem nascitur i ea tamē diuitiarū abūdātia tanta hec regina prestātissima: vllis delitijs: aut ocio seu molliciey feminee se se dedit: sed virtutibus oīno iherēs sciētias permultas perdiscere curauit. **¶** Hec itaq; regina Sabba charollica: n̄ Ecclesiam figurasse per omnia visa est: que ex gētili populo venit audire sapiētiam salomonis: hoc ē veri pacifici domini n̄rl̄ iesu christi venit primo quidem tēptās euz p̄ questionēs ⁊ enigmata: que ei prius i solubiles videbant. de agnitione veri dei: ⁊ de creaturis mūdi: ⁊ de iū mortalitate aīe: atq; iudicio futuro: quod apud eam. s. Ecclesiam ⁊ apud doctozes ⁊ philosophos eius gētilēs i certū semper aut dubiuz manebat. ⁊ absoluitur ab ea: Venit etiam i hierusalem ad visionem. s. pacis: cū multitudine ⁊ virtute multa: nō euz vna sola gente: vt prius synagoga que solū habuit hebreos: sed cū totius mundi gētibz venit: deferēs munera digna christo: idest bona opera que ad deum per odorem suauitatis ascendūt. sed ⁊ auro venit repleta sensibus sine dubio: ⁊ rationabilibus disciplinis: Detulit etiam lapidem p̄ciosum. per quem ornamēta morū possumus itelligere: Eum hoc ergo apparatu regina sabba hoc est Ecclesia christianozū itrare debet ad pacificum regem christum ⁊ tunc ipse aperit cor suum in confessione ⁊ penitentia precedētium peccatorum. Et locuta est omnia ei que erāt i corde suo: Propter quod ⁊ christus: qui est pater nostra enūciauit ei oīa verba eius ⁊ nō est verbū: quod omiserit rex ⁊ nō enūciauerit regine sabbe. i. ecclesie ex gētibz cōgregate. Quod si itueamur diligēter ecclesie statum ⁊ eius dispēsationes) ordinationesq; ipsius cōsideremus. nūc aduertemus quomodo regina mirata sit omnem prudētiam Salomonis. quoniam quidem eruditi viri prudētiam de humanis negotijs: sapiētiam vero de diuinis itelligi volunt. Vidit quoq; ⁊ domum quam edificauit sine dubio i carnationis eius misteria: Vidit ⁊ cibos Salomonis: illos putādum est: de quibus ipse dicebat: Deus cibus est vt faciam volūtatem ei⁹ qui misit me: vt perficiam opus eius. Et vidit ordinē puerorum eius. Et i hoc ēt putādū ē ⁊ dicēdū ordinē Ecclesiasticū qui i episcopatus ⁊ p̄biterij sedib⁹

Balsami pri
ma plantatio

habetur: Sed et vini fusores vidit eius arbitrādū est doctores dici: qui verbū dei et doctrinam: quasi vinum populis miscent: quādo auditorum corda letificāt: Vidit et holocausta eius orationum sp̄plicationumq; sine dubio misteria: Hec omnia ergo ubi vidit in domo regis pacifici christi Sabba regina obstupuit et ait: ad eum: Verus est sermo quem audiui in terra mea: de verbo tuo: et de prudentia tua: propter enim verbum tuum: quod agnoui verum esse verbum: veni ad te: Omnia enim verba que dicebantur et que audiebam: cum essem in terram meam: a doctoribus seculi et philosophis: nō vera: Istud autem solum verum est verbum: quod est inte

De Panphyle greca Bombicis inuentricis. capitulum. xxxiiij.

Panphilem quādam grecam feminam: que quoddam bonum reypublice attulit temporibus Salomonis fuisse: et generosa virtute floruisse compertum est. Hec quippe et si amplissimis titulis decorari nō possit. tamē quoniam aliquid reypu. addidit boni sua portione laudis: taciturnitate nostra fraudari nō debet. Que cum esset ingētis igenij femina: prima (vt quādam auctoris volūt) ex arbusculis volatilem Bombicem collegit. et illā a superfluitatibus miro modo pectine purgare primum cepit: et purgatam colo apposuit. atque etiam ex ea filum trahere cepit: et inde terere voluit: et alios itidem docuit. Et sic illū vsū eousq; vniuersis icognitum itroduxit. Eius reyp ratio excogitata: ostēdet facile: quātum in reliquis agēdis: debuerit hec femina valuisse.

Bombicis
vsus prima
inuentrix .
et reliqua ad
eū p̄nētia

De Athalia sceuissima hebreorum regina. capi. xxxiiij.

Athalia hierosolimorum regina femina siquidez nequissima nōgētesimo ante christi domini nostri aduentus anno regni hierosolimitarum per tyrannide adepta potestatem . regnavit annis septem: hec quippe femina achab regis Israelitarum ex illius pessime iesabelis femie vlyris filia fuit. que qualis mater: et ipsa vtiq; extitit: nuptaq; fuit iorā iosaphath filio regis. s. hierusalē Et tādē iosaphat marito atq; ochozia filio natu maior: morte sublat: iorā vir eius p̄ter oīum oppynionē: rex hierusalē coronat⁹ ē: q et hāc cōiugē maledictā

voluit esse reginam: Cui splendori Achab genitore defuncto, Joram frater eius patri successus, suo solio non medicus splendoris iniuriam. Temporis vero successu multis prius agitata Infortunij, viro iam defuncto, Ochoziam filium suum vidit in patris trono sedentem. Sane cum et ipse Ochozias filius sagite ictus iuisset in mortem truculenta mulier in desiderio regnandi accensa, cum memorabile excogitasset facinus, et animum satis ad perpetrandum collegisset, pulsa feminea pietate non solum dare lachrymas mortuo filio omisit. Quinymo in ampliores fluctus si femineum illi cor fuisset progressa, madente adhuc terra cruore nativum omnem dauidice stirpis expediuit gladios, et tam diu in illam debachata est, donec ex masculis nullum omitteret, quin per vulnera in necem compelleretur. Solus quidam tante imanitati sue Joas Ochozie regis paruulus filius subtractus est, ea non advertente: Nam Josabeth eiusdem filia, et Ochozie olim soror furtime subtractum paruulum in domum ioiade pontificis viri sui, servandum nutriendumque intulerat. Et sic per tot impie occisorum sanguinem, mulier audax, tanquam in uacuam suo opere possessionem, regium solium conscendere ausa est, et regalia disponere cuncta. Resplenduit itaque Athalia hec dyademate regio, equidem magna purpureo resperfa cruore spectabilis, quam regia nota: Sane sicuti ultro inuocuas dauidice stirpis animas, gladio truculenta seuerat, sic in suos erasperatos, alienos sensisse potuit: Joram quidem Israel regem fratrem suum in agro Naboth iacentem per mille vulnera canibus vidisset eribentem, capiens potuisset facile. Sic et iazebelem matrem regis ornatam, et turri celsa delectam, et discurrentium calcatam pedibus, et plaustrorum rotis attritam, ut in cenam versa, nullum in fausti corporis remaneret vestigium: Sic et septuaginta fratres suos una hora, apud Samariam (victoris iussu) percussos, et pallis infixa eorum capita, egregij facinoris argumenta prestantia. Sic ceteros quoscunque cognatos, nec vnus euaderet, qui eiusdem percussoris ferro confoderetur. Et postremo ne sanguinolenta et scelestas mulier pertraheret impune, se cum septem (ut predictum est) regnasset annis, opera Jojade pontificis, eleuato Joas nepote suo in regem, quem ipsa cum reliquis arbitrabatur occisum, e regia sede, serui detrahi vidit, et clamante in eam populo, militum manibus dedecorose ad portam usque mulorum frustra clamantem atque minitantem deduci, ibique pro meritis turpiter trucidari, ut non alia via ad inferos pergeret nocua, quam inecuos ire coegit. sic egit diuina Justitia, que etsi differat, non obliuiscitur tamen, agitque seueriori supplicio, in quos diu expectatos, mores mutari non videt, quod dum cogitare negligimus, credere nolumus, nec emendari curamus: et nos ipsos amplioribus flagitiis illigamus, dum minime arbitramur aborti procella, dum non prodest miseri comitari dessemus. Hec omnia et quarto regnum, et secundo Paralipomenis, ac nono Josephi historici libris excerpta sunt.

De Sarya Cirilla Tarquini prisci. Ro. regis vxore capi. xxxv:

Gaya cirilla ethrusca femina
tarquini p̄isci romanoꝝ re
gis vxor gratissima t̄pib'io
sie regis Jude: idest añ x̄pi
domini nostri aduētuz anno vigesimo
secto: supra seccētesimuz: cum tarqno
viro suo rege: i regnuz romanoꝝ felicis
sime itrauit: Que cuz eēt prestātissimi i
genij femina: quātūcūq; regia p̄inr: z
i regio solio sublimata nō est passa o
cio torpore: Quinymo cū se lanifitio i
ter cetera dedisset: qđ credam eo tēpo
re apud latinos honorabile: adeo in il
lo: egregia opifer z sollicita euasit: vt inodiernū vsq; diem sui nois fama sit .p
tensa: Nec eam obrem toto tpe vite sue publico caruit munere: Itā cū ob hoc
apud Romanos mirabilis z amantissima haberet femina: Instituto publico
cautum est. vt ab intransibus nouis nuptijs primitus sponsoꝝ suoꝝ domos.
vna queq; rogaret quo vocaret noie: rogataq; se euestigio gayam vocari pro
fiteret. quasi et hoc sumpture essent: future frugalitatis fortunā bonā: Quod
quātūcumq; apud isolentes modernoz aios videat p̄minimum: nō dubitem
quin apud prudētiores illius seculi simplicitate pensata, optime z plurimum
laudande mulieris videatur iudicium.

De Saphone lesbia isigni poetrice capitulum. xxxvj.

Saphos poetrix lesbia et cla
ris parentibus atq; hone
stis genita, diuinicq; prope
ingenij puella, hisdem tem
poribus quibus z predicta gaya in oī
genere metri plurimum claruit. z iter
cetera Saphicū versum prima iuenit:
que adeo generose mentis fuit: vt etate
florens z forma: nō cōtenta solum lit
teras iungere plurimas: sed ampliore
feruore: animi ingenijq; viuacitate sua
sa studio peruigili consensu: per abru
ta parnasi montis: se felici ausu: musis
immiscuit: A quibus gratia accepta modulos lyricos expromere nō dubita
uit. Aqua id genus versuū Saphici dicti sunt: De qua Quidius noster in
secundo de tristibus sic meminit. dicens: Lesbica quid docuit Sapho nisi ama
re puellas. Et de remedijs libro secundo: De certi Sapho meliorem fecit
amice: z propterea illi erecta fuit Statua enea: z suo nomini dicata: eo q; in
ter celebres poetas fuerit numerata. Eius tamen opera multorum ne
gligētia amissa sunt. Verum si danda sit omnibus fides: z ipsa infelici amore

Saphici ver
sus pria in
uētrix

fuit corrupta: Quia seu facecia: seu decore: seu alia gr̃a cuiusdã iuuenis dilectõẽ vna itollerabili peste capta alias occupata: cũ ille suo d̃syderio nõ assentiret: i gemiscẽs i eius obstinatã duritiẽ dicũt versus flebiles eã cecinisse: Quos Elegos fuisse dicũt. Euz tali sint elegi materie attributi: Illa tñ demum spe omni frustrata: desperata: ex leucano saxo se precipitem dedit: atq; interijt.

De Saphone altera vate Ererea capitulum. xxxvij.

Sapbo altera nobilissima vates Ererea fuit: et ipsa diuini Ingenij poetrix lãge añ pdictam Saphonẽ: i eodẽ carminũ munerẽ plurimũ claruit et plectruz iter cetera sue virtutis munera iuenit: Que cũ ob suã maximã eruditio nẽ: cuidã ditissimo viro nupsisset: eidẽ dydamũ solũ peperit filium: hec itaq; cũ apud Asyaticos oẽs ob admiradã doctrinã maximo haberef i pretio iter ceteras eius discipulas: prestantiores anagorã milesiã: cõgillã collophoniã: et Euthemã salaminã habuit quibus et lyricos versus plures edocuit: Scripsit autem hec lyricos modulos. Epigramata: Elegias: Jãbos: atq; monades multos: qui mulieris eruditionem prese fere videntur.

picti must
a inuentrix

De holda nobilissima hebreoz prophetissa. capitulum. xxxviij.

Holda preclarissima hebreoz prophetissa: scelũ eiusdẽ: gẽtis nobilissimi ac pclarissimi viri vroz helchie: qz maximi ipsozum p̃tificis genitrix: et ipsa eadẽ tẽpestare i hierusalẽ prophetie dono mirabiliter insignita fuit ac maximo apud Josiam regem optimum: est habita i pretio: Cui cũ vaticinãdo multa ac plurioza predixisset: et hierosolimoꝝ euerisionem: ac populi ipsius trãsmigrationẽ et dispersionẽ: dicẽs. diuinitatẽ qdẽ iã d̃creuisse ppli et ciuitatis ruinam: et quod iam p̃tra eos protulisset: amplius ifirmari precibus nõ posset. i. vt populus nõ intereat: aut nõ de prouincia pellatur: aut bonis tunc presentibus minime priuentur: duz trãsgressi fuissent leges: et tãto tẽpore penitentiã nõ egissent: prophetis monentibus vt sobrie viuerẽt: et i pietatis supplicia deuitarẽt: que faciẽda t̃icebat vt crederẽt qz deus est. et nequaq; mẽtitus i verbis: q̃ p̃ pphetas suos prenuntia uir: pp Justitiã tñ regis retinendas istas erũnas: et post eius obitum definita

supplicia populis inferenda: his a muliere prophetes dictis: q̄ missi si erāt a rege: remeātes domū eidē retulerūt. hec itaq; z alia multa f̄dixit holda: Qui b̄ q̄dem meritis z gratijs: z dilectissimā deo optimo fuisse haud dubiū est: z p̄ ceteris hebreoz mulieribus magno dignā preconio: vt i quarto regnoz libro z decimo antiqtatū Josephi perpulchre scriptum habetur.

De Tamiri Scytharum Regina capi. xxxviiiij.

Tamiris Scytharū illustrisima regina tpibus Eyrī p̄ sarū regis: hoc est q̄ngētesimo: nono z trigesimo anno añ xpi dñi nostri aduētum fuit insigne nobilitatis z nota, admodū cōspicua semia/ q̄ idomitas p̄sas sibi armis subegerit/ ac eisdē multis annis imperauerit. Hāc itaq; mulierē ex q̄bus patribus ortū habuerit/ aut cui conubio se iūxerit/ aut ētico q̄dem auctore nō cōstat. Eius aut regnū Scythicū/ est iste rili loco: z sub gelida celi plaga/ r̄ipheis

ypboreisq; mōtibus annerū: Sūtq; vt a nobis i secūdo chronicoz nostrorūz libro dictū est/ eo i regno seu solo/ hoies admodū siluestres z paupes: sed semp̄ iuicti/ z eo vsq; a maximis etiā regibus plurimis bellis laceſſiti iuicti semper extitere: Huic aut Eyrus p̄sarūz rex: cū vniuersaz sibi subdidisset Asyam/ auiditate latius dominādi bellū mouit. Cuius cū prenouisset aduētū Tamiris/ nō vt femina territa latebras petijt/ seu leges pacis expostulauit. Quīymo/ cōgregatis copijs suis/ z dur belli sui facta/ cū posset nauato ope obsistere/ i suos fines eū itrare passa est. arbitrata lōge melius expugnari cyri rabiem infra terminos suos/ q̄ extra posse. Et certior facta/ eū ad iteriora regni penetrasse: adolescētulo filio suo vnico/ tertia parte copiaz comissa/ iussit vt cyrodoniā pugnaturus pergeret: Eyrus vero tā qualitate locoꝝ z gētū moribus p̄satis/ q̄ auditis. Sentiēs veniētem cū exercitu iuuenē/ fraude q̄ armis eū potius vincere statuit: Eastrisq; vino (q̄d nōdū nouerāt scythe) epulisq; z delitijs ceteris cōfertis relictis/ sugā f̄ntit: Que vacua cū itraſſet Iuuenis/ quasi victor hoste/ q; fugato/ letus cū scythijs suis: nō ad bellū/ sed ad epulas iuitatus/ ample cibos z pocula icognita igurgitare ceperūt/ ex quo soluta disciplina militari/ somnus affuit: quo sepulti/ supueniēs Eyrus/ illū cū reliquis dedit i mortē/ z quasi certus victorie/ ad vltiora p̄cessit. Tamiris aut cū audisset suoz cedē/ etfi plurimū ob vnici filij necem vidua moueret: nō tñ femineo more se dedit i la chrymas/ q̄nymo illis ira z vindicta se datis cupiditate/ cū residuo copiarū/ ea arte qua captū filium audierat/ etiam si nō omitterentur referta poculis castra hostem (licet astutissimus foret) capi posse existimauit. z locoꝝ gnara/ sugā simulans/ auidum sectatorem/ inter steriles horridosq; mōtes: nō lōgo viarūz tractu deduxit atq; cōduxit: z inopem fere omnium opportunitatūz iter aspa

factusq; mōtium conuersa cum omni fere suo exercitu eum deleuit nec ipse Eyrus euasit, quin cruenta morte vidue faceret iram: Tamiris autē cfferato animo: iussit inter cadauera cyri corpus exquiri: cui' comperto: auferri caput. 7 in vrem sanguine suorum immitti mādauit. Et quasi superbo regi dignissimum exhibuisset tumulum: ait: Sume cyre: 7 bibe sanguinem quem semper sicuti. Sed quid tādem: Nil p̄ter hoc facinus Tamiris habetur: tāto clarius: quāto cyri maius fuerat imperium.

De Amalthea virgine Sibylla capitulum xxx.

Amalthea Sibylla virgo 7 vates clarissima et Cumis campanie vrbe originez du cens: eadem tēp̄state qua

7 Tamiris predicta regina plurimis virtutibus claruit: Cui iter cetera tam grata virginitas fuit. vt tot seculorum spacio: nulla viri cōtagione sedari passa sit. Et q̄s q̄s aliqui testentur: ipsam a p̄beo dilectam: 7 eius munere diuinitatem obtinuisse. Alij potius existimant virginittatis merito illam ab ipso vero sole iusticie qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum vaticiniū suscepisse donum: Quo quidem munere multa ac plurima predictit 7 scripsit futuris. Huic insuper in bayano littoze secus Auerni lacum: dicunt fuisse insigne oraculum: quod nūc vsq; ab ea seruat cognomen: Que deniq; dum Romam venisset Tarquinio p̄isco nouem attulit libros a se editos: Et quibus cum trecentos philippicos postulasset a rege: denegāte pretio postulato euestigio turbata tres eorum: eo vidente combussit. Et cum die sequenti ex sex reliquis idem pretiuz quod ante ex nouem petiuerat postulasset: aseruissetq; nidarentur: tres confestim extruram: 7 die tercia reliquos: a Tarquinio petitem suscepit. Quos cum seruasset Tarquinius a posteris compertum est: eos romanorum facta omnia continere. Quam ob causam: maxima cum diligentia: post hec Romani seruauere 7 iurta opportunitatum exigentia: de futuris consulturi ad eosdem: quasi ad oraculum recurrebant. Hec itaq; post multa virtutum insignia ase gesta apud siculos diem clausit extremum: vbi 7 diu eius tumulum ab acolis demōstratū: cū reuerētia fuit. de christo autē hec ipsaz cecinisse tradūt. Et mortis fatiem finiet: triū dierū somno suscepto: tūc a mortuis regressus i lucem veniet: primus resurrectionis initium ostendens.

Amalthea Sibylla virgo 7 vates clarissima et Cumis campanie vrbe originez du cens: eadem tēp̄state qua 7 Tamiris predicta regina plurimis virtutibus claruit: Cui iter cetera tam grata virginitas fuit. vt tot seculorum spacio: nulla viri cōtagione sedari passa sit. Et q̄s q̄s aliqui testentur: ipsam a p̄beo dilectam: 7 eius munere diuinitatem obtinuisse. Alij potius existimant virginittatis merito illam ab ipso vero sole iusticie qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum vaticiniū suscepisse donum: Quo quidem munere multa ac plurima predictit 7 scripsit futuris. Huic insuper in bayano littoze secus Auerni lacum: dicunt fuisse insigne oraculum: quod nūc vsq; ab ea seruat cognomen: Que deniq; dum Romam venisset Tarquinio p̄isco nouem attulit libros a se editos: Et quibus cum trecentos philippicos postulasset a rege: denegāte pretio postulato euestigio turbata tres eorum: eo vidente combussit. Et cum die sequenti ex sex reliquis idem pretiuz quod ante ex nouem petiuerat postulasset: aseruissetq; nidarentur: tres confestim extruram: 7 die tercia reliquos: a Tarquinio petitem suscepit. Quos cum seruasset Tarquinius a posteris compertum est: eos romanorum facta omnia continere. Quam ob causam: maxima cum diligentia: post hec Romani seruauere 7 iurta opportunitatum exigentia: de futuris consulturi ad eosdem: quasi ad oraculum recurrebant. Hec itaq; post multa virtutum insignia ase gesta apud siculos diem clausit extremum: vbi 7 diu eius tumulum ab acolis demōstratū: cū reuerētia fuit. de christo autē hec ipsaz cecinisse tradūt. Et mortis fatiem finiet: triū dierū somno suscepto: tūc a mortuis regressus i lucem veniet: primus resurrectionis initium ostendens.

De Iudith vidua hebrea capitulum xxxi.

Judith hebreæ femina ingē-
tis animi vidua/sanctissimi
z perrarissimi feruoris ite-
gerimeq; viduitatis/ac casti-
tatis exemplū posteris sempiternū tpi-
bus iudayce captiuitatis:hoc ē añ na-
tiuitatē dñi nr̄i iesu christi anno vige-
mo supra quīgētesimū pulcherrimū ac
memorable pietatis opus i:liberādaꝝ
suā Betulie Ciuitatē/ad sue gētis decē
egit/ac tale qdē facinus peregit/vt ēt q
cūq; robustissimus vir accrioris ai fa-
cere vtq; extinuisset. fuit enī hec femi-

na memoratu dignissima iprimis. Merari cuiusdā hebreꝝ nobilissimi filia/ma-
nasseq; eiusdē gētis cōiūr:que cū speciosissima ac formosissima mulierꝝ sui se-
culi haberet femina:i ipso suo iuuentis flore vidua remāsit. Hæc deiceps ad
secūda vota (castitatis amore)trāsire voluit rata satis honeste mulieris semel
nupsisse/vñ a nemine deiceps quouisinō/ad secūdas nuptias potuit puocari:
Vmo reliquū vite sue spaciū itra limites cubiculi viri sui/adeo scē adeoq; ca-
ste trāsēgit:vt p̄teritaz oīuz matronaz hebreoz laudes/viduitate celebri supe-
rarer: Eo itaq; i optimo viuēdi mō Judith vitā celibē agēs cū audisset quēdā
die sacerdotes z cocines suos/Bethuliā vrbem suā (Olopherni p̄cipi exercit⁹
psarū illā accriter z ifense obsidēti nisi ifra triduū adeo auxiliū mitteret) velle
cōtradere: Religione z gētis sue pietate pmota/se se mortis periculo p̄ eius li-
beratiōe oīno exponere statuit. Unde hec pudicissima femina nō sibi numero-
sū exercitū/nec fortia tela/nō finitissimoz opē exostulauit/sed dei altissimi pri-
us auxilia sūma fide:cū lachrimis z ieiunijs exorauit. Deīde ab ipso sūmo dō
opifice maxio istructa:putauit ornāmētis suis se oīno de potētissimo Impato-
re triūphaturā fore. Quā obrē nocte vna/despositis vestimētis viduitatis faciē
suā vnguēto punxit/colligauitq; crines suos mitra ad decipiēdū olophern em-
atq; ita cū ingēti corporis ornatu z incredibili pulchritudine(vrbis portis vl-
tro sibi aptis)ad Olophernē militie p̄cipē quasi fugitiua cū sola pedisequa i
castris accessit. Apud quē mor tātō oris decore/z totius corporis venustate e-
nituit/vt eiusdē p̄cipis z ceteroz eā itūctius falleret credulitas. Quā ob cām
barbari oēs dicebāt:ipam nō hebreā neq; terrestrē sed celestē oīno fore femi-
nā: Itaq; sandalia eius rapuerūt oculos eius:z pulchritudo ipsius captiuam
fecit aiām olophernis:cū prius raptis oculis:mēs volutarer i crimē:atq; hu-
iusmodi irritamēto z aucupio Judith sācta mirabiliter ornata:atrocissimi ho-
stis aīa z capite tādē gloriosissime potita est. postq; autē hec virego tātū p̄-
cipē obrūcasset tātō i precio apud iudeos habita est.vt cunctis diebus vite
sue omnibus iudeis prefereretur:z triumphali laude perpetuisq; preconijs ce-
lebraretur:quam nō solum feminis pretullerūt sed etiam viris imitabilem ex-
hibuerūt. Quia castitatis eius remunerator:virtutem talem ei cōtulit:vt inui-
ctum omnibus viceret:z insuperabilem superaret:Itam olopherne interfecto:

Olophernis
interitus

ciuitateq; liberata tanq̄ regina Judith apud iudeos habita est: Illam enim cūctus populus Bethulie hebreis laudibus iugiter offerebat dicēs: Tu gloria hierusalem: tu leticia israel: tu honorificētia populi nostri: quia fecisti viriliter: et cōfortatum est cor tuum ī domino: eo q̄ castitatem amasti: et post virum tuum alterū nescieris: Ideo et manus domini cōfortauit te. et eris ieternū benedicta. Demū Judith cum quinq; et cētuz virisset annis. deficiēs ī senectute bona: ī Bethulia apud virū suū cū ingēti luctu et pompa sepulta est. Eius q̄dem vitā etsi apud iudeos iter Agiographa computeť in Nicēna trī synodo ī sanctarū scripturarum computata fuit numero.

De Lucretia femina pudicissima ac nobilissima capi. xliij.

Lucretia Romane pudicie
dec⁹ Lucretij spurij filia: et
Tarquinij colatini cōiunx
tēporibus predictę iudith

ob violatam pudiciā: nolēs superui-
uere maculā corporis suo cruore dele-
uit: et maximā omnibus posteris vere
pudicie exēplū reliquit. Nec ita cum
esset et oris formositate ac mox hone-
state iter romanas matronas speciosis-
sima a sexto Tarquinij supbi filio vio-
lata: se ipsam iteremit. Sane cum Tar-
quinius superbus Ardeam obsideret

ciuitatem apud collatij oppidum baud lōge ab vrbe romam: quidam regij iu-
uenes ī simul cenare ceperūt: iter quos collatinus Lucretie maritus vn⁹ erat
Et forte nimio calētibus vino: caderet sermo de cōiugium honestate: et cū cete-
ris suā (vt moris est) vnus quisq; preferret ī cōsiliū hoc vētum est vt consen-
sis citatisq; equis: visisq; quibus noctu eis bella gerētib⁹ ignare mulieres seu
cōiuges exerceant offitijs: probaliozem f. de oculta perceperūt. Sane cū iuue-
nes Regias romam inter coequales ludētes iuenissent: versis: quis collatiuz
deuenerē: vbi cū mulierib⁹ suis lanificio vacātem: et nullo exornataz cultu iue-
nere lucretiam: Quam obrem iuditio oīum laudabilior visa est. Collatinus au-
tem reliquos Iuuenes benigne suscipit ī domuz: in q̄ dū honorarent: sextus su-
perbi filius: impudicos oculos ī honestatem atq; formositatē caste mulieris
iniecit: et nephario succēsus igne: per vim potiūdam (si aliter nō def) eiusdē ve-
nustatem tacito secū cōsilio disponit: Nec multis iterpositis diebus: vrgente ī
sanā claz castris relictis: nocte collatiū venit. vbi eo q̄ viri cōsanguineus esset
a lucretia comiter susceptus et honoratus est. postq̄ aut domū omnem tacitā
sensit: et sic omnes sopitos arbitratus extracto gladio cubiculū intrauit lucre-
tie: Et quis esset apperuit minatusq; illi mortē si vocem emitteret aut sue nō ac-
quiesceret volūtati: Quam cum reluctātem desiderio suo: et mortis impaudā
cerneret. ad damnādā recurrens astutiam inquit se illam secus seruum ex su-
suis occisuram et cunctis eam a se ob adulterium cum adultero cesam dicere:

substitit his auditis tremebunda mulier: et a tam obscena infamia terrefacta timens si eo occideret pacto purgatorum sue innocentie defuturum: Et ob id aspernanti animo corpus permisit adultero. Qui cum illecebri sue voluptati satisfecisset abiissetque iudicio suo victor: Egra tam scelesti facinoris lucretia/ elucescente die Tricipitinum patrem et Brutum collatini patrum/ et alios affines et necessarios cōfestim accersiri iussit et virum: Quibus aduenientibus/ que a sexto nocte in tempesta in eam gesta essent/ cum lacrymis et ordine narauit. et cum eam flentes misere solarent affines/ cultrum quem sub veste texerat educens: iquit: Ego me etsi peccato absoluo/ non libero supplicio/ nec vlla deinceps ipudica viuet/ lucretie exemplo hisque dictis illum impexit impectus inocuum et vulnere incumbens videte viro et patre moribunda collapsa est. nec diu et animam cum sanguine fudit. Tunc quoque iam moriens (vt Quidius scribit) ne etiam procuberet in honeste resperxit. et hoc etiam cura cadentis erat. Eaque mortua cum maritus et pater in luctu occuparent: Brutus eius auunculus cultrum cōfestim ex lucretie vulnere extractum sumens cruorem preserrētē magna voce dixit. per hunc castissimum sanguinem iuro/ me deinceps quicumque vi potero Tarquinium persequi superbum: et nec illum/ neque alium Rome regnare passurum: Infelix equidem lucretie pulchritudo: et tanto clarius nunquam satis laudata pudicitia sua: dignis preconijs excollenda est. quanto accrius in gesta in ignominia eripita/ cum ex eadem non solum re integratum sit decus: quod feditate facinoris iuuenis labefactaret impetus/ sed cōsecuta sit romana libertas. Lucretia igitur violenter cōpresfa. etsi nullo adulterio fuerit maculata cōsensu: quia tamen in preclaris eius laudibus dictum est: duo fuerunt et vnus adulterium admisit: Verumtamen vt pater Augustinus in primo de. Ci. dei (scribit) quia in se vltima fuit crimen alienum: alterius scelere addidit suum:

De Ueturia nobilissima coriolani matre capi. xliij.

Ueturia romana nobilissima femina fuit ante aduentum christi domini nostri quingentesimo anno temporibus vrsarij persarum regis: et laudabili opere annos suos iuriditatem traxit perpetuam Huic itaque mulieri erat adolescens genus martius: cognomine coriolani strenue virtutis filius: pro filio et manu proptus et cum oppugnantibus romanis coriolos oppidum volscoz cuius inclita probitate captum videre coriolani cognomine adeptus est: et tam grade nobilitatis fauorem: vt omnia verbis et opere auderet. Quamobrem laborate vrbe annone penuria: et opere patrum plurima ex sicilia delata foret/ seueram oratione prohibuit. ne plebi partiret prius: quam quo paulo ante in sacro monte secedens honores propter redditum nobilitati: abstulerat demississet. In quem in festa plebs: vt erat famelica manus profecto/ iecisset nisi illi a tribuno per oportune dies ad dicendam

causam idicta fuisset. Qui cum nō paruisset idignās exilio damnatus est et in volscos paulo ante romanorum hostes secessit a quibus et benigne et honorifice susceptus. Abiq; enim virtus in pretio est. hoc iste tū sua q̄s Acij tullij volsci fraude in bellum aduersus Romanos redegit: et belli dux ab eisdem factus ad fossas clurillas ad quartū a roma lapidem: deduxit exercitū. Eoq; rem romanam redegit. vt a senatu: qui pacem equis legibus impetrarēt: ad eum exulem mitterētur. Quos coriolanus atroci cū respōso dimisit in patriam: ob qd iterum missi sed minime recepti sūt. Juere tertio cū insulis velati pōtiffices et suis cū insignibus supplices: sed frustrati redieret iam vndiq; desperatio: romanorū itrauerat animos: cū ad veturiam hāc coriolani matrem et voluminā cōiugem frequētes et querule veniētes matrone obtinueret vt magno iam nata mulier in castra hostium: precibus lachrymisq; placaturū filiū postq; armis ab hominibus nō posset respu. tutari videref: iret cū cōiuge neq; ex eis ingēs prosequētium turba defuit. Cuius aduētū cū coriolanus cognouisset etsi animo turgidus esset cōsternatus tū matris aduentu: e sella cōsurgēs exiit tabernaculum: et sumpturus illaz obuius factus est. Sane veturia hinc cōiuges inde liberos coriolani tenēs nō ante filium vidit: q̄ pietate patria posita: se in irā succēdit: et vbi suplex exiuerat urbem in hostium castra veniēs: obiurgatrix effecta est. et suscitatis in effecto pectore viribus iquit: Siste gradū ineste iuuenis scire velim anteq; veniam in amplexus tuos: an matrē an captiuā hostē suscepturus aduenias. Hostē puto: Me miseram in hoc exoptata mortalibus cui lōgitudō deduxisse me debuit: vt te damnatū exilio et inde hostē reypublice cernerē: cognoscis queso: quo armatus hostis cōsistas in solo: cognoscis equidem etsi nescis: Hoc est in quo genitus in quo natus: in quo labore meo educatus es. Quo igitur animo: qua mēte: quo impulsu hostilia potuisti in ferre arma: Nō itratū tibi parētī debitus honos: dulcis vxoris amor filioz pietas: et nature patrie reuerētia obuij facti sūt. Nō acre pectus mouerūt: nō iras quātūcumq; susceptas obruisse potuerūt: Nūm dum primo illa spectares menia: in memoriā venit ibi dom. et penates patrij mei sūt: Ibi cōiūx et liberi: Ibi infortunio suo et ope meo infelix mater est: Venere patres: venere et pōtiffices nec sareū pectus potuerunt mouere tuū. vt id rogatus ageres: quod spē tue facere debueras: Satis me miseram aduerto secūditatē meam: patrie mihiq; fuisse aduersam vbi filium et ciuem peperisse arbitror hostē et inestissimū atq; inflexibilē me peperisse video. Sanius quippe nō cōcepisse fuerat: potuerat sterelitate mea roma absq; oppugnatione cōsistere: et ego missella anus in libera mori patria: Sed ego iam nil pati nec miscrius q̄ tibi turpius possum: nec vt sim misera atq; miserima diu futura sum de his natis tuis videris quos si pergis: aut in materia mors aut lōga seruitus manet. Verba lachryme secute sūt: et inde cōiugis preces: atq; natoz et amplexus mutuū: clamoresq; flētium: et orātium matronarum: Quibus verbis et gemitibus precibusq; actum est. vt quod Tegatorum inayestas et sacerdotum reuerētia nequiuerat: matris veneratione ducis accerimi frāgeretur ira et propositum verteretur et suis complexis atque dimissis retro ab vrbe castra hostium mouerentur: **T**Ex quo secutum est: ne glorie mulieris in gratitudine detraheretur: vt ex senatus cōsilio: eo in loco in quo veturia filij iram moliuerat

Ara fortune

dignitates cō
cessit mulieri
bus/nora hic
pulchre.

templuz ad eius rey memoriaz perpetuaz/7 Ara fortune muliebri cōstruere-
tur: **S**āritq; vt p̄tereūtibus mulieribus quibus nullus/vel minimus vsq; ad
illaz etatez a v̄tris prestabatur honor/7 assurgerent homines/via cederēt/quod
vbiq; eniaz nūc seruatur. Et q̄ eis liceret vti Zuro 7 purpurea veste, aureisq;
fibulis 7 armillis: Et sūt qui dicāt etiā ex senatus cōsulto eisdez mulieribus ad
iectuz fuisse vt quod ante nō licebat: possent hereditates cōsequi quorūcumq;
Quod quidez perampluz donū nec nostris tēporibus mulieribus minoratus
est ymo tenacissima perseuerātia seruaf. Gratias igit mulieres agant veturie
huic atq; eius collāt nomē perpetuū: quociēs lapillis 7 purpura 7 auro ornā
tur/7 icedētibus/a v̄tris assurgitur.

De Hippone greca muliere pudicissima: capi: xliij.

Hipponē quādam nobilem
i greca temporibus predi
cte veturie fuisse fertur/que
vno tātuz celebri opere cla

ra fuit quod ne pereat/aut illi meritis
subtrahatur decus ad exempluz mul-
tarum/illud tātuz hic cōmemorare o-
pere pretiuz existimaz. Hec igitur hip-
po pudicissima femina (vt fertur) a nau-
tis hostibus casu capta fuit. Que cum
forte forma valeret/pep̄deretq; pre-
dones suam pudicitiaz de honestate
velle tantū castitatis sue decus extima-
uit/vt euz nisi per mortez seruari posse

quāti ātque
mulieres fa-
ciebat casti-
tatem nora

cerneret nō expectata violentia in v̄ndis se precipitez dedit a quibus vita sub
lata/7 pudicitia seruata est. Quis tam seueruz mulieris consiliū nō laudetur
paucis quidē annis quibus forsitan vita protēdi poterat castitatem redimit/
7 in matura morte sibi perhemne decus acquisiuit. Quod virtutis opus pro
cellosum nequiuit mare contegere/nec deserte aufferē litus quin litteraruz per
petuis monumētis/suo cum honore seruaretur in lucē/Corpus autez suū post
q̄ ab v̄ndis aliquandū ludibri more volutatū est. ab eisdem in Eritreum li-
tus impulsū/ littozanis naufragij ritu sepultuz est. Tandē euz feriret ab ho-
stibus exhorta fama/que nam foret. 7 mortis causam/ab Eitreis sūma cum ve-
neratione sepulchri locus in littoze ingēti tumulo/atq; diu mansuro/in seruati
decoris testimonium exornatus est: Et noscamus quoniam nullis aduerse
fortune tenebris: lux possit obfuscarī virtutis.

De Thamiri pictrice egregia capituluz: xlv.

De

Thamiri pictrice

Thamiris pictrix sui cui pe-
gregia temporibus predi-
cte hipponis ⁊ egregio no-
mine atq; tali artificio insi-

gnis plurimuz habita est. hec quip pe-
cuiusdam egregij pictoris atheniensis
nomine Miconis filia fuit. Cui ingeni-
um tā mirabile inerat. vt despectis mu-
liebribus exercitijs paternaz artem ac-
curatissime imitata fuerit. ⁊ in singula
rem pingendi gloriā ⁊ famam deue-
nerit: ⁊ in tantā quidem vt ephesi apō
quos honore precipuo Dyana colebat
eiusdem dyane effigiem i tabula quadam manu eius pictam tanq; celebrem
diu seruaretur. Que cum in longissimam etatem perseuerasset: artificio huius
testimonium tam grande prebuit: vt vsq; quasi nostris temporibus memora-
bile plurimum visum sit: Et profecto laudabile plurimum si inspiciamus alia
feminarum exercitia.

De Hester sancta hebreæ persarum regina. capi. xliij.

Ester persarum Regina:
Arthaxerxis secundi regis
coniuncta hebreæ ex tribu be-
niamin fuit habuitq; Abia

chilem nobilissimum inter hebreos vi-
rū Mardochei v3 germanū patrem:
hec quippe anno ante christi dñi no-
stri aduētum octuagesimo secūdo su-
pra trecētesimū ab Arthaxerse predi-
cto persarum rege i locum repudiate
vasti cōiugis vxor ex milibus delecta
typum beatissime virginis marie ⁊ ec-
clesie prefigurare visa est que populus

suū oēm de periculo mortis liberauit iterfecto videlicet Aman qui interpretat
iniquitas cōiuij panes ad posteros misit hec itaq; hester hebreæ ambob⁹ pa-
rētibus orbata i babilone apud auūculū suū noie mardocheū virū vtiq; opti-
mū sūma cū diligētia enutrita intā admirādā corpis pulchritudinē euasit: vt
quoddā (p̄ter nām) admirabile decus oibus videret ⁊ grā vultus sui respiciē-
tiū delectabat aspectū: Inerat nēpe huic mulieri ip̄rimis quedā iennarabilis o-
culoz letitia ⁊ corpus p̄ oia digna p̄ceritate elatū. Que cū vniuersas illius se-
culi v̄gines oī splēdore excederet ab ipso Arthaxerse rege ex innumerabilibus
v̄ginibus p̄lecta fuit. Hāc cū vasti reginā vxorē rex (ob cōtumaciā merito repu-
diasset) hāc solā ex ingēti v̄ginū multitudie q̄ tūc abūdabat tanq; pulchrior
castiorq; (nutu dei) ab ipso rege scelecta fuit. didicerat ⁊ enī rex ipse hanc p̄ter

e iiii

pulchritudinem ipsius incomparabilem/sacris dei summi meditationibus ⁊ orationibus sepius insistere ac inuigilare/noriosq; appetit⁹ totis viribus calcare/ ⁊ superfluos ornatus oino respicere: ac domesticam rē/ cura diligentissima curare: atq; parsimonie ⁊ sobrietati iugiter vacare. q̄ cū in ceteris omnia nō inuenirentur explicita/ sed ī sola hec hebrea cōperta/ merito/ deo/ inspirāte ceteris omnib⁹ eaz p̄tulit/ atq; sibi vxorē delegit carissimā. Verūtñ etsi carissima ad modū regi foret/ minime eidē p̄dere voluit/ ex q̄ foret natiōe. Buñculus autē ei⁹ Mardocheus/ et Babilone in Susim p̄ficā urbē statim trāsiciens habitauit/ illic vbi singulis dieb⁹ palatiū introybat/ volēs scire/ q̄liter puella cōuersaret/ quas tāq; filiā diligebat. Erat tūc Aman Amalechites genere/ apud perse regē oī honore prelat⁹: q̄ cū ad regē ex more introiret/ oēs perse ⁊ pegrini ex iussioe regis assurgebāt Mardocheus x̄o pp sapiam ⁊ patrias leges/ illi assurgere recusabat. Id Aman perpēdens/ intelligēsq; cum fore iudeus/ indignatus dicit. Oēs liberi perse adorāt me/ hic seruus existens/ hoc facere dedignatur. Et punire volens/ ipsum quidē a rege petere a tormēta putauit/ atq; iudeos oēs/ quos odio/ habebat/ decreuit vna exterminare. Accedens igitur ad regem/ ait/ gentem esse malignam dispersam per vniuersum orbem/ o Rex: qui tuo seruiunt imperio/ nec mixtam quidem/ nec alijs gentibus coadunatam/ nec eandem cum ceteris gentibus religionem colentem/ que nec legibus/ (inquit/ similibus) vitur/ ac etiam inimiciſſima moribus ⁊ professionibus tui populi ⁊ hominibus cunctis extitit. Sed si vis aliquod beneficium subiectis tuis comedare/ iube radicatus eam exterminari/ nec eius reliquias aliquas omnino remanere/ nec aliquos eorum ad seruitutem aut captiuitatem seruari. Verum/ tamen ⁊ nullum patiaris damnum/ tributa eorum de propria substantia/ ipse me prebere polliceor. Quadraginta milia pecuniarū talenta vbiunq; ⁊ quādoquē p̄ceperis offero/ mō ab his malis pacatum sit regnū tuum. Postq; autē Aman hec regi intimauit/ rex eidem ⁊ pecunias ⁊ hoies/ omnes donauit/ vt de his efficeret q̄ quid vellet. Desiderio autē adepto Aman statim mādauit tanq; a rege/ p̄ oēs gentes p̄cepti crudelia/ vt vna die per oēs prouintias v3 centū viginti septē interficerentur omnes iudei cū coniugibus ⁊ liberis eorū/ nec essent in toto regno perſaz qui miserent eisdem/ tanq; inimici ⁊ turbatores regni. Que cum Mardocheo nunciata fuissent/ vestem euestigio rūpens/ sacus induit/ cinereq; perfusus sparsis crinibus eiulando ⁊ clamando ciuitatē circuibat/ dicens/ interfici gentem que nil peccauit. Et hoc dicens ad aulam regis puenit/ ⁊ eo modo ante eā stetit. verum mīme ei licebat tali circūdatum amictu ingredi. Idē etiam fecerūt iudei oēs per ciuitates/ qbus de hoc p̄ litteras fuerūt certificati/ lugentes ⁊ plāgētes denūciatis sibi calamitatibus. Euz x̄o quidā regine nūciasset Mardocheū/ in tā misero ante aulaz habitu stāte/ audito sermone/ turbata misit qui eius vestimētuz mutarēt. Quo nolēte sacco exui. Mādauit eunuchuz interrogās quid ei tristicie cōtigisset/ qd̄ hūc habitū nō deponēt. Tūc Mardocheus p̄ Eunuchū idicauit regie causam sui luctus ⁊ habitus. Mādauit itq; ei/ q̄ten⁹ de his regi supplicaret/ nec recusaret/ p̄ salute gētis sue habituz humilē assumere/ p̄ quez regi ostēderet/ iudeis periculū iminere. Aman inq; qui secūdum honorem post regem obtinet/ accusando iudeos/ regem aduersus

eos accēdit. Hec cū regina cognouisset/rursus mittit ad Mardocheū/dicens
 q̄ nō esset a rege uocata: z̄ si q̄s ad euz nō uocatus intraret/morere nisi uolens
 quēquā seruare/porigeret ei virgā aureā. Mardocheus x̄o ea x̄ba deportāti
 sibi ab eunucho ad hester renūciare p̄cepit. M̄o sue salutē p̄uidere: sed totius
 gētis periculū amouere. M̄ā si nūc ipsa cōtemneret. adiutorē q̄dez gēti deuz/
 oibus modis affutuz. ip̄am x̄o z̄ paternā domū ab illis quos cōtēpserat peri
 turā. Hester aut̄ euz esset fidelis/denūciauit Mardocheo/yt ad cōtionē cēs
 iudeos q̄ erāt in suis cōgregaret: z̄ ieiunare cūctos p̄ ipsa p̄ciperet. q̄d z̄ ipsa
 euz suis agēs ancillis/p̄misit p̄ter legē adire regē:ēt si mori oporteret. nō re
 cusaret. Mardocheus aut̄ secūdam Hester mādata/secit: deūq̄ suum petere
 yt nec cā/nec gētez eius pituram cōtemneret: sed sicut peccāti veniā cōcessit/z̄
 nūc ab iteritū denūciato liberaret. M̄o enī pp̄ aliq̄d peccatum ita cogebat sine
 gloria dep̄ire: cū z̄ ipse dñs nosset cām furoris Aman q̄ eū nō salutabat alias
 salutabat. M̄eq̄. n. inqt honorē quē tibi dñe offerebā/hūc illi quoq̄ patiebar
 offerre: ideoq̄ iratus cōtra eos/q̄ tuas leges nō trāsgridiunt talia machinat⁹
 est: postq̄ x̄o Hester in cinere z̄ cilicio p̄ tres dies ieiunasset: z̄ deū cū lachry
 mis propitiū sibi expostulasset. in cultu regio cū rubore/z̄ timore/regē adiuit.
 Qui ridēs regiaz p̄re timore sup̄ ancillas collapsā. verit⁹ ne qd̄ eā mali ex ei⁹
 timore pateret. cōfestim e sella sua surerit/suoq̄ eā in gremio suscepit z̄ fouit.
 et osculās quoq̄ eā blādo sermone alocutus est/dicēs q̄ expostularet qcquid
 vellet. q̄z ēt mediuz ei regnuz postulāti vtiq̄ daret. At hester cū ad cōuiuium
 cum Aman amico suo venire supplicauit. Eumq̄ annuisset z̄ aduenisset inter
 poculoz letitiā iussit rex hester aperire quod vellet: nihil. n. se negaturum esse
 promisit. ēt si mediam regni partē possere voluisset. Tū illa ī posterum diem
 explanaturā se suum cōsiliuz p̄misit: si rursus ad cōuiuiuz cum aman cōueni
 ret. Eumq̄ rex p̄misisset aman egressus z̄ gaudens: q̄ solus apud hester cū re
 ge meruit epulari: dū nullus alius talē honorez potuisset adipisci. Eumq̄ rex
 vna cū Aman epulās iterogaret reginam quā vellet ab eo donationē impetra
 ret cōpleturuz. n. se desyderio suo oīno cōpromisit. Tūc regia regis pedibus
 aduoluta deprecabatur p̄ populi sui periculo dicēs se esse traditā cū sua gēte in
 perditionē z̄ idcirco hos sermones ad suā maiestatem facē decreuisset. M̄eq̄
 enī sibi molestū esse debebat: si amarā eius seruitutē exponeret: paruū quippe
 hoc ei esse malū dicebat: s̄z supplicabat cito hec amoueri. Interogāte x̄o rege
 a quo hec sancita forēt. Aman inqt o rex inimicus gentis nr̄ ista ex noie tuo
 molitus est. Quibus ex verbis rex plurimū turbatus e cōuiuiū in ortis statiz
 secessit. Aman x̄o cum iā intellexerit quibus ni malus esset/reginā humiliter
 rogare cepit. yt veniā suis facinorosis machinatiōibus impartiri dignaretur.
 Eūq̄ super lectum p̄re dolore p̄cessisset. yt reginā precaretur: superueniēs rex
 ex huiusmodi visu magis magisq̄ icitatus dixit. Pessime oīum ēt vxori mee
 violētiaz irrogare nō vereris. ad quod aman obstupefactus: nihil amplius re
 spōdit. Tūc vnus ex eunicis regie accusare cepit aman quēadmodū preparaf
 set crucē ī atrio domus sue ad Mardochei necem: que erat altitudis cubitoz
 quinquagita. Quod rex audiēs ī illa eum appēdere euestigio p̄cepit. atq̄ ita

Aman mo
 ritur.

ci cōfessus est. Rex vero substantiaz eius regine donauit. ⁊ Mardocheum i locū eius per omnia surrogauit. Itaq; iā regina hester ad noticiā eius perdure rat cognationē quā ad illū habebat Donauit vero ⁊ regia Mardocheo auū culn suo Aman possessionez ⁊ cetera que illius fuerāt supplicauitq; regi liberari a mortis metu gentez Judeorum asserens si patria gens sua perempta esset nec ipsa nullatenus superuiuere posse. Scribas ergo regales statim vocās iussit scribere gentibus ⁊ principibus ⁊ magistratibus pro iudeis ab India vsq; Ethiopiaz centum ⁊ viginti septez prouintiarum: i hec verba dicēs amā amatdathi filius ⁊ animo ⁊ mente Macedo, alienusq; a persarum gente pietatem nostram: sua crudelitate cōmaculās peregrinus susceptus fuerat a nobis ⁊ tantam in se expertus fuerat humanitatem: vt pater noster vocaretur. ⁊ ab oī bus post regem adoraretur secundus: Qui in tātū arrogātie tumorem se subleuari presumpserat, vt regno nos priuare niteret ⁊ vita. Itam Mardocheum Judeuz cuius fide ⁊ beneficijs viuimus ⁊ consortem regni nostri Hester cuz omni gēte sua, nouis quibusdam ⁊ iauditis machinationibus expetiuit i mortem: Hoc cogitās, vt illis interfectis, insidiaret nostrae celsitudini ⁊ regnum persarum trāsiret i Macedonas. nos autem cū Judeos pro suis ab oī culpa imunes repererimus, sed e contrario iustis vtētes legibus ⁊ filios maximi dei uiuētis esse cuius beneficio ⁊ patribus nostris ⁊ nobis regnū ē traditum ⁊ usque hodie felicissime custodit. Eas litteras quas sub noīe nostro direxerat: inanes ⁊ irritas facimus: Pro quo scelere ante portas huius nostre urbis susus ipse q talia machinatus est ⁊ oīs eius cognatio pēdet i patibulis. nō nobis sed deo ei redēte quod meruit. hoc autē edictū quod nūc mittimus in cūctis urbibus proponatur. v. liceat Judeis vti legibus suis. Quibus debetis esse ad miniculo: vt eos qui se ad necez eoz parauerāt possint interficere: tertio decimo die mēsis duodecimi: Quā diem deus suus oīporēs ex merore ⁊ luctu cōuertit i gaudium: Mardocheus vero regia idutus stola ⁊ corona aurea ⁊ torque processit ornatus. Quē vidētes ita honorificatū a rege iudei i susis habitātes cōmunem extimauerūt eoz felicitatem Tūc perfidis satrape tiramni ⁊ regis scribe sūmū iudeis reddebāt honorē: qm̄ timor Mardochei eos ad reuerētiā coaceruabat: Postq; edictū regis p oēs puittias lectū ē mor iudei i susis treccētos viros iterfecerūt ⁊ .x. amā filios ex uicifererūt post hoc ēt p alias ciuitates iudei iterfecerūt d inimicis suis ad sūmā septuagitasex milliū Quibus gestis iudei i susis collecti qrtā ⁊ quitādecimā diē duodecimi mēsis quo d inimicis suis vēdicati sūt cū sūmo gaudio celebrarūt: Scripsitq; mardocheus oīb; sub impio arthaxerxis degētib; iudeis: qtenus os obseruarēt dies. vñ pdictos dies iudei celebrāt. appellātes eos cōseruatores: Mardocheus aut magnus erat ⁊ clarissimus apud regē/pricipatūq; eius regebat potiebat cōi cōuersatiōe cū regina Tūc iudei sup oēs libertatis munere meritis huius sanctissime regine donati sūt. Hec itaq; hester regina sūmis laudibus efferēda est que plicitatē populū apparatu regio ⁊ lautissimo cultu liberare potuit ⁊ sciuit p qbus crucē mardocheo paratam mutata regis sentētia i Aman quē sūmo studio rex prius amabat trāsferre fecit. Ipsa aut q; diu vixerit aut quid aliud egerit aut quo tpe vite sue mortua sit: nusq; habere potuimus.

De Artemisia Carie Regina. capi. xlvij.

Arthemisia carie Regina i
gētis animi femina: tempo
ribus predictae regine He
ster: et ipsa fuit itegerrime
viduitatis decus: et sanctissimi cōiuga
lis amoris exemplū futuris dignissimū
Hec quippe hecathomi primi urbis ca
rie regis extitit filia: que Mausoleum
germanū suum ex eodem patre editus
accepit maritus. Quem adeo i vita di
lexit ut superstes mortuum vnq̄ obli
uisci nō potuerit. Cuius rex steterē diū
i signia monumēta. Itā ut valerius ma

ximus scribit: cum primū eius amātissimus maritus diem clausisset extremū
eius cadauer exquisitissimis honoribus extulit: Itā passa fuit post funebres
ignes collectos cyneres aurea i urna seruādos cōdi: existimās tam amati cō
iugis omne aliud vas incongruum fore preterq̄ i pectus suum: i quo veteris a
moris flāme lōge plus solito: eo defuncto flagrabāt. Quam obrem omnes cy
neres collectos ipsa ebibere voluit: et residuū vite sue tēpus: i lachrymis con
sumpsit. donec leta i mortem ad virū iret. verum vidua facta: ingentia peregit
facinora. Et iter cetera ex more suo egregio et amabili viro isigne sepulchrū ere
xit: Quod plane opus nimis admirabile et sumptuosum fuit. Eo q̄ taz arte: q̄
impēsa omnia fere orbis edificia excesserit: ac iter septem mundi miracula. seu
mirabilia vnū diu extiterit. Quod sane opus de mariti nomine Mausoleus ap
pellauit. Et quo tanq̄ a digniori sequētū regum sepulchra Mausolea denomi
nata sūt. Et nō solū in hoc arthemisia extollēda fuit. sed et virili robore et auda
tia ac militari disciplina plurimū valuit: ac multis triumphis maiestatem sui
nominis plurimū exornauit. Quia ut legimus post viri mortem: ad tempus se
positis lachrymis bis arma suscepit. primo ut salutem patrie tutaretur: Secū
do ut socialem fidem requisita seruaret. Itā mortuo Mausoleo cum idigna
rentur rodij: nō longe ab alicarnaso cōstituti eam mulierē p̄cesse regno carie
armate classe: q̄si certa spe potiūdi frequentes ad occupandā eam illuc vene
re: Sane Alicarnasus Ciuitas mari imminēs ycaro: in loco natam munito
sita erat geminos habēs portus: quaz euz Rodij occupare temptassent. astu
tia Artemisie: nō solum prohibiti sūt sed et eoz rodiana ciuitas ab ipsa fel
cissime occupata est: Qua adepta iussit oēs eoz p̄cipes cedi: Preterea ut
Justinus i tertio epithomatū libro scribit: cū rex persaz xerses aduersus lace
demonas grecos bellū idixit req̄sita arthemisia cū armatis nauibus venit i pu
gnā fractisq̄ iā terrestribus xersis copijs: cū i cōspectu salamine i nauale pre
liū xersis classis et Athentēsiuz sub Testimocle duce cōuenissent spectāte xer
sis Artemisia iter primos p̄cipes suos exortās atq̄ accriter ipellēs quasi
cū xerse feruz mutasse visa est: Adeo ut si tā audax robustusq̄ xersi fuisset ani
mus nō de facili classis eius pras vertisset i fugā: Magna equidem et multo

mausoleum
sepulchrum

plura fuere huius Arthemisie facinora z acta: que z admiratione digna sunt.
De quibus hec dicta sufficiant

De Olympiade magni Alexandri matre capi. xlviiij.

Olympias macedonum regina cui ab infantia Mistilis nomē fuit . quinquagesimo supra trecētesimū ante christi domini nostri aduētum anno regina cōstituta multoz tituloz illustris iclitaqz euasit. Eo q̄ Neptolomeū ino-
lossorum regem habuerit patrem . qui ex Eacidarum sanguine/qui tūc prece-
teris totis gretie/ymo orbis terrarum splēdidior habebatur. preterea z Alex-
rādum Epyri regem habuit fratrem:
z macedōie philippo marito rege mor-

tuo/filiū Alexandrum magnum/cuius tā ingētia fuere facinora. vt qui illuz su-
peraret gloria/nec natus audiretur/nec nasceretur i posterum: quod olympia-
di huic nō modicū fulgoris adiūxit: si matribus fulgor est prestātes genuisse
filios: Sed nō omnino fulgor iste euasisse potuit/qui notis aliquādo iniectis
obfuscaretur/esto ex illis olympias notior euasisset. Itā adulterij illecebra ei⁹
etate. florēte olympias labefectata fuit. qua nil fere dedecorosius regine cōtigis-
se potuit Et quod turpius fuit suspicatum est Alexādrum adulterio genituz:
Que quidem suspitio/adeo philippum emouit/vt nō solum aliquando palam
diceret/ex se scilicet Alexandrum nō genitum verum z olympiadem ignomi-
nia notaret repudij/z cleopatram Alexādrī Epyrote filiam i vxorem duceret:
Quod quantum olympias egre tulerit/dissimulare nō potuit. Itā que vsqz
i diem illam hac excepta labe regijs tātum fulgoribus clara erat: enormitati-
bus varijs/se se fecit insignem. Creditum quidem est/agitatum atqz impul-
sum pausaniam iuuenem ex splēdido horestis sanguine natum/in i philppi vi-
ri sui necem cōscio etiam Alexandro: Itā pausanie ob occisum philippum i
cruce pendētis/caput opere olympiadis mane sequenti adie qua cruci. affixus
fuerat/aura insignitum corona compertū est. z paucis iterpositis diebus olym-
piade iubente/eius cadauer depositum/super reliquijs philippi honorifice/ma-
cedonico ritu exustum est. z cum pompa funebri sepultum: gladium preterea
quo philippum pausanias occiderat regina sub noie mistilis i tēplo appollī-
nis iussit apponi: z cleopatram sibi superinductā (post illesam saxo filiam) in
tātum verbis erasperauit: vt miseram ad iduendum laqueū cōpulerit. Aucto
tādem maximis victorijs filio Alexādro eoqz apud Babiloniā veneno absū-
pto z Alexādro frē apud lucanos ceso: ac arideo macedōie rege z Euridice cō-
iuge/eā macedoniā absqz epyro veniētē itrare phibētib⁹ fauore macedonū ve-
tez datz i mortē/macedōie fgnū sola obtiuit vidua z fgia: rez cū passi i cruozē
tā nobiliū qz plebeoz macedonū/qi belua bacaret a cassādro i epidua ciuitate.

enormitatem
huius femie
hic vide

obsessa est. adeoque coacta vt vna cū opidanis rerū oīuz iopia/ deueniret ifamē qua cogēte/ actum est. vt cōditionibus appositis se i fidem cassandri comite- ret. Qui fraude exornatis occisoꝝ amicis: post deditionē i mortem vocata est: Ad quam occidēdam cū cassander vbi detinebat/ sceleruz ministros irromisif set/ ea iam aduertēte/ se manu veniētīuz/ mozturā duabus i nira ancillis/ i per terita surexit. z vestimētis crinibusq; compositis ne quid cadēs/ videret inho stum/ nec orare passa est nec audite voces/ aut vlulatus femineos emittēte/ quī ymo percussoribus obuia facta/ paratū i vulnera corp⁹ obtulit vltre: quasi par uipenderet/ quod/ robustissimi etiam hoīes consueuere vt plurimum expaue- scere. Actu equidem illo/ confessā est. se vere extitisse tam egregij Imperato- ris genitricem.

De Claudia vestali virgine mirabilis femina capl. xlviii.

Laudia quedam vestalis virgo/ et romanoꝝ genozoso sanguine procreata tempo- rib⁹ predicte Olympiadis

regine/ perpulchrū ac memorabile pie- tatis opus i tutādo paternuz decus fe- licissime rome peregit: quod etiaz quif q; robustissimus iuuenis facere exi- muisset. Pater igit huius virginis tri- umphū et senatus decreto agebat/ spe- ctabili pompa: quod quidem romana plebs frequēs/ curiosissimeq; spectabat/ Dum vero hec agerētur/ factum est vt

vnus tribunoꝝ plebis/ ob priuatam similitatē/ se i eum/ nō aliter q̄ i male meri- tum prorumpēs i medium dedit/ z quadam isolenti audacia/ violētās manus i triūphātem iniciēs/ eum de curru euoluere conatus sit: Quod cū hec virgo i ter spectātes cōspiceret/ illico vrgēte paterna pietate/ comota/ tristis z sui scus oblita ac victarū honestatis quibus oblecta erat/ pati nō potuit quī ymo repē te i ter medias catheruas/ impetuosa prorumpēs: z sibi audaci risu/ cedere tur- bam cogēs/ i ter tribuni arrogātiā/ z patris gloriā se i deffeso robore miscu- it/ z quibuscūq; ausis/ factū sit/ amoto tribuno/ liberū i capitolīuz patri ascēsus cōcessit. O dulcis amor: O ifracta pietas. quid credemus/ vires imbecilli corpo- ris prestitisse virginis? quid religionis obliuionē iniecisse: preter eū cernere i- iuria opprimi/ quē meminerat ifantie sue educatoꝝ/ z pijs delinitoꝝem blāditi- is votoꝝum in suam salutem exhibitoꝝem notioꝝum omnium amatoꝝem: z p- uectioꝝis etatis instructoꝝem. Sed vt de hoc satis dictum sit. quis ob hoc tu multuantibus hominibus/ sanctimonialem i mixtam hominibus virginem de honestate redarguēt quis temerariā dicet: q̄s tanq̄ in tribunitiam potestates ausam vere damnabit? Equidem non immerito dubitem: quis spectabilio- rem triumphum. an pater in capitolium: an filia in edem veste reportauerit.

mirabilis fi-
le amor er-
ga patrem

De Yrene greca mirabili picture. capitulum. l.

Yrene greca crathini cuiusdam pictoris filia et discipula, hisdem temporibus quibus et predictae due clare mulieres in arte pictoria maximo apud grecos habita fuit in pretio. Que tantum laudabilior extimata fuit, quantum et arte et fama videbatur superasse magistrum patrem suum: cum eius nomen pluribus in locis diu vigerit. Eius autem patris fuit, qui frondes atque radices omnium herbarum ad eam prestandam notitiam in forma depinxit propria: quod quidem artificium et ingenium memorabile utique fuit. verum tamen tanta fuit huius filie in eadem arte prestantia, ut patre existente fere inominatus extiterit. Eius quidem magisterij longum argumenta fuere puella quedam picta, que apud Eleusinam civitatem, diu in tabula pro miraculo visa fuit, atque alia per multa admiranda: Que ideo, quod officium est a femina (ut plurimum) alienum, nec absque vi maxima ingenij consecutum, quod eis etiam traditissimum esse consuevit dignum aliqua laude celebrari visus est.

De Martia Romana mira pictrix capi. li.

Martia alia sed multo prestantior pictrix varonis cuiusdam romani civis filia virgo quidem perpetua temporibus philadelphi regis, hoc est anno ante christi domini nostri natiuitatem septuagesimo supra ducesimas et virginali pudicitia et pingendi ac sculpendi gratia maximo apud romanos fuit in pretio, quam tanto egregiori laude extollendam putabant, quanto sui iuris femina, sua sponte non alicuius superioris impulsu, integriorem seruauerit virginitatem. Non enim erat alicui veste sacerdotio alligata, aut dyane voto obnoxia seu alterius professionis implicita, sed sola sue meritis integritate superato carnis aculeo (cui etiam prestantissimi nonnunquam subcubuerunt) a contagione hominum corpus in morte usque seruauit. Etenim etsi hac tam commendabili constantia plurimum hec laudanda sit femina: non minus tamen ingenij viribus et artificio manuum commendanda est. Hec quippe aspernatis mulieribus exercitijs, ne otio torporet, se in picture et sculptu-

re studiū oīno dedit. Quo factū est: vt miro 7 incredibili artificio 7 pollitia: piniculo pingeret: atq; ex Eboze ymagines exquisitissimas sculperet: ita vt omnes pictores sui temporis famosissimos superaret. Eiusq; rey notissimū argumentū fuit: tabulas ase pictas fuisse ceteris preciosiores. Et quod lōge mirabilius: asserūt eam nō tātum eximie pinxisse (quod 7 nōnullis aliquādo cōtigit) verum adeo veloces ad pingēdum habuisse manus: vt nemo vsq; similes habuerit: fuerūt īsuper diu eius artis insignia: sed inter alia eius effigies: quam adeo integre liniamētis: coloribusq; seruatis: 7 horis habitu ī tabula: speculo cōsulēte protraxit: vt nemini coetanio: que nam foret: ea visa verteretur idubiū. Et inter ceteras 7 ad eius mores singulares deueniamus ei fuisse mos precipue asserūt: seu piniculo pingeret seu celte sculperet mulierū ymagines sepissime facere: hoīum vero nūq; vel raro: Arbitrādū profecto est huic cōsuetudini pudicus rubor causā dedisse: Nam cū antiquitas vt plurimū nudas: aut semī nudas ymagines effigiaref visum illi sit: opportunū: aut īperfectos facere viros aut si perfectos fecisset virginei videref pudoris oblita fuisse. Que ne ī alterū icidiret ab vtroq; abstinuisse satius arbitrata est?

mira femia
pingēdi gra
tia

De Sulpitia Romana venerādissima femina. capitulum. liij.

Sulpitia romana venerādissima femina ducētesimo añ christi dñi nostri natiuitatem regnāte ptholpmeo E

uergeret nō minus matronarum romanarum testimonio laudis/ob obseruatam castitiam/ q̄z cultro se perimēs lucretia/ cōsecuta est. Nec quippe cuiusdaz serui patriculi filia 7 Tulij flacii cōiunx fuit nobiles romani ambo viri: Et cum senatus a decem viris/ visis more veteri Sybillinis libris/ decreuisset: vt veneris verticordie simulachruz

in vrbe cōsecraretur/ At virgines ceteraq; mulieres nō solum a libidine abstererēt/ sed etiam facilius ī laudabilem puditiciam verterentur/ petiuissetque/ iuxta decem virozum mādatum/ quo cauebatur/ vt castior ex romanis matronis dedicaret illud/ ex ingenti multitudine/ qua tunc abundabat/ roma/ castiorem feminarum iudicio/ actum est vt primo eis agētibus/ cētum ex omni cetu/ que puditicia clariores extimate essent scelecte traderētur. inter quas vna sulpitia sumpta est. Demum senatus iussu/ earundem mulierum/ iudicio/ ex centum/ decem etiam lucidiores subtrahere sunt: quas inter/ 7 sulpitia numerata: postremo/ cum ex decem/ peteretur vna: summo omnium consensu sulpitia data est.

Cui etsi pulchrum fuit/ ea tempestate veneris verticordie simulachrum dedicasse/ lōge tamē pulchrius/ tā ingēris multitudinis extimatione fuit. q̄ castimonia ceteris fuerit prelata: eoque nō tātum oculis assistentium/ tanq; celeste puditicie numen oīum admiratione cōspectis sit sed futurozū oī. euo etiam

veneratiōe fere imarcessibilē gloriā eius videat eē delatū: Sz i hoc loco iqui-
et aliqua si cētū pudice electe sūt. qd huic vni: aliarū magna pudicitie addi z
superaddi potuit: vt ceteris merito prefereret. palā est hi vel he: videāt que ar-
bitrātur solū ab alieno q̄ viri cōcubitu abstinuisse puditiā. Que quidē si i-
tueri saniori volumus oculo nō solū cōsistit ab amplexibus exteroz viroz ab-
stinere: qd multe faciūt. sed alijs i virtutibus plurimis pudicitie assistentibus
quas commemorare nūc longum esset:

De Sophonista hasdrubalis carthaginēsiuz filia capi. liij.

Sophonista Hasdrubalis
marimi carthaginēsiū p̄i-
cipis filia z siphacis potē-
tissimi Numidie regis cō-
iunx: tēporibus ptholomei philopato-
ri s: hoc est ducētesimo anno ante chri-
sti dñi n̄ri natiuitatē austeritate morū
itrepide ase suscepte euasit luculēta z
clarissima: Nec itaqz cū esset etate flo-
rēs: z forma satis egregia: Syphaci p̄-
di cto regi a patre i cōiugiu z copulata
est. Nec sane id gestū fuit desyderio
affinitatis regie tm̄: sed optabat vir sa-

gax instāte romanoz bello solū barbaraz regē romanis subtrahere: z id opere fi-
lie blāditijs i partes catharginēsiuz aduersus romanos cōuertere: Nec a pre-
cogitata malitia deceptus est. Itaqz cū nuptias Syphas celebrasset: a premo-
nita adolescētula formositate fauēte i tm̄ sue dilectionis ardore tractus est: vt
nil preter illā sibi earū aut delectabile arbitraret: z sic dū vreret ifelix z appa-
reret Corneliū Scypionē ex sicylia i Affricā cū exercitibus traiectuz: Hasdru-
balis monitu/ Sophonista blāditijs precibusqz adeo syphacis aiū i suū desy-
deriū traxit: vt nō solū romanos relinqueret: qbus amicitie fidē p̄stiterat: z car-
thaginēsiibus iūgeret. Verū vltro alicui belli p̄cipatū assumeret. Quā obrez/
p̄fidia calcata fide/ quā p̄die scipioni hospiti suo pmiserat: ei p̄ l̄ras nūdum i
affricā trāsfretātū/ ingressum iterdixit. Eterū scypio ingētis aī iuuenis/ dānata
barbari regis negtia/ depositis haud lōge a carthagine copijs illū añ alia expu-
gnauit. per Massinissaz regē sociū/ z leliū legatū suum p̄ quos exercitu suo/ ca-
ptus victusqz deductus est cyrtā regiā numidie ciuitatē/ nec añ cathenis onu-
stus ēqz massinisse ciuitatis deditiō scā. Qd cū nūdū lelius appulisset eam i-
trās/ motu rez repētino tumultuātibus oibus/ regiaz vt erat armatus obuiaz
habuit sophonistā: que fortunaz suarū cōscia/ cum eū itrantē vestibulū vltra
alios armis ifignē cerneret/ vt erat regē auspicata/ ad eius pedes procūbēs/ p̄i-
stine fortune aiū retinēs/ iquit: Sic rex iclite/ deo visum ē/ z felicitati tue/ vt i
nos/ q paulo añ reges eramus/ que velis/ possis oīa verum si p̄missuz est/ vt ca-
ptiue corā victore: z vite mortisqz sue dñe/ supplices voces emittere possit/ eius
genua ad dexterā victorē cōtingere/ deiecta precor p̄ maiestātē tuā i qua: z ego

ego paulo ante erā perq; genus regiū /z cōnumidicū nomē /etsi meliori susci-
 piaris homie /q; hic abierit Syfax i me /q; tui curis nouiter aduersa fecit for-
 tuna /agas. qd' in oculis tuis piū bonūq; visuz sit /dum modo isolēti z fastidio
 so (potissime penis) romanoz arbitrio /uia nō tradar /facile eiz potes ai aduer-
 tere /qd' ego romana hostis carthaginēsis z Hasdrubalis filia /sine q' syphacis
 cōiunx timere possiz /etsi ois ihoc tolif modus /vt tua manu poti' moriar faci-
 to: q; in potestātē hostiū uia duciā precor z obsecro: Massinissa q' z ipse nu-
 mida erat /z vti oēs sunt /i libidinē pni /venustatē oris orātis ispicies /addide-
 rat quippe isfortunio piū quoddaz z isolitum dēus supplici /motus z humani-
 tate a libidine tract' /cū nundū aduētasset lelius /vti erat i armis dextera data /
 inter feminaz querulos mot' z vlulatus ac tumultuuz discursētū vndiq; mi-
 litū) leuauit orātē /eamq; euestigio sibi i vxorē accepit /medio i strepitu armoz
 nuptijs celebra' /puto hac via /arbitratus z libidie sue /z sophonisse p'cib' inue-
 nisse modū: Die demuz sequēti lelium venientē suscepit /z eo sic iubēte /cū om-
 ni regio ornata /z cetera p'da /ac noua cōiunge /redeūtes i castra /p'mo a Scypio
 ne ob rem bene gestā comiter sunt suscepti /Deide cū ab eo /ob celebratas cum
 captiua romāi populi nuptias amicabiliter redargut' eēt /z itabernaculū sec-
 cessisset /arbitrisq; remotis /suspirijsq; ac lachrymis opletus diu igemisset a-
 deo vt acircūstantib' audiret /yrgēte sophonisse fato accersiri iussit adse /quez
 ex seruis fidelissimū habebat /cui comiserat seruādū venenū /ad icertos fortu-
 ne casus /etq; p'cepit /vt illud poculo dilutū sophonisse deferret /diceretq; libē-
 ter se illi /q; sponte dederat fidē seruaturū si posset . verū quē /a quib' poterat
 arbitriū subtraheret suū /quā ipsa potuerat /nō absq; suo merore /prestabat fi-
 des /si vti velit /scilicet ne i potestātē romanoz uia deueniat /i p'a trī patris pa-
 trie q; z duoz Regū quib' paulo ante nupsert /memor sibi /qd' videre cōsiliū
 sumeret. Que qdē audita /cōstātī vultu /nuncio dicit. Accipio nuptiale munus /
 etsi nil aliud /a viro cōiungi dari /poterat /gratū habet: Sed refert /sati' me mori-
 turā fuisse /si nō infunere meo nupsissem: Nec accri' dicta dedit /q; poculū su-
 pserit /z nullo signo trepidatiōis ostēso /confestiz aurit omne: Nec diu tume-
 scens i morte /quā petierat /miserabūda collapsa est. Edepol' /ānofo hoī /cui iā
 vita tediū /nec alia spe preter mortē /neduz puelle regie /tūc habito respectu ad
 notitiaz rez vitaz irranti /z quid i ea dulcedinis sit percipere /icipienti /magnum
 z admirabile fuisset /z nota dignuz morti certe /adeo ipauide occurisse.

T De tertia Emilia Scipionis vxore. cap. liiii.

Tertia emilia ex Emilioz cla-
 rissima familia nata scypio-
 nisq; vxor /centesio z octua-
 gessimo ate christi dñi nri
 natiuitatē anno ppulchro ac lucidissi-
 mo facinore ase gesto /euasit lucidissi-
 ma. Mulier sane sapiētissima /z scis et-
 tiaz i celuz vsq; extollenda laudibus:
 Nec quippe /iter cetera sue sapiētie pre-
 conia hoc vruz /p'ter oīuz vxorū morē
 fecit. q' cū vidisset vruz suū iam senex
 in dilectionē ancillule sue z cōcubitus

admirabilis
femine pru-
dentia et p-
conio esse/
renda.

incidisse: Quantūcumq; eidē difficilimū foret. id tñ aīo constāti tanq; mulier
generosa ptulit. Existimās vt erat discreta mulier/idecēs nimius fore/q; vir tā
tus/qui sua īgenti virtute reges multos/et validas natiōes. Ro. subiugasset ī-
perio dicere/vel scire/ amore ancillule detētuz esse. Unde et quo aduixit/viri
crimen oīno oppressit silētio/vt neduz alteri sed etiā vir ipse/ quoad virit/ ppen-
dere potuit/ eā scisse qd ageret. Et nō soluz hoc crimē Scypione ipso viuēte ser-
uauit. sed et eo defuncto/ ad auferēdas eius ifamiā / statim ancillā ipaz libera-
li aīo manumisit/ ac libero suo icouigē dedit. Et hoc ne magnifici viri iclita sa-
ma macularef. Alia pfecto femina/ clamasset/ et i cōcilium cōuocasset/ et affi-
nes vicinasq; atq; eas lōga dicacitate cōplesset enarrassetq; inumeris quere-
lis/ se derelictā/ se omissam/ se vilipēfaz/ se i nullo p̄tio a viro habitaz: eoq; vi-
uente viduā: et ancillule seruule et deiecte sortis meretricule postpositā/ virum
etiaz lachrymis et q̄stibus publice ifestasset/ nec curasset/ dū ius suū garulitate
defēderet. Est profecto femina suspiciosuz aīal et oīno ipatiēs/ et quāmaxime i
fractiōe fidey marital/ nihil eīz nupte m̄lieri iuriosi⁹ fieri pōt/ q̄z cū se viderit
a viro iur suo puari/ Quicq; eīz a viro i alterā agit/ id i detrimētū amoris sibi.
ōbiti factū eē arbitraf.

Femia spī
ciosuz aīal

De dripetrua Lauditie Regina. cap. lv.

Ripetruā laoditie fginā fu-
isse/ magniq; mitridatū filiaz
scriptū ē. et āno ante xp̄i dñi
nī i natiuitatē cētesimo. ob i

auditio quodā ope mēozabili ase erga
p̄rez fidelissime gesto comēdabil plu-
rimū euasit. Itā cū Mitridates p̄ su⁹
a magno Pōpeo supat⁹ fuissz/ illū n̄līf
piculis aut laborib⁹ seu necessitatibus
vll' indulgēdo d̄screre voluit/ q̄nymo sēp
eū subsequēs/ illū obseqjs fidelissimis
fuiuit. Serūt hāc reginā cū genio den-
tiū ordie (sicut et p̄r erat) fuisse natam/
quā obcām mōstuosuz d̄se spectaculū oib⁹ asyaticis suo tpe tribuit. quā ex
re/ et si nullū i mādēdo a tā iusitata dētiū q̄stitate suscepit īpedimētū/ tā īsigni
deformitate nō caruit. quā vt iā predictū ē/ laudabili fide cōpescuit.

Mulier
habēs ge-
minum dē-
tiū ordinē.

De claudia vestali virgine Romana. cap. lvi.

Claudia vestalis virgo/ Ro-
mana femina/ tēporib⁹ pto-
lomei sother/ hoc est septua
gesimo āte christi dñi n̄ri

natiuitatē anno/ apud romanos suos /
īsigni quadā audatia/ ppetuā sibi lau-
des et claritatem acq̄siuit. Hec quippe
Vestalis virgo/ cū assidue varijs et ac-
curatissimis vtref ornāmētis/ et sic ni-
mio cultu ornata īpublicuz incederet.
vt a plurib⁹ iudicata fuit non honesta
virgo/ sed ipudica mulier: Sane factū

est Marco cornelio / z pu. Sēpronio psalib⁹ ipātib⁹ / vt simlacrū Idee v3 opis
 Deoz matris Romaz ifaucis tyberis applicaret: Ad quod suscipiēduz e na-
 ui est cōiunx iuxta respōsus oraculi / Haudica ab vniuerso Senatu toti⁹ vrbis
 vir optius iudicat⁹ / cū matrōis oib⁹ eo vsq; pcederet / vbi ppiqua nauis erat /
 cōtigit / vt volētib⁹ nautis littori appropinquare / hereret vado flumīs / Et cū tra-
 hētib⁹ iuuenib⁹ nō moueret. Claudia alijs matronis imittra / sue virtutis z pu-
 dicitie cōfisa. palā genib⁹ fletis / Deā suppler deprecata est. vt si se castā z pu-
 dicaz arbitraret / cinguluz nauis sequeret suuz: Quib⁹ dictis / illico fidēter con-
 surgēs / id futuz nō dubitās: Hauri cingulū aligari iussit. z ab ea iuuenes om̄s
 amoueri pcepit / qb⁹ amotis: Claudia nauē euestigio a vado euulsit. (z mirāti-
 bus cūctis) eaz ipartē quā cupiebāt / facillime traxit: Et quo tam mirabili suc-
 cesu / secuta ē / mor d Claudia optima opinio: Et sic claudia que ad lit⁹ / cū tur-
 pi lasciuie nota accesserat / decorata isigni pudicitie splēdore / ciuitatez rediret.
 Meli⁹ tñ vt igt Seneca cū illa esset actū / si hoc qd euenit / ornamētuz poti⁹ ex-
 plorate pudicitie fuisset / q̄ dubie patrociniā: De hoc etiā diuus Hieronymus
 ptra Iouinianuz meminit. dicēs. quod licet id pro voto claudie accesserit / ab-
 sit / vt credēduz ut / sane mētis fuisse / quātūcumq; inocue gētili femine / similia
 audere. Et qs quāq; inocēs sibi videat / z sit / id velle agere / q̄ pter naturā sit /
 qnyino poti⁹ esset tēptare deuz / q̄ obiecti criminis labē purgare. Sācte eqdē
 tātuz viuēduz ē / etsi minus extimemur / nō absq; bono nro id patit deus: vult
 quippe nra firmet paciētia / Aufferet elatio / z virt⁹ exerceat. z vt nobiscuz lete-
 mur / duz alios noscit idignos: Satis nobis ē ymo pinax mū / si deo teste bene
 viuim⁹. Et idcirco si minus bene dnobis sentiūt homies / duz bene fecerim⁹ / n̄
 curem⁹. Quia vt diuus pf igt Augustin⁹ / nec dānare iniuria / nec coronare pōt
 laus falsa.

De ypsicretea Nitridatis Regis coniuge. cap. lviij.

Ypsicretea Nitridatis r̄gis
 cōiūz z Regina / femina saq;
 spectabilis z generosa / ac in-
 uicti amoris i vitz tēporib⁹
 prediēte vestalis v̄ginis adeo comēdā
 da ē gloriozo p̄conio / vt ex eo sui nois
 fulgorē ppetuum mēruerit. Nitridati
 igif viro suo diuturno ac sūptuoso / nec
 nō discriminib⁹ varijs p̄dulo / aduer-
 sus Romanos bello laborātī / amoris
 eximij facib⁹ icēsa / seu regiones āplisli
 mas pagrāri / seu certamina ineūti / seu
 trāsirectatiōes parātī semp fidelissima

comes esse voluit. Hec qdez egre ei⁹ absentia patiēs / atq; existimās / neminem
 pter serite posse obsega ipēdere viro / z vt plurimū ifida ministeria seruoꝝ / vt
 ipa dilectissimo. sibi posset / opportuna p̄stare / etsi difficilimū videret / sumpsit
 tñ prosequēdi psiliuz: Et qm̄ tanto opī / mliebris habit⁹ videbat / incongruus z
 indecēs lateri bellicosissimi regis icedere feminā. vt marē fingeret / āte alia / au-
 reos crines qbus plurimū honestabat / sibi secuit. z siderey vult⁹ sui p̄cipuū d
 cus / nō soluz vna cū crinib⁹ gallea tegere passa ē / vez puluere / z sudorib⁹ / ac ar-
 moꝝ deturpare rubigie iocalia queq; z purpureas vestes z fluxas ipedes de-

Simulach-
rum Hec
opis.

Vide infra
caelum vir-
ginitatis.

ponere/ z eburneus pect⁹ lorica tegere/ atq; tybias ocreis deuicere/ abicere an-
 nulos/ z digitorū p̄ciosissima ornāmēta/ z eorū loco ensez/ z hastas gestare/ par-
 thicos arcus z pharetras moniliū loco cingere/ z adeo apte oīa/ vt ex d̄licata re-
 gina crederes veteranū militē atq; strenuū: S; forsā facilia hec assueta q̄des
 regijs ithalamis/ ocio z moliciey/ z raro aerē videre/ cū eis omissis/ virili aīo ī
 signita/ egs īfidere didicisset iuicta z armoz onusta/ post viz/ p aspa mōtiuz z
 cōvalliū cōcaua/ die noctuq; algores estusq; supās/ citato discurrere cursu/ p̄se
 pe cōpta fuit. Regalīsq; thori loco nudā q̄nq; humū/ z lucos ac syluas ipauī
 da feraz corpore durato/ cogēte somno p̄mebat. Victori viro/ seu p̄fugo semp
 comes adiutrixq; laborū z p̄silioz particeps/ icedēs vbiq;. Quid multa? p̄ios
 oculos/ vulnera/ cedēs/ sanguinē quē z ipa pugnās effūdebat/ aliq̄n posse absq;
 horrore cōspicere docuit. Et aures cātib⁹ assuetas equoz fremitū/ militares tu-
 mult⁹ audire/ absq; sue mētīs obstupefactiōe coegit. Tādez cū ml̄ta ptulisset
 graua/ Mitridatē a pōpeo supatū atq; fugatū p̄ amienos saltus/ pontiq; late-
 bras z efferatas quascūq; natiōes/ cū paucis ex amicis secūta ē: Hūc afflictū
 spe meliori recreās nūc solatijs/ quoz cupiduz videbat z nouerat d̄mulcens/
 adeo vt illi tantū cōsolationis attulerit/ vt in quascūq; solitudines ageretur/ cō-
 iugali sibi videre/ ī thalamo refoueri: Opectus cōiugalis dulcedinis sacrariū
 o inerausta amicitie virtus: q̄bus/ quāq; sanctis virib⁹/ muliebrē aīmu z robo-
 rastis/ nulla p̄fecto vsq; vxoz pro viro similia/ neduz grauiora ptulit/ quo me-
 rito/ si ī ei⁹ perpetuā laudē/ antiq̄tas versata ē/ minimuz admirari iure posteri-
 tas poterit. Etez ex tor laborib⁹/ tamq; iclita fide/ benemerita mulier/ a viro n̄
 satis dignuz retulit premiū. Hāz cū is fener/ iam filiū/ ex ea susceptuz irat⁹ oc-
 cidisset/ z vrgētib⁹ romanoz virib⁹/ nō soluz in regnū/ sed ī regiaz se recepisset/
 esto aīo molire/ ī gentia: z ī legationib⁹/ varias atq; lōginquas natiōes/ ī bellū
 aduersus romanos suscitare conaret/ a pharnacis filio/ ob eius seuitiā ī filios
 amicosq; rebellāte obsessus est. Quod cū cerneret/ z eā ieroxabilē iuenisset/ po-
 stre mā rez suaz arbitrat⁹ runinā/ cū reliquis tam cōiugib⁹ q̄ pellicib⁹/ ac filia-
 bus Ypsicreteā/ que tot vite sue subsidia laborādo p̄stiterat/ (ne illi supuineret)
 veneno absumpsit: Sane īgratissimū Mitridatis op⁹ Ypsicreteec/ meritā gloriā
 minuisse nō potuit/ corp⁹ mortale/ veneno/ imatura morte sublatū ē. nomē eius
 mōimētī/ venerādaz litteraz/ ad nos vsq; z ī p̄petuū/ celebri fama viuēt. z lōga
 q̄dē posteritate/ fraudari nō poterit. ¶ De iulia. S. Cesaris filia. cap. lviij.

Iulia Saij Cesaris ex Cor-
 nelia cōiuge vnica filia/ q̄n-
 quagesimo āte ch̄risti d̄ni
 n̄ri natiuitatē āno/ z gene-
 re z piugio ac sanctissimo amōr/ fato-
 q; quodā repētino fuit oīuz ml̄iez sui
 seculi clarissima: Hā iuli⁹ cesar ei⁹ ge-
 nitor ab Enea iclito Trojanoz duce/
 p̄ ml̄tos duces ymoreges/ z alios me-
 dios/ p̄fnā duxit originē: Maternā ve-
 ro ab Ancho quondā romanoz rege:
 gloria belloz atq; triūphoz z dictatu-
 ra p̄petua/ ī signis homō plurimū fuit:

Ita p̄terea magno illi p̄p̄o/ea tēp̄tate romanoꝝ clarissimo viro/ q̄ i vincendis regib⁹ deponēdis/ eisq; denouo faciēdis natiōib⁹ subigēdis/ pyraꝝ extinguēdis/ fauoreꝝ romane plebis obtinēdo/ ⁊ regū toti⁹ mūdi ⁊ orbis cliētelas agrēdo/ nō terras tm̄/ s; celuz om̄e fatigat diu. Quē adeo Illustriſſimā mulier (licet iuūēcula ⁊ ille etate puert⁹) amauit. vt ob id imaturā obijerit mortē: Itaz cuz p̄p̄ens i comitis sacrificaturus/ ob ostia/ quā tenebat ex suscepto vulnere/ se iuaria agitāte plurimo resp̄geret sanguie ⁊ ob id vestimētis illis exutus/ domuz ⁊ alias iduitur⁹ remitteret: p̄tingit vt deferēs ante alios Juliā p̄gnantem haberet obuiā. Que cū vidisset viri cruētās vestes/ ante q̄z cāz exgreret/ suspicāta ne forte p̄p̄o fuisse violēta man⁹ iniecta/ q̄si nō illo occiso/ dilectissimo sibi viro sup̄uiuēduz foret/ i sinistra repēte delapsa/ timorē/ oculis i tenebras reuolutis/ manib⁹ clausis cōcidit: ⁊ cūestigio expirauit. Itā soluz viri/ atq; ciuium suoz/ s; mariti totius orbis ea tēp̄tate incomodo.

Magnus Pompeus maritus huius.

Inextimabilis vxoris amor.

De cōiugibus theutonū ⁊ Cymbroꝝ mirabilibus. cap. lviij.

Coniuges q̄daz theutonū ⁊ cymbroꝝ ac eaz qdē iſinit⁹ pencnūer⁹/ t̄p̄rib⁹ Gaij cesaris i germania fuit: se

mīe plane ob castitā p̄posituz miris extollēde laudib⁹: He egdē a romāis sup̄a/ ne ēt libertatē atq; pudicitā suam p̄derēt/ nō ex p̄uētiōe aliq̄ nō ex p̄silio publico/ i vna nocte/ nō aliē q̄z idē oib⁹ fuisse sp̄s/ i vnā morū sniaz ducere: Romāis igif reb⁹ florētib⁹ theutonoz cymbroꝝ ⁊ qdā alie germanoz natiōes (vt Oroſi⁹ historic⁹ i q̄rto hi-

storiaꝝ suaz scribit) i romanū p̄iurauere nomē/ vt eos iſugā x̄ti posse/ nemo dubitaret/ p̄iuges/ natos ⁊ oēm supelectillē secū magno agmīe traxere vehiculis/ ide vt omnē Italiā/ vno ⁊ eodē p̄cuterēt ipetu: tripartito illā itrare agmīe/ tripliciq; itinere statuere: Quib⁹ acōsternatis tumultu romāis/ gai⁹ mari⁹ p̄suliquē niti ois reipu. spes ea tēp̄tate/ videbat obui⁹ missus p̄mos obiectos habuit theutōes iſolētes: aduersus quos/ i nihilo d̄clinātes certamē cū p̄scruiſſ ⁊ lōga pugna partiū/ aliquādiu nutasset fortūa: postrēo mlto sanguie fuso/ terga dedere theutōes: Deide i cymbroꝝ/ ituz ē. ⁊ vt theutōes apud aq̄s fertias/ sic illos i cāpo raudic/ duplici fudit certamē/ facta strage p̄maria Qd̄ aduertētes cū ceteris ipedimētis seposite p̄iuges/ nō viz secute sūt fugā. s; plaustris (quoz grādīs illis erat copia) i formā valli redact̄/ aioso p̄silio p̄testis fustib⁹/ lapidib⁹ gladijsq; libertatē suā castimoniāq; tutare/ q̄z lōgi⁹ possēt/ disposuer̄: Sz acie facta/ adueniētib⁹ romāis militib⁹/ cū n̄ diu obstitissēt. s̄sere qm̄ iuacū conat⁹ dispoñerēt/ ⁊ ob id si possēt/ inire cū ipatore p̄cordiā petijere. Erat eiz illis iſixū aic/ si vires/ si seōs auitas/ si substātiās oēs/ pugna pdidissēt. vna saltē q̄ possēt via/ libertatē ⁊ pudicitā fuare suā. Et idcirco postulauere vnanimes/ n̄ fugiētū viroz pacē/ nō i patriā redire suā/ non vt sua refarcirēt auro dāna/ s; vt oēs romāi iūgerēt x̄ginib⁹ vestalib⁹: qd̄ cū hōestissimū visū foret ⁊ sincere mētis testimōiuz/ nec ipetrassēt: furore succēse/ i hostinatā voti sui p̄seueratiā/ p̄siliū inire crudelissimū: Itā ante oīa collisis iterea pari⁹ filijs suis/

Adira cōstātia mulierū

vt illos q̄ possent via turpi fuituti subtraherēt/nocte eadē itra vallū a se p̄stru-
ctuz, ne ⁊ ip̄e ī dedec⁹ sue castitatē/ac victoz ludibriū traberēt/laq̄is oēs mortē
p̄sciuerē sibi/nec p̄de aliud ex se p̄ter pendētia cadauera auidis liq̄re romāis:
fuisse alie m̄lieres fractis suoz hōiuz virib⁹ obuiā victozib⁹ supplices/solu-
tis crinib⁹/māib⁹ extēsis/ ⁊ v̄lulatu m̄tro oīa p̄plētes/ ⁊ qd̄ obseni⁹ fuisse/nōnul-
le blāditijs ⁊ āpterib⁹ ipetrassēt, si potuissēt supplectilib⁹ suis p̄seruatiōez/ re-
dituz ī patriā/ nulla hōestatis feminee habita mētiōe/ aut se p̄mississent a quocū-
q̄ more pecudū trahi: Ast cymbre p̄stati pector̄ melioris fortūe suauere aios/
nec vlla passe sūt ignominia maiestatis gētis sue gloriā fedare/ Dūq̄ fuitudi-
nez ⁊ turpitudinē laqueo obstiate fugerēt/nō virib⁹/ s̄ fortūe crimie/ suos ho-
mies supatos respōdēt/ ⁊ castimōie sue/paucis abiectis ānis/qb⁹ suspēdio vi-
uere potuissent, vitā longissimā adeptē sunt.

De Eleopatra Egyptiorum magna Regina. cap. lx.

Leopatra magna egyptio-
ruz regia, Dyonisijs Auleſij
regis filia, tori⁹ orbis fabu-
la Olympiade cētesima/p̄-
ma ⁊ octogessima. v̄z q̄dragessimo no-
no āno ante xp̄i dñi n̄ri natiuitatē/ egi-
ptioz regnū p̄ nephas optinuit/ ⁊ v̄gi-
tiduob⁹ ānis regnauit. Hec q̄ppe fe-
mia/ nulla fere nisi regia dignitate ⁊ o-
ris formositate ⁊e claritatis nota re-
falsit. cū ecōtrario/ auaritia/ crudelita-
te/ atq̄ luxuria oī mūdo p̄spicua fue-
rit facta: Itā vt ab ei⁹ dñij initio exor-

diuz sumam⁹: Auletes dyonisi⁹ p̄r su⁹ Romāi populi amicissim⁹/ ⁊ ip̄e oīum
flagitiosissim⁹/ ī morte veniēs et testamēto īstituit suo/ vt filioz natu mayor sū-
pta ī iugiu⁹ Eleopatra ei⁹ filia natu maiore/ īsimul post ip̄i⁹ p̄ris mortem re-
gnarēt. q̄ familiarissima eēt apud Egyptios turpitudō/ m̄fēs filiasq̄z tātū a cō-
iugijs exclusisse/ executū ē. Porro exurēte cleopatra regnādi libidie/ eūdē ado-
lescētulū fr̄ez ⁊ viz suum q̄ntūdecimū etatē agētez ānu⁹ veneno absūpsit. quo
mortuo/ sola regni potita ē. Inde cū ciuitas Aletādrina a cesare capta fuisset.
⁊ ip̄e cesar d̄lectat⁹ formositate hui⁹ m̄lieris/ p̄res noctes cū ea dormisset/ post
quā pōpeuz supasset. tādez q̄si p̄miuz noctiū ⁊ voluptatū cleopatre exhibitu-
rus/ regnū ei d̄nuo p̄cessit ⁊ p̄firmavit. Arsinoe ip̄i⁹ Eleopatre sorore abducta
ne forte ea duce noui aliqd̄ molliret ī eū: Sic iā scelere gemio regnu⁹ adepta
cleopatra/ ī voluptates suas effusa/ q̄si scortū ozietaliū regū facta/ auri ⁊ ioca-
liuz auida/ nō soluz p̄ubernales suos/ taliū nudos/ arte sua fecit/ vep ⁊ tēpla sa-
crasq̄ egyptioz edes/ vasis/ statuis/ ⁊ ceteris thesauris vacuas dimississe tradi-
tuz ē. Hec iā cesare occiso/ ⁊ Bruto ac cassio supatis/ Antōio ī Syriā eūti/ ob-
uiā facta/ ī puz hōiez sua pulchritudie ⁊ lasciuētib⁹ oculis/ facile cepit. ⁊ ī a-
more suuz misere d̄tenuit/ eoq̄z deduxit/ vt q̄ fr̄em veneno necauerat/ Antonij
māu arsinonē sorore ad suspiciōnē regim̄is amouēdā oīnez/ ī t̄plo Dyāe Ephe-
sine/ q̄ salutē q̄ritāo/ ī felix aufugerat/ trucidari feceret/ ⁊ id adulterioz suoz a
nouo amasio loco p̄mi m̄ueris assūptura: Et cū iaz scelesta m̄lier/ Antonij mo-
res nouiss̄ vita nō ē. eidē Syriē ⁊ Arabie regnū postulare: Sane cuz p̄mari.

muz videret illi/ z nimis i pgruū/ ad satisfaciēduz tñ desiderio amate mlicris/
 fortiūculas/ ei ex vtroq; dedit/ supaddit et ciuitatib⁹ oib⁹ q̄ itra Eleutreu flu-
 mē z Egyptuz/ syriaco littori apposite sūt/ sydone z tyro retētis: Que cū cōti-
 nuisset/ Antoniū i Zrmēos/ (siue vt alijs placet) i parthos euntē ad euphratē
 vsq; psecuta/ dū Egyptū p Syriā repeteret/ ab Herode Antipatris iudeoz re-
 ge magnifice suscepta/ nō erubuit eidē. p itermedios/ suū suadere p̄cubitū/ sibi/
 siānuisset mūeris loco Judee subtractura regnū: qd̄ ip̄e Antonij op̄e/ non diu
 ante suscepit. Vt herodes aduertēs/ nō solū ob Antōij reuerētiā abstinuit/
 q̄nymo/ vt illū anota tā icestuose semie liberaret/ ni dissussisset amici/ gladio eā
 occidere disposuerat. Cleopatra aut̄ frustrata/ q̄si ob hoc morā traxisset. eidez
 locauit reddit⁹ icricūtis/ quo balsamū nascebat. qd̄ z ip̄a postmodū i Babilo-
 nyā Egyptiā trāstulit/ quo rigere dicit vsq; i hodiernū diē: Et ide amplis ab
 Herode susceptis munerib⁹ i egyptū redijt. Jude x̄o i fugā ex p̄this redeūti
 antonio/ Accersita occurrit: Qui qd̄e antoni⁹ cū fraude/ Arthabarzāe armenie
 regē/ olyz Tigrāis filiū/ cū filijs z satrapib⁹ cepisset. z thesauris p̄maxis spo-
 liassz/ atq; argētea cathena victuz traheret. vt quidiā i suos āplexus p̄uocaret/
 effemiat⁹ veniētī/ captiuū regē cū oī regio ornatu ac p̄da dicit i gremiuz quo
 leta mlier cupidissima adeo blāde flagratē p̄plexa ē: vt repudiata Octauia/ oc-
 tauiaū augusti sorore/ illā totis affectib⁹ sibi vxorez iūgeret: Ceterū euz isacia-
 bilis mlieris i dies regnoz auuiditas auget: vt oīa p̄plecterēt i vnū/ temulēto
 Antōio et romanū exostulauit ipiuz/ q̄si i manib⁹ posse p̄cedere/ suissz antōij
 Quod ip̄e minie sui cōpos/ min⁹ oportūe suis romāisq; virib⁹ p̄satis: se datu-
 ruz spopōdit O bōe de⁹. q̄s grādis p̄scētis audacia/ nec minor spōdētis stul-
 ticia: O liberali hō: tot secul⁹ tāta cū difficultate sāguie fuso/ z morte tot isignū
 viroz/ tot et populoz/ tot egregijs opib⁹/ tot bellis/ vir duz q̄sitū/ ipiuz/ postulā-
 ti m̄ltercule/ n̄ alit⁹ q̄s vni⁹ domūcule dñz icōsulte/ q̄si euestigio datur⁹ p̄cessit:
 Sz qd̄ iaz: ob repudiū Octauie belli seminariū iter octavianuz z Antoniū vi-
 debat iniectū: z ob id actuz ē. vt p̄gregatis ex vtraq; pte copijs iret i illud: Ele-
 ruz antonius cū Cleopatra sua ornata purpureis velis/ z auro/ classe proceffe-
 runt i Egyptū/ vbi cū obuijs hostib⁹/ inita terrestri pugna cessere victi/ z i clas-
 sez se recipiētes/ Antoniāi i acciuz rediere/ nauallis belli expturi fortunā: Ad-
 uersus quos Octavian⁹ cū Agrippa genero fact⁹ obui⁹ cū igētī classe/ mira au-
 datia eos aggressus ē. z suscept⁹ acrit⁹ tenuit aliquā diu mars dubi⁹ pugna in
 p̄dulo. Tādez cū succūbere viderētur antoniāi/ p̄ma oīuz insolēs cleopatra/
 euz aurea q̄ vehabat nauī/ z seragita alijs fugā cepit: Quā mor Antōi⁹ subse-
 cut⁹ ē. z i Egyptuz redeūtes/ i cassium suas vires ad defensionē regni/ trāsmis-
 sis oib⁹ filijs/ ad rubrū mare disposuerūt. Itaz victoz Octavianus secut⁹ eos
 plurib⁹ secundis plijs/ eoz vires erinaniuit. Aquib⁹ cū fere pacis p̄ditiōes pe-
 terent/ nec obtinerent/ desperās antonius (vt nōnulli volunt) mausoleuz regum
 intrās/ se se gladio iteremit: Capta x̄o alexādria/ euz Cleopatra ingenio veteri
 inuanuz tēptasset) vt iā duduz Esarez z antonius illererat i suaz cōcupisen-
 tiaz sic z iuuenē Octavianū illicere/ idignās/ euz audisset se suari triūpho/ atq;
 de salute despans/ regijs ornata/ suuz Antonius secutura/ ad aptis brachioruz
 venis Serpētes quosdā vulnerib⁹ apposuit. Aiūt qdem sp̄ētes illos/ p̄puci-
 pes/ q̄ sūt Aspides surdi/ qui/ quēcūq; momorderit/ mortē statiz iferūt. In quo
 resulata auaritie/ lascinie/ gule/ atq; vite/ sinē assumpsit iselix. Atq; ita Antoni⁹
 z cleopatra pessima femina eo modo mortui/ i vno monumēto Octaulai iussu

Cleopatra
 moza.

una tumulari sunt. Ac sic lagidaz felicissimū Impiuz p feminā q̄ suuz interemerat germanū/euersuz ē. quod p ānos trecētos ⁊ sex/sub regib⁹ tredeciz feliciter pmanerat. De qbus i septimo Echronicaz nostraz diffuse locuti sumus.

De portia magni Bruti coniuge. cap. lxi.

Portia Marci catonis vticē sis filia ⁊ magni bruti p̄ur ipre Octauiani augusti ⁊ patria fortitudie/atqz amoris maritalis p̄uetātis/isignis plurimum fuit: Hec quippe cum matrona esset multarum virtutum preclara/inter ceteras ipsius preclaras virtutes ⁊ muliebres curas/adeo viz suum brutum integre ⁊ caste dilexit/vt oportuno tempore non potuerit honestas amoris flamas casto occultare in pectore: Que qm̄ eius in perpetuam euasere

memoriā ⁊ laudez/ad ei⁹ āpliādz claritatē/se vltro offerūt. Qui euerat iaz pestifer ciuiliuz belloz tumultus/oppresis a Cesare vbiqz p̄pocianis/cū i eū dictatorē p̄petuuz/vt satis aiaduersuz ē regnuz affectātez Senatus sanior pars p̄iurauit. iter quos ⁊ ipse Brut⁹ iterfuit. Qui itegritatis portie p̄sciuz/cuz eidē scelesti facinoris arcanū apperuisset/factū ē/vt ea nocte/ cui dies illuxit/qua cesa humanis reb⁹ p̄iuratoz/ope subtract⁹ ē. exūte bruto cubiculū. Portia tōso ris nouaculū sumeret/q̄si vnguiuz supflua resecatura/singēsqz illā sibi casu cecidisse/d̄ industria se vulnerauit. Porro astātes ancillule/cuz manare vidissent sanguinē/suspicare aliqd̄ graui⁹ clamore sublato/(abiēs brut⁹ i cubiculuz reuocat⁹ ē. ⁊ ab eo obiurgata portia/qm̄ tonsoris p̄ripuisset offitiū. Portia autē semoñ ancillulis iqt: Minime/temerarie factū qd̄ putas ē. tentatura aūt quō aio me ipaz gladio p̄imere ⁊ mortē p̄peti posses/(si minus tibi pro votis cepta succederēt) feci. O inextausti vigoris amor ⁊ vir tali p̄iuge felix. Sed qd̄ vltra? In scelus a p̄iuratis ituz ē. ⁊ occisores/ cesare occiso euasere nō tñ ipunc/sz cū p̄ter extimatus/oīa respōderēt/a reliquo senatu/dānati patricide/idiuersa abierunt. Brut⁹ aūt ⁊ Cassi⁹ i oriētez tēdētes/nō paruas copias aduersus octauiā nuz augustuz ⁊ Antoniu⁹ Cesaris heredes collegerūt: aduersus quos cū Octauiā ⁊ Antoni⁹ eduxissent exercituz/apud philippos pugnatū ē. ⁊ cum victe fugateqz cassij Brutiqz partes essent: ⁊ ipse Brut⁹ etiā occisus ē: Quod cū audisset Portia nil sibi subtracto viro/letuz futuz existimās arbitrata/ non alio aio/mortē passurā/q̄z oliz cultri tōsozij vuln⁹ p̄festiz i vet⁹ p̄positū venit ⁊ cū aduolūtariā necē/nulluz sibi adeo/cito vt pect⁹ exposcebat/p̄stari videbat iscrimētuz/ignitos carbones/quos forte p̄piquos hēbat/idubitāter/manib⁹ guturi iniectos/exhausit. Aqb⁹ p̄cordia exurētib⁹ spirit⁹ vitalis abire i mortem coact⁹ ē: Hec dubiū/qn̄ q̄sto magis iusitatū mortis gen⁹ itulere/rāto occūbēti plus fulgoris p̄iugat̄ diligētie igessere: Cui⁹ ēt fortitudini p̄ris reseratū manib⁹ vuln⁹ nil merite laudis potuit auferre. Apud hāc (vt diu⁹ scribit hieronym⁹) cū aliqñ q̄daz bene morata laudaret/qd̄ fm̄ accepisset maritū/respōdis se ait/felicē ⁊ pudicā matronā/nunqz nisi semel nupsisset/cōpertz est.

De horthensia eloquentissima oratrice. cap. lxi.

Hortensia quæ Hortensij
egregij oratoris filia tibi
Octavianæ augusti extitit mu-
lier dignis extollenda laudi-

bus: cū nō soluz Hortensij p̄ris facun-
diāz viuaci pectore fuerit āplera/ s̄ eū
etiā pnunciādi vigorē p oia suauerit/
quez oportunitas exq̄sruit. ⁊ q̄ sepissi-
me i viris/ doctissimis d̄ficere p̄suevit:
Hec aut̄ triū viroz t̄pre/ cū matronarū
m̄ltitudo exigēte f̄ypu. necessitate/ itol-
lerabili fere onere pecunie exoluende
grauata videre/ nec hoīez iuenire/ ne-

minez/ q̄ i rez tā i cōgruaz patrociniuz p̄stare auderet. Sola ausa ē cōstāti ani-
mo/ corā triūuiris/ rem feminaz assumere/ eāq; perorādo tā efficāciter/ i erbau-
sta faciūdia agere: vt maximā audiētū admiratiōe/ mutato sexu/ rediuiuis hor-
thensius credere/ Hec ifeliciter/ opus tā egregiū a femia p̄sumptuz/ aut execu-
tuz ē. Hā vti nulla i parte fracta oratiōe/ aut laudabili sui iuris demōstratiōe
defecerat. sic nec ex optato aliqd a triūuiris diminutū ē. q̄ny mo libere p̄cessū/
vt lōge amplior pars iniūcte pecunie demere/ Arbitrati quātuz sub matrona
li stola i publicū taciturnitas laudāda videat/ i m̄ oportunitate exigēte orna-
tu suo/ d̄cora sit extollēda loquacitas: Quo tādez facto/ nō absq; mario Hor-
thensie fulgore/ reliquuz qd̄ minimū erat a matrōis facile exactuz ē: Quid dicā
vidisse tātuz veteris p̄sapie spūs i Hortensia affluisse femia/ nisi eā merito no-
men Hortensie p̄secutuz. ¶ De Cornificia poetrice egregia. cap. lxxiii.

Cornificia poetes memora-
tu dignissima/ ⁊ ipa hisdez
tribus/ tāto poetico dog-
mate effulsit/ vt nō Italico

lacte enutrita/ s̄ castalio laticē/ ⁊ corni-
ficio germāo fratri eiusdē/ cui poete in-
signi eque esset illustris i gloria: Hec
cōtenta tātuz/ tā splēdida facultate va-
luisse x̄bis/ reoz sacrīs impellētib⁹ mu-
sis: ad scribēdū Heliconicuz carmē/ se-
pissūne calamo doctas apposuit man⁹/
reieto colo/ Et plurima ac isignia con-
scripsit Epigramata: que hieronymi p̄-

sbiteri viri sanctissimi t̄pib⁹/ vt ip̄e testat⁹) ip̄retio stabāt. Ofemineuz dec⁹ mu-
liebria neglesisse/ ⁊ studijs maximoz vatus igeniuz applicuisse/ verecūdentē pi-
gri ⁊ negligētes/ ⁊ de se ip̄is misere diffidētes: q̄ q̄si iotuz ⁊ thalamis nate sint/
sibi ip̄is suadēt/ se nisi ad āplexus hoīuz ⁊ filios cōcipiēdos alēdosq; vtile eē:
Eū oia que gloriosos homies faciūt (si studijs isudore velint) habeāt cum eis
coia: Potuit hec nature/ nō abiectis virib⁹/ ingenio ⁊ vigilijz femineū supasse
sexū/ etsi hōesto labore/ p̄petuū q̄sisse nomē: nec qppe gregariū/ s̄ qd̄ optat/ pau-
cis ēt viris/ rarissimū ⁊ excellēs. ¶ De sulpicia lētuli turscelliois p̄iu. ca. lxxiii.

Sulpicia Lentuli truscel-
lionis coniunx / et ipsa supra
dictarum duarum mulierum tempo-
ribus insignius equa fere beni-
uolentia sibi indelebilem acquisiuit suam:
fuit igitur Lentulus vir eius hac eadem que
supra precella a trium viris prescriptus.
Qui cum esset volucris fuga tutatus in
Syciliam / et ibidem exul moraretur / et inops
factus eius rei causa / Sulpicia certior in
sententiam iuit / Labores vna velle cum
marito pati rata / idcirco esse letos ho-
nores / et fortunam candidam ferre / cum viris
habeat / que eorum tandem erumnas si oportunitus ferre sit / fuga renueret : Verum nec ad
vires pergere facile Sulpicia consecuta est. Summa quippe diligentia ne exilium se
queretur viri seruabat / a matre Julia : Sed quas non ludit / (verus amor) custodias ?
Captato igitur tempore / seruili sumpta veste / matre custodisque deceptis / reliquis duabus
cum ancillulis / et serulis totidem splendida mulier sociata / natale solum patriosque pe-
nates reliquens / exules virum secuta est. Eius posset lege non prohibere / (infelici abdi-
cato) nouas celebrare nuptias. Hec expauit mulier iclita / per subterfugia / et ma-
ris estus / ac motana Italica / incerta viri sequi vestigia / eius que in incognitas ex-
gere regiones / donec coperto se illi iuxerit. Honestius rata / per mille vite discrimina
vix sequi a fortuna delectum / quam eo exilio laborante in patria vacare delitijs.
et quieti : Inclite profecto mentis / et prudentis vix potius quam femina redolentis / tale
iudicium est : **T**unc enim semper auro et gemis splendendum non semper indulgendum
cultui / non semper estiuus fugiendus sol : aut hiemis pluuie et gelu non semper colle-
di sunt thalami : nec semper sibi parcendum : Sed cum viris fortuna exigente / subeun-
di sunt labores / exilia perpeti / pauperie tollerare / pericula forti animo perferre : Hec
vrorum spectanda militum est / hec sunt bella he victorie / et victoriarum triumpho con-
spicui videlicet molliumque / et angustias domesticas / honestate et constantia
ac pudica mente superasse : Hinc illis est fama perhemnis et gloria.

De Albumea Sybilla Tiburtina. cap. lxiij.

Alumea sybilla tiburtina
vates et virgo precipua / tempore
Octavianum Augusti in Italia
et marie in orbe romano mul-
ta claritate refulsit / ac multa ipsi Augu-
sto perdidit. Hec ideo tiburtina dicta fu-
it. quia Tibure civitati iuxta Amnis am-
nis ripas velut dea exulta fuit. Cuius in
gurgite ipsius fluminis / eius simulac-
rum in manu librum tenens inuentum
fuisse fertur in quo hoc scriptum inuen-
tum fuit. Nascetur christus in bethle-
em : et annuntiabitur in Nazareth. Ofelix
illa mater / cuius verba illi lactabunt. Hac igitur Augustus (cum romanum eum dedicatum vellent)

Astrabilis
vroris in vi-
rum amor.

no.

consoluit. Que post triū diez ieiunij respōdit ea que diu^o p^r Augustin^o. xviiij. libro dⁱ cⁱ dⁱ ca. xxiij. refert dicēs. Iudith signuz tellus sudore madescet. E celo ret adueniet p^r secula futur^o. Et sūt septē z viginti versus pulcherimi/ quoz vltim^o. hic ē. Decidet e celo ignis z sulphuris amnis: Quoz x^o suū/ capitales l^re/ hūc reddūt sensus. Iesus christ^o dⁱ filius/ veniet saluator mūdi: Quib^o dictis illico/ vidēte Augusto/ celū aptuz ē/ nimiusq; splēdor sup cū iruit/ icelūq; respi ciēs/ vidit pulcherimā virginē sup quodaz altare stātez/ pueruluz paruulū in vlnis tenētez: qua visa/ repēte vocē etiā audiuit dicētez: Hec ara filij dⁱ ē: hūc ips^o adora: Quib^o audij z visis/ illico august^o i talāo suo cōsistēs/ i terrā se pie cit^o z deuz adorauit. Quas obres/ decetero se deū appellari p^rhibuit z recusauit: Quo i loco postea/ ad ppetuā rey memoriā/ tēplū celebrimuz sub titulo sancte Marie virginis i Ara celi cōstructū fuit quē locū postea ordo b^ri Grācisci extollēduz suscepit: **T** De Mariane hebreā regina pulcherima. cap. lxx.

Marianes hebreā femia/ ma gni Aristoboli iudeoz regis/ et Alexādra vxore filia suscepta/ tēporib^o Octa

uiani Augusti/ herodi antipatro/ genere Idumeo/ hierosolymoz regi/ suo in felici omine matrimōio copulata/ magis genere q̄ viro felicior fuit. Que tā te tāq; iuise pulchritudinis admirāda fuit/ vt nō solum eo tēpore ceteras femias antea et formositate/ s; celestis credere^t ymago potius q̄ mortalis. Hec credulitati huic/ Marci antonij

testimoniū defuit. Erat autē huic Mariani frater noie Aristobolus/ ex eisdē p^rrentib^o eque secū pulchritudis z etatis. cui cū Alexādra mater/ defūcto Aristobolo p^rre/ Sacerdotij pncipatus dari/ ab Herode/ Marianis viro/ atq; rege sūmope cuperet ac pcuraret. Selij aīci suasionē amboz effigies optimi pictoris artificio tabula pictas ad Antoniū triūuīroz extreme luxurie hoīez/ ad ei^o inse excitādas libidinē/ z p^rsequēs/ i desyderiuz suuz trabenduz/ i egyptum vsq; trāsmissas alūt/ quas cū vidisset Antoni^o p^rmo in admirationē lōgiusculā cōstitit/ deinde dixisse asserūt. Nos quātū ad formositatē/ pfecto dei filios eē/ z subsequēter iuramēto affirmasse/ se nuq; aut vsq; ne duz pulchriores/ s; nec similes asperisse: S; ad Marianē solū redeūdū: Hec qdē/ etsi iaudita pulchritudie īsignis fuerit. aī tñ igēti fortitudie lōge magis emicuit. Que cū ad nubile venisset etatē/ i fausto omie. Herodi antipatris alienigene iudeoz regi nupta ē. z maris suo qdē ifortunio/ sūme ob ei^o vēustatē/ ab eodē dilecta: Qui cū gloriare^t plurimū/ se solū toto orbe possessorē dīne pulchritudis/ i tā grādē curā lapsus ē/ ne qs alter sibi i hoc posset eq̄ri/ vt timere cepit ne sibi supstes euaderet mariāes: Ad qd euitādū/ pmo dū vocat^o i egyptū/ ad Antonius eēt itur^o cāz dicitur^o sup morte Aristoboli frē mariāis ase ocisi/ z demū ātonio mortuo accessurus ad Octavianū augustum/ z se purgaturus si posset/ q; amicis antonij aduersus eū auxilia prestitisse/ Exprine matri amicisq; reliquit: vt si qd in eum/ qd in mortem tenderet/ aliquo casu ageretur/ Marianē confestim occi

deret: Marianes autē tractu tēporis, qd' occultissime decretū fuerat/itellexit: Et cū iam ob aristoboli indignaz mortē i Herodē cōcepisset execrabile odiuz/ arbitrata se ab Herode, nō nisi p̄p̄t pulchritudis vsū diligi/ cumulatit iras: Et tam suaz bis imerito damnatā ab eo/ egerime ferrēs/ z quibus Alexandruz z Aristobolū cōspicuos pulchritudie pucros/ ex eo enixa fuisset/ i nullo potuit moderasse cōceptuz: eoq; i ferente ipetu/ delapsa est. vt aimāti viro/ suū denegaret cōcubitū/ z duz sperneret, q̄si veteris regis pro sapie ois i se resurgeret/ i dolos gestu quodā elato/ illius caicare conabat potētiaz/ nō verita presepe palā dicere/ herodē alienigenā/ nō iudeū/ nec regie prolis hominem/ q̄nymo idumeū ignobilez/ nec regia cōiuge dignuz trucē/ insolentē/ infidum/ sceleratūq; z i manem belluaz: Que etsi herodes cū difficultate sustineret/ tamē amore p̄hibētē nil seuuz/ audebat i illā temptare. Tandē reb⁹ in pei⁹ p̄cedētibus (vt aliquibus placet) a cipriana Herodis matre/ z Salomonie sorore/ quibus Marianes sume grauis erat/ actū est/ vt ab eisdē subornato pincerna/ herodi accusaretur/ q̄ eū conata fuerit exorare/ z illi amatoriū poculū/ qd' ipa parauerat propinaret: Seu q̄ effigē suā speciosissimā ad Antoniū/ vt illuz i sui desiderii puocaret/ z i Herodis odiū/ transmisisset. Que cū herodes crederet/ z Marianis ise mali uolētia/ fidesz faceret/ iratus/ z anxio furore succēssus/ cū amicis/ lōga oratione conquestus ē. Eoq; eis suadētibus/ z Alexandra Mariāis matre/ ad ei⁹ gratiā promerēdaz/ deductus ē/ vt eaz tanq; i regiam maiestātē excidiū moliētēz/ capitali dānataz supplicio/ iuberet occidi. Que quidē tantū i se excitauit generosi animi/ vt vilipēsa morte/ itegro vultus sui seruato decore/ nec ex parte vlla femieo vsu flexa/ z obiurgātē matrē/ tacita audiret/ z flētes ceteros/ genis sicis aspicere/ z vt i triūphuz letissimuz/ nō solum i trepida/ sed alacri vultu/ nullis p̄ salute sua porrectis p̄cibus/ iret i mortēz: eamq; a carnifice/ vt optatā suscipere: Qua qdem tā in mota securitate/ nō solū efferati regis/ tristauit iuidiā/ sed z plura suo noi secula auxit. q̄z i mortalitati sue mēses cōcessisse lachrymis p̄cibusq; suis/ flexus potuisset Herodes. Postq; vero Marianes affabilis femina interiit regis anim⁹ intantuz exarsit. vt sepe sepiusq; nomen illi⁹ iuocaret. Quāobrez oia moliebat facere/ que possent ei super hoc aliquod afferre solatiuz/ quotidie eim cōiunia/ z iocūda colloquia celebrabat/ sed nihilominus ei in nihilo subueniebāt/ ita vt etiā gubernatiōes regni recusaret/ tantūq; dolorib⁹ tenebatur/ vt aliquādo etiā Marianē tanq; viuētē ministris vocare preciperet: Eūq; sic teneretur (vt Iosephus i quintodecimo antiquitatū scribit) egritudo quedā pestifera supuenit. que plures amicoz ei⁹ extinxit. z oibus suspicari p̄buit/ qd' id p̄ iraz dei cōtigisset. videlicet p̄ iniquitate erga Marianē ino cētissimaz cōfecta. Ideoq; z ipe rex ad peiora puenit. vt vltimo tanq; d̄spatus z pfugus solitudines eligeret. Hisq; cogitatiōib⁹ z anxietatibus cōfectus/ nō diu supuixit. sed iualitudinē difficillimā icidit. Iā astrictōe guturis z mētis mutatiōe ita detētus fuit/ vt oia que tali morbo curā cōferre cōsueuerāt/ nihil eidez omnino p̄desent/ ymo dei iudicio cōtraria visa sunt. Unde demuz desperatiōe facta/ medici/ dū nequaq; medicaminib⁹ allatis egritudo cessaret/ z rex nihil recipere potuisset/ que ille vellet iusserūt ei p̄bere/ desperatiōe salutis sue deuouētes. Demū postq; Alexandram socruz suā z filios suos ex Mariane susceptos i terfici iussisset/ Archelao filio ex pellice suscepto successore sibi cōstituto/ vir ab oī iustitia effrenat⁹/ z iudicio oīuz i felicitissim⁹ apud sebastē hoc

Marianes
indigne oc
ciditur.

est Samariam urbem vita decessit.

De Antonia minore Marci antonij filia pudicissima. cap. lxxvi.

Antoniam minorem Marci antonij trius viri et Octaviae coniugae Octaviani augusti sorore filiam temporibus Tyberij cesaris fuit clarissime viduitatis indelebile exemplum. Hec quippe pudicissima matrona cum drusio Tyberij fratri et Octavianum puignanter nupsisset et ex eo Germanicum et Claudium postea Augustus atque Iuliam filios peperisset eius vir in Germanica expeditione opere cognati sui Tyberij veneno extinctus vidua remansit. Eius post mortem cum

etate florida atque conspicua formositate niteretur rata semel honeste mulieri nupsisset: A nemine ad secundas nuptias provocari potuit. quoniam in reliquis vite spatium sub liuia socru intra limites cubiculi viri sui adeo caste adeoque sancte transiegit ut preteritarum omnium Matronarum laudes viduitate celebri superaret. Eandem Encinatos fabricios curiososque ab omni lascivie nota pudicam duxisse vitam et laude plurima extollendam existimo dignam fuisse. Quod si sic fuit. quibus prosequemur proconiis? Juvenem scilicet pulchritudine insignem et Marcianum spurcissimi hominis filium non in silvis et solitudinis sed inter imperalia otia atque delicias inter Juliam Octavianam filiam et aliam Juliam Marci Agrippae libidinis et lascivie ferventissimos ignes inter Marcianum genitoris sui atque Tyberij principis obscenitates et indecora in patria oculis frugis inter mille concupiscentiarum exempla constanti animo et forti pectore castimonia non per templum sculorum et in spe futuri coniugii sed virtuti obsequentes in senectate et morte usque servantes Edepolus nil dignius relictus satis est: quod quidem quia vires excedit scribentium considerandum et merita consideratione extollendum satis est. sacris ingenij reliquisse.

Admirabilis
femine casti-
tas

Agrippina Maronis matre. cap. lxxvii.

Agrippina Marci Agrippae filia ex Agrippina uxore suscepta Maronisque matris post christi natiuitatem anno quinquagesimo et genere sanguinitateque et filij monstruositate ac non minus sua quam ullis claris facinoribus inter claras mulieres reputata fuit. Hec igitur imprimis Gallicule soror fuit nupsitque Seneo Domitio homini fastidiosissimo et graui ex quo Marone insignem beluam (premissis ex utero materno pedibus) peperit. Hec Domitio eius viro intercutis morbo assumpto Marone adhuc puerulo cum formosissima esset Sane frater eius

hō spurcissimus/turpi stupro/ea abusus est: Et sublimatus ī pncipē/sui min⁹
 eius mores approbās/ eo q̄ se lepto dominiꝝ spe miscuerit seu emuli alicui⁹
 impulsu/eā fere bonis oib⁹ puatā in īsulā relegauit quādam: Quo tādēz a mi
 litib⁹ suis trucidato eiꝝ Claudio substituto/ab eodē reuocata est. Que tractu
 tēporis cū audisset valeriam/messalinā variis agentib⁹ meritis cōfossas spem
 euestigio ītranit/sibi natoꝝq; pociūdi orbis īpij/7 celibē pncipē esto Germani
 ci p̄ris sui fuisset frater/sua decora pulchritudinē/aduersus lollia paulinā opi
 tulāte Calixto liberto/7 eliā perinā/narciso fauēte/ope pallātis claudiuꝝ ī pre
 grāde nuptiaz suaz desyderiū traxit. Sz obstare voto honestas videbat/ eo q̄
 illi neptis esset ex fratre: Neꝝ oratiōe vitellij subornati/ actuz ē/ vt idesyderiuꝝ
 suuz cogereꝝ p̄cib⁹ senatorꝝ/ eoꝝ orāte/ fieret a senatu dcretū, quo p̄stareꝝ pa
 truos posse nepotes iducere/7 sic Agrippina volēte claudio 7 orāte Senatu
 eius venit ī nuptiis: Que 7 tādēz Augusta dicta ē. 7 carpēto ī Capitolio fere
 bat. solis sacerdotib⁹ ante ꝑcessuz: 7 iadueros sibi/ seuire cepit supplitijs: De
 mū cuz astutissima esset mulier/ t̄pre captato: q̄s q̄s vtriusq; filij essent claudio
 euz iduxit/ (suadēte illi Mellio polliōe tūc ꝑsule/ 7 vrgēte plurimū pallante li
 berto/ q̄ ob stuprū Agrippine sūme fautor erat) vt Heronē puignū ī filiū adop
 taret claudi⁹/ qđ ante ī familia claudiꝝ/ nemo meminerat. eiꝝ Octauia quam
 ex Messalina suscepit/ 7 q̄ lucio sillano nobili iuueni despōsata fuerat/ spōdereꝝ
 ī cōiuges: Quib⁹ obtētis/ rata ī casses belluā icidisse/ nō tātuz Claudij assidua
 ruz/ gurgitationū affecta tedio/ quātuz ve ante t̄p̄is mortē Britanic⁹ Claudij
 fili⁹ mibi etatē deueniret solidā/ eterita/ narciso etiā p̄ Britanico mlta ꝑcurā
 te: q̄si ꝑposito suo futurꝝ obicē arbitrata/ ī mortē claudij facin⁹ exiciale/ comē
 ta ē. Delectabat q̄desisanus claudi⁹ boletis plurimū/ illosq; cibos/ dicebat do
 ruz/ q̄ ideo absq; semie/ sz sua/ spōte nasci: Quod cū aduertissz Agrippina/ stu
 diose coctos/ veneno īfecit/ eosq; (fm quosdam) īpamet temulēto apposuit. Neꝝ
 cū vomitu/ 7 Alui solutiōe/ videreꝝ claudij salus secutura/ ope Xenophontis
 medici/ veneno illitis pēnis/ ad vomituz ꝑtinuādū porrectis/ eo ituz ē/ q̄ cupie
 bat vxor: t̄pre tādēz ī cubiculuꝝ reduct⁹/ ignaris oib⁹/ ꝑter Agrippinā mortu⁹
 ē. Cui⁹ q̄des mors nō āte ab Agrippia palā nūtiata ē/ q̄z amicorum suffragia/
 omisso britāico/ tanq̄z iunioze/ Hero iā pubescēs/ sublimareꝝ ī pncipeꝝ. Quod
 adeo Heroni gratuz fuit. vt matres illico/ tanq̄z bene meritā/ ī cūctis/ tā publi
 cis q̄ puatis ꝑponeret. Videreꝝ q; sibi titulū/ matri ho ꝑncipatus sūpsisse: Et
 sic/ e specula romani pncipat⁹ Agrippina toto effulsit orbi. Eteꝝ splēdor iste
 tam grādī/ turpi macula/ haud mlto post labefactus ē. Mā cede plurimū atq; ex
 exilijs aliquādiu debacata ē: ꝑterea credituz fuit/ ea paciēte/ ꝑter natura
 les ī matres/ amore illecebrā filio fuisse dilectā/ cū is meretricē ei ꝑsimileꝝ/ iter
 pellices assūpsisset/ 7 ꝑcubitus testareꝝ/ ꝑsepe macule vestib⁹ iniecte/ quotiens
 cuz ea leticta delata est. Dato/ velint alij/ eaz īfacinus hoc filiuꝝ attraxisse/ desy
 derio recupandī dominiꝝ/ a quo delecta videbat: eo q̄ ī Heronē qbusdam ex
 causis/ mlruz oblocuta fuerit. qđ firmari volūt/ ob id. qđ dcreto. Hero sit effue
 tus fugere ei⁹ ꝑtuberniū/ 7 solitudines collocutionū: Attū q̄ patrinū ī coniu
 giuz suuz allererat/ bolleto peremerat/ ineptum iuuenē fraudib⁹ 7 violētia su
 bliamarat ipio: In detestabilē (q̄s q̄z meritam) mortē/ deducta ē. Māz cuz ī mlris
 filio grauis esse/ ei⁹ meruit odiuz/ ex quo oī honore 7 Augustali maiestate/ ab

De Agripina Et Pompea

eo puata ē. Que idignā/ z femīo irritata furore/ eidē vti pcurauerat/ sic se sub repturā ipiuz minata ē. Quib⁹ exerit⁹ Herocuz eā/ z oculatā nimiū nosceret/ z ob memoziā germāici p̄is/ amicoz subsidijs plenā/ veneno ter illicā surripe. conat⁹ ē. S; discreta ml̄ier ātidotis offēfaz vitauit. Demū cū z laqueos ceteros/ quos ī necez ei⁹ tetēderat/ euitassz/ itellerit Herocautiori fraude agēdum fore/ eiqz exposcētī/ ab Aniceto p̄fecto classis/ apud Missenuz/ olī a pueritia nutritore suo/ respōsus ē: nauē posse p̄poni fragilē/ īqua suscepta Agrippina doli ignara piclitari possz. Qd cū neroni placuissz/ eaz ab Ancio veniētē/ q̄si p̄terito ruz odioz penitēs/ ficta filiali affectiōe/ suscepit ī vlnis/ z vsqz domū/ cū reuerētia p̄secut⁹ ē: Inde apparata nauī ī suā p̄nitiē/ ad cenā itura/ illā p̄scēdit/ comitātib⁹ creperio galle z Acceronia libertī/ eisqz p noctē nauigātib⁹/ dato signē/ z cōscijs cecidit tectuz nauis plurimo plūbo graue z oppressit creperiū/ deinde nautis agētib⁹/ vt trāglo mari nauis vēterē ī lat⁹/ auxilia/ a Eronia iuocante comitī remis occisa ē. Et agrippia humero cesa/ z saucia/ z ī mare tādez delecta a littoralib⁹ suffragātib⁹/ ī lucrinū lacuz/ villāqz suaz deducta ē. Inde ab Zgerino iubēte liberto Heroni qm̄ enasissz/ nūtiatus ē. Qui detineri illū iussit/ q̄si saluti sue īsidiatur⁹ venisset. Missiqz sūt Anicet⁹ z Herculi⁹/ thetrarchus z oberius cēturio clasari⁹/ vt illā oīno p̄merēt. Et cū eēt ab aniceto circūdata dom⁹ z ancillula/ quo sola sociata erat/ Agrippina fugissz/ itrogressi ministri ad eaz/ p̄mus Herculi⁹ ei⁹/ fuste pcussit. inde cū ipa cerneret cēturionez ferruz ī mortez ei⁹ expediētez/ p̄roteso vtero clamauit/ vt vētrez ferrirēt: Et sic occisa/ nocte eadez cremata ē z vilib⁹ eregijs/ terra cōtecta: Alij volunt/ a Herone cōspectā post cedez/ z et mēbris/ aliqua ab eodez dānata/ aliq̄ laudata/ z demū sepultā.

De pompea Seneca vxore. cap. lxxiij.

Pompea paulina lucij ānci Seneca philoſophi z oratoris erimij iclita vxor, natione Romana/ licet icerta ei⁹ caream⁹ familie/ post xp̄i dñi n̄ri natiuitatē āno qnquagesimo secūdo/ floruit p̄fētissimi piugalis amoris/ ī viz suuz Senechā/ vniuerso orbi optimuz exēpluz: Accusat⁹ itaqz fuerat celeberrim⁹ atqz optim⁹ sener seneca apud Heronē/ tanqz particeps z p̄sciuz p̄iso soniane p̄uratiōis Quas sub vmbra/ ob vet⁹/ ymo/ ob inatus ī vtutes illi⁹ odiū

ab ip̄o Herone scuiēdi ī senechā via/ p̄pta ē. Esto arbitrati qdaz sint impulsu p̄p̄ec/ atqz tigilini/ vnicuz ip̄atorie credulitatē/ p̄siliuz/ eo itum sit. vt idiceref p̄ Cēturionē seneca/ vt sibi quā vellet mortē deligeret. Quē cuz se ad executionē accingisse/ vidissz paulina/ sepositis p̄solatorijs viri/ aduitā blāditijs/ qb⁹ hortabat castissimi amoris ipulsu/ mortē/ z illud mortis gen⁹/ forti aīo capescere/ vna cū marito suo dilectissimo disposuit/ vt quos iūctos/ honesta vita tenuerat/ iunctos vna mors dissolueret. Et cū ip̄auida tepētē itrasset aquā/ z eadez hora cuz viro/ ad effōdēduz sp̄m̄ venas apperuisz/ iussu p̄ncipis/ cui⁹ ī illā nullū

erat particulare odiū/ad opprimendā paululū ifamiā innacte crudelitatis re-
nitenſa ſeruis/morti ſubtracta eſt. Vlex nō adeo cito ſanguis cōſiſter coactus
eſt/qn pallore ppetuo teſtareſ mulier optiā plurimū vitalis ſpūs emiſſiſſe cū
viro. Tñ cū paucis ānis/viri memoriā laudabili viduitate ſeruafſz. cū alr nō
poſſet/noie ſaltē Seneca/ziūr clauſit diē. Quid pter amoris dulcedinē/z pſpi
cū pietatis iſignie:ac venerabile ſacrū ziugij ſuaſiſſe potuiſſe mulieri optie/
malle honeſte ſi potuiſſet/cū ſene viro mori/qz vitā(vt plurimū faciūt ſemie ſe
cūdis nuptijs nō abſqz erubefentia ineūdis ſeruare. Et. n. in maximā matro-
nalis pudicitie dedec⁹ nōnullis nris tpibus/nō dicā ſecūduz aut tertiū/qd oī
bus. ſere cōe eſt/ſz vſqz ad octauū ſi caſus emerſerit mire pnubiū/adeo familia
re eſt/z nouoz hoīum thalamis iſerre facer vt videant meretriculis abſtulſſe
Quib⁹ pſuetudo eſt/pnoctādo nouos ſepiſſime mutare ꝓcubitus: nec alio ſub
eāt vultu/zugalia ſepi⁹ iterata/cura. qz ſi p ſanctiſſimū hōeſtati pſtarent obſe/
quiū. Egdez nō ſatis certū eſt an ex lupanaris cellula/an ex p̄mortui viri thala
mō tales exire dicēde ſint/nec ſuſpicādū/quis agat aut in honeſti⁹ intrās/aut
ſtulti⁹ itromittēs. Heu miſeri/quo nri corruere mores: Eōſueuere veteres/qb⁹
erat pnus in ſanctitate aimus ignominioſuz arbitrari/ne duz ſeptimas/ſz ſecū
das iniſſe nuptias/nec poſſe de cetero tales hōeſtis iure miſceri m̄onis. Ho
dierne aut lōge aliter/nā libidinofā pruriginē reticētes/ſuas formoſitates ca-
riores qz ſeſe exiſtimātes:qn̄/crebris ſpōſalitijs viduitatis ſuperata fortuna/
totiens placuerint varijs maritis.

De Sabina popea Heronis vxore. capi. lxx.

Sabina popea illuſtris fe-
mina. Herōis ziūr. T. ol
ly Patritij. Ro. filia: a ma
terno quo popeo ſabio vi
ro iclito ſic appellata/ āno qnquageſi-
mo a natiuitate xp̄i/cū eſſz iuiſe formo
ſitatis mulier z vniuerſas. Ro. adole-
ſcētulas ſua pulchritudie excederet/ a
Herone in ziugē ducta eſt. Euz vltra
eximiā ei⁹ pulchritudinē/quaz maxie
ei eſſz ſermo blādus z laudabili ſono
ris dulcedie atqz eidē egregiū ingeniū
z vſatile: que tñ mūera adeo ei ſic col-
lata magno fuiſſent apud oēs in p̄tio/ſi eiſdē hōeſtis artib⁹ vti voluiſſet. Illi
tñ affidu⁹ mos erat/palā modeſtiā p̄ferre/claz aut laſciuia vti(cōe mulierū cri
mē)z cū illi rarus eſſet in publicū accessus/arte tñ nō caruit. Hā cū intelierit-
ſer calida mulier ituitu oris ſui m̄ritudinē z pmores potiſſime delectari/ſemp
ei⁹ parte vellata egreſſa eſt/nō qdē vt abſcōderet/qd cōcupiſci deſyderabat/ve
ruz ne intuētū oculos/liberali nimiū demōſtratiōe ſatiaret/ ſz poti⁹ qd ocula
uerat velo vidēdi deſyderiū linq̄ret. Et ne p mores ſuos/ cū nūqz fame parce-
ret/eo libidinē flectebat ſuā/quo paratior oſtēdebat vtilitas/nullū faciēs inter
maritos mechofqz diſcimē. His iſignita notis femia/obſequētē ſatis habuit
fortunā: Hāz cuz ſibi abunde facultates/ad gloriā generis ſuſtinēdaz ſuppe-

terent. p̄rio Ruffo crispo Ro. eq̄ti nupsit. ⁊ cuz iā ex eo peperisset filiuꝝ/ suggestu
 othonis/ iuuetute luxuꝝ valētis potētisqꝫ Heronis cōtubernio/ eidē Othoni
 adhesit adultero: nec diu: ⁊ p̄iunx effecta ē. Sane is/ seu amoris feruore/ minus
 cautus/ seu iā negens petulce m̄lieris/ tollerare mores/ ⁊ ob id eā in Heronis
 cōcupisentiā trahere conaref. seu sic exigēte fortuna popee/ e p̄iunio cesaris sur
 gēs/ audacius dictare consueuerat/ sꝫ ad illā reddituz/ cui a sup̄is/ oīs concessa
 fuissꝫ nobilitas/ elegātia moruz/ ⁊ diuina formositas/ i qua p̄sisterent oīum vota
 mortaliuz atqꝫ gaudia/ volūtatesqꝫ feliciuz Quibꝫ facile irritata Heronis libi
 do/ adinuēta nō lōga cunctatiōe/ p̄ itermedios adēdidi via/ ināplexus p̄ncipis/
 volēs cupiēsꝫ deuenit. Hec m̄ltuz distulit/ ⁊ artificiosis semie delinimēꝫ adō
 irretitꝫ ē Heron/ vt arbitraref. eā cē verissīma/ que dictare cōsueuerat Otho Qd
 cū noscet sagacissīa m̄lier/ dissimulās qd optabat/ apto t̄p̄refictis p̄fusa lachry
 mis aiebat/ aliqñ se amores suuz aio quo cupiebat/ i ferre n̄ posse/ cū ⁊ ip̄a otho
 ni/ p̄iugali iure obnoxia foret/ ⁊ p̄ncipē teneri gr̄a Artis ancillule pelicis aduer
 tebat: Ex qbꝫ secutū ē/ vt otho sub sp̄etie honoris amorꝫ p̄fectus luxitantiē p̄i
 tie mitteref. Artis v̄o/ excluderef oīno: Inde i Agrippinā supradictā p̄ncipis
 matrē inubei cepit popea/ ducēs aliqñ p̄ncipē/ neduz impio: sed nec libertate
 gaudere/ eumqꝫ esse pupillum/ ⁊ t̄tricis arbitrio trahat: Quibus nēmine ob
 stante ob odiuz fere oīuz i superbiā Agrippine/ actuz est vt Heronis iussu/ vt
 prediximꝫ) misera mater/ violēta morte subtraheref. ⁊ paulatiz subtragēf emu
 li plures: Tandē cuz p̄ncipeꝫ/ in sui dilectionē ardētissimū cerneret/ ⁊ obsta
 cula sui desyderij cūcta fuissē sublata/ i p̄iugiuꝝ Heronis/ retia explicare cepit.
 ⁊ cuz illi iam peperissꝫ filiā vnicaꝫ/ Meminio regulo/ ⁊ virginio ruffo cōsulibꝫ:
 quā sūmo cuz gaudio Heron suscep̄at/ eāqꝫ Augustā popeā appellari iussit.
 Quāobrez mater iā audaci oīone instare cepit. dicēs: nemini vnqꝫ geminā cō
 cellisse noctez/ qñ euestigio sequeref cōcubituz: neqꝫ se fore degenerē/ ⁊ secūdi
 tate vteri/ atqꝫ formositate corporis impatoris mereri nuptias: Et cū iam fla
 grantez p̄ncipeꝫ i desideriuꝝ conubij traxisset: p̄mo octauia contunx/ oliz clau
 dij Cesaris filia in pandeteriam insulam innocua relegata est. Et demuz vige
 simo etatis sue anno impulsu popee Herone mandante occisa/ ⁊ popea Cesari
 iuncta coniugio: Sed non diu/ longis artibus/ quesito ac potito culmine/ eo ga
 uisa est. Nam pregnans iterum facta/ fortuitu Heronis ira calce percussa/ diez
 obiit. Cuius corpus igne aboleri romano more Heron prohibuit. sed exteroruz
 regum ritu/ magnifica exequiarum pompa/ defferri publice iussit. Illudqꝫ odo
 ribus refertuz Juliorum tumulo cōdi: Ip̄se autem. pro rostris illam/ ⁊ potissi
 me formositat̄is precipue/ longa ⁊ accurata oratione laudauit. Nonnulla for
 tune seu nature dona: quibus insignita erat. loco clarissimarum virtutum illi
 attribuens.

Sed iam intermissis aliquantulum antiquarum gentilium clararum Mu
 lierum virtutibus: ad sanctarum virginum aliarumqꝫ Matronarum christia
 ne religionis precipuum decus ⁊ stabilimentum tandem nostra vertenda est
 oratio quod quidem/ ad hoc vsqꝫ tempus sincerum ⁊ incolume seruatur. In
 cuius quidem tutela/ atqꝫ sinu/ optimus sancte religionis christiane status cō
 quiescit.

De sancta Petronilla virgine diui Petri apostoli filia. cap. lxx.

Petronillam autē virginem sanctam diui petri apostolorū principis filiam/tanquā christiane virginitatis primū decus/ceteris claris mulieribus christianis/hic merito proponēdas dignum duxi/eo quod ex eius eximio fulgore/multū ceremoniarū nostrarū claritatis accesserit. Hec itaque anno a natali christiano secundo et quinquagesimo/sue vixit etatis sexto et vigesimo/rome sanctissime geta dōmō/euolauit ad christū:

Hāc quippe virgūculaz diu⁹ genitor suus Symon cognomēto petrus/paulo ante quā christi dñi nri sequeretur vestigia ex vxore sua (postea xpi martyre) cū suscepisset ppulchre suā vxorisq; sue animaduertēs ignorātiā et subrusticitatē/post baptismū/(vt pie quēdam augurari possum⁹) beatissime ac p̄ciosissime virginis Marie tāquā sapientissime erudicēdam informādamq; in oib⁹ tradidit. Que vt erat igenue pietatē et clementie Mater/ac optime fidei et charitatis in dñi⁹ ei⁹ vnigenituz filiu/illaz p̄cipuo quodā ardoris affectu cū philippi apostoli filiā⁹ atq; alijs nonnullis excepit. Quas cū primus de legis p̄ceptis/deq; sc̄torū patruz et patriarchaz obediētia/atq; prophetaz oraculis peroptime et p̄gregie instruxisset. et ad sui ipsius exemplū/docuit omnē frangere sensus molitiē et sanctuz virginitatē carpere p̄positū/contestās ipam sanctissimā virginitatē virtutē magne dignitatē/inescabiliq; glorie fore apud deū optimū. Quia ei⁹ munere etiā in fragili corpore/se deus tāquā sponsus sic et ipsa iueniri vtiq; posse affirmabat. Et quāquā ipis virginibus/magn⁹ foret pudicitie labor/mā⁹ tñ in eterna vita cū angelicis spiritibus dicebat esse p̄miuz: et si temporalis esset custodia remunerationē postmodū expetarēt eternaz: p̄certo quippe tenerēt/icelesti gloria nulluz sacris diu⁹ virginibus/clausuz penit⁹ esse locū/ quoniam cūcta celestiu mātionuz eiusdem oīno esse referata et apta. Atq; vt ipis virginitatē meritū illustri⁹ inotesceret/et quā deo viuo digna foret/apte p̄tulit. quod Iesus xps suus/atq; vnigenit⁹ dei fili⁹ pro humani generis salute hoīez assumere volēs/nō aliud quā virginile vter eligere voluit. Et vt huiusmodi virtutē sibi plurimū placuisse dēmonstraret: et pudicitie bonū vtriq; serui timaretur/se virginē matrē sibi dēlegerat/virgo et ipse p̄māsurus. Et idcirco dicebat suū filiū deū et hominē vter statuisse/viris p̄bere exemplū virginitatē/sicut et ipsa feminis: Monebat p̄terea eas illā supnā patriā ex qua vnusquisq; pp̄ obediētiā primoz parētuz diuulsus fuerat. p̄ter cetera oīa p̄cipue amare/amatāq; optare/et optatam (pro virili sua) per bonas opatiōes acquirere/quā in ipius adquisitiōe/erat p̄ctis finis beatissim⁹. His igitur et alijs cōplurimis documētis petronilla vgo/a gloriosissima matre dñi edocta Et erat diuini spūs adolescētula/sāctiue spiritus documēto suffulta/attētius: sibi censuit p̄uidenduz: ne tant⁹ cruditiōis labor Matris dei amitteret. Et vt fructū aliquē affere posset/Aliqua necessaria huic virginitati ppulchre excogitauit. Et p̄mo quidē decernēs ob celestis

regni p̄miū pudicitie integritatē oīno fuare/qđ tñ sine vite eterne merito/nemi-
nem posse p̄sequi certuz habebat. Eterna autē vita nō nisi p̄ omnimodā diui-
noz mādatoꝝ obseruātiāz p̄mereri nō posse/prout/a maḡo suo dño Jesu xp̄o
audiuerat/dicēte. Si uis ad vitam ingredi/serua mādata: Itē igitur sue glorio-
se castitatis 7 cōtinētie laborez ī iterituz deduceret. Sup oīa mādatoꝝ p̄ce-
pta iteḡerime obseruauit 7 custodiuit. Sciēs p̄terea p̄ceptoꝝ obseruationem
duplici genere custodiri/ut nihil eoz que prohibētur faceret/cūctāue que iubē-
tur īplere cōtēderet. Atq; cum sepius audiuiſſz a bt̄issima uirgīe/inter cetera/
scriptū fore/Recede/a malo 7 fac bonū/qz si faceret bonuz/7 nō recederet/a ma-
lo peccatrix haberet. Euz nihil ī bonis utiq; haberet q̄ misericordie corpora-
lis opa exercere posset/dicēte ei⁹ sanctissimo genitore petro. Ecce dñe nos reli-
quim⁹ oīa 7 secuti sum⁹ te/ad misericordie sp̄ūalia se cōuertit/ 7 crebris oꝝoni-
bus/7 obsecratiōib⁹/vigilijsq; ieiunijs/ac alijs opib⁹ bonis idēsinēter p̄ximuz
adiunare cōtēdit/ Ac quecūq; sc̄tā/quecūq; amabilia/ 7 quecūq; bone 7 optie
fame eēt. die noctuq; cogitare 7 meditari minime recusabat/atq; quib⁹ possz
operibus satagebat p̄mereri que dñi essent. postremo quoq; vt esset sācta 7
corpe 7 sp̄ūeriā ad fuandaz toti⁹ corporis castitatē/ pro qua fiducialiter sue
virginitatis palmā postmodum expetere posset/suos oēs corporis sensus ab
oībus īquinamētis mūdauit/nec nō vt 7 aiām vna cū corpore mūdaz haberet/
oī cum custodia ēt cor suuz custodiuit. persepe q̄ illud dñi sui documētū me-
morās. quo aiebat. Beati mūdo corde. qm̄ deuz īpi viderēt. 7 aliud diui p̄is
sui petri dictuz sepius repetituz. Castificate aīas v̄ras filij carissimi Sciēs p̄-
terea (a bt̄a uirgīne matre dei edocta) sp̄ōsuꝝ celestes/a uirginib⁹ eius sp̄ōis/nō
corporalia s; sp̄ūalia cōcupiscere ornāmēta (reiectis oīb⁹ hui⁹ seculi p̄ōpis) or-
nabat se tunicis/īprimis humilitatis 7 charitatis/atq; iusticie auro. ac sancti-
tatis oīs gēmis spelēdescere ānitebat. Et ī cūctis suis operib⁹ bonis/speculato-
rēm deuz soluz sibi cōstituebat. Et cū speciosa nimis haberet/ sciens sp̄ōsum
deum zelātez/sūmope sibi cauebat/ ne cuiq; cōcupiscēdi occasionez tribueret.

Magna profecto fuit hui⁹ sc̄tē petronille dignatio/magna 7 beatitudo/mā-
ximiq; īpius fulgores uidelicet oculis suis comeruisse videre inuisibile x̄bū/
quod ī principio erat apud deū p̄ qđ 7 facta sunt oīa/ carnē. factuz 7 hūanātū
inter mortales habitasse/plenū omni gr̄a 7 veritate: Vidisse īpius gloriā atq;
potētiāz/nō ī verbo tñ/s; in signis ac virtutib⁹ plurimis/cūctis ve credētib⁹
in euz/dedisse potētiāz filios dei uiui fieri: nō vt superiores clare mulieres io-
ui spurcissimi hoīs: Vidisse p̄terea post ei⁹ turpissimā mortē/pro salute mūdi
equanissime perlatā/postq; tertiuū diez triumphatorē mortis/ ex sepulchro re-
surrexisse atq; ī celos postmodū/eodez corpore/propria x̄rute cōscēdisse: Et vir-
tutez sp̄ūs sc̄ti/tam ī ipaz/q; ī ceteris/ī linguis igneis demississe/ cui⁹ munere
oīum linguaz sciētia 7 agnitiōe 7 īpā dōata fuit. **P**terea 7 p̄ciosissime ei⁹
matris Marię x̄ginis cōsortiū meruisse/a qua tanq; a cōsumatissimo oīuz sciē-
tiāz doctore/optimā bene beateq; viuēdi normā haurire meruit. Quid plu-
ra: vidisse 7 genitorē suuz Symonē petrū piscatoꝝ duduz ignaz 7 subrusti-
cum/ad tātaz puenisse sapie cognitionē vt iterogāti dño. Quez dicerēt hoīs
īpm̄ esse/Euestigio respōdisse. Tu es christ⁹ fili⁹ dei uiui/Qua cōfessiōe/eidez/
dño dictuz fuisse. Et ego dico tibi petre: qz tu es petrus/7 īpe super hāc petraz

Dignitas
magna pe-
tronille.

Petronilla
habuit bea-
tissimā x̄ri-
sti matrem
magistram.

edificabo ecclesiaz meā/ z vltra/ ex nūc tibi p̄dono clauēs regni celoꝝ: vt qđ sol ueris sup terrā/ sit z icelū vtique absolutuz/ Postremoq; sup omnez plebez suam p̄ncipem euectum cōsperisse: Demuz z iter apostolos cum ceteris virginitibus z alijs sanctissimis mulieribus affuisse, quādo Symboluz fidei sanctuz vnanimiter/ ad iditium sue vnanimitatis/ s̄ctissimi apostoli cōposuere: Quib; qđē donis petronilla virgo/ super oēs claras femias predictas nō modo clara/ z clarissima effulsit. Post ascēsiōnez vero dñi/ cum per aduētuz spūs sci super singulos apostolos alios quosq; credētes ignee lingue sedissēt. vt diuersis loquellis/ varijsq; loquerētur. Petrus apostolus cū ceteris apostolis abiuices dissesturi/ normā prius future predicatiōis i comune cōstitutā/ ceteris oibus hinc ide disp̄sis/ ipse solus cuz aliquib; christi discipulis z alijs ase p̄uersis z vxore ac petronilla/ i Antiochiaz nō multo post perexit. z sedez apostolicam ibidez p̄ septez ānos prius sibi cōstituit. Eumq; istic eius s̄cta p̄iunt petronille mater/ martyriuz pro christo (Eusebio cesariēse teste) cōstati pectore ptulisset/ hinc ipso sanctissimo petro apostolo discedēte Romaz profectur; petronilla illuz/ nullis piculis/ nullis laboribus/ aut icomodis idulgēdo/ iter maris fluctus z estus/ iter celiq; procellas/ barbaroz ve perfidias/ z hostium p̄secutiōes z ifestatiōes/ nec nō z quādoq; persequētuz z sceuiētium manus/ eidem igenti aīo i omnibus ministratura subsequi voluit. Eumq; petrus Romam peregrinus cū illa ac alijs peruenisset/ z Ciuitatez olim frugi z modestā/ turpitudinibus oibus z pessimis cōcupiscētiarum exemplis deditaz offendisset. Meritus ne quid cōtrariuz virginitati petronille (pp̄ ipius inmensam pulchritudinez obesset. Illam i magnaz z lōgam corporis egritudinē deuenire p̄misit. Existimans vtiq; ex hoc etiaz magnuz illi lucrum proueniri: si talem p̄feret mēbroruz iacturam: Merūtānē iugiter illam comouere nō desistebat/ talem languorem equo perfere animo. Dicēs dominū redemptoꝝ nostrum/ hoc modo/ ipsam in magna premia destinari volēs z decernēs/ per huiusmodi afflictiones corporis eam experiri oportere. In tātam itaq; totius corporis iualitudinem petronilla deuenit/ vt e lectulo aut surgere/ aut moueri/ minime poss; nisi quantum alienis lacertis āniteret. Igitur aliquando discipulis discubētibus cum petro. Titus quidaz discipulus/ vidēs petronillā i valitudinariaz/ dixit petro. Cum omēs a te sanentur ifirmi/ cur petronillam/ sic iacere p̄mittis? Cui petrus: Quia sic expedit ei/ verum tamen ne putetur i possibilitas sanitatis eius meis sermonibus excusari: Euestigio ad illaz ait. Surge petronilla/ uelocituz: z ministra nobis: Que statim sanata/ surrexit/ z eis ministravit. Completo autem ministerio. Dixit petrus: Petrōilla: redi ad lectuz tuum: que statim rediit: z vt prius languore/ laborare cepit. Ac si patri diceret. Mi genitor sancte/ vt valeaz animo/ quicq; tolerare nego. At preciaz pars hec corpore maius habz. Eligo etenū mi pater sanctissime per omnez hanc vitam meuz atq; humanuz diem/ pati semper/ vt expurgata z expiata hinc euadam. Deniq; petronilla cum pristinam sanitatem ac pulchritudinem recuperasset. Flacus quidam Comes Romanus/ eam videns etate valentem/ z totius corporis formositate conspicuam/ in ipsius mox concupiscētiā decidit. Romaneq; honestatis z iustitie inmemor/ (vt illam sibi acciperet vxorem) cum armatis accessit/ At illa/ ingenuc modestie predicta/ benignis sermonibus/ eidez dixit. Generose comes: si me vxorem habere desideras iube ad me virgines matronas z graues venire/ que

Uersus.

Flacus comes.

De

Sancta

Martha

me ad domum tuam vsq; affortient. Quas cum ille pararet. petronilla magis ac magis orationibus ac ieiunijs insistere cepit. viaticoq; domini sacratissimo suscepto se iterum in lectulo reclinans. post triduuz. pridie chalendas Junias ad christum migravit. At flacus delusum se videns. ad Felliculam petronille sociam se conuertit vt aut sibi nuberet. aut Idolis ymolaret. Qd cum illa vtrū q; renueret. eam in manibus z crudelissimis suplicijs christi martyrem fecit. qua mortua. eius corpus in Eloacam proiecit. Quod cum sanctus Iheronimus eleuasset. Iussu beatissimi petri apostoli in via Ardeatina vna cum sancta petronilla cum aromatibus honorifice sepeliuit. **T**Ac sic diua petronilla. vt posteris non solum virginittatis z pudicitie prestaret exemplum. etiam per aspera per angusta. z durissimos huius vite anfractus diuino munere euolauit ad celum. Atq; postmodum vt eius sanctitas. ab vniuerso claris honorifica res obsequijs. aniuersalis ei⁹ festiuitas pridie chalēdas Junias vbiq; celebrari cepta ē. **D**e sancta Martha christi hospita virgine. cap. lxxj.

Martha preclara christi Jesu discipula. hospitaq; largissima. z multa sanctitate egregia. nobilitateq; facultatibus. ac etiam regia propinquitate.

necnō z omnium bonoz fama satis clara. āno a Natali christiano sexagesimo nono. apud Aquēsem vetustam Salliarum vrbez. creberrimis miraculis decorata. migravit ad dominū: Eius vitam sancta Marcella eius Ancilla. claro sermōe cōscripsit. Hec itaque virgo. pago Hierosolymoz oppido

Bethanico. regalis prosapie. Syro patre. Eucharīa matre extitit oriunda: Cui⁹ vterini fuere. Maria magdalene natu minor. z sanctus Lazarus a dño postmoduz a morte suscitatus. Que qdez femina. ipmis fuit elato venustozq; corpe decorata. hebraycis litteris ap̄pne erudita. z smōe facūda. ac egregijs morib⁹. necnō z castitate reffulsit p̄cipua: cui⁹ p̄ q̄q; multaz oraz dux haberef egregi⁹. etiā eū fratre z sorore iure hereditatē materne. tria possidebat oppida. et qb⁹ quotānis mltos p̄cipiebat fruct⁹. z puētus: De qb⁹. cuz natura esset piētissima. z sacras nō ignoraret litteras. etiā ab ipa sua adolescētia. iā sacruz Euāgeliū p̄des visa ē. Et et ipis suis āplis. puētib⁹ sibi facēt. de iniquo mamona amicos. qui postmodū eā recipēt. i eterna tabernacula Sane p̄mittēdo innumerabiles n̄ modo domesticos s; ēt barbaros. quos iugit sustētabat. pascebat. restiebat. atq; visitabat. Jesu xp̄i dñi nr̄i. eiusq; p̄ciosissime matris. ac mltoz apostolorū a se potissimū adiuta necessitas. Euāgelij text⁹ eloq; a quo p pulchre elicif. ipi⁹ p̄ conta isouēdo sepi⁹ pegriatiōis ipoz icomoda. Hāc āte q̄ noscet xp̄z iesuz xū fuisse dei. p̄feta. xii. ānis. accēbissimos emoroidaz cruciat⁹ cū mltō sāguis p̄fluuiō. ptulisse. nōnulli tradūt. i qb⁹ cuz mltā. (sine aliquo sanitaē remedio) i medicis expēdisset peccuniā: tādez auditis crebērimis ac p̄maxis xp̄i iesu miraculis. credēs ipz vtiq; vez di filius. i audatiā fidey. virgineū pect⁹ armās. dixit icorde suo: Edepol haud dubito. qn si ipi⁹ vestimēti symbriā. cōtingere pote-

rosana fiam: Quã cum retro tandem tetigisset ipseque conuersus eam benigne con-
 sperisset, filia inquit esto confidens et iucunda quia ipsa tua indubita fides te saluam
 fecit: Quibus dictis illico sanata se sensit: Quo plane beneficio Martha permo-
 ta eidem deinceps tanquam vero Medico et benefactori optio ac eius preciosissime ge-
 nitrici inherere per omnia cepit. atque ipsi tanquam sui iuris feminam se se suo magiste-
 rio erudiendam informadamque contulit. Ob eam rem et diuus Ambrosius E-
 moroydam eam celsius appellandam: Unde et Eusebius cesariensis in septimo
 sue ecclesiastice libro. hoc miraculum tanquam historie dignum his verbis comemo-
 rat dicens: Mulier que sanguinis profluuium diu pertulerat a Salvatore (vt sa-
 cra Euangelij tradit historia) curata Hierosolimitane urbis ciuis fuit. Cuius
 domus suis temporibus ostendebatur. In cuius foribus basis quedam ieditio
 re loco collocata monstrabatur. In qua ipsius mulieris velut genibus prouolu-
 te palmas que suppliciter tendentis ymago ere videbatur expressa: Cui nihil-
 ominus et alia ere statua adstabat fusa in habitu virili quadam Stola mirifi-
 ce ornata: et dexteram mulieri porrigentis: Ad cuius statue pedem e basi quedam
 herba noua specie et inusitata nascebat. Que cum erborata esset usque ad Stolum
 erei illius indumentis crescere solebat: que cum ad vertices usque ipsius vestimenti
 creuiscet maximam vim ad depellendos omnes morbos languoresque habere dice-
 bat ita vt quecumque fuisset illa corporis infirmitas hastu eriguo illius graminis
 depellebat. Afferens nihil omnino habere virium si decerpere ante quam symbria
 illius ere vestimenti contigisset Contestans illam Statuam ad similitudinem
 vultus Iesu fuisse formatam: quam ipse Eusebius se vidisse asseruit. Ad Mar-
 tham autem vnde digressi sumus nunc nostra vertenda est oratio. Cosecuto igitur
 sanitatis beneficio euestigio vt familiaritatem christi medici sui mereret
 adipisci se se magisterio et doctrine beatissime matris eius informandam tradi-
 dit. A qua primus humilitatis documentum accepit ad saluatoris sui exemplum
 dicens: Se nequaquam ab eodem filio et Salvatore suo non didicisse celos fa-
 bricare non Angelos creare nec ipsius deitatis insignia operari sed tantum modo hu-
 miliari ac cetera virtutum quarumque documenta intra humilitatis custodiam
 aggregare. Sicque eidem magistri et Saluatoris sui Iesu christi proponebat exem-
 pla imitanda: quoniam ipse utique humilis et mitis pastorque et agnus poterat
 dici: qui pro omnibus venerat imolandum: Et vt ostenderet nihil ipsa humilitate
 sublimius protulit ipsam celorum dominum in paruo Bethleem foramine se
 enitam fuisse panisque inuoluisse a pastoribus visum a Stella monstratum atque
 ibidem a Magis adoratum necnon et alia huiusmodi humilia de christo ostendit:
 Undeque et charitatem sumope comonuit amplexari quoniam in ipsa sola dice-
 bat vniuersa legis cauda pendere atque cum eadem sola dei similis fieri posse:
 Ea propter hospitalitati magis ac magis (toto mentis ardore) insistere cepit. Hac
 per hoc factum est cum Martha letabunda dominum aliquando hospitio rece-
 pisset vt soror eius Maria ad pedes ipsius sedens et dulcedini verbi dei iteta
 occiosa maneret Cuius rei causa martha contristata apud ipsum conquesta
 est quod eam in ministrando laborantem non adiuuaret. At dominus iudex sic
 interpellatus marie causam defendendam suscipiens marthe euestigio respondit
 Martha Martha sollicita es sed turbaris erga plura cum vnus sit necessarium quod so-
 roz tua Maria tanquam optiam partem prelegit. que nunquam auferret ab ea: Ac si dicet

Tu adhuc nauigas/ & illa iá i portu est. Ea quippe excusatiõe/ maria securior
 sedit. In istis aut duab⁹ mulierib⁹/ duas vitas figuratas esse/ aureli⁹ p^r Augu
 stin⁹ dicit. p^rsentez videlicet & futurá/ laboriosaz & getaz/ ac tēporalē & eternaz:
 His aut beneficijs minime i⁹grat⁹ Iesus semp eas mirū inmoduz amare cepit.
 q^d lachrymaz cōtristatiõe i morte Lazari eaz fratris cū maxio charitatis affe
 ctu erga eas mōstrauit. quādo occasiões eaz fletus abstulit/ & suscitatu Laza
 rum ipis sorozib⁹ viuuz reddidit vt illud cōprobasse videret/ pie est flere cuz
 flentib⁹/ Eo quidē miraculo Martha felicissimā nimiū se existimauit: atq³ pro
 maria dignitate sibi duxit. Qui regis oīuz ac dñi/ societatez meruiss³ hēre/ quē
 angelici spūs iugiter hēre cōcupiscūt: Et ne tātū muneris ess³ i⁹grata/ quoad ipse
 Saluator oīuz Iesus christ⁹/ iter hoīes/ vt homo fuit/ nil aliud p^rter ipm dñz &
 redēptorez suuz/ studio curabat p^rcipuo/ q³ vt ab ipso quē tota veneratiōe cole
 bat/ obsequi poss³ & ei⁹ ac genitricis sue p^rciosissime p^rmereri grām/ Qui & ipse
 demuz ex tot laborib⁹/ tantisq³ beneficijs ipēsis/ tātaq³ tanq³ inclita fide/ huic
 benemerite virgini Marthe/ post ascēsiōnē suaz/ donuz spūs sc̄ti i linguis igne
 is cū ceteris apostolis/ ac ardētissime ei⁹ germane Marie magdalene etiā pro
 p^rmio cōtulit. Quo sanē munere/ nō solū hebreze sue lingue s³ & diuersaz lingua
 ruz sciētia ppulchre edocta fuit/ atq³ eodez igne succēsa/ p iudeaz i Euāgelio/ n̄
 modicuz laborarūt. Eumq³ i ipis & oīuz virtutuz exercitatiōib⁹ Martha & ma
 ria sine intermissiōe ipi deo & Saluatori suo placere āniterētur/ a Iudeis inume
 ris iurijs & cōtumelijs/ atq³ dānis imēsis laceffite/ patriū soluz linquere p^rpul
 se sūt. Trāfacto igif mare cuz Marimio alijsq³ nōnullis xp̄i fidelib⁹ Martha
 & Maria magdalena nō lōge/ a Māssilia insigni galliaz vrbe applicuere/ Inde
 Martha (ibidē sorore relicta) ad miteranea pēntrās/ ad Aquēsez vrbē puenit.
 Ubi cuz ess³ lingua disertā & igenio diuino ac pacuto/ eiusdem populi ptem ad
 xp̄z puerit. atq³ ipi⁹ fidez nō soluz lectis fmonib⁹/ s³ & pdigijs/ ac clarissimis
 miraculis semp p^rprobauit. Ex qb⁹ hoc vnū ad honestādaz historiā soluz ap
 ponēduz hic cēsui Siquidē Draco mire magnitudis erat/ quodā i nemore/ inē
 Zrelatez & auinionē pstitit⁹/ medi⁹ v³ aīal residuusq³ Draco quē icolle terra
 securū vocabāt/ vñ & locus ipm (cū p^rus appellaret niger) postmodū appellarūt
 terrascurū: hic cū oēm lōge lateq³ vastaret puintiā/ & nō solū armenta & pecu
 des/ s³ & agricolas quoq³ & agros stercore suo absorberet & vastaret. Ad eūdē
 Martha ipa pploz p^rcib⁹ p^rmota illico accessit/ quē cuz aqua bñdicta i modūz
 crucis aspsiss³. cōfestiz tanq³ ouis/ ipi⁹ cigulo se alligari/ & interfici p^rmisit. Ibiq³
 deinde quā diu/ vixit/ vt carne/ nō carnaliter viuere/ se comprobaret/ Ardentes
 dyaboli sagittas iprimis ieiuniorum & vigiliarum multaz frigoub⁹ restrigere
 curauit/ Atq³ pro salute multoz labores inumeros/ persecuciones/ angustias/
 ac egritudies plurias patientē ptulit. Uescebat p^rmis ānis herbis crudis radi
 cibsq³ ac pomis siluestrib⁹: Postea coadunato/ ibidē fratru ac sorozū p se co
 moratiū/ & basilica edificatis/ satis ibi etiam asperam duxit vitam: carnem. v³
 & omnem pinguedinem/ oua/ & caseum ac vīna omnino declinans/ semel dum
 tarat/ indie comedebat: Hieme ouina pellicea & palio/ estate vero tunica & byr
 rho: Interrulla capna/ ex more iduebat/ nudis pedibus/ albā cameli mitraz
 i capite gerēs/ Cyngulo isup nodoso ex setis eqnis pfecto/ corpusculū suū iugi
 ter cigebat/ q^d adeo i memoriā passiōis dilectissimi hospiti sui affligebat/ vt ex

putrefacta carne sua sepi⁹ & mes effluerēt. Extēsis solo ramis arbozeis ⁊ lapi de capiti supposito, recōbebat. Obsecratiōib⁹ sedule itēta erat, p qb⁹ cēties ex more suscepto i die/totidēq; i nocte gēna flectebat. Sīd/spe ⁊ caritate/ceterisq; virtutū fulgorib⁹ insignita. Mēsa ei⁹ cū pegrinis ⁊ hospirib⁹ persepe ex more erat. Dū a dīnis exhortatiōib⁹ cessaret, crebris manuū opib⁹ iuigilabat. & ba autē q̄ p̄dicādo p̄ferbat/etq̄sitissimis miracul⁹ p̄firmabat. Porro dū apud Auinio- nez egregia xp̄i apostola/ml̄tos curaret egrotos/ ecce iuuenis qdā/ q̄ Rhodāi Annis aqs obrut⁹ iterierat/ ei suscitād⁹ obijc̄: Quo viso/ illa mori iuxta illuz (cūctis astātib⁹) humi i modū crucis se p̄strauit. ac his & bis dñz rogauit: O Adonay xp̄e Jesu magī me⁹/ q̄ tua sctā/iefabiliq; clemētia fr̄ez meū lazarū di- lectū tuuz/ amortuis suscitasti q̄ tenes clauēs mort⁹ ⁊ vite / q̄q; morti ip̄eras ⁊ fugit/ q̄ ⁊ mortuos iuocas ⁊ resurgūt. Respice hospes mi charissie/ ⁊ respice q̄ so ad fidez ⁊ circūdāriū p̄ces/ ⁊ resuscita puez istū/ vt vidētes virtutes tuas ma gnas/ credāt ite dūz ⁊ uuz ⁊ viuuz Qui uiuis ⁊ regnat cū p̄re ⁊ spū sctō/ i secula seculoz amē: Et apprehēsa mortui māu: In noie dñi iesu xp̄i puer iquit surge/ hisq; dicitis/ enestigio viu⁹ ⁊ icolumis surrexit. ⁊ baptisimū suscepit. Obitu suū lōge ante p̄sciuit Deniq; cū p̄ ānuz fere febrib⁹ estuasset. nocte media ante trā sit⁹ sui diē xp̄s festiu⁹ tot⁹ ad eā venit dicēs: Veni mi dilecta hospita veni/ eri d̄ carnis ergastulo/ ⁊ ad palatiū celi trāsi/ qm̄ ⁊ tu me sepi⁹ suscepisti: Grāz & o d̄solatos p̄solādī/ quā tibi singulari p̄uilegio p̄tuli/ nequaq; tibi ēt post dormi tionē auferas: Eosq; q̄ ad sepulchrū tuū exgrēde opis tue/ grā duote aduene- rint/ idubitatē exaudiā: Postmodū Martha p̄cepit sibi dñicaz passionē/ quā hebrayce scriptā secū hēbat/ legi: Que dū secūdo legeret/ ⁊ lector diceret: pater iman⁹ tuas comēdo sp̄m̄ meū: illa/ dignā dō/ tradidit aiaz/ Tertiodecio lustro toti⁹ vite sue explete/ sexta feria/ ⁊ hora nona/ q̄ xp̄s mūdū redemit/ q̄rto (vt pre missuz ē) chalēdas angustas/ quo qdē die/ ei⁹ āniuersalia d̄notissime celebrāt. Magn⁹ itaq; fuit hui⁹ ml̄ieris fulgor/ meruisse videre ⁊ palpare/ illū q̄ ante tē- pora fuit. ⁊ p̄ quē facta sūt xp̄a/ q̄q; venerat i plenitudine t̄por⁹/ ⁊ q̄ habebat po- testatē ponēdi aiaz suā/ ⁊ itez recipēdi eam: Suit nihilominus ⁊ alia Martha martyr/ Marij vxoz/ q̄ sub claudio p̄ncipe martyrij cū filijs sui Audifaz ⁊ A- bachū atq; marito palmas adepta est.

I De sanctissima christi apostola Maria Magdalena. cap. lxxij.

Maria magdalena ardētis-
sima christi Jesu discipu-
la ⁊ apostola/ a vico iudee
Magdalo sic appellata/ re-
gnāte ⁊ ipante romāis Nerone / āno a
natali xp̄iāo sexagesimo octauo/ si lōge
a Marsilia galliaz vrbe / migravit ad
dñz: Nec qppe/ vt aliqb⁹ placz. ab āti
qs qbusdā r̄gul⁹ generosā duxit origi-
nē/ ⁊ syz nobilissimū it̄ hebreos viz/ ha-
buit p̄ez: q̄ vti suis p̄teporaneis sua i
gēti pulchritudine letuz spectaculum
prebuit/ sic ⁊ posteris oib⁹ itegerimū/

De Sancta Maria Magdalena

atq; p pulchritudine dñi amoris / z penitentie p̄hemne reliq; exēplū: **M**ā cū eēt abs-
 q; noticia creatoris z saluatoris sui Jesu xpi vti pec^o erat: post ei^o x^o noticiāz
 (mediātib^o ipi^o feruore z penitētia) euāgelia z voces cūta; gētū sonare cepe-
 rūt. Que ei; (vt diu^o ait hieronym^o) aures tā dure / z p̄cordia d̄ scilicet tā durata
 poterūt sine lachrymis hui^o scitissime peccatricis audire p̄uersionē / p̄niam / ac
 feruorē: Edepol ē nouis efferēda p̄conijs / cuz sit oīuz peccatorū singulare sola-
 tiuz: Hec igiē Maria iē Judeoz m̄lieres / nō solū generis nobilitate z diuitijs /
 sz z toti^o corpis pulchritudine admirabilis atq; formosissima fuit. **A**deo vt pp
 ipi^o imēfaz z iuisfaz pulchritudiez / i taz grādē duenerit famā / vt mltos iudeoz
 viros / ad ei^o lasciuiā sectādā traheret / z suis facultatib^o pene spoliaret. **M**ā iē
 cetera / tā grādez ac placidū hēbat oculo; vigorē z nitore / vt quos benigne as-
 picēt / sui nescios / z inobiles fere redderet / sz z capiliū aureū hēbat supra mo-
 dū numēosuz z lōgū / qd̄ ruffuz cū exquisitissimis cynocynullis z gēmis mirifice
 p̄ponebat. faciē isup oī splēdore elegātissimā / quā ēt purpurisso / z cerussa iugi-
 ter d̄p̄gebat. Collū p̄terea z aures / auro z margarit̄ supra modū ornabat. **E**-
 burneū pect^o oib^o p̄ciosissimis ornamēt̄ decorabat / atq; vniuersū corp^o **A**rmil-
 lis aureis / z iocalib^o ac vestimēt̄ aureis purpureisq; cū ipedibus fluxis sūmo
 studio iugiter p̄ponebat. z flagratissimis odorib^o quottidie ad lasciuiā puocā-
 das vtebat: Et cū eēt ēt n̄ mediocriter erudita / z i loquēdo blāda / z lepidi mo-
 ris / vt i quocūq; sua x̄teref oīo illa vtiq; cū eēt. facie / atq; leporis plēa / audic-
 tes i sui dilectioez traheret. **S**z nec possent hui^o m̄lieris vanitates clamo expli-
 carī / q̄s ad d̄cipiēdos puocādosq; hoies isui amorē / corp^o suū pornabat. **H**ac
 p hoc / cū se fecissz ēpitudis p̄tribulū / iur̄ ēt effecta ē d̄lubrū d̄monioz. **T**he-
 rū dño n̄o Jesu xpo aliqñ p̄dicāte z terrore peccatorib^o itētāte Maria p̄festi-
 hisdē finōib^o p̄pūctā / āte oculos cordis sui / sue turpitudis culpas z eternū d̄i-
 iuditiū exponēs / dolore qz cordis intrisec^o tacta / culpas suas fletib^o amarissime
 puniēs. his x̄bis corā d̄o sua p̄fitebat z d̄plorabat peccata: **H**eu me Maria:
 qz facta suz sic Sodoma / z p̄busta sic Somora: Quis miserebit̄ peccatū meis.
Duri^o offēdi q̄s sodoma qz legē nesciēs illa d̄liq̄rat. Ego accepta / peccaui / z d̄o
 i citate dñi vilificata ē aīa mea / d̄letū ē d̄libro viuētū nom̄ meū / facta sum sic
 nocticōax idomicilio: nec p̄solātē me iuenio: p̄sidero / a d̄xtris z aspicio: nec ē q
 coḡscat me: piit fuga ame: z n̄ ē q regrat aīaz meā: facta suz sic vas p̄ditū: audi-
 ui vitupatioez oīuz circūhabitātū: **T**he dici illi / i quo me ifelicē genuit vter^o /
 z lux ista crudel̄ accepit. oportuerat me poti^o fuisse nō natā: q̄s sic igētib^o / fa-
 bula fierē: Et licz i puluere mort̄ d̄ducta sim / verūtñ surgā / z icord̄ clamabo ad
 dñz: **D**ū mih / nūc t̄pus adsit acceptabile / z dies saluū / qz i morte nō ē mēoria / z
 i inferno nlla sit p̄fessio: **H**is fletib^o amarissimis / p̄fusa maria / spē nō modicā su-
 sciipiēs / iqt **Q**uid frustra d̄cepis: femia peccatrix: **S**urgā ait z ad dñz iesū xp̄z
 dñz deū viuū z x̄u / rez oīuz creatorē / f̄dēptorēq; meū certissimū ibo / dolorēq;
 meū itez atq; itez / plagā / ac vni / x̄sa scelera mea amarissime d̄plorabo: **A**d ip̄z igi-
 tur dñm **J**esuz christuz **M**aria plena fide p̄uersa / tanq; sui oblita / non inuitate
 tamq; ad medicuz suuz / in domuz **S**ymonis leprosi / pharisey vna die conui-
 uātez / nulla p̄sideratiōe habita / lymphatico more / sparsis chrymib^o / veste p̄cisa /
 z lacerato pectore / ad pedes ipi^o **S**aluatoris sui retro irruit / z p̄cūbēs / sui cor-
 dis cōpōtionē lachrymaz fōte d̄mōstrauit / z ipius pedes lachrymis rigauit / z
 lauit. atq; sepius d̄osculās / chrymibus terfit / z mūdissio sue d̄uotiois vnguēto

De ipsius
ingenti pul-
chritudine

Mariae cō-
uersio.

pungēs dicebat. Eraui mi dñe sicut ouis p̄dita/ q̄re famulā tuā/ne lup⁹ crude
 lis duoret eā. Multi dixerūt aīe mee/nō ē salus ip̄i i dō ei⁹. Iñō itres mi dñe/i
 iuditiuz cū famula tua: Defecit aīa mea i salutarī tuo, d̄fecerūt ⁊ oculi mei la-
 chrymis/effusa ē i terra gloria mea: Mēmēto dñe q̄ puluis ⁊ x̄mis suz: vide
 hūilitatē meā/ ⁊ dolorē meuz/ ⁊ remitte mihi vt refrigerer/ p̄usq̄z ate abeā: Cui⁹
 cū p̄fessionē ⁊ penitētiā vidissz dñs: Ait: O mlier magna ē fides tua idcirco di-
 missa sūt tibi peccata tua: q̄q̄z enormia ⁊ plurima: Quecū i oī famulatu duo
 tiōis ⁊ p̄fessiois sue nō ēet repudiata/ ⁊ talia ex ore ei⁹ audissz x̄ba ausu fami-
 liaritatis cōfisa/ etiā aliud sup sanctissimū dñi caput/ p̄ciosissimi liquoris effu-
 dit vnguētuz/ adeo fragratissimū/ vt tota dom⁹ ex odorib⁹ ip̄i⁹ fragratia more a
 romatū redoleret. His ex sētētia gestis/ maria euestigio/ domū reuersa/ vniuersa
 mōilia ⁊ ardētes gēmas/ ac oīs corpis cult⁹/ ac secularis habit⁹ oīno d̄posuit ⁊
 reiecit oīaq̄ fr̄i lazaro/ ⁊ sorori marthe x̄gini p̄signauit/ q̄si sui p̄positi ip̄ediū
 tuz: Et habitu ip̄i⁹ medici ac maḡri sui dñi iesu x̄pi/ hūili v3 tunica/ ⁊ hūilliori
 palio sese iduit/ ac p̄tegere voluit. Quo qdē habitu toto t̄p̄e q̄si vite sue p̄tēta
 fuit. Et d̄iceps toto vestigio ip̄i dñi iherēs/ q̄si sui oblita/ cū ip̄o suo maḡro ⁊
 doctore suauissimo tāq̄ optimā p̄tez oīb⁹ reb⁹ p̄posuit/ ibi suū gaudiū ibi suā
 req̄e ac vez cibā existimās. q̄ ei⁹ refectio sp̄ūalis/ meliorē sibi existimabat/ q̄z
 quācūq̄ carnalē: vñd ⁊ postmodū/ ip̄i⁹ dñi ⁊ saluatoris sui/ reb⁹ ac locis/ i oīb⁹
 comes sēp extitit/ ac d̄ sua substātia eidez/ ac p̄ciosissie ei⁹ gēitrici Marie/ necnō
 ⁊ apostol⁹ igēti charitate mīstrare nō destit. Quoz bñfitio ⁊ s̄ctimōia p̄mor⁹
 Iesus/ illas mirificis iditijs diligē mōstrare dignat⁹ ē/ Eñd vt ip̄az ⁊ Marthā
 sororē suā igēti amore ⁊ dilectiōe p̄seq viderēt/ nō soluz i resuscitatōe Lazari
 eoz fr̄is sz ⁊ i effusioe lachrymaz ei⁹/ euidētissime p̄probat. q̄ x̄e pietatē ⁊ amo-
 ris iditiuz fuit/ cū post lachrymas/ mox frat̄ eidez ēt viu⁹ reddit⁹ fuerit. Mirz
 imoduz/ ei⁹ dulcissimis ac suauissimis oblectabat̄ fmōib⁹/ nec sibi qcq̄z digni⁹
 aut illustri⁹/ v̄l ēt iucūdi⁹/ q̄z assidue alere aiuz suuz/ p̄sumatissimis ip̄i⁹ dñi do-
 cumēt. Ex qb⁹ plane/ eā oīmodā d̄i sapiētiaz/ ac rez oīuz diuinaz sciētiaz/ pul-
 cherime p̄meruisse/ ⁊ ebibisse reoz/ vñd ⁊ tanq̄ opuz dñi electrix/ atq̄ illi⁹ vere
 disciplie doctrix/ d̄ se p̄ctis mortalib⁹ ad bene beateq̄ viuēduz oīb⁹ dieb⁹ vite
 sue/ optimū p̄buit exēplū: Sicq̄ eidē suo maḡro ac dño/ ⁊ matri ip̄i⁹ x̄gini in
 afflictioib⁹ p̄stituit vsq̄ ad mortē p̄ceteris magno solatio ⁊ comodo fuit: Eo
 dñiq̄ icruce p̄ salute oīuz exaniato/ Maria extēplo/ abiecta, oī molitie/ atq̄ sui
 ferus d̄bilitate seposita/ scisa veste/ chrinibusq̄ resoluū/ mesto ⁊ ardēti aīo/ sese i
 ter frequētē turbā/ ac ip̄ios satelites p̄hiciēs/ ad crucē ip̄i⁹ accessit/ ibidēq̄ p̄-
 strata eā p̄plectēs/ pijētissimis eiulatib⁹ ⁊ plāgorib⁹ āpletari ⁊ scissimū cruozē
 exoculari n̄ d̄stitit. atq̄ hīsdē āplexib⁹ ⁊ vocib⁹/ sepi⁹ ip̄z suū dilectissimū ma-
 ḡr⁹ ⁊ dñz reuocabat exāimē: Neq̄ eā ab amoī ip̄i⁹ armatoz furētū man⁹ re-
 trahē potuē/ aut sacerdotū ⁊ pilati p̄sidijs ip̄ātis edicta/ qb⁹ cauebat̄ ne qs eidē
 viuo aut mortuo aliq̄d p̄stāet pietatē offitiū: Sic s̄ct⁹ amor/ sicq̄ itēgeria fids/
 ac igētia bñfitia suadebāt/ ac p̄strigebāt: qb⁹ merito laudāda/ colēda ac splē-
 dido/ p̄cōio vēit maria/ Quo qdē fidey feruoī/ ⁊ amoī/ ac sedulitate/ maria: Tu-
 rita appellata ē. Sz ⁊ post mortē/ cū ip̄i⁹ absētiā p̄fere n̄ possz. p̄ totā noctē/ n̄
 semel aut bis/ sz crebro/ (tāq̄ sui oblita) ad sepulchrū ei⁹ cucurisse d̄phēsus ē. ⁊
 licz p̄us ip̄z dñz cū altā Maria vidē ⁊ adorāe meruerit/ ⁊ ab ip̄o dño iesu/ auc

De Sancta Maria Magdalena

te. audisse dicat: et domi per noctem rediisset. nihilominus ibidem diu manere non (ob ob
 siderium non potuit: sed iterato ad sepulchrum cucurrit. Quo illo tempore cum lapide quo mo-
 numenti fuerat clausus ablatum vidisset. illico ad symonem petrum et ad Joannem (quem
 plurimum diligebat Iesus) cucurres dixit. Heu mihi domini mei quia tulerunt dominus de
 monumento et nescio ubi posuerunt eum: Quibus respondit petrus et Joannes ad mo-
 numentum et ipsi mox cucurserunt. ubi cum letiamia et Sudarium quo domini caput iuo-
 lutum fuerat seorsum positum vidisset eum resuscitatum perfecte illico crediderunt. At
 maria que domini maiestatem sepe nouerat recedens oino recusauit. ymo ad monumē-
 tum plorans pertinaciter persistere decreuit. Et quia ipsa plorans persistens et se inclinans
 duos angelos in albis in loco monumēti sedentes unum ad caput et unum ad pedes
 ubi positum fuerat corpus magistri sui uidere meruit. Qui eam uoluntatem et quasi amētem in
 crepando dixerunt. mulier quid ploras et quem queris? Quibus illa (ignorans quod angeli essent)
 dominus meus inquit ego ploro quia tulerunt eum et nescio ubi posuerunt eum: cum tamen paulo ante
 adorasset eum: Cumque ipsos angelos intueretur nesciens ipsos angelos utique tamquam alienata
 huc atque illuc faciem circumferendo nihil aliud sapere videbat aut desiderare nisi vi-
 dere dominum Iesum cuius suauissimum consortio iam dudum plurimum delectata fuerat. Denique
 est retrosum uersa ipsam dominum Iesum statim aspexit. quem cum nesciret ipsum existimauit
 hortulanum esse: Cui et dominus ipsidem respondit quibus et angeli illam interrogantes inquit. Mulier quid
 ploras quem queris? Illa tamquam amens nil aliud respondit. nisi. Domine si tu sustulisti eum
 precor dicito mihi ubi posuisti eum quia ego eum tollam: Cumque ipsam mariam appellasset
 euestigio quem facie non nouerat uoce recognouit. Ulex est aliquo in errore persistens
 nequam illi dominus Rabbi. id est magister uocauit. Tanta quippe erat illius mentis perturba-
 tio ut quem hortulanum putabat dominum nuncuparet. Et dei filium resuscitatum magister uoca-
 ret. At Iesus ad eam (quem querebat uiuentem cum mortuis que errore semineo et muliebri in-
 becillitate huc illucque curebat et corpus occisi querebat. cuius pedes uineta tenuer-
 rat) locutus est dicens: Noli me tangere: Nondum enim ascendi ad patrem meum: quasi diceret:
 Ex quo non credis me perfecte surrexisse: non mereris me tangere. Sic nec dum putas me
 ad patrem meum ascendisse sed hominum fraudem sublatum: meo itaque tactu te indignam facio:
 Hoc autem Iesus dominus suum dixisse quodam asseuerat: non ut marie dilectissime sue querentis
 studiis obtunderet. sed ut dispensationem carnis assumptam idiuinitatem gloriam sciret esse
 mutatam et nequam uellit esse cum domino quem spiritualiter debuerat credere regnare cum patre:
 Post ascensionem homo dilectissimi magistri sui usque ad missionem spiritus sancti una cum pa-
 triosissima eius genitrice Maria omnibusque apostolorum atque alijs plurimis utriusque sexus
 discipulis et ipsa in cenaculo montis syon propter timorem iudeorum in oratione ardenti perseuerauit.
 propter quod et donum spiritus sancti et ipsa recepit. Eodemque modo ignee lingue super eam sicut et
 in ceteros quosque discipulos sedere. Et loquellis diuersis uariisque loqueretur. per quam ei est
 tanquam apostolorum nulla gens externa nec ulla barbarica lingua difficilissima uideretur.
 Preceptum etiam eidem a domino datum hoc ad predicandum dei uerbum primo per iudeam dei
 de ad quasdam Gallicas nationes tandem statuit proficisci: Discessuri itaque ab in-
 uicem apostolorum normam primum sibi future predicacionis in corde constituerunt. ne forte alij pe-
 stilentes falsique apostolorum abducti: diuersum aliquid his que ad fidem christi initebantur ex-
 pōnerent. Omnes igitur apostolorum una cum beata Matre iesu et ceteri omnes in uno positum ipsi
 xii. primi pastores spiritu sancto repleti. Breue quoddam future sibi predicacionis inditum in
 unum conferendo. quod unusquisque sentiebat. composuerunt atque. hanc credentibus regulam
 dandam esse statuerunt. Quam quidem regulam: Symbolum multum et iustissimis causis appella-

uerunt. Nam symbolus grece: apud latinos collatio et iditium appellari potest. Hoc est quod plures in unum conuerterunt. Id quippe fecerunt apostoli in his sermonibus in unum conuocatis quod unusquisque sentiebat. Inditium vero uel signum diceretur: ut ex illo cognosceret. ille qui christus uere secundum suas regulas predicaret. Discessuri igitur ad predicandum apostoli et omnes fideles istud unanimitatem et fidei suae iditium posuerunt. ut uel primo Symbolum fidei unusquisque in corde suo deinde in documentis suis pretermisisset et potestissime predicaret: ut si forte aliquis occurreret predicatorem de quo dubitaret. Symbolum. id est. Inditium perderet. utrum foret hostis uel amicus: His itaque fidei signis pulcherimis atque iditijs Maria magdalene ab Apostolis sumptis post separationem apostolorum prius in iudea efficacissimum sermonibus predicauit. Deinde rebus suis amplissimis pro christo Magistro suo pietissime erogatis Domoque suo in Ecclesia constructa ut iudeorum persecuciones declinaret. primo ut spiritui sancto assentire uideretur ad gressus secundum domini sui preceptum transire constituit. Discessura vero imprimis a beata uirgine sanctissima Maria doctore sua cuius licentiam eius et benedictionem exoptulisset. Illa quaedam et precipua uite precepta pietissime de nouo dedit. uel suare parsimoniam paupertate gaudere mansuetudinem colere studere paci puritatez cordis sumope amplecti ac pacientiam in omnibus custodire: His et alijs documentis susceptis uale facies beatissime uirgini Marie cum Martha sorore sua lazaro Maximio sanctissimo et optimo viro et septuaginta duobus discipulis unum et alijs plurimis christi fidelibus sociata nauigio tandem post multas tempestates acti Marsiliam nobilem galliarum urbem applicuere: Ubi cum applicuissent. imprimis multos labores multasque egestes ac tribulationes agentium illi populo sustinere coacti sunt: uel ipsa nihil eorum molesti uidebam pro christo quia egregium et gratum aliquem fructum acquirere sperabat. Itaque eius reges ac reginam cum multis suis exquisitissimis declamationibus nec non et in mirabilibus exquisitissimis quoque miraculis conuertisset et ad inuicem terranea loca sine saculo sine pera aut alicuius adminiculi secularis ad Aquenses uel pedibus suis cum ceteris comitibus penetrauit. quibus in locis etiam fundas erectisque Ecclesijs multis. At solo deo efficere digna ac de excelsis locis excelsa pretereplare posset. ad exemplum Saluatoris et magistri sui Iesu christi qui oraturus ascendit in montem uel in templum et in Tabor monte se transfigurauerat. Monte caluario cruci successerit fuerat. ac in monte Olyueti infulgida nube celum penetrauerat nec non et denique et montem Syon in cuius summitate cenaculum erat sibi et apostolis spiritus sanctus datus fuerat. rati montes et colles rationem aliquam cum celestibus habere: (omnibus ualefaciens) spiritu sancto inspirata Marsiliam uersus regrediens ad secretissimum locum in montem processit. Ibidem etiam cum multa lustrasset loca tandem aspissimum montem xii. millibus ad urbem predictam per secretissimum et quo uix reptando manibus genibusque posset ascendere diuinitus sibi preparatum inuenit. Quo quidem loco delectata pro triginta annos incognita postmodum sterit. ubi plane nec aquarum flucta nec herbarum aut arborum erant solatia: ut ex hoc manifeste probaretur quod Magister suus Iesus christus ipsam non terrenis refectionibus epulis disposuerat facere. Qualibet autem die septem horis canonicis ab Angelis in ethera eleuabatur et celestium agminum gloriosos precetus corporeis etiam auribus audiebat. unde dicitur singulis hijs suis uisibilis facienda uisibus pro eos angelos ad locum proprium inde reuocata alimenter corporalibus nullatenus indigebat. Demum Magdalena iam etate matura sciens se iam ex itinere longum minimumque difficile in sopore suauissimum placidumque quiete ad omnia

De Sancta Maria Magdalena

Jesu christo ppediez se traducturaz/atq; eo cōductuz/ vbi bonis bene acte vi
te corōa/7 oīuz sc̄tāz actionū p̄mia p̄ferunt. vt se p̄parare. nō ad mortez/ s; ad
īmortalitatē videref. p̄xio āte resurrectiōez dñi die/ ministerio Angeloz/ ex mō-
te illo supradicto/ cū marīo splēdore, ante altare vbi sc̄tūs vir Maximīus erat
ēpus delatā ē/ Quaz idēz vir sc̄tissim⁹ ad modū solis radiātez cū īspiceret/ ml-
to tremore/7 pauore/ p̄terit⁹ est. Ad quē illa placido vultu/7 suauissimis vno-
mib⁹ aloquēs. Accede igt ad me/ mi pat̄ sc̄tē/ accede ad filiā/ tuā/ nec verearis:
Eōuocās igit Maximīus ēpus sacerdotes, eīdez sc̄tissimū dñi sui corp⁹ 7 san-
guinē offerēs/ tāta cū d̄uotioē/ tātaq; cū lachrymaz copia suscepit/ quāta ei⁹ di-
gnatiōi p̄petere noscēt. Eoq; suscepto/ euestigio ibidē āte altare/ suuz sc̄tissimū
dō optio reddidit spiritū: q̄ exāimata illico tātis flagrauit odorib⁹/ vt d̄libutā
optis vnguēf̄ putaref. Maximīus at/ sc̄tissimū corp⁹ diuersis aromatis/ p̄di-
tū/ eo ī loco honorifice sepelliuit. De eiusdē hō Magdalene sc̄tissime mulieris
admīrādīs/ plurimis re miraculis qb⁹ ī vita parit̄ 7 post mortē claruit/ modo
mibi pluria 7 iaudita q̄dez/ vndiq; se offerūt. scribēda: q̄ p̄sulto nūc relinquo.
ne lōgaz nimīuz videar cōtexere historiam: Huiusmodi itaq; Magdalene o-
līm peccatricis p̄uersatio fuit 7 penitētia/ ac demū vera sapiētia/ adeo fulgida/
vt etati nedicā sue/ s; seculis oīb⁹/ nihil vsq; audituz fuerit/ ip̄a ardētius/ ip̄aq;
sancti⁹/ vt merito cūctis claris mlierib⁹ ī oī genē claritatis 7 fulgoris veniat p̄-
ferēda: Demuz plurimi fr̄acoꝝ reges/ aliq; p̄cipes 7 p̄potētes illi⁹ puīcie 7
regni viri/ existimātes nō modicū sibi/ posterisq; suis affēre glorie/ q; se penes
steterit/ 7 vitā celibez duxerit xp̄i Apostola Magdalēa/ quā ob hoc sc̄tissimaz 7
celi Reginā fere arbitrabant. ne loci illius (ī quo p̄ triginta ānos aspime vixit
memoria facile diluueret) Ibidē igens tēpluz/ deīde monasteriū p̄e ceteris mi-
rabile p̄struxere/ atq; plurimis ei⁹ reliquijs/ eo d̄latis/ cuz igētib⁹ diuitijs 7 p̄
uētib⁹/ nomini dedicauere suo. Ad eundē at locū inaccessibilē/ 7 iter niuū/ d̄in-
ceps 7 ī p̄fēs vsq; cū quottidie signa fiāt pluria (īnumerabiles populi ex oī or-
be) ad vota p̄soluēda/ 7 ad p̄probādā verā ī ip̄az dilectiōez ac deuotionē/ necn̄
ad d̄ducēdas puigiles ī ei⁹ ātro noctes iugit̄ cōcurrūt. Qui t̄plm 7 antrū itro-
gressi/ mor/ vt locus 7 lapidē quāmarie p̄spiciūt/ sup quē triginta p̄tinuis ānis/
sine vllō p̄orsus stramēto aut tegumēto genuit/ si tñ illa ges dicēda erat/ super
quē iugib⁹ oīonib⁹ cū lachrymis pene dies noctesq; iūgebat/ ī marīaz peccato-
ruz suoz p̄rictiōez/ ex illi⁹ sc̄tissime penitētie p̄sideratiōe resoluūtur/ Nec vllus
adeo/ duri 7 obdurati cordis iuenit q̄ eūdez locū adeat/ se a lachrymis cohibe-
ri possit. Ad quē/ cū aliqñ venerādus sacerdos. F. petrarcha cū multis/ deu-
otiōis causa accessisset/ prouolutis genib⁹/ lachrymisq; perfusus/ exp̄āsis mani-
bus. hos in eius laudem cecinit versus.

Dulcis amica dei/ lachrymis inflectere nr̄is:
Atq; humiles atende preces nostreq; saluti
Consule: namq; potes: neq; tibi tangere frustra
Permissum: lachrymisq; pedes perfundē sacros:
Et nitidis siccare comis: ferre oscula plantis:
Inque caput domini: preciosos spargere odores:
Nec tibi congressus p̄rimos a morte resurgens:
Et voces audire suas/ 7 membra videre:

Immortale decus lumenq; habitara per eum:
 Hec quicq; dedit etherei rex christus olympi:
 Uiderat ille cruci herentem/nec dura pauentem:
 Iudayce tormenta manus/turbeq; furentis
 Iurgia z insultus:z equantes verbera linguas.
 Sed mestam intrepidamq; simul/digitisq; cruentos
 Tractantem clauos/implentem vulnera fletu:
 Pectora tondentem/violentis candida pugnīs:
 Uellentem flauos/manibus sine mora capillos:
 Uiderat hec inquam dum pectora fida suorum.
 Diffugerent pellente metu/meroz ergo reuixit.
 Te primam ante alios/tibi se primus obtulit vni.
 Te quoq; digressus terris/z ad astra reuersus.
 Bis tria lustra/tibi numq; mortalis egentem:
 Rupe sub hac aluuit/tan longo in tempore solis
 Diuinis contenta epulis/z roze salubri:
 Hec domus antra stillantibus humida saxis:
 Horrifico tenebrosa situ/tecta aurea regum:
 Deliciasq; omnes z dulcia viseris arua/
 Hic inclusa libens longis vestita capillis:
 Heste carens alia/ter denos passa decembres.
 Diceris/nec fracta gellu/nec victa pauore:
 Hecq; famem z frigus/dirum quoq; saxa cubile/
 Dulcia fecit amor/spesq; alto pectore saxo:
 Hec hominum non visa oculis/stipata catheruis
 Angelicis/septemq; die subuecta per horas:
 Celestes audire voces/alterna canentes
 Carmina/corporeo de carcere digna fuisti:

De sancta Thecla virgine z martyre. cap lxxiii.

Thecla xpi scitissima virgo/
 p̄maq; ei⁹ martyr/ diui pa
 uli apostoli ardētissima di-
 scipula/ Herone impurissi-
 mo hoie Romāis ipante/āno. s. nono
 z sexagesimo salutis nre/post inume-
 ra accerbissimaq; tormēta/apud Selu-
 tiaz Asye vrbez pro xpo p̄stātissime tol-
 lerata/nono chaldas octobris/cū ma-
 gno sui nois fulgore/migrauit ad xp̄z.
 Hec quippe cū natiōe esset asyathica/
 ex iconioq; isigni vrbe originē ducēt/
 nō soluz parētuz generositate magno-
 ue sue pulchritudis fulgore/sz z atrocissimis imāissiq; tormētis/pro castitate/
 proq; fidey ardore cōstātissime platis/clara z isignis plurimū fuit: Cui⁹ mat
 Theoclia nomie cū virgūculā ipaz/Thamiro cuidā nobili z ppulchro iuue

ni nupsiſſis, ſtriguit diuū apſolū paulū, ea i vrbe i domo cuiuſdā ciuis noiē honi ſiphoſi chriſtianiffimi ac optimi viri, q̄ .vz domui theoclie vicina erat/ de caſti tate/ deq; oſone/ atq; alijs plurimis virtutib⁹ ſimonē facere/ Erat aut paul⁹/ ea ſā ctroz documētōz elegātia iprimis iſignit⁹. vt vel ipos lapides excitaret i amo rez redēptōis xp̄i/ q̄ gdez verba cū audiffet Thecla/ mor tātaz eidez attulere voluptatez/ ymo poti⁹ quādaꝝ felicitatez: vt deuz aliquē ſuis i cōctiōib⁹ audif ſe viſa ſit. In fenestra itaq; domus ſue p triduuꝝ q̄ſi ſui oblita/ audiendi hoīs pellecta/ ſine vllō proꝛſus cibo ꝑſedit/ vt ide a nemie amoueri potuerit: Qd̄ vbi matri nūtiatus fuiſſet/ z rem vero agnouiffis/ illico ſpōſuz ad ſe accerſitū/ cū la chrym̄is/ his v̄bis alocuta ē. Heu prohdolor/ hucq; fili mi thamire/ nouū tibi ſpectaculuꝝ dictura ſuz: Tres q̄ppe ſunt dies totidēq; noctes/ ex quo Thecla ſpōſa tua/ xp̄i nescio cuiuſdā ꝑphete amore detenta e fenestra (vt vides) nō rece dit. Ibidez plane tāq; i epulis itēta ita viro cuidā peregrino/ ſeductoria de il lo v̄ba efficaciffime promēti adheret/ vt etiā miꝝ videat/ quomodo talis v̄gū cula/ ſe tam ſeuiffime affligat. Accede ergo iqt ꝑtinus ad eā qm̄ tibi d̄ſpondi eam. Eūq; ambo puellaz dulciſſimis v̄bis aloquerentē/ hortarent q; vt vel ali quid diceret/ aut ſaltē i eosdez oculos ꝑuertere dignaret/ illa adeo pauli doctri ne itenta/ ſe nil ſenſiſſe viſa ē. At thamir⁹ ſpōſus euſtigio excruciat⁹ ad hoſpi tiuz pauli (de ei⁹ doctrina/ deq; religiōe ſciſcitatur⁹) perxit. Qui cū certioratus eſſet/ eū fore chriſtianū/ q̄ v̄gines ſuis exhortatiōib⁹ nubere ꝑhiberet/ i digna tione z furore ſuccēſus/ ipſuz vinctū ſertilio ꝑſidi ꝑſentauit. Illicoq; paulus in carcerē includi iuſſus ē. Ad quē nihilomin⁹ thecla (q̄buſdā mūerib⁹ carceris ianitorib⁹ oblatiſ) iclito z inuicto aīo/ audiēdi ſeriffimi hoīs quida/ tetrū car cerez itrare nō horruit/ ꝑſtrataq; pedib⁹ ſcti viri ei⁹ vincula z pedes exoſcula ri nō ceſſauit/ grādez ꝑfecto fidez/ egregiūq; amores ꝑſeferre viſa ē. Eidemq; paulus cuz ml̄ta tradidiffet documēta/ eāquoq; iā infide ſōdatiffimaz cuz cō ſperiffet/ cōmōuit/ ſibi necceſſe fore ꝑ varios cruciat⁹/ z erumnas itrare i regnū dei/ verū tñ eidez in erumnis ꝑſeuerātī/ opēq; ꝑetēti/ tanq; filie cariſſime adēſſe ſibi deuz z dñs Jeſuz xp̄s oīuz ſaluatores nō dubitaret/ quēadmoduz iꝑe polli cit⁹ eſt i ꝑſalmo: videlicet. Cuz iꝑo ſuz i tribulatiōe/ eripiā z glorificabo eū/ quo tam ꝑſente ꝑſidio armata/ clamaret cū ſidutiā/ ac cū a carnificib⁹ veniret exeru ciāda/ z diceret. Dñs illuminatio mea/ z ſalus mea quē timebo? Dñs ꝑtector vite mee/ a quo trepidabo? Si exurererit aduerſuz ꝑliuz. i iꝑo etiā ſpabo: The cla igit̄ his documētis z alijs ꝑoptime iſtructa/ a ꝑocūſule accerſita/ i terroꝛa taq;. Eur ſm ꝑconioꝝ legē nō nuberet/ ſidēq; conubij ſuaret/ Illa eidē quidq; reſponderē haud eſt dignata. Quā obrē ꝑcōſul i dignatiōe nō modica como tus/ paulū iprimis duriffimis v̄beribus ceſuz extra ciuitatē depellēs/ Theclā v̄ginē tanq; maleficā ſupplitio igni exurēdaꝝ dānauit. Sz thecla iā documētꝝ pauli ꝑmonita/ vbi ſe crucis ſigno ꝑmuniffis/ i ignē ꝑroiecta/ diuino eā ꝑtegēte auxilio/ ab icēdio ꝑenit⁹ illeſa/ ex inde cū gaudio exiliuit/ quo quidē miraculo magis magiſq; roborata/ cū ſe a tāto ꝑiculo adeo liberatā ai aduerteret/ illud ꝑſalmiſte v̄ſuz cecinīt. dicēs. Secūduꝝ multitudinē doloꝝ meoꝝ i corde meo/ ꝑſolatiōes tue dñe/ letificauerūt aīaz meā: Indeꝝ exiēs cū paulo i Antiochiā vſq; ꝑceſſit. Erat tūc Antiochie qdā regulus Alexāder noiē/ qui ciuitati ꝑerat. Is cū vidiffis theclaz v̄ginē/ etate valētez/ corpis q; formoſitate cōſpicuaz/ mor

in ei⁹ ꝑcupiscētia lapsus sue dignitatis imemor asp̄nanti/ q̄b⁹ potuit viribus/
 ꝗgini/ stuprū i ferre curauit: q̄ ꝗgo gr̄adi adeo ptulit i dignatiōe/ vt coronā ei-
 dem prin⁹ d̄ capite excuteret/ eiq̄ palius ꝑscinderet z laceraret/ s̄z z alia mlto
 maiore aiaduēsiōe a dño n̄ro iesu x̄po vltus ē q̄ videlicet eū i quādā mentis
 hebitudinē/ z isaniā mor redigerit Quas obres/thecla tāq̄ malefica z venefi-
 ca castigāda ꝑcōsulī mor tradita ē. Quā cū ad bestias duorādā dānasset. ēt
 tāq̄ ad delicias iuitata/ ad ip̄a sulꝑplicia letissie perit. s̄z etiā ab eisde diuina
 opāte ꝗtute/illesa euasit. Deniq̄ cū fustes z alias bestias/nec nō z pluria alia
 sine ylla ꝑsus lesione ptuliss̄z tormēta/factū ē vt q̄daz mirabilis pietatis vis/
 mor efferratū z adamātinū ꝑcōsulī pecc⁹ ꝑre ꝑpassiōe inocētissie ꝗginis ꝑe-
 netrāet/ z duz ei⁹ i lachrymas emoliret cor. Dicētq̄ ꝗgini. Que nā es tu/ aut q̄
 circa te agūt mirabilia? qz feraz nulla te ꝑtigere pōt ferrocitas? Illa at/ cuz iqt
 ancilla dī viui sim nihil mihi fere nocere possūt. Quā ip̄e ē de⁹ solus/ salus t̄mi-
 nus/ ac vite/ mortisq̄ discretio/ ip̄e lumē vite ē. ijs q̄ i eo sp̄e oēs ꝑstituūt. Et vt
 mlta cōpēdio dicā: Qui i hūc iqt crediderit/ ꝑculdubio/ vitā hēbūt efnā: Hec
 cū audiss̄z ꝑcōsul/theclā ꝑꝑlo liberā remisit. atq̄ ꝑmisit. Illicoq̄ tot⁹ ciuitatis
 popul⁹ ad suscipiēdā ꝗginē cū gaudio effūdīt/ vt ꝑsus migrass̄e q̄i ciuitates
 putaret/ Dis q̄ppe etas/ oīs serus i iubilo ꝑclamare cepit/ dicēs: vn⁹ ꝗus ē dñs
 Iesus x̄ps/ q̄ saluauit inocēt i s̄linā x̄pi ꝗginē theclaz: Tāt⁹ nempe extitit ꝑꝑli
 clamor/ vt i ip̄is vocib⁹ oīsciuitas/ etiā quodaz motu ꝑtremisceret. Illaz igit̄
 vniuersi fideles susceperūt vt patronā dilexerūt vt alūnaz/ ac vt sc̄tās venerati
 sūt. Eo marie/ q̄ nouerāt ip̄az ꝗginē nobile/ ꝗginēq̄/ diuitē/ z qd̄ h̄ is mai⁹ ē/
 ardore fidey/ tam cito/ diuitias matrē/ sp̄ōsus/ ac ꝑꝑaz vitaz q̄i spreuisse z cal-
 casse/ Erat eteīm ꝗgo oī veneratiōe digna/ oīq̄ laude celebrāda/ q̄ cū sūmis d̄
 litijs enutrita/ varijs quoq̄ hui⁹ mūdi blādimentis/ velut q̄busdaz viculis irre-
 tita esset subito ad ꝑdicatiōē vni⁹ pegrini ꝑcionant̄ erupit. z cūcta simul cor-
 poris bona cū ꝗtute comutasse/ atq̄ suaz carnē/ i ip̄o sue iuuetūf̄ flore (tanq̄
 sacrataz dñi hostiaz) d̄o obtulisse visa sit. Itaq̄ thecla haud mlto post/ audito
 q̄ paul⁹ maḡi suus Smyrne ess̄z/ ex iconio aplurib⁹ ꝑsociata/ eo ꝑfecta est. In
 quo z ꝑbenigne/ tanq̄ dulcis filia/ atq̄ charissia/ assūpta z excepta/ mor ei⁹ ꝑe-
 dib⁹ ꝑuoluta ē/ z aliquot dieb⁹ (i s̄structionis gr̄a) ab eodez charitate q̄daz d̄tēta
 ē/ nō eodē vtiq̄ loco aut refectione (vt aliq̄ arbitrati sūt) s̄z i op⁹ dī/ vt rebus mul-
 tis ꝑbatū ē. Quo i t̄ꝑre/ ml̄tis ab eodez documēt̄ admonita z edocta ē. Ut po-
 te oimodaz sc̄timoniaz z ꝑfectionē ad imitatiōez saluatoris sui ꝑlecteret. di-
 cēs ex hoc potissimū eaz ꝑfectaz eē debere/ sic z pat̄ celestis ꝑfect⁹ ē. Et vt cau-
 ta sollicitaq̄ ess̄z ꝑtra isidias calidi hostis/ z q̄lia ꝑtra eū sumē deberet arma:
 Qualib⁹ ve ornamēt̄ tanq̄ sp̄ōsa x̄pi se oppor̄teret ornari: Postreōq̄/ ad om-
 nē laborē z ꝑsecutionē ꝑferrēdaz/ ex ꝑsideratiōe marie i s̄tabilitat̄ hūane/ ac cō-
 tēplatiōe felicitat̄ efnē: Dēiq̄ z virtutes ac vitia discernē/ ac qd̄ iter bonū z ma-
 luz/ fictāq̄ ac verā hūilitatē iteress̄z docuit. His igit̄ z alijs ml̄tis thecla ꝗgo
 a brō paulo documēt̄ i s̄formata/ ab eo discedēs. Eouū reuerfa/ ide Selutiā abi-
 it/ vbi z sp̄ōsus iā defūctū replēs/ tāq̄ vera ch̄risticola z ꝗgo/ ml̄tos z exēplo/ do-
 ctriāq̄/ atq̄ miraculis x̄pi iugo subiugauit/ z indeq̄ tāti mūeris gr̄a ꝑcepta/ nō
 d̄litijs/ nō voluptatib⁹ aut q̄busuis peccat̄. s̄z soli dño/ idultū vite spatiū hūmi-
 lis z d̄uota exhibuit: Et ne qd̄ accep̄at domū i cauta z negligēs custos amittēt/

currebat vt nō negligeret atq; festinabat. vt brauiū superne p̄rie celerius cū so-
dalib⁹ suis ḡginib⁹ cōprehēderet. Quāq; igit̄ hec sanctissima ḡgo Thecla cla-
ruerit virtutib⁹ ⁊ miraculis/ quātaue sc̄timonia/ i hodiernū vsq; p orbes vbiq;
tota fidelis testat̄ ecclesia. Demuz post multos labores p xpo exactos senties
beatissima virgo sibi adesse mortez/ dixit. Dñe rex meus ⁊ de⁹ meus/redēptor
q̄ oīuz/ p̄cor adesto mihi/ ⁊ aīaz egrediētes i tuo misericordi sinu pijentissime
excipe digneris. Tua eīz in fide ⁊ misericordia sperās adte venio ⁊ hec dicēs
fāctuz ip̄i dño emisit spirituz nono. v3 chalēdas octobres. Quo quidē die/ei⁹
annuaz diez celebramus.

¶ De sancta domicilla flauia virgine. cap. lxxix.

Domicilla flauia nobilissi-
ma ḡgo Ro. flauij Elenē
tis romāi p̄tificis/ ex foro
re neptis nonagesimo sa-

lutis xp̄iane anno/ q̄s q̄s ⁊ rez terrenaz
abūdātia/ corporalibusq; bonis admo-
duz flozeret/ p amore xp̄i celestibusq;
bonis/ ip̄rimis/ Thery ⁊ Archilei eius
eunuchoz documētis p̄monita oēs cō-
iugij voluptatē/ omēm q; posteritatis
curā/ diuiciāz illecebras/ seculi p̄pas/
ac diuitiaz oīuz cupidinē respuens/ vt
mūdū sibi crucifixisse p oīa ostēderet/

seq; mūdo/ atq; ne cuiq; de se prorsus etiā leuē obseni rumoris fabulā faceret/
reiectis oib⁹/ (vt p̄missuz ē) seculi p̄pis/ se tunicā humilē iduit/ ⁊ sacro velāine
ab auunculo suo p̄tifice romāo cōsecrari fecit. ac ḡginitatē p̄petue votū p̄ma
emisit/ Que tametsi foret/ generis nobilitate/ doctrinaq; ac religiōe admodū isī-
gnita/ adeo/ vt merito/ iter claras ml̄ieres cuiuscūq; p̄ditiōis veniret p̄putāda/
verūt̄n̄ inter alia/ etiā hūc sibi fulgoris titulū v̄dicauit/ q; pietatem adeo ada-
masse sūmo ardore vīsa ē/ vt pp p̄tinētes ⁊ largas ip̄i⁹ elymosinas/ ei⁹ aula/ pau-
perū dom⁹ dicere/ cū pene om̄s egestate laborātes ei⁹ auxilio/ sustētarēt/ ⁊ cō-
fouerent. pupilli q; om̄s/ i ea matrē/ iuenisse dicerent. Eūq; his i virtutib⁹ iugi-
ter ardētissime obuersaret flauia hec virgo Dñs q; multimodis vexatiōib⁹ san-
ctos suos ad patiētīā tēptare cōsuevit/ etiā ip̄saz itolerabiliuz tēptationū dis-
crimīa subire coegit/ vt ip̄e sua diuīa ḡtute/ p̄ patiētīā/ ex huius vite turbini-
bus quasi de pelago eruēs ad portuz salutis/ pducere videret/ maximā itaq; ei
dez/ ⁊ ceteris xp̄i fidelib⁹ p̄secutionē excitari p̄misit/ Quippe cū xp̄i fidez ⁊ ver-
bo ⁊ ope sine cessatiōe/ p̄stātissime p̄dicaret/ ab ifidelib⁹ iussu domiciāi p̄ncipif
capta/ bonisq; oib⁹ ip̄rimis spoliata/ ac inumeris ḡberib⁹ cōtumeliasq; diu af-
flicta/ i pontiani isulā deniq; relegata ē/ vbi cū lōguz pro xpo duxiss̄z exiliū/ ac
ml̄tos i bidez/ et ⁊ doctrina ac miraculis ad xp̄i p̄duriss̄z fidez. tandē i cubicu-
lo dom⁹ sue cū Euphrosina ⁊ theodora/ alijsq; cū pluris ḡginib⁹. nōis februa-
rij/ a quodā Tyrāno exusta ē/ quo etiā die/ ei⁹ āniuersalia clarissima/ a fidelibus
cū gaudio celebrāt. Eoz aut̄ corpa statiz a sc̄to cesario diacono collecta i sar-
cophago nouo simul p̄dita sūt.

¶ De triaria Romana. cap. lxxvi.

Triaria lucij vitelij ffis aulij Ro. pncipis p̄iur. ano salutis nre no
 nageffio cū mltis alijs meriti forer. spectabil' i hoc vno/ob feruidū
 viri sui amorē/ac ēt ob istā nature atrocitatē / tāse fuit ferocitatis
 p̄tra mliebrē mores: q̄ vago/merito venerit appellāda Discordāti
 bus igit ob pncipatū vitelio Cesare atq; vespestiāo/actū ē. vt cū itrasset terraci
 nā volscoz oppidū, nō nulli gladiatores sub iuliao quodā duce/ z remiges/ēt
 plures romāe classis/haud lōge/a Eyrceo mōte sub Appollinario p̄fecto morā
 tis/ z ab his cū vespestiāo sentiētib' p̄ negligētiā z socordiā tenerēt. hui cuiusdā
 iditio/factū ē. vt nocte illa luti' iraret. Qui dū i semisopitos arma aripientes/
 hostes atq; oppidanos ifestos/ ferro seuiret/ triaria hec q̄ p noctē rix secuta/
 ciuitatē itrauerat/ i iugis victoriā auida/ gladio accincta/ z vitellianis imixta
 militib' nūc huc/nūc illuc/p̄ medias noctis tenebras iter clamores dissonos/ z
 discursū tela sanguinē/moriētūq; singult' extremos/nil militaris seueritatis
 omittēdo/irruerat i mifos/adeo vt crudelit' nimiaz atq; supbe/i hostes egisse
 relatū sit. Ingētes i sano pectore/iugalis amoris sūt vires. nulla illis dū mo
 do viri gloriā extollat formido/nulla pietat' mēoria. nulla feminei sexus crube
 sētia/nulla deniq; t̄puz q̄litas extimatio potuit triaria in decus viri/et oīa
 facili labore subire: q̄ nedū feminas/qb' vt plurimū mos ē/idiurno muris mur
 murare isinu iugis exarari/sz robustos iuuenes atq; bellicosos honore qnq;
 corripe. Et si tāto cū ipetu se tulit hec i arma nocturna mulier. q̄s credet. eam
 hoc tm̄ faciore fuisse spiciuā/cū nō psuenerit/seu exitiose sint/seu celebres/sole
 mortaliū pectora subire vtutes.

De sc̄a serapia v̄gine. cap. lxxij.

Serapia isignē v̄ginē z mā
 yre antiochenā tm̄modo
 fuisse inuenim' v̄z qb' ex
 parētib' aut quo ex genē
 nobili/ive ignobili/haud iuenit' potui
 Nobilē nihilomin' ex psequētib' eam
 fuisse reoz/ q̄ sub spetie femie, virilē ac
 nobilē aiuz p̄se ferre visa ē. q̄ pro fide
 xpi castitatisq; amore maritō ai vigoz/
 mltā ac terribilia tormētoz gēera p̄tē
 pferit. Nec igit serapia Hadriāo p̄nci
 pe romāi ip̄ate/āno v̄z salut' nre viges
 simo supra cētessimū/cū romā ex antio
 chia deuotiōis grā adnauigassz/audita quāmaxie sc̄itatis fama Illustis fe
 mine Sabine romāe/cū vna fides easdez iā ambas copullassz (sic q̄ppe morū
 similitudo/mariāz iterse p̄trahere didicit familiaritatē ad illā p̄tin' i suo ven
 dinēsi oppido p̄cessit. a q̄ z phūanissie hospicio recepta fuit. Sz haud multo
 post (cognito q̄ eēt xp̄iana p̄gria) a quodā p̄side Berillo noie ei' tribunalib'
 iussa ē sisti: Cui cū p̄cipet dijs thura offerre: Serapia r̄ndit. Ego diū oipotētē
 collo/q̄ celuz/ z terrā mareq; z p̄cta q̄ i eis sūt creauit. Nō at̄ deos/ quos me
 collere iubet. s. Jonē/ iunonē/ venerē/ z reliquos/ q̄ dij nō sūt/ sz d̄mōes pessimi lu
 dīficatoresq; calidissimi. Tū p̄ses ad illā/ accede ergo inqt z sacrificia xpo deo
 tuo nūc si vales: z qd̄ gen' sacrificij illi offeres: vt me ait mūdā p̄ castā puerfa.

tionez exhibeā. Itā si ipō iuuāte mūda pmansero/ero ci⁹ vtiq; tēpluz/ac optimuz sacrificiū. Sepe sepiusq; a tyrāno admonita z iterpellata/vt thura dijs offerret/z ipa iterato p̄stati pectore ac vultu i p̄posito p̄stēs id se vnq; facturaz mīme respōdit. Quāobrez tyrānus ml̄ta idignatōe p̄mot⁹/mox serapiā x̄ginē duob⁹ lasciuis iuuenib⁹ illudēdā tradi p̄cepit. vt p̄ totā noctē ea abuterētur. Que vbi i secreto dom⁹ sue cubiculo/se p̄ductā vidit/p̄festi genibus puoluta/cuz lachrymis his x̄bis dñz exorauit. dicēs. Te iuoco dñe mi iesu x̄pe/qui es x̄tus mea/lumēq; oīuz/z gaudiū sēpiternū: Adesto nūc pegrine tue/libera eā/a sordida iuuenā istoz p̄tagiōe/p̄funde eoz ipudētiā/ z me ācillā tuaz p̄ferua ab oī inqnamēto/carnis/vt adre ipolluta puenire valeā: Iuuenes itaq; predicti nocte ifecuta cū stuprāde x̄ginis cā/ad eā accessissent. Subito sonit⁹ magnus fact⁹ ē/terribilisq; ac horribil⁹ terremot⁹: adō vt p̄ totū oppidū audiret/quo tre mefacti/ ceciderūt i terrā exaimēs. Diluculo x̄o cū aquerētib⁹ i terrā p̄strati inuenti fuisset/nec se penit⁹ erigere valētes/mox cōkursus populi fact⁹ ē nō modicus/iterrogās āt p̄ses serapiā/qb⁹ maleficijs sic iuuenes eneruassz. R̄ndit. Nobis xp̄ianis/esse maleficos nō licet. Itā quos p̄ maleficia vī a sepe iterfecistis:nī dñs iesus x̄ps cū fide iuocat⁹/mox viuificat: Ad hec p̄ses: Si christ⁹ tuus oīs maleficas artes supat. cū iuoca/vt his iuuenib⁹ sanitatē beneficiū restituať. Certus qppe suz/qa illos tuis maleficijs dementaueris/ verita ne tuas turpitudines detegerēt. Serapia dixit. Deus cui⁹ ego ancilla humilis suz/oīpotēs vtiq; ē. z nihil apud illū oīno ipossibile. Perge iqt o p̄ses ad locū vbi iuuenes sūt. p̄careq; sup eū dōs tuos. At ille/ymo ait/p̄care tu deū tuuz. Tū serapia/vt nō alij fraudēť miraculo/aut certe male sentiāt/ sicut z tu: iube q̄ eos hic i p̄spectu oīuz ad me p̄duci: Quib⁹ p̄ducq; Orauit serapia his x̄bis dñz: Dñe de⁹ oīpotēs/q fecisti ex nihilo celuz/z terrā/ ac oīa q̄ i eis sūt qz p̄ sc̄tōs a postolos tuos/mortuos suscitasti/leprosos mūdasti/demonēs effugasti/mūtif quoq; liguā donasti/surdos audire fecisti/exaudi nūc ancillā tuā te p̄cātez: in teq; p̄fidētē/z ne dissimules/pp hūc icredulū/z releua hos iacētēs iuuenes i cōspectu oīuz expectatiū te/accelera dñe/vt cognoscāt/ qz tu solus es de⁹/q facis mirabilia icelo z iterra/z nō ē ali⁹ p̄ter te/Et his dicq; p̄cepit p̄ctis audientib⁹/vt i noīe dñi iesu x̄pi surgerēt. Qui mox vt audierūt/surgētēs i p̄spectu poplī steterunt/z quo pacto id eis accessisset enarrauerūt. Quāobrez/z ipi iuuenes alijq; nō nulli/eo i oppido relicti ydolis/p̄crsi sūt ad dñz deum vez/ x̄pocq; subiecti sūt. Vez cū p̄cipiēti p̄sidi/vt maleficioz gen⁹ serapia idicaret/z dijs sacrificāť/ illaq; id effiēc negligeret. Tyrānus/eidē lāpades ardentes circa latera apponi iussit/ide aliud tormētoz gēus v3 sustigatiōis neruoz aliozq; flageloz eaz excrucitari mādauit. At illa p̄stātia p̄tinacissia/ p̄ tuēda/āplificādaq; fide xp̄iana/z alia pluria tormēta sustinē induit/deforme saq; sibi existimās/quā religione ac signis p̄staret plurimis/ ab cruciatib⁹ supari. Itaq; postreco/posteaq; oē corp⁹ serapie vl̄ tormētis/vl̄ x̄berib⁹ suisz ab sūptuz: data sētētia/Capitū obtrūcatiōe/mātyrij coronā adepta ē. itio. s. nonis setēbris. Hui⁹ itaq; clarissie mulieris x̄t⁹ nō potuit/cruciatib⁹ supari/qn merito/ iter claras factasq; mulieres/ venit applicāda: Et āt sc̄tissimū corp⁹ ab illustri sabina collectū/i suo monumēto/qd sibi p̄parauerat/debito honore cū aromatib⁹ cōdituz est.

¶ De illustri z sancta Sabina romana. cap. lxxviii.

Nota
pulchre

Abina illustris et famosissima matronarum ac martyrum femina: et ipsa eo
 eoque et predicta diua Serapia/rome multis clarissimis titulis necnon
 et phemni virtutis fama effulsit clarissima, ac celebrata fuit. Hec itaque
 ipse apud romanos ex illustri potentique familia nata/herode me-
 tallarius habuit pater, quam idem pater cum puellula forma eximia/innumerabilibus di-
 uitibus dotata clarissimo iuueni valerio patritio iungio iurissis illius quod diu superui-
 rit sabina scissie dilexit. Vex cum primus idem et amatissimus vir/suus die clausissis ex-
 tremum eiusque cadaver regis honoribus extulissis a Sixto pontifice infide christiana in-
 structa et baptizata/mortis tamen quoddam celeste pudicitie nomen viduitatis ppositi-
 tus sumens omnibus admirationi fuit. In primis eius parsimonia et sobrietati vacare/et ie-
 iuniis diuisi iherere cepit inde sumope sacris meditationibus et orationibus die noc-
 tuque insistere/ac inuigilare/atque superfluas respuere cogitationes tamen sui ppositi impe-
 dimentus aggressa est. Cumque predicta serapia sanctissimam pegrinam tanquam pudicissimam
 feminam omni cum gaudio/hospitio recepissis suo videns eius mentem per omnia cultui diui-
 no deditam/eam deinceps ceu sue fidei ardore germanam et matrem habuit/et non modo
 vsui suo de facultatibus suis misstravit/ sed et eius hortatu ac comonitione ipsam ad
 omnia pietatis opera accedit/ ut omnes christi pauperes/ tamen filios ase editos/ alacri vultu
 iugiter excipet ac confortaret. Inde et ad mundi tribulationes et passiones/ (equo animo)
 perferendas/ ita ex documento apostoli Jacobi eam icanduit et inflamauit/ ut ipsa/ eam
 de vltro summo cum gaudio exoptaret/ Sepi et eius illud beati Jacobi documentus
 suo obuersabat in ore/ et dicebat. Quare gaudium existimare debemus/ soror caris-
 sima/ cum in varias temptationes iciderim. Tamen et postmodum quibus pluribus iniuriis
 lacescita/ in eadem tamen animi virtute semp constantissime permansit/ nec vnquam sibi cuiquam tyran-
 no irasci permisit/ tam pseueras in amore christi fuit. Demum cum sanctissimas reliquas pre-
 dicte serapie collegisset/ et eas ex more christiano celebrassis/ ac suo in monumento
 quod sibi summo ornatu pstruxerat/ reposuissis. apud Elpidium prefectum euestigio accu-
 lata est/ quod esset christiana/ quodque Serapia martyrem sepulture tradidisset. Quam cum
 furor sibi in pretorio presentari iussissis. Ab eadem euestigio exgressa fuit. Tu es Sabina
 vxor quoddam Valerini illustrissime memorie/ ac Herodis metallarii optimi vi-
 ri filia/ Sabina respondit. Ego sum. Et ille. Quare oblita es generis tui/ et maluisti
 te sociare impurissimis christianis quorum vita mors est. Et non magis deos/ quos ado-
 rarunt maiores tui Augustique nostri/ Ad hec illa. Ego gratias ago domino Ihesu christo/ quod
 me peccatricem per sanctum pontificem nostrum Sixtum ac sanctam famulam suam Serapiam de mul-
 tis sordibus ac demonum potestate liberare dignatus est/ ut apostoli erroribus non decipi
 ar/ sic vos errare pcerno/ adorando demones/ pessimos ludificatores. tunc pre: Er-
 go non solum igit nos/ sed et sacratissimi augusti nostri decepti/ demones adorant et non deos.
 Sabina respondit. Et tamen deum adorare/ quod fecit omnia/ cuiusque nutu pcta regunt visibi-
 lia pariter et inuisibilia/ et non stulta/ aut insensata vtra demonum simulacra. quia pariter
 cum eis arsurus estis vos et ipsores vtri. Prefectus dixit. Per deos/ nisi sacrificaueris/ sine
 vlla cunctatione de te capitalis fere sententia: Sabina igit/ Demoniis vnquam non
 sacrificabo/ quia christiana sum/ et christus per deo non habeo/ et ipsa ancilla sum atque cultrix:
 et licet ait mihi omnia tormetorum genera inferre madaueris/ sed et mortem crudeliter idem-
 tidem miniteris/ nunquam tamen effities/ ut per exiguum huius vite temporis/ fidem domini mei iesu
 christi/ (per quam mihi celi apertus sunt) abnegem. Tunc prefectus in auentino monte/ sacrilegas ptulit
 sententiam: dicens: Sabinam/ sed romanam patritiam/ deos nostros blasphemate/ augustisque non
 obteperate/ gladio pcuti decernimus. atque eius omnes facultates publicis titulis per

signari Eūq; tyrānus sua sceleratademētia: tristē de ei⁹ morte tulisset sentētia atq; ipa forti aīo ac p̄stātī vultu. oīa ptulisszī. clinato iā capite/suis fidelib⁹ iter fletū z lamētationē vociferātib⁹ eā inocētez z sanctā perimī/Quid ergo iquit/ inocēti mihi mori sati⁹ esse duristis? Ac sic hec sapiētissia ac preclara iter mulieres femia nec ēt in ipso suo vite excessu/sui obliuisci potuit. Gladio itaq; sabina pcussa/qrto chalēdas septēbris/martyrij palmā p̄meruit. Quo q̄dez die/ z eius āniuersaria a fidelib⁹ cū oī deuotiōe celebrātur.

¶ De sancta Simforiosa martyre. cap. lxxix.

Simforiosa Romana nobilissima ac pudicissima matroa getuli quōdā martyris nobilissimi viri vxor/ z ipa eadē tēpestate/ q̄ Hadrianus p̄nceps romāis ipabat/ hoc ē p̄mo z vigessio supra cētēsimuz/ nre saluū āno et violēta sui/ filiorūq; suoz morte/ p̄testari voluit/ quātū sue magnanimitatē/ quātūue x̄e fidei feruorē illo suo ipectore habuissz clausū: **M**ā apud tyburtinā latine regiōis vrbe/ existēs cū septē filiis/ accusata apud p̄fectuz vr̄bis q̄ xp̄iana esset/ vxor/ que Getuli patritij nup p̄ xp̄o supplitijs dānati/ Quā illico ad se accersitā/ mltis iprimis adhortatiōib⁹ z suasiōib⁹ comōnere n̄ d̄stitit/ disuadēdo vtiq; ac ipaz ab itētiōe xp̄iana reuocādo/ **I**ndēq; euz nil p̄ficē videre/ ifurore x̄ius/ ita diris x̄bis eā exacerbare cepit/ vt pinde/ ac si ei⁹ oculos z vitā omnē eruere vellet/ **E**z illa vt suuz sydereū z dec⁹/ ac certissimā x̄e sue x̄tutē fidē rēp̄fētaret/ vna cū septē suis filiis/ etate fulgētib⁹/ mltā ab tyrāno sustinē voluit tormētoz genēa/ vt pote flageloz mltoz cessionē/ capilloz suspēsiōnē/ z alia huiusmōi funesta ac terribilia/ p̄tēpsit. vt speciosū sue mēti ne flecteret rigorē: **M**ā p̄p̄ ei⁹ fidey z p̄stātīe p̄fēuerātīā/ excepit/ si dignas sue generositati/ sineq; itegritati plagas. **E**ū eiz aiaduertēt/ quo tēderēt/ ipi⁹ tyrāni i-piissimī cōat⁹/ quātōq; malo/ sue filiorūq; suoz saluti/ ac fligiōi xp̄iāe si eidē asfētiret/ i accēbissiaz mortē/ q̄z i ei⁹ legē maluit ire/ **N**ec hoc loco aliqd/ hac vira gie oīa possz p̄stātius/ q̄ ne sua pelleret sētētia/ vna cū carissis filiis p̄ accerbisios cruciat⁹/ vita carē sustinuit: **M**ā cū filij amatissimi/ diuersis excruciarēt supplitijs/ **T**alib⁹ p̄stātissia z religiossia maī/ ad filios vtebat x̄bis. **S**ciē dulcissimi mihi filij quomō gēitor v̄r/ ipaq; vos i disciplina dei educauerim⁹/ scitisq; q̄ ab ifātia de⁹ vobis p̄r/ de⁹ istitutor/ ac redēptor v̄r extiterit. **N**ūc igl̄ filij amātissī/ p̄ ei⁹ amōr/ q̄ z p̄ nob̄ tāta pati n̄ extiuit/ v̄r os gn̄osos excitare/ aīos z q̄ in̄ vos maiores estis/ forti⁹ agite/ z igētī aīo/ potētiores/ potētī⁹ sustineāt. qz ipsa p̄ciosissima mors/ v̄dictaz salutēq; d̄niq; nobis oīb⁹ p̄zabit. **V**idete iq; filij p̄ oīa dulcissimi/ qz ista oīf v̄s/ nos adeo separāe studet. **E**ūq; hec simphoriosa dicēt alligato ad collū ei⁹/ molarī saxo i flumīe p̄cipitata/ mātyrij coronā a d̄no p̄meruit. **E**i⁹ at scissuz corp⁹ eugēt⁹/ s̄r vir magnific⁹/ colligēs aromātib⁹/ p̄ditū sepeliuit. **A**ltera x̄o die ipatoris iussu p̄ diuēsa tormēta filij iterfici iussi sūt. **Q**uoz ēt corpa a xp̄ianis collecta/ i via tiburtia nono miliario ab vrbe/ p̄dita sūt. **M**ā tale x̄o scissie simphoriosē filiozq; ei⁹ mātyz/ q̄todecīo chalē. augu. a fidelib⁹/ cū gaudio z multa veneratiōe celebrāf. **¶** De sancta praxede x̄gie. ca. lxxx.

Praxedes z pudētiana sorores/ Ro. x̄gines p̄ oīa isignes clarissimēq; an no saluū nre quinquagesimo supra cētēsimū/ Antonio pio p̄ncepe/ romanis impante ac p̄io p̄tiffice ea in vrbe in chathedra petri presidente/ plurima claritate/ (ex operibus pijs a se gestis) emicuere. **N**e nāq; sorores/ imprimis fue re genē nobiles/ vita mirabiles/ specieq; saq; pulchre/ s̄z vita pulchriores. pudē-

tēq; vix xpianissimū/ac optimū z doctissimū patrē habuere/ qui z abtō paulo apostolo i fide pduct⁹/etiā ab ipō d reb⁹ diuinis mirifice edoct⁹ fuit. Has ita q; idē pudēs p̄r cū solas hēret filias/z a pueritia/z igenio/ z pbitate plurimū valere p̄spiceret/ex more romāo/ad liberales artes ediscēdas/ magnope p̄ferre curauit/i quib⁹/cū cminētissimū igenij forēt adolescētule/breui vltra p̄ris opy nionē/eisdēz i disciplinis/clare euaserūt. Eūq; nō mediocrē mūdānaz litterarū disciplinā adēpte fuisse. diuino afflāte spiritu tacte/vt vere p̄ris filie imitatri- cesq; dicerent/ Ab ipō i p̄inis genitore doctissio necnō/z a brissio pontifice ro. pio ei⁹ nois p̄mo/de fide xpī edocte/mox p̄cē gētilitatē idolis ab se abdicat⁹/ad lauacrū baptismatis cū gaudio euolarūt. Diuis ēt l̄ris ac documētū opp̄me di ligēter istructe ēt v̄ginale p̄positū suscipiētes/ v̄ginitatis vestē suscipe volue- rūt/ac ab eodē pio p̄tifice ad imitationē sacratissime domicille v̄ginis se se p̄se crari fecerūt. Et cū iā totis affectib⁹ cuperēt/ ad vitā ingredi supnā/ quā v̄az iā iaz eē didicerāt/aliquē sibi moduz regulāq; p̄stituere voluerūt. Et vt ad apicē apostolice p̄fectiōis. dirigere iter suuz viderēt/ A duob⁹ legis p̄cept⁹/i quib⁹ p̄e diet quicqd ē legis/qcqd p̄phete/aut sci/oēs apostoli fuerāt scrutati/ v̄z dñs d̄ uz suū ip̄mis diligē ex toto corde/mēteq;ac/virib⁹ suis plusq; se ip̄as/atq; suū p̄riuz sic se ip̄as: Nouerāt q̄ppe ex mōimētū eoz p̄is pudēt⁹/a diuo paulo ma- ḡro suo/sepe z sepi⁹ se audiuisse/se mie gloriari i liguis āgeloz z hoīuz/n̄ se ēt gloriatū i cognitiōe mysterioz dī:nō i ip̄ū p̄phic:nō i aspiratib⁹ cānis:nō ēt in elymosinaz largitiōe/nō deniq; i alijs q̄buscūq; opib⁹/si eidē defuissz charitatē q̄ sola facit hoīez dō viuētes/vnō die noctuq; oōnib⁹/vigilijs/ieiunijs medita tiōibusq; i s̄stēs/nihil aliō s̄tire videbāt/nisi piū iesuz/z hūc crucifixū: Sacris ēt lectiōib⁹ i s̄stēs/q̄daz i effabili q̄ete/ituebāt p̄fectissimā trinitatē/ Itā ex a postoloz lectiōib⁹ z documētū/cūcta eis apiebāt fidey sacramēta/ vnō nimium felices arbitrabāt/q̄ oīuz regi dño p̄meruissēt se ni in mōio copulari: S̄z neq; ex hoc/pietati opa tanq; marthe i termittē voluerūt. vnō iugit̄ cuz tota familia misericordiaz opib⁹ i s̄stēs/v̄m p̄phete documētū/Egenos vagosq; idomuz suā i t̄ductos/esuriētib⁹ panē suū frāgebāt/coopiebant nudos/occisis p̄fide dñi iesu xpī sepulturas p̄bebāt/isup z colligatiōes z fasciculos i pietati dissol- uētes/atq; onera dirūpētes/dño z sp̄so eaz iesu i paup̄ib⁹ sic mis̄trāe se existi mabāt. Et q̄q; cū martha circa frēqns hoc misterii occuparet/ēt horis p̄stitu tis/cū maria optiaz p̄tez eligebāt/sedētes ad pedes iesu/ ei⁹ lauātes pedes la- chrymis p̄pūctiōis/deuotiōis/p̄tēplatiōis/itēte dulcedis/ac charitatis z gau- dij. extergētes supfluitatē/e cordib⁹ suis/oīuz rez terrenarū: Ac sic p̄xcedēs hec cū sorore pudētiana i ip̄a sctā z iuiolabili p̄uersatiōe vsq; i finē p̄durātes/ oib⁹ tā p̄ntib⁹ q̄z futuris se p̄fecte v̄gines exhibuē: Et qm̄ se dei sacrificiū fece rūt/vt z eaz sctificatiōis/vniuersa ip̄az familia(que vtiq; magna erat) esset par ticeps/i titulo quē eaz p̄r pudēs sub noie diui pastoris dedicauerat. De cōsi lio pij sedis aplice ep̄i/fontē baptismati cōstruxere: Et earuz familia i die sctō pasce/in eodez baptizari posset. quos ad nonaginta. ex numero/ manumissos/ btūs pi⁹ ags salutarib⁹ abluuit. Inde post agones mltos/mltasq; elymosinas atq; alia innumera pietati opa: postq; mltroz sepulturas māt̄yrū: quos i/beatū Symeteriū cuz aliis duob⁹ z viginti/apud supradictū titulū sepelierūt. q̄ per martyrij palma/ad regna celoz trāsierāt. Deniq; z post dñs facultates suas

De

Faustina:

in paupū viscerib⁹ inclusas/ z xpo fidelit̄ comēdatas. Circa añū dñi n̄r̄ iesu xpi cētesimū sexagesimū qntū/ cū ceptuz sue v̄ginitat̄ pposituz vsq; ad finē optime p̄seruassēt pudētiana venerabilis i p̄mis/ q̄rtodécio chalēdas iunias/ ci⁹ v̄o toroz p̄axedes sc̄tissima. xii. chalē. augustas/ de terris ad celos migrarūt. z a-
pud p̄rem eaz pudētes via salaria in cimiterio p̄scille/ posite/ z cōdite sunt.

F De Faustina augusta. cap. lxxi.

F austina augusta/ que po-
stea/ z iter deos relata fuit/
glorie plurimū viuēs/ mo-
riensq; viri sui benignitate
magis q̄ suo aliquo ope/ cōsequita est.
floruit/ circa añuz salutis n̄r̄/ cētesimū
septuagesimū. fuit at̄ Antonij pij au-
gusti et faustia cōiuge filia. Marcoq;
antonio conubio iūcta. Eoq; p̄re mo-
tuo/ ipauit vna cū viro/ z ex senat⁹ p̄sul-
to Augusta ē appellata/ n̄ parua eqdē
eo t̄p̄e mulieri gloria: Itā etsi p̄cedēti-
bus ab augustis viris augustaz cogno-

mē eēt/ nulli āte hāc senat⁹ p̄sul-
to fuisse cōcessuz iuenit̄. fuit q̄ppe tā exq̄siri d̄
coris/ vt aliqd̄ diuinū crederet ei⁹ mortalitati admixtū: qd̄ ne p̄sumaret̄ senio/
aut morte/ actuz ē/ vt iuēcula z etate p̄uectior/ aureis/ argēteisq; atq; ereis ni-
mis effigies ei⁹ sculperet̄. In qb⁹ etsi oris habit⁹/ oculoꝝ mot⁹/ color viuidus/ z
hilaritas facieꝝ/ desinit. Illō t̄n̄ liniamēta testat̄ p̄ mariuz. Sane quātū totius
orbis fama celebratū ē. t̄m̄ turpi/ ipudicitie nota pollutū: credituz q̄ppe ē/ hāc
nō vno p̄ter vix p̄tēta fuisse amasio/ q̄nymoi āplexus deuenisse m̄t̄oz/ ex qb⁹:
quorūdā noīa detexit ifamia: S; q̄ āteiuuit ceteros amasios/ Tertull⁹ ē noīat⁹/
quē ēt aiūt/ ab ātonio secuz i cena reptū: Et his sup̄addit⁹ mācus v̄us/ no ob-
stāte q̄ ei⁹ eēt/ ex lucilla filia gener: Et qd̄ hoz diuz turpi⁹ ē/ aiūt eā gladiatorē
quēdā adeo amasse/ vt ob d̄sideriū ei⁹ icureret egritudinē/ fere letalē/ z sanitat̄
d̄syderio/ Antonio/ suā detexit p̄cupiscētiā. euz q; medici p̄silio/ ad feruorē se-
dādū lāguētis/ gladiatorē occidi fecisse/ z ei⁹ adhuc tepētī sāguieo/ m̄e deleni
se corp⁹ egrotē/ z sic ab ipetuofo amoris estuz/ ac etiā morbo liberaffe piugē: Qd̄
qdē remediū fictū credidere prudētes: Eū iprocesso t̄pis comod⁹ ātoni⁹/ ea tē
pestate p̄cept⁹ nō d̄liniri sanguinis/ s; poti⁹/ cū gladiatore habita cōcubitu/ sce-
lestib⁹ opib⁹ suis/ qb⁹ poti⁹ gladiatoris/ q̄. M. antonii credebāt fili⁹/ testimoniū
uz p̄itati p̄aret. Quib⁹ faustie ignominia p̄sonatib⁹. M. ātonio ab aīcis p̄sua-
suz ē/ vt illā occidēt seu sal̄tē abdicāet. rez ātonius cū cēt miū īgeni/ hō esto e-
gre ferret/ adulteria piugis/ recusauit i p̄siliū ire/ z ne i mai⁹ euaderet dedecus/
p̄peti maluit/ nec aliud suadētib⁹ amicis respōdit. q̄ oportere repudiatis/ do-
tes restitui: volēs ob id itelligi qd̄ ob faustinā teneret ipiū: S; ista sinēda sūt:
Sepissie ēt ituitu qdē mīmo/ min⁹ ēt adducit̄ factu/ labefactari hōestiores p̄sue
uēe/ z e nebul⁹ f̄ddeam⁹ ilucē. ātōio at̄ apd̄ oriētales īges magnifice rēpu. actū
ē/ vt faustia vnico alalee/ i radicib⁹ tauri mōf/ egritudie/ diez claudēt extremū:
Quā antonii p̄cib⁹/ senat⁹ iter diuos extulit. Et d̄ cetero/ diua faustia appella-

ra ē. qđ apud romāos nulle mlieri vnq̄ p̄tigerat. Et cū eā iā castroz matrē ap-
pellassz: Antonin⁹ et tplm/ eo i loco quo d̄cesserat p̄strui fecit isigne: Et eidem
statuas iussit appōi/ sui nois p̄spicias. Instituitq̄ puellas sacerdotes t̄plo
q̄s faustianas vocari p̄cepit. Et sic loco dee p̄ t̄pus/ ibidē celebris/ habita ē
faustia. vt q̄ luxuria subtraxisse claritatis videbat: deitas resarciret.

De sancta Felicitate martyre Matre/ septez filioz. cap. lxxii.

Felicitatis romane femie in
signis scitissimeq̄ matrōe
vtus hoc i loco nō ē oblit-
terāda silētiō/ vuz ex qb⁹

sit orta parētib⁹/ aut quo genē/ seu cui
iuncta fuerit cōiugio icognitū mibi ē.

Hec itaq̄ q̄busdā nobilitat̄ notis con-
spicua/ āno salus n̄re q̄rto z sexagesio/
supra cētessimū/ flagrāte adhuc pesti-
ferra illa crudelissimi tyrāni Domitia-
ni p̄ncipis p̄secutiōe/ tanq̄ xp̄iana a p̄-
fecto vr̄bis publico cū septez filiis suis
liberalis forme/ opt̄ieq̄ spey pueris ve-

lut alia hebreā septē Machabeoz fratrū mat̄ p̄prehēsa/ ex sua fiō z paciētia p̄-
maria/ posteris oib⁹ ppulchrū atq̄ itegerrimū v̄e fidey testimoniū p̄hemne re-
ligd: Ob qđ ē catholicica ecclesia/ vt suū nomē/ eternū vsq̄ p̄cipua corruscatiōe
p̄maneret/ statuit ei⁹ filiozūq̄ suoz āniuersaria/ a cūctis fidelib⁹/ tāq̄ v̄ mliere
forti/ religiosa veneratiōe celebrari: Filioz āt suoz martyz noia/ ista fuisse tra-
dāt. p̄m̄uz v̄z ianuariū. Felicez/ philippū/ siluanū/ alexadrū/ vitalē/ z martialem/
Hos p̄fect⁹/ (matre p̄nte) cuz it̄rogassz z audisset/ tādez varijs iudicib⁹ laniā-
dos z excruciatōs trāsmisit. Atq̄ iussit ip̄is iudicib⁹ felicitatē matrē iduci/ z
filioz cruciatib⁹ semp̄ adstare/ quo magis vidēs tormēta filioz terreret/ iubēt
ergo filij p̄ dōs iurare eisq̄ thura icēdē: Illi v̄o ecōtrario aiebāt/ n̄los eē dōs/ p̄
quos iurare cogebāt. Eūq̄ plaris v̄bis exprobrarēt gētiliuz dōs. isanire i eos
magis magisq̄ iudices cepe/ v̄nō z p̄ oia tormētoz genera/ q̄si eos circulo quo
dā pagētes/ nihil deesse p̄eis patiebāt. q̄s crudelitat̄ iuenissz. Erat q̄ppe/ nō so-
luz deformis/ s̄z etiā quidā miserimus statui/ vidē filios etate florētes/ ita fune-
stissimis tormētis p̄ oia corp̄is mēbra excruciatos/ vt nisi ip̄ius ardētissime ge-
nitricis subuenissz/ eloquēt̄is iā exhortatio/ i ip̄is suis cruciatib⁹ vtiq̄ corruis-
sent/ filij: S̄z in ip̄s isudit̄is isolit̄is ve cruciatib⁹ pene deficiētib⁹/ sua oīone sua
ui/ ad meliora z saniora cōsilia reuocatos/ iside cōfirmavit. J̄pa quippe tormē-
ta tā i se/ q̄ in filijs quātopere cōtemneret/ mira paciētia ostēdere voluit. q̄ n̄
modo tormētis/ s̄z z morti fortiter se obiectabat. vt filios om̄s icendijs p̄buri
pateret: Ita nēpe p̄stāter p̄ter naturalē matrū affectionē filioz tormēta susti-
nuit. Et leticia superāte dolores/ rident̄is os/ vsq̄ ad ip̄oz necem testimoniū p̄-
buerit. fuit p̄fecto acer z aiōsus tā filioz q̄z matris vite exitus. Stupētib⁹
etiā ip̄is ip̄ijs iudicib⁹. z dicētib⁹: q̄ nunq̄ fuerit/ femis/ que tanta/ ac talia isi-
lijs p̄ferre potuerit/ Et iccirco etiā ecclesia catholica/ q̄i mirabūda/ i missaz cele-
bratione/ De ip̄a tanq̄ ex speciali p̄uilegio i epla/ sic ait. Mulierē tam fortes q̄s

inueniet: Et diu⁹ Augustin⁹. magnus spectaculus inqt ante oculos fidey nre positus ē. Auditū audiui⁹/cordeq; vidim⁹/optātes matrē/āte se vitā istaz finire filios suos/lōge p̄rarijs vōi p̄suetudini hūane Dēs eiz hoies/filios suos ex hac vita migrādo p̄cedē volūt. nō subseq; felicitas at optauit posterior mori. Tāte qppe fidey erat/q; diceret se eos nō amittere/s; p̄mittē: Hec ituebat tāq; vitā finiret/s; tanq; ichoarēt. Desinebāt eiz viuē/vbi quādoq; fuerāt morituri/z icipiebāt viuere sine fine victuri: Pax ē fuisse spectatricē/mirati sum⁹ poti⁹ hortatricē: Secūdior vtutib⁹/q; fetib⁹. vidēs certātes/i qb⁹ oibus/ z ipa certabat. Et i oib⁹ vicētib⁹ z ipa vincebat. vna ml̄ier/vna mat. cū p̄pheta decātabat/atq; dicebat. Salus at iustoz es dñe/ i t̄p̄e tribulatiōis/ sicut manifeste extitit/tribus illis viris/deābulātib⁹ sine vlla lesiōe iter ignes/laudātes deum/vbi hō seuebat/flāma parcebat. Ip̄is igif inqt Augustin⁹ a dño māifesta salus fuit/istis aut. s. septē scrib⁹ i oculto affuit dñs/ Illos tres iudeos/liberauit visibiler/istos iuisibiliter corōauit/Sūt tñ q; dicāt illos nō p̄ ignē vt diu⁹ refert Augustin⁹/s; p̄ diuersa tormētoz genēa martyr̄ij corouā p̄meruisse/Itā ianuariū/igunt/post x̄gaz cessionē z teterrimū carcerē/plūbatis demū occisuz/ Felicē z philippū fustib⁹ maceratos. Siluanū p̄cipitio iterēptū reliquos tres capitali sentētia p̄uitos fuisse: Ac p̄ hoc sc̄tissimi fratres z filij/duz gēitricis ipiū z hō tamēta ḡtāter suscipiētes atq; illi⁹ amōitionē p̄ mortē p̄probāe volētes/lucēq; istā moriēdo p̄tēnētes/oīuz s̄ctoꝝ p̄sortes effici meruere: atque illoꝝ germanitas/eterno collegio firmata ē. Ecce qd p̄stitit x̄usmatern⁹ amor/q; vitā p̄petuā filiis p̄passiōes acq̄suiuit. Atq; illi sc̄tissime matri obediēdo/a dño corā āgelis coronāri meruere: Hoz itaq; s̄ctoꝝ martyr̄ū natalitia sexto id⁹ iulij celebrāt/ quo die p̄ martyr̄ij palmā ad regna celestia d̄migrarūt/ Mat̄ x̄o i carcerē p̄ q̄tuor mēses cū ml̄ta calamitate reseruata/tādez nono chalēdas d̄cēbres p̄ x̄po decolata ē. quo qdē die/ei⁹ specialis recordatio/cū veneratiōe p̄cipua celebrat.

Celia nihilomin⁹ felicitas x̄go fuit q; vna cū p̄petua eq; x̄gie z alijs mult⁹ in Mauritania/ciuitate Tuburbanoz/ āno salut̄ nre ducētessio decio secundo sub p̄ncipe seuro/ad bestias deputata/nono id⁹ m̄tij/x̄pi panē effici meruit.

C De sancta Cecilia martyre. cap. lxxiij.

Cecilia Romana x̄go z mātyr/femina corporeo d̄core/magnanimitatem/orib⁹ castitate/ z sc̄titate splēdida

atq; p̄cella / āno a natali xp̄iano/nono z vigessio supra ducētēsimū/ seuro p̄ncipe romāis ipāte/ clarissiu⁹ p̄ x̄po ptulit martyr̄iū: Hec qppe/tamēti/ei⁹ gen⁹/religionēq; ac parētū noīa nobis ignota babeāt/p̄clāissimi tñ patritijq; generis/z potētissimoz p̄suluz eā filiā fuisse reoz/q; qdez ex facinorib⁹ suis p̄ clarissis a se gestis p̄probasse visa ē/ p̄ qb⁹ cēte/n̄ īmeritā sibi acq̄suiuit claritatē z laudē/ac vitā postreō p̄q̄suiuetnā: q; cū ab puēitia q̄i oib⁹ didiciss; eē amabil⁹/ei⁹ vniuersa p̄p̄iq̄tas/tāq; d̄r diuina.

plurimum gaudere cepit (7 pter bonaz litteraz egregiã eruditionẽ) et⁹ parẽtes
 forte itenebris ifidelitatẽ abulãtes/adeo optio ispirãti/vt radicis sue amaritu-
 dinẽ dulcedie fructuuz tẽparent/ eaz sic erudire i oib⁹ curarũt/vt nil aliud dis-
 sceret audire vel loq nisi q ad optimas vtutes capescẽd. is ptineret/ Demum
 (forte parẽtib⁹ orbara) a scitissimo põtifice vrbano ci⁹ nois pmo/de diuinis scri-
 pturis ibuta 7 baptizata: ne ad diuersa vitioz diuerticula raperet. 7 vt i recto
 xpianitatẽ tramite psequeret/ eidẽ mox etiã optia viuẽdi pcepta digessit/ Verũ
 7 ipa tanqz iã sapiẽtissima adolescẽtula/sciẽs adolescẽtiã/ mlta corporis bella
 psepe sustinere: vt sui optimi ppoiti explicaret fulgorẽ/atqz ipz suuz virgineuz
 corpus i fuitutẽ redigeret. Ip̃m quodaz flagratissimo amore 7 ardore/ieiunij/
 vigilijs/ozonib⁹ creberis/cilitio/alijsqz cruciatib⁹ castigare voluit. Atque pie-
 tatẽ 7 hospitalitatẽ magnope iter ceteras diligẽs vtutes/paupuz ac orphãoz/
 7 viduaz adõ curã suscepit accuratissimã/ac si oẽs pprio edidissz corpe/quos
 oẽs/ex opib⁹ suis pmaxis/pauit 7 nutriuit/ac curã egit sollicitã: Et quãqz auro/
 margaritis/alijsqz pluris monilib⁹ iugiter romano more 7 ritu ornaret/nibilo
 min⁹ oẽs delicias/leporẽs/ceterasqz seculi septias risu dignas/ abse phitiẽs/di-
 uinas scripturas ardẽti desyderio/pro sũmis dilitijs legebat/ ita vt eaz lectio/
 de ei⁹ manu vit recedebat. Et post sacrũ Euãgelium/vt vtutis patientie crẽpla
 sectaret: Job sepi⁹ legere volebat. Nec faciri pfecto poterat/ quadã dulcedie
 mirabili/psiderare altitudinẽ psilij diuini/sup salutes generis humani vnde 7
 sepi⁹/ei⁹/hec ipa erat oõ O bone deus/obsecro: reuela oculos meos/ vt cõside-
 rem/mirabilia de lege tua: Porro cecilia xgo/ vt boni testimonij sup oĩã/fũda-
 mẽta sibi pponẽt/prudẽtiã sũmope iustitiaz/qz tẽperãtiã ac fortitudinẽ (sibi
 necessariã) hẽ curauit. quib⁹ quidẽ tanqz de optio xginum ornatu/ dñs sibi
 multuz cõplacere. Eiusdez tñ scitissimuz sue christianitatẽ titulũ Eccilia virgo
 parẽtib⁹ silẽtio oppressit. nec id suoz opuz archanũ/cuiqz voluit eẽ expressuz/
 pter qbusdaz ancillulis suis: Quinymo oĩa sue scitatis opa/quodaz sagaci in-
 dustria/itra domestici laris parietes/cubiculiqz sui/secretuz/semper cõterit. Nec
 pter acillas cõscias/nemo ẽt ex necessarijs id arbitrari/nedũ scif potuit. Dieb⁹
 eteiz/ac noctib⁹ diuino abrozio teste a diuis colloqij oõneqz mĩme cessabat. ita
 vt ẽt Angelũ suũ suiqz corpis 7 ppoiti custodẽ/sepi⁹ videre 7 alog cõmẽuerit.
 Proposuerat qdẽ cecilia xgo (ip̃mis diuio affñata spũ) qdaz sue mẽtis itegrita-
 te/supato oĩ carnis aculeo/psatissimo pectore/oĩno corp⁹ suũ a cõtagiõẽ hoĩs
 imortez vsqz suare: A parẽtib⁹ itaqz aliquãdiu ante valeriao cuidã nobilissi-
 mo patritio/acriqz iuueni romão dõspõsata cecilia xgo/ Ex more dilate sũt nup-
 tie: Eratqz ipsa cecilia qdã i cõparabili pulchritudie (ob venustatẽ forme) plu-
 rimũ diligẽda/ierat 7 ingeniũ pgregiuz/ac fmo blãdus 7 disertus/modestissi-
 musqz: Eũqz tardius nuptie cecillie irẽt i votuz/ardẽtissimuz iuuenis/ a parẽti-
 bus cõiugiuuz istantissime exostulare cepit. Eccilia xgo. vt pmissuz est) ad car-
 nez subtus cilitio induebat. desup aut vestib⁹ auro contextis tegebaf: nec vt
 optabat amorẽ sui cordis i deuz iditijs euidentib⁹ poterat apire: Quid multa?
 Venit dies i qua thalam⁹ collocatus ẽ. Et cãtantib⁹ organis: illa i corde suo
 soli dño decãtabat dicẽs: Fiat cor meuz/ 7 corpus meuz dñe imaculatũ vt nõ
 psũdar: Et biduãis ac triduãis ieiunij orãs/comẽdabat dño qd timebat: In-
 uitabat ãgelos p̃cib⁹: lachrymisqz iterpellabat aplos/7 scã agmĩna oĩ a xpõ

famulatia exorabat: vt suis ea deprecationibus adiuuaret: suamque domino pudicitiaz comedareret. Sed cum hec agerent: venit nox in qua suscepit vna cum spouso suo secreta cubilis silentia: Et vt erat ingenio celebri vegeta/sermoneque disertus/his sermonibus suavissimis spouso alogit: O dulcissime atque amatissime iuuenis: esse retus/ quod tibi pitear: si modo tu iurat/asserat tota illud obseruata custodire. Valeriano illi co iurat se illud nulla ratione nulla necessitate detegere: Tunc illa ait: Angelum dei habeo amatores/que nimio zelo custodit corpus meum. Nunc si vel leuiter senserit/que tu me polluto amore ptingas/statim pro te furor suus eragitabit/et amittet flores tue gratissime iuuentus: Si autem cognouerit. que me sincero et immaculato amore diligas. et castitatem meam integram illibataque custodias: ita quoque diliget te/sic et me: et ostendet tibi gratiam suam. Et igitur sermone suauissimis et sapientissimis/ac dei nutu promptus valerianus spouso illico dixit. Recte pie ac sancte dicis. Sed si vis vt credam sermonibus tuis ostende mihi ipsum angelum. Et si hoc probauero/que angelus dei sit/ pferat quod optaris faciam. Si autem vix alius diligis te et illum interficiam. Tunc beata Ecclesia dixit. Si proliis meis permittis te acqrescere: et permittas te purificari forte pbeni/et credas vnus deus esse in celis/rius et verus: poteris eum videre: Dicit ei valerianus Et quis erit que me purificet. vt ego angelum videam: Respondit ei cecilia: Est senior que nouit purificare homines/vt mereantur videre angelos: Dicit ei valerianus: Et ego ubi huc inueniam senem: Respondit cecilia: Ibis in tertium ab vrbe miliarium/ via que a pia nuncupatur: illic nonnullos pauperes a transeuntibus auxiliis expostulantes inuenies/de quibus mihi semper magna cura extitit. Eisdem meam ipsius ex nomine meo dabis benedictionem: dicens: Ecclesia me ad vos misit. vt sanctum senem urbanum mihi ostendat. quia ad illum habeo secreta que pferam: Huc tu dum videris/indicabis que inter nos sunt committata: Is dum te purificauerit/et vestimentis candidissimis te induet. Eum quibus moritur huc cubiculum intra uentis idur angelus sanctum etiam tui amatores effectus: inuenies/que omnia que ab eo poposceris pdonabit. Tunc valerianus accedens/omnia que eidem cecilia pduxerat inuenit. Qui cecilie serba urbano latitanti in sepulchris referens. gaudio magno exhilaratus: genibus iterum pstratus/manibus expansis/cum lachrymis/dixit: Domine iesu xpe pastor bone/se miator casti prolii: suscipe seminum fructus/ quos in cecilia famula tua seminasti: domine iesu xpe pastor bone: cecilia famula tua/ quasi apis argumetosa tibi discuit. Nam spouso quem quasi leonem ferocem accepit. ad te quem agnum mansuetissimum ostiauit. Iste huc nisi credidisset/ mime uenisset. Propter igitur mi domine cordis eius ianuam tuam gratiam: vt te creatorum suum cognoscens: diabolo et idolis eius renuntiet. Hec et his filia/ sancto epouo orante te. Euestigio ante ipos senior idur niueis vestibus apparuit. que in manu tenebat titulum/ aureis litteris scriptum: Quem videns valerianus/ mor nimio tremore correptus/ intra quem exanimis cecidit. Quem senior eleuans blandis sermonibus/dixit. Fili tolle/et lege huius codicis textum/et credo: vt purificatus: merearis videre sanctum angelum/ quem tibi spoua tua cecilia pmissit. Scriptum autem serba/ hec erant. vnus deus/ vna fides/ vnus baptisma. vnus deus/ et pfer omnia/ que esse super omnia/ et in omnibus nobis/ Senior autem interrogans valerianum/ expostulauit/ an adhuc infidus hesitaret. Cui ille magna voce exclamans/ igitur nihil est pfecto/ sub celo/ nisi quod credi queat/ Tunc pontifex urbanus. valerianum de fidei regulam edoctum/ baptizatumque ac candidis vestimentis idur letum ad ceciliam remisit. Reuersus igitur valerianus/ ceciliam orante intra cubiculum inuenit. et iuxta eam Angelum domini stantem/ penis fulgibus alas habentes/ flameoque aspectu radiante/ ac duas coronas aureas gestante/ Quoque vnam cecilie/ alteram vero valeriano dedit/ igitur. Iste coronas mundo corde et in-

maculato corpore custodite; q̄ eas de paradiso dei vobis attulit: Et hoc vobis erit signu; q̄a ab alijs videri minime poterūt, nisi a quib⁹ castitas ita placuerit: sicut ⁊ vobis p̄batus est placuisse: Et iccirco valeriane/ qm̄ cōsilio castitatē p̄sensisti/ misit me x̄ps dei filius ad te. vt quā volueris petitionem insinues. At valerianus enestigio obnixe exorauit/ vt ei⁹ frater Tiburtius eque saluus fieret: qm̄ ad credendū ipse forte duriusculus foret. Tāde; cecilie virginis/ ⁊ ipe ratiōibus vict⁹/ sacru; baptisma suscepit. ⁊ paruo post t̄p̄e/ vna cū Valeriano germano martyrij palmā adept⁹ est. Cepit post hec Almachius vrbis prefectus/ Eciliā compellere/ vt dijs ex more thura offerret. At illa: apparitorib⁹ dixit. Audite me fr̄es: Mibi equide; gloriofissimuz ē. valdeq; optabile/ oia pro noie/ cōfessioe ve x̄pi perferre tormēta: Sed de vestra satis doleo iuuētute/ quā sine sollicitudie gerētes/ facitis quicq̄d vobis ab iniusto iudice fuerit impatuz. Tūc illi flentes/ rogabāt eam/ ne tam singularē amitterēt pulchritudinē: Qui bus ita respondit. Hoc nō est iuuētutes perdere/ s; mutare: Dare lutuz/ ⁊ accipere aurum: dare habitaculuz vile paruumq; ⁊ domū permaximā/ eamq; lapidibus p̄ciosis cōstructā/ accipere: Perseuerāte hoc modo virgine/ de regno di/ deq; ch̄risti pietate verba cōterere: supra quadrigētos promiscui serus credere/ atq; sacro baptismatis fonte p̄fusi sunt. Dehinc cuz Almachius prefect⁹ iterato Eciliam iterogasset/ cuius cōditionis ess; aut religionis/ Illa q̄q; eo in loco cōsisteret. i quo etiam p̄ncipes tremere cōsueuerāt. ⁊ hinc ide dissonis clamorib⁹ ipe rite multitudis ageret. minaret ve/ ex aduerso torua facie/ i nihilo virginis cōstātia fracta est/ q̄nymo memor sue salutis/ ch̄ristiq; fidey ardore succēsa/ cōstantissimo pectore ⁊ acri vultu/ nulla expte territa prefecto sapiēter ⁊ argute respōdit/ nulla ratiōe eide; assentire posse/ Eui ille: Eduob⁹ vnum tibi elige: aut sacrificia/ aut te ch̄ristianā esse abnega: Suridēs cecilia: O iudicē necessitate confusum inquit/ qui iubet/ vt negē innocētes/ vt ipe me nocētem cōstituat. Si vis dānare/ cur hortaris negare? Si vis absolueret: quare vis iquirere? Depone audaciam inquit almachius: ⁊ deos adora Ecilia respōdit: Ille scio vbi tu oculos amiseris: Quos eim tu deos appellas ego ⁊ oēs qui oculos sanos habent/ sara videmus esse/ ⁊ eramētuz atq; plūbum: ac sic iudicem eam/ mendaci demonstratione deozuz sedare volentem/ ase ignominiose reiecit. nec ad id agendum qd̄ iubebatur/ vllis imperijs induci potuit. Tunc vehemēter iratus/ iussit eam domuz suam reduci/ ibiq; eam flāmis balnearibus cōcremari: Cumq; in balnei calore iclusa fuisset/ die integro/ ac tota ne etc/ quasi in loco frigidus roseoq; illibata prestitit sanitate: ita vt ne vna quide; membroruz ei⁹ pars/ sudoris saltem signo labasset. Quod cum audisset Almachius/ misit qui eam ibidem decollaret. Quam vbi spiculator tertio percussisset. ⁊ caput amputare nequiuisset. seminece relicta/ discessit: Per triduz autem/ quo superuixit Ecilia/ non cessauit omnes mulieres/ quas infide catholica enutriuerat/ aiose confirmare: quibus ⁊ vniuersa que habebat/ diuisit. Tunc sanctus pōtifer vrbanus corpus eius abstulit/ interq; collegas pontifices chollachrimātib⁹ cūctis/ deuotissime collocavit/ domumq; suam (vt iusserat) in ecclesiaz erexit ⁊ cōsecrauit/ vbi dei beneficia exuberāt ad memoriā tam clarissime virginis Ecilie: Passa est aut hec prestātissima virgo/ decimo chalēdas decembres: quo quidem die/ eius āniuersari a digna celebratione/ acūctis/ celebratur.

T De sancta Martina virgine z martyre. cap. lxxxiiij.

Martina xgo romana z mā
tyr. Impāte adhuc romāiſ
ſeuero pncipe: eo āno/ quo
ſupradicta ſctiſſima Eeci-

lia/ z ipa martyriū Rome pro xpo con
ſtāter ptulit. Nec qppe iter ceteras ro
manas ml'eres/ potētia/ origine/ mori-
bus z religione/ ſuo euo illuſtris fuit
ſemia: De qua certe ml'ta z preclara fa
cinoza ad ſūt nobiſ hoc loco ſcribēda:
fuit ergo hec p'clara xgo iprimis po-
tētiffimi genitoris (licet ei⁹ nomē z fa-
milia nobiſ ignota fuerit) ac chriſtia-

niffimi pijētiffimiq; filia/ quāobrē i hoc tm̄/ diue ſupioris Ecclie xginis/ nobi-
liorē ac digniorē effuſiſſe dicim⁹: Hui⁹ igiſ pat' patriti⁹ Ro. ter Eōſul/ xpianif
ſimus iprimis/ cū pfectaz i deuz charitatez/ z i boies itegērimā cuſtodiret/ etiā
vt i oibus mādatiſ z iuſtificationib⁹ dñi ſine querela icedere demōſtraret/ cuz
ad oia ſeruoꝝ dei obſequia prōptiffimus habereſ hāc vnicaꝝ filiam tanq; fu-
turaꝝ chriſti ſpōſam de morib⁹/ de fide/ aliſq; iuſtificationib⁹/ atque boniſ litte-
riſ apprime erudiri fecit. hiſq; i documētis pegregie erudita/ Mor z ipa ad d-
um puerſa/ q; q; i multa hominū frequētia obuertiſaret. ac ſine carne exiſteret/ ſe-
culuz om̄e ſe neſcire oſtēdit/ ſe ſeq; ipam dño offerēs/ Ingēti aio oīuz liberoꝝ/
z ſoboliſ parui pēdere voluit ſucceſſionem: Inde vt erat bonaz litteraz haud
mediocriter erudita/ ad ſacraſ litteraſ ediſcēdas ſūmope ſe trāſtulit. Et vt om-
nes mūdi ſolicitudiē/ atq; culpaꝝ oīuz māteriaſ/ euangelica falce ſuccidere a
ſe poſſet/ iter cetera chriſti euāgelia. cū magno ardore plegebat/ ac eoz documē-
ta/ in celario ſui pectoriſ pro modulo ſuo recōdebat. Et cum diueſ admodū
foret/ ne alta ſapere aut i incerto diuitiaꝝ ſuaꝝ/ ſz i deo viuo ſperare videretur/
ſciēs miſericordiaꝝ ſacrificiſ a xpo eē prepoſitaꝝ/ dicēte dño i euāgelio: Beati
miſericordes: quoniā ipſi miſericordiā cōſequētur: Ad pietatiſ z humilitatiſ
opa ſe puerit: z vt eā apprehēderet/ que bona ē vita: per elymoſinaꝝ largitio-
nem/ futuꝝ bonuz/ ſibi theſaurizare quoad vixit curauit. Et vt decet xgineſ ſa-
craſ que caſtitate promittūt/ nō tātum illā verbis/ ſed per bonā iuſticiaꝝ z cō-
uerſationem/ i omnib⁹ ſuiſ opib⁹ maximam pudicitiaꝝ preſe ferrebat. Om-
niſ eiſ ſermo ad deſtructionē idolatrie erat. vnde ob hoc/ z oīſarie/ ad erpu-
gnādoſ hoſteſ/ z ad eoz iacula repellēda iugiter cōſtātiffimo pectore icende-
bat. Eoꝝ tūc ſeueri principiſ iuſſu om̄ſ ad culturaꝝ deoz cogebant. Sed mar-
tina virgo ſp'eto principiſ pcepto/ chriſtuꝝ i tēplo quodā adorabat. Ob quā
rem/ a gētilib⁹ tenta eſt/ Et ante Ceſareꝝ/ vt diſiſ imolaret pducta ē: At illa hila-
ri vultu Imperatori ait. Ingredere tu Appolliniſ tēplū/ z quāticūq; amatoꝝ
ſunt: videātq; quomodo ſynceriter itemerat⁹/ z miſericorſ/ ac ſctūſ deus me⁹
oipotēs imaculata z itegērima mea ſuſcipiat ſacrificia: Mādauit ergo Ceſar/
ſūma cum diligētia intueri que a Martina fierēt. At illa orāte/ ſtatiꝝ tēremor⁹
a deo magn⁹ ē factuſ/ vt ciuitaſ tota cōcutereſ/ z appolliniſ ſimulachrū comi-

nueretur. ac magna populi multitudo fuerit oppressa. Demon tunc qui in Apollinis Idolo habitaret/ se in puluerem volutans/ magna voce dixit. Heu me/ Martina Virgo/ magni dei qui in celis residet ancilla/ que eius iugiter precepta custodis. cur me meo habitaculo spoliasti/ ac tam deformem ostendisti? Imperator vero cernens quod Idolorum cultus virginis oratione dispderet. eam alapis grauius cedi iussit/ ac eius palpebras turpiter vicinis diripi: Ab illa orans dixit. Domine pater/ et dominator/ uultum meum/ ne derelinquas me/ nec sinas me cadere in hanc exprobrationem: Adiuua me in cogitatu meo/ nec in flagellis/ eorum ne derelinquas me/ sed infunde cordi meo doctrinam sapientie/ ut ignorantibus eorum non paream: et non preualeant mihi eorum delicta: Oratio autem fusa: Martina protinus ingenti lumine perfusa ad eam presertim uox de celo facta est/ dicens Confide filia: Ego sum quem adoras: Noli expauescere: quia nequaquam te deseram: Qui uero eam excruciabatur. audientes mirabilia/ illico in faciem cadentes/ deprecabantur Martinam/ ut suis orationibus sibi ignosci impetraret. Quibus illa: si ab Idolis et totis precordiis recesseritis/ et in unum deum qui conca creauit/ ac in eius unicum filium iesum christum/ eundemque pro salute omnium crucifixum credideritis. qui unicuique iuxta opera sua retribuet/ et uos mercede uite eterne profuerit: si aliter sentieritis/ proculdubio eterna supplicia uos excipiet. Cumque deum patres omnipotentes filiumque eius unicum dominum nostrum iesum christum: deinde esse spiritum sanctum/ qui cuncta que deus per uerbum fecerat aduertit/ credidissent/ atque unum esse baptismum/ quo homines regenerentur in deo eodem modo credidissent/ et plenam fidem suscepissent. christiani quoque facti/ paulo post per martyrii palmam ad celi regna euolarunt. Sequenti die imperator per tribunali sedens/ iterato Martinam idolis sacrificare iussit. Que instanti animo renuens/ turpiter et dire excarnificata lac pro sanguine (cunctis uidentibus) dedit. Ex cuius quidem ore/ et tantus odor fragrauit/ ac si uides uas omnium aromatum effusus esset: postmodum immaniter fustibus cesa/ deponitaque de ligno/ rursus ad carcerem reuocatur alij adhuc agonibus preparanda: Ibidem quoque ex more oratione fusa/ tantus repente/ e carcere odor effluxit. ut omnes in admirationem traherent. Que tabulam tenens hec in ea legebat. Quam magnificata sunt opera tua domine/ omnia quippe in sapientia fecisti: Post hec educta Martina de carcere/ mandauit cesar/ aut Arthemides deam eam adorare: aut feris obijci: Egnouit itaque tortuosus demon ad ingressum virginis iphanum: quod scilicet ad sui perniciem sanctam irromissa fuisset. ideoque terribilibus clamoribus exclamauit/ dicens: Ahe misero mihi/ quo deus spiritum tuum fugiam: ignis undique me persequitur: ingressaque templum: Imperatori ait: Uis ut Arthemidi sacrifices? Seuerus letus dixit: Diij immortales in eternum uiuant. quia mihi ias fauere uidentur. Tum martina appropians idolo dixit. Tibi dico quod habitas in hoc idolo imunde spiritus/ discedes dentibus stride: et egredere de hac seductione/ et his que tibi sacrificant seductis. Quibus dictis oratione facta/ motus fulgurationes et tonitrua magna facta/ euestio ignis cades de celo/ percussit sacerdotes/ ac non modicam populi multitudinem absorpsit: atque Arthemidis simulachrum in fauillas prostratus redegit. Iratus cesar/ iustitiam profecto dixit. Suscipe hanc maleficam/ et diuersis eam penis cruciatibusque interfice. Rogente autem profecto Martinam diis omnino sacrificare illaque abnuente/ vicinis et uingulis excarnificata turpiter est. Iustitia autem interrogata/ an in sententiam adhuc persisteret. respondit: Ego christum dominum meum habeo consolatores/ et ideo nulla tenus tuis non sacrifico diis: Tunc in amphiteatro/ ut obijceretur feris ducit: Ad

quā discernēdā cū seuissimuz leonē iussisset emitti/eidē nō mō (diuino munē) lesit/ qnyimo ei⁹ puolur⁹ pedib⁹ ipaz adorasse vis⁹ ē. Inde i cesaris parētē ipetū faciēs, ptn⁹ illū discernpsit. Quo facto a cunctis circumstātib⁹ vna voce cōclamatū est. Salua ipator/ quā de⁹ fereq⁹ cōmiserent/ absolueq⁹ p quā dii nri perire. Impator Martine dixit. Cōfiterere magno deo Joui/ z noli tādē inostinata tua opiniōe atq⁹ ista tua inflexibili priatia āpli⁹ pdurā. sz eidē hūiliare vt viuas. Illa vō vbi orōnem sudissz mor ēt iouis simlacrū cecidit: pp q⁹ gladio pculsa: martyrij coronā adeo pmeruit. Eūq⁹ gladio pcuteret/ cūctis audiētib⁹ vox de celo facta ē. Quā gūoso aīo z incōcussa fide p noīe meo certasti/ Martina dilecta vgoniā tādē cū sc̄tis meis i regno celoz ingredē. Tūc Ritoni⁹ qdaz sc̄tus epūs/ cū rōanis sacerdotib⁹ veniēs/ sanctissimū vginis corp⁹ cū cāticis in sextā regionē trāstulit. Zbiq⁹ eā cū hymnis p̄ma Januarij die sepeliuit. Quo qdem die eius anniuersaria a fidelibus celebratur.

De sancta Blandina martyre. Epitulum. lxxxv.

Blandinaz feminā gallicā natiōe/ fidey virtute in cōparabilē/ sub psecutiōe Seueri p̄cipis p̄sidente i cathedra Petri/ Eleuterio pōtifice: apud lugdunū galliaz vrbē quā p̄cipiti lapsu Rodan⁹ fluiuoꝝ nobilissimus p̄terfluit. p xpo martyriū in auditū cōstantissime pertulisse ferūt. Que qdē femiā cū de se (suo euo) ifidelib⁹ spectaculuz p̄buisset/ sic z posteris cūctis flagrantissimū sydei amoris atq⁹ iteḡrimū testimoniu reliqt p̄hēne. ob qdō: vt i seculum vsq⁹ nomē ei⁹ fulgidū coruscatiōe precipua deueniat. Ei⁹ mirabilē patiētiā atq⁹ cōstātiā iter claras mulieres/ cōscribere rat⁹ suz. Nec igit Blādina tā eti ex plebea gēte originē/ z nō nobilib⁹ parētibus ortū duxerit/ maxima tñ aī v̄tute/ iter nobilissimas matronas/ cōputāda uenit. Itā cū apud eādez lugdunensem ciuitatez vulgus/ Judex/ offitiūq⁹ oē/ quodā furore p̄sisteret/ vt ex cōfessione sanctoz aliquod sacrilegum eliceretur/ crimē inter ceteros cōtiguit Blādinaz feminā plebeā/ p quā xps oīdere voluit q⁹ ea q⁹ apud hoīes sunt d̄specta/ contēptuiq⁹ habent: in magna gl̄ia apud deū ducunt: z q⁹ ei⁹ charitas/ ea q⁹ per naturā solēt esse fragilia/ p gr̄am fecit esse cōstātissima. Eū. n. oēs fideles ea in vrbe trepidarēt/ ne hec Blādina in tormētis cederet pp debilitatē corpis z fragilitatē seruis: ipa tāta tollerātie virtute firmata fuit/ vt pri⁹ p̄ciderent carnificū man⁹ q⁹ sibi p p̄tentiosa iudicis aīositate iuicēz succedebāt. Itā duz a p̄ma luce vsq⁹ ad vespam eidē semp inouassent tormēta tāta in ea diuina effulsit gr̄a/ q⁹ ipsi ad vltimū. se victos p̄fiterent. Magnope egdē stupētes quō in ea spūs p̄manere posse/ eo q⁹ in ea nihil ex corpe supplitio resedisset. Et illa postmodū asseruit. q⁹ quotiēs vocē p̄fessionis vere fidey emittebat/ z se xpianā p̄fitebat/ totiēs noue vires corpori suo adiungebant. Ac si ablutis p̄ p̄fessionē dolorib⁹ instauraret/ ad agones recentioꝝ. Etq⁹ quo magis itelligebat/ q⁹ vox pia dolo-

rum vsq⁹ nomē ei⁹ fulgidū coruscatiōe precipua deueniat. Ei⁹ mirabilē patiētiā atq⁹ cōstātiā iter claras mulieres/ cōscribere rat⁹ suz. Nec igit Blādina tā eti ex plebea gēte originē/ z nō nobilib⁹ parētibus ortū duxerit/ maxima tñ aī v̄tute/ iter nobilissimas matronas/ cōputāda uenit. Itā cū apud eādez lugdunensem ciuitatez vulgus/ Judex/ offitiūq⁹ oē/ quodā furore p̄sisteret/ vt ex cōfessione sanctoz aliquod sacrilegum eliceretur/ crimē inter ceteros cōtiguit Blādinaz feminā plebeā/ p quā xps oīdere voluit q⁹ ea q⁹ apud hoīes sunt d̄specta/ contēptuiq⁹ habent: in magna gl̄ia apud deū ducunt: z q⁹ ei⁹ charitas/ ea q⁹ per naturā solēt esse fragilia/ p gr̄am fecit esse cōstātissima. Eū. n. oēs fideles ea in vrbe trepidarēt/ ne hec Blādina in tormētis cederet pp debilitatē corpis z fragilitatē seruis: ipa tāta tollerātie virtute firmata fuit/ vt pri⁹ p̄ciderent carnificū man⁹ q⁹ sibi p p̄tentiosa iudicis aīositate iuicēz succedebāt. Itā duz a p̄ma luce vsq⁹ ad vespam eidē semp inouassent tormēta tāta in ea diuina effulsit gr̄a/ q⁹ ipsi ad vltimū. se victos p̄fiterent. Magnope egdē stupētes quō in ea spūs p̄manere posse/ eo q⁹ in ea nihil ex corpe supplitio resedisset. Et illa postmodū asseruit. q⁹ quotiēs vocē p̄fessionis vere fidey emittebat/ z se xpianā p̄fitebat/ totiēs noue vires corpori suo adiungebant. Ac si ablutis p̄ p̄fessionē dolorib⁹ instauraret/ ad agones recentioꝝ. Etq⁹ quo magis itelligebat/ q⁹ vox pia dolo-

ris sensuz extigueret/sepi⁹ z alacrius xpiana suz diceret nihil mali poterat eidē inferri. Aliqbus postmoduz iteriectis diebus cō semiaia Blādia/z pene i quo dā mortis cōfinio posita/eisdē fuissz pullata cruciatib⁹. velut e sōno quodā subito euigilās/i memoriā future beatitudis venit. z p̄stāti voce/ac si in populo cōcionaret: ait. Multū errast o viri,qd̄ existinat̄ nos viscera infantū comedere/cū ēt a carnib⁹ brutoz pp̄ deū abstineam⁹. Et in p̄fessiōe p̄stāter p̄seuerās/itez in carcerē recludit. Post aliquot at̄ dies:cū nūdic celebrarēt/vbi aderat maria populoz freq̄ntia/Blādia e carcere cū pōtico filio suo. xv. ānoz puero inducit. Statuūtqz i mediū: z p̄ dōs iurast̄ iubēt. Qui cū n̄llos eē dōs p̄ quos eos iurare cogereēt: z cū multū v̄bis eoz dōs exprobarēt/i eos magis magisqz populi multitudo īsanire cepit. N̄n neqz pueri tenerā etatē nec seruz semie miserātes/per oīa tormētoz genera eos excruciare cepunt. Tūc pontic⁹ puer (tāqz alē Machabe⁹) maximū patiētie robur/cohortatiōe materna suscipiēs/z i fidey p̄fessiōe p̄seuerās/īpolutū deo reddidit sp̄m: Beata v̄o Blādina oīuz vltima/velut illustris m̄f z vera virago/p̄missos p̄ martyriuz ad coronā filios/iā eos inseq̄ festinabat. Exultās z ouās tanqz ad spōsi thalamū iuitata. Et quo dñs cōcesserat vt in v̄berib⁹ tripudiarēt/z craticulis exusta gaudēt. Atqz tā hilaris z leta/ac si inter regias dapes accubaret. post hec ēt ad bestias tradita/sz z ab eis itacta re sedit. Inde quoqz aliud excogitato crudelitast̄ genere/q̄ reti p̄stricta/thauro ferocit̄ īstigato obiecta fuit. A quo cū inumeris fuissz ictib⁹ lacescita/z toto Amphitheatri ambitu volutata nec quoqz penit⁹ ledit̄/sz vt semp̄ lecto vultu/z cōstanti mente p̄mansit. Ad vltimuz gladio iugulata/maximā martyrij coronaz adeptā est. Stupētib⁹ ēt ipsis impijs carnificibus z dicentibus. Quomodo potuerit femina tanta ac talia perferre. Sepe etenim illd̄ psalmiste dicebat. Secundum multitudinē doloꝝ meoꝝ/i corde meo cōsolationes tue letificauerūt aiām meā: Eius autē anniuersaria festiuitas: celebrat̄ q̄rto nonas iunias.

¶ De sancta Agata virgine. Capitulū. lxxxvi.

Agata sc̄tissima virgo z martyr: ap̄d Ebataniā vetustissimaz nobilēqz Scyculoꝝ vrbe. anno salut̄ n̄re q̄rto z gn̄q̄geissimo supra ducentessimū de tio cesare. Ro. ipante atqz Lutio Romano pōtifice i cathedra Petri p̄sidēte gloriosissimuz martirium ea i vrbe p̄ fide xp̄i ptulit. Hāc igit̄ etsi nobilissimaz sc̄im⁹/tñ ex quib⁹ parentib⁹/vel quo ex genere/seu qua ex religiōe ortā fuisse non sat̄ pz. Veruz qm̄ in militia xp̄iana p̄ pudicitia fortit̄ egit/ac tandē p̄ fide xp̄i p̄stātissime interiit/eā ex auero generē originē duxisse dicem⁹/q̄ tā īfignī p̄stātia eternā sibi coronā/ac p̄petuā claritatē cōmeruerit. Hāc ei⁹ parētib⁹ ditissimis gētilib⁹ (se sola sup̄stite) defunctā. Et erat adolescētula/z genere/inuisaqz formositate/ac celebri īgenio z doctrina inē carthaniēses femias plurimuz insignita,z sui iuris iā effecta,adeo īspirata/sagaci mēte humanā p̄ditionē/z er

rores gentiliū plustrare cepit/ac intrinsec⁹ extuare quo nā mō vitā suā p viā sa-
 lus possz traducē. Et ise dyabolo iterfecto/sōtem purissimaz aqz tāqz. Cerua
 emissa ad restrigēda gētilitatē pestifera venena dōsiderare cepit. Et. s. de egypto
 hoc est/de isto secto nequā recedēs pharaōē i aqs suis iterfecto/ēt oēs pstinuz
 suoz erroz exercitū p baptismū ise oīo necare pstituens ad fōtez ecclie catholi-
 ce. v3 pzem z filiū z spm sc̄tūm tādē puenit. Et vt erat mulier oi sapia pdita/ne
 id leuit fecisse (sz toto dōsiderasse ardoez /totoqz exoptasse icēdio) videret. Imp
 mis baptismo pcepto/oēs ai voluptates obterrē curauit/ac oia delectationum
 studia reliqt: vt voluptatib⁹ cuncti ase amputat/oi sua puerfatiōe tēdēt/vbi cre-
 debat xp̄z esse i dextera dei p̄is. Ac p hoc vt ita vez eē fateret/z ludos/z iocos
 puiuiacqz/ac vāitates oēs deserens/i sacco z cinere dormiēs oioni z ieiunio va-
 caf cepit/ac futurā vitā/peccatoz suoz p̄fessioē q̄siuit. Et qz fudit lachrymas.
 Accirco ecclesia i ei⁹ singlari p̄conio/dicit. Qui semināt i lachrymis/in gaudio
 metent. Quas obres/vt dyabol⁹ sibi isultare possz/ac dicerē. Ubi est de⁹ tuus.
 Maximā in eā excitauit p̄secutionē. Itā tū Quintian⁹ ea i vrbe Petij cesaris
 cōsularis residēs/tuz v̄ginis pulchritudinē duct⁹ tūqz diuitiaz copia p̄mot⁹
 eā sibi in p̄iuges trad⁹ q̄siuit. Qd vt facili⁹ effici possz. triginta diez spatio/nunc
 blāditijs/nūc tormenē p quādā feminā noie Aphrodisiā/a p̄posito eā reuoca-
 re curauit/Sz puelle mēs/q̄ supra petrā xp̄m/fidei p̄stātia fūdata erat/ nec pol-
 licitatiōib⁹ adduci/nec vllis terreri minis potuit: quomin⁹ xp̄o sp̄so incōcus-
 faz seruaret fidē. Itā z sara molliri/z ferrū p̄uerti facili⁹ erat. qz vt ab intētiōe
 xp̄iana Agatha moueret. Que gēmas/z vestimenta auro intera/p̄dia quoqz/z
 yana q̄qz ornamenta/p̄inde/atqz terrā q̄ pedib⁹ calcat/ p nihilo computauit.
 Qua ex re ira p̄cit⁹ Quintian⁹ cū post varia/vltro citroqz verba fuissent facta/z
 v̄go pudicissima i suā p̄sisteret sniam:eā in tetro z squalido carcere obligatā
 cathenis qz rapidissime p̄trahi iussit. vt ibidē/z p̄dore/z caligie ab oib⁹ negle-
 cta p̄sumeret. Sz illa leta gloriabūdaqz carcerē itroiuit/z q̄si ad epulas iuita-
 ta agonē suū/dño p̄cib⁹ comēdabat. Debinc truculent⁹ tyrānus/cū eā p̄suadēt
 xp̄m abnegare/z deos falso creditos. colere/illaqz penit⁹ cū tā graue facin⁹ ad-
 mittere noluisz. Ingēti eculeo suspēsa/ibidē diu torq̄ri eā fecit. Tū illa. Sicut
 q bonū audit nuntiū/vl sicut q videt quē diu desiderat/q ve mltoz adept⁹ est
 thesauros/ita me/q̄ tu mihi sūmo studio iserre satagis/oblectāt tormēta. Itaqz
 .n. mihi euz martyrij palma celuz adeundi copia dat. nisi corp⁹ meū/a carnifici-
 cib⁹ diligēt feceris attractari. Quā nec horeo iserē triticū/nisi theca eius fortiē
 p̄cultata i paleis/suerit redacta. Post hec ipius ille/oi belua truculētior cū ma-
 millā in v̄gine torq̄ri iussis/ēt tortā deniqz/a carnificib⁹ abscidi fecit. Quib⁹
 diuulsis i cruciatu ad carnificē ait. Par erat crudelissime tyrāne/vt in puella
 āputare/erubesceres qd tu i m̄re furisti. Tū p̄ge vt cepisti. Et ipa habeo dñz
 meū iesuz xp̄m/q solo quidē v̄bo/instaurare mihi pōt vniuersa. Abscis is itaqz
 mamillis itez Agatha carceri hac lege adiccta est: vt neqz panis/neqz pot⁹ ei p̄-
 beref oīno/sz inedia p̄sumeret. Sz cū virgis spes oīs in dño foret p̄stituta/opē
 ēt illi de celo ptulit. Itā in tempesta nocte ad eā sc̄tus apostol⁹ venit/q nō mō
 plagas oēs curauit/sz z mamillā integrā/suo pectori restituit. Tātoqz fulgo-
 re p totā noctē/ea est p̄fusa p̄sentia/vt p̄ pauore/carceris custodes aufugerint:
 aptāqz custodiā reliq̄rint. Uñ cū v̄gini abeūdi facultas facta essz/hortaretqz

De Sancta Agatha De Sancta Appolonia

eā nōnulli vt quo vellet abiret: nō mō e carcere nō discessit: sed ⁊ cōstanter per-
seuerās dicebat. nolle se pati vt tā lōgo tpe desideratā amitteret coronā. Quā
obre/ cuz post q̄triduuꝝ inigissim⁹ psularis eam morti. destinassz. accutissimas
testas/ quib⁹ accēsi carbonēs suberāt eā nuda desup volutari fecit. Sz diuina
pmissiōe/ cuz terremot⁹ fact⁹ essz/ duozq; ex cariorib⁹ Quintiāi forēt oppressi/ rur-
sus in carcerē recepta est. Ubi ⁊ i hec vba/ orōne ad dñz sudit. Mi creator dñe
de⁹ q me ab ifantia custodisti/ secularē oēm a me auferres amorē/ vt corp⁹ meū
ab oī pollutiōe separares/ quicq; me virilit fecisti agē/ ⁊ carnificū tormēta supra
re. Te depcor vt meū nunc accipias spūz. Tps ⁊. n. est/ vt relicta hac corrupti-
bili vita/ iubeas me ad tuā misericordiā puenire. Quib⁹ explet⁹/ p̄festim⁹ imacu-
latū deo reddidit spūm. Eūq; sc̄tūz corp⁹ aromatib⁹ delibutū sepulchro māda-
ref. Ecce angelus subito affuit: ⁊ ad Agathe caput tabulā posuit/ in qua hec era-
rata erāt vba. Mentē sc̄tāz/ spōtaneā/ deo honorē/ ⁊ patrie liberationē. Habuit
nēpe mentē sc̄tāz/ obtulitq; spōtaneā/ deo honorē dedit/ patrieq; liberationem
fecit. Ibidē vō Angel⁹ substitit/ quādiu Sepulchrū cū diligētia clausuz fuit.
Abscedēs q; vltari⁹ in tota Siculoꝝ insula/ nō est visus. Quātiq; meriti/ ac san-
ctimonie fuerit Agatha/ hinc liqdo ostēdit. Qd mōs qdā haud p̄cul a Eatha-
nia vrbe/ post exactū annuz/ a die q̄ passa fuerat/ rupt⁹ est. tātusq; ignis euomit/
vt torēs q̄si/ de mōte sara terrāq; liqfaciens/ ad vrbe magno ipetu descēderet:
pp qd pagani/ ad sepulchrū vginis p̄fugiētes/ ei⁹ tumuli velū arripuerit/ eozq;
p̄tra ignē posito/ statī ignis extinctus est. Qua ex re factū est/ vt nō solū xp̄iani
sz iudei quozq; atq; gētiles oēs beatissimā Agathā/ sūmo honore habuerint/ ⁊
ad monumentū ei⁹ quotidie accedētes/ vota ei facerēt/ tāq; mulieri sancte/ cui⁹
intercessiōe ad dñz/ se nō parū iuuari p̄fitebant. Quātiā⁹ aut post hoc/ ad iue-
stigādas Agathe facultates ⁊ vt oēs de familia ei⁹ tenēt/ accedēs/ dei iusto iu-
ditio i flumie iterijt. Passa ē itaq; btā Agatha. nonis februarij/ quo qdē die ec-
clia ei⁹ egregia opa carmie p̄prehēsa/ cātare freqntat/ vt ad ea imitāda xp̄ianoz
virtutes alachriores reddat. De sc̄tā Appolonia vginē. caplm. lxxxvii.

Appolonia virgo sc̄tissima/
natiōe Alerādrina/ ⁊ ipa
memoratu dignissima hac
seua Perij p̄secutiōe/ accer-

bissimū martirium p̄ xp̄o p̄ferrens/ nō
modicū ēt iterris/ sibi acq̄siuit fulgorē.
Hec itaq; sc̄tā virgo/ Eusebij cuiusdā
fortissimi exercit⁹ ipatoris/ strenue ac
inclite virtuū viri ex Laomia vxore su-
scepta/ filia fuit/ ambo qdē nobilissimū/
ac ml̄ta generositate/ plurimisq; virtu-
tib⁹ p̄clarissimi: q vt ex antiquis histo-
rijs habet/ fuere iter ceteros gētiles in-
clita fama noiātissimi. Hi qppe cuz hāc vnicā/ i feminis suscepissent filiā/ insi-
gni decoris p̄spiciuā (vt erant viri oī sapia p̄spiciuā) aduertētes/ q̄ sepe ⁊ sepi⁹
virtus rōnalis aie/ ab exteriorib⁹ iugiter huc atq; illuc ferat/ ne aliquādo ipsai
carissima gnata/ ex mala p̄uersatiōe corruperet/ q̄nyimo si forte aliqui i ea mali

De Sancta Apollonia

consurgerent mores/et bona p̄baq; p̄uersatiōe corrigerent. Idcirco sup̄ oīa nu-
 trici ⁊ genere ⁊ morib⁹ nobilissime educandā informādāque p̄tradiderunt. q̄
 vt ēt erat religione nobilioꝝ/puellulam ipsam in custodia suscipiens/non inō
 cum diligentia corporali alimento fouit/s; ⁊ xp̄iano ritu euz oī studio iforma-
 uit. Eūq; corpusculuz eduxisset in robur/ne nimia licentia vagari/aut aures fa-
 ciles obscenis v̄bis p̄beret. cū sepe ipsi parentes deprehendissent/his/agētib⁹
 honestati/nōnunq; notas impressisse turpes/quas ēt perpetue castitat; dec⁹ ab-
 stergere vix potuit. Cum Apolloniam ipsam corporali formositate valere dep̄-
 hēdissent eā in turre ornatissima iclusere q̄ muroꝝ adeo circūcincta erat/vt vix
 auib⁹ p̄beret adit⁹. Sicq; ei⁹ muri tendebant in altū/vt nō solum q̄sq; pedib⁹
 sed nec oculis quidē q̄ int⁹ gerebant/posset agnoscere. In ea si quidē cū oī sup̄
 pelectili p̄ciosa Apolloniā adolescētulā euz duodecim puellis ornatissimis ⁊
 nobilissimis/ei⁹ q̄ Nutrice p̄dicta/ac sene quodā graui/noīe Emiliano/viro in
 primis doctissimo/atq; morib⁹ pomato/parentes icluserūt. Ubi(sicut diuus
 ait apostol⁹/oīa mūda mundis)nihil aut loq̄bat/siue opabatur nisi q̄ ad virtu-
 tes/ad vrb̄anos mores/ad bonitatē doctrinā ve spectare videbat. Adeo quip-
 pe innocentia in ei⁹ mentez p̄seruare curarunt/vt cogitare quidē sibi foret ide-
 cens/atq; credere nefas/aliquez in hoc mūdo quouis inō posse peccare. Mirz
 auditu:sed felix obtentu. sic p̄dicta Nutrix/hui⁹ puelle cor trāsformauit/in vir-
 tutes/ac(vt vita dixerim⁹)in creaturas deificas/vt eius caro pene ess; nescia/car-
 nis. Et licet p̄ Joānem dicat. Qd̄ gequid est imūdo/aut ē p̄cupiscētia oculozū/
 aut p̄cupiscētia carnis/aut sup̄bia vite. Itā sic simpliciter ⁊ humiliter Magi-
 stre sue Apollonia initebat documētis ⁊ vestigijs: vt q̄si eisdem videret vna
 aīa sola. Itā inter eas tātū iāz exureterat amoris glutinium/vt ipsa imprimis
 scētā Nutrix nihil oīno scire vellet/nisi qd̄ Apollonia/atq; ipsa antea conabat
 iussa ⁊ documēta capescere ⁊ iplere q̄z forent emissā: ⁊ qbusdā quodāmō indi-
 tijs/nitebat p̄phetare de voluntate ipsi⁹ mādantē. Eūq; Nutrix sapiētissima/
 Rosaz de spinis iā floruisse cerneret,maxima sumpta fidutiā/pro igenij sui mo-
 dulo/ipsi Apolloniē virgini iprimis falsam ⁊ fictā,errorisq; plenā gētillium re-
 ligionez nomen emētitam/isinuauit/aperuitq; ac dānauit. Inde q; xp̄i euange-
 lium/qd̄ eternozum atq; icorruptibiliū bonozum ptinet doctrinam ⁊ hoībus
 affert felicitatē/predicare cepit. Qd̄ s. nō cecus/caducasq; hui⁹ seculi diuitias/
 nec breuem hāc calamitosamq; vitaz/neq; ista istabilia corporis comoda/sed
 aīaz que itellectualis substātie sunt/aqbus ēt corporum bona,q̄si vrb̄ā p̄se-
 quentia depēdent:summā ppriamq; vniuersis affert beatitudinē/cuius caput/
 xp̄iana religio q̄si est. p̄ qua plane/maxima euz deo contrahitur amicitia. Qui
 quidem vniuersis suis amatoribus/tanq; bonozum omnium largitor/vitam ⁊
 lucem elargitur. Quibus certe,nec melius nec beatius etcogitari posset. Affir-
 mabat preterea qd̄ quicumque beatissimam amicitiam,euz deo per talem exqui-
 sitaz christianam religionem contraheret. qd̄ oīa vtiq; que ad animaz/que ad
 corpus/queq; ad externa pertinerent:peroptime/beatissimeq; ab eodem conse-
 queretur/atq; tandem frueretur. Hortabatur quoq; eaz/vt omni studio ac ca-
 ra/hoc bonum suscipere non recusaret. Et Apollonia/vt vocem eius audiuit/
 illico/dedit illi cor suum ⁊ ad sua documēta ⁊ ad legem vite ⁊ discipline. Et
 propterea/deus excelsam fecit illam: quia carnalibus contemptis/sponsi se

iunctis amplexibus. Erant autem huic tres vterini fratres/aquibus certe maiorem in modum amabatur aquibus et multis et pretiosissimis iocalibus donata sepe erat que nihilominus apollonia pauperibus largiebatur. Verumtamen Appollonia etsi ad deum et dominum iesum christum ex toto corde esset conuersa iugiter tamen suspirabat/que nondum sacratissimum baptismi sacramentum consecuta esset. Unde ut ampliozem tutiozemque thesaurum sibi in celo conflaret/ubi neque fur penetrat/neque rubigo rodit/neque tinea eredit/neque denique ullus territat metus. Et deo ipso propitio ad ipsum tutioze semita propitius accederet. Per sanctum Leoninum heremitam extra urbem alexandriam tandem in nomine christi baptizari promeruit. Qua baptizata ac in christi nomine roborata/mor vniuersa patris sui que in Turri erant Simulacra confregit/ac pretium pauperibus erogat. Cumque etiam regium constantissimo pectore recusasset coniugium/iratus pater durissimis eam flagellis et alijs multis affecit cruciatibus. At illa quidem non egre modo sed equo ymo alacri animo diuina suffragate gratia/ pro christo omnia pertulit. quibus equanimiter tollerant/non est odignata pariter exorare/ut sibi liceret ea in turri puatam vitam ducere. At illi (etsi titulus christianitas grauis videretur) nihilominus quia eius vita/eis admodum erat grata/aspectusque suauis/patrio affectu precibus acquieuit. Ibidem namque in senectam usque suavit ut sacras decebat virgines cum omni scititate vite vixit/atque in omni seu tepestate seu tranquillitate rez sempiternae et fidei et iustitie clauum tenere voluit. Hec cum iam Anus vago esset effecta/crudelia Detij cesaris in Alexandria et in omni egyptu edicta/missa fuerent. ut christiani omnes persecerentur. Quibus tanta aduersus christianos ferebatur imanitas. ut secundum quod predicatum fuerat a domino si fieri possit/et electi scandalizarentur. Ex quo multum premissis/Inprimis quadam nobilem mulierem Eoyntiam nomine corripientes/ad idola pertraxerunt/adorandi simulachri gratia. Que cum recusasset/ymo execraretur/vincula in pedibus eius illico inerere et adeo eam fedo et horredo supplitio/pro totius urbis plateas tractum donec tota discerperet. Dehinc hanc admirandam loque etiam virginem Appolloniam comprehedentes illi sine vlllo persone et generis obiectu cum maria impietate primo omnes effoderunt dentes. Eo gestis postmodum lignis maximam rogum icederunt. cominantes vitam se eam incensuros/nisi cum eis pariter impia proferret verba. At illa ut rogum accensus vidit. paululum quod oras et in semetipsa deliberans/completa oratione: emanibus impiorum repente se erupit/atque in ignem quem minabantur/sponte prostravit. ita ut et ipsi crudelitas auctores perterrentur. que proptior ad mortem inuenta esset semina/quam persecutor ad penam. Ac sic in possessione et exultatione Appollonia virgo quanto idus februarii itroyuit portas domini sanctas. Quo quod die eius anniuersaria a fidelibus cum humili deuotione celebrantur. Appolloniam igitur virginem quandoque in ignem paratam prostraret/hanc orationem in terra genibus prostrata/lumibus ad deum eleuatam in hunc modum ipsi deo et domino nostro iesu christo porrexisse dignoscitur. O spes et salus credentium/domine deus omnipotens/pro domini mei iesu christi: que omni creaturarum extitisti conditor: que me Appolloniam famulam tuam dignatus es ad tuam dulcissimam gloriam vocare/meque tibi holocaustum offerre. obsecro digneris in hac hora animam meam/spiritumque suscipere. et ad tuam ineffabilem gloriam peruenire concede. Peto pro domine deus que es gloria virginum tuarum: quia es rex regum: ut quicumque passionis mee memoriam egerit: in quacumque tribulatione constitutus fuerit/meque deuote ac humiliter inuocauerit. per tuam gloriam tue miserationis salutare consequatur effectum. Qui es benedictus in secula. Responsoque a circumstantibus. Amen. Illi

De

Sancta

Reparata

co ad eandē de celo vox insonuit dicēs q̄ ipsius petitio esset exaudita.

De sancta Reparata virgine z martyre. cap. lxxxviii.

Reparata virgo spetiosissi-
ma z ipsa hac periculosissi-
ma Perij persecutione ap̄d
Cesaream palestine Ciuita-

tem/gloriosus pro christo/pertulit mā-
tyrium. Nec igitur ex nobilissimis pa-
rentibus nobilioriq̄ genere ea in vrbe
durit originem/quorum tamen nomi-
na ignota sunt/ fuit quippe in primis
adolescentula decore corporeo/ mori-
bus/ honestate/ ac incredibili fide ad-
modum splendida: Quam certe ouo-
denem adolescentulam non in meri-

to ob insignem eius coram Decio cesare ad defendēdam animi z corporis su-
finceritatem/constantiam z magnanimitatem/inter sanctas clarasq̄ mulieres
ecclesia honorabiliter censuit esse ponendam: Nam cum duodecim etatis effz
annorum Decio cesari ea tunc/eo in vrbe existenti accusata fuit/q̄ interdium no-
ctuzq̄ ieiunijs z oratiōibus christiano more vacans / omniq̄ momento z actu
crucis signaculum in fronte sua imprensens/Deos/deasq̄ ne abnegare despiciere
q̄ diceretur/ac christum a iudeis crucifixum adoraret/z eidem iugiter sacrifi-
cium offereret:uestigio Perio presentata est. Cuius cum aliquādiu pulchritudi-
nem/formositatemq̄ z habitum nulla varietate distinctum/honestatem ve eius
z grauitates puellares admiratus /laudasset/Eam imprimis blandis sermoni-
bus allocutus est:dicens.O infantula omni honore digna/q̄ beata sunt vbe-
ra que te lactauerunt/felixq̄ mater que te genuit. Cognoui profecto/quia nobi-
li genere orta poteris tibi clarissimum copulare coniugium/ modo dijs imor-
talibus sacrifices vt viuas. At illa coram principe stans/ purpureo respersa
colore/eleuatis paululum in principe oculis/ z deinde interram delectis/ voce
humili sed animo excelso dixit. Sufficit mihi o princeps duodecim vixisse an-
nos si ad illam merear peruenire vitam que nescit habere fines:Siste queso mi
Imperator/ne dixeris. Quia ego quidem semper sacrificauī/sacrificoq̄ hostiam
laudis domino meo iesu christo. Cui detius.Quot te manent tormenta/ nisi sa-
crificaueris. Respondit illa. Non expauesco mi domine penas/quas mihi in-
flicturnum promittis. Deceui etenim magis mori/ q̄ vt deos tuos adorem/igi-
tur fac vt lubet. Alatum est ergo in primis plumbum in olla liquefactuz:vt p-
funderetur reparata. Vex illa orante/adeo frigefactū est/vt nulla penitus v̄gini
ex eo illata sit lesio. Tuz veri⁹. Afferte inq̄t feruens acetū/ vt illa dequoquatur
prinus lingua/que xpm noiauit. Eūq̄ i delicatuz puellule os ifunderet. p̄stā-
tissimo pectore dixit. Acetuz tuū o cesar tāq̄ fauuz mellis ebibo /Ex hoc eiz/con-
fortata suz i dño meo iesu xpo. Tormēta quippe tua q̄ mihi iferre iubes/non
dolorem /sed refrigerium prestant. Eumq̄ cesar puellulam conspiceret nullis
tormētis nullis ve minis/aut dissonis clamorib⁹ imperite multitudinis aliqua
mentis consternatione fore concussam/dixit. O duritia huius puelle: quam

nec blandimenta nec asperitates reuocāt ad salutem: Accendite rursus lampadas/ & pectori eius apponite/ vt vel sic/ Deos inuictissimos adorare cogatur. Quod postea q̄ factum fuit/ nil illi prozsus molestie illatum est. q̄ ignis illico suas perdidit vires: Oleo deinde illita/ mox in caminum ignis ardentis inmissa: cum propheta decantabat. Deus in adiutorium meum intende/ domine ad adiuuandum me festina/ confundantur & reuereantur/ qui querunt animā meam vt auferant eam: Jam lassus Cesar suspirabat in gemitu quasi/ nec ei videbat̄ nouus excrucianti modus/ Jam victa seuitia corpus illesum permanebat. Extemplo ira exercitus/ incendantur inquit facule/ & vtrūq; latus eius excutatur. Sed ille/ orante reparata virgine/ illico extincte sunt/ ac Protinus carnificū manus aruere: Rursum ad eam detius. Missella quid agis/ hortor accedens/ sacrificia dijs. & te ī filiam carissimā assumā/ aurū & argētū & diuitias multas tibi cōdonabo/ tātū ne tāta tua pulchritudo depeat. Rūdit reparata: O spētina mortiferaq; suasio: Accede tu/ & sacrificia: Nā ego ab īfātia mea/ me deo me sacrificiū mūdū obtuli/ igit̄ deti⁹ pastis cruore luminib⁹ vt fera: q̄ gustato semel sāguie semp̄ sitit/ multiplicari tormēta mādāt. & seuis dētib⁹ frēdēs/ similit̄ carnificib⁹ minas penā/ nisi adoraret puellula. īfirmior: Itaq; ad Carnifices ait/ Hec x̄gūcula nimirū ī penis pdurat. Afferte craticulā ferreā/ & subter illā prunas ardētes sternite/ & sup̄ illā nudā adolescētulaz strari p̄cepit. Que dū vreret/ ea q̄ (& iā dudū eidē laurētī⁹ martyr dixerat) vba itulit. Tyrāni crudelitātē ēt eludēs ait. Assatū ē x̄s/ & māduca: Inde māib⁹ post terga ligat̄/ oculis quos tortor alligare nō poterat/ ad celū eleuat̄/ & euolut̄ p̄ ora lachrymis dixit. Dñe iesu x̄pe q̄ nō meis meritis/ s; tua p̄ inefabili misericordia/ me īdignā/ in nūero ācillaz tuaz/ ānūerare dignat⁹ es: Tibi genua cordis mei flecto/ & obsecro/ ne de cetero corp⁹ meū ī man⁹ inimicorū tuorū lacerādū tradas/ Egdem mi dñe mori cupio/ cupioq; īfirmū hoc corp⁹ exuere/ vt te dñs & saluatorē meū iesu x̄ps videā/ qm̄ te videre d̄sy dero: Eadēq; hora tremor⁹ magn⁹ fact⁹/ plūma pplī multitudo/ extincta ē/ & carnificū man⁹ p̄tin⁹ aruerūt. Eūq; ex hoc multus populus piclitaret̄/ vna iteriz vox pplī ē facta/ Eede/ vrē/ lacera/ & iterfice: Quo clamore p̄mor⁹. Cesar iā q̄si lassus/ post multos agones & tormēta/ q̄ oia equo aīo ptulerat/ & supauerat/ data snia/ iussit eā capite trūcari/ Ac sic dñs nr̄ iesus x̄ps euz eligiss; Reparata sc̄tāz x̄gūculā ex oi carne/ ī sua lenitate/ ac fide/ sc̄tām fec̄ illā/ & eaz glorificauit ī p̄spectu regū & oñdit illi vniuersaz gloriā suaz: Unde & p̄p̄t̄ tantoz tormētoz mirificā liberationē/ postmodū sancte liberate nomē accepit/ q̄ multū signis & miracul⁹ claruerit. Cui⁹ etiā fama & nomē ad occidentales Ecclesiā cū multo ei⁹ fulgore pueniēs/ a parturientib⁹ potissimū/ alijsq; varijs necessitatib⁹ agitat̄/ q̄ tāq; liberatricē p̄rimū iuocat. Ea itaq; martyrio talir̄ coronata/ christiāi sc̄tū ei⁹ corp⁹ rapiētes/ ip̄s aromatib⁹ p̄dituz venerabilē sepelirunt/ octauo id⁹ octobres. Cui⁹ x̄tuū & sc̄tītatis fama/ & reuerētia lōge lateq; diffusā/ tātuz sc̄tītaz & miraculoz gr̄a eidē tribuit/ vt p̄ vniuersā ferme europā plurimis ī locis/ multē illi cōstruerēt ecclesie/ & sacra celebrēt. In cui⁹ honorē potissimū apud florētīā priariā Ethurie prouit̄ie vrbē sup̄bissimū atq; mirabile toto orbe terrarum templum euz campanaria celeberrima lapidibus quadratis & sc̄tis edificatum est in medio vrbis ipsius foro.

C De sancta victoria virgine & martyre. cap. lxxxix.

Victoria virginez romanam
sub hac piculosa psecutiōe
triūphū martirij pmeruissē
se pstat. Ueꝛ vtrum fuerit

vere romana ābigif. attñ/ dum fidei z
pstatie ei⁹ gl'iositatē itueor/ credidisse
maliz eaz credē romanā q̄z forēsez seu
alienigenā fuisse. cui⁹ etsi certa carea/
m⁹ origie/certissimo tñ ei⁹ flagratissimi
amoris ī pudicitia z castitatē pseruan
daz exēplo ecclesie testimōio non care
m⁹: Hec itaqz xgo pudicissima/cuz in
uita fuissz despōsata cuidā pagano/z c

gre nimius ferret tale piugiu/z tū pp̄ hoīs incredulitatē/tuz ēt qz nollet suū vir
ginitatē ppositū īfringē/cuz nubere oīno nollet/nec dijs gētiliuz sacrificare/z id
nec blāditijs /aut alijs iurijs ml'ris mīme perficē vellet. quymō ptēneret/cum
diu ob catholice xitātē z sue xginitatē defēsiōe/geminaqz vicib⁹ excruciatā fuissz
a quodā carnifice imāniss' io: rogatu sui spōsi gladio ī corde pcussa/ dēcio chalē
das ianuaris/sue vite cursuz p martirij coronā psumauit. Quo gdez die eius
āniuersaria a chatolicis fidelib⁹ ēt deuotissimis cerimōijs celebrāt/ Et obei⁹ fre
quētes x'tutes z miracula nō solū eidez tēpla/ z sacella/ atqz altaria ml'ta/ z lu
di/sz z oppida ml'ris ī locis frequētissima suo sub noīe ī Italia sūt pstructa: Qui
bus qdē pūlegijs z x'tutib⁹ victoria hec victoriosissima: iter claras mulieres
venit merito cōputanda. ¶ De sc̄tā Eugenia xgine z martyre. cap. lxxc

Eugenia nobilissima virgo
romana religiosissimaqz fe
mina/sub Valeriāo z Sal
lieno Romāis principib⁹.

Sixto pōtifice ei⁹ noīs pmo in cathe
dra Petri p̄sidēte anno salutē nre sc̄ra
gessimo supra ducētessimuz rome mar
tyrio corōata est. Hec qppe philippi
pclarissimi p̄ritij Romani ex Claudia
vxoze eque pclarissima fuit filia. Cui⁹ si
magnificētissimū nobilissimūqz gen⁹/
si illibatā xginitatē/si doctrinā psuma
tissimā/si religionē/z celeberrimuz īge
niuz/si deniqz corpis formositatē īspeterim⁹ eā magnū claritatis fulgozem sibi
vendicasse vtiqz p̄stebimur q̄ cuz eminētissimi iprimis foret īgenij adolescētū
la a parentib⁹ scholis l'raz tradita/mox dulcedie scientie tracta/ vna cū duob⁹
Eunuchis suis Protho. s. z Jacinto optimis viris/ adeo vigilāter liberalib⁹ stu
dijs īsudauit/z breui p̄fecit/ vt p̄ceteris in oī doctrina excellēs haberef ipsam
aūt sciaz oīum p̄fectā eruditionē/ Eugenia cuz suis Eunuchis Protho. s. z Ja
cincto (Aletādie vbi ei⁹ genitor philippus p̄fecturā ex senatus mādato splen
dide admīstrabat) didicit. Atqz ita grecis z latinis l'ris diligētissime apprime

eruditi euaserāt/ vt eisdē/ parata s̄monū copia videret/ ad quācūq; partem sua
 x̄tissent īgenia: z vndecūq; īterogati fuisset/ sine aliq̄ dilātōe paratā hērent cō
 petētes respōsionē Erāt p̄terea ipsi eunuchi graues prudētissimiq; oib⁹ vtri/
 veriq; p̄bi: Hi x̄o esto adhuc īfideles forēt, z quotidie philosophoz sylogis/
 mos scropuloso trāsigerēt studio/ z aristotellica argumēta/ platonisq; ideas/ ac
 socratis mōita/ atq; breuiter deniq; quicqd poete cantāt/ q̄cqd orator/ z q̄cqd
 p̄bi cogitāt/ ac si vniuersa libroz volūia curiosis aīs discurerēt/ etiā postremo
 ad sanos diui pauli apostoli codices diuino m̄nē trāsierūt/ z ī ipsis sanis ve
 ridicisq; documētis/ eoz curiositatē curarūt cursuz suū figere Diuio postmodū
 afflati spū/ aiaduertētes/ vt pote, q̄ īgenij accumie nemī cedebāt/ suos errores ī
 imēso tenebray nubilo eos iuolui/ cū ml̄ta ex ipsis lectiōib⁹ p̄cepisset ad verita
 tes documēta sepiusq; audisset d̄cātare. Oēs dij gētīā demōia/ d̄ns at celos fe
 cit: Mēte sua dixerūt/ reuera/ nihil eē errorib⁹ gētiliū vani⁹/ nihil q; fallati⁹: chri
 stiana at fide/ nil x̄ius/ uil ve santi⁹: Statuētes itaq; aiab⁹ suis (quib⁹ nil ī hoc
 mūdo habebāt cari⁹) salutē parare/ ad sacrū baptisimū tādē fideli⁹ puenere: Eu
 genia x̄o tuz/ cuz īter pueritiā adolescētīāq; īcederet medio/ z iā grādīuscula/
 ml̄ta corporea formositate splēdesceret/ z gemis/ purpureisq; vestib⁹ auro tex
 tis quotidie ornaret. Prothus z iacit⁹ eunuchi sui/ eidez dixerūt. Quāto stu
 dio d̄na n̄ra/ ornaris ī corpe/ vt filiū p̄sulis. s. Aglianū/ aquilani/ hominē morta
 lez accipias marituz: Si tāto studio ī aīo ornareris: regē vtique īmortalē dī fi
 liuz/ adipisci posses sp̄suz: Qui ēt te eternā faceret. z nūq; tibi neq; ornamētis
 tuis/ neq; gaudijs/ sinē faceret/ at terminū pmitteret euenire. R̄ndit eis eugēia:
 z ait. Que pōt eē melior charitas: q̄z habere viz: suscipe filios: p quos posteri
 tas dulcissima possit ppagari: z tā generis dignitatē: q̄z memoriā noīs nō de
 lere: Eui eunuchi respōdere: Melior d̄na n̄ra ē x̄ginitas: q̄ q̄n de matris tue
 vtero existi: tecuz nata: tecū lactata/ tecuz semp fuit. a carnis corruptiōe aliēna:
 q̄ ē deo amabilis/ eiusq; āgelis cara/ Quā profecto/ cū qlibet pdiderit x̄go: hu
 ius reatū p penitētiā euadere pōt: ip̄az x̄o ītegritatez/ adipisci nequaq; valet:
 Oīs nāq; sc̄titas/ duz p aliquā voluptatē/ aut necessitatē amissa fuerit. vel q̄q;
 pdita x̄t⁹ ad statū suuz/ v̄l ītegritatē/ seu ad suā gl̄iaz/ p p̄nie lachrymas recu
 pari z reuocari pōt. Sola x̄ginitas si semel perierit/ ad p̄stine ītegritatē stabili
 tatez ptingē minime valet. Cūq; eunuchi pdicti/ hec laudādo x̄ginitatē/ z alia
 pferendo differerēt pluria: qb⁹ eternā mereret acib⁹ vitā. Eugenia prudētis
 sumā x̄go dixit. Etinā ad me etiā ista dei sentētia puenissz. vt nunq; suscipiaz
 hoīs mortal' sp̄sionē: Hūc x̄o q; de⁹ apuit os v̄r̄z ad lucrādū ēt aiāz meā/ q̄c
 qd vulḡ me facē/ accelerate q̄z toti⁹. Quid ml̄ta: p̄tēp̄/ huiusmōi pōpis/ semico
 habitu/ z noīe mutato/ clā cū suis eunuchis optis xp̄ianissimisq; iā x̄ise domo
 p̄ris ī curru auffugit. z ad mōasteriū cui helen⁹ vir dī p̄erat perit: Ad hūc igif
 cū eugēia puenissz/ seq; viz dicēt. Abbas ait. Recte vtiq; vir dicēis/ qz cū sis/ sei
 na/ virilitē agis sibi eteiz ei⁹ pditio/ a d̄no p̄s reuelata fuit: Ab eodē igif cū suis
 eunuchis protho z iacinto religioso habitu suscepto/ se eugenium appellari fe
 cit. Parentes autem postmodum Eugenie currum vacuum cernentes/ meren
 tes/ z q̄z matris eius genitrix carissima/ cum minime inueniret/ sordido habitu
 suscepto/ flentib⁹ oculis/ z mesta facie/ z nullis cōpta de more vellamētis/ s; q̄si
 sui nescia/ p ml̄ta t̄p̄ra/ huc atq; illuc pcunctādo obuios amicos/ subditosq; oēs

nūqd vidissēt Eugeniā dilectā filiā suā/aut scirēt p quā nā viāz ijsz/aut nun
qd viuēt/7 si viuēt/ quozsuz fugā fecisset. 7 qb⁹ sotijs/7/ si eēt aliq spēs: Heu fi
lia mea dulcissia dicebat/ pia 7 mesta mat/ quātū cupio tuoz icomodoz fieri so
tiā 7 pticipē/ Hec 7 his similia/ q̄ psueuē ifelices matres p filijs/ diu Claudia eu
genie mat fecit. Demū eugenie parētes cū iterrogassēt vates/ qd de ipsa actum
ē. Respōderūt/ q a dijs sup astra trāslata fuisset: Illi mor ad leniēduz dolorē/
quo niniū torquebāt/ isolatiū doloris eoz/ ei⁹ imaginē sibi sculpere fecere/ cui
statiz tātas/ exhibuere reuerētiā/ vt ab acollis adoraret. Porro eugenia i mōa/
sterio psituta/ quāta de se psititerit scitāt/ exēpla/ scribere nūc oia difficilimuz
ēct. In singulis eiz vtutib⁹/ ita eminebat/ q̄i ceteras n̄ haberet. In⁹ monachos/
7 ipos ēt suos Eunuchos/ iā coeqls. p̄ma i ope ēt villissimo/ extrema i ordine.
Mortuo aut p̄posito/ ipsa subrogat. Et se eo i offitio/ (sz p̄hm) viz oñdit. Quippe
q̄ oib⁹ abstinentijs/ vigilijs 7 oionib⁹ isudabat. lachrymas deo nō hoib⁹ offe
rebat. Scripturas diuinas libēt legebat/ libētiusqz audiebat/ respōdebat verecū
de: Et quāqz doctissia pha hēret/ nihilomin⁹ disputātes cōtra se/ magis qz vi
cere/ 7 igenuo pudore psitebat/ simplicit̄ qd cui⁹ victoria: atqz i hūc modū eru
ditiōis gl̄iaz dclinādo/ eruditissia habebat. Erat tūc Alexādrīe q̄daz matrōa
nobilis 7 admoduz diues/ Melātia noie: quā scā eugenia oleo pungēs i noie
xpi a q̄rtana liberauerat. Cui⁹ ob beneficiū/ mltā ei trāsmisit mūera/ sz eugenia
oīno qcpiāz recipe recusauit. P̄dicta at matrōa p certo existimās eugenīū
vero fore viz/ euz sepi⁹ iuisere curauit. Delectataqz ei⁹ pulchritudie 7 aspectus
elegātia/ morqz illi⁹ amore iā cōfecta/ putare cepit/ quomodo eū possz suadē/ vt
i ei⁹ veniret cōcubitū: Eūqz vehemēter a passiōe obsidere. quoddā expimētū
d̄ eo facē statuit/ vt. s. egritudiez simularet. et hoc occasionē captās eugenium
ad se visēdi grā accersiscēdi/ Qui duz accessissz. Eidē suuz d̄syderiū euestigio
pdidit. atqz d̄ p̄mixtiōe v̄ba fecit vehemētiore at flama icitata/ suuz d̄syderiū
ardorēqz ostēdit. vez euz v̄bis euz suadē mīme possz/ d̄spata/ ēt ma⁹ i euz mī
sit/ volēs ipaz eugeniā i suos āplexus cōpellē: Eūqz fugissz irata eugenia: Ma
trona i formidie psituta/ ne cuiqz hoc dicēt. iniuriāqz volēs p̄uenire quaten⁹
aduersus eugēiū mētiret: excogitauit hoc modo vlciscere iniuriā/ q̄ fuerat ita
verecunde ptēpta: p̄cedē v̄o i accusationē sapiētissimūz fore simul 7 m̄licbre:
Accessit igif ad philippū p̄fectū: q̄q̄staqz dixit. Inuēis qdā magifice p̄tor p̄i
d⁹ xpian⁹/ ad me medēdi cā igressus. i me ipudēt irruēs/ violāe curauit: 7 nisi
vni⁹ ācillule mee suffragio fuissē adiuta/ vtiqz me viciassz. Audiēs autē hoc p̄
fect⁹ ira p̄cit⁹/ illico missō apparitore/ Eugeniuz euz reliqs oib⁹ xpi seruis ferro
vinctuz adduci precepit/ Diemque statuit: quo oēs morsib⁹ bestiaz tradi de
berēt. Accersit itaqz corā se p̄dicū/ ad Eugeniū dixit. Dic nobis h̄iouz scelestis
sime: hoc ne xps v̄r docuit. vt corruptiōib⁹ opaz daret/ matrōasqz ipudēti ve
sania violāet: Cui eugēia d̄missa i trā facie/ oculisqz ne agnosceret/ voce submis
sa hūilicqz r̄ndit. Dñs n̄ricus xps castitatez docuit: integrā ve seruātib⁹ vitā
etnā p̄misit. Hāc autē melātiāz ipudicā falsissimā accusatricē/ mōstrāe possu
m⁹ vt puicta/ penaz taliōis sustineat. Et ne dignissime preses/ ipudica femina in
seruos xpi crimē iponat. nec tanqz falsa gloriē: Etqz veritas mēdatiū super sa
piētiāqz malitiā vincat/ veritatē tue magnitudini nūc mie ostendā: nō vtiqz ad
lactātiā/ sz pro gloria dei mei/ Hec qz dicens/ tunicā suāz vsqz ad cingulum

apperuit. et se feminam pertinens ostendit. Atque eisdem profecto ait: Tu mihi pro claudia mater fratresque hi duo qui tecum sedent. Auitus et sergius. Ego eugenia filia tua. hi quoque duo partibus et iacintus. cui cum omnibus operum suorum retulisset seriem. atque illis pro filius suus apperuisse omnem. vix eam cognoscere potuerunt. verum parietes summo profusi gaudio diu desiderata suscepit. Eugeniaque et vestibus aureis induta. in sublime extulerunt. Ignis autem de celo confestim cades. (partis videtibus) Melantiaz falsam accusatricem cum suis omnibus absumpsit. Atque ita Eugenia sancta. haud multo post parietes ac fratres omnes. cum universa familia ad christi fidei felicissime pervertit. Philippus autem prefectura relicta paulo post Epatus honorem (cum esset egregius vir) peremerit. quem cum diu cum ingenti gloria ac sanctitate tenuisset tandem a perhemnio urbis prefecto in oratione constitutus. gladio necatus. martyr christi efficitur. Claudia autem cum filijs et Eugenia ceterisque omnibus consensu nauim postmodum romam redire. ubi multos ad christi fidei agregauere. Ea prope imperator eugeniā cum saxo alligatam in Tyberis precipitari iussit. sed fune soluto mox Eugenia super vndas incolumis incessit. Cumque principi nuntiatus fuisset eam incolumem euasisse. proterum in fornacem ardentes ipsam imitti mandauit. sed diuina virtute frigidata. etiam illesa (sic tres pueri) euasit. Deinde intero tenebrosoque carcere inclusa ibidemque in uinculis pietate multo tempore squalore et pedore carceris fame excruciarum precepit. vix illa in carcere sic constituta non desistebat tamquam sapientissima animos quorumcumque creditum ad martyrii tollerantiam roborare. Cumque per decem dies sine ullo humano cibo perseuerasset ac preseruata fuisset. demum dominus noster iesus christus eidei candidissimum panem attulit. dicens. Accipe dilecta mihi. cibum de manu mea. Ego quippe saluator tuus sum. quem puro corde amasti. scito quod eo quo ad terras descendi die. eo scias te amare fore excepturam. Itaque Eugenia hec sanctissima. post plurima virtutum insignia. post sacros virginum choros. pro christo iesu diu agonizata. nouissime octauo chale. ianua. iussu predictorum principum gladio iugulata. martyrii coronam peremerit. Et sic huiusmodi huius sancte virginis vite cursus fuit. Qua quidem iuita quasi quodam in speculo. varia atque multiplicem bene viuendi formam atque doctrinam illi femine licet admirari. Et autem eunuchi partibus et iacintus. et ipsi cum nullo modo sacrificare voluissent. post durissima flagello rum tormeta. nec acquiescere vellent. tertio idem septembris decollari iussi sunt. Quorum corpora ellata in cimiterio Basillie et via salaria condita sunt.

De sancta Ruffina et secunda martyribus. cap. lxxxii.

Ruffina et Secunda sorores virgines. in perantibus predictis Valeriano et Galieno principibus anno salutis nostre nono et sexagesimo supra ducentesimo. felice pontifice romano in cathedra petri presidete. martyrii coronam adpete sunt. Hec quippe sorores Asterij nobilissimi inter romanos viri. ex Aurelia uxore suscepte. filie fuere. quarum virtus et castimonia. ac non vulgaria facinora. talia fuere. ut hoc in loco. anobis incrementur in precipuam efferri gloriam:

gloriã: Nam cum ex p̄sco illo felicissimo romanoꝝ more quo nõ modo filij/ s; z filie om̄s in ipsis etiaz quasi matruz viscerib⁹ bonaz litteraz eruditionem ibi bere cõsueuerant/ euasissent in omni doctrina cruditissime etiã dei uiuũ mune- re/ ad veraz christianoꝝ philosophiaz (in ipsa eaz adoleſcẽtia) cognitionẽ per- uenire meruere/ que iter cetera/ z iusticiaz pudicitiaz sũmope persuadet. Qua cognita euestigio idolis oĩbus sp̄retis/ vnus ac veri dei cognitiões simul z re- ligationẽ sumere statuere. Sacro igit̄ baptismatis fõte renate/ cũ essent eruditissi- me/ etiã mentem suam ad perfectiorem viam idagãdam erexere: ea pp etiaz ad sacros Euãgelioꝝ codices ediscẽdos se trãstulere. vbi iter cetera eozuz docu- menta cum deprehendissent. eternas iminere penas/ his qui pudicitiaz in uita sua iusticiamq; cõtempſissent. Illico nõ soluz pudicitiaz ip̄am/ sed z virginita- tem illibatã/ perpetuo i se seruare statuerũt. q; vbi sponsis (qui nup; a christia- na religione recesserãt) renũciatum fuisset cõfestim/ eas/ nouo criminis genere/ pro virginitate apud donatũ vrbis p̄fectũ accusarũt. christianas eas esse: A p̄fecto aut̄ cõprehense/ continuo i vinculis z i carcerib⁹ inacerande cõtradi- te sũt. Deinde eius tribunalib⁹ p̄ntate. p̄fect⁹ et more eas iterrogauit. z dixit ruffine. Cũ nobilib⁹ sis orta natalib⁹/ quid est qđ ad rãtaz ignobilitatẽ deueni- ris: vt malis esse captiuã/ z in vinculis irretitam/ q̄z liberã cũ marito gaudere? At illa/ captiuitas inq; ista/ tẽporalis/ eternã captiuitatem excludit/ ac vincula tẽporalia/ perpetua vinculaꝝ ligamina dissoluunt. Ad quas p̄fect⁹: Istas vanas fabulas ridiculaq; verba retice/ z tantũmodo dijs imortalib⁹ sacrifica/ vt pos- sis cũ tuo sponso cõgaudere/ atq; eodez perfrui/ z vsq; in senectutẽ cũ gaudio delitiãz attingere? Ruffina respondit. Duo mihi abste psuaderi inuitalia aiãd/ uerto/ z vnuz dubiuz qđ promittis: Nam mandas/ me Idolis sacrificare debe- re/ vt i perpetuu; cum ip̄is excrucier/ z post hec marituz accipe/ vt gloriã illiba- te mee virginitatis amittã. Duo ista post taz aspera/ tamq; contraria/ promittũt/ q; vsq; i senectutẽ cũ gaudio delitiãz attingam: Cum de te ip̄so incertus sis/ q; ad diẽ crastinu; futuz attingas. Et p̄fectus. Ista cessẽt verba/ qm̄ parata sũt verbera: Unde mihi videt̄ vt consilio meliore corrigas cor tuuz: z ab istis va- nitatibus fugias/ vt tẽpus quod tibi superesse potest nõ amittas: Ruffina re- spondit. Aliquantulus mi dignissime p̄ses/ tuũ correxisti sermonẽ/ cũ dicas tẽpus qđ tibi supest. ostendit etenim hois vitã nõ esse certã/ q; i incerto vtiq; posita ẽ. Sed ego illã p̄plector vitam/ q; in eternitate cõsistit/ nihilq; suis ama- toribus incertuz cõpromittit. Tũc archiselaus comes adijciẽs/ cum furore ait. Istam sacrilegij reaz/ eẽ dicimus nec i matrimonij sorte ẽ admittẽda: Ruffina respõdit. Atiq; magnifice comes recte dixisti/ me i matrimõij sorte haud ad- mitti debere: quasi ipsa hois mortalis cõiugiũ exoptulẽ/ cũ cõstãter meã x̄po dei filio x̄ginitatẽ deuoueri: Unde archiselaus comes audi. Quere cui tuẽ mine- timorẽ icutiãt. me at nunq; a x̄ginitatẽ merito/ nec a cultura di mei poteris re- uocãr. Tũc secũdã ei⁹ gẽmanã i p̄spectu suo adducel p̄cepit. vt ruffia i p̄spec- tu ip̄i⁹ acri⁹ flagris cedẽt. vt vlt̄ sic terrore p̄culsa/ facili⁹ p̄cedẽt. S; vt vidit so- rozẽ imãissie cedẽt: Quid agis/ inq; p̄stãtissio p̄ctoꝝ sceleratissie iudr/ an ignoras q; sorozẽ glificãl/ z me vtiq; honoras? Applica ignes/ gladios/ flagella saxa/ su- stes/ atq; x̄gas z hui⁹ mõinã quot tu p̄as itulẽis tot ego glia/ atq; triũphos nri mãtyrij/ p̄nserabo: Dis q; p̄ nra glia/ sc̄ p̄ẽ/ q; p̄ x̄pi noĩe atq; amoꝝ suscipim⁹

Tunc in squalido tetroque loco incluse fumus stercoꝝ iussu iudicis iniectus est: ut sic pedore et fetore excruciantur: sed diuina virtute fumus ille: eis quasi thymiamma flagrantissimum visus est: obscuritasque quasi media dies lucidissima videbatur. Denique nude in Tiberis sarco ad collum alligato prohiecte: dum per medias fere horam demerse steterunt: mox siccis vestibus indute cunctis apparuere: gloriā dñi decantantes. Quod ubi iudici nunciatus est. Archiselaus comes: eas in insulam miliario ab vrbe decimo duci iussit: ibique etsi sexu infirme: virtute tamen fortissime: cum manus ex fetore carceris sordidas post tergum vincula cohibuissent. oculis quos tortores alligare non poterant: versus celum eleuatis: cum lacrymis in hunc modum ad dñm orarunt: O omnipotens benedicti et dilecti tui iesu christi propter quem cognitionem tui suscepimus: Deus angelorum atque virtutum omnium: necnon et vniuersarum creaturarum que coram te viuunt. Benedicimus te: quia nos ancillas tuas producere in hac die sine ulla pollutionis macula dignatus es. ut participes fieremus martyrum et calicis christi tui in resurrectione vite eterne: per incorruptionem spiritus sancti: in quibus suscipiamur in conspectu tuo hodie: tanquam sacrificium acceptabile: sicut preparasti et presignasti: ita et fecisti: verus es tuus et sine mendatio deus: propterea et in omnibus te laudamus: benedicimus: et glorificamus te per eternum et pontificem tuum iesum christum filium tuum: pro quem et cum quo tibi in spiritu sancto gloria est nunc et infinita secula: Et cum amen insonuisset oratione completa: sanctissime virgines in terram propositibus flexis: carnis ferens. vnus ad primum statim ictus amputauit gladio caput: alterius autem: etsi totis viribus dexteram concitasset: in vulnus litorum: quarto tamen percussa: nec lesa: paulum post migravit cum palma martyrii ad celum. plantilla autem pudicissima matrona romana que hoc pietatis officium suscepit. cruenta: lintiaminibus cadauera obuoluit: et aromatibus delibuta: fabricato ad id sepulchro: seruo idus Julias inposuit: Quo quidem die: eius sacra anniuersaria a fidelibus cum gaudio celebrantur.

¶ De sancta Sophia virgine et martyre. cap. lxxxii.

Sophia mediolanensis matrona pudicissima atque sanctissima: Hadriano principe romanis imperante et thelophoro pontifice: in cathedra petri presidente post multos agones pro christi constantissimo persequentis: Rome pridie kalendas octobres: ad celos cum palma martyrii ascendit. Hec quippe optima mulier: etsi sanguinis ac parentum christianorum fulgore: locus inter claras mulieres sibi quasi uisum forsitan videatur: longe tamen magis ob fidei feruorem: et pietatis profundissime exhibitionem: atque precellentes scitimoniam occupasse censendum est. Nam mortuo marito nobilissimo Mediolanense ciue ditissimo: tanquam christianissima femina: ut viduitatis coronam illeso pudicitie nomine preseruaret: cum sciret se a christo grandi pretio fore redemptam. scilicet sanguine suo. imprimis ipsi christo suas innumerabiles dotales diuitias dimittere statuit: qui mori non poterat. ut ipsius heredes haberet: quem et dominum: Et ne meminisse videretur pristine voluptatis: confestim omnes ardentes dyaboli

De Sancta Sophia

sagittas/ieiunioꝝ ⁊ vigiliaꝝ frigore restrinxit. Deinde amoꝛē moniliū alioꝝqꝫ
 ornamētoꝝ/ad sciaꝝ diuinaꝝ scripturaꝝ trāsferre curauit/atqꝫ in eisdē(tāqꝫ in
 terrā pmissiōis lacte ⁊ melle manātē(itroyse/vidē visa est. Et vt sibi facēt ami-
 cos de mamona iniquatꝫ/q eā tādez ī eterna tabernacula recipient. Sup egenus
 ⁊ paupes sūmope itendē cepit. An̄ ⁊ vniuersas suas diuitias/ī vtroqꝫ fidei te-
 stam̄to obtulit. Dū.n. recordareſ vidue Sareptane,q ⁊ sue ⁊ filij sui salute/he-
 lye ptullissz famē ⁊ ī ipa nocte moritura cū filio:supstitē relinqbat pphētā ho-
 spitē:maluit/nihilominꝰ vitā pdē qꝫ elymosinā ⁊ cū ī pugillo farinule/semia-
 riū sibi mellis dulce pparaſz:Et ipa eā obrē/oi potētī/dare pstituit: ⁊ marīne
 domesticis fidey. Hūdū qppe vestiēdo/esurientēqꝫ cibādo/ac egrotātē visitā-
 do/semꝰ xpꝫ cogitabat. Inde cū noui ⁊ veteris testam̄ti supellectilis suo ī cor-
 de iugit feruēt: Ieiunia p ludo habebat ⁊ oꝛoneꝝ vna cū suis filiabꝰ ⁊ ginibꝰ p
 sūmis delitijs reputabat. Huic at erāt filie et marito susceptē/speciosissime q
 dē virgīes vꝫ. Elpis. Pistis. ⁊ Agape:pꝫis hēdes. Quibꝰ puocatꝫ ade as tādē
 dixit. Carissima pignora qꝫo vos vt ab istiꝰ seculi dulcedie/declinetꝫ: totāqꝫ ai-
 ntētīoꝝ ⁊ corpis eterne letitie tradatꝫ:nrc vos delectēt falsa pitura mūdi blādi-
 mēta/nec diuitiaꝝ abūdātes cēsus eterne pmissiōi pponatꝫ:Sꝫ delectet vos mū-
 di cōtemptꝰ ⁊ opes pꝫne q vobis relicte sūt/spōte a vobis sacrificiū xpꝫo offeratꝫ.
 An̄ eas tyrānica fortitudo neqat erculpe. At sancte virgīes dū aiaduertērent/
 scitissime genitricis in xpꝫ ardorē/pallorē et ieiunijs/elymosinas ī paupes/ob-
 sequiꝫ in xpꝫ fidelibꝰ.hūilitateꝝ vestiꝫ: ⁊ cordis:atqꝫ ī cunctis moderatū ser-
 monē:respōderunt se id libētī aīo pfecturas. Post hec/itra pauci tꝫis spatiū/
 eꝫ Sophia oēm censꝫ ī paupes erogaſz/oēmqꝫ familiā vꝫiusqꝫ secus nūe-
 ro circū decē milliū/manumississent. Rursus ad filias dauiticū documētū itulit
 dicēs. Audi filia ⁊ vide ⁊ iclina aurē tuā ⁊ obliuiscē populū tuū ⁊ domū pꝫis
 tuꝫ ⁊ ꝫcupiscet rex decorē tuꝫ/qm̄ ipse est dñs tuꝰ. Grāde pꝫm̄ium inquit filie
 mee/populi oblitū:vt ꝫcupiscat rex dcorē vꝫ. Iccirco eas exēplo Abrae hortare
 cepit ad erēundū de pꝫia sua ⁊ eundū/vbi martyꝫū flozērent victorie Profici-
 scētibꝰ illis itaqꝫ romā/anglicꝫ quottidie habebāt comitatū. ita vt nil aduer-
 si illis ī itinē ptigere possz. Apparuerē at eis decē egroti ī aggere p monumēta
 degētes. quoz qnqꝫ ceci/qnqueqꝫ leprosi elymosinā ab ptereuntibꝰ exostula-
 bāt. Quos vt vidit Sophia. p eis oꝛonem ad dñz sudit: ⁊ vt ostēderef/iā deo
 accepta esse eaz ꝫueriatio/statim sanitatꝫ bñficiꝫ assēcuti sunt: p qua re ⁊ ipi/
 illaz comitatui pꝫinꝰ iuncti sunt. Eūqꝫ iā vꝫbis menia aspicerent. fletis genibꝰ
 Sophia scā cuz tribꝰ pignozibꝰ orauit ad dñm vt eaz iter dirigereſ. Astitit il-
 lico Angelꝰ eis crucē ī manu gestās:q dixit. Seqmini. Dñs iesus xpꝫs dixerit
 pedes vꝫos ī viā pꝫperitatꝫ ⁊ pacis. Prebensqꝫ eis ducatuꝫ iter innumerabiles
 turbas/ad beati petri Basilicā feliciter pdurit. Quibꝰ ⁊ dixit. Eritis hac in ci-
 uitate cecis lumen Incredulis firma credulitas ⁊ esitātibꝰ inuictum firmamen-
 tum. Igitꝫ Sophia in domo Thessaminie pudicissime matrone rōane pꝫstēs/
 die noctuqꝫ in dei laudibꝰ isistebat/adeo vt ea in domo circiter qꝫtuoꝫ milia ho-
 minꝫ vꝫiusqꝫ secus xpꝫo dñō p fides itra paucos dies lucrata fuerit. Qd vbi
 ab ipatoꝛe scitus est: Eapta Sophia cuz filiabꝰ reliqui pꝫinꝰ icendio absūmi
 iussit. Letabaf aut mater de tā btō germinē filiaꝫ: quaz decor incōparabilis vi-
 debaf. Que cuz palatūꝫ Cefaris itromisse fuissent. Cefar cernens eaz erimiaz

pulchritudineꝝ nimiaz ꝑtristat⁹ est ꝑꝑ eminentē gliaz vultus eaz. Interroga-
 uit at̄ Sophiā ĩprimis qđ essz nomen ei⁹ ⁊ qua ex patria eo venissent. Qui cuz
 ex ordie prudentissimē ⁊ grauit̄ respōdisset/adijecissetq; se esse xpianā ⁊ gene-
 rosos parentib⁹ xpianis ꝑgenitā:iussit eā apud palladiuz illustrez vīz sub cu-
 stodia teneri/vt postmodū diligentior fieret ꝑcunctatio. Hortabat̄ aut̄ pudī-
 cissima mater filias/his v̄bis/vt fidē seruaret. Scitis dulcissime mihi filie/quō
 vos in disciplina dñi nři iesu xpi educaueriz: scitisq; qđ a puulis de⁹ vobis ꝑf-
 de⁹ nutritor/deusq; ĩstitutor extiterit. Et qđ pudicitie ⁊ v̄ginitat̄ ac castitat̄ bo-
 nuz/mecuz pariter dilexistis. vt ne oculus quidē v̄z/vt vobis ꝑscia sum)lasci-
 uioze maculat⁹ fuerit aspect⁹. Quid igit̄ nūc agēdū sit/aīaduertite. Vereor ⁊.n.
 ne ista nřa captiuitas a deo nos studia aut a pudicitia separe. Prostitutē forsi-
 tā publicis lupanarib⁹ mēbra nřa/q̄ aer pene ĩpe habuit ĩcognita. Ne q̄so filie
 mee/qz nec tā parua nobis de deo fides est/vt mortē ꝑtimeſcam⁹/nec tā despe-
 cta pudicitia vt viuere ēt cuz turpitudine cupiam⁹. Monebat ꝑterea: vt arma
 telorica fidey ꝑpararent pedes in euāgelio pacis/ꝑfiterentq; ꝑstanti aīo/pa-
 tres oīpotentē/eiusue filiuꝝ dñz iesum xpm ⁊ spūm sanctum. Quibus verbis/
 ita eaz fides creuit:vt alacres inuicez se ad moriendū ꝑ xpo hortarentur. Se-
 ptem v̄o dieb⁹ eractis/Hadrian⁹ Augustus ꝑ tribunali sedens/scrās v̄gines
 ad se adduci mādauit: easq; his dulcib⁹ allocut⁹ est v̄bis. Video o sacre v̄gi-
 nes decorē vestruz/mores vřos ꝑ oīa generosos/aīaduerto quoq; uos nobilif-
 simis ꝑgenitas esse natalib⁹/quib⁹ ex reb⁹ oculis ĩperij nři admoduz grate fui-
 stis/ꝑcirco tāq; ꝑf sup uos pietat̄ ⁊ clementie/ac māſuetudis viscera ĩpendē-
 tes.monem⁹ atq; hortamur uos/vt nřo ĩmpio ac nobis tāq; patri acquiescat̄/
 vt soluz deos ĩmortales adoret̄. qđ si fecerit̄/vos celsitudinis nře filias carissi-
 mas appellabim⁹:ac matrimonia ꝑsuluz assequemini celeberrima. Qđ si secus
 a vobis effectū fuerit:mulā varijsq; tormēt̄ ex cruciabimini: ⁊ decor vře pulchri-
 tudinis depibit. Videte nunc qđ factū opus sit. male gliam/aut tormenta/vi-
 tā an mortē. Cui ancille dei Erras dñe ĩmpator/in his tuis persuasiōib⁹ vanis.
 Nā si nosces quātum nobis glie culmen/a fabricatore celi ⁊ terre xpo dño no-
 stro ꝑparat̄/nō vtiq; ista falsa de ore tuo ꝑfferes. xpi igit̄ ancillas nos esse fate-
 mur/q̄ cunctor̄ est creator/celi v̄z ⁊ terre/ marisq; ⁊ oīum que ĩ eis sunt: qui ēt
 tibi licet ĩdigno hāc regiam ꝑcessit potestatem. Erras itaq; ĩmpator erras ꝑse-
 cto/vt nō agnoscas/aquo tātum tibi ĩperiuꝝ ꝑcessum sit. Nos aut̄ qui tā deo
 ꝑpicio cognouim⁹ veritatem:ipsa quidē nos admonet/ne respicere saltez ad va-
 nitatem/sz nec ⁊ ĩfanas falsas. Eas obres ira ꝑcitus Augustus/ĩpsas tres vir-
 gines diuersis penaz generib⁹ ĩterfici iussit. At supstes Sophia/q̄ honores re-
 spucrat/diuitias oēs despererat. ēt ĩpsam suam vitā martirij amore ꝑtemnere
 visa est. Sepi⁹. n. diligenter reuoluēs ⁊ breuitatem huius eternitat̄ cōtempla-
 tione despiciebat. atq; ĩpsuz quoq; mūdi ꝑtemptuz/maiori cū virtute despicie-
 bat ⁊ ꝑtēnebat: ⁊ se tātum ad illū diē ꝑparabat/ī quo mūdi gloria finieda est.
 Illuz inquā diē quem beatus Petrus describens ait. Aduenit aut̄ dies dñi si-
 cut fur/inqua celi magno ĩpetu trāsibūt/elementa v̄o a calore resoluent. Itaq;
 scā Sophia feminaz sapiētissima/defunctis hoc mō ꝑ martirium filiabus
 suis virginib⁹/haud multo post cū multitudine virginū viduarūq; (quas xpo
 acquisierat) orās/vt cum scīs filiabus suis virginib⁹ ꝑsortium mereret. Facta

est ad eaz vox de celo dicēs. Veni benedictaz mater/peipe cū ipsis filiab⁹ tuis regnum tibi paratū a dño. Quibus expleſ/in fide 7 misericordia dei ſūmi ſpe- rās/ad eū ſuus euolauit ſpūs 7 aīa p̄die chalēdis octob:es quo qdez die eius annua dies cū iubilo multiq; cerimonijs celebrat. Cui⁹ cum virtutes 7 mira- cula vbiq; idies diuulgarent. exigentib⁹ ſic virtutib⁹ ſuis illi vndiq; p̄structa ſunt tēpla multa atq; ſacella 7 altaria. Et vt de reliquis taceā: poſt occidiuas eccleſias: que eā celebri veneratiōe diu excolunt. in oriētez trāſlat. va diuo p̄cul- ta ſuit illo ſapiētīſſimoq; Juſtiniāno Auguſto ei⁹ noīs p̄mo in Biſantio di- uinis ceremonijs multiq; quo aduirit feſtiuitatib⁹. Cui⁹ ſctimonia atq; ſapie- tia cū memoriabili deuotiōe principis cor inennarabili gaudio affeciſſet 7 ad magni dei gloriā ipſiuſq; ſctiſſime Matrone mētem iſtam aſſet. ad declarādaz ſuā erga ſe ſingularē pietatē vt preces p̄terea p̄ ſe ſuas ad celuz efflagitaret in honozē ipſi⁹ tēplū iēgens 7 p̄ceteris orbis mirabile ingenti ipenſa ea in vrbe cōſtantinopolitana i medio vrbis loco p̄ſtruxit: qd̄ ſctē Sophie tēplū appella- uit. In quo qdez tēplo xp̄tianiſſim⁹ idē Auguſt⁹ innumerabiles pene ſctōz felī- ciſſimas reliqas/p̄ varias orbis plagas diſperſas/pq; barbaras 7 infeſtas no- ſtre fidei natiōes iactatas/cū magno labore collectas. reſoſuit/7 Domicilium ibidem reperiri fecit.

De Zenobia Regia palmirenoz. capi. xciii.

Zenobia palmirenozū Aſſi- rie vrbiſ iclita Regia oīuz virtutuz iſignis ſemina. an- no ſaluſ nre ſexto 7 ſeptua-

geſſimo ſupra ducētēſſimuz Eutiriano pōtifice romano in ſede Petri p̄ſidēte ab Aureliano p̄ncipe ſupata e capta romā cāthenis aureiſ vincta i triūpho ducta eſt. Hec q̄ppe tā etimie virtutiſ ſuit mulier/ut ceteriſ gētilib⁹ ſemī in- clita fama ſit p̄ponēda: nec añ alia ſuit iſignioz/nā a ptolomeiſ Egyptioz re- gib⁹ clarā uolūt originez habuiſſe. pa-

rentib⁹ tū memorie nō p̄ceſſiſ. Dicūt at̄ hāc a pueritia ſua ſpreſſi aīo muliebrib⁹ offitijs: cū iā corpusculuz duriffet i robur: ſiluas 7 nemora plurimū icoluiſſe/ 7 accinctā pharetra/ceruiſ capreiſq; curſu/atq; ſagittis ſuiſ ſe infeſtā. Znde cū in acuriozes deueniſſet uires: urſos amplecti auſam: pardos leoneſq; iuſeq; obuioſ hō expectare: cape 7 occidere/ac in p̄dā trahere. 7 in p̄uidā nunc hoſ nunc illoſ/p̄ ſalt⁹ 7 p̄rupta mōtiuz diſcurrere/luſtra perſcrutari ferraz/ 7 ſub apto celo ſomnoſ/ēt p̄ noctem cape/ymbreſ/eſt⁹ 7 frigoza/mira tollerātia ſupa- re. Amozes hōiū 7 p̄ubernia ſpernere/aſſuetaz/ virginitatem ſummope co- lere. Quib⁹ fugata muliebrī mollicie/adeo eā in uirile robur duratā (aiunt) ut coetaneos iuuenes luctiſ/paleſtriciſq; ludis/ oībuſ uiriſ ſuparet. Tādez in ſtante etate nubili/ amicoz p̄ſilio/iuueni equiſ ſtudijs exercitato/ 7 lōge palmi- renoz nobiliozi p̄ncipi nuptā uolunt. Erat ſpetioſa corpore/eſto paululum co- lore ſuſca: ſic. n. urente ſole regiōiſ illi⁹ oēſ ſunt icole. P̄terea nigriſ oculiſ niueiſq; dērib⁹ decora. Que cuz cerneret. Qdenatuz a ſapore p̄ſarū rege captū.

Valeriano Augusto turpiq; seruitio damnatū / z Gallieno filio effeminato tor
 pescentē ad oriētale occupādū ipius itentū nō imemor duritiē p̄stine armis
 formositatē tegere / z sub viro militare statuit: z cū eo sumpto regio noīe z orna
 tu atq; cū Herode puigno / collectis copijs / in saporē late iā mesopotamiā in
 colentē z occupātez / aiose pgressa est / z nullis parcens laborib⁹ nūc ducis nūc
 militi offitia pagens nō soluz accerimus viz / z belloz multoz exptuz / virtutē ar
 moz supauit / sz credituz ei⁹ ope / Mesopotamiā ī iurisdictionē venisse: z saporē
 castris ei⁹ cum ꝑcubinīs z ingēti preda captis / vsq; ad Thesiphōtez pulsum
 atq; insecutus. Hec multo post Quietuz Macrini filius / q p̄tio sub noīe / orienti
 impiuz itrauerat / vt opprimeret / curauit vigilāti studio. Et cuz iā oēm oriētez /
 ad romanos spectātē / vna cum viro peccatuz obtinēt. Ecce a Meonio suo ꝑsu
 bino / Odenat⁹ vna cū Herode filio occisus est. z qdā assērunt / ob inuidiā. Eri
 stimantib⁹ alijs Zenobiā ī mortem p̄stitisse ꝑsensum / eo q sepi⁹ eius dānasset
 molliciem / z vt filijs Hierēnyano z Thymolao / quos ex Odenato suscepit / re
 gnum cederet. Et ipante Meonio aliquādiu quēuit. Hec Meonio a militibus
 suis breui trucidato / q̄si possessiōe vacua derelicta / generosi aī mulier / in ꝑcede
 modū / desyderatus itrauit ipium ꝑtinuō / z filijs ei⁹ adhuc puulis. Impiali Sa
 gulo ꝑfusa / z regijs ornata / ꝑparuit: filiozūq; noīe lōge magis q̄ serui ꝑueniret
 gubernauit im ꝑiuz nec segniter. Itā in eā / nec Galien⁹ / nec post illuz Claudius
 impator aliqd atēptare ausi sūt. Similiter / nec oriētales egyptij / neq; Arabes / aut
 Saraceni / vel ēt Armenij populi quymō ei⁹ timentes potētā: suos posse serua
 re terminos / suē ꝑtenti. Fuit. n. illi tāta belloz idustria / z adeo acris milicie di
 sciplia / vt eā illā magni ꝑederent sui exercit⁹ z timerēt. Apud quos nūq; ꝑcio
 nata est / nisi galeata / z in expeditiōib⁹ / vehiculo carpētario prarissime vtebat.
 Equo sepi⁹ icedebat: Et nōnunq; trib⁹ vel q̄tuor milib⁹ passuum cū militibus
 pedes segna ꝑcedebat. Itā fastidiuit cuz ducib⁹ suis quādoq; bibere / cū al⁹
 esset admodū sobria. Sic cū ꝑsis z armenis ꝑincipib⁹ / vt illos vrbānitate z fa
 cecia suparet. Fuit tñ adeo pudicitie seuera seruatrix / vt necduz ab alijs abstine
 ret oīno / sz ēt Odenato viro suo / duz viuere / se nunq; exhibere / ꝑter ad filios ꝑ
 creādos voluisse legim⁹: ac in hoc semper habita diligētia / vt post ꝑcubitum
 vnū tā diu abstinēt ab altero / donec aduerteret / vtrū et illo ꝑcepisset / qd si ꝑtin
 gerat / nūq; ꝑter post part⁹ purgatiōes / a viro tāgi patiebat vlteri⁹. Si aut nō
 ꝑcepisse ꝑceperat / se vltro ꝑscēti viro ꝑsentiebat. O laudabile mulieris iudi
 tium: Saq; qdem apparei / arbitratā / nil ob aliud / a nā mortalib⁹ imissaz libidi
 nez / q̄ vt ꝑlis in nouatiōe ꝑtinua / ꝑseruet posteritas / z reliquuz tāq; supuaca
 neuz uitiosuz prarissimos qdem hmōi moris cōperies mulieres. Hec tñ / ne a
 mēte differrent misteria / ad opportuna domestica / ꝑter Eunuchos / etate atq;
 morib⁹ graues / neminē unq; / ulꝑ raro admitti uoluit. Vixit ꝑterea ritu regio
 z magnifico sumptu / vsa ea / q̄ reges vtunt ꝑōpa. Persicoq; more voluit adora
 ri / z ad instare romanoz ipatoz ꝑuiuia celebrare. In eis vasif vsa aureis gema
 tisq; / quib⁹ olim vsam Eleopatrá acceperat. Et q̄q; seruatrix thesauroz ꝑma
 xima esset / nemo vbi opportunū visuz fuit / ea magnificentior aut ꝑfusior visus
 est. Et si plurimum venatiōib⁹ armisq; uacasset. Itā obstitere hec: qn lfas egyptias
 nosceret: z sub lōgino philosopho ꝑceptore / grecas ēt disceret: quaz suf
 fragio / historias oēs latinas / grecas / z barbaras / summo cuz studio vidit: z me

morie comendauit. Nec hoc tñ: gnymo/credituz est, illas et sub Epithomaz breuitate traxisse. Et p̄ter suū ydioma/nouit egyptiuz. eoq; cū sciriacuz sciret r̄sa est. Iussitq; filios latie loq. Quid multa? Tātū p̄fecto fuit/hec vt Gallieno ⁊ Acreolo/atq; Elaudio Augusto sublat; ⁊ Aureliāo itegre ⁊ tuq; hoīe in p̄ncipatu suffecto/ad ignominiā romā noīs expiādā ⁊ ad ingētē gliaz p̄seqndā/in se traxerit. Hā marcomāico bello pacto ⁊ rome reb; cōpositis/Aurelian; cū oī cura p̄tra Zenobiā expeditionē assumpsit. Et multū egregie aduersus barbaras natiōes/eundo p̄fectis bellis cū legiōib; tādē haud lōge Emesā ciuitatē deuenit. Quā penes Zenobia i nullo p̄terita/vr̄a cū Zaba quodā/quē belli suscepit sotiuuz/cū exercitu suo p̄cederat. Ibi iter Aurelianū ⁊ Zenobiā istā d̄ sūma rex accrit ⁊ diu pugnātū est. ⁊ ad vltimū cū rōana virt; videref supior Zenobia cū suis i fugā r̄sa/palmirā sese r̄cepit. Inqua euestigio/a victor̄ obseffa ē. Quā cū aliquādiu nullas volēs p̄ditōes deditōis audire/mira solertia deffendiss; i magnā penuriā rex oportunar; deducta ē. Hinc neq;untib; palmeris aurelianor; obsistē virib;/iterceptis et ab eodē p̄sis Armenisq; ⁊ Saracenis auxilio:Zenobie veniētib;/armor; vi/ciuitas a rōanis capta ē. Ex q; cū Zenobia vecta drome darijs cū filijs i p̄sas aufugēt. ab Aureliāis militib; secuta ⁊ capta/cū filijs Aureliano viua p̄ntata est. Exquo nō alr; quā si p̄maximuz supasset ducē ⁊ accerimū rei pu/hostē Aurelian; gliaz est. Eāq; triūpho reseruauit ⁊ vna cum filijs romā deduxit. Inde ab Aureliano celebrat; triūph;/spectaculo zenobie admirand;. Inquo iter alia egregia ⁊ memoratu dignissima/currū duxit/quē sibi ex Auro gemisq; p̄tiosissimū zēobia fabricari fecerat: sperās se romā vēturā/ nō qdē captiuā/s; rex dñaz ac triūphaturā: ⁊ romanū possessurā ipiuz/quē ⁊ ipa cū filijs p̄cessit. Vex ipa cathenis aureis collo/māib;/pedibusq; inieci/corona ⁊ vestiment; regijs ac margariē ⁊ lapidib; p̄tiosis onusta adeo/vt cuz roboris in exausti eis; pōdē fessa/psepe subsistēt. Sane triūpho p̄sumato/thesauro ⁊ supellectili/aiūt illā puato ihabitu/iter rōanas m̄fonas cū filijs senuisse. Eōcessa sibi a senatu possessiōe apd Tyburtuz: q; zenobia diu postmodū ab ea denomiata est. haud lōge a diui Adriani palatio/qd eo i loco est. cui chōche ab icolis dicebaf. Hui; at regie ciuitas palmira appellatā/ Assiria s; pliniū i qnto nālīf historie fuit. Distabat et. n. a Damasco vt ille refert/viginti septē passuuz milib;. Vex nūc (vt aiūt) p̄sus p̄planata ē. **D**e sctā Colūba x̄gie ⁊ mar. ca. xcv.

Columba ppulchra Senonensis virgo/Aureliano romanis ipante. Saryoq; pōtifice/i cathedra Petri p̄sidente/cuz ignē atq; alia mlra tormētoz genera supasset/tādez gladio occisa/ipfaz Senonenses ort; sui Metropoli/sui mart p̄rij p̄fessiōe illustriores fecit. Huius q̄ppe virgīs gen; ⁊ parētes/etsi aut scribentiuz d̄fidia/seu annosita; vitiuz. indigne nobis abstulerint/ nihilomin; qz ei; sanctitas ⁊ fidey ardor tāti extite re p̄conij/vt in p̄cipuā gliaz mereātur

efferrí. Jecirco hoc in loco eá qua poterim⁹ arte p virib⁹ sub cõpendio poste-
 ritati tãq̃ meritã deducem⁹. Columbe igif huic sc̃tē virginī sc̃dm platonis ma-
 rimi philosophi sñaz/nō temere qdez neq̃ r̃atuz nature iuasū s̃z diuina q̃dam
 p̃uidentia i posituz fuit nomē: qd̃ mult̃ argument̃ p̃bari licet. Nā cu 3 floride
 pulchritudis/int⁹ z extra Columba hec euasisset pulcherima/merito illi a dño
 cãticoz illud x̃buz dici poterat. Tota es pulchra Colūba mea totaq̃ formosa/
 z macula/ite nō est vlla. Quūprimuz. n. sacruz dei baptissimuz Colūba rece-
 pissēt/mox quidē dei x̃buz insē⁹ p̃cepit z vt verē sapiētē z sc̃ie illi⁹ thesaurum
 apprehēderet/volatu celeri ad ipm iugit̃ cupiebat puenire: dicēs. Quis dabit
 pēnas sicut colūbe/vt tā diu volitē/donec illo ptingā/vbi quicti⁹ requiescā. Erat
 enī humanaz diuinarūq̃ scripturaz nō mediocriter crudita. Eunq̃ legēt sp̃m
 sc̃tūm in sp̃itē colūbe sepi⁹ apparuisse/ēt ip̃a nō mō noie t̃atuz/s̃z z x̃tute colū-
 bā fieri optabat. vt de terrenis z corporeis locis euolaret ad astra/pēnis sancti
 sp̃s subleuata. Eōiuncta itaq̃ colūba deo/i vno eodēq̃ sp̃u/cuz mortē x̃pi i se
 recepiss̃z/vt mortē ip̃si⁹ similitudinē efficeret/pticeps/sua mēbra sup̃ terrā oīno in
 mortē vsq̃ mortificare voluit. Et vt ei⁹ aīa añ oīa p̃fecte ip̃rimis deo iūgeret z
 sociaret/oēs hyemis pturbatiōes z vitioz oīuz p̃cellas ase depulit/vt. f. oī doc-
 trine ṽeto nō circūferret. Et iō cuz p̃fectissime noscet: qd̃ sit de⁹ z q̃lis/z quāt⁹
 q̃s z fili⁹ z q̃lis fili⁹ z q̃s sp̃s sanct⁹. qm̃ tres vnuz sunt. ne temē (vt mlti puta-
 bāt) sup̃stitutionē a parētib⁹ traditaz eā p̃tēp̃sisse videret z uero ac certo iudicio
 euāgelicā veritatē se cõpletā fuisse: Deos gētiliuz maiorū suoz ip̃robās/apte di-
 cebat ip̃os dei veri hostes eē/ac oīno p̃nitiosos demōes ip̃iosq̃ fore z ab oī bo-
 nitate p̃sus remotos. Aquib⁹ certe nēo vnq̃ p̃ter dñz iesuz x̃p̃z gen⁹ hūanuz
 misericordiē p̃ suū euāgelīuz/tãq̃ a durissimā z antiquissimā fuitute oēs libe-
 rās/ad verā libertatē puocare dignat⁹ fuerat. Eunq̃ colūba x̃go/hec z his si-
 milia i cõptētū deoz/z exaltationē fidey x̃piane ardētissime p̃dicaret/Aurelia
 no p̃ncipi hec p̃quirētī oblata est. cui Aurelian⁹ dixit. Quē deū colis colūba?
 Nullū aliū dignissime p̃nceps iquit/nisi soluz dñz iesuz x̃p̃z/qui hoiez ad ima-
 ginē suā ex nihilo creauit/ deditq̃ nobis/suū sc̃tūm sp̃m/ac nos p̃firmavit in
 suā sc̃tāz catholicā ecclīaz vt i optia hmōi religiōe act⁹ ñi p̃seuerēt. Aurelian⁹
 dixit. Nota ne ibi sunt d̃creta rōanoz p̃ncipuz q̃ veritatē p̃suadēt ut reiecta sup̃
 flua sup̃stitiōe/x̃piani me vez p̃ncipē recognoscat/p̃riosq̃ dōs pie adorenē? Pe-
 reāt inqt Colūba tales dij/cuz sint crudeles z imanes hoīum hostes/q̃ iugiter
 amētia z stultitia mortaliuz letāf. z q̃ eos adorēt/turpissima morte dānent. Eō
 senti mihi ait August⁹/veris dijs sacrificā/q̃ si feceris filio meo piūz efficieris.
 Respōdit colūba. Euz dyabol⁹ p̃ tu⁹ dñz meus iesuz x̃p̃z tēptaret/dixit ei. Si
 p̃cidēs/adoraueris me/hec oīa tibi dabo: z dñs ad eum. Eade post me satha-
 nas/nō tēptabis dñz dūz tuuz: Et ip̃a s̃tr dico tibi. Nō tēptabis ācillā x̃pi. Tū
 August⁹ furore succēsus inqt. Sacrifica dijs/ne turpit̃ illusa icēdaris. R̃ndit
 colūba. P̃dōt mihi dñs me⁹ tollerātīā/vtique p̃bē/vt oīa libent̃ pferrā/q̃ tu mi-
 naris tormēta: Comot⁹ furore August⁹ recludi eā i carcerē p̃cepit/ mādauitq̃
 Baruge iuueni admodū deformi/vt abuteret ea. Quo cū pueniss̃z/z x̃gini iu-
 riā i ferre veller: illa ad eū ait. Ne mihi obsecro molest⁹ sis: ne forte irat⁹ tibi ob
 hoc de⁹ me⁹ mortē i ferat. Cū punct⁹ his x̃bis iuuenis/ad eā p̃tingē recusauit.
 Moxq̃ qdā vrsa e cauerna vbi tenebat iclusa fugiēs/i carcerē seu lacuz vbi co

De Sancta Columba De Sancta Agnete

lumba & go suabat itrogressa / i facie virgis itendē cepit / expectās qd sibi iubē dignaret. At virgo: Sine inqt illuz illesuz / vt cuz eo & ba saluf pferā. Res mira bunda & miraclo digna. Fera illū oīno dimisit / atq; in ipso lac^o igressu adeo im mobilis substitit / vt nēo neduz igredi / s; nec Barge qdē inde discedēdi / dare / facultas. Tū columba: Ecce fera xpī dñi mei noīe audito / p pōptā obedientiā & honorē se deo exhibē oñdit. Tu & o ifelix hō magno te sceleri obnoxius red dit. Xpi igif fidē āplectere / sin min^o / fera ptn^o deuorabit te. Euestigio ille cla / mauit / dicēs. Qui xp̄z dei filius vez deuz / nō fuerit p̄fess^o / hinc mīme discedat. Itō. n. est ali^o de^o verus / nisi quē colūba colit & p̄dicat. Audiēs hec ipator / p̄ce pit vt colūba cū vrsa igni iponeret. S; ab africo nube supueniēte ignis / ptn^o extinct^o est: & fera i siluas aufugit: Quo facto / august^o denuo p̄cepit sibi btām & ginez p̄ntari / cui & dixit. Que nā ars est tua: / v; q̄ maleficia: / vt ēt fere siluaz te cuz iungāt? Rñdit illa maleficia nulla vnq; noui: / s; xp̄z dñz meuz colo / illūq; ex corde ado: / & iō misert^o est mei. Aurelian^o dixit. Tibi ihibebo vt ip̄z xp̄m haud noīare p̄sumas: Tū illa. Lupe rapax / oīq; fera i manioz / haud vnq; pote ris / tuo isto f̄mone rabido / me / ab hmōi snia pmutare. Aurelian^o ergo ira p̄cit^o iussit colūbā extra urbē miliario p̄mo duci / & ei^o caput āputari. Eoq; deducta / si maioz lris fides vlla p̄stāda est. Vidēs ac rez litorē expedis se gladiū / flētib^o cunctū circūstātib^o / p̄stātī pectorū / ad Aurelianū dixit. & sp̄ice vultū meū / maloꝝ p̄sors oīuz / vt cū te mō corā sp̄ōso accusauero / meā gl̄iā / i tuā p̄petuā ignominia recognoscas. Eūq; decolāda foret oīone fusa / euestigio vox d̄ celo audita est / di cēs. Veni sp̄etiosa mea / veni colūba mea q̄ vtiq; simplicitatē colūbe in oī vita tua rēp̄sentasti noīe parit^o & ope / iō apti sūt tibi celi / gaudetq; paradisus / collucta tiōib^o oib^o p te deuictū. Stat qppe dei fili^o / q̄ tibi coronā meritā iponat / & angli q te suscipiāt / vt pducāt in ciuitatē magnā celestē hierusalē. Intrepido igif vul tu & go colūba iugulū p̄bēs / capis / obrūcatōe martyrij palmā adepta ē p̄die chalēdas ianuaras / in noīe iesu xp̄i / q est bñdict^o in secula amen. Quo qdē dīe eius anniuersaria cum gaudio & hymnis solemniter celebratur.

T De sancta Agnete. virgine & martyre. caplum. xvi.

Snes illustris & scitissima & guncela rōana / Dioclitiano & Maximiano rōanis ipan / tib^o / Marcelloq; pōtifice / i cathedra petri p̄sidēte anno: v; salutis nre q̄rto / supra trecētesimū / breui vite spatio / clarissimaz & tutuz tpa / p̄multa p̄pleuit. Hec qppe clarissima & guncula / qb^o ex parentib^o / aut quo ex genere apud rōanos originē duxerit / ap̄d illu stres historiaꝝ scriptoꝝ / & maxie a di uo Ambrosio & ipso rōano / q ei^o histo riā elegātī stillo p̄scripsit / reticēt. Ip̄az

.n. mario oris decore / & toti^o corpis venustate emicuisse scribit: adeo qdē / vt se pe ituentiū falleret credulitas: Eui^o / (vt ita dicā) si ifantie ēt sapias / atq; ardorē aīaduertē voluerim^o / eā p̄fecto pri^o p̄secratā q̄ genitā affirmare nō verebimur

Quod de ipsa sancta Agneta et scripturam memorasse haud dubitandum est quoniam dicitur. Hi sunt qui venerunt de calore domus reprobatorum dominus noster in euangelio. Agne inquit veni mittere in terram et quod volo nisi ut ardeat. Eas igitur diuina sapientia ab ipso matris utero amplexata omnino fuisse non dubitamus: et Abisach sunamita quae sapientia calebat quae nunquam senescit in Agne huiusmodi utique requieuit sinu. Ea obrem ut diuus refert Ambrosius. Infantia eius computabat in annis: sed erat senectus mentis inmensa corpore quidem iuuentia sed aetate cana pulchra facie sed pulchrior fide. Tanta nam ab ipsa pueritia fuit eius fides ut crederet indubitato: quod de ea quae promiserat potestas foret et adimpleret et ideo spiritus suus in futurum transiit. Ipsa nam fides vniuersa inuisibilia eidem iam iam aetate oculos posuit. et vniuersa huius mundi deserens cum fiducia deo se prius constituit. Itaque Agnes cum ad tertium decimum suae aetatis puenisset annorum et moribus optime instructa foret quippe quae (ut promissum est) illustres haberet parentes litterisque et operibus nauaret die quadam dum a scholis reuerti contigisset. ob summam quae ceteris praestabat formae elegantiam sic in eius amore perfecti filii extarsisse dicitur. ut eam sibi in uxorem dari obnixe postularet. Et quo id facilius assequi possit omnia pretiosissima ornamenta imprimis diuitias domos familiasque et quicquid visu pulcherrimum foret Agnetae se daturum promisit. Quae tamen omnia Agnes beatissima veluti stercorea recusauit: asserens se eam habere spiritus cui non merito foret praeferenda: quod eius generositas celsior potestabilitas formosior aspectus pulchrior amor suauior: et omnia gratia elegantior habetur. Hec ubi iuuenis accepit per tristitia lecto persternit deinde per alta suspiria amor a medicis aperit. Tunc Symphronius urbis prefectus per iuuenis ad Agnetae petitionem iteque reuoluit. Abnegat Agnes poris spiritus federa violare. Audito autem quod christi amantibus ibuta esset sacramentum: misit quae eam suis sisteret tribunalibus. Et primo quod eam blandis sermonibus puocat. deinde terroribus pulsat: Sed Agnetae nec blandimentum seducit nec terroribus percutit: sed eodem vultu terrere sicut blandientem praestanti deridebat aetate. Videns autem Symphronius prefectus puellae praestantiam optionem ei obtulit: ut quam mallet acciperet. aut cum virginibus deo veste sacrificare aut cum meretricibus in lupanari vitam duceret infamem. Ad haec Agnes beatissima. Cum inquit domini mei iesu christi virtute et potentiam nouerim secunda tuas praeterea minas indubitato credens quod neque tuis idolis sacrificem neque cum mecum sit custos angelis domini malis sordibus polluar. His dictis percit ira insanus iudet. eam nudam ad lupanar pertrahi iussit. At ubi beata virgo vestibus etuta est statim crine soluto tantam capillis densitatem eius diuina gratia concessit ut melius illos sumbrijs quam vestibus tecta videret. Introgressa quod eam Agnes turpitudinis locum Angelum domini praeparatum inuenit. quae eam mox tanto lumine perfudit ut per magnitudine splendoris a nemine percipi posset. Eumque ibidem in oratione se prostrasset. Ecce ante oculos stola candidissima oblata est. qua illico arrepta induit se Agnes. Aerum cum perfecti filius exercere libidinis suae gratia Lupanar ingressus esset. Diabolo praefocare statim extinctus est. Quae postea quae virgo precibus vite restituisset vehemensque ex hoc a templorum pontificibus seditio exorta fuisset. Aspasio vicario protinus traditur punitenda: Qui ubi compromissum ignem praeparari iussisset Agnetem beatissimam in medio iactari precepit. Tum Agnes in medio ignis expansis manibus ad dominum orauit dicens. Benedico te per omnipotens: quod per filium tuum unigenitum iesum christum euasi minas impiorum hominum et spurcitas diaboli impolluto calle transiui. Benedicto te pater praedicande qui est inter flamas intrepidam me ad te venire permittis. Ecce quod credidi iam video

quod speraui/iaz teneo/quod cupiui/manib⁹ iā pplector. Te igit^r labijs p̄fiteor
 te corde te totis viscerib⁹ cōcupisco. Ecce ad te venio viuus/7 verū dūz: q̄ cum
 dño n̄ro iesu xp̄o filio tuo/7 spū sc̄tō uiuis 7 regnas ī cūcta seculoz secula: amē.
 Vir agnes x̄go hec effata ē: cū ignis ita extict⁹ ē: vt ne icēdij quidē tepoz re-
 māserit. Tūc Aspasi⁹ vicari⁹ populi seditionē verit⁹: mox ī gutur sancte x̄gi-
 nis gladius īfigi p̄cepit: Atq; hoc exitu roseo/sui p̄tiosi sanguinis rubore p̄fusa
 xp̄s eā sibi sponsaz 7 mātyrē p̄secrauit. Prop̄ hoc agnes āno teriodecio etaj
 sue/duodecio chalēdas februariaz/mortē pdidit/7 vitā iuenit/q; solū vite dile-
 xit auctores. Hora itaq; qua celos sc̄tā Agnes penetrauit/tāt⁹ terremot⁹(cū eēt
 nimia celi serenitas:tātq; nimbi 7 coruscationēs/ac tāta fulgura 7 tonitrua exti-
 tere:vt matia pars īfani populi expiraret. Sepultaq; fuit a parētib⁹ itra vrbez
 cuz mario oīuz fletu/tātoq; gemitu quāto vnq; antea quisq; a romāis/ pp̄ pie-
 tatez factitatus fuerit: Pū aut ei⁹ parētes assiduis p̄noctatiōib⁹ ad sepulchruz
 ipsi⁹ vīgilarēt/post octauuz sui martyrij diē/ī medio noctis silētiō/viderūt exē-
 cituz x̄ginuz/q̄ oēs auro tertis cicladib⁹ idute/cuz quodā īgēti lumine ptrā-
 sibant. Quas iter/viderūt bt̄llimā Agnetez simili veste fulgētem/7 ad eius dx-
 teraz Agnuz niue cādidiorem: Qd̄ cum vidissēt parētes/ī magno mētis stupo-
 re protinus icurrerūt. Quib⁹ beatissima agnes hillari vultu blādaq; voce/ ait.
 Nolite d̄ me dormiēte/ī similitudinē gētiū p̄tristari nec flere. ymo cōgaudete
 meuz/ q; mortua minime vt me existimatis suz: S; si me vnq; amatis/ si v̄ris
 sui īstituta monitis/ne mee tāte glie iuidere videamini. Habeo eīz/hic multas
 vt videre potestis matres/sorozes/affines/sodales/quas ātea nesciebā/ cuz qui-
 bus certe vnā x̄ginitatis palmā accepi: Misere mini fortassis mei/q; mūdum/p
 tot tātaq; tormēta reliq; Et ego potius v̄raz sortez doleo/quos adhuc seculi cā-
 cer/icludit/quos quotidie ī acie p̄liantes:nūc ira/nūc auaritia:nūc libido/nūc
 varioz ī cētina vitioz pertrahunt ad ruinas: Qz autē/cui⁹ exituz/angeloz tur-
 ba cōmitata suz/cui 7 christ⁹ obuiā occurrit/letamini mibi: Grauamini p̄terea
 vos potius/q; diutius ī isto tabernaculo mortis subsistitis: quia q̄z diu hic in-
 morari cōtigerit/peregrinabimini a dño/7gitur meuz letamini 7 iterum p̄gau-
 dete/quia me tenebre nō comprehēdēt vllē/ ymo quia de tenebris ad lucē mi-
 grās/iter fidey īcipiētis ardorem/cōsumati martyrij accepi coronā. Hīs dicē
 agnes pertrāsijt: Que quidez visio/ab oībus que viderāt/vbiq; diuulgata fuit.
 Hui⁹ itaq; sc̄tissime x̄ginis:quāta fuerint merita/vel ex hoc maxie cōprobaē
 iudicio:q; ei⁹ ope/Estātia cōstātini augusti filia alepra curata fuerit:ac q̄cū-
 q; credētes ad ei⁹ tumuluz aduenere/salui facti sint/quacūq; īfirmitate detēti
 essent. Hāc igit tā sancte x̄gūcule vitā legāt 7 imitenē x̄gines/ vidue/mōachi/
 sacerdotes/ ceteriq; fideles oēs: Que sic ī xp̄o ī celis optie viuūt: sic 7 ī hoīuz vi-
 ctura/p̄ monimēta/est. Breuis vite spatii/eterna memoria cōpensabit.

De sancta Emerentiana virgine 7 martyre. cap. xvii.

Emerentianam autem virginem martyremq; Romanam: predictae
 beatissime Agnetis collectaneā: post triduuza passiōe ipsius virgi-
 nis agnetis/ab ipsiis lapidatam fuisse/martyrijq; coronā p̄meruis
 se traditū ē. Euius vero generis/aut quoz parētū duxerit originē/ī
 certū habem⁹. Eā tñ ex generoso claroz romāoz sanguie p̄creatā digne credi
 deri/duz ei⁹ īsignē pietatez ituear in nobilissimā Agnē/atq; fidey ardore ī deū:

Hec etiam pre nobilitate et uirginitate insignia eius nec dum christiana sed cathecumina tantum habere: et eius actibus unicus tantum sed laudatissimus referam ad ipsius omnem vitam cognoscendam eius claritate merito impendenda: sat erit. Propterea sane funebri agnate parietes romano more ipsius sacratissimus corpus lepellebatur: maxima suorum parietum affinitumque ac ceterorum amicorum multitudinem subsequente: quum se plurimi gentilius ob christianorum odium inimicitiamque eos non aliter quam infensissimos repperunt. Romanam inimicos irruentes in medium dedissent: et isolenti audacia ipsos parietes aliosque sanctas erequias honestates conuicia et improperia multa atque lapides iacerent: eos ob hoc ab officio funeris perturbare procurantes. Quod quum iter lugentes Emerentiana uirgo presisteret: illico uirgine pietate commota: tristis nimium oblita serus honestatisque ac lugubrius uestimentorum quibus oblecta erat: pati non potuit. quoniam in medio inter turbas et dissonos imperite multitudinis clamores impetuosa prorupit: et eam presertim animo atque fidei ardore necnon et audaci uultu facieque torua minitari cepit. quod fideles christicolos ab officio pietatis tam infense perturbare aniterent. Eappin sanus ipse populus: mor contra eas tamquam in detestabile genus tumultuoso impetu insurgens dissonis clamoribus clamare cepit dicens: Quare hoc pessimum genus non urbe omnino propellit: aut fluctibus precipites: aut certe lapidibus obruas? Atque furores suos in ipsas uertentes omnes lapidibus eas insequi ceperunt. At ipsa apud sepulchrum beatissime agnate in terram poplitibus fixis: et oculis in celum erectis iter ipsos populi clamorosos tumultum atque inumeras lapidationis percussiones et vulnera iunctas usque ad mortem tenuit patientiam: Dicebat autem se minora sustinere quam meruisset tormenta: Unde haud dubium est Emerentianam uirginem hanc suo in sanguine fuisse baptizatam: quam pro iusticie defensione dum presisteret dominum mortem presertim pertulisse uisa est. Eadem quippe hora qua emerentiana uirgo pro christo obcubuit marie conuulsiones tonitrua ac fulgura fuerunt ob quod et maximam multitudinem perisse tradunt: Unde ob hoc factum fuisse dicit: ut deiceps nullus gentilius sepulchris sanctorum aliusque penitus iniurias inferre presumpserit. Parentes uero agnate nocte cum sacerdotibus uenientes huius sancte uirginis Emerentiane reuerentem corpus rapiens cum hymnis illud in presertim Ageli sancte Agnetis deportarunt atque ibidem aromatum oblatum sepelierunt. Decio calendis februarias. Quo quidem die eius anniuersalis solemnitas celebris apud christianos habetur.

De sancta Eulalia uirgine et martyre. cap. cxviii.

Eulalia uirginem sicut nate Hispanam maximam principis ac macecellii pape euo hoc est tertio et trecentesimo a natali christiano anno: apud barchinonam uel ut alijs placet emeritam hispaniarum urbem tertio super decimum uite sue anno gloriosissimum pro domino pertulisse ferrum martyrii: Hec autem quibus parietibus aut quo ex genere siue nobili siue ignobili ortum duxerit ignotum habetur. fuisse tamen feuentissime fidei presertim quod non solum diuitias sed et se ipsas domino ab ipsa puertia obtulisse uisa est. Quippe

De

Sancta

Eulalia

q̄ p̄tra dyaboli tergiuersione neq̄q̄ pellē p̄ pellē s̄z z carnē z ossa atq; ip̄am
 suā aiāz cū alijs nōnult' v̄ginib' xp̄o p̄secrauit. Eui' qdē vita nos z ex' z elogo
 pōt ad maiora pducere plane se ip̄az imaculatā hostiā viuā dō placētē obtu-
 lit. Se ip̄az iq̄z nō sua tātū: Egdē v̄gūcula hec a sp̄a sc̄to edocta nouerat xp̄m
 dñz n̄z pluria p̄ salute sua ptulisse tormēta vñ et cū optiē nos̄z regnū celoz/
 nō posse sine varijs tēptatiōib' adipisci: vt scriptū ē. Oz nos p̄ mltas tribula-
 tiōes itroire i regnū dei: Et ip̄a p̄stituit diuersa tēptationū z tormētōz genēa/
 atq; ip̄az crudelissimā mortē lubētī aio p̄peti: p̄ q̄ sibi celestis ianua tadē ape-
 rirēf: A diuo ergo p̄sbytero donato edocta Eulalia z ad māt̄yriuz p̄ xp̄i amo-
 re aiata: tertiū supra d̄cimuz iā ānuz agēs datīo p̄side d̄tinet: ad execrādaq;
 deoz ymo poti' demōioz sacrificia p̄pellif. Cūq; puellula p̄stātī aio soli deo
 v̄o sacra fere se dicēt. z xp̄s suuz eē sp̄osuz assereret: nodosis p̄io fustib' ex ar-
 bore cū stirpib' d̄cerptis erpoliata durissie cedit. Deide ipsi' mamillaz papil-
 lule cādētī oleo p̄fūdunt. Postmodū i calcis viue acceruz imergif. Atq; cū
 hec oia p̄stātissie supassz: Olla plūbo liq̄facto datīai iussu itez replet: z p̄saq;
 sup ferreo lecto nuda extēdit: vt si dijs supplex imolare abnueret ip̄so p̄festi p̄-
 funderef plūbo. Que duz thyrsi māt̄yris passionē p̄memoraret ad xp̄m qz oio
 nez sudissz: ifūdētīuz man' p̄tin' erussit plūbū: v̄gini v̄o tepiduz extitit. Quā
 obrē datian' eā v̄gis ab itegro accerbissie cedi' minutisq; testulaz fragmēt' il-
 li' plagas p̄fricari p̄cepit. Tunc sc̄tā v̄go eulalia iter tot varios ic' diuersaq;
 suplicia z p̄cellosos ipet' i cruciatuuz p̄elio p̄stituta p̄stātissio p̄ctore tāq;
 celestis armiger i tot tātisq; cruciatib' potēs gliabat. Atq; cuz paulo ap̄lo di-
 cebat. Libētissie egdē i istis gloriabor tormēt' vt ihabitet i me v̄tus dñi mei ie-
 su xp̄i: P̄opt' qd' o dyre crudelissieq; tyrāne nūc mihi libet gliari i istis tuis
 tātis cruciatib' et cānificatiōib' icēdijis āgustijs atq; p̄secutiōib' ob amoz
 dñi mei iesu xp̄i: Eumq; hec z similia dixissz Eulalia v̄go: atq; i huiusmōi sup-
 plitijs imobilis redderef ac xp̄m p̄hois salute ap̄tissimis ratiōib' passuz cō-
 probaret: deosq; gētīuz nō modo p̄funderet s̄z et asp̄naref. p̄ses denuo ei' ge-
 nua cādēlis accēsis exuri mādauit. Inde synapi aceto liquefactuz ei' naribus
 ifundī necnō z calcez oliuo p̄mixtuz sup ipsi' vulnēra aspgi: sicq; eā i camīnuz
 igne succēsuz imitti mādauit. In quo diu psalēs i flamaq; medio illesa p̄mane-
 ret. Educta deinde de igne Ad ipsi' maximā p̄fusionē nuda decaluataq; p̄ to-
 tā ciuitatē ab atrocissimo datīo v̄go adolescētula iussa ē circumduci: Tunc
 eulalia ap̄iēs os suuz p̄stanci p̄ctore dixit. Ille caret munere q̄ carere vult cer-
 tamine: z qui tela formidat aduersi certamis. nūq; merebit fortiri nomē victo-
 ris. zcirco auscultate tyrūculā vos qui astatis. Quia iacētis animi ē formido-
 losa timere scitōte quoq; qz amatorib' plioz ornāmēta sūt vulnera sua. Cūq;
 hec z p̄similia eulalia dīno afflata spū colluqueref ad populū documētōz mōi
 mēta: euestigio eē vrbē p̄ducta z decollata sc̄tūz dō reddidit sp̄m. Eui' plane
 p̄stātia mlti ad māt̄yriuz vltro accesserūt. Quos iter iulia v̄go ipsi' Eulalie so-
 dalis amātissima comesq; idiuidua eadez die passa ē. Du3 v̄o decollata fuissz
 Eulalia: mor ex ei' ore colūbe species erijt: z ad celos cūctis vidētib' p̄orin'
 euolauit: Corp' cui' i ipsa eadez ciuitate donat' sc̄t' p̄sbyter oī cuz reuerē-
 tia atq; honore sepelliuit quarto id' decēbres. Quo quidē die eius natalitiuz
 dies celebris apud hispanos habet' z vrbis tutrix habita est.

De sancta leocadia hispalēsi virgine z martyre. cap. xcix.

Leocadia virgo similis hispalēsis ex nobilissima vetustaq; Tolletana vrbe oriūda, z ipsa eodē Euo/sicut Eulalia/ sua ardētissima fide atq; insigni virtute de se tēporaneis atq; posteris letuz spectaculū p̄buit: z ipsa ppulchrū fidey/ z p̄stātīe testimoniū reliqd phemne/ob qd̄ vt i p̄petuus vsq; ei⁹ sc̄ritat̄ fulgidū nomē p̄cipua coruscatione d̄ueniat/aliq̄ licet pauca/hic memorie gr̄a i ferre dignū duxim⁹: Inā cuz p̄dicaret atq; p̄sisteret se xp̄ianissimā fore a sacrilego p̄sīde p̄atiāo similis ēa i vrbe p̄prehēsa/mox in tērrimū carcerē/piecta z trusa ē. Abi cū dira eiusdē carceris custodia/diu macerata fuissz: Et ipsa tādē/cuz audissz/duros ac grauissios/imanescq; b̄tē eulalie virginis/ac reliquoz martyz cruciat⁹ z tormēta/genib⁹ i terrā posissz/i oratiōe p̄sistēs/sic ipolutuz xp̄o reddidit spirituz:quito. v3 id⁹ d̄cēb̄res. quo quidē die/ei⁹ aniuerfaria a fidelib⁹ solēniter celebrant̄. vt pote qz itegrā deo eiusq; filio dño n̄o iesu xp̄o fuauit fidē/cui⁹ z nos fide/ z charitat̄ pseuerātia optam⁹ participes esse.

De sancta Justina patauina virgine z martyre. cap. c.

Justina virgo nō soluz noie/ sz vt diu⁹ plato scripsit, ab rei effectu sic appellata/ natione italica/ex patauia insigni vetustissimaq; āthenoris vrbe haud p̄cul/a radicib⁹ alpiū p̄stituta originē ducēs/ Diocletiano z mariano p̄ncipib⁹ romāis ip̄antib⁹. Marcelloq; p̄tifice i cathedra petri p̄sidēte/circa ānū salut̄ n̄e octauuz/ supra trecentesimū: apud eandem ortus sui vrbe/martyriū p̄ xp̄o pferrēs/ illustriorē sui generis reddidit vrbe: Hec esto/ignorēt

noia a qb⁹ p̄gressā fuēt parētuz nec ex q̄ fuerit eiusdē vrbis familia/i dies n̄ os venerit/sat̄ ad ei⁹ nobilitat̄ laudē /ē nouisse eā/ xp̄ianoz tū potētissimoz parētū fuisse filiā: Que iter generosas sui seculi femias/ z p̄clara idole/spectataq; eruditiōe/atq; sc̄tissima fama effulsit p̄clarissima: i cui⁹ plane mēte/ z sacre religiōis istātīa/ac sobriū sapie culmē xp̄s sibi dignuz collocauit domiciliuz/ vere vtiq; dignū: i quo xp̄s d̄legerit tēplū: Erat eteiz tot̄ tātisq; meriti ornata/ oziōnib⁹/ieiunijs/ac puritate referta/vt oi lapide p̄cioso/lucidior appareret. Iustitieq; adeo cultrix insignis vt merito eidē iustie nomē diuinit⁹ indituz fuisse p̄stari videret. Inerat ei qdē/singularuz rez/ z personaruz quedā equissima distributio/ Sciebat quid deo ip̄rimis/quid sc̄tis/ z coequalib⁹ reddere deberet: quid proximo p̄peteret: qd̄ ve deniq; oib⁹ p̄grueret. Nouerat nāq; Justuz eē deum colere/ z diligere ex toto corde/ z ex tota aia/ z ex tota virtute. Sc̄tōs deide z coeq̄les/honorare/supbū nō eē/sz magis hūilē z mitē/ primos tāq; se diligē/ inimicos odio nō p̄sequi/ ymo pp̄ deū amare. Subiectā se esse maiorib⁹/ac ēt etate p̄cedentibus/ Et vt omnē iustitiaz ip̄lesse videretur atq; protestaretur/ ea omnia tanq; obsequia deifica pro virili sua adimpleuit. Didicerat nēpe a paulo dictū de xp̄o fuisse. Ip̄se ē nob̄ a dō iustitia/ z iustificatio/ z sc̄tificatio/ z redēptio atq;

De

Sancta

Justina

par/z dilectio. Impabat igit tūc vniuerso orbi seuissim⁹, oīuz maximian⁹ cesar
 z august⁹. Qui quū apd̄ patavīuz moras traheret iussit sibi ī cāpo mātio(q̄ nūc
 vt reoz vallis cāp⁹ appellat) tribunal p̄parari. vt illic dī sc̄tōs apd̄ iouis māri
 tēplū īterficret/sī sacrificare abnuerēt. Hic bt̄ssima tūc iustina/quū d̄ suo vite
 liāo p̄dio ad visitādos dei famulos p̄peraret/ a militib⁹ repēte p̄prehēsa sacri
 lego tyrāno p̄esētāf. Quā ita āgressus ē ipator. Homē tuū: tuāq̄ p̄ditioez mi
 hi/o bōa puella oro vt idices. Cui illa hillari vultu xp̄iana iqt suz iustiaq̄ vo
 cor. Ad quā marian⁹. An nescis xp̄iāos oēs ipie ageē/pie sī collere deos imor
 tales: ymo tam māifestas eozuz v̄tutes p̄terue p̄tēnere/ legesq̄ patrias trās
 gredē: q̄s d̄z vnūquēq̄ sub romāo ipio p̄stitutū/ ita ad vnguē obfuare/ vt res
 nouas temeraria p̄sūptiōe scrutari nō videat. P̄serti cū alegib⁹ capitalis pe
 na aduersus eos d̄cernat: q̄ fm̄ leges z p̄suetudies p̄rie/ imortales d̄os nō ve
 nerāt: Ad quē Justia/ Miror prudētīā tuā/ quū claz qd̄ z vtile facin⁹ p̄dictiōe
 istoz tuoz deoz factū vnq̄ fuisse p̄ditū sit z sepenūero (vt ex historijs colligē
 potes) ipsos egrotātib⁹ salutē z vitā tāq̄ dij crediti p̄mississe p̄ditū ē/ qui post
 modū ex euētū z morte lāguētīuz/ nō dij s̄z demōes pessimi p̄diti sūt: Ander
 ab oīpotēte d̄o iā cū tēplis z suis simulachris oīno deiici cepti sūt. Obsecro p
 deuz meū/ oīc mibi/ vbi nā ē iā oraculuz delphicuz: qd̄ magna dudū ueneratio
 ne/ a maiorib⁹ tuis grecisq̄ hoīnib⁹ collebat. Abi illa Jouis effigies magna:
 quā/ dec⁹ uniuerse gretie fuisse dicunt: q̄ diuinit⁹ fulmie lecto cōflagrata fuit.
 Sicq̄ capitolio ioue: qn̄ iā q̄drigētis ānis/ una cū ueste tēplū phibet exustū.
 Et quomō eos adorare me iubes/ ut me adiuuēt/ q̄ sibi ipsis p̄desse haud po
 tuerūt/ nec se/ a picul̄ d̄fēfare ualuerūt. Uos āt his d̄ceptiōib⁹ irretiti/ creatore
 relicto/ creaturas falso colit. Tu āt si veri crea. oris iuisibiles v̄tutes p̄siderares
 qb⁹ oīa replet/ oībusq̄ adest. oīa gubernat z p̄tinet/ ipiūssias z turpiūssias v̄tiq̄
 fabulas phiceres/ z ad ip̄z vez z viuū deū te p̄uerteres/ q̄ si de eo pio aīo/ ac re
 cta sētētia sētires. vt nō ī simulachris/ aut alia iāni mātia/ ip̄z honorādū adorā
 dū ve eē mīme putāes/ atq̄ rectā xp̄i fidē z v̄tutē āplexari velles/ haud dubito
 qn̄ te ad suā similitudīez quātū homīni possibile ē/ p̄tin⁹ adducēt. Ad hec ma
 rimian⁹. Quid v̄boz p̄licitate mea iqt reffellis dicta. Acced z Joui magno d̄o
 sacrificā/ vt tue q̄ as p̄sulere iuuētuti. R̄ndit illa: Dixi iā tibi xp̄ianā me eē: me
 q̄ illi sacrificiū offero/ q̄ dixit: Ego suz via v̄itas z vita/ q̄ credit ī me/ nō moriet
 ī eternuz/ hui⁹ vera p̄missio apd̄ me icōcussa tenet: z null⁹ vnq̄ ip̄az p̄firā sen
 tētīā/ ab ei⁹ amore poterit reuocare. S̄z si q̄ tibi sūt exq̄sita tormēta/ ī xp̄i ācilla
 exercē festia. Quid moraris. Cupio etenī ad eū trāsmigrare/ q̄ me ab ip̄is cuna
 bulis sibi p̄secrare dignat⁹ ē. Ait maximian⁹: Nisi sacrificiū ioui magno obtu
 leris/ gladio te punitā reddā. Tū Justina: O mētīf iops/ obsecro audi/ z ad te
 aliquātuluz reuertere: quia dij quos me adorare suades/ nō dij s̄z demōes ip̄ij
 z deceptores sunt. p̄sci eiz sapiētes seculi/ qui se oīa scire iactitabāt/ quū deū co
 gnouissēt nō vt deuz glorificauerūt/ aut gr̄as egerūt/ sicut n̄r ap̄stol⁹ ait: s̄z ob
 tenebratū ē ip̄rudēs cor eoz/ dicētes se eē sapiētes/ stulti iuētī/ creaturas/ nō crea
 torē collētes/ atq̄ alios id ip̄m facere docētes/ vniuersuz gen⁹ hūanū p̄tamina
 uerūt. Ago ego itaq̄ ip̄si d̄o meo gr̄as/ q̄ me suaz hostiā accipe/ z ī ācillaz sua
 rum numero me ascribere dignatur: oīa tormentozuz genera/ parata suz p̄ferre/
 Cuz eiz ccertamē hoc formidē/ qn̄ ip̄e d̄ns me⁹ iesus xp̄s p̄ hūano genē suū ef-

Ab isto vi/
 taliano ma
 gnifica v/
 telianoruz
 mediolanē
 sū originē
 z nomē ac
 cepit.

fudit sanguinē: **I**ta deuotiōis marie ē/maria sustinē: atq; igētis **h**utū ē/igen-
tia supare. Si dō meo z iesu xpo q p me pati nō ē dīgnat⁹ placuerit/me p ei⁹
amore mori/etsi ex ipi⁹ pēdet arbitrio vt moriar: age vt lubet. potestati eū ē e-
mēdare: p ditiōis at subiacere. Regis ē onus iponē/z miliū sustinere. His au-
ditis/iussit ipato: btāz **h**ginē gladio extigui. Euz at spiculator/Justine lateri
gladiuz ifixissz. p vnā ferme horā eleuat i celuz oculis/ vniuersis astātib⁹ i hūc
moduz ad dñz orauit. Suscipe dñe iesu xpe aīaz meā/qz te solū dilexi/ z te cō-
cupiui/ z iccirco tui iuris eē dōsifero z glisco: z cuz nullū pter te amatozē qsiue
riz/ita fac/vt ad te soluz pueniā: Post hec cuz se crucis verillo psignassz/ btissi-
muz dō emisit spiritū. Quā xpiani ardoze fidei d medio auferētes/ ei⁹ venera-
bile corpusculū aromatib⁹ pditū/ nō lōge ab eodē loco sepellierūt. Cui⁹ plane
htutuz mōumēta/ tot z tāta extitere. vt ipsaz suā patauinā vrbē/ z **h**tute/ glia/ z
āplitudie illustrata z aucta/ reliquerit. Egdē huic ipsa sua ciuitas liqdo pstat
plus dberē/ q eam z sanctitate/ z vite morib⁹ pomauit: qz Anthenori troiano/ q
eā pdidisse historie tradūt. Ipsa edepol/ sibi sine iniuria illd Cesareanū vēdica-
re pōt. v3 veni/ vidi. z vici. Ad vos o ciues mei/ vtiq; veni: vt patrōa p̄s̄z vidi: vt
vrbē miraculis z **h**tutib⁹ pomē: vici: vt vos odiētes affligētesq; discipē. Ego i
quā suz iustia patauinoz ma/ vrbisq; toti⁹ tutrix. Ergo meas/ qso erigite sta-
tuas/ z tales qdē: q oēs cedē dicant. Existimātes postmodū patauini nō mo-
dicuz sibi posterisq; suis afferre glie/ q penes se alta/ passaq; iustia sit. quā ex
euidētissimis pdigijs z signis sc̄tissimā arbitrābāt. **H**ec i gratitudis vitio no-
taren/ aut ei⁹ mēozia diluerē/ iouis tplz/ igēs z pre ceteris vrbis illi⁹ mirabile
eidez dīcauē noīq; p̄secrauē suo ipsi⁹ at sc̄tissime reliqe ea i basilica seu tēplo/
digno nūc suā/ honore. Illāq; nō modo religiosissimi/ sc̄ti bñdicti mōachi ni-
gri loci illi⁹ icole sz z vniuersa patauia ciuitas/ tāq; peculiarē patronā z domi-
natricē/ amplectūē/ venerāt/ z colunt. veluti de vrbe ipsa/ deq; ciuib⁹ oib⁹ bene-
meritā: cui⁹ sacratissimuz nomē/ p tot religiosissima mōasteria/ i vniuersa ppe-
italia/ ac et eē/ celebrat. **D**e alia sc̄tā iustina antiochēa **h**gine z mā. cap. c

Iustina antiochena ei⁹ no-
mis secūda/ **h**go z martyr.
z ipsa eadē piculosissima p
secutiōe diocliciana/ sua in
vrbe ab eutelio nocēte iudice/ in nocēter
vna cū Eypriāo pōtifice z doctore pro
xpo occisa/ aulā celestis regni ppetuo i
trauit victura triūpho. Hec etēz Eu-
dulij optimi ciuis atq; laudāde vite vi-
ri/ sz gētilis filia fuit/ q i oi vita sua sēp
patefecit/ virili quodā robore gnōsuz/ i
se eē aīuz/ q z sua i adolescētia/ viā xpia-
ne religiōis vna cuz gēitore suo atq; fa-

milia a diacono quodā noīe p̄lio audiētes/ ab optato sc̄to epō i xpi noīe bap-
tizi sūt. Iustia at/ vti p̄ceteris adolescētul⁹ formositate oris z corpis venustate
hēbat/ isignis/ sic baptizata xpoq; p̄secrata iclite p̄dicite z sc̄timōie specimē re-
putebat a xpianis/ nec aliud pter xpm/ z ecclesiā studio curabat precipuo. qz vt

De

Sancta

Justina

deo optio eiusq; filio dño nro iesu xpo/quē tota veneratiōe colebat/obseq pos-
 set/z ei⁹ pmereri gratiā. Sane/quuz ob hoc iustina plurimū frequētaret eccle-
 sias/z ei⁹ speciositas/a cūctis admiraret. Agladi⁹ qdā scholasticus ipius pul-
 chritudis capt⁹/i ei⁹ amore erardescere cepit/atq; eā ipēse/nūc oculis/gestibus/
 facetijs/nūc pmissiōib⁹/atq; munerib⁹/nūc p̄cib⁹ z blāditijs sollicitabat. si for-
 te posset obtinere/qd ardēter optabat. sz/oīa frustra/castissima xgo/soli xpo di-
 cata/z iā p̄secrata/amātis cūcta sinebat i auras Qui duz ceptis isisteret/aduer-
 teretq;/apto cale/sibi x̄rigis cōstātia/viā preripi/ad demōes x̄tit ingeniū:vnde
 amore suadēte/dolū cogitare cepit inauditū:Et rat⁹ Eyprianū magū suis i cā-
 tationib⁹ votis suis plurimū posse p̄ferre: Illuz adiuit. Illiq; āplissima dona
 p̄promisit/ si cum demonibus oparet. vt Justinā i suaz possz deducē sententiā:
 Eyprian⁹ at demonib⁹ iuocaf/cepit agere/vt x̄ginē xpi sibi adducerēt. Qui plu-
 ries ad x̄ginē veniētes/nihil sue deceptiōes valere/vmo xpi signo turpiter re-
 pulsiv/fecto negotio recessere. Eyprian⁹ aut magus cū illoz x̄tutē aduersus vir-
 ginē haud quaq; valuisse cerneret. ad demonē dixit. Sic mihi quēadmodum
 a x̄gie xpiana supati estis: Qd vbi x̄tutes xpi p̄spicue itellerisset/ p̄tēptis reb⁹
 magicis/earq; libris exustis/illico ad antimū vrbis ep̄m supplex humilifq; cō-
 cessit/ eiusq; pedib⁹ cū lachrymis p̄strat⁹/expostulauit/se xpianū fieri. At san-
 ct⁹ p̄tifer gr̄as agēs deo: Illuz p̄mo monuit/ ipz oportere ab idolis z ab oib⁹
 voluptatib⁹ p̄stinis totis p̄cordijs recedē qb⁹radicit⁹ āputaf/bona possēt/z re-
 ligiosa suo p̄ctori seminari: Hoc ē/oz te fili ante oīa vnū deuz credē/ipm̄q; ti-
 mere:illū quoq; credē/q cūcta fabricauerit. ide/ eē vnū scripture corp⁹/ qd lex
 z p̄phetē vocaf. deide credē iesuz xps di fillū eē/ p̄ quē dñs cūcta fecerit/ z sine
 quo nihil ē factuz/ Ac demū eē sp̄m̄ sc̄tūz q cūcta q de⁹ fecit/p̄ f̄monē aīat. z cō-
 firmat vnū eē baptisimū quo hōies regenerāt i dō. Eūq; ātim⁹ ep̄us Eyprianū
 viz doctissimū sacro fōte euz gaudio purificatū dō redidisset: mor a spū sc̄tō e-
 doct⁹/cognouit xps di filius/ab initio fuisse iprimis vcrā sapiētīā/spiritū/luces:
 viā: x̄tutē:brachiū:fortitudinē:x̄tātē:panē:vinuz:vītā:ostīū:pastorem:z alia
 mltā:q̄ pp̄ hōies sūt:vt oēs i illo viuāt. His igif doctris institut⁹ cypan⁹/n̄ mo-
 do doctria/sz z morib⁹ plusq; credi possit/ado exereuit/ vt breui ēt miraculoz
 gr̄ia p̄clarus euadēt. Nō mltō at t̄pre post fact⁹ ep̄us/z ip̄e s̄ctā iustina x̄gi-
 nuz matrē istituēs/sacro velāine p̄secrauit. Armat⁹ itaq; sid⁹/gr̄amq; xpi p̄secu-
 tus cypan⁹/pluria ad hedificationē ecclesie/ p̄posuit libroz volumia. Justina
 aut dñi seruitio taliter mācipata/charitas xpi mor eā fecit humilē corde pietatē/
 diuitē vero opib⁹ bñdictiōis. Talis nāq; euestigio de s̄ctis fidey sue diuitijs
 fama p̄cessit. vt ēt ad lōginquo positos penetraret. Segregauit eiz se i oibus/
 z vtero cognatiōis/z terre sue:nō regione qdē/sz spiritu bone volūtatē:z d̄ terre-
 nis suis opib⁹ maris/fidelez sibi cōstituīt icelestibus earum participē. Vnde
 plurimi ipensius admirabant⁹/gratiā que ei data erat/a dño:verū vt magis ma-
 gisq; i ea magnificaretur christus haud multo post/eam dñs i laboribus ho-
 minū vna euz sc̄tō ep̄o Eypriāo expōere voluit/vt. s. eos salutifero p̄ne pietatē
 verbere atq; martyrio visitaret z castigaret. vt i paucis veratos/ā mltis postea
 melius disponeret. Accusati igif apud Eutiliū oriētis comites/tāq; xpīai reiq;
 maīestaf crine leis/p̄phēdūf/eiusq; tribūalib⁹ victi p̄sētāf. Quib⁹ cōel i pris Eyp-
 riano dixit. Tu es cypan⁹ xpianoz doctor:q per maleficia tua mltos i errore

pdictionis ptrahere dixeris: Beat⁹ cyprian⁹ respōdit: Aliquādo ī pditionē demonuz deuolut⁹, mltos luxuriosos efficere curauit: s; saluauit me deus, p virginez istā suaz iustinā, quā magicis artib⁹ demētare conatus fuerā: ipsa autē suis orationib⁹ suisue comonitionib⁹ ad xpm me puerit. Quib⁹ auditis/furore replet⁹ comes/illico beatū cyprianuz ī eculeo apēdi z erūgulari pcepit. beatā vero vginē Justinā tāq; vniuerse vrbis pestē fūestissimā, post alapas z crudelē ac inmanissimā neruoz cessionē/reuinctā/puluereq; p̄persam, pugnis z calcibus punctā, atro carceri custodiēdaz obseruādazq; designat. Interea que ei⁹ senserāt captiuitatez z tormēta vginēz ad deuz exposite/manib⁹ cōplicitis/gemitib⁹ z lachrymis salutē matri sue Justine ac ep̄o sc̄to orare nō desistebant. Post aliquot x̄o dies ī p̄ntia iudicis aducti ī sartaginē ferreaz eos iussit iponī/ac torqueri/delnde pice z cera/ac adipe liquefactis/p̄fundi mandauit. Ubi cum alacry vultu/sine vlla p̄orsus lesione deo oipotēti laudes decātarent: Athanasius idolorū sacerdos/inuidia comotus iudici dixit. Video magnifice iudex hāc n̄fam vrbez funditus ruituraz ac iteriturā/si hos supuere permiseris. Iḡitur si placet tue claritati/ego noīe/deoz sublimiuz protin⁹ destrūā vtu tem istoz sacrilegorū christianoz. Cumq; temerario ausu sartagini ap̄opiquas set, p̄festim/e sartagine ignis erūpēs/cūctis cernentib⁹ illum cōsumpsit. Tum comes vidēs miraculuz, dixit de sacerdote idolorū: Abeat sibi: Se miserū z n̄miuz temere in suo se vulnere cōcidit. Accep̄t autē idem comes tot tantisq; miraculis/que deus ī seruis suis opari dignatus fuerat. Scripsit dioeceliano imperatori: quid sup eis dez iuberet. Qui mādauit eos Nichomediam trāsmittere atq; ibidez gladio aīaduerti. Erat tñ nichomedie theonicus nobilis vir christianus/is cū videret/tam crudelib⁹ atq; inhumanib⁹ suppliciis cyprianū z Justinā affectos/ad decollādū adduci/p̄stāter z libere accurēs magno fidey ardore osculat⁹ ē cyprianū. Quod cernēs cognat⁹ regis/ira succēsus/egit/ vt euz cypriano z iustina pariter decollarent. Eoz x̄o corpora feris p̄icta/p̄ sex dies ī sepulta māscere/Quidā xp̄iani naute nocte rapuerūt sanctoz corpora/ z Romā vsq; pduxerūt. Rufina autē venerabilis matrōa/illa excipiēs/aromatib⁹ de libura. reuerēter suo īpredio sepelluit. Atq; ita ad edificationē n̄faz bt̄issimorū martyrrū cypriāi z Justine diuinos agones iquātuz potuim⁹ hoc ī loco breuiter explicauim⁹.

De sancta Juliana virgine z martyre. cap. cii.

Juliana virgo nobilissima natione Asyana/ex Nichomedia bythinie prouitit ī signi vrbe oriunda/inter cetera demonis eque victric. Diocleriano principe romanis z oriēti ipante/circa annuz salutis n̄e decimū supra trescentisimuz/ī illo miserabili fedozq; p̄secutionis spectaculo/ ea ī vrbe marie īpius p̄ncipis iussu excitato/ z ip̄a cū īmūerabilib⁹ ad p̄sequādā (n̄ piturā laudē) s; future bt̄itudinis gl̄iaz tam perseverāti aīo tāq; forti pectore ī mortē vsq; ve

nire maluit/ q̄z venerandissimum sue virginitatis ppositum violari pmitteret. Nec aut̄ qbus pcreata sit parentib⁹ aut a quo sacerdote xp̄i fuerit insignita caractere/ me legisse nō memini: nobilissimoz tñ ac p̄potentissimoz p̄dictionē habuisse cōpertum est. Que quū eminētissimi ēt ap̄imeuo essz ingenij ac bonaz l̄faz app̄ime erudita euasisset adolescētula: diuino afflata spū cognouit suos gētiles detestabili quodā errore detineri/ z in imāe p̄cipitiū quotidie d̄rudi. Unde salutē suā/ q̄situra/ furtim baptizare se fecit. Qd̄ vbi eius genitor̄ intellexisset/ ipsam virgunculā forma ecimiam/ xp̄ianitatis sacramentis fore initiataz/ vehementer idoluit. Veruz vt eā ab ipsa sc̄tissima opp̄inione reuocare posset/ mor eā Erusio iuueni nobilissimo ac splēdido in matrimoniu3 copulauit: sperans nuptiarum lenocinijs/ sanctam ei⁹ voluntatē inmutare. At virgo quo plura ad eius volūtates labefactāda3/ a parētibus fiebant/ eo quottidie seruētioze aīo ad religionem xp̄ianam ferrebat. Zugiter etenim exostulabat/ sollicitēqz/ ac vigilāter exorabat/ vt dñi voluntates/ in cūctis vite sue motib⁹/ atqz cogitatus/ perficere possz. Jam nēpe didicerat dñs deuz hominū obsequijs minime indigere/ sed ipsi poti⁹ sui auxiliij/ An̄ semper apud se illā dñi sententiaz sumo pere excogitabat. Si vis ad vitaz venire/ serua mādata. Didicerat preterea scriptum esse/ mādata eius desiderabilia super auruz z lapidem pretiosuz nimis/ z dulciora sup mel z fauum/ quoniam in custodiēdis illis retributio multa. Et iccirco/ cū admodū prudētissima virgo eēt: nō tantum desiderasse vidēbat/ qd̄ iussum erat: q̄z illū q iusserat/ nec quātitatē imperij/ sed imperātis semp cogitasse visa est dignitatē. An̄ singulis dieb⁹ orationi vacabat/ deqz tēplum frequentando sacras scripturas icredibili ardore ascultabat. Aduētibus igif diebus qbus nuptie pficerent/ negauit Juliana nulla ratiōe uelle sponso p̄iungi/ nisi ipse prius patrem z filiu3/ z sp̄m sanctum pfiteret: Qd̄ audiēs pater nimium p̄tristatus est/ ueruz primū blādus de hinc terroribus puelle animū ab ipso pposito reuocare oīno nō destitit/ que quum in sniam p̄sisteret suam/ suo sponso iam p̄fecto castigāda tradita est. Qui ubi eā suauī sermone ad p̄sensuz nequiuisset pertrahere suum/ iratus offitij auctoritate a quatuor uiris denudatā durissime cedi fecit. Eumqz/ nec sic Julianā vt deos adoraret iducere potuisset. p̄ ser horas/ capillis app̄ēdi iussa est. Atqz erramento p̄flato/ sup caput ei⁹ diffundi/ v3 vt doloris necessitate/ faceret qd̄ p̄cipiebat in vita: Uerz cum in nullo prorsus euasisset lesa/ in carcere3 teterrimū recepta est. Ubi cuz dño oīonez cū lachrymis fudisset/ illico demon eidē in forma āgelica apparuit/ hortās sibi canē/ atqz tormēta q̄ sibi parata erāt precauef. Zugemuit virgo vehemēter/ oculisqz ad celū erectis dixit. Ne deseras neqz despicias me dñe deus me⁹/ rec celi z terre in tpe iuuētuz me/ neqz me Ancillā tuā3 perire pmittas: sed p̄firma me in virtute tua. Demōstraqz mihi/ q̄s nam sit/ q talia mihi suadere nō verēf. E celo p̄festim vox insonuit dicēs. Cōfide Juliana qz ego tecuz sum/ vt glorificem te: hūc autez qui te aloquit̄ apprehende. Quē quum apprehendisset/ atqz de eius noīe virtuteqz percunctata/ vt aut̄ illum cognouit/ statim inmanissimis verberibus z cruciatibus diu afflixit: atqz ad vltimū laqueo appensum/ in sterquilinium proiecit. Postmodum iuliana rutilanti vultu in pretorium concessit/ z se p̄fecto/ sponso suo mirabilem ostēdit. Quam cum intuitus fuisset/ dixit. Sic mihi spōsa mea iuliana/ quo nā pacto/ atc tot sunt superata tormēta?

Audi me inquit infide et dyre tyrane. Sathanam patrem tuum dominus meus
 iesus xps euicit/neque id quidem ait meis virtutibus/sed angeli domini mei iesu
 xpi presidio liberata est in tui perfusione sum. Incredibili autem furore successus pre
 fectus iussit beatam iulianam crudeliter et ignominiose in rotam ferream imponi
 cui acutissimi clavi infixi erant:sed deo virtute et munere mori et catasta et ois
 machina cominuta est/atque vincula oia prorsus dirupta. Tum iuliana virgo
 astantibus ait. Audite me oes qui meo huic spectaculo adestis. Nihil cuiquam
 accidere vel contingere potest:quod aut dono summi dei/aut permissione sua fiat. Nos autem xpi
 iesu fideles qui regnorum celestium predam censumque muneris sempiterni pretendimus
 occupare/esse non possumus/sine aliqua congressione victores. Namque n. delicata
 ac ignara certaminis virtus premium de subactis aduersis recipit/que victoria/cario
 rem vilissimam indicat sui corporis vitam. Nec mortem concutit metu/cui de mor
 te vita nascitur/preciosum est illi sanguinem fundere. His dictis in hunc modum ora
 uit ad dominum dicens. Deus per omnipotens et immortalis/vita omnium in te creditur/qui
 celum extendisti/terraque fundasti/atque hominem quem tuis fecisti manibus/mime
 deseruisti. Quique nihil fieri permittit/que non de interiore intelligibilique aula tue sum
 me maiestatis egrediat. Cuius quidem tua voluntas primaria causa est. v. vite et mortis
 tum est premium/penarumque eodemque modo et collati cuiuscumque beneficii/
 et relate gratie: Eademque tuam esse voluntatem solam/aqua quecumque sunt ortus
 habuere quum ipsa tua maiestas sit eterna/que nullum unquam habuit ortum.
 Eam quidem et naturam et potestatem infudisti/vt oia certa ratione atque ordine
 suos faciant progressus/et nascendo et moriendo per varias diuersasque causas et af
 fectus/nunc tardius nunc citius. Nihilque cuiquam contingere permittas/quod aut tuo
 dono aut tua permissione fiat. Nunc igitur mi domine deus qui mihi ancille tue/in
 omnibus auxilium donare dignatus es/esto mecum in hac hora/et libera me a ma
 litia et tyrannide huius pessimi tui nominis inimici. Uix hec expleuerat beatissima vir
 go/quum oes carnifices clamore sublato/dixerunt. Potens est deus Juliane
 nec alius nemo est deus preter ipsum. Penitet etenim nos plurimum/que nunc
 usque distulerimus dominum iesum christum verum deum agnoscere. Igitur age facque de
 nobis quoduis/infer supplicia/ignes/ferrumque para/que optimam partem domini iesu
 christi decernimus assequi. Resuscitatum est illico Dioclitiano imperatori. qui iussit
 eos omnes gladio puniri/beatam vero Julianam ignibus concremari. Sed iulia
 na in medio ignis animo infracto atque ingenti illesa persistens/glorificabat dominum sal
 uatorem omnium. Tunc imposita est super ollam/inqua liquefactum erat plum
 bum:que et ipsa dei virtute tamquam balneum temperatum effecta est. sed ex resiliens
 tibus guttur/ex astantibus gentilibus/quinque et septuaginta periere. Ea propter
 data a prefecto sententia/iuliana decolata est. Ac sic et huius seculi tediosa/p
 molestaque peregrinatione/et ex hisce erroribus turbulenti in tranquillum illum
 et exoptatum beatitudinis portum beneficio acerbissimi martyrii quartodeci
 mo kalendas martias elata est. Illam igitur cum dyabolo primum conflictasse
 et de ipso triumphasse/atque inde flammam ignem/et ollam feruentem supera
 tam optatam beatitudinem promeruisse constat/que nulli fortune/nullius cor
 ruptioni subiecta est. Unde eius martyrium christiani singulis annis/cum lau
 de/et gratiarum actione ad deum/atque singulari deuotione prosequunt. que his flu
 ctuosis seculi malis iuliana virgo liberata/celestibus illis sempiternisque bonis cum

De Sancta Ebristina

triumpho potita sit. Eius autē sanctum corpus haud multo post aromatibus conditum per Sophroniam nobilez matronam. apud puteollanas campanie urbem delatum est. Aliam autē eiusdem nois virginem apud Comū/Eisalpinē gallie fuisse constat. quam huius martyrij genus pertulisse plurimi asseuerāt. quod ego non libenter assentio.

De sancta Ebristina virgine z martyre. capitulum. ciii.

Ebristina virgo z martyr, natione Etrusca/ ex oppido vulsino/ qđ nūc. Bulsina oppidum nūcupat. qđ

quidem oppiduz edificatus fuit in ruinis vr̄bis vulsinensium q̄ olim erat ex primarijs Etrurie vr̄bibus oriunda. Imperātibus Diocletiano z Maximiano principibus/ z Marcello pōtifice in cathedra petri presidente/ gloriosum p̄ xp̄o/ apud idem Oppidum pertulit martyrium. Hec qppe Urbanuz viz nobilissimum habuit parētē:

que cū esset eximie pulchritudis ac igenio/ z moribus plurimum insignita/ sua inadolescētia/ magno fuit patri solatio/ magnoq; gaudio ac voluptati/ maxime/ cuz aīaduēteret ipsaz ingenij esse maximi/ z plurima mox elegātia/ atq; probitate filia/ quibus quidē virtutibus ipse Urbanus pater miro pfundebat gaudio. Hec itaq; oibus virtutibus decorata/ diuio afflata numie/ ad xp̄m puerſa z baptizata/ xp̄ianam religionem z re ac noie/ miro ardore cōplera est. Cui⁹ pater cū in thuri excelsa dijs aureis argēteisq; sepius sacrificaret/ et filiam id facere edocuit quo postmodū/ errore cognito/ spreū idolis/ suū sacrificiū christo offerre p̄stituit. Qđ ancille vidētes/ eidem dixerūt. Quid est dñā nra. q̄ iaz multis diebus exactis/ ex qbus abste dijs nō est sacrificatus? Veremur etenim/ ne ob id irati/ iram sup nos e celo trāsmittāt. Accusarunt igit eam apud p̄zem suum/ q̄ p̄ fractis paternis idolis/ pretium pauperibus distribuisset. Quā obrez pater/ nimiū iratus/ accriter eam cedi fecit/ ac in tetro carcere recludi: At xp̄iana post cessionē ad patrem ait. Auraz mi pater ignis p̄bat: sic z flagella bonos viros: Opus est eniz ad notitiā sui experimēto venire. Quid quis possit/ nisi temptatus/ nō didicit. Rursus e carcere/ vbi seruabat a patre accersita/ vidēs eius aīum in proposito xp̄ianitatē fixus: furore succensus/ nullū aut excogitari posse genus cruciatus/ qđ illaz ad moztēz vsq; nō affliverit/ deinde in rotha p̄necta ac vincita/ quo tortiōis genere aliud nullum inueniebat horribilius/ ita mēbra tim eragitari fecit/ vt soluz eius neruis/ artubusq; laxatē/ eius carnes defluerēt. At virgo cōstantissima tulit de carnib⁹ eius/ z in faciem patris prohibecit. dicēs. Desiderasti innocētium/ carnes manducare/ iam tuam ipsi⁹ carnem māduca. Tuz pater iussit aliā Rothaz afferrī/ in qua xp̄ina ligaret. z igne sub rotha opposito/ rothādo oleum desuper infundī: Sz xp̄i ancilla dum hec imania circa eaz agerent/ aīo infracto dixit. Sicut dies tui pater pronis lapsibus accellerāt incassum: sic imundus sordibus senectuz/ te rothabit i lapsuz/ sed me suffragio

mortis victricem tandem suscipiet celum. Apud me et cunctos christi fideles post perditum mundum, postque huius corporis mortem sanata erunt omnia ipsa quidem letabor in columitate membrorum, ubi vita nullo morbo verabitur. Eumque iam eius disrumperent membra: Ebristina his verbis orationem fudit. O domine iesu christe qui vna cum patre eterno in celo semper habitas, et nusquam dees, obsecro ne derelinquas me in agone constituta, sed extende manum tuam, et hunc qui mihi paratus est, extingue ignem, ne mihi ancille tue tyrannus pater meus super me gaudeat. Uix hec verba effata, flamma erupit, et mille viros interfecit. Tunc pater: enarra mihi inquit Ebristina obsecro, quis te tot tantisque maleficia docuit? Respondit illa. Dixi iam tibi, meum patrem esse christum, qui me veritatem obseruare docuit, et ab errantium via ad eternam gratiam me perduxit. Repletus ira, et infano furore Urbanus, iterato eam in carcere reclusit, ubi angelorum ministerio non modo pasta, sed et ab omni plaga curata est. Circa octavo noctis silentio Urbanus pater misit, qui Ebristinam virginem ligato ei saxo in vulsinu ibidem prope demergeret lacum, sed angelico presidio liberata, in litus euestigio in columnis delata est. Tunc orauit ad dominum dicens. Domine iesu christe, qui non derelinquis presumptas de tua misericordia, obsecro nunc tua mirabilia in me ancillam tuam ostendere non recuses, sed me per baptismum renasci iube, ut ab omni carnis inquinamento et sathane spiritu emunder. E celo protinus nubes lucida descendit, et baptizauit eam: Morque vox subsecuta est, dicens. Ego iesus christus, quem confessus es nunc adsum, quoniam iuocasti me, nec te prosum derelinquendo, nec compleat cursus vite tue. Eademque nocte eius pater Urbanus dei iudicio nature concessit. Post cuius obitum Dion quidam maximus christianorum persecutor, in magistratu successit. Qui cum Ebristinam ad imolandum idolis cogeret, ipsaque se facturam omnino recusaret, illico in clibanum picis, cerasque ac oleo succensum imitti iussa est. At illa leto vultu celum aspiciens, dixit. Hymnum tibi dico, tuumque nomen sanctum glorifico domine iesu christe, qui me dignatus es renasci, per lauacrum generationis et renouationis tui sanctissimi nominis. Vidi etenim sanctum angelum tuum, cuius ope ignis iste superatus est, ut per tua mirabilia, tuum sanctum nomen ubique glorificet. Ac per hoc ignis illi minime infestus est. Postmodum iussa est Apollini thura iactare, sed orate illa simulachrum, quod adorare iubebat, in fauillam subito redactum est: et tyrannus statim interijt, quo quidem miraculo, tria milia hominum christi iugo colla submisere. At ubi, Julianus quidam eidem successor factus fuisset, et ipse Ebristinam virginem idolis imolare precipisset, illaque similiter infracto animo abnuisset, iterato in ardentes caminum prohiberi iussa est: sed et dei virtute in nullo lesa, e camino, veluti de lauacro sudans exijt magnifica. Videns autem Julianus virgine, virilem constantiam: per Marsum duas Aspides, et duas viperas, ac dracones duos eidez iussit dimitti. Qui mox Marso interfecto, pedibus eius se se prostratos dederunt. Quibus illa loca deserta mori petere precepit. Tum Ebristia astantibus voce submissa dixit. Non est carissimi mei labor solida, neque robusta, nisi que assidui turbinis incurssione stipitibus concussis, huc atque illuc inclinata temptetur, in qua sepe ventorum turbinum flammam incurrat. Ipsis etenim vexationibus constringitur, premittur, fitisque radicibus certius roboratur. Ita et ipsa nunc mordacibus huius tyranni flagellis frequentium tormentorum munior extensa, et corrigor roborata, ac

constringor cesa igitur carebo squaloribus dum longis casibus venio ventila-
 ta. Post hec Christina oratioe fusa Marsus suscitauit a mortuis. Propter qđ
 Julianus obduratus subiugatam inquit christina oem terram tuis maleficijs
 redidisti? Respōdit illa. O obdurato nimium corde z ab omni profusus veri-
 tate aliene quomodo necdum deum z dominum nostrum iesum christus qui
 pro me taz mirifice pugnavit agnoscis. At ille implacabili ira comotus post
 mamillarum abscisionem etiaz linguaz eidez abscidi mādauit: Quibus gestis
 subito facta est ad eam vox de celo dicēs. Quia bene z perseverāter cursus cō-
 sumasti Ebristina famula dei multumqz sustinuisti iccirco regna celorum tibi
 vtiqz sunt referata. Igitur sagittis plurimis cōficta martyrij sui cursum cōsu-
 mauit nonioqz chalēdas Augustas iustitie coronam z requiem iter angelorū
 choros accepit vbi omni perturbatiōe curaqz vacua letatur z exultat diuina vi-
 sione perfruēs. Eius autem sanctus corpus venetias post annos. quatrिंगē-
 tos quinquaginta trāslatum in Torcellana haud magna vrbe seruatur. Ad
 eam enim vrbē a cōstantio Eraclij imperatoris filio autumaf fuisse delatus. qđ
 euz Romā accederet eo in loco declinās. vicuz extruxit que ex suo nomie cō-
 stanciācum voluit appellari e roma vō rediēs. ex vulsino sublatus illi ecclesie
 Torcellane dono dedit. vbi z nūc vsqz seruatur.

De sancta Fausta virgīe z martyre. capitulum. ciīii.

Faustam item italicaz vir-
 ginem cū Eulasio militie
 magistro eodez tempore
 sub Maximiano p̄cipe
 gliosuz martyrluz ptulisse cōpio s̄z ex
 qua ciuitate fuerit vetustas abstulit.
 Nam idē Euladius cum esset primus
 palatij tyrānus seu magister ab Ma-
 ximiano primuz deonestatus deinde
 in Equleo diu suspēsus z tortus fuit.
 Faustam vō virgūculam etatis triuz
 z decem ānorum per mediu3 quasi li-
 gnum secari precepit. Hec itaqz tāto

memoratu dignior fuit quāto parētibus orbata puellula effulsit splendidior:
 Que vbi tredecim annorum puella parentibus orbata fuit in christiana fide
 apud quendam grauem virum Eozicum nomine per agnatos ennutrita z in-
 formata peregre egre extitit. Que diuini prope spiritus cum esset puellula vt per-
 spicue dignouisset christianorum vita cūctis in speculo esse positam: mor pro
 sua virili studuit sapiētie grauitati z mansuetudini operam dare nec suam lin-
 guam in operibus hominum loquendo inquinari constituit: sed potius sine
 vlla intermissione in lege domini meditari die ac nocte. Et propterea si aliquis
 sue salutis inimicus eidem quouis modo subsanasset derisisset aut detraxisset
 non solum metuere videbatur sed potius letabatur. Memorem se illius pro-
 phetice sententie confitebatur esse per quam dominus sui nominis causa tri-
 bulatis hortatur dicens. Audite me qui nostris iuditiuz popule meus i quo-
 rum corde lex mea posita est. Nolite timere obprobria hominum z eorū blas-

femias ne metuatís: quia sicut vestimentum ita et ipsi per tempus deficiet: et ut lanam comedet eos tynea: iustitia autem mea in eternum manet/ salutare vero vestru in seculum seculi. Hanc igitur Maximianus Augustus audies esse christianam: continuo Eulafum militie magistrum misit. qui eam diligenti indagatio- ne exquireret/ inuentamque idolis sacrificare compelleret: Quam inuentam/ blandis primo sermonibus/ ut dijs imolaret adhortari cepit. Cui virgo. O Eulafus talibus inquit dijs ego minime sacrifico: quoniam surdi/ muti/ et ceci/ ac opera manuum hominum sunt. Ego quippe deum meum habeo/ quem adores/ saluatorem meum iesum christum qui in celis ad dexteram patris sedet/ cui sacrificium laudis sacrificem. Nec est/ cur eum relinquas/ ne mee illibate virginitalis mercedem perdam: Eulafius ad eam ait. Audi me Fausta: et credes mihi disces amem utique veritatem. Ne me inquit putes Fausta de insipientibus seculi esse virginibus/ ut me tuis blandis sermonibus circumuenias aut laces/ quia christi ancillas me profiteor/ que etsi etate paruula tibi videor/ cor tamen deo meo firmiter coheret. Eulafius ira repletus/ precepit/ ut ea coram/ omnia carpentarium ferramenta offerrentur/ ut vel ex his perterrita eius sententie obtemperaret. At illa in domino confidens/ minas non modo contemnere/ sed et tormenta appetere videre visa est. Dicebatque. Mibi equidem tutissimum est Eulafus atque pro magno duco/ posse domini mei iesu christi imitari atque sequi. vestigia que dixit. Ego sum/ via/ veritas/ et vita: Nequaquam me errare pertimescam/ si veritatem sequi voluero. Et ideo illum humili prece deprecor/ ut mihi concedat ambulare/ prout ipse ambulauit. Ipse quippe dominus meus iesus christus (ut diuus eius apostolus Petrus scribit) pro nobis passus est/ relinquens nobis exemplum sequendi vestigia eius: Qui peccatum non fecit/ nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cum maledice retur/ non maledicebat: cum pateretur/ non comminabatur. Tradebat autem iudicanti se iniuste/ qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum/ ut peccatis mortui/ iustitie viuamus. Ad illius exemplum igitur mittimur omnes/ quem fatemur imitandum: His ex sententia dictis Eulafius confestim eam suspendi fecit/ atque ungulis inmaniter exungulari: Que dum torqueretur/ orauit dicens. Deus pater domini mei iesu christi/ qui tribus pueris in camino ignis affuisti/ et Teclam virginem tuam de igne et amphitheatro liberaisti/ atque Daniele puerum tuum de lacu leonum: Quique et beatum Petrum apostolum tuum/ qui in vinculis tenebatur in carcere absoluisti: atque Moysen famulum tuum per mare quasi per siccum eduxisti: Qui et respicis super terram et facis eam tremere: mihi ancille tue peccatrici obsecro propitius adesto/ quibus expletis/ protinus fulgur e celo cecidit/ quo prodigio multi commotissimi ac admirati sunt. Et quod maxime Eulafius vehementius expauit dicens. Ne forte hec malefica perdat nos omnes/ sicut actenus ministros nostros: iccirco ligneum loculum defferri precepit/ ut in eo tanquam lignum coniecta/ serra inmaniter seccaretur. Verum carnifices in secando ipsam/ adeo desudarunt/ ut pro sudore/ sanguinem viuum effunderent. Lassique nimium recedentes/ eulafio ipsi nunciarunt/ alios sufficeret/ quoniam viribus fracti/ ultra amplius non valerent. Ob hoc commotus nimium Eulafius. Scio inquit o Fausta me tuis viribus commorari haud posse/ quoniam malefica es: Cui illa. Celerius enim te ad fidem meam conuertam/ quam tu me ad tuos nephandos errores perducas. Deus christianorum o Eulafij immortalis

De Sancta Fausta Et Sancta Margarita

oīno est/immortalesq; efficit/eos qui ob eius amore in agone cōtendunt ⁊ vin-
cunt. Nam ipse suo nos euāgelio docet creatorē solis ⁊ lune decēti fide colere:
nec elementa corporum/nec alia visibilia/sed eū/qui per hec inuisibiliter cogno-
scitur/creātem intellectum soluz admirari:solūq; adorare nos docuit: qui per
omnia penetrās/cum sit incomparabilis/solo intellectu percipitur. Pādīē au-
tem nobis per ea que fecit. Que producit/gubernat/cōseruat omnibus inuisibi-
liter assistēs/nō celestibus solum/verum etiā terrestribus magnificētiam ope-
rum suorum/per hec ostēdere volens/his ēt qui deos falsos adorant. His au-
ditis Eulasius credens: fauste sententiam illico secutus est. Tum imperator
prefectum misit/qui Eulasiuz puniret. Comprehensa deinde fausta/in Amphitheatrum perducī iussit: vt feris eam dilaniādā exhiberet: Que omnes curen-
tes/veluti canes māfuetissimi/ad pedes virginis accubarūt. Post hec clauos
plurimos in ei⁹ corpore cōfigi precepit/deinde in Sartaginē vna cum eulasio
confringere precepit. Vbi in tormētis constituta/cum propheta psalēs dicebat.
Tāq; prodigium facti sumus multis/ ⁊ tu domine adiutor fortis. Maledicūt
nobis domine/ ⁊ tu benedices. Qui insurgunt in nos cōfundantur/serui aut tui
dñe deus noster letabuntur in te:his expletis statim Sartago refrigit. Tū ēt
iste p̄fectus fidē christi cōplexus/euestigio vox de celo venit/dicēs. Venite iaz
benedicti pcipite regnū/q; celestis p̄ vos in exultatiōe expectat/redditurus la-
borum vestroz premia. Hec audiētes letis vultibus/vniuersis circa eos fideli-
bus plorātibus/soli ipsi ridētes ac si nō emorerentur/sed migrarent/ ⁊ mutare
aīcos/non relinquere/spirit⁹ dño reddidere suos. Tunc Maximianus Augu-
stus audiēs que de Eulasio ⁊ prefecto p̄tigissēt/suos deos blaffemauit/ cogno-
scensq; nihil iaz valere/deinceps a xpianorum persecutione desistere p̄posuit.
Populi autē circumstātes omnes pariter exclamauerunt. Magn⁹ est deus chri-
stianorum qui magna in omnib⁹ operatur. Atq; ita vnusquisq; cū gaudio ad
sua remeant/glorificātes ⁊ benedicētes p̄rem ⁊ filiuz/ ⁊ spūm sc̄rūz. Cui est ho-
nor ⁊ gloria in secula. amē. Passi autē sunt fausta ⁊ Eulasi⁹ duodecimo chalē-
das octobres. quo qdez die ei⁹ v3. fauste sancte virginis annua solēnitas ce-
lebratur/ei⁹ autem sanctissime reliq; Luce recūdite/cuz honore habent/in tem-
plo diui Fridiani. Innumerabilia de vita isti⁹ sancte virginis fauste fortitudi-
nis. v3 prudētia/pietateq; dici potuissent/que breuitati studētes omisim⁹.

De sancta Margarita virgine ⁊ martyre. capitulum. cv.

Margaritas autē beatissimā
virginē/apud Antiochiā
gloriosū pro christo mar-
tyrium pertullisse prodi-
tum est/verum quibus temporibus/
aut quo die/vel quo apud Romanos
imperāte principe apud diuersos scri-
ptores ambigitur. Que quidem varie
tates argumēto nō carent: Sed omis-
sis scriptorū discordātijs/qd plurimi
opynantur/mēs est/eam silicet imperā-
tib⁹ Diocletiano ⁊ maximiano potius

passam fuisse. Eaz q̄ppe Theodosij cuiusdā gentiliū maximī patriarche filiaz fuisse tradūt. Que nō solū mirabili corpis formositate ⁊ egregia eruditōe ac copiosa vite sc̄tmonia ⁊ ⁊ potētia aduersus demones claruisse ac valuisse p̄ditus est. Eidē nēpe p̄ueniēter ad naturā reꝝ Margarite nomē inditū fuit: q̄ id nomē ipsa sua nā ⁊ vita fuit. Illa ⁊ nomē ip̄z margarita p̄tiosū lapidē significare p̄t̄ q̄ mltas in se p̄tinet ⁊ tuosas p̄petates. Affuit q̄ppe a puero (vt ita loq̄r) in hui⁹ virgīs aīo diuīa q̄dam vis atq̄ gr̄a q̄ supra corpusculi sui sens⁹ p̄ mltā ex se se ⁊ itelligēt ⁊ vidēt: q̄ alij forte maiores nec cogitare qdē potuissēt. Eūq̄ supra etatē ⁊ callē ⁊ sape cepiss⁹ deū oīpotētē religiosissime adorare ⁊ venerari cepit rebusq̄ diuis⁹ put cognoscē poterat nihil ducē sancti⁹ pauperes it̄ cetera incredibili pietate p̄p̄ deū p̄fouē ⁊ p̄seq nō desistebat. Eūq̄ q̄ntū supra sc̄imū etas attigiss⁹ annū audiēs incredibilia martyꝝ certamīa q̄: v̄z mult⁹ iustoz effūdere sāguis/spū sc̄tō repleta totā se dño comēdauit ac d̄dicauit ip̄rimis. Inde ex se se regulā bñ beateq̄ viuēdi sibi p̄stituēs tota ī deū p̄uersa misericordiā modestiam ⁊ humilitatem cuz omnimoda castitate amplectere voluit. Atq̄ in oī actu ⁊ verbo suo mentē getaz atq̄ placidam sibi seruari cōstituit: semper suis cogitationibus dei presentia occurrebat: Erat vtiq̄ in p̄ctis eidē hūilis aīus ac mitis solūmodo aduersus vitia erect⁹. Pro modulo q̄ppe ingenij sui animam snaz tāq̄ dei tēpluz virtutib⁹ p̄parare conabat: Affirmabat. n. sanctorz corda dei tēpla eē sicut apostol⁹ ait. Tēplum dei sc̄tūz est: qd̄ estis vos. Eūq̄ noscet dñz p̄ p̄phetā dixisse. Sup̄ quē aliū regescā nisi sup̄ hūilem ⁊ getuz ⁊ tremētē man⁹ meas: Nihil ipsa hūilitate hēbat p̄stanti⁹ nihilq̄ amabili⁹: sperās ob eā dez solā virtutez ⁊ hoibus ⁊ deo effici posse gratissimā. Sequēbatur tūc armēta nutricis sue ⁊ go Margarita lasciuiēs haud p̄cul ab Antiochia: quaz quū Olibri⁹ p̄fect⁹ ex Asia veniēs vidiss⁹ īsignē formositate lasciuiētē misit euestigio tanq̄ potēs hō q̄ eā ad se deducerēt vt vel in cōiugē v̄l in p̄cubinā sibi assumeret. At illa subito xpm̄ iuocare cepit dicēs. Ne p̄das cū ip̄ijs de⁹ aīam meā ⁊ cū viris sanguinū vitā meā. Et nō polluat fides mea nec inq̄net corp⁹ meuz: Mitte mihi obsecro de⁹ me⁹ Angelū gubernatorē q̄ meos adapiat sensus vt cū fiducia atq̄ sapia respōdere possis iniquo p̄fecto. Raptaq̄ puella p̄festim p̄fecto adducta ē. Dixerūt aut̄ dignissime p̄ses puella hec xpm̄ iuocat quem indei cruci affixerūt. At p̄ses iussit illā suis tribunalib⁹ sisti. Ubi iterrogata de noie de genere deq̄ cultura deoz: R̄ndit. Nomen mihi magnifice p̄ses Margarita est. Ingenua egdē ⁊ ex spectabili genere. Iesus xp̄z ⁊ oīpotentē deuz iuoco ⁊ adoro q̄ meā virginitatē in hūc vsq̄ diē illibatā iuiolatāq̄ p̄seruauit. Frat⁹ p̄ses mor eā in carcerē recludi p̄cepit. Quā postea cū nec vllis pollicitationib⁹ blāditijsq̄ aut minis nec adduci nec seduci aut illudi possis vt deos adoraret in aere suspēsaz diu cedi fecit. Illaq̄ celū suspiciens dicebat. Ante dñe speraui nō p̄fundar ī eternū neq̄ irrideāt me inimici mei. Respice obsecro me ancillā tuā ⁊ miserere mei libera me d̄ manib⁹ ip̄ioꝝ ne forte pcussa formidet cor meū sed mitte rosē tue gr̄e vt sanent̄ plage mee ⁊ dolor me⁹ p̄q̄escat. Hec ipsa orāte tā diu q̄stionarij eā cederūt donec terra sanguīe ei⁹ rubricata p̄funderet. Tūc illa inq̄. Meli⁹ est mihi sup̄ne discipline iuditio humiliari: q̄ cuz īfidelitate ⁊ ei⁹ sectatoꝝ dānari dicēte apostolo nostro. Quuz iudicamur a domino corripimur: ne cum hoc mūdo damnemur. Fortitudinis enim christianozum est

quasi per ignes ⁊ flamas vasorum more purgari. Tunc perfectus quid est inquit Margarita quod obaudias nos ⁊ tui non miserearis? Consenti mihi ⁊ deos adora ne male cum ceteris pereas? Cui virgo. O inique pudescas cassis. Si ego cassis mee ^{Nota.} fragilli comiserer aiaz mea in iteritum deducerem sicut tua: sed malo ipsas tormetum ex crabilibus exponi ut postmodum aia coronet in celis. Ille quidem in columis est quem deus quolibet habere corrigit: quod se nostri amatorum castigando ostendit. Ipse autem nobis dixit. Quos diligo utique arguo ⁊ castigo. Fratrem ob hoc Olibrius iussit eam in carcerem terrimum trahi. Ubi cum orationem sudisset: profesti e carceris anglo draco horribiliter exiit quod eam deglutivit. Uex crux quam sibi ipsa sserat Margarita ad o in dracois ipsi ore ex creuit ut ipsa illico in duas percinderet partes. Quamobrem beata virgo ex eius utero exiit illesa. Atque in ipso hore momento in sinistra parte respiciens vidit sathanam hominis nigri formam habentem ⁊ stantem. Quem virgo cum approbasset in terram illisit dicens. Ja tades inimice seras pessima ac gehene auctor cogesce. Postero vero die preses ad eam dixit. Deos meos adora. cui illa. Te potius decet magnifice perfecte deum meum adorare quam perfectissimum beatissimumque est sibi quidem ac ceteris omnibus sufficiens. Dius eius rerum ipse principium ipse medium ipseque ⁊ optimus finis. Operibus autem notissimus atque manifestissimus. Substantia deinde penitus inuisibilis: cui simile nec videre nec excogitare quocumque possumus. Quare nec materia vlla ad imaginem eius suscipi nec ars imitari eum fingendo potest. Opera quippe ipsi dei nostri oculis nostris cernimus. v3 celum terram solem lunam lucez fluvios mare aialia platasque que ipse solus fecit: non manibus quidem neque labore nec alicuius auxilio: sed quum voluit omnia bene fieri illico beata facta sunt. Hic domine preses tibi omnibusque hominibus sequendum est ⁊ utique colendus colitur autem tantum modo virtutum operatio. Hos autem ob hoc sepius aduersam fortunam multo magis quam cetera natiões sustinuumus nec est in sumis picul hanc legem hucque colendi nisi dei rituz deserere volumus. Tui autem demones quos deorum loco me venerari ⁊ colere iubes. Illos utique aptissime malos hostes demonstrare possumus. Quia omne quod bonum est non prodesse non potest: ⁊ e contra quod malum est. Saturnus autem ⁊ Jupiter Minerva ⁊ Juno ⁊ ceteri similes dii tui cede ⁊ sanguine hominum sumopere gaudent: ⁊ quomodo boni isti dii igitur erunt ymo scelesti atque perniciosi spiritus: quos me adorare compellis. Animaduerte obsecro dignissime preses. quod de vero deo nostro quem nos colere dicimus etiam tuus antiquissimus Orpheus vates cecinerit: ipsum v3 concta creasse asserens his verbis.

Ingressus hoc iter: solum illum suscipe mundi:
 Qui nullum malumque mortalibus inuehit vucumque:
 Ingentem auctorem: solum interituque carentem:
 Quem preter non est alius: tu cuncta videto
 Quem nos presenti qui sit sermone docemus:
 Hic ipsum in terris melius quo cernere possis:
 Unus perfectus deus est qui cuncta creauit.
 Hic etenim video ipsius vestigia: fortem
 Cuncta fouens: atque ipse ferens super omnia se se:
 Hicque manum video: verum ipsum cernere quis sit:
 Qui capitur mente tantum: qui mente videtur:
 Nequaquam valeo: nam nubibus insidet altis:

Ipse est principium: medium quoque: et exitus idem:

Priscorum nos hec docuerunt omnia voces:

Sed non his solum: sed omnibus p[ro]p[ri]is/ qui hoc nomine digni uisi suere ita sic
 et nos pia de deo se[er]t[er]ia videtur hab[er]e. Sola itaq[ue] lex nostra dilig[en]tissime
 sancit: que ad pietatem veram/nos adducit: et vere virtutis curam nos habere
 compellit. His aut[em] rati[on]ibus n[on] modo n[on] c[on]punctus: sed maiorem i[n] modum
 iduratus prefectus/illam imolare compellit/que cum abnueret/app[er]edi iubet:
 et flagris toto corpore laniari/videlicet vt doloris accerbitate/ faceret q[uo]d preci-
 piebatur iuita. At illa cum maneret immobilis/visceribus iam pelle nudatis/iu-
 betur aceto et sale perfundi. Eumq[ue] etiam hoc tormenti genus Margarita uir-
 go constanter et fortiter tollerasset/ uas aqua plenum prunis substratum iube-
 tur poni in medio/ meoq[ue] uirgo manibus pedibusq[ue] uinctis imponi iussa est:
 Sed ab ipsa oratione effusa/ illico terremotus factus est magnus/ et mox colu-
 ba e celo ueni[en]s/ cor[on]am auream Margarite capiti imposuit: et mox e celo uox
 subsecuta est/dicens. Eleni dilecta mea/ ueni in requiem tuam/ ueniq[ue] i[n] regnum
 celorum/ tibi a domino propter fidei constantiam preparatum. Beata es que
 uirginitatem amasti/ iusticiam/ patientiam/ conseruasti/ quoniam ob hoc coro-
 na regni celestis tibi cond[on]ata et decreta est. In ipsa aut[em] hora ad quinq[ue]
 hominum milia exceptis mulieribus et paruulis in domo credidisse proditum
 est. Propter q[uo]d Olibrius eas decolari precepit. Ad quam mox/ maximus con-
 cursus tam gentilium q[uam] christianorum factus. Itaq[ue] infirmi/ ceci/ claudi/ sordi/
 debilesq[ue] quotquot sanctum corpus contingere poterant: sani saluiq[ue] fiebant
 ab eorum languoribus et infirmitatibus. Hec quippe Margarita uirgo/ n[on] solu[m]
 sanctitatis ob hoc martirium decus adept[er]a est/ quinimo pre ceteris uirgini-
 bus sanctis parturientium aduocata precipua tanq[ua]m mater est habita/ ei[us]q[ue] tem-
 pla/ et altaria/ atq[ue] sacella/ et sacra officia instituto ecclesie publico sunt constitu-
 ta. Satuitq[ue] sacra synodus ecclesiastica/ vt ageretur dies martirij eius in tem-
 poribus suis ab anno/ in annum tertio decimo chalendas augustas/ cum leticia
 et exultatione a cunctis christi fidelibus.

De sancta Euphemia uirgine et martyre. cap. cxi.

Euphemia uirgo: tempori-
 bus p[ro]cloeciani principis
 apud Calcedonensem vr-
 bem tanq[ua]m presentem uita[m]

paruipendens/ acerbissimum pro chri-
 sto pertulit martirium: et future glorie
 ingenti sua uirtute/ cum magno sui sul-
 gore conquestiuit beatitudinem. Utr[um]
 aut[em] hec fuerit asyana vel romana
 n[on] satis constat. Credit[ur] t[ame]n potius Ro-
 man[er]e/ eo q[uo]d senator[em] habuerit p[re]s[er]er
 Thodola uxore suscepta. Ipsos quippe
 xp[ist]ianos crediderit/ du[m] itueat i[n] signe[rum] pieta-

tate[m] es/ i[n] exequiis f[un]eralib[us] i[ps]i[us] euphemie post ma[rt]yri[um]. Itaq[ue] ea d[iv]i[n]a i[ps]i par[er]e
 tes furti nocte corp[us] sustul[er]e/ et mille pass[us] ab vrbe calcedonia aromatib[us] d[iv]i[n]it[us]

sepulchro cōdidere. Hec eteim preter nobilitatis z virginitatis signia suo euo cōstantie iuicte meritis/ceteris fuit preponēda martyrib⁹. Eui⁹ fortitudo tāta fuit cūctis in admiratione/vt eam Adamantinam potiusq̃ feminaz carnalem diceret. Ipsa igitur cū christianissima haberetur/z christi nomem infracto animo vbiq; p̃fiteret/defferēte iniquissimo Apoliano/cuz alijs nouem z quadraginta procōsuli p̃risco tradita est. Eui p̃risco/Hortor ac moneo/ te ipsaz honore/ac tui generis dignitates conseruare/vt z tu hic deo marti/sicut z inceteris templis supplicatiōes q̃ ad expiāda prodigia fiūt imolare velis. Que quidez verba/etsi virgo Euphemia nō sine aliqua mētis consternatiōe audierit: atq; eo in loco consisteret/vbi etiam fortissimi viri tremere cōsueuerant/ z hinc inō difsonis clamoribus iperite multitudis ageret. Minaretur ve ex aduerso torua facie/in nihilo taz eius mulieribris constātia fracta est: quinymo memor sui saluatoris Jesu christi/qui pro oibus nobis turpissimā crucis mortez pertulerat/cōstantissimo pectore z acri vultu/nulla ex parte territa/iniquā procōsulis suasionē contemnens/signaculo sancte crucis se muniuit/z ipsum procōsulem (sedare ipsam conantes) ignominiose exprobrauit. Nec ad id agendū/q̃ iubebatur vllis imperijs aut minis potuit induci aut flecti. Que tā aiose procōsuli data repulsa/z insani hoīs iam iniqua suasionē frustrata/ iaz iā generosi ac christianissimi mulieris animi pseuerantia, a cūctis laudari cepta est. Iratus ob hoc vehemēter procōsul/vt eam superare posset/nimia crudelitate seuiēs in ea/omnia supplitiorū genera expendi iussit. Et primo carceres, post verbera innumerabilia/rotaz argumēta/ignes/z lapiduz pondera/bestias/ z virgarum plagas/secures/ac igneas sartagines: que oia virgo nobilissima cum tāta vult⁹ hyllaritate/ac animi alacritate pertulit/ vt nec tristis qdē pro his videri potuerit. Tunc in procōsulem versa/dixit. Hoc ideo proconsul contra me ceterosq; christianos efficis quia vbi vera sit vita/te ignorare ostēdis. Salleris vtiq; p̃consul/fallit te quidez iste comunis ṽ error/decipiunt te demones isti. Istiq; dij/tanq; īsensissimi hostes vos omnes circūueniunt. Atq; vt ita dicam/vita o rigine deserta/viuēdi quoq; perditis rationem: Sed illam nos dicimus veraz vitam/vitamq; imaculatam/que/deuz omnipotētem cūctoruz creatorem vere cognoscit: eiusq; potētiam veretur. Inde q; amare pietates/ mūdum in opifice admirari: z interpellatores cōtemnere omnino. Preterea omnem hominem p̃pter deum amare quasi fratrem: nullum ledere/cūctis seruire/sicut ipse de⁹ vtiq; facit. Qui preter ministerium qd̃ interius continetur .nobis quottidie seruire/nō desistit videlicet producendo in mundo solem/emittēdo lucem/pluuias infundēdo/tempora variando fruges vel gignendo/vel maturando. Nobis eō pol in totius creature facie/vel vbertate deseruit/quoniā cūcta pro nobis creauit. Ex his quidem beneficijs hominē īstruit/nundum tegere/alere esurientem/sitientem potare/infirmos visitare/tristibus condolere/ mortuos sepelire/ nihil apud se habere quasi suum: sed omnia sua cum omnibus existinare comunia: tūc magis sibi viuere/ cum viuere estimatur alijs: sibiq; recondere/ cum alijs creditur erogare. Et hec proconsul circa exteriores homines leniamenta tantū contingere dicimus. At vita interioris hominis i diuinārum rerum cognitiōe constare dicimus: non qua celum terre parte voluatur: sed in bonis optisq; cogitatiōib⁹. Cogitatiōes autēz bōe sunt/eū mēs nostra/ sui recordat̃ auctoris cū

eius opera/ ipsum in eius operibus visura miratur. Dicente apostolo nro. Inuisibilia eius a creatura mundi/ per ea que facta sunt intellecta conspiciunt: et seiperna quoque eius virtus/ et diuinitas. i. cum inuisibilis creature/ ad inuisibilitatem inuisibilis creatoris extenditur. Hos autem separati a mundiali sapientia/ que vniuersa fortuitis ascribit/ diuinis meditationibus sublimati: et ab illis qui aut materiam semper fuisse dixerunt/ deumque tantum artificem rerum voluerunt/ separati per ipsius adiutorium/ aut qui hec ipsa/ pro dijs elementa colluerunt: aut vos qui familias deorum per sexus/ per etates/ per partes/ velut per plebes aliquam sensibus subiectam introduxistis/ discreti per spiritum sanctum/ et in altiora subducti vera vita viuentes/ hoc est veram sapientiam sapientes/ ista tua stulticia carem? Recordamur etiam/ quod mundus a nihilo/ ex deo factus est/ et quod cuncta animalia per deum verbo opifice/ vocata/ venerunt/ que a natura (vt vos existimatis) neque fuerunt: quam ipsi soli fas est vocare que non sunt/ tanquam ea que sunt. Et ne aliqua pars eius vacaret in nobis/ ipsius homines ad imaginem suam/ de limo terre facere dignatus fuit. Que cogitatio vt tibi/ o proconsul dixi: est anime vita/ que est prima viuendi ratio/ vt cui se debeat anima/ non ignoret ne alius preter hunc/ decepta veneretur et adoret. Est quippe/ o proconsul inquit Euphemia virgo/ angusta (non creditibus) hec diuina cogitatio/ sed vite/ vti que plena est/ incendit equidem homines/ ad omne probitatis studium/ et illi/ sui auctoris commendet maiestatem. Cumque virgo sancta mirabiliter apud proconsulem priscum et centuriones ipsos de diuina religione sapientissime discreteque diseruisset (erat enim hec virgo eruditione liberalium litterarum/ et omnibus que ad animi virtutem pertinent exercitijs apprimè erudita) multum circumstantium contra eam garrire ceperunt: atque dicere/ vt monitis proconsulis adquiesceret/ tot et tantis grauissimis viris et mulieribus exorantibus/ aduertere dignaretur: At illa velut si saxo immobili vnda adlideret/ eorum dicta respuebat/ et animam in celum tendebat. Tunc proconsul indignatus/ eas per capillos suspensi iussit: vbi cum diu immobilis permansisset/ negato omni corporali cibo/ in carcere/ recludi precepit: vt septimo deinde die/ inter quatuor grades lapides/ tanquam oliua constrigeretur/ vix etiam ab huiusmodi fueritissimo supplicio diuinitus per angelum liberata est. Cumque in singulis sacrate virginis delicatissimis membris specialia gestiret inferre supplicia/ illa magis ac magis constantis et fortis iuenebat in tollerando/ quare ipse proconsul ingeniosus et calidus in exquirendo: Elucebat etiam in omnibus/ propter quod/ cum pre angustia moreret. Spatari quidem/ vt domino suo morem gerere videret/ ac ipsi iniuriam vendicaret/ gladius in eius latus infixit/ sanctam virginem tandem christi martyrem effecit. Atque hoc modo beata virgo in dei laude et timore perseuerans/ sextodecimo chalcidas octobres/ incotaminatus deo patri redidit spiritum: Sicque euphemia virgo etiam post eius dormitionem/ et sanctitate et miraculis multis effulsit preclara: pro quo et templis/ et aris/ atque castellis et oppidis/ in eius nomine constructis/ plurimum vbi que venit celebranda. Diuus autem Ambrosius irrefragabilis ecclesie doctor/ omnibus huius sancte virginis vitam et agones/ sua in prefatione his verbis perstrinxit dicens: virgo alma triumphatrix Euphemia virginitatis retinens mittam: passionis/ meruit decorari corona. Cuius precibus/ inimicus hostis euincitur: et priscus aduersarius superatur. A fornacis igne virgo sepes eripitur: et duri lapides in puluerem conuertuntur. Fere mansuescunt/ et colla submittunt. Atque omnia penarum supplicia/ eius oratione superantur. Nouissime gladii mucrone confossa/ carnea reliques claustra

celesti choro iugitur leta. Hec sacra virgo tibi domine ecclesiam tuam comendet: hec iquam pro nobis peccatoribus interpellat. Hec etiam vota nostra ut virgo vernulla illibata tibi presentet per christum dominum nostrum. Hec mirabilis ille Ambrosius sanctissimus in prefatione istius sancte conscripsit. Huius sanctum corpus: nunc in Rubina histrie ciuitate in ecclesia suo nomini dicata reuerenter cum magna ueneratione integerrimum seruatur: et magna populorum ac peregrinantium frequentia quotidie iuisitur: Eo etenim miraculose ex calcedonia deuenisse tradunt.

De sancta Lucia uirgine et martyre. cap. .viii.

Lucia nobilissima Sicula
 uirgo: eo anno et die, quo Ma-
 ximianus iam non augustus
 sed tyrannus factus, a co-

stantino interfectus: hoc est anno a nati-
 uitate christi septimo supra trecentessi-
 mum ipsa testatur apud Siracusam ur-
 bem suam per diuersa tormenta marty-
 rij coronam adeptam esse: que quidem opor-
 tet sua benemerentem sua laude hoc in
 loco haud de fraudanda esse. Hec itaque
 Lucia que imprimis lux excerscens di-
 ci potest: ex Syracusana nobili siculo-

rum urbe uirgo fuit matremque Euticiam habuit, nec amplius sue originis posteritati relictum est. Eam tamen ex christianis honestis atque clarissimis ditissimisque parentibus progentam fuisse constat. Que adeo generose fuit mentis: ut etate flores et forma non contentam solus seculares litteras optime nosse: quin ampliori feruore et ingenij suasa uiuacitate consensu studio uigili felici ausu se diuinis scripturis ediscendis imiscuit: in quibus labores quamplurimum gessit: et in eorum eruditione clara non mediocriter effulsit. Que cum per omnia prudentissima uirgo uita et moribus euassisset ornata: etiam erga indigentes pietissima charitate sequebatur. Sane iam desponsata: dum ad diue Agathe uirginis et martyris sepulchrum cum frequenti multitudine in Cathania urbe pergeret: somno arrepta: uidit ipsam beatam Agatham in medio angelorum genibus ornatam: et Euticie matri salutem pollicentem: que sanguinis fluxum patiens: nulla poterat medicorum arte curari. Quibus quidem auditis: expergescens: surrexit tremens: et matri sue ait. Mater mea: ecce salua facta es: per ipsum ergo te deprecor: qui te saluam fecit: ne tu mihi aliquando spem suam nois: nec tu uellis de corporis mei posteritate fructum mortalitatis inquirere: Sed omnia que tu mihi datura es eunti ad integritatis mee corruptorem mortales homines: da mihi eunti ad integritatis mee factorem dominum iesum christum. Cui mater Euticia. Oia inquit que fuerunt patris tui defuncti: potius ampliaui quam minui. Mea autem quanta sunt tu nosti. Tege prius oculos meos: et quecumque tibi placuerit: de ipsis omnibus facultatibus postea facito. Lucia dixit. Audi mater filius meus. *Nota.* Iam sciam deo carum est quod illi hoc dat: quo ipse per se non potest: sed si uis tibi gratum esse dominum: hoc illa da: quo tu poteris uti. Nam quod moriens das: ideo das: quia tecum fere non potes. Uiuens ergo: et salutem tui corporis tenens: da christo quod possides: legerat eis.

nota

Qui vult perfect⁹ esse: vēdat omnia que habet/ z det pauperibus/ z sequat me.
 Et iterū nō potestis/deo seruire/z māone. Igit̄ exceptis vite sue necesse sarijs/nī-
 bil āplius lucia cū matre Euticia sibi reseruauit. Unde hic seruo: nisi ex amo-
 re dei: vnde legis christi/ideffessa meditatio/nisi ex desiderio eius/qui legez de-
 dit: Omnia itaq; bona pene in christi pauperibus a Lucia virgine distracta:
 apud paschasium consularez a sponso accusatur. Lucia: q; scilicet christianissi-
 ma esset: z preter angustorum legem viueret. Quam ad se accersitam paschasi-
 us interrogauit: dicens. Que nam hec superstitio esset? Respondit lucia. Ego
 quidem dignissime Consul christiana suz/ z a christianis doctoribus/triplici re-
 gula viuere didici v3: pie/sancte/iusteq; : vt pote amare Deum omnipotentem
 feruentissimo cultu/virtutiq; inherere atq; amare proximu/feruentissima cha-
 ritate. Qd̄ autem/christiani nostri dignissime paschasi. sūme deū diligant/mul-
 tis argumentis animaduertere vtiq; potes. Nam apud eos castitas perpetua
 est/iusiurandi/ nulla apud eos mentio/mēdatia/odia/ aliaq; vitia procul a no-
 bis sunt. Et vt virtuti inherere videantur/pecuniam z opes (vt me fecisse didi-
 cisti) negligunt: gloriā spernunt/ voluptates odiunt: constantē/ seueri/
 magniq; animi etiam in tormentis pro deo existunt: ceteraq; huiusmodi inu-
 merabilia. Quanta; autem sit christianorum charitas/ ex beniuolentia/ socie-
 tate/ z equitate perpulchre conicere potes. Huiusmodi homines/ christi religio
 efficit: que quidem virtutis opere/ cunctis proposuit: a qua libertas quidē ori-
 tur z confirmatur. Causa vero z que libertatē nostre sunt/ z nature corporis sūt/
 z que accidunt extrinsecus deus est a quo vniuersa que sunt producunt. Tūc
 paschasius inquit. Ista vāa z supersticiosa sunt. Tātum modo deos imorta-
 les adora: z illis sacrificā. Cui illa. Sacrificium verum/ z immaculatu; apud de-
 um z patrem: hoc est: visitare pupillos/ z viduas/ i tribulatione eorum/ z ima-
 culatum se custodire ab hoc seculo. Tu autēz facito quicqd̄ vis/ ego vero que
 mihi ad salutem pro futura sint/ ea perficiam. Nam si etiaz verbera z cedes mi-
 naberis: exclamare nō dubitabo/ ensem acue/ ignem afferas/ corpusculum meū
 totum concide/ totumq; cremato: stelle potius in terram descendet/ z terra in
 celum ascendet/ quā falsuz ame quicq; audias. Cūq; multa vltro citroq; dicta
 fuissent: Iussit paschasius lenones venire: qui virginem in libidinem prouoca-
 rent. At vbi ceperunt sanctam virginem ad lupanar pertrahere veile/ tanto eaz
 spiritus sanctus pondere finxit: vt penitus hand moueri posset: etiam magicis
 adhibitis artibus/ z multis beuum paribus. Tum paschasius. Que ratio hec
 est inquit/ q; puella delicata/ a mille viris tracta/ penitus non sit mota: Cui illa.
 Etiam si alia decem milia abste adhibita fuerint: audient per me dicentem spi-
 ritum sanctum: Eadent/ a latero tuo mille/ z decez milia/ a dextris tuis. Hoc au-
 dito/ magis magisq; insanus iudex cruciari se cepit: z terribili voce/ latra-
 tuq; persequeretur/ instabat/ vrgebat/ cogebat/ minabaturq; eam cedere/ z inui-
 ctam reclamantemq; ad iudicium pertrahere. Cui virgo. Quid cruciaris mi-
 ferime paschasi? Quid pallozibus trepidas? quid per diuersa discerperis? Tē-
 plum dei si me iam experimento comprobasti: Erede. Si autem diffidis/ disce
 de. Verus enim profecto ille profeticus sermo inuenitur: qui ait. Omnes dij
 gētuz demōia. Atq; etiā illud apostolicū/ quo dicit. Quia que gētes sacrificāt
 demōibus/ nō deo sacrificāt. Et pro certo scias domine iudex/ quia si quid bo-

ni in dijs tuis esset benefactores et salutare hominibus essent: nec humano sanguine gauderent: sed responsis et omnibus modis, a cede humanum genus repellerent. Precepit itaque Paschasius copiosum ignem circa eam accendi et ut celeriter deperiret picem resinamque et tunc oleo illitas lignis adiungi. At illa immobilis persistens roganti inquit dominus in eum Iesum Christum, ut ignis iste non dominetur mei: ut credentibus timorem auferam passionis non credentibus vero insultationis vocem. Tunc amici iudicis videntes eum angustiataem iusserunt immergi gladium in gutture eius. Eodem tempore percussa quod diu voluit oravit atque quoad diu voluit turbam est allocuta dicens. Annuntio vobis pacem dei ecclesie datam hodie Marignano interfecto. Et sicut cathanensem ciuitas sororis mee Agathe interuentione habet ita et vos si domini voluntate ex toto corde feceritis sciatis et me huic nostre comuni Siracusane ciuitati a domino datam. Hec igitur agerentur. Paschasius accepta capitali sententia quod Siciliae expoliasset punitus est. Dei vero sacra virgo Lucia e loco in quo est percussa non est mota: sed neque animas efflauit quo ad usque eidez per sacerdotes omnia sacra mysteria collata sunt. Quo quidem in loco et basilica mox extracta est et omnibus sepulchrum eius contingentibus sanitatum beneficia largiuntur. Sunt qui dicant licet incerto auctore. Luciam hanc virginem tam egregie forme fuisse feminam que quum videret plerisque propter ipsius corporis pulchritudinem et quendam maxime adulescentem eius oculoze fulgorem nimium ardere iuxta illud Euangelij documentum quo dicitur: Si oculus tuus scandalizat te erue eum et prohibe abste: proinde sude ambos sibi oculos eruisse: et illos per ancillulam super incisorium eidez transmississe volens ex illatis sibi aliquibus vulneribus et erutione oculoze potius decorem corporis deturpare ac deformitate sue castitatis fidem facere quam aliene damnationis et ruine etiam sue pulchritudinis incitamentum prestare. Hinc est quod beata Lucia a pictoribus consuevit depingi cum oculis et sude in incisorio manibus delatis: Itaque hoc modo beata virgo Lucia mortalitatis nexibus absoluta in celestibus assumpta est idibus decembris: ubi eos nunc videt qui ob legem seruatae eo dei testimonio intelligunt se munitos ut ob ea que gesserunt iura neque iudicium se oporteat neque iudicis eventum formidare. Illorumque nunc contemplatur qui scilicet requiem suam intelligunt. Eorumque lenis solatio angelorumque presidij stipata suis in habitaculis mira cum tranquillitate gaudet et requiescit. Huius nihilominus sanctissimum corpus incorruptum integerrimumque venetijs in ecclesia suo nomini dicata custoditur adeo: ut eius mamille videri et cognosci distincte valeant.

Lucia alia matrona memorabilis Romana fuit: que quinquaginta et septuaginta annos agens a filio Euprepio apud Diocletianum augustum accusata quod christiana esset: que cum nollet dijs sacrificare iussu ipsius Diocleciani vna cum Semiano quem ipsa ad Christum conuerterat penis grauissimis afflicta diuque tortata tandem post laudabilem martyrij victoriam sexto decimo calendis octobres gladio animaduerti iussa est. Quorum corpora quedam matrona Marina nomine rapuit et decenter (ut decet martyres) sepeliuit. Apud que quum multa quotidie fierent miracula plurimi eos in suos sumpsere tutores eisque templa et altaria constructa suis nominibus consecrauerunt.

De sancta Dorothea virgine et martyre. cap. cviii.

Dorothea gloriosa xgo. año
a natali xpiano/decimo su-
pra trecētesimū/apud Ce-
saream Capadotie vrben/
sub Maximino tyranno/Melciade pō
tifice romāo ī beati petri sede presidē-
te/gloriosum per martyriū, promeruit
triumphuz. Hec qppe ex generoso ro-
manoz sanguie procreata/Dorū sena-
tores habuit p̄em/matrē vero Theaz
christianissimi parētes ambo locuple-
tissimiqz:ex quib⁹ duob⁹ quidez nomi-
nibus/Dorothee eidez nomē idituz ē.

Hi quidem nobilissimi viri/seuissimas tyrannoz declinātes p̄secutiōes: reli-
ctis oib⁹ predijs/alijsqz ī numeris castellis/7 domib⁹ sup̄bissimis/ ī Capado-
tie regnum cū plurimis peccunijs perexere. Porro ibidē existētes: hanc mire
pulchritudis edidere filiam/ que īter cetera/ī tam inuisse pulchritudis effulsit
clara/ vt nō solum illius regni/ceteras formositate virgines adolescētullas/ an-
te ire crederet/ sed celestis arbitraret ymago/ potius q̄z mortalis/ verum 7 eru-
ditiōe precipua/ ac morib⁹ optimis/ euasit preclara. Tūc illis ī regionib⁹ oriē-
talib⁹ Maximinus gerebat tyrannidē/ Marētiusqz maximiai fili⁹ 7 ipse Ro-
me eādē ceperat. Hi qppe sicut ī tyrannida sotij ita ī sceleribus videbātur
alter. alterū imitari/ ita vt nescires cui potissimū dare flagitioz palmā deberet:
vnde 7 vehemētiores aduersuz xpianos 7 grauiiores ceteris p̄secutiōes excita-
uere. Erat eīm maximinus īter cetera totius equitatis publicus hostis/ ac pu-
dicitie/ honestatis 7 iustitie destructor/ 7 preceteris christiāoz persecutor 7 ho-
stis īfēssimus. Aduersus quos/ tātū crudelitatis exercuit/ vt oēs predecesso-
res suos ī scelere vicere festinaret. Verūtñ sepius vicebat nō soluz/ a viris: sed
etiam/ a feminis: que x̄bo dei 7 calore fidey succēse/ vt femie quidē cōprehēde-
bant: sed vt viri fortes ī certamie coronabātur: his autē ī turbibus Dorothea
hec x̄go etfi vultu 7 alijs corporis mēbris ad moduz pulchra habere/ religio-
ne/ tñ 7 animi/ ac honestate vite pulchrior esse studebat: 7 q̄ mai⁹ est/ id quod
pulchruz 7 decorū hōibus videbat/ quodā sue sane mēris iudicio/ potius deo
cōsecrare/ q̄z vsui hūano dedicare/ idest ī x̄ginitate perpetua pp deum persistē-
cōstituit. At maximinus qui diuina 7 humana sua libidie 7 crudelitate feda-
bat: cognito huius sancte x̄ginis solius formē/ nō autem propositae x̄ginitatis
bono/ ad eam polluedā 7 temerāda/ animū adiecit. Cōperto x̄o q̄ christiana
esset: que fm sua edicta/ pene magis quā libidini subiciēda videt/ ī ambiguo
positus/ estuare cepit: 7 ī quā se partē x̄teret ignorare: Sz vbi dubios animos/
libido que ei latius dñabat obtinuit Et expectātes x̄ginē pro martyrio ad sup-
plicium rapi/ per occultos nūtiōs/ de stupro īterpellauit. Illaqz nephas sibi esse
respōdit: tēplum corporis sui/ qd̄ semel deo optimo cōsecrauerat/ idoloꝝ 7 libi-
dinis cōtagione fedare: proinde se quidē potius ad mortē parātam esse/ q̄z pec-
care ī p̄spectu dei sui: A crudeli x̄o tyrāno īquies/ nō decere blādum aliquid
aut molle proferri: nec esse dignum resolui erga se truces aios/ quos quottidie

vndatum christianoꝝ profusus cruor duraret. Ad que responsa cum ille libidie accēsus acrius icalesceret. ⁊ nisi v̄bis acq̄scesceret/vi agē decerneret. Omni bus virgo prudētissima ac pudicissima (quē admodum antea parētes Rome fecerant) facultatibus suis/ domo que ⁊ familia derelicta/ noctu clam cū paucis fidissimis famulis/ ⁊ quum amicissima sibi comite castate/ discessit: atq̄ illuz tyrannum/ vanum amentēq̄ dereliquit. Alias etiaz virgines plurimas simul ⁊ matronas exemplo illius adortus/ sed exemplo nihilominus illius paratiores ad mortē quaz ad seruitutē nactus/ crudelibus supplitijs affici iussit. Alij ab huiusmodi historia dissentire vidētur/ ⁊ eius facinora aliter refferunt: q̄ pauluz ptēsius nūc a nobis in mediū deducēt. Certissimū etenī asserūt/ postq̄ a Marimini tyranni p̄dicti iniuria eā auffugisse/ dyabolum castitatis inimicū nō sustinētem virginis perseuerātiā/ belluz denuo p̄tra eaz excitasse/ ⁊ fabricium p̄fectum in ipsius amorē stimulasse/ vt ipsam carnali cōcupiscētia appetteret: qui absq̄ cōpoti det̄minatōe pro dote/ prodere ipsam legiptio thoro p̄ducēdam: Que vbi virgini sancte nota facta/ ⁊ oblata fuissent/ oia tāq̄ lutea despiciēs/ infracto aīo/ se x̄po despōsatam fatebatur. Qd̄ fabricius audiēs furore succēsus/ illico eam in doliū seruētis oley plenū demergi precepit. Sed illa vncta nō adusta/ de vase cū gloria illesa exiuit. Quo q̄dez miraculo/ plurimi paganozum in christum credidere. At fabricius id magicis artib⁹ potiusq̄ diuina virtute factitatū fuisse credēs/ in teterrimuz carcerē/ vt ibi pedore/ ⁊ fame diu excrucietur icludi iussit: in quo p̄ multos mēses angelica visitatione inuisibiliq̄ cibo refecta fuit. Quaz sibi p̄ntatā/ quū p̄fect⁹ formosiorē cōsperissz. Nisi inquit deos in p̄senti adores. Eculei cruciatu excruciaberis. Respōdit dorothea. Ego fabrici⁹ abste nō debeo accusari neq̄ dānari/ si gētiliū deos despicio/ ⁊ nostrā christianā fligionē amplector: quū vestrā p̄clarā philosophiā/ nufq̄ vllum p̄durisse fructū comptuz sit. Nā si tua dignatio voluerit (amore atq̄ odio depositis/ exq̄sita ratiōe/ veritatē inspicere: mirabilē illā philosophiā simu lacris q̄ māib⁹ hominū facta/ i viri similitudinē fuerāt: dei appellationē turpiter attribuisse cōperiet. Nec nos falso accusari aut rephendi debem⁹/ q̄ falsā patriarchaz ⁊ prophetaz iudeoz scripturā elegerim⁹. Quuz ipsi ab initio hūane vite verā pietatē/ ⁊ inuenerint/ ⁊ intemeratā p̄seruauerint. Cui nihil vnq̄ aut addiderūt/ aut detraxerūt. Christianaq̄ veritas ⁊ religio a scriptura p̄phetaz ⁊ patriarchaz p̄fecta/ ita ei p̄gruit/ si recte itelligit: vt nulla repugnātia excogitari possit. Talia igif̄ nostra sunt vna snia/ vna voce/ ap̄rimis q̄ ante Moyses fuerunt patribus vsq̄ ad x̄pm saluatoꝝ ⁊ redēptozem oīum/ rutilarūt/ a nouissimis discipulis (dico ipsi⁹ dñi nostri iesu x̄pi) qui verā pietatem idest ipsius saluatoris nostri doctrina/ virtute ac gratia ipsius p̄neci in lucez ediderūt/ predicantur ac confirmant: vniuersumq̄ orbē magis in dies florētē/ fide p̄spicim⁹: Nec Augustoz tuozum edicta/ nec hostium isidie nec inimicoꝝ gladij vnq̄ preualere poterūt. His dictis in terrā poplitibus deuolutis Dorothea virgo/ luminibusq̄ in celuz erectis: orauit ad dñm vt suā ostendere dignaret potentiam: q̄ ipse solus nec alius preter ipsum sit. Erererat nāq̄ fabricius p̄ses/ in gentem columnā/ in cuius cacumie/ suuz collocauerat idoluz seu/ simulachruz. Et ecce protinus multitudo angelozuz/ veniēs suo ipetu/ ⁊ idolum ac columnā cominuit/ adeo/ vt nedum ei⁹ puluis vestigium videre/ euestigioq̄ demonum

vox per aera audita est dicēs. Cur Dorothea virgo tam infense nos persequeris
 ⁊ excrucias? Tūc populus miraculī stupore attonitus, plurimi ipsi ad christū
 pueri sunt ac martyrij palmā acceperūt. Ipsa autem virgo Dorothea (prohpu
 dor) publice denudari iussa est ⁊ inuerecūde atq; in honeste huc atq; illuc ab
 impijs trahi/inde Eculeo in gēti eius corpus denudatuz extēdi ⁊ flagris lanīa
 ri est iussa/vt doloris necessitate faceret qđ precipiebat. At illa incredibili ani
 mi fortitudine/cum permaneret immobilis/visceribus iam puelle nudatis/accto
 ⁊ sale perfundi preceptum est: Eunq; ⁊ hoc tormēti genus cōstanter ⁊ fortiter
 tollerasset. Jam victa seuičia/corpus qđ lanīaret hōrebat. ex templo ira excituz
 tyrannus Sabritius. tormēta multiplicari iubet ⁊ sceuis frendēs dētibus fa
 cullas ardētes ad virgineas mamillas apponi precepit. Ac sic semi mortuaz
 in carcerem recludi mādauit. At illa saluatoris mēte genibus aduoluta/roga
 bat vt suum susciperet desyderium/ac suum per oīa reciperet proposituz. Ma
 neq; facto coram iudice denuo presentata/nil lesiōis in ea apparuit vestigium:
 pro qua iudex ipse mirum imodum admirari nō destit. Dixit quoq; ei. Quo
 usq; malefica nos protrahes? Aut sacrificia vt viuas/aut capitali plecteris sen
 tentia. Insistētibusq; acrius demonū mīstris/quo aliquid ab ea elicere possēt
 confessionis illicite/ēt alia noua pēarum genera pertulit/que quidem lōge sub
 stātiā condiciōis humane excedebāt. At illa virgo/ymō virago deo plena/in
 tātum eius crudelitates derisit ⁊ ferinaz in questīōe seuitiam/vt aliquo modo
 flecti nō potuerit. ymo semper uultu alacri/dicebat. qe qđ iuis/parato suz pro
 christo spōso ⁊ dño meo equo perferre aīo. Ipse. n. iesus christus/ pro nobis
 spinis coronatus fuit. ⁊ nostra delicta portauit. ⁊ pro nobis doluit. ut de senti
 bus ⁊ tribulatiōibus femīnaz/rose ⁊ poma uirgītatis ⁊ lilia castitatis nascerē
 tur. que ego utiq; colligere spero. Hoc audiēs tyrānus/magis magisq; se ipm
 discernēs/protinus mādauit/ei tot uulnera īferri/quatenus oīs eius extingue
 ret ⁊ deturparet decor. At illa rebus ipsis ⁊ paciētie uirtute clamabat. Qz nō
 sunt cōdigne passiones huius temporis/ad futuram gloriā que reuelabit in
 nobis. In illa itaq; tyrannus Sabritius tāta crudelitate usus est. ut seuitie ei⁹
 species singulas/nemo possz referre. Prompta igif ⁊ leta beata Dorothea ani
 mam suā pro fidei amore ⁊ libertate usq; ad capitis sui abscissionem exposuit.
 In cuius quidem cōfessione quuz quidā scholasticus Theophilus noīe fuis
 set cōuersus/a carnificibus statiz comprehēdit ⁊ ad suppliciu perducit. Eūq;
 ab eisdem grauissime diu tortus fuisset/nec a fide nullatenus diuelli possz:no
 uissime ⁊ ipse eo die gladio cesus ē. Quuz aut beata Dorothea ad locū quo de
 collāda erat peruenissz dñm deum pro oibus/qui eius passiōis memoriā ege
 rint exorasse comptum est. potissimumq; pro mulieribus parturientibus/vt si
 eius nomē in partus periculo inuocarēt/illico celerem de puerperto sentirēt p
 sectum. Oratiōeq; completa/euestigio vox de celo facta est dicēs. Veni dilecta
 mea/columba ⁊ spetiosa mea/veni coronaberis eteniz. Ecce qz exaudita est ora
 tio tua. Dorothea xō ad spiculatoris ictum dum caput īclinaret/ ecce puer splē
 didus purpure⁹ idutus vestimētis p̄festim apparuit/urbanis qdem ⁊ compo
 sitis morib⁹ cū canistro: in quo tres rose/ triaq; mala perpulchra p̄sistebāt/il
 ludq; Dorothee virgini obtulit. Cui Dorothea/obsecro te dñe mi p̄ iesuz xpm
 saluatorē meū. vt hec Theophilo/ scolastico/ meo noīe deferas. Illico ipsa eidē

Rose.

theophilus
cōuersio.

De Sancta Eatherina

Theophilo attulit dicēs. Soror mea Dorothea virgo de paradiso hec tibi tras mittit munera. Quib⁹ dictis euestigio puer disparuit. Quas obres Theophil⁹ cū aliquādiu cogitabund⁹ siluisset. tandē nō sine p̄fusione sui spūs ac gemitu/ in hec verba prupit. Quā miserabilis est nra deceptio/hūanorūq; p̄ditio/atq; ignorātia. Quā stulta est hominū vita. nihil deteri⁹/nihil inconstanti⁹. ois nra spes vana est. Quid mihi p̄ponēduz est q̄due futuz existimare possū/ quū oīa in tenebris sint p̄stituta. Heu me miser atq; infelicē: qbus i tenebris nūc vsq; me p̄stitutū video. His paucis q̄st⁹/ illico auxilio dei suffult⁹/ in se rediēs totuz cepit tacit⁹ secū cogitare/ ac se paulatim ignorātie rēphēdere/ vt esset imprudētia/ vt nesciret piculū salutis sue/ vñ zelo diuino/ r spūs feruore plenus/ tā crudelia ancille xp̄i supplitia vidisset i ferri/ in dignitatē rei vltra non ferrēs. postulat se audiri p̄ eadē virgine/ (licet iā defuncta) tōq; alijs xp̄i fidelibus/ qbus nihil ipie tatis comissuz p̄bari poterat locutuz. Erat. n. eruditissim⁹/ ac inter suos nobi lissim⁹. Vex quū eius verba/ obstatio iudicis nō recipet/ inq̄sivit/ si iā xp̄ian⁹ effect⁹ fuisset: Atq; xp̄ianuz se esse clarissima z libera voce testatus est. Tāq; xp̄ianus inq̄t/ eoz penis assotiaberis. Et sic post dira tormēta/ r ipe p̄ xp̄o deco latus est/ octauo id⁹ februiarias. quo q̄dez die eoz annua solēnitas/ cum gau dio celebrat.

De glorioza nra vrgine sc̄ta Eatherina. capi. cyliij.

Eatherina virgo celestis/ se mina Alexādrīa: sub Ma xentio tyrāno Maximiani filio/ circa annū dñi/ d̄cimū supra trecētesimū. Melciade p̄tifice Romano in cathedra Petri p̄sidente/ apud eandē sui ortus ciuitatē/ p̄ innumera tormentoz genera/ gloriosū mar tyrij triumphū accepit. Hec igit Eha terina virgo/ fuit ip̄imis erimie virtut; semia: ingenio q̄dez acri/ z graui/ z faci li/ z excelsō/ discēdiq; semp appetētissi mo/ adeo vt nedū muliez/ sed z docto rum viroz sui seculi fere dicerēt p̄nceps/ z absq; dubitatiōe p̄cigiuz grādeq; miraculū in tota natura. Eui pene videbat infusus q̄qd naturaliter est capax humanū genus: Eui⁹ q̄dem cor ad xp̄i dñi nostri fidem/ supra quā credi pōt inclinātū ac captiuatū vsq; ad mortē vtiq; mirabiliter fuit. q̄ plane credulitas/ et si iudeis scādālū/ gentib⁹ stultitiā/ eidē magn⁹ honos z gl̄ia fuit. Pr̄terea fuit ante alia genere i signis. Iā costum regē/ q̄ clarā a ptholomeis/ Egyptioz ha buerat originē/ habuit patrē. Ipsuz. n. haud dubitato/ titulū illū regiū ab ipsis ptholomeis regib⁹ reoz sibi p̄ successionez obuēnisse. Iā vt aliquib⁹ placet/ vt ab eiusdē dominio/ aliquod sumam⁹ exordiu. Quuz August⁹ Octavian⁹. M. Antoniū emulū suum/ Cleopatre marituz extinxisset: Ipsa p̄iunt/ (vt supra p̄mi sim⁹) marituz nimīū dolēs/ se ipsam/ cū ipso sepelluit: malēs/ cū viro suo cōmo ri/ q̄ Augusti triumphatoris icurrere man⁹. August⁹ vō de ipso Antonio ce lebrata victoria/ romā repedare volēs/ i finitos ptholomeoz regū thesauros/ se cum adduxit. z tātos quidē fuisse p̄stat/ vt nec ante/ nec post romaz adductos

Genus sc̄tē hic recitat.

noscat. Verus tametsi regias opes abstulerit et regnum sine villo rege stetit/ videre visus fuerit nihilominus titulus antiquorum ptholomeorum regius in hac eadem qz lagidaz regia familia vsqz ad huius costis regis tpa remansisse pro certo reor. Atqz in hunc modum Costum ipsius diue Catherine parentem. Reges appellatum idubitato crediderim prout et in pluribus eui nostri regibus exploratum habemus. Qui reges talis regni nuncupatur et regnum illud in possessione alterius erit. Et in regno hierosolimorum exemplum habemus. Ad Catherinaz autem virginem redeundum est. Fuit itaqz hec virgo preter ceteras Alexandrine urbis mulieres/originem/potentiam/moribus.atqz eruditione suo euo illustris femina: cuius si paratum velimus auos proauosqz in finem vsqz exquirere non subsistemus anteqz per innumeros ascendentes reges in ptholomeum philadelphum optimum reges venerimus. Ex qua tam antiqua prosapia tot emanare bona. Hec itaqz Costo rege patre (ea adhuc infantula) in matura morte sublato/ quum vnica esset filia iure factus est vt eidem morienti supstes diuitiaz innumerabiliu efficere heres: Cuiqz supra etatem et caleret et saperet/ deus omnipotentem religiosissime adorare et venerari cepit. Ex quo charitate/ pietate nihil sanctius ducebat: christianos incredibili amore prosequens. Eruditorum virorum ac grauius/ sanctorumqz precipue studiosa/ aqbus aliqd semper pclarum/ aut audire aut adiscere cupiebat: Et quoniam in deo solo atqz eodem iesu christo omnium redemptore/ omnia in esse gloriabatur. que sibi effingenda discendaqz proponeret: adeo ipsum semper per omnem pietatis cultum sibi proponebat/ tanquam assidue nouum aliqd ab ipso exquireret. Illuz itaqz (non vt cleopatra totius orbis fabula) in omni vite instituto sequebatur. eidem adherebat secundum prophetam exemplum quod ait. Omni hi adherere deo bonum est. illuqz tanquam vera christicola per omnia imitabatur. Despiciebatqz summo opere gentiliu sectas/ et christianaz religionem atqz scripturas mirifice amplectabatur/ et iugiter insudabat. Erat preterea supraqz credi potest prudetissima/ et omnibus liberalibus artibus ibuta/ omniumqz pene linguarum sermonem illustrata. Marcellinus tunc tyrannus Maximiani filius/ qui a principio per aucupanda sibi plebis gratia fidei christiane veneratorem se esse simularat/ vir vtiqz sceleratissimus et magice artis appetentissimus/ ex Roma in Alexandria cum omni familia et vxore/ viscedi college sui Maximini tyranni concesserat. Vbi quous applicuisset/ et magno cum honore exceptus fuisset. Ex more constituit solene dijs celebrare sacrificiuz ad quod et cogebat omnes christianos/ qui intra urbem reperiuntur. Eratqz tunc Catherina virgo/ etatis decem et octo annorum: Quod vbi eidem renuntiatum fuisset/ Marcellinus vix in templo vna cum innumerabili multitudie dijs imolaturus adesse. zelo dei succensa. Crucis signaculo se premuniens/ cum honesta suorum comitiua/ eo pergere voluit. atqz ibidem multos ex his qui christianam profitebantur doctrinam collachrymantes offendit. Sicqz his verbis ipatorum allocuta est. Eui tam copiosaz multitudines o Cesar inquit in tanta stultitia et vano idolorum errore perdis: Respice iam tandem a stultitia/ et dominum cognoscere quod mundum hunc/ et ea que in illo sunt/ verbo duntaxat/ creauit suo. Ipse est qui humanum genus suo sanguine a morte redemit eterna: huic honor perpetuus/ huic gloria debet in secula seculorum. Neqz. n. tibi prudenti ac magno viro homini imolationes faciente sunt/ nec placandi sunt spiritus sanguine/ sed ad virtute repellendos perulo. Mundum. n. animum/ non homini sacrificia/ deus verus expostulat. Si enim dignissime princeps/ hec aiantia dijs offeras. abste postulo. cuius rey gratia hec facias? Si honoris/ id facere dixeris. Quis nam honor/ hic esse potest/ qui ab iniuria

Verba que
ad regem sancti
pauli hic
recitat.

origines trahit. an poti⁹ dedecoris et vituperatiōis. Nō possūz certe nō negare abste iniuste agere/quūz aialia nibil iniuriātia iterficias: Sed neqz hac via dijs grē refferende sunt. Qui. n. beneficij grām retribuit/nō malefitio id pagit. Non eniz magis retribuere videris q̄s si rem a vicinis raptaz/eisdez in gratiam et honozes retribuere veles, sed neqz grām impetrādi cuiusdaz boni. Naz qui altez ledēdo honorare deū putat/his iustum se futuruz ostēdit. Quare tibi nec spe futuri beneficij, aialia sunt imolāda/pfertim quum nō sit possibile ita hec agere vt deum lateat. Nā ipsa/quum philosophozuz poetarūqz sciam didicerim/nouissemqz hec oīa vana esse dñm iesuz xpm secuta suz. Scriptuz. n. didiceras esse. Perdā sapiām sapiētum et prudētiāz prudētuz reprobo. Tu aut erro re pessimo deceptus/ad eternā penāz deduceris/pfidens in idolis vanis/q̄ nō habere intellectu noscunt. Diuina. n. natura ipassibilis oīno est. Tui aut dij: quō dij esse possunt. q̄ vestitu lineis figuris/herbaz coronis et verbis qbusdaz ineptis ac barbaris. atqz ēt vinculis/ab hoibus vinciūtur. His stupefactus imperator et qd virgini respōderet/penitus ignoraret. Misit qui sapiētes ex diuersis orbis regiōibus congregarēt/policēs varia multipliciaqz dona se pbituz/qui eam disputādo superasset: Ipsaqz interim euz custodia ī palatio est custodita. Venerūt itaqz quinquagita viri/qui se in oī doctrie genere/ceteris prestare faterētur. Iussitqz Cesar Catherinam virginez añ suum tribunal assistere/vt euz illis disereret. Que vbi ab angelo pri⁹ salutata et premonita fuisset ēt iperterita cōtra eos perstitit. Verum cum oratores deum fieri hoīem aut pati ipossibile dicerēt: virgo hoc ēt a platōe predictuz fuisse probauit. Ipse quidez plato deū circūrotōdum et decurtatuz eē dixit. Atqz vates Sybilla ait. Felix ille deus ligno qui pēdet ab alto: Inde christianozuz sectam turpiter improbare ceperūt. Hec. n. iquiūt vos christiani gētiliuz cōprobatis religionē nec iudeoz vos moribus viuere videm⁹ qd igif hoc mōstri est: aut quenāz bec est noua viuēdi ratio: Preterea quō impij nō estis/ac deozum oīum inimici/qui patrios mores: patria iura: patrias cerimonias quib⁹ gētes oēs/ac ciuitates p̄tinent/cōtempstis atqz abiicistis: quiqz saluatores et benefactores deos spreuistis. Et quos deos: eos v3/qui ab initio seculozum ad vniuersos homines/taz grecos q̄z barbaros/per regiōes. ciuitates agros/hostijs: diebus festis: ludis/ac cerimonijs/ab oibus regibus/tyrānis/populis: philosophis/legūlatorib⁹ honorātur atqz collunt. At vos quedaz scelerata ac impia excolit/et adoratis christum quēdā suis demeritis cruci affixū. Qua igif venia o Cesar hij digni aut potius quem cruciatuz: quodqz supplitiuz nō merent/qui patriā neglexerūt/et aliena signēta/spurcis fedisqz iudeozuz fabulis nira elegerūt. Aut quō nō extrema prauitate isti christicole sunt. qui tam facile/propria relinquūt. ac fatuā/et oīs ratiōis inopem/fidem vniuersis gētibus inimicam ac impiā eligūt. Nec ipsum iudeorum deum fm eozum cerimonias/nec nostram religionem colētes inauditum ac inuium iter sibi ipsis turpiter cōfecerūt. Itaqz dignissime Cesar nō recte eos facere dicimus qui hec obaudiūt. Quibus Catheria virgo inquit. Nō iniuria ergo mihi/omnibusqz nobis christicolis preceptum est/promptos esse ad respondēdum/cuiqz rationem a nobis de fide et spe nostra querenti. Certum est igitur saluatozem nostrum predixisse doctrinā suam/in testimonium omniuz gentium per vniuersum terrarum orbem predicatum iri: et ecclesiam suā/ que

Plato
Sibylla.

Sapientum
verba.

Responso
scē Cather
ine pulchra

postea virtute sua cōstituta est inuictay atq; inerpugnabilem fore: nec vnq; futuruz vt a morte superaret. sed firmā fore semp atq; immobilem/ tāq; in lapide fundatam/ cuius diuinationis effectus/ omnē impudētissimaz linguaz vana cōtradiciētem/ profecto arcere potest. Sed ad hec oīa nō sunt cōtemnēda/ ad catholicam veritatem/ comprobādā hebreoz scripture testimonia/ quib; eoruz prophete. Indozorū hoīum piscationem vniuerse vite hominuz affuturā predicātes: appellationem xpī/ noīe ipso expresserūt. ⁊ aduētum eius in carne/ modum etiā ipsum/ quo doctrina eius ad omnes gētes perueniret/ predixerūt: nec tacuerūt futuram suozum iudeozum ifidelitates: ⁊ quicquid aduersus ipz facturi essent per saluatorē nostrum. Catherina virgo inquit/ factū est/ vt iā iāz ex omni hoīum genere/ pene innumerabiles/ spretis idolis vestris/ vnus ac veri dei cognitionē/ religionēq; susceperint. qđ ita futurum/ dei oracula/ ⁊ per Hieremiam maxime prophetam/ vbi dicit. Domine deus meus/ ad te gētes venient ab extremis terre/ ac dicēt. quaz falsa nostri patres idola possederūt. ⁊ nō erat in ipsis vtilitas: si faciet homo sibi ipsi dōs: nec erūt isti dei. Hec igit dñi mei. inquit virgo vniuersa fidei nostre veritatem astruūt: nec humana virtute/ sed a deo predicta/ ⁊ prophetaz oraculis scripta ostēdūt. ⁊ ad hec a multis varijsq; vestrarum gētium principibus liberos quādoq; futuros homines vaticināt. Hos aut christiani ideo ampli⁹ deridem⁹ vestros deos ⁊ miseremur humanū genus/ qui demones/ lupos/ canes/ ⁊ leones/ ⁊ similia/ venerat/ atq; quandoq; adortamini vos adorare ignem ⁊ aquaz/ ⁊ partes mūdi/ nos ista nō colim⁹ s; eum q per hec inuisibiliter cognoscit createm intellectum: soluz admirari/ solumq; adorare didicim⁹: qui per oīa penetrās/ quum sit icorporalis solo intellectu percipit/ ymo ho ineffabilis/ ⁊ incomprehēbilis est: pandit aut per ea que facit/ que pducit/ gubernat pseruat/ oībus inuisibiliter assistēs. nō celestibus solum/ veruz et terrestribus magnificētiāz operum suozum per hec ostēdēs/ que vos deos putatis. Euz igit virgo oratores aptissimis ratiōibus cōsultasset. Illi obstupefacti/ ⁊ quid respōderent/ penitus ignorarēt. Tūc vn⁹ eorū qui ceteroz magister dicebat/ Cesar ait. **C**onuerit māsuetudo tua/ q quum nullus cōtra nos vnq; psistere potuerit/ fatemur ⁊ cōtestamur/ xpz et nūc quē Catherina predicat/ rez esse deum. Di; autem quos nūc vsq; decepti adorauimus/ nō deos/ sed lapides/ demonaq; pessimos esse protestamur. Accēsus ob hoc ira Marētius/ eos oēs (christi signaculo munitos) exari precepit. Sed euz illoruz corpora illesa inuēta fuissent. ita vt nec capillus quide; exust⁹ viderēt/ multi christianaz fidez ardēti desiderio complexi sūt. Eōuersus deinde ad Catherinam Cesar/ modo cōfiteri deo soli inquit. ⁊ statue plurime vbiq; ad tuam ymaginem fiēt/ vt ab omnib; tāq; regina magna saluteris. Tua. n. facies p iucūda/ imperio certe digna est/ que solis istar refulget: Respōdit virgo. Quos o Cesar me adorare iubes/ deos/ nō dij/ sed demones pessimi sunt/ hostesq; ifensissimos existimo: Qui mala nō faciēda esse suis cultozib; non admonēt/ ymo incest⁹ ⁊ adulteria/ bellaq; ac homicidia perpetrare iugiter suadent. Hec autē noster ver⁹ de⁹ qui in celis regnat. quiq; sol⁹ profecto est deus verus: ipsa oīa non faciēda admonuisse compertuz est. Isq; per suos prophetas/ ac alios suos amicos/ vniuersos premonuit hoīes/ idola nō esse colēda: ymo tāq; perniciosos spūs/ fore oīno repellēda/ contemnēdaq;: atq; ipsoz templaz ⁊ cerimoniaz

Philosophi
puertuntur.

verba eiusdē
scē catherie

quib⁹ honorant⁹ sic esse delēda/ vt nulla eoz extet memoria: Qui adeo malitiosi gen⁹ humanuz inuasere/ tāq̃ victoriam de omnib⁹ cōsecuti essent. Ut si tua dignatio dignabit colligere que ab historicis tuis/ scripta de ipsis/ referantur: vniuersuz suis scelestib⁹ deceptionib⁹ orbes deceptuz fuisse iuenies. Inprimis qui dem ipsam tuā magnā Romaz/ gretiaz/ affricaz/ Scithyaz/ atq̃ alias plurimas nationes. in quib⁹ aperte videre poteris/ quātas iniquitates hoībus persuaserunt. In ipsis inquā/ videre poteris adulteria/ fornicatiōes/ earū nationuz/ que vsq̃ ad hūc diem/ etiā multis in locis peragunt⁹/ que quasi primitias quasdam dijs debitas turpissimas hmōi i tēplis offerūt/ z me offerri/ vt videre videoz iubes. Itā si nec hoīes q̃dez modesti z mites cedib⁹ z stupris letātur/ quāto magis dii ab reb⁹ pessimis esse debēt alieni? At dñs z saluator me⁹ iesus christ⁹ suo euāgelio/ hāc falsam errozib⁹ innumerabilib⁹ plenam superstitionez/ ymo deceptionem vestraz damnās/ religionem optimam sanctāq̃/ oī veritate verissimaz e celo nobis z vniuerso generi humano attulit: ex qua q̃dem/ vera amicitia inter ipsum deū z homines cōstituitur. Itcirco Cesar inquit puella/ hec dixi tibi qz deo meo iesu christo ei⁹ filio despōsata sum/ fac qcqd lubet. Unū scito qz futurū est/ vt multi poti⁹ ex tua familia in xp̃m meum credāt/ q̃z me in tuā deducas iniam. Tūc Cesaris iussu virgo sancta regali purpura exuta est/ z Bualinis neruis per duas fere horas seuissime cedi iussa est. Postea in teterrimum carcerē trusa/ per duodecim dies/ cū celesti cibo pasta fuisset z dñica atq̃ angelica visitatiōe/ z alocutiōe cōfortata/ rursus cesari/ (post reditū suū a Maximo collega) sistit: vt vel dijs sacrificet/ vel mortis penā luat. Catherina aut in fracto aīo dixit. Miserrime/ an ignoras/ qz xp̃m sponsuz meū derelinquere minime possum⁹/ qui mortē pro salute toti⁹ mūdi pertulit: neq̃ aliū quēq̃ colere/ qui vix deū/ z q̃ solus colēd⁹ sit noueris? Itos qui tot tātisq̃ errozib⁹/ ab vno voluptatis collo/ tāq̃ bydra in diuersa capita p̃fusus: quō verā pietatē deserre poterim⁹? Itos. n. soli a spū sc̃to edocti/ pia/ sanctaq̃ p̃sideratiōe ēt p̃ doctrinaz xp̃i/ elemēta/ z que ab elemētis cōposita sunt solem vz z lunā/ z ceteras stellas/ ac celū ipsum/ nō solū deos non eē/ vix ēt aīe expertia iudicauim⁹. Deinde quum aīalib⁹ rationalib⁹ atq̃ irrationalib⁹/ z substantijs aīatis/ atq̃ inaiatis/ plenuz hunc mundū viderem⁹/ nō absq̃ sapiētia dei hec oīa facta putantes/ a magnitudine creaturaz/ puritate mētis/ creatorē oīum imortalez/ ipsumq̃/ deū/ atq̃ inuisibilē cognouim⁹/ ēt dñm iesuz xp̃s ei⁹ filius verbū eternū carnē factū/ veneramur/ colim⁹/ eiq̃ sacrificiuz quottidie offerim⁹. Itegāte igif illa constāti aīo idolis sacrificare/ Rothe horribili iponit. vt penis vrgentib⁹ a xp̃i cultura eā reuocaret/ aut ipaz atrocissima morte extigueret. Cōponi nāq̃ fecerat/ vt due rothe vno voluerēt ordie/ alie x̃o due p̃trario ipetu agerent. vt prime deorsuz lacerādo/ p̃traherēt/ alie x̃o sursum deuorādo ipingerēt. Vex fauentib⁹ supis/ z ipsa a rothis icolumis erepta est/ z multi gētiles interfecti sunt. Dū hec aguntur/ Araba Marētij Cesaris p̃sor/ quuz se christicolā assereret/ z porphyri⁹ militez magister euz ducētis/ xp̃ian⁹ effect⁹/ esset/ (p̃riu⁹ mamillis regine turpiter euulsis) capitali sentētia puniti sunt. Post hec Catherina extra ciuitatez ducta est/ vt ibi capite truncaret. Ubi quum ad locuz supplitij puenisset/ lumibus ad celuz erectis in hunc modū ad dñm suuz effudisse orationē dī. O spes vera salusq̃ in te credētuz deu⁹. O dec⁹/ z virginuz glia/ dñe iesu christe pastor bone

Exoz ma/
xenti por
phyrius.

Oratio.

te nunc hūiliter deprecor/ut quocūq; mee passiōis memoriā egerit/seu in exitu mortis/vel quocūq; tribulatiōe vel necessitate meū auxiliū iplorauerit/tue ppiatiōis cōsequat effectum/illocoq; vox de celo facta est ad eā dicēs. Veni dilecta mea/spōsa mea/speciosaq; super oēs mulieres veni in regnū spōsi tui/iā tibi porta apta est. **M**ā z his q tuā passionem celebrauerint/optata p̄sidia eis de celo vtiq; promitto. Eūq; pro circumstātū salute deū deprecata fuisse (Illos etenim collachrymātes ī spererat) a spiculatore decollata est/lacq; cunctis cernentib; cruoris vice effundi visum est. Sanctus autē ei⁹ corū us protinus ab angelis dei in montē Synay delatus est/monumētoq; nouo cōditum/ex quo singulis annis/lac z oleū emanare dicit/quib; varijs egritudinib; remedia prestatur/ad dñi nostri iesu christi laudē:cui est honor z gloria in secula seculorū amē. **E**tq; ita beata Catherina christi spōsa in celū euecta/nunc p̄spicue cernit q̄ certo sparat in vita/sibi glorie/apud hūani generis redēptores repositam eē mercedem:suūq; senatus esse euz ipsi angelis eā ad sepulchrū deferentib; habitaculū. **H**unc p̄senti corāq; aspicere ei licet illos septē qbus beatorū aīe per insatiabilē p̄fruantur letitiā. **M**ā cum eis iucundat/z exultat/q̄ superata z dormita carne/nullis sunt deliniti/ei⁹ illecebris:atq; z ipsa euz eis/qb; pro assiduitate/z innocētia p̄mīum illud est datum. **H**unc eidē Maria mater dei cum sacris virginibus floribus z lilijs insignitis tāq; **M**arui sue predilecte/fili; sui vnigeniti speciosissime sponse occurrit.chois etiā circumdata angelicis/veluti post rubrum mare pharaone cū exercitu suo submerso/tympānum tenens ipsi **M**arui sue Catherine suauissimis vocibus precinit/responzure: Cantemus domino gloriose:quia magnificatus est plurimū p̄ equum z acenssozem prohibe cū in mare. **M**irabiliōi etenim nunc ingenuitate fulget/q̄z antea ex regia p̄tho lomeorum familia/nec ei certe feliciter obtigere potuisset/ quam iuire consortium/cum his qui in excelsis vitam constituere. **H**ec quippe de gloriosa nostra q; singulari aduocata Catherina virgine strictim ame nunc commemorasse sat est. **E**ius quidem tanta fuere signa z incredibilia miracula/ut in omnes prope mundum etiā apud barbaros eius nomen magnificetur. **E**o itaq; in loco ex Alexandria ab angelis alatum/sub ipsis angelorum excubijs per trecentos annos conqueuit:donec a quodam venerabili sanctoq; **A**bbate diuino iussu translatus est:z in radice montium Synay atq; **O**reb. in monasterio a **I**ustiano maximo imperatore exstructo collocatum. **I**n ecclesia igitur ipsius monasterij/in dextro choi cornu loco videlicet. eminentiore/Mausoleum ex albo marmore candidissimoq; mirifice exstructum est. quod **T**umba appellatur:inquo ipsius sanctissimum caput/cum ambabus manibus z alijs quibusdam illius sanctissimis reliquijs conseruantur. **Q**ue quidem eo peregrinantibus ab **A**bbate ceterisq; monachis deosculanda demonstrantur. **A**liē ho reliquiarum ipsius partes per mundū disperse refferuntur diuersis principibus z prelatis ex p̄uilegio speciali concessē. **L**ocus autem vbi nunc monasterium z ecclesia consistit. is est vbi **M**oyse greges pascenti/deus ardēs in rubo apparuit. precipiens illi ut calciamenta solueret:adhuc extat capella in huius rey memoriā exstructa:in sinistro choi cōstituta. **I**psa autem ecclesia. xij. perpulchris sustentatur columnis. **E**idem etiā ecclesia diue catherine:que quadraginta martyra nuncupatur. **S**aracenoꝝ muschea satis am

De Sancta Catharina De Sancta Barbara

pla adiacet quam saraceni ipsi ob sanctissime virginis pietatē in dies frequēta re referūt. Misso autē eius montis Synay celeberrimo Cenobio, quō sanctissimi religiosi diui Basilij professores challogeri nuncupati, in collūt. Nullum regnum/ nulla ciuitas/ nullum oppidum/ nullus rusculus/ nullaq; priuata domus in mundo existit/ vbi Eatherine/ tēpla/ sacella/ arē/ imagoq; nō resplēdeat, quō tāto pere de alia quacūq; sancta virgine factitatus esse nō videm⁹. Hāc quū ceteris (preter dei genitrici) preponat/ fatigauit/ vbiq; hec pictores/ sculprores/ multiplikes/ egregiosq; /z minores: qui eam piniculo formarūt: /z multis in locis/ /z maxime celebrioribus/ ingenius omne/ atq; artis vires exposuere. Fatigauit insuper /z oratores/ atq; poetas pene innumerabiles /qui in eius preconio plurima tum oratione soluta/ tum oratiōe materna/ atq; versu /z vt reliquos sinay/ diuini prope igenij/ viruz/ vtiq; maronianuz/ Baptistaz/ mātuanum carmelitā/ sacraz litterarum professorē/ /z vatem nostri eui supremuz atq; cōsumatissimuz: qui ei⁹ vitam omēz/ pulcherrimo carminē cōscripsit/ /z tam p̄ntibus q̄z posteris legēdaz cōtulit. Hec etiā ipse pluriora q̄z mei moris est/ in laudez huius sancte monimētis hic mādare volui/ qui suis meritis plurima sepe numēo exptus suz beneficia/ /z ea quidez apud deuz mortalem me cōsecutuz manifesta fide deprehēdi: /z de grauissimis picullis /z infirmitatib⁹ eius ope me fuisse liberatum: atq; iter- cessione.

De sancta Barbara virgine /z martyre. cap. cx.

Barbara virgo Asiana/ imperante Maximino tyramno in orientali plaga: Marcen- tino vero rome itidem faciente/ /z Melciade similiter Papa/ rome in cathedra Petri presidente/ apud Alcomediam insignem vetustanq; ortus sui urbem/ cum gloria martyrii/ ad sydereā regnā migravit. Hec quippe posito splendidissimum genus intercesserit/ austeritate tamen mortis in trepide pro christo/ a proprio genitore inflicte /z leto vultu sūpte / lōge luculēti or effulsit. Hui⁹ itaq; p̄f noie dioscor⁹ fuit nobilissim⁹ atq; diuitijs inumeris prepotens /z gentilis: que quum corpusculum eduxisset in robur/ insignis decoris euasit conspicua. Eui tam celebre ingenium quidem fuit/ vt potius sacro superumq; munere datum ei fuisse diceret / q̄z humanis studijs quouis modo sibi vendicare potuisset. Erat ei pronus etiam ab ipsa pueritia in sanctitate animus: /z ad omnem eruditionem adipiscendam ardentissimus. Unde et si a parentibus tanq; vnica filia inter diuitiarum delicias enutrireretur/ non tamen otio /z molliciei femēe/ eā dditā legimus: ymo iugit supra etatē diuina p̄scrutāi. Euz eiz tēpluz aliqñ puella quuz parētib⁹ itrogressa fuisset/ vidēs simulachra

parētib⁹ ait. Quid sibi volūt similitudines iste? Responderūt parentes :insāis
 qd loqueris? Cūdes qz hoīuz similitudines n̄ sūt/s; di; q adorari iubēt/p illō
 qd nescit: quodqz minime cernitur. Quib⁹ puella. Suerūt ne igt aliqn hoīes/
 quos nūc colimus: vtiqz dixerūt. At illa vt erat maximī spirit⁹ adolescētula/na
 turali īstinctu paulisper comota/z iā quasi/a sopore quodā/z (vt ita dicaz)a p-
 fundo somno expgefacta/oculis animi aliquātuluz aptis/deuz/ deiqz vtutem
 salutare esse mūdo putauit:z ad euz querēdū/animū primum ī celuz erexit/z
 celestiuuz pulchritudinē corporoz ptemplās/admiratā/nō plures deos/sed vnuz
 deuz/q cūcta ista fecisset regeretqz oīno arbitrata ē. Cūqz ardētī desyderio/ī ve
 ri dei cognitionē traheret:philosophos gētiles sūmope z accurate elucubrare
 z plegere cepit. Vuz quuz inter ipos maximā de vero deo altercationē z cōtētio
 nez aiadueeretur:atqz etiā ex ipis phis didicisset/ quādā inanē supstitionem/
 apud ātīquos inītiuz sumpsisse/que quasi maloz oīuz fons/multitudinē deoz
 pstituerat/ quib⁹ hostias imolare/solēnia facere/simulachra pstitueret/z cōdere
 tplsuaferat/ quuz tñ prius hoīuz scpulchra fuissent/ sed magnificētī⁹ cōdita/
 tplsōz appellatione vocata fuerāt. Ex hoc priscoz religiōez/potius quāsdā poe
 tarum fabulas/quā religionē existimauit. Et quuz nihil vtatis in se habere a
 animaduerneret magna cordis voce/oīa illa maiorz suoz idola cōtempst. Verū
 quuz etiam ad poetaz theologiam inuestigādaz se transtulisset. Ex hesiodo z
 Orpheo optimis poetis/didicit/vniuersa que in mūdo sunt ab vno deo emanaf
 se/z illius virtute cōtineri nō dubitare/z maxime ex sentētia Orphei/ qui in qui
 busdam carminibus/ omnia diuina virtute in hunc modū gubernari dicebat.

Orphet
 verius.

Hos qui virtutem colitis/vos ad mea tantum.

Dicta aures adhibete: animosqz intendite vestros:

Contra qui sanctas leges contemnitis:hinc vos

Effugite:z procul hinc miseri/procul ite profani:

Tu vero qui diuinas specularis:z alta

Mente capis muse voces amplectere:z illas

Aspiciens sacris oculis sub pectore serua.

Et post multa/sic subsequitur

Nemo illum nisi chaldeo de sanguine quidam

Progenitus vidit:quem celorum aurea sedes

Sublimisqz tenet:cuius se dextera tendit

Oceani ad fines quem de radicibus imis

Concussiqz tremunt montes:nec pondere q̄uis

Immenso sint ferre queunt:qui culmina celi

Alta colens terris:nunqz tamen ille sit absens

Ipsum principium:medium quoqz:z exitus idem.

Priscorum nos hec docuerunt omnia voces:

Que binis tabulis deus olim tradidit illis:

Barbara itaqz virgo/ quum tam piam sententiā de deo vero vnoqz ha-
 bendam/ ab Orpheo poeta theologoqz accepisset: Confestim z quemad-
 modum Aurelium patrem Augustinum fecisse constat/ post multos circui-
 tus maiorumsuorum errorum/circuire cepit/ non modo Ciuitatem per vicos
 z plateas/ sed per totam Asyam/ Egyptumqz querendo verum anime virum/

De

Sancta

Barbara

pro quo ne moreret dignus iudicaret mori vt ei⁹ semp ihereret amori. Tūc ex
 Alerādria ī nicomediaz perlatuz ē sapiētissimuz viroz alerādie esse/origenez
 noie cui⁹ tāta existimabat sapiētia ⁊ faciūdia vt cūctos ī oī ⁊tutis genere supa
 ret/euidētissimisq; ratiōib⁹ ⁊ signis deum vez pponeret ⁊ Idoloꝝ pfinderet
 falsitatez. Qd̄ barbara quuz audiss⁹ nō mediocrit̄ gauisa ē. Adauertere quip
 pe p̄festiz cepit quo nā modo illuz ⁊ audir̄ ⁊ alloqui possz. Subuerebat nāq;
 maiorē ī moduz genitoris dioscori potētia ⁊ p̄pterea misteriu p̄siliij ⁊ desyde
 rij sui:eidez īdicare p̄timecebat. Unde ⁊ diligētī examīe oīb⁹ pōderatis/ q; ad
 pficiēduz q̄ aīo obuersabāt/suo/sibi īpossibile videbat/ id p̄ Epistolas ⁊ fiduz
 sibi nūtiuz/ ī hec verba efficē curauit. **¶** Viro Alerādrine nobilitatis/ ai lōge
 lateq; cōsperfo origeni/ Barbara nicomēdie tua ācilla/ dec⁹ ⁊ honorez desiderij
 mei. Accepi te fore/ ⁊e diuinitatis optimuz ostēforē. A p̄ma etēz/ scintilla īge
 nij mei te euz toto corde cōcupiui: vt ad veri dei notitiā puenirez/ mēte p̄cupi
 ui/ sciēs nullaz p̄orsus deitate īesse lignis ⁊ lapidib⁹/ q̄ humana arte p̄posita
 sunt: q̄ sensibilitatē haud recipiūt: s; ⁊ nec loqui/ nec audir̄ p̄nt: vnō ⁊ ī me met
 semp existimaui nō veros/ s; falsos oīno eē deos nec hoies dōs effici posse: qz
 hō quuz īcipiat/ ēt desinere ē neccessarie. Deus autē (vt nupime noui) ante t̄p̄a
 fuit. Nō ergo vnq; deos credē potui/ quos hoies mortales agnouerā. Et quāq;
 nunc vsq; m̄itis ī monib⁹ fueriz cōstituta/ semp tamē deuz nobis ignotuz fuisse
 existimaui. Qui v; solus p̄cta creauit/ atq; euz semp amauit/ illiq; totaz me de
 uouit/ a quo suz/ id quod suz/ nisi mea me fefellit sentētia. Euius qdē me spiritu
 aīatam sentio. Donecq; ad euz ptingā nullatenus vnq; resistā. Quia prop̄ tue
 optime fame rumore perculsa/ venerabilis p̄: mētem meā his tue/ dignitati a
 perire censiui. Illuz deū solūmodo exquirere: cui⁹ cognitionē p̄fectam apud te
 esse cognoui. Unde si ita ē/ prout fertur: has supplices offero preces: quatenus
 digneris excutere noctē ignorātie mee/ chaosq; p̄fusionis ab ācilla tua/ illāq; ī
 ducere ad vere iustitie solē/ atq; discretionis lumen. Opto quippe vez deum a
 gnoscere/ illuz scilicet qui fecit visibilia ⁊ iuisibilia. Et vtrū vn⁹ vere sit/ vt ip̄a iā
 nunc duduz/ meuz argumētata sū. vale. **¶** Origenes autem īnscriptis lectisq;
 Barbare epistolis/ iennarabili gaudio replectus est/ itellectaq; clarius/ oratoris
 aduentus causa: vt erat p̄ optim⁹ ⁊ in oēs comis ⁊ per benignus/ illuz illario
 ri vultu excepit. Quāta ⁊o ai leticia ⁊ iucūditate ⁊ ginez barbare tanq; opti
 mā spiritualēq; predā cōsectus/ habuerit/ lectoris iuditiū exoptulo. Origenes
 igitur ex īsperato dei munera/ vbi quodam īennarabili exultass; tripudio/ ⁊ ī
 exultatiōe deo ⁊ dño iesu x̄po plurimas gr̄as egisset/ q; ipsuz maxime propitiū
 aīaduertēt in cōuersione talis alumne/ quodq; ex infecunda radice/ talem ac
 tātum percepiiss; fructuz/ que ex innumeris ei⁹ ⁊tutib⁹ ⁊ exemplo/ edificare
 ecclesiā essz idonea: mox valentinū quēdam p̄sbyteruz/ ex ipsius discipulis s̄a
 ctum ⁊ eruditissimuz hoīem/ cū diuine scripture codicib⁹. Nicomēdiā euz ora
 tore btē barbare ad eandē Barbarā mittēs/ ī ⁊ba rescripsit. **¶** Origenes ve
 ri dei īdignus sacerdos/ ⁊ vt possibile ē/ eius noīs ostensor/ Barbare/ barbarice
 gentis īadoptionem filioꝝ dei ⁊ domini iesu christi/ salutez. Sicut scripse
 ras/ scire te velle/ verum deum/ quis sit. Scire debes/ q; vnus est verus deus/ ī
 substantia/ ⁊ ī personis trinus: scilicet pater/ ⁊ filius/ ⁊ spiritus sanctus. Qui
 cunq; igitur hec omnia perfecte credit/ habet quo ad eum p̄tingere possit.

Epistola
BarbareOrigenis
Epistola

Fidei m/
steriū expo
nit.

Cuz his at litteris eruditissimuz psbyterz huc ad te mitto q maria mecu e iun-
ctus fidei charitate z tata vt ea maius ee no possit. Itaqz qcqd is d istructoe
ve fidi noie meo tibi dixit: id ita existimato ac si a do z ame ipso cora audisset
vale. At vbi Barbara xgo diu origeis nuciū vna cū oratore suo icolumē itur-
ris sui hospitij locū cuz gaudio excepisset: post mutuas salutatiōes : Valētin⁹
a Barbara xgine de deo iterrogat⁹ eidez i hec xba repōdit. ¶ Eredimus nos
omnes i deuz patrez oiporētez cūctoꝝ visibiliuz z iuisibiliuz conditorē: credi
musqz z i dominuz nfm iesuz xpm p que creatā sūt oia verū vtiqz deū vnige-
nituz: z verū dei filiuz nō factuz s; genituz z vnus cū patre substātie. Eredim⁹
quoqz z i spm̄z sc̄tū: vtz deū ex p̄e procedētez: equales p oia p̄ri z filio v; po-
testate volūtate eternitate z substātia. Et ihac qdez trinitate nullus ē prorsus
gradus nihil q̄z iferi⁹ supius ve s; tota diuinitas sui pfectiōe equalis ē: vt exce-
ptis vocabulis q̄ proprietatē psonaz indicāt: vt qcqd de vna psona dicat: de tri-
b⁹ oīno possit itelligi. Nec p̄ filij aut spūs sc̄ti psonā aliqn̄ excludit: nec rur-
sus fili⁹ aut spūs. s. p̄ris nomē personāqz recipit. S; p̄ semp p̄ est/ fili⁹ semp
fili⁹: z spūsfact⁹/ semp spūsfact⁹. Itaqz filia aduerte/ qz substātia qdē vnū sunt:
s; psonis ac noib⁹ tantūmodo distingūt. Ip̄m at di filiu; dicim⁹ ifine seculoz
pfectuz nature nre hominē suscepisse ex Maria xgine: xbuqz carnez factuz cē
nō pmutādo deitatez. Ip̄m at dicim⁹ ipassibilē s; suā deitatez vt p̄ez/ siliterqz
icōprehēsilē z iuisibilē vt p̄ez. Eidēqz/ quū xpianissimū oēs appuiss; valēti-
n⁹ origeis psby⁹ atqz ānūtiass;. Quodqz/ n̄ cecaf caducasqz hui⁹ seculi diuitias
nec breuē hāc calamitosāqz vitā/ nec istabilia corporis comoda/ s; aie q̄ itelle-
ctual⁹ ē substātie appetēt bonū: Docuiss; ve verā xpiane religiōis xitate/ q̄qdē
di sūmi mādaſ pagis: dclarass; quoqz gētillū religionē errorib⁹ plenā/ falsaz fi-
ctāqz fore. Declarass; ve vnā eē setoz vitā/ s; p̄mia p labore diuersa/ z e p̄trario/
p mō peccatoꝝ eē supplitia vnū isup xpianis eē baptismū sine quo nemo poss; saluari.
Itqz post eū/ si peccauēit/ p p̄nias posse saluari/ Deniqz cū nouū z vet⁹
testamētuz ipi oñdiss; z dclarasset. Eidē ip̄e sacerdos valētin⁹ ardētī aio expo-
stulātī/ sacrū baptismū ea i turre ptulit. Mōuitqz sūmope eā/ vt aiuz suū/ sua p
virili/ i lectōe sacre scripture iugit occuparet/ ne i bōa tra pectoris sui inimic⁹ bō-
zianā supseminare poss;: s; itrametipaz loq̄ret. In nocte q̄siui quē diligit aīa
mea. Dicētqz o bone de⁹ vbi pascis : vbi imeridie cubas : qz post te ihesit aīa
mea: iccirco rogo vt me suscipiat dextera tua. His itaqz z alijs inumeris docū-
mētis Barbara xgo/ a valētino sacerdote istructa/ relicto iā i corō seculo/ renū-
tiauīt etiā diabolo/ z pōpis atqz opib⁹ eius/ suare volēs sedus q̄ dño pepigit.
Eumqz valētinus sacerdos post n̄ modicū t̄pus vale faciēs barbare xgini ab
ea discessiss; / affuit t̄pus quo viro matura nuptui tradēda esset . Eūqz multi
ex optimatib⁹ eam sibi dari iconiugem exostulassent: Pater ab ea pquisiuit/
an cuiqz illoꝝ nubere vellet. Eū puc̄m q̄si subirascēs. Ne mibi iquit obsecro
de hac re vniqz molestus sis. Mā si abste coacta fuero vt viz accipiā/ poci⁹ mi-
hi met mortez cōsciscas Accidit autē/ vt die quada; turri quā sibi pater ere-
dificarat iterato iscēderet: z ibidē p̄nis z auitis simulachris cōspectis/ i eisdē
facieb⁹ expuit/ dicēs. Similes illis fiāt/ q fecerūt ea/ z oēs q p̄fidūt i eis. Nec ita
mlto post/ quū d tritate apō p̄ez xba feciss;: post xbera qb⁹ plimū afflicta fuit
dtrusit eā i cācerē: ibidē tā diu fnādā/ q̄z diu p mācianū pfectū/ ad tormēta rape

De

Sancta

Barbara

ref. Sedēs itaq; p tribūali Marcian^o iussit barbarā ad se adduci. Intuēsq; in eam. Cur iquit puella decoza generi te mortis dedis? Offer dijs sacrificium/ z illesa abibis. Quod si efficcē neglexeris: scito te varijs accerbissimisq; tormētis iterficiēda; Cui illa. Audi me martiane dur: dij quos tu me adorare suades/ dij nō sunt/ s; pessimi demōes. Qui celo relicto/ i terrā descēderūt: vt homicidia/ fornicatōes aliaq; innumera ppetrarēt mala: nō eīz modestiā/ aut iustitiā exēplo docuerūt: s; alij obscēis voluptatib⁹: alij pugnis alij v̄cātiōib⁹ gaudēt. P̄ns aut me⁹ iesus x̄ps (quē toto corde diligo z colo) vt verus de⁹ nō bella/ aut pugnas/ vt tua Minerua/ quā falso deā appellas: s; pacē/ z quietē oīmodā iter boies psuasit. Neq; eidē varie canuz venatiōes/ vt tue diane venatrici placent/ aut fistule z Tympana z alij sonit⁹ vani/ ac muliebris turba/ vt sūt matri deoz gratissima: oī v̄tute neglecta. Itaq; scias me paratā fore/ laudis sacrificiū offēre saluatori inco q fecit celū z terrā/ z oīa q̄ i eis sūt. Hi autē quos pro dijs colis/ z muti/ z surdi/ z ceci sūt/ licet os/ oculos/ auresq; videantur habere. Eūq; nares ad odorādūz/ man⁹ ad palpādūz/ pedes ad ābulādūz/ eis sint. Olfare proz sus/ aut tāgere qd piāz/ vel aliquo iter arripe minime queūt. q; ppe/ qui nullū habēt sp̄m. His dictis Martian⁹ furore replet⁹: post accerbissimas corpori delictato iflictas plagas itez carceri custodiēda tradit: vt postmodū/ eā morti destinaret. Cui i tēpesta nocte saluator apparuit: z blādīs ea x̄bis p̄solās/ p̄tinus curauit. Que postq; tyrāno / e custodia/ oblata eēt. Ecce inqt quo te pacto dij mei stillgere demōstrāt: qui tuas curauere plagas. R̄ndit x̄go/ cū similes sint dij tui surdis z mutis/ z cecis q se nec errigere possūt/ neq; mouere. Quō me potuerūt curare/ q sibi ipsis p̄desse nō possunt: Ipse x̄o de⁹ iesus x̄ps sanauit me quē tu/ a demone obcecat⁹ videre nō potes. S; ab ipso suis fidelib⁹ ipendit/ v̄t/ a medico remediuz/ disciplina/ artis medicine ē aliquotiēs etiā ignib⁹ z ferro morbos curare. Et quid mirū si dñs n̄r/ tanq; medicus aīaz nostraz/ nos turbinib⁹ excutiat/ morbis exanimet/ tormētisq; excruciet z purget? Fortitudis at xp̄ianoz ē/ quasi p ignes z flamas vasoz more purgari. Quod scriptura maioz n̄roz doctoz testat. Aurū/ z argētuz/ z ferruz/ z plūbu; z stāgnuz ac om̄ie vas/ qd p ignē trāsierit emūdabit. Hos itaq; dñs noster / p vos tyrānos pessimos vrere vult vt curet/ tēptatq; vt liberet/ atq; verare pmittit vt saluet/ ac demon coronet. Tēptat igit nos hoc modo dñs/ vt sciat si eū ex toto corde diligam⁹ ac etiā ex tota aīa n̄ra. Ipse pmittit dolorē: vt det refrigeria. Obduratus rebemētius iyrān⁹/ z corpus virginis Barbare crudelē imodū lacerari/ z ad ei⁹ latera ignē apponi/ atq; mamillas eius p̄cidi iussit. Postremo/ vbi barbarā oīonez ad dñm effudisset: diuersaq; tormēta equinamiter ptulisset. Marcian⁹ iussit caput ab ea abscidi. Tunc quuz furore Dioscorus p̄/ eā accipiēs/ in quendā mōtem eaz pduxit. Eumq; decollāda esset/ virgo barbarā orauit ad dñm/ vt citius sui certaminis coronam consumare dignaret. Facta est protinus ad eam de celo vox/ dicens. Veni dilecta mea/ z in patris mei regno iam tandē cōquiesce/ quibus dictis/ Dioscorus proprius genitor illi sanctum caput abstulit. Sed ne iultuz tā execrabile p̄ris facin⁹ videref: factū ē/ vt eo cū martiāo z ceteris satellitib⁹ suis de mōte descende/ tanta caligine mox obūolutus fuerit/ vt tanq; phe-
tunta icum z v̄stum phebeo curru/ sine vlla cōctatiōe/ z ipse cum Martiano z plurib⁹ a deo exustus fuit: vt nec vlluz quide; ex ipsoruz cineribus remāserit

vestigium. Passa est itaq; beata virgo barbara pridie nonas decēberes/quo qui dem/die eius ānua solenitas celebratur. Collectis vero postmoduz a supradicto eius patre spūali Valentino religioso viro reliquis/ eas itra ciuitatem def ferēs/cōditis aromatibus/cum reuerētia sepeliuit: vbi z sanitates recipiunt om nes/qui lāgore aliquo laborāt: ad laudem z gloriāz dei oīpotentis: cui est ho nor z gloria in seculoruz secula amen. Quod autē Barbara hec virgo passa sit sub Maximino tyranno apud nō nullos z etiā apud me/ambigitur: quom o rigenes doctor ad quez ipsa litteras dederat floruerit/ tempore Alexādi prin cipis: qui iperabat romāis/circa ānum salutis nre/trigessimuz supra ducētēsi muz potius dixerim ego/passam fuisse sub maximino principe z augusto/ non autem isto tyranno Maximino. Ex illa phetontica Dioscori fulminatione vbi ictus/z vstus curru p̄hebeo Dioscorus excessit: inoleuit cōsuetudo/ vt quū lam padare cernimus illico sancta barbara ora z itercede pro me acclamare didi cimus. Plura eīz miracula i similibus eā fecisse nō sum nescius/ sed ea nūc scri pto mandare lōgum esset. Suuz vero scitissimuz corpus postmoduz venetijs trāslatus: nūc in monasterio crucigerorū in sacello noī suo dicato/ sarchopha go marmoreo conditum reuerenter seruatur.

De sancta Anastasia martyre. cap. cxi.

Anastasia nobilissima Ro manorū matrōa/ diuine ma iestatis optima cultrix/ ac intemerate pudicitie/ z in mēse pietatis z religiōis feminis cunctis sanctissimuz exempluz sub Diocle ciano augusto/ Rome/ pro christo glo riosum sustinuit martyriuz. Quas ob res/ geminā sibi acquisiuit laudez/ tum quia tanq; agricola/ z cultrix/ toto tem pore vite sue bonos fructus pietatis se minauerat: demuz z sacri sanguinis ef fusione suorū meritoz/ omniumq; vir tutuz rigauerit plantaria.

Præterati itaq; illustris. Ro. gentilis/ ex Fausta con iuge christiana extitit filia quā parētes ipsi adultā/ publico patritio. Ro. eque nobilissimo m̄rimōto p̄iurē quo qdez marito/ pp ipsi? virtutes z pietatem quo aduxit plurimū agitata fuit. Erat nāq; ipsa Anastasia ex paterna hereditate admodū locuplex: adeo/ vt āplissim⁹ suus cēsus/ poptime i oib⁹/ suo generi r̄id ret. Eratq; i diuinis scripturis/ a diuo grifogonio (postea xpi martyre) egregie istruccta/ atq; edocta/ i quib⁹ iugiter itēta/ veluti quādas famē faciare d̄siderās p euāgelia z diui pauli epl̄as ipretermisse discurrebat. Ex p̄t̄ua at̄ lectiōe z me ditatiōe scripturarū diuināz cū pcepissz nō esse christianis sperādum i incerto diuitiarum suarū/ sed in deo viuo/ qui omnibus prestat abundanter omnia: quodq; ad factum boni operis dinites esse/ se in bonis factis comunicatores esse. Constituit thesaurizare sibi bonum thesaurum infuturum. vt apprehen deret eam/ que est bona vita. Sciebat quippe se ideo diuitias accepisse mul tas/ non vt bis solis se beatitudinem habere consideret/ vt male vteretur

De

Sancta

Anastasia

vteretur bonis/ neq̄ vt despiceret pauperes/ aut certe illas instrumentum libi-
 dinis sibi computaret: aut illas se amissuram existimaret vnq̄. Zecirco cum
 legisset apostolū pauluz dicentem. Qui fidēter seminat/ fidenter et metet. Et ite-
 rum. hylarē datorē diligit deus. Atq̄ etiā quum legisset prophetā dicētem.
 Et pauperes et diuitē ego feci: et pro oibus equalis cura mihi est. Spiritu diui-
 no succensa intra semetipsam dixit. Eum curas de oibus gerat deus/ et quis me-
 tuere debet/ ne ei⁹ minuatur patrimoniuz: vnde deo iubēte prorogatur? Tūc
 Anastasia iquit time magis/ ne si tepida et sterilis/ et infidelis i bonis operibus
 fieris/ tandē egena et i ops prorsus iueniaris. Nō timeas inquam ne difficile re-
 gna igrediaris celorum/ modo sis humilis/ modo sis larga/ quia ex hoc bea-
 tior vocaberis. Sed nec etiam i hoc seculo ob hoc/ nec i futuro/ aliquas senties
 egestatem: Igitur da pauperi/ vt deum fenereris/ deū tibi computa debitorem/
 sentias prepositam esse miserenti misericordiam oibus sacrificijs dño dicēte.
 Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordiam cōsequētur: v3 et tu gloriam cōseq̄-
 ris/ et requiem. Eam obrem statuit/ nō se diuitē sentire/ neq̄ nobilitatis alicui⁹
 dñaz/ sed humili veste cōtecta/ quortidie cum sola ancillula/ visitare ifirmos et
 in carcere pro christo relegatos iuisere/ et illos atq̄ alios esuriētes alere cibo/
 vestire nudos: peregrinos tecto suscipere/ atq̄ alijs pietatis operibus idulge-
 re/ et eterni premij spe/ christo i pauperib⁹ fenerari/ qui dixit. Quodcūq̄ fecistis
 vni ex his fratribus meis minimis/ mihi fecistis. Et q̄zq̄ in his exemplo Mar-
 the iugiter inuigilaret/ nihilomin⁹ aliquē etiam sibi cōstituit horarum nume-
 rum/ in quibus diuino et spūali profectui icūbere volebat. Quod vbi nuncia-
 tum marito fuisset/ eam: videlicet quuz vnā tantuz consociata Ancillula vili ha-
 bitu/ christianorum more/ carceres circule/ eisq̄ neccessaria subministrare: Eā
 illico artificissimo et tetro carceri iclusit/ ita vt etiam alimēta subtraherētur: vt per
 hoc sic/ perhempta eius latissimas possessiunculās occuparet: verita autem ne
 ob hoc moreretur/ lamentabiles patri et magistro suo Grisogono in hec verba
 direxit epistolā. **S**ancto confessori christi Grisogono Anastasia. Licet pa-
 ter meus cultor fuerit idolorum/ mater tamen Gausta christianissime semper
 virisse et caste: ac me inter ipsa cunabula christianam fieri fecit: post cuius ex-
 cessuz/ sacrilegi iugum mariti suscepti/ cuius deo miserante thorum/ mentita in-
 firmitate declinās/ die noctuq̄ dñi nostri iesu christi amplector vestigia. Cūq̄
 iste patrimonium meuz/ (exquo illustratur) cum indignis et turpibus idolatris
 exhauriat: me quoq̄ velut magam ac sacrilegam custodie tam grauissime mā-
 cipauerit: vt vitam corporalem amittere suspicer. Nihil enī superest/ nisi amis-
 so spiritu succumbam morti. In qua morte/ licet glorier de confessione domini
 nostri iesu christi: tamē in eo mens mea valde conteritur. quia opes mee quas
 ego ex asse deo voueram: alienis a deo/ et turpibus inseruiunt. Et iccirco depre-
 cor te homo dei/ vt instāter dominum depreceris/ vt aut ad fidem suam/ ventu-
 rum si preuidet publiuz faciat venire: aut si preuidet eum/ i hac incredulitatis
 peruersitate mansurum/ iubeat locum dare cultoribus suis. Melius est ei exa-
 lare spiritum/ q̄ dei filium denegare/ et eum confitentes impedire. Etenim te-
 stis mihi est christus: quoniam si liberata fuero/ sanctorum vestijs adherebo:
 et curas oīū sollicitius exercebo/ vt ceperā. Vale vir dei/ et memēto mei. Cūq̄ hāc
 epistolā legisset Grisogonus: orōne facta cū multis p̄fessoribus: ita rescripsit.

Humilitas
eius ma-
gna.

Epistola.

Epistola.

Fluctuanti tibi iter procellas et turbines mundi: cito super undas deambulans christus adueniet: et dyaboli aduersus te flatem spiritum: vno iussiois sue sermone compestet. Patienter et quasi in medio maris posita crede christum ad te esse venturum: et adtemetipsam conuersa cum propheta exclama dicens. Quare tristis es anima mea: et quare conturbas me? Spem in deo quoniam adhuc confitebor illi salutem vultus mei: et deus meus. Seminum diuini muneris probat inditium: quousque tibi et terrena reddunt et donabunt celestia. Deus eius beneficius suus ad hec extremam tibi pertrahit: ut non sit nobis vile quod prestat: vide ne turberis in hoc: quod pie viuenti tibi inferantur aduersa. Non eius decipis: sed probaris. Non est defensio tua: quam putas per hominem posse consistere. Audi scripturam dicentem. Maledictus homo qui spem suam ponit in homine. Et benedictus homo qui spem suam ponit in domino. Caue inquit fortiter: vigilanter et strenue vniuersa peccata: et a deo solo querere solatium cuius iussa conseruas. Cito enim tempus placitum ad te conuertetur: et quasi noctem tenebras floridus diei lumen aspicias: atque post glaciei frigus hiemis transieris: aurea tibi tempora: et serena succedent: ut omnibus qui pro christi amore affliguntur prebeas temporalis letitiam per quam sine dubio consequeris eternam: vale in domino: et ora pro me. Hanc epistolam legens Anastasia fortiores fidei vires accepit: ac tantum de patientie virtute gloriari: quantum prius de oppressione infidelissimi viri se causabatur affligi. Igitur beata Anastasia: quousque ita in custodia stringeret: ut ei vitæ panis quadra daretur: estimans se in ipsa tribulatione deficere: denovo in hec verba sancto viro scripsit.

Epistola.

Confessori christi Grisogono Anastasia. Finis venit corporis: Memoro mei. Et egredientem animam meam ipse inscipiat pro cuius amore ista sustineo: que ex hore huius vetule recognoueris: vale. Ad hec sanctus

Epistola.

Grisogonus: talia remisit scripta. **G**risogonus anastasiae semper est ut lumen tenebre antecedit: sic etiam post infirmitatem salus reuertitur: et vita post mortem promittitur. Vno fine concluduntur et aduersa huius mundi: et prospera: ne vel tristibus desperatio: vel letis elatio dñetur. Vnus mare est: in quo nauiculae corporis nostri velificantur: et sub vno corporis gubernatore: anime nostre nautico funguntur officio. Quorundam igitur naues fortissimis carinarum nexibus solidate tenebrosi equoris concitatos fluctus illesè pertransiunt: quorundam vero fragili iunctura lignorum etiam in tranquillo vicinorum morti conficiunt cursus. Prope etiam illis ut pereant: qui non cogitant qualiter ad portum salutis pertingant. Tu autem o christi irreprehensibilis famula: crucis tropheum tota mente constringe: in quo tuis dum desiderijs parueris: cum martyrii palma ad christum pertinges.

Martyrii
mors.

Interea publicus vir eius mortitur: et ipsa sancta e carceribus liberatur. Quam obrem non minimas gratias egit domino et saluatori nostro iesu christo. corripuerat enim in hac calamitate eam dominus: tanquam magister discipulum: quem nouerat ardentissimi spiritus et ingenij. Sicque et in carcerationis mora Anastasia magnitudine fenoris duplicauit. Nam et pro se a sancto proposito minime retraxit: neque enim eam aliquis a timore christi reuocare: aut ab eius dilectione diuellere potuit: propter quem omnem seculi gloriam propter amorem: ac etiam ipsam vitam temporalem contempsit cui nihil dignum comparauit. Magis magisque in ea quotidie amor christi crescebat: crescebatque fides. Et ne audiret vocem et iudicium sanguinis: clausit aurem: et omnem substantiam suam permaximam dispersit tandem: et dedit pauperibus: ut iustitia eius maneret in secula: et in seculum seculi. Exortabatur autem omnes ad profectum

De Sancta Anastasia

anime exortabatur quā maxie singulos quos et elymosinis et documētis cō fouebat dicēs. Preterire figurā hulus mūdi: et illā veram eē vitā que pñtis vite emeretur icomodis. Singulis ppe dieb⁹ lustrabat carceres in quib⁹ xpiani pro fide christi detinebātur. Nec eas obres alicui⁹ momēti se existimabat. Et quāq; ex patitijs familijs inumerisq; diuitijs plurimū foret insignita: nihil tñ de habitu magnatorū habere volebat. Ea pp etiā ab ācillulis suis miro amore in eius veneratiōe dedite erāt. Supebāt profecto omnes de incredibili ipsi⁹ humilitate quadā et gloriā et honores pristine nobilitatis atq; fulgoris: p christo et calcare et cōtemnere potuisset. Multis nāq; signis dñs glorificare volēs ancillam suaz eam etiā ad coronā martyrii prouexit: quib⁹ quidē perculsi pluriimi gentiles simul cū christianis deitate christi cōfitebant. Deniq; post triennium a viduitate sua cū ancillis suis gaudēs Anastasia iquiete maria virissz. **B** quibusdā tenta iussu Diocletiani principis a quodā prefecto iubetur idolis sacrificare vt postmodū eam ducere posset in vxorē. Eūq; in thalamus eā perdu xisset ipsamq; suo more amplexari vellet: illa fideliter reluctāti statim diuino iudicio cecus effect⁹ est. Ad diēs autē deos suos sciscitatus est: si euadere posset. Respōdcrūt: quā sanctā dei viui ācillaz Anastasiaz turpiter debonestasti ideo nobiscū perpetuo decretus es in inferno excruciad⁹. Eūq; ita obcecatus domus reducere et intereūdo in manus puerorū suorū vitā finiuit. Tribas igit ancillis sororib⁹ diue Anastasie martyrio coronatis et ipsa iubet in custodia recludi. Audiēs vero prefectus q eā carceri mācipauerat: q inumeris ditata esset predijs et fondis ipsaz secreto aloquit⁹ ē. Si vis iquit christiano ritu viuere fac q tu⁹ christus (quē deus verum existimas) precipit dicēs. Qui nō renūciauerit oib⁹ que possidet nō potest meus esse discipulus. Oia igitur que possidet mihi da: et quo volueris libera abi: tūc quidem vera censeberis christiana cui illa. Dñs meus inquit utiq; precepit oia esse vendanda ipsiusq; cēsū pauperib⁹: non autē diuitib⁹ errogādum. Denuoq; diro carceri fame excruciaāda traditur Anastasia: vtz a sancta theodora nuperrime martyrio coronata: diuio iussu et presidio p duos menses mirifice extitit refecta. Tādē cū ducētis virginib⁹ ad insulas palmarias deportata quā innumera miracula et virtutes dñs per Ancillā suam operaret: misit prefectus qui Anastasiaz cū multis reuocaret. Quib⁹ adductis mor anastasiam ipsaz ad pallos aligari precepit: atq; ignib⁹ comburi. Cuius exempluz secuti sunt nō modo virgines que secuz exulauerāt: sed et alij innumerabiles vtriusq; sexus hoies: et cruciatus diuersos et penas alacri vultu et infracto animo susceperūt: ne fidei sue cōscientiam maculare viderent: quoniam quidez perfecta in eis charitas foras excluderat timores. Quorum si velis nunc tollerantie ennumerare virtutes et cōstantie robur exponere: nec mihi sermonis tanta copia adesset: nec etiam alijs puto nisi his solis qui oculis suis intueri potuerūt. Sed iam de illustrissimis Anastasie (vt ipse credideris) virginis virtutib⁹ atq; illustrissimo ipsius martyrio quo a deo perpetuo in celestib⁹ coronari promeruit dicta sufficiant. Tāta quippe hui⁹ sancte matrone Anastasie fuerūt signa et miracula vt de sanctis martyrib⁹ veteribus deputaretur vna. Cuius anniuersaria solenitas celebratur in die natalis saluatoris nostri iesu christi: octauo chalendas ianuarias.

De sancta Affra martyre capitulum. cxii.

Affra sancte hylarie mar-
 tyris filia i perante roma-
 nis Diocleciano recie in ci-
 uitate Augustana pro xpo
 martirium constantissime perferrens/
 celestia regna penetrauit. Hec quippe
 genere Eypria fuit: et ueneris Deo cul-
 tui dedita: cum esset iuise pulchritudinis
 insignita lupanaria ex documēto geni-
 tricis celebrabat. Ven^o eiz supradicta
 falso gentiliū dea femia siquidē ipudi-
 cissima, ut ab ipudica fronte paululus
 ruboris absterfisse uideret: et lasciuiēdi

sibi āpliorē cōcessisse licētiaz: nefāda turpitudie excogitata pma meretricia pu-
 blica adinuenit: et fornicēs i stituit: et matronas inire cōpulsit: quod satis execrā-
 da Eyprioz cōsuetudo in nro (ut ita dixerim) euo protracta est. Eōsueuerat enī
 suas mittere uirgines ad littora ut forēsium uiterent concubio: et sic sue future
 castitatis libamēta ueneri deo psoluisse uiderēt: et suas inuptias quesuuisse do-
 tes. Quā quidez abominādas stultitiā Affra hec apud angustanae recie ciui-
 tatez seruabat. Euius detestabilis ipudicitia: et turpe meretricium effecit: ut si
 p̄ria eius: nō origo ignoretur. Que etsi āplissimis tytulis decorari nō possit: qm̄
 tamē martiriū ardētissimo et infracto pectore: tā cito pro xpo ptulit: sua laudis
 portiōe taciturnitati fraudari nō debet: q̄ etsi min^o pudica: eodē modo fuit bo-
 na tamē pace aliaz claraz mulieruz: nō modo iter claras ut cūq; mulieres: s; in-
 ter sanctas merito describēdas esse censui. Dedita itaq; Affra cuz ancillis suis
 nefādo cultui meretricio ea i vrbe p̄dicta. Eius prostribuli locuz Marcifus sā-
 ctus ep̄us cuz felice diacono psecutionē Dioclecianā deuitās aliqñ ignoran-
 ter itrogressus est. Aqua: et pro turpi amatore primū susceptus fuit. Postmo-
 duz ubi euz cognouit christianoꝝ ep̄m: confestiz eius pedib^o cuz lachrymis et
 eiulatu prouoluta est. Euius tāta profecto fuit doctrina: ut eam dño luchzari
 potuerit. Mane aut factu quom nefādi et perfidi satellites christianoꝝ ep̄m cū
 suis exquirerent: Affra eos euestigio sub linistramēto abscondit: delusisq; hoc
 modo satellitibus Affra ep̄m ad hylariā pduxit parētez que documētis ab eo
 dez similimodo suscepti: et ipsa mor ad pedes eius cū fletu cecidit: et se christia-
 nam effici obnixe exostulauit. Baptizata igit hylaria cū omni domo sua et
 alia multitudine nō minūm: statiz demon vlulare et exclamare cōtra ep̄m tāq;
 vim sustinēs cepit: ac dicē o: cruce! o tormēta q̄ patio: exire d̄ habitatiōib^o meis
 nācisi ep̄e me cogis. Si me uis abire: da mihi locuz: uel aiam aliquā i potestatez
 i quam introyre possiz: ne hinc eiect^o precipiter i abyssos. Eui ille: si deus me^o
 ait cōcedit: ut maneat: mane: uerum tñ ne id qd̄ a me exostulasti frustratus ui-
 dearis: tibi diaconē p maximuz talem: qui in faucibus mōtiuz nō procul a no-
 bis habitat cōcedo occupāduz: in quo itrogressus demon: statiz itrefecit. Tūc
 Marcifus sanctus ep̄us hylarie domū i ecclesiā consecrauit: atq; dyonisiū
 Affre auunculū augustane urbis ep̄m ordinauit. Affra uero quuz nefanda ut
 cōsueuerat exercere recusaret: Caio iudici: tanq; christiana accusat. Eui quū di

ceret: deus christiōoz meretrices abhorere xp̄m q̄ iustissimuz ī talib⁹ habitare minime velle: R̄ndit affra. Ego quidez inqt sicut maiores mei quodā pessio demonuz errore decepta: 7 adulteria 7 fornicatiōs atq; alia huiusce nefanda nūc vsq; tanq̄ p̄mitias dijs quasda; debitas / turpissimas sane operatiōes in tpls optuli. Hec aduertebaz: q; si nec homines quidē modesti ac mites talibus nefandis stupris letarent / quāto magis di; a similib⁹ esse deberēt alieni. Hūc vero a dño iesu xp̄o vero vtiq; deo p̄ seruos suos nupie illustrata / quom didicerim me p̄stina dedecora / fuisse mortifera 7 nephanda / atq; eosdem tales deos perniciosissimos fore spūs necnō 7 oīno esse cōtemnendos / me ad veram ipsius iesu xp̄i religionē contuli / q; didiceriz ipm̄ pro oibus viuificādis crucis patibuluz ptulisse / etiā me ipsaz totam cōtradidi. Et sicut ipse pro nobis pati voluit / 7 ipsa pro eius noīs cōfessione quecūq; volueris tormentoz genera pati nō verebor. Quib⁹ auditis / iudex ira succēsus / cōfestim ī insula Lici flumis Affram adduci / 7 ibidem concremari p̄cepit: quāobrez / igens paganoruz multitudo cōuersa est. Atq; ita hoc modo hec affra / suuz seruauit semineuz decus / sublatumq; recupauit / 7 sui cordis inocētia reddita fuit. Ideoq; hec ipsa monumētis mādasse volui / vt cūcte mulieres prospectent quib⁹ iclite pudicitie cura isidet aio: quoniaz nō satis sit ad cordis sinceritatem testādā exterioribus lachrymis 7 querelis se violētiam passas dicere: nisi quū possint / vindictā 7 corde 7 ope in se ipsas inflictam ostēderint passa ē autez beata affra hec / nonis augusti. Quo quidez die / 7 ei⁹ āniuersaria celebrant. **T**hyllaria autē ei⁹ mater / du; ad sepulchruz ipsi⁹ filie / iugiter excubaret: 7 ipsa ibidez pro fide xp̄i octaua die ab ipsius passione a p̄secutoribus euz digna / 7 Euprepia / atq; eumenia ignibus tradite / martyrij coronā adeptē sunt. Atq; ibidez eodem die etiā Mimia 7 Juliana cū Quiriaco 7 largo 7 Eresentiāo euz alijs viginti passi sūt. Quorum quidez ānua solēnitas / pridie idus augusti celebratur.

De sancta Grata virgine. capitulum. cxlii.

Grata matrona / 7 pudicissima vgo genere 7 dignitate insignis / sed admirādis virtutib⁹ 7 sanctitate insignior: eo āno / quo diuus Eōstantinus magnus / totius iperij monarchiā est asecut⁹ / post deuictuz hui⁹ seculi cursuz meritis gloriosa / 7 optima senectute a pud Bergomuz cisalpine gallie ciuitatem suā vite fines sortita est. Hec itaq; ex Bergamo vrbe / originē ducēs / Lupuz ditissimū ipi⁹ vrbis ducē / hūit parentem / cui quom filia 7 heres esset / eadem opulētissimū extitit patrimoniū. Que cū ab ipsa sua adolescētia / inter ceteras sue regionis feminas euasisset speciosissima / asserūt cuidā magno germanoz p̄ncipi fuisse desponsatā s; nuptie nūq; celebrate. Huic igitur iprimis Grate nomē cōueniēter ad naturā rei indituz fuisse peroptime reoz / q; nō modo cūctis gētibus / s; 7 ipsi deo optimo / per oia grata fuisse probatur. Verum a

namque

quo christianitatis doctrinā et insignia acceperit/ex historijs minime scit/Eam tamē appzime nō mediocriter/etiā inscripturis diuīs/atq; rez diuinaz appetitissimā fuisse scim⁹/et quuz nihil hesitaret ī fide xp̄i/ ī oꝛone p̄seuerabat insisteratq; donec et ipsa mun⁹ spūssācti accepiss⁹/qđ posebat. Pro quo/adeo eam ī cādūt diuin⁹ amor/vt ī ea nihil esset mūdān⁹/quod violaret affectus:sz quidā p̄tinuus ardor: vnde et sepe /cū profeta cātabat. Pars mea dñs /atq; illd. Innotas mihi fecisti dñe deus me⁹ vias vite/adimplestiq; me leticia cū vultu/delectatiōes tue/vtiq; meuz erunt vsq; ī fines. Ea pp̄ bonaq; liberis (si ex marito suscepisset) parasset/ī redemptionē aīe sue/atq; ī miserōz alimēta cōferebat iugit: et nō solū diuitias/sz et se metip̄az quottidie dño offerebat: atq; alios/et exēplo et lingua/quātuz ī se erat adorabat. Sepius eteiz quū audiret/īnumerabiles xp̄ianos/pro xp̄o diuersis tormētis esse sublatos/mix ī modū letabatur/ac ī mortales gr̄as agebat deo/q; neq;ssimis tyrānis absolutos/ad bonū et optimū p̄fēz/regemq; oīum dominuz remitterēt. Cūq; rumores p̄similes quottidie p̄crebresceēt/nouissime ex Galliaz partib⁹ alexāder ex thebeoz legiōe miles strenuus Bergomū/quū nōnullis applicuit. Vir certe xp̄ianissim⁹/atq; multa generositate plurimū īsignitus:q; ad Grata virginē tāq; xp̄ianissimā et vrbis pri mariā declinās/eidez magnitudinē tribulationuz/et gētiliuz furorē quē sanctis per vniuersas gallias īferebāt tyrāni cū lachrymis retulit. Dicēs inimicū dyaboluz oīb⁹ virib⁹ ī christianos cōgressuz fecisse/atq; suos ministros ī eisdem armasse/et informasse/quaten⁹ omne sceleris ministeriū ac crudelitatis possent explere. Is autē Alexāder vir strenuus erat/et ī deuz atq; ī hoīes itegrā et perfectā charitatez custodiebat ī oīb⁹ quocq; mādatis et iustificatiōib⁹ domini sine querella iugiter icedebat. Erat et ad obsequia seruoꝝ dei p̄optissimus. Eratq; nō mediocriter erudit⁹/ac etiā latina lingua disertus. Ibidē itaq; alexāder ip̄e zelo dei succēsus/quuz dei x̄bum errātibus/ac xp̄m ignorātib⁹ Bergomēsib⁹ aliquādiu diseminās/nō nullos xp̄o ea ī vrbe lucrāt⁹ fuisset. Ipsi pagani bergomēsēs īdignabūdi/q; eū impie agere affirmarēt/scilicet trāsgredi suos facere patrias leges: quas vnūquēq; ita adeo obseruare oportebat/vt nemo presumeret nouas res temerario ausu īnouare/presertim quuz a suis legib⁹ cautū foret/vt capitalis pena decerneret/qui fm̄ leges patrias/deos nō adoraret. Ipsuz iccirco/quia xp̄m ip̄etermisit predicabat/et deos gētiū cōdēnabat et ip̄robabat/tandem capitali pena p̄demnarūt. Quod vbi scite virgini nunciatus fuisset/sanctū v3 dei hoīez trūcatum esse: ex templo muliebre abiecto timore/ molicieq; feminea/ac serus debilitate p̄orsus abiectis et sepositis/suis cōitata mācipijs/ac n̄ nullis christi fidelib⁹/vt sancto homini funebre prestaret offitiuz/ardenti anio nocte media/iaream certaminis sc̄ti viri descēdit/et itrauit/visozq; cadauere/et se parato capite cruentato/sui ipsi⁹ oblita/illud sanctissimuz et venerabile corpus/iaz cruore resperso/exosculari: et āplecti nō destitit/et feridos cruore artus/lachrymis suis lauit/sepe vocib⁹ eū ex animē reuocabat ī amplexus. Nec eaz ab hoc pietatis offitio remouere putuit turba furibūda /aut ip̄ie eoz man⁹/nec q; terribil⁹ videbat p̄ncipiuz romanoꝝ publicuz edictuz/ quo cauebat/pena capitalis supplitij/ne quis/cuiusq; occisoꝝ christianoꝝ funebre prestaret offitiuz: qn̄ ardenti aīo/sublatus corpus/ex suburbanis ī superiore deffereret ciuitate/atq; ibidem aromatib⁹ delibutus/omni cū reuerētia sepulture traderet. Atq; ita eā

De sancto alexandro hic commemorat.

verus christi amor itegras fides, et vera christiāoz sanctitas suasisse potuere. Eoq; sepulture cōdito deinceps ipsi Grate v̄gini totus pene mūdus alien⁹ om nino factus ē vnde patrē eternū desyderās tanq; a dño vocata i imagine leui- taz sup oia gladijs spiritualib⁹ corporales oēs affectus ise oīno occidit. Per sepe namq; cū apostolo dicebat. Nihil itulim⁹ in hūc mūdum/nihilq; aufer- re poterim⁹. Nihil et ipsa intuli i hūc mundum veniēdo sicq; et abeundo/nihil auferā. Ea de causa vt se mūdo mortuā ostēderet p̄ma ea in vrbe claustralem vitā exercere cepit et plurimas v̄gines sibi i dei seruitio cōgregās/gloziosis vir- tutibus et miraculis valde clara effulsit. Eui⁹ admirāde virtutes atq; miracu- la diuī vsq; inseniuz longe lateq; prebuere. Tandē i senectute bona co i suo monasterio adhuc extāte collecta est i pace p̄ma die chalendaz maias. Euius sanctitatis preconiu/ merito credulitatis sue: populus Bergomēsis debite ve- nerationis cultu: eo die scilicet chalēdis maii/ singulis ānis celebriter recolit.

De sancta Helena constantini matre. capitulum. cxliiii.

Helena sancta magni Eōstā-
tini mater. Julio pontifice
Romāo i chathedra petri
psidēte āno a natali xp̄iāo
septio et trigesimo supra trecētesimū ro-
me vndecio chalēdas iunias inumeris
merit⁹ glōsā migravit ad dñm. Hec i
primis qdēz oīuz christianoꝝ ne duz
fuit preclarissima regina/ s; et parēs af-
fectuosissima: eque q; christiani splen-
doris erimius fulgor: atq; bonaz vir-
tutuz certissimuz documētū. Que secū-
duz quorūdam documēta et maxie di-
ui Ambrosij (qui eā stabulariā noīat) plebei hoīs filia extitit. Alij v̄o celī An-
gloꝝ regis a principio captiua volūt: quod quidē et ipse arbitroz quū sic a plu-
plurib⁹ oppinet. Que vt erat incomparabilis forme et speciositatis puellula/ nu-
psit virgo illustri viro Eōstancio tocius occidentis cesari: Et ex eo (vt ceteros si-
nam) cōcepit et peperit/ Zubar illud erimiū christiāe fidei Eōstantinuz/ cogno-
mento magnuz/ postea iclituz Augustuz/ cuius tantus fuit fidei fulgor et ardor
vt nō se tantuz eterna fama splēdidum faceret: quin ymo et parentes et gentiles
infideles et p̄riam atq; christiāos omnes/ perhemni nobilitarit et extulerit glo-
ria atq; triūpho. Vēz nō tantū hec sancta virago Helena/ felicitis regni et iperij
decore/ ac serenissima prole tanti filij/ quin yrgente maximo diuini cult⁹ ardoꝝ/
inuento salutis nostre Crucis trophēo/ orbi toto longe cognita deuenerit. Eam
enim posteaq; p̄hemni fonte/ a diuo papa Siluestro mondata fuit/ atq; de om-
ni verbi dei incarnatione et crucis misterio peroptime istructa extitit: dixisse se
pi⁹ ferrūt. Quomodo me redēptaz arbitroz/ si ipsa redemptio crucis nō cer-
nitur. Vērū qm̄ peregrina est hui⁹ sancte viraginis historia/ anteq; vltcrius p̄-
grediatur/ paulo altius est assumēda/ varie etēz vt supra premissuz est/ inter ce-
lebres viros de huiusmōi regina ferūtur oppyniones/ cuius generis maxime
fuerit orta/ sed cuiuscūq; fuerit/ ad historiam nihil reffert. Ipsius autē ob venu-

statem asserūt plurimuz placuisse Constantio cesari/ & ab eo i primis fuisse oppressaz. Erat quippe ex more illius gentis/ qui vt plurimū sunt/ pulchro & clauo corpore ac membris robustissimis/ necnon & colore cādido/ & ipsa quoddā preter naturā mirabile in ea/ ita vt nō soluz exercitum Cefarianum sed & alios i numerabiles ex omni mundo homines ad illam videndaz/ vsq; in ipsis suis occidiuis partibus/ proficiscerētur. Quom inter cetera/ & ei esset corpus nimia proceritate elatus/ & adeo/ vt qui eā nouere/ crederent/ occidiuas quasq; mulieres etiā indecore facie/ anteire/ Eratq; sermone leni & blādo atq; lingua diserta/ ingenio quoq; vniuersos prestabat. Mague prudētie & sagacitatis decore/ fulgebatur/ sicq; tam bonitate & erimia prudētia/ q̄ pulchritudine icomparabili/ i amplissimā famā/ etiam apud remotissimas nationes euasit. Verum post non multum tempus/ cōstantius princeps modestissimus/ ad occultanduz crimen taz splendide mulieriscū eas legitimas celebrauit nuptias. Suscepitq; cōfestim ex ipsa pulchērimā prolem/ quam inter/ Constantinus magnus vnus fuit/ matris q̄ similimus. Quem constantinus p̄/ quum accepisset/ magui ingenij/ & moruz elegātia/ ac mague probitatis pueruz/ ad sue felicitatis cumuluuz existimauit: & deinceps maiore i precio Helenā vxorem habuit. Erat nāq; ipsa ingenio miti & placida/ a deo/ vt obsequētissimi numinis benignitatem representare videret. quippe tanto animi ardore/ ad omnem ferebatur virtutem/ vt ab ipsa sua mente/ omnes oīno animi depelleret morbus/ Eam etiam obrem/ ad tantā eam peruenisse phiam ferunt: vt iam in se contemptis p̄scoruz idolis/ & erroribus/ vnū deuz vtz/ solum crederet. Ipsūq; regem/ ac dñm celi/ & terre/ & solis/ stellarum/ totius quoq; mundi creatorē oppinaretur. Et iccirco totis viribus/ sic viuere conabatur/ vt vel omnia huius mūdi blādimenta paruipendere diceretur. Reete itaq; iam (tanq; rationis nō expers) de prouidētia dei sentiebat/ deq; imortalitate animi/ ac de bona viuēdi norma: que quidez a fide iam iaz dependere/ videbantur: eaq; oīa/ vere vite felicitatem pre se fēre dicebat. Non tenebat solū/ sed etiam predicabat diuinā esse iusticiā. Quibus plane ex virtutibus Helena virgo adhuc gentilif & pagana/ christianitatis fidey fundamēta iecisse visa est. Et q̄q; mūdus eidem felicissime arideret/ nihilominus sepius illud phoz verbum in medium proferebat dicens. Quid enim boni in se habet hec mortalis vita/ vel quibus potius malis non abundat? Et iccirco ipsam nature & fortune comodis cum tremore moderate semper vsam fuisse ferunt/ illaq; omnia nō suis meritis/ s; adeo viuo sibi condonata existimabat. Sepe etenim/ illud Helene troiane seu grece mulieris apud Homerum dictum/ suo obuersabatur in ore. Ast alias alij quisquis valet omnia solus. Datq; bonumq; malumq; deo. Omnia inquitens/ mortalibus & bona/ & mala/ a deo prouenire/ & id ad eoruz vtilitatez semper. Incredibili tamen merore Helena iugiter/ ex elephantie morbo filij eius Constantini afficiebatur ymo perfundebatur/ & eam obrem quottidianis curis diurnis videlicet pariter & nocturnis angoribus excruciabatur. Ipsa quippe Britanica regio/ propter corporum albedinem tales morbos facile suscipere dicitur/ atq; in posteros pertransit/ vt in ipsius Constantini filia constantia postea exploratum fuit. Mortuo autem constantio helene marito/ ipsa quū audisset regnum/ & monarchiam totius orbis eius filio Constantino cessisse atq; de omnibus tyrannis triumphasse/ nō sibi non vehemētissime letari atq; gau

Homerus

Nota.

dere sed quodam inenarabili exultauit tripudio. Neq; enim inferiore exulta-
 uit gaudio Helena: quam q; deus omnipotēs iam tandem suos inites beni-
 gnosq; oculos cōuertisset ad laniatos desertosq; per vniuersum iam orbem po-
 pulos. Eosq; voluisse ex efferatis truculentisq; rapacissimorum luporum gla-
 dijs eruere: et per filium suum constantinum mansuetissimum et iustissimum
 hominem saluos facere. Et cum ipsa sui filij nosset integritatem: existimabat
 etiam nullum imperio romano posse præfici ipso aut prudentiorem aut equio-
 rem aut meliorem aut doctiorem seu clementiorem et demum in omni absolu-
 te virtutum genere præstantiorem. Actum nempe dicebat de vniuerso imperio
 romano nisi repente diuino munere instantis turbulentissimarum tempestatum
 fluctibus et procellis tantorum tyrannorum iste filius meus gubernator illu-
 risset cuius felicissimo ductu haud dubitato spero quin optatus quietis por-
 tus et perpetua quedam salus nedum Romano populo sed et vniuerso orbi
 diuinitus par istur. Porro dum in promotione tante dignitatis Helena mater
 plurimum iucundaretur. Ecce illico allata est fama in Britania ipsum ad ritum
 christianorum per baptismum demigrasse. Quod quidem nunciū Regine per
 moleste pertulisse ferunt: q; et ipsa iam iudeorum profelita facta legi et religio-
 ni ipsorum plurimum inclinaretur et faueret. Maluisse potius asserens ipsum
 filium augustum ex gentilitate ad iudeorum q; christianorum pertransisse.
 Qui rumor quum innotuisset iudeis: contristati nimium plurimi ad reginam
 concessere: conquesturi de christianis. Assuerantes christianos inique nimi-
 um agere. Quoniam quum alienigene essent: sic scripturis iudeorum nihil om-
 nino ad se pertinentibus impudenter abuterentur vt se in ipsorum iudeorum
 nobilitatem velint intrudere et iudeos omnes a patrijs ritibus extrudere co-
 nentur. Nam si christum suum diuinis oraculis venturum ante secula per mul-
 ta scriptum est: atq; nostri prophete aduentum ipsius predixerunt: qui et sal-
 uatorem et regem maiorum nostrorum non gentium ipsum futurum predica-
 runt. Si qua tandem ipsa nostra scriptura meliora quedam diuinioraq; per-
 nuntiat ea quoq; nobis iudeis inquit non gentibus scripta fuisse. Itaq; il-
 lustris Regina christiani non recte faciunt qui hec obaudiunt. Et quod tur-
 pius est inquit ea que nobis iudeis propter errores nostros incomoda ven-
 tura scribebantur ea iam nobis accidisse asserunt: re promissiones vero bono-
 rum in se ipsos petulanter transferunt quodq; mente capti hominis est etiam
 predictam felicitatem nostram ipsi sibi attribuunt et datas ab ipsa nostra lege
 ceremonias improbant. His itaq; et ceteris huiusmodi quum aduersus chri-
 stianos apud Reginam conquerendo vsi fuissent iudei Helena confestim le-
 gatos Romam ad Constantinum filium Augustum misit. Qui ex ipsius nomi-
 ne referent se mirabundam plurimum fore quod tam facile leges et patrias ce-
 rimoniae reliquisset et fatuam ac omnis rationis inopem christianorum fides
 vniuersis gentibus inimicam atq; impiam potius delegerit q; iudaicam. Que
 quidem fides nec iudeorum deum optimum inmortalem neq; eorum cerimo-
 nias nec gentium ritus imitare id est videtur. Qui quidem christiani inaudi-
 tum ac inuium iter sibi ipsis turpiter confecisse omnibus videntur. Que qui-
 dem verba Helena quum nec iudeorum nec christianorum scripturas aut reli-

Judeorum
 querelle
 contra chri-
 stianos.

oratorum he-
 lenæ ad cō-
 stantinum

gionem recte adhuc intelligeret / Constantino filio, de christiana fide suscepta
 referri fecit. Augustus autem Constantinus / visis / auditis / et intellectis Helene
 matris oratoribus / quam citius fieri potuit / in Britanniam, ad eam romam ac-
 cersci / cendam / honorabilem remisit legationem: qui ipsi sue genitrici / non mo-
 do felicitatem / sed et perfectam ipsius sanitatem / manifestissimaque de celo di au-
 xilia / et innumerabilia diuinitus miracula referrent / illam quoque ad se reduce-
 rent pariter gauisura. Cuius Helene allatus esset nuntius de filij sanitate / mor-
 tanta animi voluptate perhibetur affecta / ut et oris hyllaritate / etiam circun-
 stantibus iniiceret felicitatem. Ad primum autem de ipsius filij sanitate (bap-
 tismo suffragante) nuntium / tantam de illius optima vita futuraque probitate
 spem in deum helena conceperat / ut sibi magnum, ad felicitatem cumulum ad-
 ditum putaret. Nec sua profecto sefellit oppynio. Plurimos autem Iudeos et
 eosdem quidem eruditissimos helena secum Romam adduxisse tradunt. Et
 quoniam diximus helenam hanc insignem reginam et Britannia originem du-
 xisse. De ipsius regni situ non alienum erit hic pauca comemorare. Britannia igitur
 que et Anglia nunc appellata / a Britone Troiano / Rege / id nomen acce-
 pit / quum primum Alban(a quibusdam albis montibus propinquis) appel-
 laretur: ipsa est Insula per maxima oceani / quam quum Julius Cesar sibi tan-
 dem subiugasset / dixisse ferunt / imperium Romanum extra orbem terrarum se
 propagasse. Proligitur autem in longum secundum Solinum / octigētis miliar-
 bus / in latitudinem vero / trecentis. In ea inter cetera / londra est celeberrimum
 oppidum: quod lodinum ab antiquioribus appellatur / tocius ferme occidentis cele-
 berrimum Emporium / in quod innifariam exercetur mercatura. ¶ Profecta ita-
 que Helena ex Britannia romam. Euestigio illa et inopinata filij amantissimi / le-
 ticia / pene usque ad defectum mortis peruenit. Verum ipse eius filius illam plu-
 rimum recreauit / licet et ipse a lachrimis contineri minime potuerit. Dicta au-
 tem eorum mihi nunc haud significare videtur. Mārauit nihilominus Con-
 stantinus ipse / sue genitrici carissime beneficia perimulta / sibi a domino Jesu
 christo multipliciter et inopinabiliter collata. Et pote quod sibi affuisset tempus
 peroptimum / quo sol qui prius fuerat in nubilo / sibi maiorem in modum per-
 fulgidus esset. In primis quippe de maximis periculis liberatum / per trophe-
 um sancte Crucis / quod sibi aureum in aere apparuerat / non modo liberatum
 sed et victorioso / magnum de tyranno reportasse triumphum. Preterea sibi in
 visione nocturna / apostoli christi petrum cum paulo apparuisse / qui eidem op-
 timum recuperande sanitatis consilium contradidere. Postremo post adep-
 tam sanitatis gratiam / se vna cum omni populo Romano visibiliter Saluato-
 ris Imaginem miraculose / parietibus effigiatam vidisse / in Basilica sancti Jo-
 annis baptiste / a se nuperime extracta. Alia atque alia quum plurima / ipsi geni-
 trici sue / Augustus sibi contigisse prodigia et miracula contulit. Quibus audi-
 tis grauissima mater vehementer obstupuit / et quodam mirabili gaudio stetit
 attonita / ac vox confestim inbesit faucibus / interque metum et leticiam / cogitatio-
 nibus varijs nutare cepit. Aderant tum cum plurimi eruditissimi hebrei / Ade-
 rat et sanctissimus pontifex Siluester cum innumerabili multitudine populo-
 rum / quum hec ab Augusto serio genitrici Helene recitarentur. Morque de fi

de britania
 Insula.

Helena ro-
 mam venit.

de diu multumq; disceptatum est: Siluester autem pontifex hebreos calumniatores esse ostendere volens/ q; christianos ratiōis expertes/ sed fide sola persuasos/ nihil omnino probare posse asseuerabant (cauillationibus omnibus abiectis) certas et appertissimas de christiana fide mor attulit probationes. Pluribus quoq; ac perspicuis argumentis probauit gratiam dei/ ac celestia beneficia/ per dominum nostrum iesum christum filium dei saluatorem nostrum/ christianis esse collata. Dixit enim audite me inquit o iudei et qui astatis omnes/ sermo et predicatio nostra non est (vt noster ait apostolus) imperuasibilibus humane sapientie verbis/ sed in ostensione spiritus et virtutis: et rursus: Sapientiam loquimur inter perfectos: Sapientiam autem non huius seculi/ neq; principum/ qui destruuntur/ sed loquimur sapientiam in ministerio absconditam. Preterea: sufficientia nostra inquit ex deo est qui nos et idoneos fecit ministros noui testamenti/ demuz Siluester pōtifer astātibus/ Augusto filio videlicet et matre/ ac innumerabilibus sapientissimis viris/ quum obiectis iudeorum diu et rationabiliter/ atq; sapientissime eos confutasset. Ostēdit maiores nostros/ quum diu demonum cultus tenuissent/ attendisse iudaycas scripturas/ pro quibus/ ipsos cultus pristinos abominauerunt et spēcuerunt/ a quibus quous plurima christiane religioni consentanea collegissent/ nihilominus ipsorum iudeorum ceremonias et viuendi modum imitari noluerunt. Sed ne viderentur ipsa sua dicta aliter ase confecta/ q̄ si tam ipsa q̄ a maioribus suis ipse accepisset q̄ iudeorum priscas virtutes/ in medium/ vt omnibus paterēt/ ante oculos omnium preposuit/ vt et simul sue disputationis et argumentationis virtus extaret. probauit q; per ipsam iudeorum scripturam/ fuisse ab erroribus pristinis christianos liberatos: probauit quoq; plurimis rationib; que ratione/ iudeorum scripturas christiani admirantes/ illorum vtram nihilominus recusare voluerint. Postremo ipse diuus pontifex Siluester/ ipsis iudeis ostendit/ que fuisset ratio euangelij: et quis proprie atq; sincere diceretur christianissimus: et nec gentilium/ nec iudeorum/ sed noua quedam ac vera religio ab ipso saluatoris nomine appellata. Intulit enim ipse pōtifer corā omnibus astantibus (et quidem stupentibus) priscas omnium et primas theologias/ per singulas nationes/ et regiones ciuitatesq; diuulgatas/ atq; probas omnium sapientium philosophorum/ de dijs/ et de constitutione mūdi oppiniones. Ex quibus quidem apertissimis rationibus cognoscere potuerunt/ recte ne/ an non christiani/ iudeorum ritum spernere debuerint. Quibus ex rebus/ quum iudey quid responderēt/ ignorarent. Sanctissimo Siluestro cesere/ ac christianitatis/ iugo colla submiserūt. **H**elena autē/ quum ex iudeorum lōga consuetudine/ aliquid qualem de scripturis diuinis notionem haberet/ nec hebreorum linguam ignoraret: q̄stiones diuo Siluestro de scripturis proponebat/ et causas et ratiōes multarum scripturarum exgrebat. At ipse/ nō modo de scripturis diuinis/ sed et de ministerio sacratissime trinitatis efficacissime cā/ ac ceteros oēs istruxit. Declarauit. n.

Siluester iudeorum.

Trinitatis optima.

genuit. Non autem tenerent quamuis dicatur genitum a patre filium/ diuina
 z ineffabili generatione/ ei aliquod esse ascribendū tempus/ sed nec patrem ali
 quando cepisse/ nec filium: Esse v̄o spiritum sanctum/ etiam verum deus ex pa
 tre procedentem/ equalem per omnia patri/ z filio/ potestate/ voluntate/ eternita
 te/ z substantia: Nec esse in trinitate aliquis prorsus gradus: nihil quod infe
 rius superiusue dici possit/ sed tota diuinitas sui perfectione equalis est: vt ex
 ceptis vocabulis/ que personarum proprietatem indicāt/ quicquid de vna per
 sona dicitur de tribus dignissime possit intelligi. Dicebat autē patrem/ z filiū/
 z spiritū sanctum in substantia vnum esse/ sed personis z nominibus tantū
 modo distingui. Docuitq; filium dei/ qui absq; initio eternitatem cum patre z
 spiritu sancto possedit/ in fine seculorum/ perfectum nature nostre hominem/ su
 scēpisse ex maria semper virgine: Et ipsum quidem passiones hominum a deo
 suscepisse docuit/ vt diuinitas permaneret impassibilis. Passū vere docuit dei
 filium/ nō putatiue/ omnia que scriptura protestatur/ videlicet esuriem/ sitim/ las
 situdinem/ dolorem/ mortem/ z cuncta huiusmodi. Deinde ad imitationem chri
 sti/ interpretatus est: omnes scripturas/ incipiens a Moysē z omnibus prophe
 tis/ z scripturis que de christo scripte erant/ in quibus apertissime ostendit/ ne
 cesse fuisse/ ad salutem nostram christus pati/ z resurgere/ z ita intrare in gloriā
 suam. Docuit demum/ vnum esse cunctis baptisma: quod quidem isdēz sacra
 menti verbis in infantibus/ quibus etiam in adultis dicebat esse celebrandū.
 His z alijs per multis documentis/ permota virago sapientissima Helena re
 gina/ cuz omni populo atq; etiam iudeis ipsis cum propheta Dauid/ dulci me
 lodia cantare cepit. Quemadmodum desyderat ceruus ad fontes aquarū ita
 desyderat anima nostra/ ad te deus/ Atq; ita de Egypto tenebrarū regina cū
 suis recedens/ interfecto pharaone in aquis suis/ per sacrum dei baptismūz tā
 dem dei munere/ accessit ad patrem z filium z spiritum sanctum: Pro quo/ sta
 tim/ omnia excelsa domini/ z fluctus ipsius/ z fluminis impetus/ qui dei ciuita
 tem letificant/ super ipsam z suos transiere. Suscepto itaq; ab Helena z ei⁹ vni
 uersa familia pene innumerabili baptismi sacramento/ quanto gaudio quātaq;
 leticia vniuersa/ neduz romana ciuitas/ sed totus pene mundus exultauerit/ ad
 explicandam eius magnitudinem/ z Tulliani ingenij certe exiccaretur fluui⁹.
 Quicquid cogitare potest animus/ quicquid lingua explicare non potest/ in tē
 pore illo factum existimare debemus: Certatim in oscula omnes ruuebant: z pre
 gaudio christi/ non modo sanctus presul Siluester cum clero/ sed sanctissimus
 Augustus Constantinus flere non desistebant. O bone iesu q̄z faustus fuit il
 le dies/ quidq; illud/ in illa vrbe iam sancta exultationis fuit. At illa postmo
 dum/ quantum patiebatur sua regalis conditio/ magni ardoris fidei/ z humili
 tatis/ ac religionis documēta prebuit. Maluit enī (vt diuus refert Ambrosius)
 vt stercora reputari/ vt christum per humilitatem luctri faceret. Neq; eius mi
 sericordiam/ eius humilitatem/ sanctimoniaz/ z animi ardorez/ posset calamo ex
 primi/ sepius illud suo obseruabatur i ore. Et quomodo me redemptā arbitra
 bor/ si ipsa redemptio nō cernit⁹? Ego enim i aureis habito/ z christi redēptoris
 mei triumph⁹ in ruuinis: ego i quaz i tectis z crux christi i puluere. Unde re
 pēte z cōtra omnium opinionē/ cuz maximo comitatu hierosolimā nauigauit

Admirabilis
 leticia.

De Sancta Helena

Ubi multorum excepta fuit concursu. Presulabatur tum hierosolimis optimus
 Macharius vir fidelissimus / omnibusque virtutibus adornatus / cui hoc etiam
 accedebat / quod plurimum esset disertus / ac potens / in verbo / necnon / et multa eru
 ditione peditus. Is quum causam / aduentus tante regine intellexisset / inenara
 bili quidem lussit ex exultant tripudio / quum viaduerteret / et videret iam tan
 dem cofutaram et oino delectam tyrannorum accerbissimam peruersitatem. Ips
 autem sanctum hoïem helena regina / rebus in oibus secum adesse voluit: atque
 eius consilio / negotia cuncta peregit. Ita sancta helena volens executioni man
 dare / id pro quo in Syria adnauigauerat: quuz loca sancta lustrasset / ad Sol
 gota locum peruenit. Ibiq; consistens / ait. Ecce locus pugne / vbi est victoria?
 Quero salutis mee verituz / et non inuenio. Tccirco hec helena dicebat / quia per
 difficile id fieri videbatur / quod antiquis persecutoribus / eo in loco / veneris simu
 lacrum fuerat defixum / vt christiani accedentes adorationis gratia / ipsam vene
 rem adorare vidrentur: ac compelli dicerentur. Et ob hoc derelictus et infre
 quens ac pene obliuioi datus fuerat locus. Ab incolis perquirat. Illi iudaz iu
 deum soluz locus scire protestantur: id quippe iudeorum quippe mos est / vt si
 milia parentes indicent filiis suis vt ad memoriam i posteris sic trāsinnat.
 Judam itaq; helena apprehendere fecit / illiq; et mortem et felicitatem propo
 suit. At ille in carcerē coniectus / veritus ne obrucaretur / eidem mor Caluarie
 locum ostendit. Caluarie locus ideo dictus: quod ibidez primi parentis nostri
 perhibentur Caluarie condita: vt postmoduz christi sanguis de cruce stilado /
 ipsius nostri prothoplasti iacentis / peccata dilucrentur. Ad eundem igitur lo
 cum Caluarie / quuz Regina seta peruenisset / videns ibi cuncta profanata et pol
 luta igemuit in altum: deinde ruderibus purgatis / tres con cofuso / reperit cru
 ces. Sed obturbabat reperti muneris leticiaz / vniuscuiusque crucis idiscerta p
 prietas. Aderat quippe et titulus ille qui grecis / et latinis / atque hebraycis litte
 ris a Pilato fuerat scriptus. Sed nec ipse satis euidenter / dominici prebebat si
 gna patibuli. Hic iam humane ambiguitatis incertum / diuinuz flagitat testi
 monium. Accidit ea in vrbe primariam quandam loci illius feminam / graui e
 gritudine confectam / seminecem iacere. Macharius de quo supra dictum est / il
 lius ecclesie erat episcopus. Is vbi cunctantem reginam atque omnes pariter
 qui aderat videt. Affert huc inquit / totas que reperte sunt cruces: et que sit que
 dominum portauerit / nunc nunc aperiet nobis dominus. Et ingressus cum re
 gina / pariter et populus ad eam que decumbebat feminam / defixis genibus / hu
 iusmodi precem profudit. Tu domine qui per vnigenitum filium tuum salutē
 generi humano per passionem crucis conferre dignatus es: et nunc in nouissi
 mis temporibus adsperasi in corde ancille tue perquirere lignum beatum / in
 quo salus nostra pependit: ostēde euidenter / ex his tribus / que crux fuerit ad
 dominicam gloriā / vel que fuerit ad seruile supplicium: vt hec mulier que se
 miuua decumbit: statim vt eam lignum salutare contigerit / a mortis ianuis
 reuocetur ad vitam. Et cum hoc dixisset / adhibuit primo vnam ex tribus / et ni
 hil profecit. Adhibuit secundam: nec sic quidem nihil actum est. Et vero ad
 monuit tertiam: repente apertis oculis mulier consurrexit. Et stabilitate viriū
 recepta: alacrior multo quam duz sana fuerat / tota domo discurrere / et magni
 ficare dñi potentiā cepit. Tū regina voti copos effecta / tāta leticia et exultatiōe

Machari
 us hieroso
 limoz eps.

Caluarie
 locus qz di
 ctus est.

Oratio sā
 cti macha
 rii.

Mirabilis
exultatio
regine cir-
ca crucem

vna cū oib⁹ perfusa fuit/ vt vix vllus loqui posset. Siatī aūt regina eo gaudio repleta/ nullo sue dignitatis habito respectu/ ad crucē cū lachrymis pstrata/ q̄i dñm presentem cerneret adorabat/ exosculabatur/ ⁊ quasi sitiens/ aquas desiderās fideli ore labebat/ atq; verbis hebraicis clamabat/ ⁊ dicebat. O crux que spes vnica hoc iuentionis t̄p̄re/ auge nobis iusticiam/ reiq; dona veniā. O arbor decora ⁊ fulgida/ ornata regis purpura/ electa digno stipite/ tā sācta mēbra tangere. O bona crux/ que decorē ⁊ pulchritudinē de membris domini mei suscepisti/ iam tādem ⁊ me peccatricē suscipe/ ⁊ illi me redde/ vt p̄ te me recipiat: qui per te me redemit. Quid ibi lachrymarū/ quātū gemitū/ quid doloris effuderit Helena regina/ cūcti testes erāt/ qui aderāt/ testis ⁊ ipse dñs/ quem rogabatur/ vt ignosceret. Judas autē predictus iudeus/ mor ⁊ ipse/ a sc̄to ep̄o Machario baptizatus Eyrachus (mutato noīe) est appellatus: postea christi martyr p̄ Julianū apostataz effectus fuit. At regina eo ī loco ī quo sanctā dñi Crucem reperat/ per magnificū t̄plm̄ ambitione regia cōstruxit ⁊ multa munera pretiosa cōdonauit: Clavos autē quib⁹ corpus dominicum cruci fuerat affixū ad filiu⁹ detulit. Ex quib⁹ ille frenos cōposuit/ quibus ip̄selio vteret. Idq; frenū/ a diuo ambrosio mediolanēse ep̄o/ diuinitus repertū/ magna cū reuerētia/ ī eminentiore cathedralis sue ecclesie adhuc seruatur. Ex alijs duobus clauibus/ Saleam nihilomin⁹ belli vsibus aptā fertur armasse. Ligni vero ipsius salutaris partem p̄ mediū sectū detulit filio atq; tabulam puaz tituli pilati similiter filio romā detulit/ que nouissimis diebus/ etiā rome reperta est. Partem vero reliquam tectis argenteis mirifice conditā/ in loco dereliquit. Reliquit preterea ibidem regina venerabilis maximū/ sui religiosi animi īditium. Virgines ibidem deo sacratas inuitasse ad prandiu⁹ phibetur: ⁊ tanta eas curasse deuotione dicitur/ vt indignū crederet/ si famuloz vteretur officijs. Sed ipsa manib⁹ suis famule habitu succincta cibum apponeret poculū porrigeret/ ⁊ aquā manibus īfunderet. Et regina orbis ac mater imperij/ famularum christi/ se famulam deputaret. Hec quippe hierosolimis gessit. Helena aūt postmodū/ quūz cūcta terre sancte loca/ omni cūz reuerentia cōlustrasset/ ⁊ multam ecclesijs/ ⁊ christi pauperib⁹ atq; conseruis eius pecuniā distribuisset (tenuerat enim eaz/ eisdes in locis diutius fixa fides ⁊ quoddā iam iueteratum sc̄torum locorum desiderium) versus Romam statuit remeare. Preparata igif classe/ sanctissimūz ctucis pignus/ ī pupi seu trireme regia/ in qua ipsa degere constituerat/ collocari iussit: postea cum reliqua classe romā versus ad nauigās/ repente ipsi regine ⁊ cruci domini/ īniuerse ciuitates/ quibus/ illa cum tanto thesauro appropinquabat/ alie dona ad uite sustētationē necessaria/ alie thura ⁊ cereos/ quos circa sc̄tām incenderent crucem/ certatim mittebāt. Serēbatur itaq; sācta crux ī magna emīnētiq; trireme/ regia pompa perornata. Aderāt preterea plurimū/ ⁊ pene innumerabiles cuiuscumq; ordinis ⁊ professionis/ sancti homīes: qui die noctuq; incredibili deuotione/ atq; vocum suauitate/ sacra celebrabant officia/ ac sacros canebāt hymnos: atq; ipsi (vt ita dixerim) triremis remiges/ tanta cum iucunditate/ ciebant fluctus/ vt remorum pulsu sanctorum hominum carminibus ⁊ hymnis respondere viderentur. Eum vero prope Romam tandem p̄sopero cursu applicuisset regina/ Augustus Constantinus eius filius/ audito Sancte crucis aduentu/ atq; ipsius sancte Genitricis sospi

De sancto
Eyricho.

Clavos xpi
qui medio/
lani habet

Maxima
sancte lbe
lene humi-
litas

Cruc de//
fertur cum
pompa

tate, nullā morā iterponendā esse putauit/ qn cūctis sepositis negotijs (p̄us tñ
 premiffis apparitorib⁹) ⁊ ipse quū multo comitatu obuiā cōcesserit: atq; multi
 tudo Romani ppli/ que extra urbē frequēs cōuenerat/ vbi Augustus humilē/
 ablectus, pedibusq; discalciatū/ ac lachrymis pfusus cōsperit/ ingenti principis
 religione pmota/ clamores ⁊ vlulatū ingentē edidit. Crux deinde cū multa pro
 cessionis pompa itra urbē delata / a matre filio Augusto cōdonata ē. At con
 stantinus tādez ecclesia Rome sub titulo scē Crucis in hierusalem cōstructa/
 ipsam sanctā crucem/ i eandē venerabiliter collocauit. Ac p hoc dicē ausiz He
 lenam marinā fuisse feminā ⁊ multo plus iuenisse/ quod ipatori filio cōferret/
 q̄s quod ab ipso acciperet. Fidez namq; quam i corde habebat/ etiā actione mi
 rifice erequit voluit. His itaq; ex sentētia peroptime gestis/ Helena regina/ qd
 reliquuz superfuit t̄pus/ ibidez sanctissime erexit ⁊ semp orthodoxe fidei accer
 rima protectrix. Et orphāoz ⁊ viduaz ac paupuz maximā curā gessit: quos tā
 ta psequēbas hūanitate ac charitate. vt merito oīuz mater appellaret. Quā do
 minus n̄ iesus x̄ps quuz ex stercore eleuasset nō modo cū principib⁹ seculi hu
 ius/ sed etiā cuz celestis glorie p̄ncipibus euerit/ que qm̄ se semp terre stercus
 humiliter existimauit ⁊ christo luchi facere p̄meruit. Demuz helena regina/ d̄
 deo deq; hoibus bene merita/ filio supstite Rome diem/ sc̄tissime obiit: vndeci
 mo v3 chālēdas iunias. Cui filius ipse Augustus mauseolū ex p̄phritico ex
 trui faciēs/ sc̄tm̄ corpus ibidez collocauit. Inter sc̄tāsq; merito collocata/ eo die
 eius ānua festiuitas celebrat. Sanctissimū aut̄ ei⁹ corp⁹ itegrū venetijs dela
 tum: ⁊ tēplo ⁊ mōasterio supbissimo ea in vrbe decoratū ē quo in loco maria
 etiā religione ⁊ veneratiōe a religiosissimis venerādīs q; p̄rib⁹ monacis/ mōtis
 olpueti nūcupatis: capsella ornatissima custodit.

De Helena adiabenoꝝ regina. cap. cxv.

Helena alia regina adiabenoꝝ Armenie puincie/ cla
 ra ⁊ i signis t̄p̄rib⁹ Elaudij
 p̄ncipis fuit: quā de indu
 stria hic collocādā distulim⁹. Nāc qp
 pe vt mltis ⁊ plurimis merit⁹ fuisse splē
 didā credā/ facit illd̄ pmagnificū faci
 nus: quod vnicū d̄ se posteritati reliqt
 ⁊ iosephus i vigesimo ātiquitatū scri
 bit. At̄ eiz iosephus idē/ ipsaz reginā/
 vna cuz filio Iazate/ hierosolimā deuo
 tiōis t̄pli causa/ p̄perasse. Monobazus
 aut̄ adiabenoꝝ Rex/ hāc helenā sorore
 suā amore capt⁹/ duxit (quū eēt gētilis) vxore: Que dū ex eo/ h̄et i vtero/ p̄tigit:
 vt dū ea dormiēte sup vētrē ei⁹ manū ponēt/ p̄ soporē quādā vocē subito audie
 rit: p̄cipiētē vt manū d̄ vētre ei⁹ auferret/ ne is̄ati ei⁹ nocumētuz is̄ferret: qm̄ deo
 prouidēte: ⁊ principiū ⁊ finē felicissimū essz possessur⁹. Qua voce pauefact⁹/ re
 pēte p̄surgēs: hec vxori dix. Et natū filiū iazatū nūcupauit. Hanc at̄ filio/ p̄cetēs
 filiis p̄ rex maxiaz duotōez ⁊ amorē mirifice ipēdebat: p̄ q̄ re/ n̄ p̄uā s̄z suoz
 iuidiā sustiuit: eo q; p̄ ipz cetis p̄pōēt: Nū vit⁹ p̄r/ ne idē iazates aliqd ex odio

confratrū aliquando sustineret/illuz multis munerib⁹ sarcinatū/ ad Abeneri-
gum/in castro passiz reges trāsmisit: comedās ei nati salutes/ At rex ille/cuz il-
luz libāter excepisset illi ad amoris iditiū filiā suaz vxorez tradidit. Pōauitqz
ei prouinciā et qua quot ānis ml̄tos percipet prouētus. Demuz ēt moriēs/ci-
dem legauit Cārozū prouinciā/terra admoduz fertilis/iqua adhuc erāt quedā
reliquit arce Thoe. Ipsuz autē reges / Helena mater/ cernēs reb⁹ in oībus fore
perbeatū/ z pacifice gubernari/desyderiuz eidem icessit hyerosolimā ciuitatem
inuisere/atqz tēpluz cunctis hoibus famosissimuz adorare/ z meo pacificas ho-
stias pferre. Ob quā rem/filiō supplicauit. Qui matri p benigne ānuens/multā
itineris preparationē fecit: profecta/itaqz regina vna cū filio rege hierosolimam
cuz innumerabilib⁹ pecunijs/hierosolimitis nō paz profuit . Erat tū vniuersa
ciuitas maxia rey surmētarie egestate oppressa. Ipsa qppe populoz miseratio
ne p̄mota/eos oēs ante alia bono eē aio iussit. Missisqz cōfesti nauib⁹/ex alexā
dria z Eypzo frumēti copiā permaximā i hierosolimā deuehere fecit/ z indigē-
tibus p̄muz alimēta illa diuisit. Suus autē fili⁹ z ipse multā pecuniā p̄matib⁹
hierosolimoz destinauit. Et alia multa bona ipsi p̄ncipes/ vrbi hierosolimitae
p̄stiterunt. Postea patrios ritus relinquētes iudaicis solemnitatibus obedie-
runt: postmodū ad apostoloz predicationē conuersi/ christi fidez susceperūt.
Qua cōuersa multo magis christi fidelib⁹ qui hierosolimis erāt subuēit z quot
tidianos oīb⁹ sumptus ex bonis suis mitra liberalitate quādiu sterilitas fuit
exhibuit. Nec vlla expte circa oportunitates cōtinue affluētius man⁹ retraxit.
Equidem mirabile dictu/ z i muliere longe mirabilius: q̄ si homini cōtigisset.
Pulcz equidez facinus/ z magnificū fuit pietatis op⁹/ z oībus certe p̄conijs
extollenduz/idigentib⁹ tam munificentissime auxiliuz etiā vltro prebuisse/atqz
ita Helena hec regina suis substātijs bene se vsam fuisse ostēdit. Demuz quuz
Zazates eius filius i regno suo diem obiisset/eius ossa magna cuz pompa pijē-
tissima mater hierosolimā defferri fecit/ z in mausoleo qd ipsa mater tribus p-
cul stadijs ab hierosolimis cōstruxit/sepeliuit/post mortez aut filij/quuz ad re-
gionez Adiabenoꝝ rediisset/nō multo tempore superuixit: verū Monabasus al-
ter filius rex/ z ipsa ossa defūcte matris/mittēs hierosolimā sepelliri precepit in
mausoleo filij. Ac sic hec pijentissima femina sibi dignuz memoria peperit mo-
numentum. ¶ De apostola hyberozum muliere optima. cap. cxvi.

Postola hyberozum seu
Georgianozum quos nūc
pleriqz scotos esse credūt/
Constantini magni Euo-
dum esset apud easce gentes captiua/
z ingenti virtute z sanctimonia precla-
ra/eam gentem suis miraculis ad chri-
stum conuertit:huius autem sancte ca-
ptiue deperditum malignitate fortu-
ne nomeu/ z parentum/ atqz patrie sue
noticia forsitan aliquantulum decoris
meriti suripuisse videbitur: verum an-

requam vltra mea progrediatur oratio / huiusce gentis prouincia aliquid di-
 ferendam est / quum sit memoratu dignum . Hyberia itaqz est a sye minoris
 insignis prouincia : sub Are pontico constituta / 7 hyrcano Mari proxima / Al
 banieqz prouincie / estqz vt quibusdam placet / vnum 7 idem / quum Ibernia
 insula / que versus occasus Britanie prima est / q̄ ab aphyrico i boreā porrigit . 7
 qm̄ partes partes hyberia p̄spectant hyberia Iberina dicta ē . Sētes ibidez fe-
 rocissime 7 bello aptissime inesse dicūt : quuz robustissimis sint mēbris 7 elato
 similiter corpore / atqz igenio celebri / ac lingue facilitate plurimū p̄stare dicant .
 In ea igit̄ puincia : vt p̄tolome⁹ refert / p̄cipue ciuitates sūt / armatica / agina / su-
 ra / 7 varica / ibidez . Euis rara / 7 anguis nullus / atqz apis nulla reperit̄ . Ad apo-
 stolā aut̄ redeātes cui⁹ nomē seu scribētūz desidia seu ānositatis vitio / quū no-
 bis subtractus sit / 7 qdez indigne dixeris / quuz nō vulgari facinore mereat̄ / in p̄-
 cipuā efferrī gloriā . Sz postqz iuidētī fortune / sic visus ē / tñ qua poterim⁹ arte
 conabimui i noiataz eā / p̄ virib⁹ digno p̄cōio / tanqz bene meritā / i memoriam
 postēitati dducē . Apostola igit̄ hyberorum captiua adolescentula fuit / sz neqz
 quicpiā sue originis (vt p̄missus ē) posteritati relictus ē . Sane si opa dñi i p̄uer-
 sione hūani gēis ex gētilitate ad xp̄ianissimū i sp̄icere voluerim⁹ : qd̄ annositas
 abstulit / pro pre restitutū videbim⁹ : eā . s . ex humilib⁹ / i finisqz parētib⁹ fore pro-
 ductā . Sic etēz apostolus dixit . Infirma mūdi elegit deus / 7 ignobilia atqz cō-
 tēptibilia vt fortia quēcūqz cōfundat . Ipsaz igit̄ eo tpre / eā gētez infra scriptis
 miraculis ad xp̄z p̄uertisse / 7 fidez futuri regni suscepisse p̄stat . Erat at̄ ea ipsa
 Apostola apud Iberos i captiuitatez posita . Que nihilomin⁹ quū pudicā apd̄
 eos duceret vitā / 7 dies noctesqz i oīones cōsumeret / admiratiōi barbaris erat .
 Et quid sibi hoc velit curiosius ab ipsa p̄quirere ceperūt . Illa vt res erat / sim-
 pliciter ita se suuz deuz colere rñdit / q̄ christus essz . Nichil ex hoc amplius ad-
 mirati barbari / qz nouitate nois / mulierculaz in honore habuerūt . Mos gētis
 erat paruulos quū egrotarent / p̄ vicinas domos / a matrib⁹ circūferri remedia ex-
 quirentibus . Eūqz mulier quedaz nobilis paruulus suuz per oēs circūtulisset
 ex more : nec aliquid remedij cunctas domos lustrādo cepisset : venit etiā tanqz
 ebria doloris ad captiuā : rogādo / vt siquid remedij sciret i pendere dignaret̄ .
 Illa se humani quicqz scire testata est . Sed deuz suuz christus quez colebat /
 desperataz ab oībus salutez sibi conferre confirmat : paruulumqz cilicio suo su-
 per iponēs / 7 orationez ad deuz suuz sūdēs / mor ifantez sanū matri reddidit .
 Impleuit euestigio vrbem facti rumor / 7 ad reginas perlapsus est : que dolore
 quadaz afflictā i desperatione maxima erat . Rogat ad se captiuaz deduci . Illa
 ire abnuit / ne presumeret amplius qz fetus sinere videre . Ipsa se regina defer-
 ri ad captiue cellulā iubet . Quaz similiter supra cilicium suuz positā / inuocato
 christi nomine / illico post precez suam / 7 alacriorez fecit exurgere / christumqz
 deuz esse / deiqz sūmi filius qui salutem hanc cōtulerit docet eumqz quez sciret
 sibi auctorez / sue sciret esse incolumitatis 7 vite / comonet iuocanduz . Ipsuz nā-
 qz esse / qui 7 regibus 7 regna distribuat / 7 mortalib⁹ vitam . At illa euz leticia
 domum regressa / marito regi percunctanti causam taz subite sanitatis aperuit .
 Qui cum pro salute cōiugis / letus mlieri munera deferri iuberet : illa horū i-
 q̄ / o rex nihil captiua dignat̄ : auz despicit / argētū respuit / ieiunio q̄i cibo pascit̄
 Hoc solū ei mūeris dabim⁹ / si eū que me illa iuocāte sanauit xp̄z dñm colam⁹

Hyberie de
scriptio

Ad hec tūc rex segnior fuit: interim distulit: sepius licet ab vxore/comonit⁹: do
nec accidit quadaz die eo isiluis venante quū comitib⁹ suis: quūq; accessiss/
cohorta subito tēpestare/ita tenebre cūcta operuere/ vt nec ipse comites cerneēt
nec cerneret ab illis/ignarus qd ageret: promissiōis cōiugi facte recordat⁹ illi
co est. Chriſtūq; rogauit/vt si deus esset/tātis euz periculis liberaret. Nec mo
ra/dies reddita mundo ē. Et rex icolumis ad vrbē perductus ē. Qui regine q̄
gesta erant miraculi loco exposuit. Euocari iam iāq; captiuā iubet: z colendi
ritum/vt sibi tradat exposcit:nec se vltra alium deuz q̄z christuz veneraturum
esse cōfirmat. Adest captiua iam spū sancto repleta christuz deuz esse mirifice
docet: supplicādi ritum/venerandiq; moduz/reiicere oīno idola/atq; alia oīa
ad salutem necessaria i quātuz aperire femine fas erat optime pādīt. Fabrica
ri tñ prius ecclesiā monet/formāq; describit. Igitur rex totius gentis sue popu
lo cōgregato rem ab initio que erga se/ac reginā gesta fuerat exponit. Fidemq;
edocet: z nunduz sacris inītiat⁹ fit sue gentis z ipse apostolus. Credūt viri per
regem/femine per reginā. Eūtisq; idez volētibus/ ecclesia extruīt instantissime: z
magni quidē opis. Et eleuato pertinaciter muroz ambitu: tempus affuit: quo
columnne collocari deberent. Eūq; erecta p̄ma z secūda/vētum fuisset ad tertiā/
cōsumptis oībus machinis/ z bouū hoīumq; virib⁹/quū media iāz iobliquuz
fuisset erecta/ z pars reliqua nullis oīo machinis erigeref repetitis secūdo z ter
tio ac sepi⁹ viribus/nec loco quidē moueri attritis oīb⁹ potuit. Admiratio erat
totius populi/regis aīositas bebescebat: quid fieri deberet/oēs simul latebat.
S; quuz iteruentu noctis oēs recessissēt/sola apostola captiua apud ecclesiāz
in oratiōe pseuerauit. Postea die prima luce redeūte Rege z populo pene vni
uerso/colūna reperta est supra basim/i aere suspensa/quātuz esset vnius pedis
spatiū pendēte. Tum oēs populi cōtuentes/magnificauerūt deuz. Verāq; om
nes regis z captiue fidez recognouerūt: z presertim presentis miraculi fidei te
stimonio: quib⁹ mirātib⁹ atq; stupētib⁹ columna supra Basim suā sensim/nul
lo proisus cōtingēte/deposita ē: z sūma libratiōe descendit. Post hec reliquus
colūnaruz numerus/tāta cū facilitate erectus ē/vt que superfuerāt oēs ipsa die
collocarētur. Perfecta itaq; ecclesia/ z populi fide p̄firmata/suadente captiua/
totius gentis legatio/ad ipatorē cōstātinuz magnuz mittitur. Res gesta expo
nit/ z sacerdotes expetūt/q̄ ceptū erga se mun⁹ expleāt. Serūt p̄stātīnū nō min⁹
hoc nūtio letatū/quā gētes plurimas Romāo ipio icognitas/ z ignota regna vi
cisset. Qua pp hyberis iucūdissimo vultu satiffecit/ z magno illos dignos pre
conio eē censuit. Ruffin⁹ aut optim⁹ testis i decimo ecclesiastice historie hec
sibi Bachurium ipsius gētis Regem narrasse affirmat virū fidelissimuz/quuz
hierosolimif secū hūaniter degeret. Hyberes aut qui z georgiāi etiā hodie vsq;
christuz mirifice colūt/quāuis aliquātuluz procul ab apostolica sede veritatis
magrā/co/vt pius papa iquit/ quia barbaris circūfusi sūt gentibus/ qui eos nō
omnē euangelij puritatē seruare permittāt. Ea itaq; Captiua apostola/iā oīuz
mater virtutūq; oīuz certissimuz exēpluz/vniuerse Iberniz z hyberie effecta/ēt
spiranti adhuc/īpa natio/diuinos (si passa fuisset) voluissent istituere honores.
Mortua aut/in tam grādez apud eas gētes sanctitatis venerationē euasit/vt il
li facella nō nulla cōstruerēt/atq; illi/ea ipsa/que cūctis apostolis decantatur
oīo/ab acollis sacerdotib⁹ decāretur vs. Deus qui nobis p̄ btām apostolam

Grande
miraculus
recitat.

tuam. **M**. ad agnitionem tui nominis venire tribuisti: da nobis eius gloriã sem-
piternam: et proficiendo celebrare: et celebrando proficere. Per dominum iesuz
christum: Amen.

De sancta Mellania Romana matrona. capitulum. cxvij.

Mellania optima Romano-
rum seminarum matrona/
Marcelli quondam consu-
lis nobilissimi filia fuit. mu-

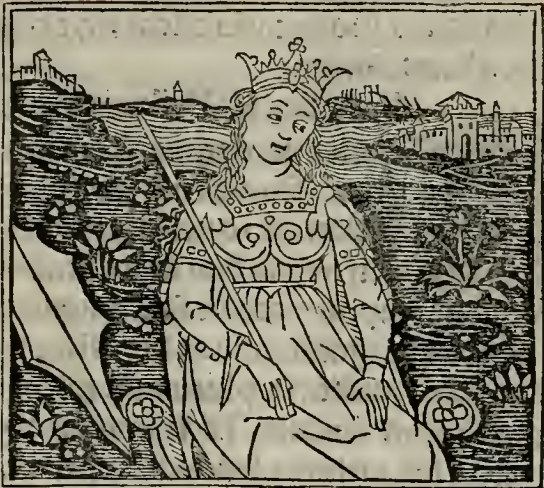

lier sane corporeo decore/sanctimonia/
moribus/magnificentia ac honestate et
laudabili pudicitia plurimum splen-
dida/quam sanctus Hieronymus ob
merita sue virtutis/sanctam appellat:
eo qd vere omnium virtutuz esset certa
nobilitas/cum qua idem beatus Hie-
ronymus optabat indie iudicij partes
habere/anno anarali christiano septi-
mo et septuagesimo/supra trecentessimum qui erat decimus imperij Valen-
tinianni annus Urbano vnico filio vrbs rome prefecto relicto Hierosolimam
propter christum ad nauigauit. Abi tanto omnium virtutum precipue humi-
lilitatis miraculo omnibus extitit. vt Tecele nomen accipere meruerit. Hec et-
enim preter ea que dicta sunt. videlicet nobilitatis insignia/suo euo castimonie
et humilitatis ac meritis/ceteris fuerit proponenda romanis/cuius actum vni-
cum memorabile ac quasi incredibile retulisse/ad eius omnem vitam cogno-
scendam/eiqz claritatem meritam impendendam/sat erit. Refert idem diuus
Hieronymus inter cetera/de eiusdem ardoris et fidei monimenta. Quod ca-
lente adhuc mariti corpusculo/nec dum humato/illam geminos mire expecta-
tionis et future probitatis amisisse filios: Quo quidem crudeli nuntio/tamqz
mente alienata/non sparsit crines/nec vestem lacerauit: aut pectus percussit ex
more seminarum huius seculi: sed siccis oculis/stetit immobilis/et ad pedes ad-
uoluta crucifixa/quasi ipsum manibus teneret/aruisse dixit. Hunc mi domine
iesu christe inquit tibi expeditius seruitura sum/quia tanto me leuasti ho-
nore. Et vt omnia prorsus mundane stoliditatis calcaret/ornamenta/contem-
ptis innumerabilibus facultatibus/et Urbano predicto filio quasi derelicto/
crucem domini quodam pietatis inditio leuauit: et magisterio atqz doctrine
diui Hieronymi inhesit: Qui ob numerata sue sanctitatis eam informandam
insecepit. ac omni cum veneratione/quo aduixit/illam excolluit. Et illa posses-
sione omni sua quam tunc habebat ipsi suo Urbano vnico filio concessa/do-
mini misericordiam continuis diebus/ieiunando/et lugendo/in cinere et Elli-
cio squalida et humilis/deprecare non destitit. Et pro consueto mundano can-
tu psalmos/proqz dulci et vano eloquio/ euangelia delegit/atqz pro delictijs/cō-
tinentiam/ac pro suauis vite ieiunium toto tempore vite sue accepit. Atqz ita in
isto optimo viuendi modo tandem apud Bethleem immaculatam christo red-
didit animam.

De Nanea Egyptiorum regina. capitulum. cxvij.

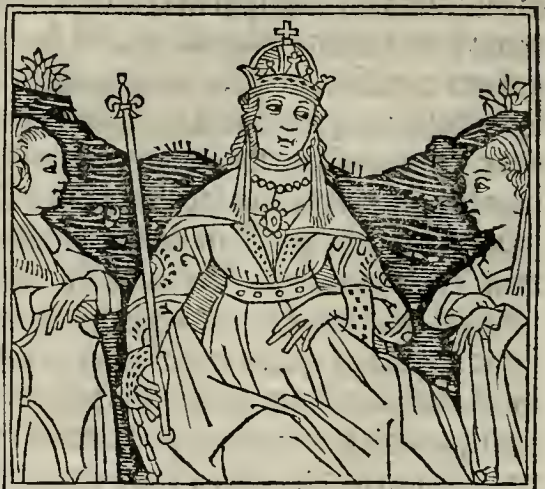

Mamea seu mania: q̄dā Egiptioꝝ iuuēcula regia/tpib⁹ Galētiniani Augusti fuit insignis/aqbus tñ parētibus gen⁹ durerit/annositas ⁊ parētuz ⁊ mariti nomia abstulit. Eā tñ a nobilissimis ⁊ magnis parētib⁹ genitā fuisse credēdū est/neq; ēt p̄stat eā vllā habuisse p̄lez. Hec itaq; defūcto marito/adeo īgentis fuit aī vt nō solū quas ei⁹ vir regebat coercebatq; natiōes/arte ⁊ ingenio regē p̄sumeret/sed ⁊ aī p̄stātia virib⁹ aucta/romanis bellū iplacabile indixerit/adeo/vt eisdē feruidabilis esse cepit. Quoz quū opes frequentib⁹ p̄lijs plurimū attriuisset:ēt Palestinoꝝ ⁊ Arabici limitis opida īsensissime vastauit. Cui⁹ quū pacē postea valens August⁹ ⁊ lucius heretic⁹ hūiliter exostularent:nō aliter eā p̄mittere voluit/q̄z Moysen heremitā sanctissimū/sue gēti in ep̄m designarēt:q̄d cū Luci⁹facere quā libētissime spopōdisset/conaretq; efficcē/Moyses sc̄tūis renuit dicēs. O luci/te certe xp̄iani oēs catholici ad meta la dānati/pq; varias īfulas relegati/atq; in carcerib⁹ trusi/arguūt. Quā obrez sc̄ito nisi eos liberos oēs iuste dānatos abire pmiseris/ tuas man⁹ ad me p̄se crādū nūq; iniicies. Quib⁹ verbis p̄mot⁹ Luci⁹ pōtifer seu patriarcha vna cū valēte Augusto/illico ep̄os oēs reuocauit. Atq; ita hoc mō p̄secratū Moysen/ regie obtulerūt pōtificcē:ac p̄ hoc romano īpio par ītegra reddita est. Hāc mulierez ferūt fuisse xp̄ianis fauorabilem/multaq; facioza īgenti aio gessisse/multaq; ciuitates vetustate collapsas istaurasse/ ⁊ de nouo p̄didisse:Quo at mortis genere aut quos habuerit successores nubili me legisse memini.

De Mamea Alexādi Augusti parente. capitalum. cxix.

Mamea alia multo dignioꝝ ⁊ splēdior Augusti ⁊ Alexādi augusti mater/lōge aī p̄dictaz fuit. Que circa annū dñi/ vigessimū supra ducētes simū ⁊ xp̄ianitatis titulo ⁊ īgenti eruditiōe/atq; alijs plurimis virtutib⁹ clarissima effulsit. Cui⁹ tñ p̄ris fuerit filia/nō iueni: Hec q̄ppe xp̄iana ⁊ pijentissima atq; iustissima adeo fuit femia/vt ne dū familias p̄ genitoꝝ suoꝝ/atq; impioꝝ romanoꝝ tāti filij Augusti honorib⁹ ampliauerit/ s; ⁊ xp̄ianas laudes mirifice euerit. Erat. n. vnicū oium virtutuz exēplar/q̄ non mō iusticiā coluit/s; ⁊ filiū Augustuz ita colere docuit/vt nemo vnq; d̄ illata ab eo iūria p̄quest⁹ fuerit. Procul. n. ase oēs pōpā/oēm q; ambitionē semp abiecit/nec vnq; muliebrib⁹ ornamētis vti voluit. Viroꝝ insuper doctoꝝ ⁊ illustriuz amatris adeo extitit/vt q̄z marie oratores ⁊ historicos

De Sacta Euphrasia Et Sacta Maria Egyptiaca

viros suis cōsilijs /z in comitijs /atq; curia habere voluerit: asserens historiā fo-
re /vtutis parētes /z vite magistrā. Illos iccirco p̄cipue diligebat /qm̄ ad ipellē
dos hoīes ad iustitiā ad prudentiā /ad ceterasq; vtutes p̄stare plurimū p̄cer-
nebat. Eḡit nāq; suo hortatu /z p̄silio vt Alexander August⁹ ei⁹ fili⁹ /innumera-
biles p̄decessoz suoz sordes lauaret /z iperij dignitates restituēt atq; x̄p̄z dñm
nostrū /velut p̄phetā sanctissimū excoleret: quē /z iter deos refferri voluit /z chri-
sticollas magna in veneratiōe semp habuit. Uñ /z ei⁹ dñi nostri iesu x̄pi /statuā
vna cū Abrae simulacro /sua i domo habere voluit. Sicq; rēpublicā xp̄ianam /
Mamea hec xp̄iana cōsilio maxie Originis viri optimi cuius familiaritate vsa
fuit /vt colapsam iam /reparasse dicatur. Tantis namq; virtutibus hec virago
insignita fuit /vt merito quasi inter sanctas refferri potueirit.

De sancta Euphrasia Alexadrina virgine. capitulum. cxx.

Euphrasia virgo Alexadrina femia vtique sc̄tissima /z
genere ac virtutib⁹ p̄claris-
sima / Theodosio sc̄iuzore i-
perate / circa annū saluē n̄re octuages-
simū supra trecentessimū. apud Alexā-
driā / i mōasterio deo p̄secrata /z maria
virtute abstinentie / ac miraculis inume-
ris clara /z iclita fuit. Hec q̄ppe Anti-
gonū quēdā noīe habuit p̄iez / Uiz sig-
dē /z genē ac dignitate atq; Augusti fa-
miliaritate felicissimū atq; genitricem
Euphrasiā religiosissimā feminā / vtique

timētē deū. Quib⁹ orbata / oib⁹ seclī facultatib⁹ p̄sus relicq; / p̄festi ad mōasteriū
se p̄tulit: vbi /z p̄ octo /z decē ānis qb⁹ sup̄iuit / icredibili abstinentia / obediētia /
hūilitate / māsuetudie / lōganimitate / atq; labore ip̄retermisse vsq; ad trigessimū
vite sue annū p̄māsit: Quib⁹ ita / gl̄iosissime expleq; / astātib⁹ abbatissa /z sorozib⁹
cūctis / sc̄tāz deo reddidit aīaz. Elite at hui⁹ sc̄tē v̄ḡis Euphrasie cursuz breuit̄
hic /z forte saltib⁹ poti⁹ (si dici p̄ōt) q̄z passib⁹ / p̄ festiatiōe ad finē dei munē vsq;
p̄durim⁹. Eius at sc̄tūm corpus a sorozib⁹ elatū / cū Euphrasia genitrice / eque
sancta sepellere.

De Maria Egyptiaca sancta. capitulum. cxxi.

Maria Egyptiaca olim pec-
catrice appellata / dein san-
ctitatis /z penitētie / ac pse-
ueratie optimū exēplū nū-
cupata / anno a natali xp̄iano septuages-
simo octauo supra trecentessimū / i pan-
te Galētiniano principe: quū septē /z
q̄dragita annis / mirabilē in deserto pe-
regisset penitentiā / chaledis Marci / mi-
grauit ad dñm: Hec q̄ppe in ip̄o vsq;
sue adolescētie primordio / isigni q̄das
floruit pulchritudie / q̄ aut ex vrbe aut

quib⁹ et parentib⁹ genita fuerit/ mīme me legisse memini: Sane ex quibuscunq³ parentib⁹ sit genita/ eā nedū iter claras hui⁹ seculi mulieres s³ potius sc̄tās/ ob inauditā illustrēq³ eius penitentiā/ q̄ decorā ei⁹ psonā censui distribuendā. Quāntū. n. ipsaz tāto oris decore/ ac toti⁹ corporis venustate enituisse/ vt sepe inuentiū falleret credulitas. Vex quū ad duodecimū etatis puenisset annū/ tāq³ tā luxui dedita/ iscijs parentib⁹/ vt infamē ducēt vitā/ Alexandria perit. Ubi in lupanarib⁹ oī se dedicauit ifami ludibrio/ et per septēz et decē p̄tinuos annos/ tāta vulgati corporis laborauit ifamia/ et id quidē/ nō vllī⁹ lucri grā/ s³ explede sue puriginis/ malet laborare ifamia. Nam ludi ebrietates/ et alia obscena oīa/ thesauri loco apud eā habebant. et oblata lucra/ quo ad se plures attrahēt amatores/ sepi⁹ recusabat. Cūq³ obscenā hmōi duceret vitā/ p̄tiguit vt multitudo maxima viroz ex egypto adorāde crucis xp̄i grā Hierosolimā pgeret et ascendēt. Tū illa velociter ad mare cursaz dirigēs/ vidit iuuenes plurimos in maris litore alios expectātes/ vt isensa nauī/ iter abriperēt: Dixitq³ illis. Ducite me quo ituri estis obsecro/ nequaquā. n. vobis inutilis futura sū: Que vbi nauim igressa est/ eleuat⁹ velis/ Hierosolimā versus nauigatū est. Ubi cū similia/ ymo p̄terit⁹ deteriora exercēs opera/ in multoz p̄ditionez ifanire nō recusabat. Verum vbi sc̄tē crucis adorāde solēnitas appropinq̄isset. vidissetq³ cōplurimos hoīes vndiq³ ad tēpluz p̄currere/ perit et ipsa/ sperās se cū alijs sacra igredi loca/ s³ cū se regijs atrius iungē vellet/ p̄ quas sacrū dñi t̄plm igressus erat: p̄ q̄s et salubris dñi nr̄i iesu xp̄i crux vidēda erat/ vit magno fletu cū labore appropinq̄re poterat: ceterisq³ igredientib⁹/ sola diuina eā phibēte/ vtute abingressu arcebat. et cū iterato igredi aniteret: oīs eius conat⁹ inanis fiebat: Pūq³ hec frequent illi cōtigisset/ defecta tā uirib⁹/ ita ut ne stādī q̄dez ei vtus inesset/ inquendē tēpli angulū seorsuz recessit/ tractās secū vñ hoc illi accidisset: itellerit tādez ifinita ei⁹ p̄p̄modū scelare/ eām p̄stitisse/ morq³ inse reuersa: ait. Quid o Maria pessima muliez quottidie inanib⁹ affligeris desyderijs: Quid capi pateris illecebrāz laqueis: Quid vltro falleris visco libidinū: Quid sciēs: vidēsq³ dolosis voluptatuz ifidijs/ se illaq̄as: Eijce tādē te misa/ eijce oīno iananes istos cogitat⁹: Af fuit enestigio de⁹ illi iplorātī/ et se orātez exaudiuit/ iuocātemq³ p̄sto affuit: Cepit itaq³ Maria tūc fleuē/ pectusq³ tōdēs genit⁹ lachrymasq³ affluēter effudit. Effigie itaq³ dei genitricis mox inspecta his v̄bis allocuta est. Obsecro te dñā mi/ q̄ xp̄s verbo genuisti/ iube mihi clausas patifieri regias/ vt vna quū alijs venerabile crucis lignū/ i quo carne affixus est de⁹: adorare valeā. Polliceoz dō tibiq³ genitrici sue nō āplius me polluere corp⁹ meū luxurie ignamentū/ s³ mox vt ipsam sc̄tām crucē venerata fuero/ eo loci p̄gā/ quo tu salut⁹ mee eā ingrediēdū duxeris. Vix hec effata fuerat/ eidē igrediendi t̄pli facultas facta est. Adorataq³ quū innumerabilib⁹ lachrymis dñi cruce/ eo regressa est vñ discesserat. Poplitibusq³ flexis: Tu mihi dñā dei genitrix inqt miserata es/ measq³ p̄ces haud repulisti: Per te merui vidē gloriā dei: Per te igif glouificabo dñz redēptorē/ penitentiā peccatoz misericorditer susipientē: Scio mi dñā scio/ me mltuz peccasse/ iccirco aiaduerto/ multū penitere necessariā fore. Jā tā t̄ps adest/ quo mea debeat suppleri p̄missio. Nūc igif quo tibi placet/ meos dirige gressus. demōstrāq³ mihi penitenti viā salut⁹. Protin⁹ audita est vox dicent⁹. Si iordanēz trāsieris saluaberis/ bonā q̄s iuenies requiē. De tēplo aut egressa/ tres tā

tūmodo panes et trib⁹ minutis q̄ ei in elymosinā collata fuerat/emit amnēq; nauicula trāsfretās/in vastā heremū perit: In q̄(vt p̄missus est) septē z q̄dragin ta annos cōmorata/decē z septē annis herbis tātūmodo agrestib⁹ vixit/nullus prosus hominē vnq̄ vidēs: Ab inde/ei⁹ cib⁹/pot⁹/vestimentūque/tātūmodo verbū dei extitit cui⁹ vita quātū deo accepta grataq; fuerit/hinc itelligi dat⁹/q̄ i deserto ipso degēs/ēt sacras litteras diuinit⁹ didicerit/z p̄pheticū spūz habere cōmeruerit: q̄ Zozime Abbati viro sc̄tissimo/monachorū suorū mores emēdādos admonuit. Aquo quū in deserto ipso ipsa sc̄ta femia/sacratissimū dñi nostri corpus suscepisset/cūctis terrenis p̄motiōibus exuta/ac pietatis p̄nis idu ta/euolauit ad iesuz vbi oīum tēptationū viuit securo: Ubi nullus ampli⁹ pōt sordidari flagitijs quoz vulnera simul cū morte/eo viuendi mō/pstrauit ac vicit. Euz iesu aut̄ Maria bec in celestib⁹ victrix triūphat/nō p̄fulgidis romanorū currib⁹ s; pijs virtutū opibus/ac sc̄tissimis p̄tinuisq; illis oratiōibus z lachry mis qbus mitē ipm̄/ppitiūq; reddiderat dñm: māsuetā illā faciē suā icunctos peccatores p̄uertēs/quū z peccatiuz miserē/z fluctuātib⁹ assistit: ac bono vt in deū sint aio hortat. Igit̄ z nos miseri peccatores ad hui⁹ femie exēplū ex hoc terrestri cenō surgere tādes poterim⁹ z mentis lumia/ad celos tollē debemus. Has ob res quū eius post mortē fuerint plurima signa z miracula/in famosā Maria egyptiaca euasit sc̄tis famā.atq; ille diuina officia singulis annis solēniter in chalēdas Martias celebrarētur/atq; Sacella z t̄pla plurima dicarētur. z Rome marie t̄p̄m/ex īgenti saxo q̄drato p̄structuz qd̄ ad Ara cā pōtis sc̄tē Marie positū est/quis gētiliū deoz fuisse tradāt/ipsi sancte Marie egyptiache adhuc d̄dicatū habet. ¶ De Blefilla vidua romāe sc̄tē paulē filia. ca. cxxij.

Nota pul
chre.

Blefilla Romanorū oīum mulierū nobilissima/sc̄tissime matrone Paule plis. z Eustochij virginis soror clarissimeq; viduita; exēplū/hoc anno q est nonus z octuagesim⁹ supra trecentessimū a natali xp̄iano/quū indelebile ac certissimū diuini amoris reliq̄set documētū/anno etat̄ sue vigesimo/Rome apud sc̄tām genitricē suā/de tenebris migravit ad lucē: atq; (vt diuus reffert Hieronym⁹) inter fidey īcipientis ardorez/p̄sumati opis/ percepit coronā: Quā sane adolescentulā ob nimia sanctitatē/innocentiā/ misericordiā/ castitatēq; atq; egregiā triū linguaz eruditionē/inter claras mulieres/ymo sanctas. merito cōputandā puto. Fuit etēz ēt maxime humilitatē/z parsimonie exemplū. Quippe/quū in ipsa sua florida adolescētia/ppotentē maritū nobilissimūq; amisisset: cūctis ad exēpluz matris/ardētissima fide/ crucis verituz leuauit vt magis amissaz virginitatē q̄z/mariti dolere vidētur interituz. Maritali igitur Blefilla vinclo absoluta/nihil ei poti⁹ fuit: q̄z se ita humili/ita cōtēpto habitu deicere. vt inaudituz p̄pe illi seculo fuerit humilitatē exēplum Et sicut antea monilib⁹ ornabatur p̄ciosissimis/dieq; tota qd̄ sibi deesser/ pquirebat in

speculo/7 crines nō semel s3 pluries ab ancillis descriptimare 7 cōponere faciebat: Ita postmodū/neglectū oīno caput/rātus sufficē sibi videbat: qđ vellaret. Antea itē/quuz pluuiarū mollicies sibi dura videbat/ita 7 postmodū ad oranduz laudādumq3 deū/sup nudā humuz genua cū lachrymis incredibili feruore dñi misericordiā/etorare 7 iuocare nō desistebat. vt v3 peccatis suis ignoscere dignaret. An̄ 7 post orationez/psalmi p̄crepabāt/laxaq3 ceruic/poplites vacillātes/ac isomnu3 oculi vergētes/nimio mens ardore vix ipetrabāt. vt quiesceret. Ei⁹ vestis semp hūilis erat/ Singulū 7o nō aureū qđ nec gemis distinctuz s3 laneuz 7 tota simplicitate purissimuz: qđ vt magis posset astringere vestimēta q̄ scindere. Ipsa nāq3 vestiū hūilitas(vt in plerisq3 tumētes aios)nō arguebat/s3 quum se interiori mēte diceret itra ancillarū virginuz cultum/dñarumq3 nihil mediuz/nisi qđ in hoc facili⁹ cognoscebat/qđ grauis 7 negligentī⁹ icedebat. Deniq3 post q̄rtum mēsez a pposito sc̄to in lāgores incidit 7 p̄tinuos triginta dies febrīb⁹ estuauit: ex qbus ita toto corpe destituta remāsīt. vt vix eius tenue collū ceruicē 7 faciez sustinere posset. Attn̄ semp aut p̄phetā/aut euāgelīuz in manib⁹ tenere volebat: 7 ex eoz lectiōe lachrymis ora cōplebat. Postremo quum sc̄tū3 7 debile corpusculuz febrīuz ardor exquoq̄ret/7 semiamine in lectulo iaceret. Circunstātibus hec verba extrema dixit. Orate q̄so dñm iesum/ vt mihi ignoscat qz qđ volebā/implere nō valui: Et hec dicens/sarcina carnis abiecta/ad suū ipsi⁹ aīa volauit auctorē: 7 in antiquā possessiōez diu pegrinata cōscendit. Eui⁹ mortē ita sc̄tā eius mater plāxit. vt p̄pe 7 ipsa moret. Sup cuius sanctuz obitū diuus Hieronym⁹ Rome tunc existēs. eā psolari volens. his tā dē 7bis usus est. Dū spirit⁹ hos meos reget art⁹. Blesillā mea resonabit lingua Illi mei dedicabūē labores: illi sudabit igeniū. Nulla erit pagia q̄ nō Blesillā resonet. Hāc mea mēte desixā legēt 7 gies vidue/mōachisacerdotēs: 7 breue vite spaciū/eterna memoria p̄pensabit. fuit igif Blesilla hec adeo tenacissimi ingenij ac p̄pe diuini/memorieq3 tenacissime/7 disertissima lingua: vt adhuc i tenera etate tātū studiis iptita fuerit ope/vt nedū latinā grecāq3 linguā optie didicerit. vey ēt 7 qđ i Origene mirata est tota grecia/breui qdez tpe hebrayce lingue difficultates vicerit/vt crepitātia p̄fractaq3 7 b̄barita p̄cine p̄ferre didicerit. vt q eam audisset/nil aliud p̄ter hebreā linguam scire eam putasset.

De Asella Romana virgine. sc̄te Marcelle cū discipula. capi. cxliij.

Asella optima romana virgo/sācte Marcelle discipula ac in x̄po dilectissima filia/ex nobilibus romanis Originē dicit. cuius perfecte vite normaz diuus Hieronymus ad ipsam illustrem Marcellam in exemplum aliarum virginū luculentissimo conscripsit sermōe/anno a natali christiano/nōnagesimo 7 trecentesimo/quum nondum annuz excessisset decimum/honore future beatitudinis/deo se mirabiliter consecrauit. Nam quum eam obrē

a matre fuscā vestem expostulasset/nec obtinere potuisset/mox ipsa adhuc te nella infantula/quodā incredibili ardore/cathenā aureā/quā collo portabat in seijs parētibus vēdīdit/7 ex pretio/sibi ipsam desideratā pullam emere fecit vestem:ac se se ipsam iduit. Quo quidē humili vestimēto(seculo ise dānato)se dño p̄secrauit. Postq̄ 30 duodecimuz excessisset annuz:q̄ propria volūtate/deiq̄ in unere delegerat/ardētissimo amore accepit/tenuit/7 impleuit. Cellulaz etēz vna3 apud eādēz spūalez matrem suā Marcellaz sibi delegit: in qua quo aduixit/sem̄p/7 oratiōis 7 quietis/eidē loc⁹ fuit. Ubi ieiuniū pro ludo habuit. 7 inediā pro cōuiuio 7 oppipera reffectiōe. Eius cibus panis 7 aqua solū p̄sepe erat. Ita nāq̄ se sem̄p moderate habuit/ēt intra sui cubiculi secreta custodiuit/ut nūq̄ pedē ī publicum proferret/nunq̄ q̄ alicuius viri noscet aloquiū 7 quod magis est/sorore propriā virginem amaret/potiusq̄ videret. Suis etēz manibus quottidie opabatur:sciēs scriptum esse:Qui nō laborat/nō manducet. Sp̄sō autēz suo celesti/aut orās aut psalens loquebatur. Ad martyꝝ aut limina pene iūsa properabat. Eunq̄ per omne tēpus ter aut quater in ebdomoda ieiunaret. in q̄dragēssima 30 pene oēs ebdomodas leto vultu cōiungebat. Eius lectus/p̄sepe nuda humus erat. Ciliciumq̄ 7 saccū pro camisia induebatur. Tāta autē erat eius oratiōis perseverātia atq̄ frequētia/ vt ei⁹ genua camelloꝝ duritiē p̄seferret. Nihil eius seueritate iucūdius/nihilq̄ iucūditate seueri⁹. Eius sermo breuis grauisq̄ oī hedificatiōe cōditus. Incessus autēz idēz sem̄p fuit. Neglecta mūdities 7 inculta vestis/ei⁹ erat cultus: In hoc itaq̄ viuēdi sanctissimo ordine/Asella virgo/vsq̄ ad q̄nquagesimū vite sue annuz/ita puenit: vt nūq̄ doleret stomacho/nec viscerū cruciaret incuria/sed nec eius cutis vlluz p̄traxerit fetorez/q̄nymo sano sem̄p corpore/animozq̄ sanior/ sollitu dinē putaret esse delicias: 7 in vrbe turbida/monachozum heremum iueniret. Ac sic post p̄sumatuz vite sue opus/victrix triūphatrixq̄ migravit ad celos. Eius sanctissimā vitā/hic ad multoz hedificationē breui sermone p̄strixim⁹. Et vidue 7 virgīes/illustre clarāq̄ Asellā imittētur maritateq̄ colāt/ac noxie p̄ti mescāt 7 confundantur: atq̄ deniq̄ sacerdotes omnes/eius virtutum exempla suscipiant.

De Euphrosina sancta virgīe Alexādrina. capitulu3. cxxiiij.

Euphrosina Alexandrina virgo preclarissima/sancta q̄ 7 omni preconio vtiq̄ digna. anno a natali christiano nonagesimo secundo supra trecentissimum nō longe ab Alexādrina vrbe in cōuentu abbatis Pamphutij/innumeris insignita virtutibus/ atque miraculis migravit a dominum. Hec quippe paphnuntium quendaz/vnuz ex ciuibus etate atq̄ nobilitate venerabilem virum/7 militia eo tunc insignē/christianissimumque patrem habuit.

cuius virginis formositas et habitus nulla proorsus varietate distinctus/honestasque atque grauitas puellaris/nec non et maxima eruditio atque eloquentia tales tanteque erant/ut omnem humanam estimationem excederent. Nam quum ingenio esset perspicacissimo/ab ipsa sua adolescentia studijs vigilantiter instans/adco in liberalibus et sacris litteris et conuersatione sanctorum monachorum profecit/ut preceteris excellens haberetur erudita. quod pamphuntius generosus pater animaduertens/inenarrabili gestiebat leticia/eo quod preter scientiam et eloquentiam/singulari honestate/ grauitate/ac sanctitate polleret. Erat quippe puella hec/ad ingenij splendorem indolis que prestantiam ipsius uirtutibus predata/quibus supra etatem admiranda omnibus uideretur. Has ob animi et corporis innumeras uirtutes/multi dignitate precellentes Alexandrinieam sibi in coniugem dari importune contendebant. Eumque tandem pater/Euphrosinam filiam uiri et dignitate et opibus prestanti coniugem spondisset/eam die quadam in monachorum quorundam cenobium salutis causa orandi deducit. Ubi tribus diebus uirgo persistens/patrum illorum ordinem/ uiteque modum contemplans/intra se dicit. Beati homines tales/ quoniam in hac uita constituti/angelis consimiles utique habentur: et post huius seculi demigrationem/eternae uite premio perfruuntur. Statimque eius corde zelo amoris dei compungi uisum est. Contigit autem ut aliquot post dies/ eiusdem loci abbatis memoria celebranda foret: qui eiusdem Cenobij principium fuerat. Misit itaque abbas qui pamphuntium honorabilem uirum/inuitareret. Verum quum e domo idem pater pamphuntius discessisset: fratrem quendam optimum sanctumque uirum aduocans Euphrosina. ab eodem percunctata est/fratrum eorundem numerum/ieiuniorumque obseruantiam/ac psalmodiam/ atque omnem eorum uiuendi modum: Dixitque preterea. Vellem mihi fide pater/cum uirili habitu hinc omnino effugere: ut per religionem/saluari possem: Sed patres plurimum uereor: qui meas cupit celebrare nuptias. At ubi sanctus monachus de tondendo recedendoque modum tradidisset. et pater iam monasterium profectus esset. Euphrosina posito pauore femineo: uirili habitu sumpto/in Cenobium ubi pater aderat clanculum se contulit: quingentis aureis secum alatis: simulauit se Eunuchum ex pallatio fore/ab Abbate se Smaragdum uocari et postulans: religionis habitum illico accepit. Illum itaque ubi Abbas libenti animo ad religionis habitum ex more suscepisset/Agapito probato monacho ipsum tradidit informandum: Que breui et uigilijs/ et ieiunijs/ creberimisque orationibus ita operam dedit/ut omnibus admirationi et stupori foret. At ubi pater pamphuntius domum reuersus: quum filiam unicam dilectissimam/quas unam supra uitam etiam ipsam mirifice amabat/non inuenisset/tanto affectus est merore/ut mortem sibi consciscere peruicaciter decreuerit. ad quam ut erat animo iam nimia ferocitate succensus/cum furens precepisset ferretur/subita atque miserabilis misericordia dei illi affuit/qui illum ab omni immanitatis impetu ad sanctorum consilium retraxit/et redegit uirtute. Eumque illam ubique perquisisset/nulibi inueniri potuit. Abijt ergo subtristis et merens per ad abbatem lugens et obsecrans/ut pro filia domino preces effundere dignaret. quatenus eam inuenire posset. Ille autem uolentissimo erat animo plurimumque adoluit homini/inlunxitque monachis maiorem

De Sancta Euphrosina De Sancta Marctia

inmodum obsecrationes fieri: Sed postquā diu oratum esset/ & nulla de filia haberetur prozsus notitia quidam ex monachis hortatus est pamphuntium. Cōsideret inquit: qz filia sua/ castitatis ac pudicitie causa/ & n̄ aliter/ iter aggressa ē: post aut̄ nō multum tēpus/ quozrursus tristis reddidisset ī mōasteriū pāpbūti⁹: dixit ad eū abbas. Vis ne dñe miserz pitū sctūqz/ ex theodosij domo progressum/ aloqui: Cui ille/ lubens id faciam. Ductus itaqz ad Smaragdum pater pamphuntius/ ab eodem plurimum consolatus est/ multaqz de misericōdia & patientia/ atqz alijs plurimis virtutibus edocens/ ac si suam conspexisset filiam ymo dei Angelum/ ad abatem letus redijt dicens. Nihilum equidem sancte pater de homine isto edificatus recedo. Nouit dominus/ quia sic eius amore teneor/ ac si meam vltro conspexissem Euphrosinam: Neqz enim ob nimium pallorem/ (quem nimia abstinentia contraxerat) eam agnoscere potuit. Ait itaqz Euphrosina in hoc viuendi modo & ordine in Monasterio sub habitu virili incognita annis triginta octo: post hec dum in langorem deuenisset/ rursus ad eam venit pater/ summis afflagitans precibus/ vt pro filia obnixe deum deprecaretur. Noli ait cōtristari domine mi/ in proximo est/ vt tibi filia reueletur. Sed queso tribus diebus hic subsistere digneris: Quibus trāfactis/ quum se ex hac vita migraturam cognouisset. Patre ad se euocato/ dixit. Quoniam vite mee iam finis instat: nolo te diutius suspensum habere neqz etiam si ne merore esse. Ego inquit sum filia tua Euphrosina: vidisti iam me satisfactumqz tandem est tibi. Sed rogo te per deum meum atqz adiuro/ ne quēpiam patiaris corpus meum attractare: sed quicquid opus est/ tu ipse perface. Et quum ei cuncta per ordinem enarasset/ spiritum deo reddidit immaculatus. Que res vbi diuulgata & cognita est: omnes vno ore glorificauerunt deum/ qui semper admiranda exercere non desinit. Erat tunc vnus ex monachis captus oculis/ qui vbi sanctum contigit corpusculum/ confestim visum recepit. Pater vero eius visis miraculis/ vniuersam substantiam in pauperibus distributam/ & ipse religionis habitum suscipiens/ eo in loco vbi filia decubuerat/ per decennium in magna vite austeritate vixit: & postmoduz ad celestia regna migravit.

De sancta marientia Tridētinozū patrona. capi. cxxv.

Marientia sancta Tridentinozū patrona: sanctiqz Vigiliij ipsorum Tridentine vrbis Episcopi parēs Romana fuit matrona: que & Iouinia ni ac valentiniani Augustozū temporibus/ Damaso quoqz beatissimo pontifice in chatedra petri Rome presidente/ existens ingentis animi femina/ maximum & ardentissimum amoris inditium erga filiozū suozū salutē pre se ferens: itegētime fidei documentum/ presentibus atqz posteris prestitit

Cladius
Salozanus filii.

sempiternus. Que esto a qbus progressa sit parētib⁹ nec ex qua fuerit profapia in dies nros non venerit: satis ad eius fulgoris laudē est nouisse eam Marētij patritij Romāi potentissimi viri/pretorie dignitatis insigniti (licet gētilis) fuisse consortem. Et quo cum tres v3: vigiliū: Cladius: z maioranū edidissz mire indolis filios/parere desijt. Quos oēs a puero i p̄mis (tāqz christiāissima mat) baptisimi lauacro purificari fecit: deid aliquātisp̄ adultos/liberalib⁹ disciplinis imbuendos (ex patrio more) Athenas trasmisit. Ubi vt erant optime nature/z excellentissimi ingenij adolescentes/z virtutibus/z rationabilibus omnigenis disciplinis/non mediocriter incumbentes/pro suo captu vita studijs insisterūt/ vt breui proculdubio/in omnium: scientiarum habiti fuerint illustrissimi. Domi deniqz ad parentes regressi/etiam diuinis scripturis/ingenium omne profusus inflexere suum. Ob hoc autem Marētia sapientissima ac religiosissima simul z pijentissima parens/quanto exiliuerit gaudio/ atqz diuino quodam tripudio/non facile hic explicari posset. Erat nihilominus z ipsa bonarum litterarum/ac diuinarum rerum nō ignara: vnde z sepius/cum eisdem suis filijs/de interpretationibus diuine scripture contendebat: atqz pythagoricas z socraticas sententias mirifice inter se se conferebant. Ea propter factum est: vt sibi ipsi rerum mundanarum iam quādam negligentiam indicerent: z rebus diuinis se totos deuouerent. Et vt gloriosam immortalitatem aliquando cum domino Jesu christo/atqz finem beatum tandem assequerentur: maximeqz cum aiaduerteret gloriosa mater / Romam ciuitatem quandam esse demoniorum habitationem/ execransqz magnopere sui mariti vitia atqz peccata / suis filijs quottidie admonendo dicebat. *Fugiam⁹ obsecro dulcissimi filij/de medio babilonis/ fugiamus inqz: vt vnusquisqz nostrum saluet animaz suam: ne videlicet participes simus delictorum parentum nostrorum/ aut ne de plagis eorum certe accipiamus/ quoniam ad celos vsqz/ peccata ipsius ascenderunt.* Erat autem z ipsa (vt premisum est) non vulgariter erudita. z dulci eloquio admodum tersa/ a beato Damaso papa diligenter instructa: atqz ad huiusmodi bene beatę viuendi proposito plurimum incitata: que nihil profusus agere mittebat: qđ ad veram religionem/ lumenqz veritatis eterne conduceret. Unde z ipsos suos filios omnes/ iam litterarum diuinarum peritos/ ac sancti spiritus gratia inflamatos/ suo ortatu/ sua ve imitatione/ ad tantam deniqz huius seculi perduxit nauſeam z ad veram religionem inflamauit: vt apud patrem eorum/ maritum suum (vincere eorum propositum cupientem) causam constantissime defendere non vereretur. Dicebat autem quottidie pignoribus ipsis. *Quobus dominis filij dulcissimi/ seruire nemo potest: sic neqz presentibus voluptatibus/z futuris gaudijs perfrui. Qui non est mecum inquit dominus noster/ contra me est. Et qui mecum non colligit/ spargit. Amor di/ z amor seculi/ dicebat semper sibi adinuicem aduersari.* Veritaqz tanqz sapientissima parens/ ne terrena ista ipsoꝝ filioꝝ suozuz virtutib⁹ atqz saluti aliquādo aduersarētur. Illđ 30. Euāgeliste aureū documētuz/ eis sepiissime p̄ponebat/ z expōebat/ dicēs. *Filij aiaduertite z videte: qz omne quod i mūdo ē: a vt ē ꝑcupiscētia carnis/ aut ꝑcupiscētia oculoꝝ/ aut supbia vite. Que z uos quoqz vt pleni⁹ ꝑcipiatis/ a ceteris parū per animū obsecro auertite: vosqz i sublimi veluti i specula ponite: vnde vno*

Optimum
documētū

ceruatis intuitu, que hic deorsum inter homines et mortales geruntur miseranda: Videbitis ut a carnis concupiscentia incipiam: videbitis in quibus filij mei amantissimi de fumo ieste carnis etiam aerem proprium imutasse nitorem. Tanta equidem est hulus pessimi sceleris vis atque (ut ita loquar) necessitas: ut eam indelere quod euitare multo sit facilius. Ad oculorum etiam concupiscentiam venio per quam Evangelista sanctus auaritie denotat crimen: que tanto pere infedit mortalium iam fere cunctorum animis. Et fas sit dicere quod et gentiles deplorant poete. Viuitur ex raptu non hospes ab hospite tutus. Postremo ad superbientis seculi vitia filij mei si dolueritis oculos ducere: infinitus certe se vobis offeret malorum numerus. Ita ut ausim dicere quod omnia virtutis premia possideat ambitio, et auaritia atque carnalis usus et luxus. Hec et hijs similia sepe et sepius dicens ac sepiissime optima parens repetens asseuerabat sola eterna pro certo vera temporalia vero veresimilia rata omnino esse contemnenda: et ut mala euitarent ad eterna dicebat esse confugiendum. Unde et quod tantopere hortabatur etiam ut se facto implese comprobaret (a marito iam per diuortium separata) amplissimas diuitias quas hereditario iure et patria successione consecuta fuerat pauperibus pro maiori parte erogans peregrinationis propositum vna cum filijs suis suscepit. Miro equidem ardore succensa erat: atque incredibili quadam fortitudine iugiter agitabatur sui sexus ac fragilitatis corporis quasi oblita: non alicuius rei que ad seculum pertinet memor per momenta temporum. Solum patriamque deseruit: et quasi incomitata ad heremum sanctorum patrum suis cum filijs gestiens perexit cuncta ut ita dixerim terrena despiciens ut veras diuitias assequeretur. Demum igitur Marientia hec volens fugere et declinare laudantium ora: atque mundiales visitationes et frequentiam sustinere non valens Romam cum suis cum pompis deserere constituens (a beatissimo Damaso papa prius licentia et benedictione obtenta) leta et accincta vniuersum picenum atque flamineam necnon et lumbardie partem suis pedibus delicata perlustrauit: et loca quecumque sancta ipsis in regionibus adire poterat reuerenter inuisebat. Elymosinasque prout eius facultas permitebat hilariter condonabat. Florebant autem tum regiones ipse doctissimis ac sanctissimis viris: utpote Monachis sacerdotibus atque heremitis plurimis. Quorum hospitium vna cum filijs (aliquid odorando) cum introiret mox eorum pedibus se prosternens salutis documenta ab omnibus obnixe exoptulabat: existimans semper in singulis se christum videre: et si forte aliquid pietatis in illos conferret: in dominum iesum christum se contulisse letabatur. Tandem dum Bergomum urbem in lumbardia applicuissent: et a ciuibus illius religiosi vespionis comiter excepti fuissent per plurimos dies tanquam religiosissime persone eisdem ciuibus multa exemplaritatis documenta tradiderunt. Deinde ipsorum humanitate ac soli bonitate non mediocriter delectati tanquam perpetuo ibi de permansuri extra urbis metam haud procul in amantissimo montis delimo sibi cellulas extrudere non nullas. Ubi a perturbacionibus scemoti per aliquot tempus in maria sanctitate et ai integritate vitam duxere quietam qua quodammodo vita ac religioe multa et preuiderunt futura. Unde et in hodiernum usque diem locus ille ab accolis sancti vigiliij mors appellatur. Quo quodammodo in loco post dormitionem eorum. Ecclesia in honore eiusdem sancti vigiliij a ciuibus extracta fuit. Que adhuc incorrupta permanet in ipius

Poete ver
sus.

Bergomum

diei solēnitate/cū maria ciuiuz illoz frequētia inuisitur. Verum cū plurimi ad eos hinc inde nō solum agrestiu/sz z prepotētuz pcurrerēt viri/vita vt eis eo in montis loco maxima fieret temptatio/tanq̄ gloriā z honores adhuc calcatur/aliā solitudinē sunt meditari. Unde spiritu diuino acti/inde discedentes Brixiam pererunt vbi ex more sanctorū martyrum Faustini z iouite: Apollonij/z Honorij/atq; alioz multoz reliquijs sanctissimis visitatis: ad vrbis ep̄z sanctissimuz viz se cōtulerunt/a quo īcredibiliter recreati/benedictiōe recepta/ et inde Tridētū cōcesserūt. Vbi z ab accollis illis incredibili hyllaritate z amore excepti/mox ciuilitate etiam donati sūt. Est aut ipsa ad quā accesserāt tridentina ciuitas/in venetia Italie regione cōstituta/ a Gallis olim cōdita inter Italiam z Germaniaz diuidēs: quam Athesis celebris fluius (suis in mōtib⁹ oriens) cursu rapidissimo radit: deinde veronā vadēs / vrbem in duas diuidit partes, z postremo ī adriaticuz funditur mare. Ambitur aut ipsa Ciuitas/tribus mōtib⁹/a quibus id nomē sortita est. Quoz aquilonaris mōs/plurimas argento habet fodinas. Alij vero duo/ z aeris salubritate z pascuoz vbertate/atq; aliarum rerū ad vite humane sustētationez habundātia/ plurimū illustrātur. Unde z in vrbis cōi sigillo/talis suprascriptio dicitur inesse. Mōtes argētum/nomen/mihi danturq; tridētum. Ibidem itaq; sancta marétia eum filijs cōstituta/z propter sapiētiam/doctrinā:pictatēq; vniuersi populi beniuolētiāz atq; reuerentiam mox ad se traxit. Mortuo aut illis diebus vrbis ipsius Ep̄o: vniuersus populus vigiliū eius primogenituz vno omniuz cōsensu ac voto/pp sanctitatez z miraculoz gratia/ānum etatis vigessimuz agentez pontificem surrogauit. Eo quippe diuinitus ī pontificali sede merito collocato/eius pijentissimā mater Marētia iam grandēua z anus/ cupiēs vitam perficere solitariā/ī pagum qui mayanus nuncupatur/a Tublino lacu quinq; passuuz milibus distās cōcessit locoq; delectata/q; vitam ignobilem z solitariā plurimū desideraret. Domū sibi cōstrui fecit: atq; in eodez loco/reliquit vite sue tempus ī orationibus/vigilijs/ieiunijs z alijs plurimis operibus bonis/ maximo cum sanctatis eximie preconio cōsumpsit. In eodez aut solitudinis loco profecta z cōstituta diua Marétia/in primis sumope annitebatur/ne tēpluz sui cordis/vllis malis cogitationib⁹ sordidaretur/aut violaret. Deinde/z vita/z moribus/z ore/cunctos ad se aduētantes admonebat/atq; mōumēta salutis dabat: quō virtutes iquirerēt: ac felices deducerent vitam. Unde nō modo circūstantes/sz z longinque natiōes ipsam mirifice comēdabāt: q; diuinam vitam noscet illamq; alijs demōstraret. Sed neq; hoc in loco eius preclarissima miracula scripto enarrare itendo/ quia cum sint ingētia/ z tempus me deficeret: atq; īgenij ibecillitas nō sufficiat. Memuz marétia hec/de deo deq; oibus bene promerita: in pace/ deo optimo suum sanctum reddidit spiritum. Cuius venerabile corpus in eodem loco venerabiliter sepultum est. Supra quod/z postmoduz ecclesia/a fidelibus estructa fuit. Ibidem autem ad Altemani eiusdem ciuitatis episcopi vsq; tempora quieuit. At ipse prefatus pontifex religiōi z pietati admodū affectus/decernēs ecclesias sancti vigiliij martyris vetustate semi collapsā istaurare/ope pretiū existimauit: etiā reliquijs maternis ipaz filij ecclesiā decorare: matie idignuz fore existimās/tātas reliquias eo in pago tam īdecen ter haberi. Tridētum igitur illas magna cuz veneratione z pōpa translatas in

Tridētina
ciuitas vbi
sit.
Athesis
fluius.

Vigilius
sit eps.

De Sancta Monica

cripta ecclesie sanctissimi sui filij vigilijs ad laudes oipotētis dei vrbisq; dcozē
 z splēdorem honorificentissime condidit. Euneq; ipas sanctas reliqas idē ve-
 nerabil' pōtiferi; digno collocas; honore: hec vba astāte vniuerso polo ptulit
 dicens. Tu deinceps secura z p beata iā profecto eris/ mea tridētina ciuitas
 ad cui' tutelā z custodiā tāta etiāz excubabit custos: ad cui' caput sanctaruz
 reliquiaz tā nobile fertū allatū ē. Quā quidē Matronā atq; ei' sanctissimum
 filiu; pōtificē habuisse nō modo nos q nūc supstites adsum' s; z ois hui' no-
 stre felicissime vrbis ppetuo letabit' successura posteritas: z semp du; stabit ci-
 uitas illius pūtia ac veneratiōe se sentiet recreari ac cōfoueri. Itaq; dilectissimi
 mei oēs/has sanctissimas reliquias solēni gaudio q̄si/e celo nobis demissas le-
 ti excipiamus. Et tu clarissima nunc tridentina nra Ciuitas/necte myrtos lau-
 rosq; felices: z thura suo adole altari/ vt canoras hymnoz voces i excello deus
 noster traudiat/ qui iuocatus tandem i hec tua vota resperit. Quare oi iam ex-
 cussa formidine/ patronā hanc āplectere: que ppetuo ab iminētibus periculis
 protecrit z adiutrix tua erit.

De gloriofa parente scitissimi Augustini scā Monica. cap. cxxvi.

Monica venerabilis z sancta
 vidua/ natiōe Affricana/ di-
 ui aurelij Augustini pa-
 rens dignissima/ hoc āno/

qui est tertius z nonagesim' supra tre-
 cētessimuz/ etatis ve ro sue/ sextus/ z qui
 quagesim' in ostijs tyberinis Italie
 vrbe/ ab vrbe/ quidē Roma decez mil-
 libus passuuz distāte/ postq; suuz vni-
 euz filiu; mltō semine lachrymaz xpo
 lucrata fuisset/ opibus bonis plena/ cū
 maria sui animi equitate/ et ista caligi-
 nosa laboriosaq; vita/ in serenuz illud

celesteq; domiciliuz/ nonis maij demigravit. Hec quippe ex vrbe tagastēsi ei'
 prouintie nobilissimos parētes habuit. Eui' mater facundia/ ex preclarissim' s
 parētibus progenita/ etiā illi si ipsius oium parētuz scemata i mediuz adere-
 mus/ magnuz certe claritatis afferre possemus. Veruz quum alia longe adsint
 huius sancte mulieris maiora decora/ missis illis/ neccessarioza prosequemur.
 Et primo sanctissimi filij Augustini decora cōmemorabimus. Euius tam ingē-
 tia fuere facinora/ z doctrina/ atq; sanctimonia: vt qui superaret illum gloria:
 nec audiretur natus/ nec nasceretur in posterum: quod beate matri non modi-
 cum fulgoris adiunxit: cum parentibus/ vt scriptura testatur/ fulgor non modi-
 cus sit prestantes habere filios. Hanc itaq; dixerim prius sanctificatam quā
 natam. Nam vt ab eius infantia nostra initium sumat oratio/ aiunt in ea cum
 corporis sensu/ primum quedam mentis intelligentie/ eraugere cepisse/ euz q-
 dam etiam innata prudentie/ que quidez perite senectutis propriuz dicif. Eūq;
 etiam supra etatem/ z sapere/ z callere didicisset/ spretis iam puerilib' ineptijs
 z ludis/ deuz oipotentem religiosissime/ z oratiūculis alijsq; signis venerari ce-
 pit. Eharitate/ aut miserorū z paupe; nihil ducebat sanctius. Quos sepius ēt

virtutis domus sue alimentis reficere curabat: atque illos sepiissime quadam ingenua pietate, in pena domo pascendos ultro intrmittere non pertimescebat. In necessarios vero reliquos omnes nihilominus erat obsequentissima. Ab ipsa namque infantia cum ea quedam miseratio excrescere videbatur: unde et naturali affectu pauperes diligere presere ferrebat. Infirmos ardentissimo amore visitabat, hospitesque recipere, infirmorum pedes lauabat, eisque ut poterat inseruiebat: litigantes (ut erat mansuetissimi ingenii puella) reprehendebat, et ad sanitatem redigere satagebat. Inerat quoque in ea quedam ad discendum cupiditas. Et prope iugiter satagebat aliquid per clarum, aut audire, aut ad discere. Eisdem profecto iesse videbatur quedam insatiabilis ad discendum cupiditas. Et ideo quam maxime auiam suam christianissimam in omni vite instituto pro modulo sue capacitatis sequebatur: eidemque adhererebat: ipsamque in omni vite instituto imitari cupiendo. Eo quoque mentis acie ferrebat (ut diuus eius filius refert) ut aliquid boni quotidie supra annos assequeretur. Quod quidem sciendi studio, quaque vite institutione effectus est, ut eius animus, nullis seculi vanitatibus, aut certe voluptatibus, seu pompis illudi potuerit unquam. Existens autem etatis annorum tresdecim, nobili patritio carthaginensi in uxorem a parentibus tradita est. Ipsius vero non sua, sed maiorum suorum voluntate, adhuc gentilem accepit maritum: males in humili gradu tuto pergere, quam peduli gradu, alio in statu fluctuare. At tamen inito semel matrimonio, nil aliud diebus ac noctibus cogitabat, nisi ut reddito nuptiarum fructu, sine castimonie gradum arriperet. Et tantum dux femina facti, viz ferrocissimus gentileque tandem proposito suo iungeret, non relinquens salutem suam comitem, sed expectans. Optabat hec coniuncta sancta liberos, non aliter, nisi ut christo, aut christianos, aut virgines relinqueret. Hec sua certe sefellit opinio, preter eum sanctissimum doctorem Augustinum, duas, viz perpetuam et Basilicam filias virgines insignes perpetua virginitate post se reliquit. Deinde non modo sibi, sed et uniuerso proorsus mundo, post dormitionem somnium suum, iubar illud splendidissimum, doctorem consummatissimum, Ecclesie peperit post humum. Igitur Monica tradita viro predicto nomine Patritio, illum venerari non destitit, seruies ei tanquam domino, satagebat eum lucrari domino. Erat quippe pulchra, erat sapies, amabilis, reuerens, et verecunda. Ita semper eius tollerant iracundias et iniurias, ut nullam ob hoc unquam habuerit similitudinem: expectabat et eum semper dei misericordiam super illum, ut in domino credens, postea castificaretur. Et quicquid esset iranimius, seruidus, nihilominus, et benivolentia erat precipuus. Et ideo eidem irato, non tantum factis, sed nec verbo quidem resistere unquam presumpsit. Sed eo refracto et quieto, postea quous oportunitus videret, facti sui si opus erat rationem reddebat. At matrone multum, quare viri mansuetiores videbantur, plagarum vestigia et honestatam faciem gererent, iter amica colloquia, ille arguerent maritorum vitam. Hec illarum linguam veluti per iocum grauer ad monebat, quod nimia dicacitate complessent, honerarentque viros querelis innumeris, se fore omissas, seque derelictas, se villipensas, se dominique a viris suis in nullo pretio habitas, atque tanquam ancillas mercenarias et empicias habitas: proinde monebat memores esse conditionis sue, viz supbire aduersus dominos suos non oportere. Ille autem quam nimium mirarentur, scientes, quam ferocem coniungem sustineret Monica, nunquam fuisse auditum, aut aliquo inditio clamasse, quod Patricius ceciderit uxorem, vel quod a se inuicem, vel unam diem domestica lite discesserint, et causam familiariter quererent: docebat illa, institutum suum, quod supra memoravi:

omnes eiz nō modo matrōe s; viri qui hec nouerāt/ pclamabāt/ atq; dicebāt. O sacris i celuz extollēda laudib⁹ mulier. Socrū etiā suā primo susurris ancil laz malaz aduersus se irritatā/sic hūanissimis euicit obsequijs/ māsfuetudie z tollerātia pseuerās: vt illa vltro filio suo medias linguas famulaz proderet: q bus iter se z nuz/par domestica turbabaf: expeteretq; vindictā. Peinceps eiz sub socrū quo ad ipsa supuirit/itra limites sue subiectiōis a deo pacifice adeo q; sancte Monica trāsegit/vt preteritaz oīuz feminaz laudes/ filiatiōe celebri superaret. Erat aut venerabilis Monica hec/sicut iter multas gēmas/p̄ciosissi ma gēma micat: z Zubar solis paruos igniculos stellaz obruit: z obscurat: ita cūctarum virtutes z potētias sua humilitate z charitate ardētissima supabat. Minima equidē erat iter oēs domesticas suas/ vt oīum maior esset /z quanto plus se deiiciebat/tāto magis/ab oibus subleuabaf. fugiebat omnē in anē glo riaz/z cūctoꝝ preconia merebaf. His z alijs quam plurimis virtutib⁹ ornata Monica/z f cūditate z pudicitia probata/primū viro / deide socrui postremo z prop̄quis/z totius vulgi testimonio/cū tres liberos marito edidisset. Augu stinus aurelius doctorē/perpetuā z Basillicā virgines perpetuas parere desijt: vt itelligeret. ipsam nō diu offitio seruire voluisse/s; mariti desyderio: qui opta bat liberos. Sepe eteiz quuz illud diui pauli dictū reminisceret: quo dicitur. Saluabit vir infidelis pp mulierē fideiē/z lachrymas/z gemitus effundebat: ac tanta oīonuz z lachrymaz perseuerātia z istantia dñs exorauit/ vt tādez obti nuerit/qd tātopere expostularat. Jā eim venerabilis Monica/ quuz suo optio viuēdi modo/suaq; māsfuetudie/atq; cōstanti pseuerātia/ i tam seruētē sui dile ctionem traxisset maritus: vt satis aduerteret nil euz sibi negaturum/quod pe teret. Ante alia post longā diuinoy eloquioꝝ doctrinā/humilis suplexq; roga uit/se per baptismi lauachuz christianum catholicum fieri: quod dei munere hand labore multo obtinuit/q; postularat. Qd cū nō satis aīo sufficerēt suo/au datius expostulauit se a suo separari thoro, vt vterq; iam tādez cōtinēter viue ret/quod z impetrari p gratiā dei cōmeruit. Erat nempe mater nra Monica/in enarrabili quadā diuina sapiētia plurimuz illustrata. Et iccirco sepe z sepius tam maritus q; filius Augustinus ac filias oēs cōmonebat/vnūquēq; anniti d bere oīeuz pietatis studio/vt quilibet quā sapiētissimus fieret/iquiēs atq; con testans ita animuz vestrum/deo qui vera sapiētia ē/euadere posse similimū. In quaz quidem similitudinē: sūmuz bonuz/sūmūq; consistere graduz vere beati tudis ipsa arbitrabatur. Dicebat at moralia vsu esse cōparanda/naturalia ve ra tione querenda: verum diuina per oīonem/a deo expostulāda z ea quidem/ob dite puritatem potius obtineri quā alia doctrina humana. Ac per hoc dicere cōsueuerat/se sibi soluz tunc feliciter viuere/ quuz de deo /aut cogitaret aut lo queref. Rata/omne genus humanuz,tūc esse cūctis brutis infelicitus, quuz cul tum diuinū postponeret. Ex quo factuz est/vt dño reuelante: multa de archa nis celestibus/perceperit documēta. Absorbabatur etenim/ita sepe numero/in tantuz z per totam ferme diem/ab ea neq; vox neq; sensus prozsus audiretur. Nam tanq; celestis semina/veluti in quadam luce/ iam cuncta cognoscere vi debatur. Dicebatq; solam hominib⁹ diuinam lucem posse /z clemētie domuz/ atq; veritatē z beatitudinē elargiri. Ipsi⁹ aut diuinuz ppe igeniū,quū diu⁹ ei⁹ fili⁹ Augustin⁹/iā exploratū habuisset/d ea i secūdo libro d ordie rep/his vbis

Patrius
sit xpianus

De ipsius
ingenio rū
de.

sic inquit. Nobiscum erat mater nostra Monica cuius ingenium atque in res diuinas inflammatum animam cum a te conuictu meo diuturno et diligenti consideratione perspexeram. Tum vero in quadam disputatione non parue ree quas die natali meo cum conuiuijs habui atque in libellum contuli. Tanta mihi mens eius apparuerat: ut nihil aptius vere phye videretur. Itaque institueram animo quum habundaret ocio agere ut colloquio nostro non deesset. Dixit autem idem suus filius matris phyam sibi non modicum placere et ideo ego inquit ne me non libenter tibi matri mee in discipulum dedo atque trado. Erat autem monica rebus in omnibus tam diuinis quam humanis a deo sollicita ut ne punctum quidem etatis sue videretur inutiliter expendere. Timor quidem castus eidem semper in corde erat tanquam pectoralis fascia quam cogitationes notias constringeret. In ore etiam tanquam frenum quo linguam reprimere. In opere denique veluti stimulus ne pigritia torperet. In cunctis autem sicut regula ne modum excederet verbum item seculare ex eius ore nunquam auditum fuit. Pietatis vero opera usque a deo semper in omni vita sua amauit ut nihil ei magis cure fuerit quam ut infirmis seruiret mortuisque sepulturam preberet orphanos custodiret atque viduas maritatasque tanquam filias consolaretur. Eius ad cenam quandoque vocaretur tanquam ad medicinam amaram (aiunt) accessisse. Fertur die quadam quum dei beneficia in se collata animo repeteret tantam lachrymarum copiam profudisse: ut eius vestigia per templi pavementum desuper fusa lachryme demonstrarentur. Erat namque ipsa serua seruorum domini omnesque qui eas videre merebantur scientes presentiam dei esse in illa in maximo pretio venerabatur. Filios etiam suos (ut veram decebat parentem) toties parturiebat: quoties a domino deuari cernebat. Sepe etiam ut diuus ait Augustinus in oratione posita tanta sancti spiritus replebatur ebrietate quod per diem integram sic in ea quiescebat ut dum esset rex in acubitu cordis sui neque sensus neque vox in ea penitus audiretur vlla: in tantum quod vix matrone et conuicine eius excitare eam possent. Inquit item idem pater Augustinus quod in solennitate beati Euphrasii quum sacrum domini corpus percepisset mox per cubitum a terra eleuata fuit sicque consistens clamasse eam volumus in celum: volumus ad celum fideles. Que cum interrogata fuisset quid sibi accidisset nil prorsus respondisse sed tanto gaudio se repletam ostendisse ut omnes ad leticiam non minimam deduxerit. Etans cum proha. For meum et caro mea exultauerunt in deum viuus. At venerabilis monica postea quam vir eius patrius felicissime vita excessisset quotidie intollerabili quodam cordis vulnere ex infideli filio Augustino trasuerberabatur: quod eum ad baptismi gratiam reducere minime posset quotidie enim dolebat quotidie gemiscebatur quotidieque lachrymas pro eius salute effundere non desistebat quotidieque animo torquebatur: quum se quasi in iocundissimo sibi filio mortuam aiaduertebat. Elex etsi minime desperaret ipsum saluari debere lachrymari tamen non desistebat diuinumque auxilium assiduis omnibus iplozare etiam ieiunijs vti atque sacrificia pro eo offerri ceteraque omnia facere quibus dominus propitius redderet. Nec dubitabat mulier sancta eius qui vidue vnicum mortuus potuit resuscitare et suus ad suam catholicam fidei posse perducere. Discurebat namque Monica quotidie animo quodam pectore ac quasi aliquo mentis stupore atque (ut ita dixerim) sui aliquando nescia per templum per ecclesias perque Religiosorum monasteria. Importunaque adhibat pontifices aliosque sanctos dei seruos ut pro salute filij effundere preces dignarentur. Eui aliquando quedam

sanctus ep̄m nimīū ip̄ortune ab ea sollicitatū dicitse quodā p̄feto spū aiunt. Hade iquit secura mulier: q̄ ip̄ossibile est. vt tataruz lachrymaz filius peat. De eadez p̄terea sic iquit diuus Augustin⁹: q̄ dum die quadā i linea quadaz lignea oraret: eidē quā quietissime dormiētī Angel⁹ dñi apparuit. q̄ i hec verba eā benignissime aloquit⁹ est. Monica inquit esto secura: q̄ tue de filio tuo Augustino pijētissime oꝛones apud pijētissimū hūani generis redēptores me ruerūt exaudiri. Hā futuz est: vt i illa celesti p̄tia vbi oia sūt trāquilitatē z gaudij sempiterni plena futuri vna eritis. Itaq̄ nihil deiceps triste. nihilq̄ lugubre ob hoc apud te sit. Hō tibi ob hoc diuti⁹ laborādū z gemēdū est. Quibus dictis Angelus euauit. z Monica sc̄tā somno soluta est: Secū igit̄ p̄siderās. que i visiōe p̄mo oraculo poti⁹ reuelata fuerāt z ea q̄dez quā accutissime disq̄rens nō de misericordia dei diffidit. Admonuitq̄ filiū de visiōe angelica z de p̄missio mūere ac ex ea die luctui merorūq̄ nimio sinez ip̄onē cēsuit. Hec nihi lominus crebra mūera sacro offerebat altari: iugesq̄ p̄ eo elymosinas dabat: vt salutis filij cōpos efficeret. At tādē Augustin⁹ quū aliquādiu rhetoricā p̄hylosophiāq̄ cartbagi florētissime docuisset. Adēdi Romā desyderio succēsus iscia ipsa pijētissima parēte Romā deide Mediolanum postremo p̄cessit. Qū vbi pijētissime matri renūciatū fuit. illico nimio dolore p̄sternata est. Hec n. vero amoris eximij erga filiū facib⁹ icēsa duab⁹ solis filiab⁹ suis virgibus domi parētib⁹ comēdati i sniam iuit velle oīno filiū carissimū subseq. Hec nec ad ipsuz p̄gere facile Monice p̄cesum est. Sūma q̄ppe diligētia a cūctis suis affinib⁹ z agnatis atq̄ filiab⁹ ipsis p̄hibebat ne filij voluptatē p̄ tot maris discrimina seq̄ret: S; quos nō ludit amor custodes? Ecceiter igit̄ tpe captato cūctis ferme custodib⁹ deceptis. aliquibus fidelissimis honestisq̄ amicis p̄sociata ardētissima mater natale solū patriosq̄ penates linquēs fugitiuū filiū subsecūta est. Hec erpauit iclita mater subterfugia z maris estus/piculaq̄ ac innumera bilia discrimina ac nre italie aspa mōtiuz itinera: icerta filij dulcissimi seq̄ vestigia: cūq̄ p̄ icognitas nedū regiōes/s; z liguas exquire: donec Mediolāi lassā cōpto: se iūrerit filio. Cauti⁹ rata p̄ mille discrimina vite/filiū seq̄ adhuc infideles z i seculo supbe nimīū picilitatez cū ei⁹ salutē spe quā domi vacari i q̄ete z i finij exercuari (p̄ timore) curis. Inolite p̄fecto materne charitatē z sc̄tūz viz/poti⁹ q̄z femia redolētis tale iudiciū est. Ac sic affectuosissime matris hec spectāda militia fuit: hec bella/hec victorie z suaz victoriaz p̄spicui triūphi p̄ salute filij superasse angustias atq̄ mollitiē femineā: hinc illi fama p̄rehēnis atq̄ glia subsequuta est. Cū aut̄ sc̄tā virago Mediolanū cū suis (licet lassanimū) sospes sp̄plicuisset. z suū filiū desyderatissimū/neq̄ a manicheū/neq̄ chatholicū repiss; xp̄ianuz/mira z ineffabili exiliuit leticia. Cōfestimq̄ optia mater vidēs filiū sup collū ei⁹ in oscula ruiuit: vbertimq̄ flere p̄ gaudio cepit: fili⁹ x̄o amātissim⁹ cōspecta matre/tot labores iā q̄nquagenaria z eo ampli⁹ p̄ eo subsequēdo ptulif se/ex isperato ei⁹ aduētū/genib⁹ eius repēte puoluit. fletuq̄ tāto z merore/atq̄ plāgoze q̄d p̄tra ip̄as iuste egisset ostēdit. Obstupuit sc̄tā z grauis mater filij humilitatē p̄spiciēs. Hefere vtriusq̄ voces faucib⁹ z iter dolorē atq̄ p̄trictiōnē z leticiā varie mitebātur cogitatiōes. Hic diuina fiducia/pectore pleno Monica sic filiū aloquit. Eredo filij mi dulcissime i christo q̄ añq̄ e vita ista dmi grēte vez verissimūq̄ xp̄ianuz hoīem visura sū. Tūc Augustin⁹ ad matrē cō

uersus exclamauit dicēs. O mater pietate fortissima: O sancta venerādaq; pa-
rens: O eximij feruoris et dilectōis genitrix Monica. Solare iquit/gaude et ex
ulta/q; dñs nr̄ misericors/de seruitute babilonis tibi redemit Augustinū: Au-
gustinū inq; filiū tuū. quē plus lachrymar̄ x̄po. q̄z carnis mūdo semie genui-
sti. Gratulabaf aut̄ btā mater maiorē imodū/q; tristē ipsaz letā et felicē effice-
re dignat̄ esset dñs. Atq; ita i pascale resurrectionis dñi. diuino tādez auxilio/
meritis matris/ac diui Ambrosij predicatione p̄morus cōtēpto gētilitatis cul-
tu ac hereticor̄ oīuz erroribus/ad verā x̄pi religionē p̄ x̄pi baptismū feliciter p-
uenit. Cū. n. diuus Ambrosius/Augustinū sacro baptisate/astate matre vni-
uersoq; ferme Mediolanēse populo Initiaret/diuio quodā istinctu hymnū p-
pulchrū. v3 Te deū laudamus vna decātaure. Ad explicādas aut̄ toti⁹ popu-
li matrisq; ac diui Ambrosij incredibilis gaudij magnitudinē et Tullianū flu-
uins exsiccarēt igenij: et p̄orte Demosthenis/vibrateq; snie/tardi⁹ laquidiusq;
ferrereñt. Quicquid pōt cogitare aīus: qcquid sermo nō pōt explicare/ illo in
tpe factū fuit. Quasi ex radice fecūda/multi simul pullularūt xp̄iani/ exēplū do-
ctoris et magistri/secuta est cliētium discipuloz et socioz turba. Et p̄ totā vr-
bez Mediolāsiuz atq; puīntiam seruebat xp̄ianitatis p̄fessio. Mor aut̄ vt chri-
sti baptisate Augustinus suscepit. ad Simplitianū monachū magnes sancti-
tatis viz p̄cessit aquo/ et de religiōe beata feliciq; vita nō mediocriter istructus
est/atq; de x̄pi fide/ et exēpla ac miracula/nōnulla accepit. Quib⁹ si qua heresis
macule rubigo remāssisset/ ab ei⁹ aīo penitus absterfit. Moūus itaq; xp̄ianus
Augustin⁹ effectus/nouis vestimētis v3 cuculo nigro/diuus Simplician⁹ mo-
nachus eū iduit. At btā mater quū talia fueret religiōis vestimēta/ vt Julian⁹
poperij. Ep̄s tolletanus dignissimus scribit/ tot lachrymas p̄ gaudio effudit:
q; p̄cta iposuit gr̄as dño iesu christo ingētes referēs/q sibi et religiōi xp̄iane
talē ac tātuz p̄cessisset p̄cipem. Bñdicebat xp̄ianissima mater dñz/q; ad p̄fer-
rēdū cūctis subsidiū/ creasset et illumiasz filiū dilectissimū Augustinū. Quo-
iaz tāq; religiōis exordio/oēs auxiliū caperēt/ pariter et suffragiū. Igif Augusti-
nus qui iciderat i latrones x̄pi et matris humeris ad caulas reportat⁹ est. Ai-
cerāt plurimi ciuitates et corpora plurima sz mater Monica tāq; virago/ prestā-
tissima spiritales neqtias subiugauit. Triēnij aut̄ tps postq; Augustinus ba-
ptisati sacramētū suscepit/ sc̄ta mulier Mediolani vna cū et ceteris substitit/ et
diui Ambrosij ac Simpliciani optimi viri sepi⁹ fuit hospicio: cuz qbus sepe et
sepi⁹ de diuis scripturis diserebat: et q̄stioēs p̄ponebat/ et solutioēs/ apud se re-
cūdebat. Quū filio et ceteris certabat/ vt i portu Abrae tabernaculū figerēt. Erat
q̄ p̄tentio sc̄ta iter eos/ q; hūilitate/ charitate/ atq; hūanitate suparet. Tādē in-
p̄iaz cuz filio et ceteris remeare p̄stituēs/ dū in ostijs tyberinis applicuissent/
et se nauigatiōi istaurarēt/ aduenit tps quo sc̄ta mulier/ ex hac vita migratura/
egrotare cepit: et igrauescēte iā febre/ ait ad filiū/ p̄ magne mihi id esse p̄solatiōi/
mi Augustine fili dulcissime arbitroz/ q; sim te relictura filioz i pijētissimū/ nō
xp̄ianus solus ac catholicus/ rez ēt p̄tēpta felicitate terrena videā seruum dei.
Itaq; se. n. corpore moriturā existimabat sapientissima monica/ q; sup̄tes foret
in tali ac tāto filio/ at aīe immortalitate/ nō se pri⁹ frui dicebat/ q; in illi⁹ p̄spectus
puenisset ad cui⁹ ymaginē et similitudinē nouerat se creatā. Eunq; dormitioni
appropinq̄sser. Dixit Augustino ac ceteris/ ponetis corp⁹ hoc meuz vbicunq;

nihil vos cura ei⁹ p̄turber. Tātuz vos illud rogo vt ad dñi altare vestris ī ob
latiōibus vbicunq; fuerit meminerit̄ mei. Atq; ita (vt v̄bis Augustini vtar) die
nono sue egritudis sexto ⁊ quāq̄gesimo etas̄ sue tertio v̄o ⁊ trigessimo filij sui
Augustini illa aīa fligiosissima ⁊ pia corpe soluta ē nonis maij; Atq; ibidē ho
norifice ī basilica sc̄tē Aure v̄gis tumulata est. Vex id sc̄tūm corp⁹ vsq; ad an
nuz saluā millesimuz ⁊ q̄dringentesimuz ac nonuz supra rigessimuz ibidem
sterisse cōpertuz est. S; deus qui cuncta p̄spicit volens ipsuz sc̄tūz corpus ho
noratiozi loco defungi vbi a xp̄i cultoribus dignius veneraretur. Martini qu
ti pape tpibus Romā transferri honorificentissime iussuz est. Et in tēplo eius
filio Augustino dicato cure fratruz n̄roz comendatū est. Cui ⁊ Maphcus lau
densis poeta sul tēporis laudatissimuz ob singularez q̄z in filius eiusq; matrē
Monicā gerebat deuotionez Mausoleuz mira arte elaboratuz sua impensa ex
truere faciens tales versus in eius laudem cecinit dicens.

Salue lux matrum mater sanctissima salue

Salue Augustini Monica digna parens.

O salue tanti nati dignissima mater:

O salue serus gloria feminei:

Que genuisti illud cunctis memorabile seclis

Ecclesie robur presidiumque sacre:

Eloquij flumen tantum quo tota rigatur

Lex sacra: ⁊ vbertim lingua latina fluuit.

Vertisti sacris precibus quibus anxia semper

Pulsabas magnum flensq; gemensq; deum:

Vertisti largo lachrymarum flumine quo te.

Spargebas largo semper ⁊ imbre madens.

Felices o que tantum lachryme gemitusq;

Felices tantum que potuere preces:

Que trahere ad se se summum potuere tonantem

Sereq; qua certe mundus egebat opem:

Ingenij fulmen tantuz quo tota corruscat

Sacra fides: omnis impietasq; tremit.

Quem longe errantem longe christoq; rebellem

Vertisti ad vere religionis honos:

O feruens amoro pietas incensa parentis.

O qui flagrabat sancta per ossa calor:

O flamma o nulle facile ennarabilis ardor

Materne: o feruor mentis ⁊ ignis edax.

O qui te tantus estus pia mater agebat

Et quo scandeas impetus astra super:

Ardentes tanquam longe volucresq; sagitte.

Sic ibant lachryme vota precesq; tue.

Ethereiq; alte penetrabant pectora regis

Egebant illum: nulla negare tibi

Quin maiora etiam q̄z que sperare vel vnq;

Auderes vltro plura simulq; dare.

O quantum tibi nos omnes debere fatemur:
 Cuius ope est mundo tanta reddita salus:
 Quippe nisi e tenebris ad lumina sacra redisset.
 Conuersus meritis filius ipse tuis.
 Atloquas totum nisi diffudisset in orbem
 Doctrinas: tantum totq; voluminibus.
 Errorum nisi tot pestes strauisset iniquas
 Ingenio nisi tot dogmata praua suo
 Ecclesiam tanto que firmare ruentem
 Robore: felices o lachryme atque preces:
 O dulces lachryme vincantq; mella fauosq;
 Que vincant dulces. 7 omne preces:
 Quid mirum si nostra fides cultusq; perisset?
 Si totus noster religionis honos.
 Nunc vero superi quando ad fastigia celi.
 Euictam nunc te purior orbis habet:
 Quando hac terrena de fece 7 carcere tm̄
 Eruta: tu loca nunc liberiora colis:
 Nunc nostris melius rogitas tu psule rebus
 Pro nostra melius funde salute preces:
 Affer opem nunc tu mundo succurre labentiq;
 Succurre afflictis rebus: 7 affer opem:
 Te cuncte exorant gentes tibi vota profundunt.
 Succurre 7 cunctis gentibus affer opem:
 Omnes te sexus omniscq; te inuocat etas.
 Te quicumq; vocent omnibus affer opem:
 Precipue matres quantum tu experta labores
 Et natis: 7 tu matribus affer opem:
 Te docti ante omnes ne tu despice doctos
 Nemo tuo nato doctior affer opem:
 Salue lux matrum mater sanctissima salue
 O salue eterna laude canēda parens: Amen.

De Fabiola matrona Romana. capitulum. cxxvii.

Fabiola vidua sanctissima:
 Matronarum romanarum coro
 na 7 singulare decus ante
 excidium romane cladis cir
 ca annū salutis nr̄e quintū supra q̄dri
 gētesimū Rome cū maximo sue pieta
 tis 7 humilitatis p̄conio migravit ad
 dñm. Cuius admiradā vitā regiasq;
 eregas diuus Hieronymus scribēs il
 lā miraculo fuisse refert. Imprimis nā
 q; venerabilis hec Fabiola ex illustri
 excelsaq; Fabiorū familia fuit oriūda.

Que secūdo defuncto eius marito/que primo adhuc supuiuēte cōtra euāgelij rigore suscepit/ise inet ipsa reuersa/tātā sui erroris p̄trictionez cūctis ostēdit/ quātā quis vnq̄ sermone explicare possit. Itā vt suū ipsum errorez publice fateret: Saccum iduit/spectāteq; vniuerso populo ī lateranēsi Basilica. v3 die sācto pasce/sic iduta accessit/atq; ibidē in ordie penitētiū corā ep̄is z psbyteris sparsō crine/māibusq; squalidis se hūilit̄ p̄strāuit. z de erratis cū lachrymis veniā z penitētiāz expostulauit. Uciāq; tādē p̄sequuta/mox vt domū regressa est/de folio delitiāz suaz descēdens/molā accepit farināq; fecit: z pedib⁹ discalciatis/lachrymaz fluētā p̄trāsīuit/atq; sup carbones ignis sedit/q dei beneficio ei ī refrigeriūz fuere. Usq; n. adeo ornāmēta oīa corporis phijecit/ac aiūz humilitate ceterisq; sc̄tissimis virtutib⁹ decorare studuit: vt nō facile iudicādum sit/plus illa iculta/an. Q. Maxim⁹ toga fabiorū/familie ornāmēti p̄stiterit. Itaq; imp̄rimis faciē suā p̄ quā secūdo viro placere p̄curauerat/p̄sepe pugnīs verberabat/deide gēmas p̄temnēs ī stratū lētiamina videre nolebat/aliaq; ornāmēta q; fugiebat/sicq; dolebat q̄si adulteriū comisisset. Ac p̄hoc/multis medicaminū imp̄diis/suū vulnus sanare curabat. Receptaq; ei⁹ ab ecclia penitētiā/mox oēm suū cēsuz quē habere poterat(erat qppe āplū z suo generi r̄ndēs) v̄didit/ z ī pecuniā p̄gregauit/ z ī vsus paupum p̄parauit. Primoq; oīum hospiciū qd̄ vulgo hospitale appellat̄ extruxit. In quod qdē egrotos oīfarie/pauperes z miseros p̄gregaret z p̄soueret. In quo tāta pietat̄ opa exercuit/ quanta vnq; q̄s fecisse p̄ptū sit. Quis vnq; credēt mulierē nobilissimā delicatissimāq; pprijs humeris portare lāguētes morbo regio z fetore nimio correptos atq; p̄fectos: lauare p̄tridā sanie z vulnerib⁹ ifirmoz/q̄ certe alius nemo facē/ aut certe aspice p̄sumpsisset. Preterea p̄bere ppria manu cibos/spirātib⁹ cadaueribus/atq; alia his similia facē: q̄ nullus diues aut certe pene vir sc̄tūs ob stomachi angustias vnq; attēptare potuisset. Qd̄ monasteriūz nō eius opibus sustētatur ē? Quis nudus/aut paralitichus/nō ipsi⁹ vestimētis restitus est? In quo se v3. gētūz/nō sua se effudit festia largitio: At nō solū in romana vrbe hec pietatis refrigeria Sabiola p̄tulit: sed z nōnullas insulas pagrauit/ac totū Ethruscū mare/volscozūq; p̄uintiā/ingbus monachoz z heremitaz p̄sistebāt chozi aut pprio corpore aut pfideles xp̄i seruos largas mittebat z p̄donabat elymosinas. In eo equidē seruoze z ardore/ēt cōtra multoz opynionē Hierosolimā ad nauigauit. Ubi z multoz concursu hyllariter excepta fuit: ac primū ad paup̄rimū diui Hieronymi diuersoriū declinare voluit/atq; eius hospitio aliquā tisper vti. Cuius plane seruoze/quum z ipse sc̄tūs Hieronymus p̄sperisset/mirari nō destitit/nec nō/ z ipsius studij instātā: quo intēta esset diuis voluminibus/ingbus veluti quādā sitim atq; famē satiare desyderās/per euāgelia p̄q; p̄phetas/atq; psalmos discurēs/quōnes nōnullas p̄ponebat: atq; eaz solutiones ī scrinio pectoris sui recōdebat. Unde z ipse beat⁹ Hieronym⁹ eius p̄cib⁹ stimulat⁹ libellū de veste sacerdotali iter alia edidit/ illiq; d̄dicauit. Demū pp̄ hūnoz irruptionē/q̄ vniuersaz iudeā cedibus pariter z terrozib⁹ complebāt/nō dignitati aut etati/seruicq; aut vagiētī miserabant̄ infantie/in patriā regredi compulsa est. Et ibi silicet paup̄ viueret/vbi duduz diues nimius fuerat: manēdo in alieno solo: p̄zi⁹ tñ multos hospites habuit. Eōdoluiffe quoq; ipsuz sanctum Hieronymū/ipsius a sanctis locis abitionē ferrūt. P̄sepe z ipsa sancta

virago plárit/ q̄ se intra vrbis Rome clausaz videret: Unde 7 p̄sepe tãq̄ euin
culis gestiebat erūpere. Igit̄ dum ad vltimū vite sue se deuenisse p̄sperisset: ne
mors eā imparatā iueniret. Ad multos scripsit monachos/ vt ad eaz venire di
gnarēt: tãq̄ graui onere grauatā/ absoluēdaz: facerētque sibi de iniquo mamō
na amicos: qui eaz reciperēt in eterna tabernacula. Venerūt euestigio itaq̄ in
numerabiles pene monachi/ a quibus/ 7 absolutiōis omnimode beneficiū acce
pit. Depositaq̄ oī peccatoruz sarcina/ leuissimāq̄ effecta/ p̄festim ad celi euola
uit gaudia. Nullus edepol istius posset misericordiā/ humilitatē/ fidem deuō
tionisq̄ ardorem credere. Eius aut̄ religio sissima mors fuit christianorū laus/
gētilium miraculum: luctus pauper: 7 monachorū solatiuz: atq̄ matronarum
oīum documētuz. Quātuz aut̄ viuētis Fabiole haberet roma miraculi/ Hiero
nymus sanctus p̄testatus est/ dicēs. Nec dum debitam Fabiola christo reddi
derat aiām/ 7 iā fama volās tātī prenūtia luctus: totius vrbis populus ad ere
quias p̄gregauit: atq̄ eius admirādas describēs erequias: ait. Hinc iuuenū
chorus/ illinc senuz/ qui carnie laudes femineas 7 facta ferrebāt. Iñ sic Sūri?
de Gallis: Iñ papiri?: de Sanitibus: Iñ Scipio de Humātia: Iñ Pompe
ius de pōti gentib⁹ triumphauit. Illi corpora vicerūt/ hec spiritales nequitiās
subiugauit. Iñ platee/ non porticus/ non imminētia desuper tecta capere pote
rant prospectātes. Tunc suos roma in vnum conspexit populos. Fauebant si
bi homines in gloria penitentis. Nec mirum: si de eius salute omnes exultaue
runt. quum de eius conuersione angeli longe antea in celo letati sunt: In qua
ficu: abundauit peccatum/ postmodum/ 7 gratia superabundauit.

De sancta Paula optima matrona romana. capi. cxxviiij.

Paula illustris venerabilis
q̄ romana femia planeq̄
sanctissima/ atq̄ omni me
moratu dignissima: anno
a natali christiano decimo supra qua
dringēte/ simū vite x̄o sue sexto 7 quin
quagesimo/ septimo chalēdas iunias/
apud Bethlemiticuz iudee oppidum/
maximo cum sui preconio/ quieuit i pa
ce: Eius celibem vitam/ diuus Hiero
nymus optimus testis/ disertissimo cō
scripsit eloquio. Nec namque 7 huma
nis pariter 7 diuinis fulgoribus pluri
mum illustris 7 clara fuit. Quum ex Scipionum 7 Bracoz clarissimaz fami
liaruz/ ortum duxerit. Iñpseritq̄ Torotio illustri romano/ qui 7 ipse ex Enea
atq̄ Juliorum altissimum sanguinem traxerat. Et quib⁹ sane maiorib⁹ orta/ 7
fecūditate/ 7 probata pudicitia/ totius mundi testimonio plurimum isignis ha
bita fuit. Euz aut̄ ex viro suo qnq̄ liberos edidisset/ parere desijt. Mortuo post
modum marito/ ita eum planxisse tradunt/ vt 7 ipsa prope moreret. At Paulo
post/ ita se ad domini seruitutem transtulit/ vt eius mortem/ optasse visa fuerit.
Tandem ita quorundam sanctorum episcoporum virtutib⁹ incensa/ (vt postq̄
in sancto proposito a viri morte quinq̄ ānis sanctissime vixisset) patriā/ domū/

atq; liberos omnes deserens in Syriam cum Eustochio virgine filia sui propositi et nauigationis comes perrexit. Ubi postquam plurima sanctorum patrum iuisset et plustrasset loca Hierosolimam super asellum sedens tandem peruenit. Ubique cuncta domini nostri iesu christi loca tanto ardore ac studio circuisse eam tradunt ut nisi ad reliqua festinaret a primis illis non potuisset abduci. Hanc statim et ante domini nostri iesu christi crucem peruenisset ita illam adorauit ac si ipsum christum pendente conspexisset. Sepulcrumque resurrectionis introgressa lapidem quem ab hostio monumenti angelus amouerat exosculabatur atque ipsum sanctum corporis locus ubi dominus iacuerat quasi scitans desideratas aquas ore fidei lambebat ut sui ipsius nescia facta prorsus fuisse videretur. Quid ibi lacrymarum: quantum gemitus: quid doloris effuderit: testis est iesus qui cuncta conspicit atque pater quem rogabat. Inde digressa ascendit in Syon. mox et postmodum Bethleem ubi saluatoris speluncam introiens postquam sacrum virginis diuersorium et stabulum vidit. in quo Bos agnouit possessorem suum et Asinus presepe domini sui: ut illud quod in eodem propheta scriptum est impletur. Beatus qui seminat super aquas ubi bos et asinus calcant ut diuus Hieronymus testatur vidit sancta femina oculis fidei perfecte infantes panis iuolutum in presepe vidit Magos adorantes stellamque super se radiantem matrem virginem nutritum sedulum ac pastores nocte venientes ut viderent uerbum quod factus erat. Cetera queque domini nostri iesu christi ac omnium patriarcharum et prophetarum quorum circuisset loca denique in egyptum magno cum ardore descendit. Ubi quorum vidisset sibi occurrere venerabiles sanctum boiem episcopum Isidorum cum turbis innumerabilibus monachorum se illico indignam tanto honore existimauit. Mirus certe ardor et uir infemia credibilis fortitudo: oblita sexus et fragilitatis corporee iter tot milia monachorum quam puellis suis seorsum habitare cupiebat: et certe impetrasset nisi eam maius sanctorum locorum retraxisset desiderium. Locis itaque his sanctissimis uisibus Bethleem perpetuo mensura repetiit. Ubi et per triennium in angusto permansit loco donec ex propriis bonis cellulas ac monasteria extrueret ac diuersorum peregrinorum iuxta vias cederet mansiones in qua Maria et Ioseph hospitium non inuenerat. Hec itaque omnia cum filia Eustochio comite et multis virginibus pagrauit. Hunc autem de ipsius humilitate que christianorum prima uirtus est dicendum est: propter quam ita se deiecit ut qui eam uidisset et pro celebritate nominis uidere gestisset ipsam utique esse non credidisset sed ancillam minimam. Et quorum frequentius choris virginum cingeret: et veste et uoce et habitu atque incesu minimam se omnium ostendebat. Hec nunquam post uiri sui obitum usque ad diem mortis sue cum ullo comedit uiro: quamuis eum sanctum et pontificali sciret culmine insignitum. Balneas etiam nisi periclitans non adiit. Mollia quoque strata etiam in grauissima febri habere noluit: sed semper super durissimam humum stratis ciliciculis quiescebat si tamen illa quies dicenda fuisset. que iugibus pene orationibus dies noctesque iungebat. Illud de psalterio implens. Lauabo per singulas noctes: lectum meum lacrymis meis stratum meum rigabo. In qua non crederes quas lacrymarum fontes spargebat. Ita leuia peccata plangebatur ut diceres illam grauissimorum criminum esse ream: Cumque a sanctis moneretur ut parceret oculis eosque seruaret euangelice lectioni aiebat turpanda est facies quam contra dei preceptum purpuris et ceruisa et stibio sepe depixi: affligendum est corpus: quod multis

De ei' hu
militate.

Nota.

Castitas.

vacauit delitijs: Que viro z seculo placui nūc christo per hunc moduz placere desidero: Si inter tales tātasq; virtutes eius castitatem quis p̄dicare velet su perfluum vtiq; cēt: inqua etiaz dum secularis cēt/omniuz Rome matronaruz exemplum fuit. Que ita se gessit: vt nūq; de illa etiā maledicorum quicquā au deret fama cōfingere. Nihil equidem illa clementius/ nihil humilius/nihilq; blādus fuit. Si pauperes videbat sustentabat/si potentes ad benefaciendum cohortabatur. Sola liberalitas in ea excedebat modum. Hanc obrem quidem optimi patres illam quandoq; arguebant/ q; in largiendo/ cēt ita profusa. Illa respondendo/ aiebat. Scriptum est in euangelio: Qui habet duas tunicas: vnā det non habenti: Et mltā alia facere sacre scripture testimonia pro huiusmodi rei mira cum verecundia z sermone paucissimo introducebat. Sed neq; eius

Abstinētia

abstinētie facile recenseri possent/ que prope mensuram excedebant. Nam ex ceptis diebus festis/ vix oleum in cibo capiebat. Taceo de vino/ carnibus/ pi scibus/ lacte z melle/ ac ouis/ reliquisq; cibis que gustui suauia sunt: a quib; pe nitus quoad vixit abstinuit. Pacientia preterea ipsius/ que quidez contra ob

Pacientia.

trectatores z persecutores per maxima fuit. Nam dominus ei suscitauerat ini micum qui eam colaphizaret/ ne de tot/ tantisq; virtutibus se extolleret/ licet cō tra detractores z iniurias seuientium z obloquētium/ pulcherrimis sacre scri pture testimonijs quasi armaturam christi z precipue contra inuidiam seuiē tem se instruebat/ paciēdo iniurias/ furorem rabidi pectoris mitigabat: Dice bat enim. Si diabolus contra seruos dei z ancillas/ non vbiq; pūgnaret: z oīa loca fugientes non precederet/ si non sanctorum locorum amore retineret. Be thleem me iam reperire in alia terrarum parte posset. Cur enim non pacientia liuorem superem? Cur non humilitate superbiam frangam? z percutienti ma xillam/ offerram alteram: dicente Paulo. Vince in bono malum. Nō ne aposto li gloriabantur quando pro domino patiebātur contumelias: Nō ne ipse sal uator humiliavit se formas serui accipiens/ z factus fuit obediēs patri/ vsq; ad

Monasteri
uz seminarū

mortem: mortem autem crucis/ vt nos sua passione saluaret? Post virozum monasteriuz qd suis impensis extruxerat/ virisq; in habitādum gubernādūue tradiderat: aliud quoq; pro mulierib; silr extruxit/ in quo ex diuersis prouitijs virgīes nobiles ac mediocres plurimas pgregauerat. i quo/ z ope/ z cibo/ z oīo nibus/ z psalmis oēs voluit pungi. Et iuxta illud psalmiste/ septies in die lau dem dixi tibi. Et media nocte surgebā ad p̄sistendum tibi: Mane/ hora tertia: z sexta/ nona/ z vespera/ complectorio/ ac noctis medie gallozum silicet cātū/ p or dinem psalterium cantabatur. In eo tantūmodo ad tergendum manum len tiam inibus utebantur. A viris aut tanta erat separatio/ vt a Spadonibus. Sz neq; hoc loco eius in eo optimus viuēdi modus vna cum reliquis sacris vir ginibus que secum erant/ calamo quis enarrare posset. In quo oēs sue vite cur sum compleuit: fidēq; seruauit. pro quibus nūc corona iustitie fruitur: Here ticos deniq; tanq; herthnicos habebat/ z illorum cenosos viriliter declinauit lacus. Ipsius preterea igenio nihil p̄fecto docili; vnq; visum fuit. Ad loquē dum tarda erat/ sed ad audiēdum velox. scripturas diuinas pro virili sua me morie comēdabat. z euz historias amaret/ z illud veritatis diceret fundamen tum: magis quidē sequebat scientiam spiritualem/ z hoc culmic/ edificationē protegebat. Deniq; diuuz compulit. Hieronymuz nouuz/ z vetus testamētum

De eius ige
nio.

in latinus tráfferre atq; multa illi exponere /z cõponere. Tá emínētissimi fuit igenij vt hebraycá didicerit linguá /quá ipse Hieronym⁹ ab adolescētia multo labore /z sudore didicerat. Itart /z psalmos /z hebrayce / Greccq; ac latine eq̄ caneret /cũ opus esset. Demuz hec virago paula post multos agones /z labores pro xp̄i amore perpeffos /i grauíssimá icidit egritudinē /pro qua deniq; sentiēs se mortí propinquari /illos psalmiste versiculos prout poterat susurrás /dicebat. Dñe dilexi decorem domus tue /z locum habitatiõis glorie tue. Et quã dilectissima /tabernacula tua dñe virtutuz: cõcupiscit /z deficit /aia mea i atria tua. Eleggí abiecta esse i domo dei mei /magis q̄z habitare i tabernaculis peccatoruz. Eũq; a diuo p̄re suo hieronymo interrogaret: cur taceret: cur nollet respondere: /z an doleret aliquid: greco sermõe respõdit. nihil: se h̄re molestie: sed oia tranquilla /z quieta prospicere. Post hec obmutuit: /z clausis oculis quasi iaz mortalia despicens: vsq; ad expirationem anime /eos repetebat versiculos. Digitum ad os tenens /crucis signum pingebat in labijs. Ac sic animam sanctam presentibus episcopis /z sacerdotib⁹ /ac monachis pene innumerabilib⁹ christo saluatori suo reddidit. Mortuaq; mulier sc̄tissima: nõ vlulatus /z pláctus /vt iter seculi homines fieri solet /s; psalmoz diuersis linguis examina cõcrepare ceperút. Tráfactaq; episcopoz máibus /z ccrucez pheretro subiciētib⁹: quuz alij p̄tiffices lá padas cereosq; perferrēt. Alij choros psalētíuz ducerēt in media Ecclesie speluncha est posita. Tota ad funus ei⁹ palestīnoruz urbium turba cõuenit. Quē monachorum in Eremo latitantem cellula sua continuit: Quam virginum cubiculorum secreta texere: Aidue /z pauperes in exemplum Dorchadis /vestes ab ea prebitas ostendebant. Omnis inopum multitudo /z matrem /z nutriculam se perdidisse clamabat. Quod mirú est. Nihil palloz mutarat in facie: sed ita dignitas quedam /z grauitas ora compleuerat: vt eam putares /non mortuam sed dormientem: Greco / Latino / Syroq; sermone psalmi in ordine resonabant: non solum triduo /sed donec subter Ecclesiam /z iuxta speluncham domini corpus conderetur. Et per omnem hedemodam cunctis qui venerant suuz funus /z proprias credentibus lachrymas celebrassent. At venerabilis virgo filia eius Eustochium quasi ablactans super matrem /abstrahi non poterat a parente quin deosculari oculos /herere vultui /totum corpus amplexari /z se velle cum matre sepelliri clamabat. Tanta profecto fuit huius sanctissime femine liberalitas atq; fides /vt ne vnum quidem filie numum derelictuz fuerit. Et qđ quidem mirabile /z incredibile quasi vidisse feminam nobilissime familie /magnam quondam opibus /tanta fide omnia largita fuisse: vt ipsa ad egestatem pene vltimam deueniret. Nemo certe plus dederat pauperibus q̄z Paula: que sibi nihil reliquit. Et nunc quidem diuitijs fruitur diuinis: /z de paruula bethleem celestia regna conscendit. Et hec de Paula sancta Romana /dicta sufficiant. Eius sepulchro beatus Hieronymus /hunc titulum posuit. v3.

Paula obi-
tus.

Scipio quam genuit / pauli fudere parentes
 Grachorum sobolis: agamenonis inclita proles
 Hoc iacet in tumulo: paulam dicere priores:
 Eustochij genitrix romani prima senatus
 Pauperiem christi /z bethleemica rura secuta. Amen.

Proba et facta et nomine litterarum noticia femina memoratu dignissima Honorij principis Eui: anno videlicet quartodecimo supra quadringentesimo a natali christiano et doctrina atque christiana religione insignis plurimum et notissima fuit. Hec quippe Italica fuit mulier ex oppido Orti oriunda et Adelphi cuiusdam clarissimi viri coniunx. Que quantum in liberalibus studiis valuerit liquido percipi potest: verum iter alia eius studia adeo peruigili cura virgilianis Carminis nota atque familiaris est effecta: ut fere omne opus a se confectum: teste in conspectu et memoria eam semper habuisse videatur. Que dum forsitan aliquando perspicaciori aduertentia legeret existimationem incidit: ex illis omnem testamenti veteris historiae et noui serie placido atque expedito et suae pleno versu: posse describi: non equidem admiratione caret: tam sublimem considerationem muliebri subintrasse cerebrum. Sed longe mirabile fuit executioni mandasse. Operam igitur pro conceptu praestans: nunc huc nunc illuc per Bucholicum Georgicum atque Encidam saltim discurrendo carmen nunc huc ex parte versus integros nunc et illa metrorum particulas carpes: miro artificio in suis redegit propositum: adeo apte integros collocans et fragmenta conectens: seruata lege pedum et carminis dignitate: ut nisi expertissimus compages posset aduertere. Et his ab orbis exordio principium faciens: que quid historie in veteribus atque nouis legitur litteris: usque ad missionem sancti spiritus: tam compe composuit: ut huius compositi ignarus homo prophetam pariter et Euangelistam facile credat fuisse virgilium. Ex quibus non minus commendabile sumitur huic scilicet mulieri sacrorum voluminum integram seu satis plenam fuisse notitiam: quod quod rarus etiam hominibus nostro contingat eui dolentes nouimus. Voluit insuper egregia femina labore suo compositum opus vocari Eutonam: quod ipsi per sepe dicimus. Et quanto magis illud memoratu perpetuo dignum putamus: tanto minus credimus: tam celebre mulieris huius ingenium: tantum acquisuisse labori. Quin ymo reor si in annos ampliore vite protractum est. Eam alia insuper condidisse laudabilia: que librariorum desidia nostro tantum incommodo ad nos usque deuenisse nequiuerunt. Que inter non nullis placet sint homeri Etona: eadem arte et ex eadem materia qua ex virgilio scripserat: ex Homero sumptis Carminibus edita. Ex suo si sic est sumitur: eius cum ampliori laude: eam doctissime grecas nouisse litteras: ut latinas. Sed queso nunc quid optabilius audisse: feminam Maronis et Homeri scandisse cacumina et apta suo opus se ponentem: sancta artificioso ptextu nectentem eruditissimi spectent. Quibus quantum sit sacrarum litterarum insignis professio arduum tamen est et difficile: et amplissimo sacri voluminis gremio nunc hic nunc inde partem elicere et ad serie vite christi in unum passim

verbis/prosaq; cogere: vti hec fecit/et gētilicio carmine. Erat huic satis si femi-
neos cōsideremus mores/colus ⁊ acus atq; testrinum/si more plurius torpere
voluisset. Sz qm̄ salua studijs sacris/ab ingenio segniciē/ rubiginez absterfit:
omnē: in lumē euasit eternū. Quotquot autē i bono ituerētur aīo/voluptatib⁹
obsequētes ⁊ ocio/quibus pergrāde est cubiculo isedere, flabellis friuolis/ir
recuperabile tempus terrere: ⁊ a sūmo diei mane/i noctem vsq; totam/persepe
sermōnes/aut nocuos/aut inanes blactrādo deducere: seu sibi tātuz lasciuēn-
do vacare: aduerterēt certe/quātum differētia sit/iter famā laudādis operibus
querere: ⁊ nomē vna cū cadauere sepellire: ⁊ tanq̄ nō vixerint/ e vita discedere.

¶ De sancta Marcellina virgine diui Ambrosij sorore. cap. cxxx.

Marcellina virgo glorioza:
diui ambrosij episcopi ger-
mana/āno salutis nre qua
dringētesimo duodecimo

meritis multis isignis/ post deuictum
huius seculi cursuz. Mediolani vite si-
nem fecit. Hec quippe virgo/ iprimis
decore corporeo/morib⁹ honestate vir-
ginea/ ⁊ laudabili pudicitia splēdida/
Romana origine fuit. Ambrosij de ti-
gnosif/familia nobili ⁊ honorata/homi-
nis senatorij ordinis filia/atq; (vt pre-
missum est) egregij pōtificis mediola-

nensium Ambrosij germana. Vitam autē suam iprimis apud Romanaz vr-
bem cum parentibus (dum vixere) deducit isignez. Quibus diem claudētibus
apud germanos Ambrosiuz ⁊ Satyrus mediolanū cōcessit/ ⁊ ibidem/post eō-
rum mortē vitaz finiuit. Itaq; Marcellina hec quum scitissime genitricis mori-
bus optie istituta foret/ iprimēuo iuuetutis sue flore/ soluz dei filius cōcupiuit
vt sponsuz: dilexitq; vt dñm. Quam parētes tanq̄ coniugij primitias/honorū
oīum datori cōsecrādam deuouerūt. Hic matris scitissime cura peruigili enutri-
ta/sicq; i cremētis puellarib⁹ mundior ⁊ purior Auro orbizoabsq; vllis proz
sus humane vite illecebris adoleuit. Quid multa? prius q̄ viriles aspectus at-
q; cōtagiones virgo pulchērima attigisset: nec quicpiā amare sciret nisi xp̄s/ce-
pit parētes de p̄fessioē virginittatis acceleranda suppliciter ⁊ obnixe iplozare.
Anxiebāt autē plurimū teneruz pectus ⁊ crebris suspirijs ob hoc incessanter
quatiebatur. Tandem obtinuit vt die natalis domini v̄turo spōsi celestis Ar-
ram susciperet. Et q̄ libenter atq; q̄ decenter eo die christi anulum virgo su-
scipere importune gestiebat: quo virgo itemerate virginittatis p̄ncips nouellū
sui vteri fructum eterna posteritate/acquisiuit. Prædicabat i populo sacrande
vrginis itemeratus pudor. Sit concursus mor ad ecclesiā innumerabiliū puel-
laruz inuicē de ei⁹ societate certatiū. Præsidebat tūc romæ ecclesie b̄tē memo-
rie liberi⁹ papa. Eui i ecclesia p̄cipis ap̄loz petri/dñici natalis solēnia celebrā-
ti/nūcianē clarissimoz parētuz vota: ⁊ xp̄m solū amātis puelle idēfessus ardō
ap̄if: ānuit piis supplicatiū p̄cib⁹ eximi⁹ pastor/ ⁊ duotos vtrozq; affect⁹ adiplē-
dos cēsuit. Qui vbi eā mltis adhortat⁹ fuissz fmōib⁹: tādē pij piis oblatā/māi-

b⁹ matris scitissime/mixtis cū fletu precib⁹ irrigātes/solēnit bñdixit/velloq; ac ceteris sacre religiōis vestimētis quodā modo subarratā/ imaculatā xpi Jesu/ quē totis viscerib⁹ cōcupierat/spōsas effectit. Benedictiōe aut pōtificiali initiata/ et p̄fusa/ talē se regi regū xpo dño/ iſeruāda/ mētis corporisq; sc̄monia studuit exhibere/ vt absq; dubio/ et tūc illi credere/ faciata icelis/ cui se itemeratā vigi- lāter reſeruabat iterris: Bti p̄fecto parētes/ qui tale deo viuo sue p̄lis primi- tiuuz dedicauē mun⁹: p qd̄ gemia posteritas duplicata ē/ nō iminuta. Si qd̄ Ambrosio hui⁹ xginis genitori/ nati sūt Ambrosi⁹ et satyr⁹/ qb⁹ duobus xgo xpi Marcellina/ q̄si duaz sulta remigijs alaz/terrena oia p̄peri pēna p̄teruolās/ adituz quottidie celestis p̄rie suspirabat. Horz etiā adiuta p̄sidijs/ et admōitio- nib⁹ instituta/ nil erat iā/ quod i ea viuēs mūdus iueniret. S; fm̄ Apostolum mūdo crucifixa/ et illi mūdus ipe erat. Unde et nihil preter simplices habitū/ et viles cibos/ de vniuersa p̄rie possessiōis hereditate requireret. Et otinuatīs autē ieiunijs/ vigilijsq; creb̄rimis/ lubricos macerās artus/ nūq; ab itēta orōne/ aut scripturaz diuinaz meditatiōe cessabat. Sicque factum ē: vt duz vni⁹ cura spi- ritualiū iugi ter sacro sc̄tē xgini subministrarēt/ isignia ferculoz/ alteri⁹ quoq; vigilātia corporalīuz necessitudinū/ p̄curarent obsequia/ deo dicata mēs q̄si i speculāri lapide diuine p̄tēplationi semp itēta/ semetīpam circūspecte ac prou- de itaēdo irrep̄hēsbiles/ imaculatāq; celestis spōsi cōspectui representaret. Cōstat igit hūc venerāde xgini mores fuisse: vt cōtinue supra tumultum satyri- ffis mortui genu inixa dñatori diuz/ sanctā ei⁹ aiām precib⁹ p̄tinuis et assiduis comēdare cōsueuisse/ et eā obrez persepe et diez sine villo p̄orsus cibo/ noctē et o- isomnē trāsīgisse/ adeo vt a sepulchro vit ad momētuz possit auelli. Defuncto postmoduz diuo Ambrosio/ quuz ante tumulos ipoz fratrū die noctuq; excu- baret/ sp̄m tandē ibidē deo reddidit. Cuius corp⁹ sanctū/ Simplician⁹ pōtifer sc̄ti Ambrosij immediate successor/ aromatib⁹ delibutuz iuxta ffes apposuit: vbi dñs eoz it̄ueniētib⁹ meritis beneficia plurima fidelib⁹ rependit. Eā igitur sanctā dei xginē Marcellinā/ que i illi⁹ cōspectuz idubitato credim⁹ peruenis- se/ ad cui⁹ ymaginē et similitudinē secreatā nouerat orō: vt ipm̄ precef/ vt mihi peccatori/ et nūc/ et semper/ reb⁹ i oib⁹/ actiōibusq; meis/ et propiti⁹ adsit atq; ad- iutor/ meq; fragile dirigat assidue/ in viam iustitie et pietatis. Amen.

De sancta Marcella Romana diui hieronymi filia. cap. cxxxi

Marcella illustris et religio- sissima femina Romana et eruditissima fuit: q̄ prima illustrīuz Romanaz femi- naz monasticā vitā professa fuerat/ an- no a natali christiāo duodecimo supra quadringētesimū: tēporib⁹ Innocen- tij pape ei⁹ nois primi et honorij atq; Archadij īperatoz/ post excidiū roma- ne vrbis a Gothis cōfectuz/ rome quū mario sue viduitatis castimonie p̄co- nio obdormiuit i dño. Hāc quippe p̄ clarissimā mulierē diuus hieronymus

in Bethleem cõstitutus maiorẽ in modũ adamasse plurimasq; epl'as ⁊ tracta-
tus tanq; sapiẽtissime mulieri trãsmisisse cõpertus ẽ. Ip̃iusq; studiũ i diuinis
scripturis: cõtinẽtiãq; ac grauitatẽ ⁊ reliquas ip̃ius virtutes cõmemorãs mi-
ris effert preconijs. Fuit eim i primis iter ceteras mulieres sui cui ⁊ origine po-
tentia ⁊ moribus ⁊ q; maius ẽ sanctitate clara atq; illustris: que ⁊ i suo felicif-
simo iuuetutis flore p̃ris incliti morte orbata viro quoq; septimo post m̃se a
nuptijs priuata ẽ. Post quoz luctus quuz leam posthumã edidissz filiã: a dõ
inspirata maximis opib; ⁊ põpaticha nobilitate contẽpta: cuz maxima rerũ tẽ-
poraliuz parcitate ⁊ humilitate ad veriluz crucis christi euolauit. Eũq; ⁊ pp
corporis decorem morũq; grauitatez necnõ etatez floridaz ac familie splẽdõ-
rem a pluribus vrbis nobiliozibus ã vxorez peteref: ⁊ Albina eius mater pre-
sidiuz domus vltro appetẽt illa oino xpm oĩuz recusauit cõiugiu. Et ad id cõ-
probanduz reiectis quibuscũq; preciosissimis corporis idumẽtis ⁊ ornamẽtis
etiã vsq; ad anulũ sui signaculuz: humili veste se iduit. Tali at vestimẽto se in-
duere curauit vt magis frigori obstãe q; voluptati pãere videref. Introit; ho-
suos ⁊ aux omne magis i subuẽtionẽ egenoz q; in archa aut marsupijs recon-
deret. Statuitq; sibi nusq; deinceps p̃gere sine matre nec quẽpiã videre aut
aliqui sine ipsa aut arbitris: semper in comitatu suo graues femias h̃re statuit
qđ ⁊ i mortẽ vsq; obseruauit. Diuinaz autez scripturaruz cũ in credibilis ei ar-
dor esset semper cantabat cum propheta. In corde meo abscondi eloquia tua
vt non pecem tibi. Moderata ei ieiunia erant: s; carniuz oino abstinẽtia: vini o-
dor magis q; gustus propter stomachuz ⁊ frequẽtes ifirmitates. Raro i pu-
blicum procedebat. Et maxime nobiliuz matronaz domos vitabat: ne cogere-
tur videre quod cõtempserat. Apostolor; ⁊ martyruz basilical; secretis celebra-
bat orõnibus: ⁊ maxime illas que populoz parua erat frequẽtia. Matri semper
obediẽs: vt faceret interdus qđ nolebat: pauperes magnope diligebat ⁊ ipsis
comiserabatur: ita vt ⁊ monilia ⁊ quicquid supellectilis ei esset pro christo lar-
gissime cõdonaret. Nulla quippe eo tempore nobiliuz seminarũ Rome no-
uerat proposituz monachozum nec audebat propter rey nouitatez ignominio-
sum (vt tunc putabatur ⁊ vile) in populis nomẽ assumere. Sed hec iuueis quũ
didicisset disciplinã virginum ⁊ viduarum in thebayde a beato pachomio
confectam nõ erubuit profiteri qđ christo placere cognouerat. Quaz ⁊ nõ mul-
to post ⁊ alic multe maximeq; paula venerabilis (de qua supra dictum est) in
huius ennutrita cubiculo cum Eustochio virginitalis decus sunt subsecu te.
Sicq; omnem suam etatem durit vt semper se crederet morituraz: sicq; indue-
bat vestibus vt se meminisset sepulchri: defferens hostiam rationabilem vi-
uam deo placentem. Deniq; quum diuus ip̃e Hieronymus vna cum sanctis
põtificibus Paulino ⁊ Epyphanio pro ecclesie necessitate romaz venisset. Mã
cella sciens eundez hieronymuz hoĩez eruditissimũ sanctumq; ita opportune
ip̃ortuneq; egit: vt ad eã viscendaz verecũde concederet. Cumq; sepe ⁊ sepius
ipsuz postmodũ ad se puenisset. Nũq; puẽt qui aliquid ip̃z de scripturis ite-
rogãet nec statim respõsis ei; ager̃cebat: s; ecõtra ip̃a q̃stioẽs mouebat: vt eo mō
q̃redo eaz solutiões clarius itelligeret: q̃s oppõi posse aiaduertebat. Marias
in illa virtutes ⁊ sc̃timoniã puritatẽq; atq; diuinuz prope igeniuz inuenisse se

testatus est. Refert ipse sanctus hieronymus tam curiose ab ipsa fuisse interrogatus: ut quicquid ipse longa meditatione perceperat/ ea pene totus breuissimo tempore et didicisse et possedisse: ita ut post abitionem ipsius sanctissimi hieronymi/ si aliqua romae de scripturis sanctis oriretur questio/ ad illam tanquam ad optimus iudicem pergeret quoniam valde prudens eruditaeque censebatur. Post autem discessus ipsius diui hieronymi/ principia sane nobilissima religiosissimaque femina/ huic Marcellae consortio adhaerere/ ut nonnulli ab illa/ ne transferretur quidem unguis/ ut aiunt/ recesserit: eadem scilicet domo/ eodemque cubiculo vsa: ut omnibus in urbe romana notus fieret/ ipsas matrem videlicet et filias fore. Suburbanus quidam ager/ eis pro monasterio erat: et aliud rusculum electum propter iocunditatem. Ad earum vero imitationem et Romae et alibi crebra virginum monasteria/ monachorumque innumerabilis multitudo consurgere cepit: ita ut per frequentiam seruitium deo: quod prius ignominie fuerat: fuit postea pro gloria. interim autem absentiam sui/ diuinaque precibus sui hieronymi mutuis solabantur epistolis: nec multum preteribat: quin iugiter sibi litteris iungerentur. In ipsa autem sancta tranquillitate/ et domini optima seruitute/ heretica quedam prauitas et tempestas exorta est: quae ubique et Romae quam maxime/ cuncta perturbauit: et in tantam rabie commotam visa est: ut nec Marcellae/ nec ulli bono fideli parcere visum retur. Tunc sancta Marcella quae diu cohibuit/ ne per emulationem quodpiam facere crederet. Postquam sensit/ fidei apostolice ore laudatam et approbatam a plerisque violari et maculari: ita ut sacerdotes quoque/ et nonnullos monachorum/ maximeque homines seculi/ in assensum suum trahere atque simplicitatem illudere pontificis romani: nimio zelo successa/ mori illi quae de suo ingenio ceteros antecederet: publice restitit: malens deo placere/ quam hominibus. Atque ita eius instinctu et consilio/ ipsa pestis heretica subito damnata fuit. Dum autem haec agerentur/ ecce haud multo post Roma quae totum ceperat orbem ab alanis/ hostrogothis/ aliisque sedis gentibus turpiter cepta est. Immo post fame perijt/ quam gladio/ ita ut vix pauci in ea quae caperentur/ fuerint iuenti. Tanta etenim in ea famis rabies postquam inualuit: ut mater non parceret lactanti filio: sed ipsum quem paulo ante effuderat/ rursus in utero recipere. Hoc tunc quippe capta fuit: non ceteraque eadem et muri cecidere. Quis illius noctis clades? quae funera dilacerata explicare posset sermonem: aut lachrymis equare dolorem? Urbs celeberrima urbsque antiqua/ ruit multis dominata per annos. Eumque plurima per vias/ per domos passim obruta renitit corpora: ecce quidam cruciatus victor Marcellae sanctissime domum intrat. Quem illustris mulier cum suis/ itrepidum vultu excepit. Eumque posceret auxilium et defossas opes/ illaque se pauperem fatere/ ab eisdem moribus et flagellis et fustibus durissime cesa est: quamquam ipsam tormenta minime sensisse prohibuerit. Denique quem iter cruciatos gladios/ pietatis locum inuenisset/ ipsam cum principia sua/ ad basilicam pauli/ barbari deducere: ut vel salutem ibidem vel sepulchrum inueniret. Eumque ad eundem locum leta peruenisset macella: gratias deo agens: dixit. Iuda de ventre matris mee exiui/ nudaque illuc redeam/ sicut domino de me visus est: ita et factus est: sit nomen eius benedictum. Post aliquot dies sana/ integro/ vegetoque corpore/ obdormiuit in pace. Et principia sua dilectissimam paupertatem suam/ reliquit heredes oculos in manibus suis/ reddens spiritum domino/ conscia vite bonae/ et premijs futurorum. Huic itaque sapientissime et eruditissime mulieri/ diu Hieronymus/ has inscriptas ex syria/ dedit/ scripsitque epistolas atque tractatus. Quorum tituli hi sunt. Ex quibus lector plane aduertere poterit/ quantum ingenij/ quantumque eruditionis/ et virtutis/ fuerit Marcella. Et primo quidem epistolarum/ extortas

Romane
urbis exci
diu recitat

Libri a di
uo hieroni
mo marcel
le scripti
hic comme
morantur.

De Sacta Marcella

De Salla Placidia Augusta

Illanvad relinquēduz mūdūz. Describēs perpulchre/humāe mutabilitatis vi-
ces/z secularij occupationē estus. De decez noibus/qb⁹ apud hebreos dī dūs.
Et singula noia/latine exponētis/monagessimū psalmuz: de psalmo. Misī dñs e
dificauerit domuz. De fide nra/z hereticoz dogmate. De blasfemia ī spm̄ san-
ctuz. De collatiōe editiōis Aquille cū hebraycis. Epistola etiā ī qua victiosam
expositionē Rhetij galli/cātica cāticoz reprehēdit: De onasio: vbi inuehit cō-
tra detractores suos. De studio Theophili epi alexandrini/ contra origenianos
gratulatio. In qua epistolā de paschate/z cōtra ipsam heresim traductā se dic
emittere: vt oriētis fidez/athedra petri cōfirmet. Hortatoria: vt vrbez romā de
serat/z ī iudeam demigret: vbi ciuitatez sanctā z bethleemiticū rus: miris effert
preconijs. Cōtra mōtani heretici insaniā: qui promissionē spūs sc̄ti ī se dicebat
esse cōpletam. Libruz vnuz/prose/cōtra detractionē ruffini. Cōtra item detrac-
tores/qui euz temeritatis accusabāt propter emēdationē euāgelioz. De mune-
ribus ab ea receptis/binas epistolas/ḡras agēs. De laudibus B̄selle virginis:
vt eius exēplo/alie prouocētur virgines. De exitū lec: cuius sc̄tām cōuersatiōez
optime describit. De egrotatiōe blefille filie sc̄tē paule. Ad eādez ī aduersis p
batam: institūēs eam ad tollerātiām passionuz. Et ad principiaz eius sodales
virginez fidelissimā: super psalmo Eructauit cor meuz verbum bonum.

De galla placidia Augusta z sc̄tā muliere. cap. cxxii.

Alla placidia Augusta/se-
minaz sui eui optia: theo-
dosij senioris ex galla vxo-
re filia suscepta/āno/a nata
li xp̄iāo sexto z quadragessimū supra
quadringētesimūz/ leone eius nois p̄
mo pōrifice Romāo presidēte: quinto
chalēdas dccēbris/apud rauena vetu-
stissimā ī signēqz Italie vrbe/ cuz mari-
mo xp̄iāitatis titulo migravit ad xp̄s.
Et ī eadez vrbe/ ī speciosissimo sacello
miro artificum cura elaborato z musi-
uo ope depicto/ ī superbissimo mauso-

leo lapide vnico Marmorec/ splēdidissime fabrefacto/ eius sanctuz corpus ho-
norificētissime/ vt sua iperialis expostulabat sanctitas atqz maiestas tumulatū
est. vbi z in hodiernuz vsqz diez/ eius ossa singulari memoria z veneratione cō-
cernuntur. Mulier certe z christianissima/ z oī preconio/ memoratuqz dignissi-
ma/ z memorabili quidez pietate prosequēda. In cuius plane iterū oēs siml
virtutes: z salus publica sui tēporis/ z quicqd boni erat/ inter humana reperiri
possunt corpora/ vno sue mortis ictu cōcidere visuz est: atqz (vt ita dixerim) di-
midiaz lucis orbi terrarum ademptuz fuisse/ suum quoqz ethera fulgorē pdi-
disse plurimi credidere. Erat iprimis christianissima hec Augusta marie fidi-
marimeqz religiōis/ ac maioris sc̄tatis femina. In qua certe oīs virtutis relu-
cebat specimē/ formaqz boni/ z decoris ac laudis oīs imago. Nullū tēp⁹ omit-
tebat/ quod xp̄ianissime nō coleret: nullū ve sine deo viuo z vero oblectamētū.
Assidue nāqz circha imperij gubernationē tā oriētis qz occidētis vna cū filio

germanisq; atq; marito euz maxima iustitia/z clemētia icumbēbat: quod tam bene curauit: tāq; feliciter gessit: vt oēs/i eius prouidētia plurimuz cōquiescerent. Erat illi inter terrenas delitias (quib⁹ supra moduz affluebat) pro sūmis delitijs/nō aurā/nō gēme/nō mūdus reliquus muliebris: sed christiana religio immaculata deuotio/misericordia/atq; pietas imēsa. Et quum esset sublimioris ingenij/ac greci/latiniq; sermonis admoduz decorata/historias/z res diuinas nec nō/z oīum gētium mores/vite ratiōes/artes/atq; vires adeo callebat/ac illi origo patriaq;: vbiq; fuisset. Quātum autē ise fidei/spei/ deuotiōisq; ac prudentie habuisset/ i illa sua periculosissima hadriatici maris tēpestate mirifice vtiq; demōstrauit. Mā defūcto eius marito cōstantio/valētiniāo paruulo filio sibi relicto: atq; ipsius patruus Honorius quum plurib⁹ imperasset ānis/z a Eiuibus suis ifēssime iterfectus esset/ ipa sapiētissima haud tutuz existimās iter ipsos comorari cōciues/ veritaque qua maxime/ ne z filio suo adolefcenti (cui hereditario iure imperiuz debebat) patruū iuidia noceret/z experiētia atq; exemplis mirifice edocta/malitie z iniquitati cedēduz esse cēsuit. Unde z protinus vna cum ipō filio suo valētiniāo/ac copiosa familia/i preparatā sibi classem ad Italicas partes ad nauigatura cōscēdit. Eūq; ex Tracia i hadriatico Mare prospero puenisset nauigio z cursu/ subito surgētib⁹ vētis/horrida tempestas/celum comouit z vndas. Dispergūtur statim socie naues/atq; triremes/ z suo impetu varijs vētoz perferūtur vijs. Seniūt vēti/mariaq; cōfusa turgescit/miseramq; classem/pene lacerant. Eūq; naute ceteriq; omnes iam omnem salutis spem amississent/z nihil sibi/nisi de sumersiois idituz expectarēt. Galla placida Augusta/virago vtiq; christiāissima/itāto oīuz metu: quū vite felicitatis itegritas (fiduciā plurimā eidem daret) vniuersam multitudinē/his dulcissimis verbis ifracto aīo aloquit. Elideo iquit frēs/z filij carissimī/ac comilitones mei amātissimī aīos vros periculi istātis timore perculsos/minusq; sensus vros valere vbi ista per maria vētoz vis iualuit. Nec multuz equidez mirandum est/ si i uobis iminēs piculus rationē z cōstātiām debilitarit/ modo i totum prorsus nō prosternat/cōtūdat/z quatiat. Moneo itaq; vos carissimī meū ac maiorem i moduz rogo/ ne eā prorsus a vobis auferri permittatis. Memētote obsecro: q; deus ipē oīpotēs/nos oēs quā maxie ratiōis capaces cōdidit. Probat eteīm tēptatq; per bāc igruētes tēpestatem nos deus: vt experimēto/nram fidem/nramq; dilectionē dignoscat. Verūtū/ ipse vtiq; pius ipseq; misericors neminē vltra suas vires temptari permittet. Ea igitur dilectissimī mei cōstantes estote: z ex totis cordis nri medulis quum lachrymis/z obsecratiōibus clamemus/z ad euz cōfugiam⁹. Verū qm nra fortassis demerita apud eūdem talia sunt/vt oīones nre adeo minime exaudiri mereant/eius dilectissimū discipulum Joānez euāgelistā/nri pntis naufragij itecessorem ac liberatorem toto corde exostulemus/nihil penitus hesitātes. Pūis ergo lachrymis/vocibusq; atq; indubitata fide ipsuz btissimuz apostoluz Joānem exoremus/dēprecemurq; ac ad eius presidiz ifracto aīo cōfugiamus/ vt sua itecessiōe bāc inminētis sentētie mortem euadere mereamur. Et ne magnitudo piculi aīos vestros prosternat. Memētote obsecro/ q; christus dñs noster/ vnico suo verbo cōturbatus sedauit mare. Hijs atq; alijs plurimis verbis huius scē virginis Auguste/cōfortati z aīati oēs: spem haud modicā iminentis periculi euadēdi

reassumpfere. Confortati itaq; ac viribus sumptis. oēs vno animo i laudē dei linguas resolvere. Sed ipsa virago Augusta cui sanior mēs metum tēperabat euestigio beatissimū euāgēlistaz his verbis iterpellare cepit: dicēs. O sanctissime Joānes q singulari priuilegio ꝑceteris apostolis a xpo dño nostro magis magisq; dilectus fuisti, obsecro te diligētes/iteq; plurimū ꝑfidētes nūc adiuua: atq; te nūc inuocātes exaudire nō recuses: nec patiaris perire/qui tibi victuri sunt: ac ne eos ꝑcella obsorbeat/qui se ꝑpetuo ꝑfitent fore cultores. Sentiant igif tuū leuamē/qui suam spem i te vno reposuerūt. ac ne pelagus ora nomen sc̄tūm tuū canētia itercludat. O mi sc̄tē deo Joānes/opē nūc nūc affer miseris/ adiuua nos desolatos. nec sinas perire. qui per te tātū iminēs naufragiū euadere idubitato sperāt Dilecte dei apostole/oro ne respicias ad demerita nostra: que per magna vere sūt: nec quid pro te egimus/ sed quid actu sumus attēde. Ego itaq; misella peccatrix/ si mihi vita/ tua ope z itercessiōe nūc reseruata fuerit. dignum regia honorificētia templum tuo nomini mor hedificabo. Uix illa/ hec eroze emiserat verba/ quūz protin⁹ iuocata beati Joānis apostoli affuit ꝑsentia: qui in singulis nauibus sub humana specie latēs/ omniū oculis ꝑsens apparuit. Cuius quidez figura nō hominē/ sed virtus supra hominez idicauit. Eernūt itaq; vniuersi/ z quem mēte tenebāt/ hūc fore Joānem/ quem tantopere inuocauerāt/ sua cuiq; ꝑscientia ꝑsuasit. Cūctis ergo stupētibus. ille singularum nauiū armamēta disponit/ erigitq; z vela vētis accomodata/ demuz i singulis nauibus/ nauclerij locum occupauit. In quibus more nauclerij sedēs/ mare vētoq; sedatis/ ꝑ singulas naues cūcta regere visus est. vsq; dum vniuersū mare felici cursu ꝑuolassent. Et aut ab eorum cōspectibus disparuit/ singuli illico gaudētes/ ad sua nauigij offitia redire: portumq; proximū Rauenatū cōspiciētes. leti pariterq; intrauerūt. At diua Augusta/ tādē diuino munere Ra uenam ꝑueniēs/ a ciuibus ipsis/ maximo cū honore excepta est. Urbēq; ouās introgressa. cōfestim vt erat multis bonis ornata/ z ꝑudētia quam maxime ornatissima/ tātum valuit z effecit apud omnes/ vt oīum offitijs ꝑ sua volūtate vsa est. Oīumq; moribus se se applicās/ q̄s uis summoꝑe plus ab oībus amari q̄ timeri. Et cū esset igenio insigni/ atq; magnitudie animi z iusta z clemēs/ ēt ꝑ sua virili/ studuit oībus fore munifica z affabilis. Sciēs q; ad regni moderationē/ nihil magis valere/ q̄ pacē colē/ z ipsa sua inata ꝑudētia/ studuit mor sibi suoq; filio Halētiniano/ Augusto: oīuz amicitias ꝑparare. Et quū eēt rerū diuinaz humanazq; studiosissima/ statim z Rauene quā maxime/ z alibi/ curā suscepit/ nō solum vt ciues isormarent ad bonos mores/ optimaq; istituta bene morataz vrbūz/ sed z cultuz diuinū ea i vrbe ampliavit/ z ipsaz vrbem pulcherrimis ac supbissimis edifijs publicis pariter z ꝑuatis/ suis impēsis exornauit z amplificauit/ q̄ qdem edificia/ adhuc ea i vrbe Rauena in ꝑte visunt. z quā maxime ecclesie ac monasteria. In ea ꝑterea vrbe/ muroz ambitus istaurauit/ sed z amplificauit. Sūmaq; adeo cura z diligētia tam ipsa/ q̄ eius fili⁹ Halētinianus cōsumauit. vt nulluz fere italie nūc vel nouuz vel vetustum iueniat illi equādum. Multis igif ibidē ecclesijs cōstructis/ ad illā tādē extruēdam quā beato Joāni deuouerat/ aiūm adiecit. quā ideo aliquādiu distulisse creditur: q; maiores diligētiam ꝑse ferre videbat. ꝑerat nāq; ea i vrbe solidus locus tātō edificio aptus: nec oīno decernebat tātū opus/ suis beneficijs ac regie

dignitati impar fore. Tēdem quum sapiētissimis suis ciuibus cōsilio habito/ apud portam que arte meduli vocabat. maximis cum impēsis primuz ecclesie fundamēta vna cū filio Halētiniano Augusto iecit. illāq; columnis quatuor/ 7 viginti marmoreis/ speciosissimisq; lapidibus atq; alijs varijs ornamētis ope re musiuo/ 7 figuris taxellatis exornauit. Soluit prēterea ipsā facta Augusta/ atq; mādauit/ vt in omni loco ipsius templi/ etiā i musiuo pauimēto/ naufragij sui presentaret forma: vt ipsius tota operis facies quodāmodo/ regie placidie periculā loqueret. Illā quoq; ac monasterium superbissimū iuxta cōstructuz/ innumeris dotauit fundis. atq; multipliciter varijs ornamētis/ 7 vasis: cum argēteis/ tum aureis exornauit. Atq; cū plurimas sanctoruz reliquias eodē suo in tēplo recūdedit. que oīa certe mulieris deuotionē 7 sanctimoniā prese ferre vidētur. Completo deniq; isigni illo/ 7 celeberrimo tēplo/ illudq; vna cum filio Halētiniano Augusto beatissimo Joāni euāgeliste miraculose oī euz gaudio/ 7 religioē psecrato. Ex post per mille 7 eo amplius annis/ semper illū letissimū 7 splēdidissimuz dedicatiōis diez/ in ipso peruetusto templo diuis laudib; q̄r to chalēdas Martij semp celebrari nō est destitutum. In quo diuie prouidentie/ gratia munereq; sandalia dexteri pedis beatissimi Joānis euāgeliste/ huic religiosissime ac christianissime Auguste pro singulari dono/ ab ipso euāgelista in pōtificiali habitu sibi aparentē dōata sunt. Unde id templū ab ipso euāgelista sic dedicatū/ humanis offitijs cōsecrari ampli⁹ prohibituz est. Edificauerat p̄terea hec sancta Augusta 7 Bisantij varijs in locis/ nōnullas ecclesias. atq; regiā domū speciosissimāq; vbi 7 oraculum admirabile cū altare/ ornatissimo. qđ quidem oraculuz 7 altare/ vsq; ad Martini eius nomis primi pōrificis romani/ tēpora/ qui fuit i anno salutis nostre q̄nto 7 quadragesimo supra/ sercentesimo pducarūt. Quo quidem Euo/ Paulus qdaz hereticus Byzātinus episcopus: vt suā prauitatem defenderet/ id altare sc̄tum sedis apostolice/ qđ erat in domo huius sancte placidie sacratuz/ i venerabili suo oraculo cum maxima veneratiōe obseruatus/ subuertēs disruptit/ phibens ne adorādā immaculatam hostiā apocryfarij ibidē offerre deo valerent nec comuniōis sacramenta percipere possent. Alia atq; alia sanctissime 7 felicissime gesta narrātur huius viragis faciora. Quibus felicissime gestis/ oīum deiceps vite sue cursū/ in oratiōibus/ vigilijs/ ieiunijs ceterisq; operibus pijs/ cum omni preconio consumpsit. Quibus quidez artib; per felicissimos reruz exitus/ tāta nō solū apđ romanos suos. sed 7 apud oēs natiōes adepta est gratiam/ 7 auctoritatem nō modicam/ vt et deo cūctisq; mortalibus nō Augusta minus q̄ sancta videret/ 7 diceret. Existimabat nempe oēs huius mūdi fastus/ oēsq; honores/ 7 omnez gloriāz omnino vanitatem 7 umbrāz quādā. Solos autez felices illos dicebat/ qui in virtute/ deoq; omne suum bonū collocasset. Unde 7 iugiter humane fragilitati sūmopere miserebat. Fuit ergo hec Placida augusta/ genere/ coniugio/ deiq; amore/ ac optima sobole omnium muliez que vnq; fuere/ iclita ac clarissima multum. Mā eius iprimis genitor Theodosius senior iclitus 7 optimus Augustus. Eiusq; germani Archadi⁹ 7 Honorius Augusti fuere. Ipsius vero patruellis Theodosius iunior Augustus/ predicti Archadij filius: 7 quidez omnes ex paterno genere. Materna vō generatiōe refulsit placidia hec clarissima. Quia eius auus valentinianus hui⁹ nomis primus/ Salla ipsius placidie

Abtraculose
reliquie san/
cti Jo. euang/
geli.

matris/pater fuit Augustus. Valens item August⁹ predicti valētiniani frater fuit. Quiculi quoq; Gratian⁹ z valentinian⁹ eius nois secūdu augusti extiterē. Insuper deniq; Eōstatio augusto ea tēpestare sup oēs iperatores clarissimo/erquo pcepit z peperit valentinianū ei⁹ nomis tertiū/viz certe optimū: ac tate mris xpianissime haud dgenerē: quē z post obitū suū felicissimū augustū sup stitem reliq. Et hec de Salla placidia muliere scā z augusta dicta sufficiāt.

De Demetriade sancta virgīe romana. capitulum. cxxiiij.

Demetriades seu Demetri-
as religiosissima christi vir-
go, quo anno i affricā diez
obijerit p̄cise nō habet illā

aut post beatissimū Hieronymum ali-
quādiu supuixisse cōstat. Hec qppe in-
ter romanas quum nobilissima ditissi-
maq; p̄staret post excidiū vrbis/anno
videlicet vigesimo supra q̄dringentesi-
mum/dū in aphyrica vna cum genitrice
auiaq; sua auffugisset/adeo ispirata/ac
multis plurimisq; inflamata stimulis/
oēs sui corpis cultū/z secularē habitū
scilicet. Aurū/gēmas/Sericū/queq; Monilia/atq; exq̄sitas epulas/necnō z mi-
nisteria oia p̄strepentis familie/q̄si propositi sui impedimenta/cōtemnens z p̄-
biciens/vili se tunica iprimis iduit. viliori q; palio(iscijs parentib⁹) cōterit. z p̄-
ter spes/sic mutata z iduta/cū maximo flectu/ad auie matrisq; sue pedibus/se re-
pente prostravit. Quā animi inepte sic idutā p̄sperissent tāq; graues femie ob-
stupere tali habitu/gaudio tū replete. z quasi attōite extitere ac si nō crederēt
qđ v̄ez optabāt. Eōfestimq; hesit vox faucib⁹/z iter ruborez paloremque/ac me-
tum/atq; letitiaz quādam/cogitatōes varie nutare ceperūt. Quātuz tamē gau-
dij z letitie hoc cōuersatiōis facimus matri auieq; fuerit. aiōq; qdem cogitare/
aut sermone explicare nō posset. Certatiz illico in osculo mater z auia cū nepte
ruūt. vbertim p̄ gaudio lachrymas fundūt/amplexari filiā nō desistūt. cogno-
scentes mētez/z suū p̄posituz gratulariq; sibi ac deo optimo ceperūt: qđ virgo
filia/sua virginitate/suaq; sc̄timonia nobilē familiaz/nobiliorē facere cōstituis-
set. Id plane maxime exultatiōis in paterna domo fuit. Ex cuius qdez exēplo/
mor/maxima subsequuta est cliētuz atq; familiaz turba. Per oēs enī domos/
euestigio feruere cepit virginitatis professio: quaz/etsi impar esset carnis p̄ditio/
vniuz tū erat castitatis premiū: protinus cūcte per affricā ecclesie/quodā incre-
dibili exultaure tripudio. Nō hoc quidē propositū/hecq; professio ad vrbes/
oppida/viculosq; tātuz circūstantes/sed z ad omnes insulas que inter affricā
italiāq; sunt/hec celebris fama penetrauit. atq; hoc rumore replete sunt. Tūc
(vt ita loquar) Roma lugubres vestes mutauit/z eius semiruta menia pristinū
ex parte recepere fulgozem: propitium sibi existimātes dominū/in alumne sue
cōuersionem. Penetrauit etiam hic sanctus rumor sue professionis z ardoris
crucis christi/orientis littora: atq; etiam triumphus christiane glorie/in medi-
teraneis vrbibus mor auditus fuit. Omnes enim christi virgines/atq; alij pro

miscui sexus plurimi se se iactabantur de societate huius sancte virginis: beatūq;
 clamabāt Juliane matris vterq; que tales ac tātum protulerit fructum. At ma-
 ter et auia femine sanctissime ex ac filie sue virginis conuersiōe gestiētes. q̄cqd
 ab ipsis pro suis nuptijs preparatum fuerat/eidē omnino detraxere nihil/ymo
 omnia hilariter tradidere aīo: ne suo celesti spōso iniurias facere viderētur. Vterq;
 vt dotata pristinis opib⁹ ad ipsum suum spōsum liberius accedere posset/et ip-
 sa q̄ in rebus mūdi peritura erat/seruouuz dei inopiā sustētare proposuit. Hāc
 hec christi tyrūcula probaz maioruz suozuz familiā (sic enī ipsa sua familia erat
 appellata) que oīum vr̄bis Rome dignitatus semp principatū obtinuerat/mul-
 to illustriore efficit q̄ alia quecūq; cōsulat⁹ dignitas efficere potuisset. Eius
 sanctitas/et in vniuerso mūdo effusa bonitas/et apud īfideles barbaros vene-
 rabilis fuit. Quādo autem ī seculo erat iam tā matura viro: que seculi erāt ma-
 gnopere diligebat. vt polire faciem/illāq; purpurisso et cerusa depingere/ crinē
 ornare et cōponere/et alienis capillis turitū verticem struere: et alia cūplūrima
 huiusmodi facere: inq;bus studijs matrone semp insanire consueuere: At post
 quam diabolo/et seculo/ac pōpis abrenuntiauit/vl fedus qd pepigerat/ad vn-
 guem seruaret/quuz legisset illud euāgelius dictum. Ecce qui molibus vestiū
 tur in domibus regū sunt: mox quodā animi ardore/etiā icitata matris auieq;
 exemplis: imprimis fuscā (vt predictuz est) vestē/et asperimas vestes ad carnes
 induit. et alijs delitijs/ac plumaz molitie ase reiectis/nudam humū/pro delica-
 tiori strato sibi delegit. et orationibus atq; ieiunijs iugiter vacās/iugibus etiā
 faciem rigabat lachrymis. Saluatoris misericordiaz genibus prouoluta dep-
 cans/vt suū dignaret recipere propositū: atq; ita in tali ardore/vsq; ad vltimā
 senectutem ipsam pducere dignaret. Qu et factum est. Nam et vsq; in finem vite
 sue cum omni humilitate/modestia/grauitate/innocētia/et parentum subiectio-
 ne vitam trāsegit innocētem/declinans omnem mundanum risum/prauaque
 eloquia atq; omnino omnes animi perturbationes. Et quum esset litteris taz
 grecis q̄ latinis nō mediocriter erudita: vt quecūq; vitia et peccata deuitare
 omnino posset/die noctuq; studijs sacraz litterarum ac sanctorum doctoz do-
 cumētis studiosissime icumbebat. Hāc obrem a plurimis visitabat et epistolīs
 et tractatib⁹/et quāmaxime a diuo patre Augustio/sanctissimoq; Hieronymo/
 qui eam in huiusce rebus diuinis/atq; Julianā matrem eruditissimā persepe
 instruebat/de vita/de morib⁹/et ad sc̄tūm virginittatis propositum cōseruādūz:
 atq; ad gloriā acquirēdam. Fuit igif hec sanctissima virgo christi Demetri-
 as nobilitate ac diuitijs in vr̄be Roma prima: ī summoq; loco nata/vt pote/ex
 illustri proborum et Olibioz familijs clarissimis. Eius genitor Olibri⁹ quū
 immatura morte subtractus fuisset/Roma vniuersa cōgemuit. Vir certe/inter
 patricos affabilis/et amabilis/qui et a pueritia p̄sul dilectus omnibus extitit.
 Sed et ipsa eius mors eum vtiq; felicem fecisse dicere ausim/q̄ non permiserit
 illum patriam videre coruentem. Mater h̄o Juliana/matrona sane omnib⁹ vir-
 tutibus/tam diuinis q̄ humanis plurimum insignita. Eius vita certe/virtu-
 tis forma erat. Que vna cum filia et auia/ad patrem Augustinum viscendūz in
 Hypponem ardentissime accessit. aquo et multa salutis monumēta precepit.
 Ad hanc virginem diuus Hieronymus ex oriente in affricam scribens/iter ce-
 tera eius documenta inquit. Ama carissima in christo filia/sacras scripturas/et

De Sancta Demetriade Et Sancta Eustochio

sapientia amabit te: dilige eam/ & seruabit te/ honora illam/ & amplexabitur te.

Hec quippe Monilia tuo in pectore/ tuisq; auribus semper hereant.

De sancta Demetria uirgine & martyre. capitulum. cxxiiij.

Demetria alia romana uirgo & martyr fuit. que sub Juliano apostata prin-
cipe/ pro christo rome martyrio coronata est. Nam quum ante Julianuz
impiissimum introducta fuisset/ & crudelissime verberata/ tandem in confessio-
ne perseverans/ ad vltimum decimo chalendas Julias spiritum deo emisit.

De sancta Eustochio uirgine romana. capitulum. cxxv.

Eustochium diue Paule
matrone romae filia/ & sua-
uissimus uirginitatis flos/
ac decus/ anno a natiuitate

te christi trigessimio supra quadringen-
tesimu/ post mortem sanctissimi sui pa-
tris Hieronymi/ & ipsa apud Bethlee-
miticum oppidum/ felici dormitioe/ ge-
uit in pace. Hec namq; tate mulieris
Paule filia/ & heres in omnibus rtiq;
ertitit/ aqua quidez sancta genitrice at
q; a Blesilla germana/ (de quib; supra)
nequaquam degenerasse uisa est: quin/ &

omnibus earuz virtutib; uirginitate adiecta/ per similis fuit. Eius iter cetera
tm deo placuit/ ipsa sua humilis abiectaq; uirginitas/ ut cum hencetij eius pa-
trui imperio abiectioem ipsius/ equo no ferrentis animo: protestata vxor eius
cultum & neglectum caput mundano more mutasset: illi nocte sequenti per vi-
sum angelus apparuit/ terribili aspectu/ dentibus hec uerba infrendens. Pessi-
ma feminaruz nunc tibi tue execrabiles manus exarescent. ut & presentes/ ac fu-
ture mulieres/ tuo exemplo euadant cautiores. & facile perpendere queant/ q;
abominabilis sit deo/ mundanum & excessiuum ornamentum & ueluti non sa-
tis tuo cruciatu/ expiatum scelus: & maritum & filios repentino interitu per-
des. Fuit itaq; hec sacratissima uirgo/ ad sue sancte genitricis Paule imitatio-
nem imprimis singulari humilitate/ & alijs uirtutibus/ pariter & litterarum taz
hebray carum/ grecanarumq; q; latinaruz studijs plurimum insignita. Et adeo
ipsa anime ornamenta/ mundialibus & corporalibus proposuit ut nihil vnq;
pretermiserit. quod ad decus maternum/ gloriamaq; summi dei creatoris & re-
demptoris sui conducere uideretur. Unde ob hoc/ tantam sibi uendicauit fa-
mam: ut suo tempore/ vniuerso orbi/ sanctimonie & honestatis/ prodigium pene
appellaretur. Et idcirco ipsa sua genitrix/ cum ceterorum filiozum amores pro
pter deum contempsisset/ in hec sola gnata/ que & propositi/ & nauigationis ad
sacratissima domini nostri iesu christi loca comes eius esse uolebat/ tantummo-
do acquieuit. Que admodum adhuc adolescentula/ nobilisq; ac delicata/ quuz
prius Eunuchorum portaretur manibus/ quodam incredibili ardore succen-
sa/ & ipsa Asello humili sedens/ vniuersa sacra domini nostri loca/ euz reliquis

virginibus peragrauit/inuisitq; ac perlustrauit: donec ad sanctam Bethleem
 peruenisset. vbi ⁊ statione firmata, totum sue vite cursum feliciter consumauit.
 Equidem eius ingenio docilius nihil: nihilq; diuinus/ quod plane totum sa-
 cris dedicauit litteris. Et propterea nunq; de manibus eius sacra exhibât vo-
 lumina. quinymo eius iugiter terrebant genua. Eam obrem/ diuus Hierony-
 mus ad ipsius petitionem nouum ⁊ vetus transtulit testamentum/ atq; plu-
 ra edidit opuscula que vulgo feruntur que omnia ipsi ac matri dedicauit. He-
 bream insuper per difficilem linguam vna cum matre/ ita apte atq; perfecte di-
 dicit/ vt psalmos absq; vlla lingue latine proprietate ⁊ resonantia hebrayce/ ⁊ le-
 geret/ ⁊ caueret. Eodemq; modo/ nouerat grecum sermonem/ ita vt si grece lo-
 queretur/ latinum eam nescisse quisq; putasset. Matrem autem suam semper ex
 corde/ non solum dilexit/ sed ⁊ filiali amore maiorem in modum amauit: eidē-
 q; semper inhesit/ atq; eius imperijs adeo obediuit/ vt etiam absq; ea nunq;
 cubare vellet/ nunq; oraret/ nunq; procederet/ nunq; deniq; cibum sumeret/ et-
 iam ne vnum quidem numum i sua potestate habere vellet. sed ⁊ paternam ac
 maternam substantiam omnem a matre distribui pauperibus letabatur. ⁊ ple-
 tatem in parentem hereditatem maximam/ ⁊ diuitias in christo credebat. De-
 niq; quum ipsa sua venerabilis mater in mortis langorem icidisset/ eius filia-
 lis pietas in ipsa magis magisq; comprobata fuit. quia vsq; quo e vita demi-
 grauit/ ab ea nunq; discedere voluit/ ymo eius semper lectulo iherere/ atq; oia
 pietatis officia circa illam exercuit. Et licet alie cum plurime christi ancille ei-
 dem iugiter assisterent ipsa tamē/ si quid beneficij alie in matre cōtullissent/ de
 sua mercede subtractū fuisse existimabat. Quib⁹ illa lamētis/ quibusq; gemiti-
 bus ⁊ precibus inter iacētem matrem/ ⁊ specum domini discurreret/ ne tāto pri-
 uaretur contubernio/ enarrare difficilimum foret: postremo quum vltimū red-
 didisset spiritum. Ipsa venerabilis virgo/ quasi ablactans/ mox super sanctus
 corpus/ se se totam effudit. atq; illud icredibili amore complectēs modo vul-
 tum/ modo oculos/ ⁊ cetera corporis membra osculari nō cessabat/ nec inde ex-
 trahi posse videbatur. qnymo/ magno heulatu cū ea se sepelliri exostulabat
 ⁊ clamabat/ atq; rogabat. Testis est dñs iesus quia nec vnū quidem numum ei
 dez a matre derelictus fuit. Hec tamē in ipsa sua paupertate ⁊ egestate in dño
 plurimū p̄fidēs/ vsq; ad mortem/ ita secura gaudēsq; stetit. ac si magna heredi-
 tate dotata fuisset. Quā eius partem dominus vtiq; existimabat. atq; eo magis
 gaudebat/ sciēs se vna cū matre pp̄ immaculatam xpi seruitutē fore a dño quodā
 martyrio coronādam. Atq; ita/ ⁊ ipsa vsq; ad diem mortis sue nō est reuersa in
 Caldeam/ hoc est Romā/ sed choris semper comitata virginibus/ cuius est effe-
 cta paradisi/ ⁊ de paruula Bethleē/ celestia regna tādem/ lilijs coronata cōscen-
 dit. Sed neq; post obitum scē huius genitricis paule p̄stat diuū Hieronymū
 quū ⁊ ipse admodū senio cōfectus esset/ aliquā epistolā aut tractatū huic scē
 virgini Eustochio dedisse/ nisi libellū tātūmodo/ de ipsius viragis paule vita/
 ac rebus gestis. Atpote hūilitate/ p̄tinentia/ profusa clemētia/ fide patiētia/ ordi-
 neq; monasterij/ atq; ad extremū/ de eius felici exitu illā exortat. Remus ad pe-
 titionem suā/ extremo senio laz p̄fectus. Regulam ⁊ modum viuēdi per capitu-
 la distinctam/ pro se ⁊ ceteris virginibus/ cum ea comorantibus composuit.
 Que sic incipit. Teperescentes.

De

Sácta

Ursula

De sancta Ursula virgine z martyre. cap. cxxvi.

Ursulam virginem z mar-
tyrem. Illustrissimi origi-
nis z celebris ingenij femi-
nam Britannicam in anno

domini quinto z quinquagesimo supra
quadragesimum/ cuz vndecim mi-
libus promiscui serus christianis/ qui
omnes virginum nomine apellantur/
apud coloniam insignem Germanie
urbē/ ab hunis Sibiricis/ impurissimis/
scelestissimis/ siluestribusq; populis/
sub Attila Rege militantibus/ glorio-
sissimum martyrium/ pro christi nomi-
ne pertulisse/compertum est. Que etsi sanguinis fulgore/ z igenti corporis pul-
chritudine/ locum inter claras mulieres/ sibi aliquod magnum fulgoris no-
men quesisse forsitam videatur: longe magis/ non ob seruidum tantummodo
fidei z virginitatis amoris in deum: quo vt plurimum sacre christi virgines
vtuntur/ sed ob meritum insignis eius audacie z prudentie/ in tot tantisq; ad se
congregandis ecclesie prelatis/ nobilissimisq; regijs ac alijs filijs: z matronis/
atq; filiabus virginibus occupasse censet. Quod ne videatur/ a calamo nostro
surreptum/ paucis explicandum est. Hec Mauri cuiusdam Britonuz christia-
nissimi Regis ex Demetria eque christianissima/ z deuotissima vxore suscepta/
filia fuit. Cuius ingens z incredibilis prope corporis z oris pulchritudo/ z ce-
tere virtutes/ necnon/ z animi magnitudo/ quum ad noticiam Anglorum po-
tentissimi regis delate fuissent/ illico in huius sacrate virginis amore aductus
est: z se se per beatum existimare cepit/ si talis ac tanta virgo sui vnigeniti fi-
lij copularem coniugio/ atq; ipse eius filius idemptidem in amorem/ eius egre-
gie formositatis adeo tractus est: vt nil iam preter illam sibi carum aut delecta-
bile (in tanto suo regno) arbitraretur: z sic dum pater z filius vrerentur/ orato-
res solemnes ad Maurum regez virginis patrē miserūt/ qui eadez virginem/ z
blanditijs z promissiōibus in coniuges pro tanto regis filio exoptularēt adij-
cientes minas/ si ad eosdem dños suos vacui redirēt. Rex autem susceptis o-
ratorib; nō minime anxari cepit/ plurima secuz pertractans. Tum quia filiam
christi signaculo insignitam/ indignum duceret imprimis Idolorum cultori cō-
iugio copulare veritus quoq; ne/ z ipsa vlllo pacto assentiret: tum deniq; quia
ipsius regis formidabat potētiam. At ipsa diuino spirita suffulta: trepidanti
genitori/ suavit. vt postulatis assensus prestaret. Ea tñ cōditiōe apposita: vt rex
ipse Anglorum cum patre suo/ decem scelectas virgines/ sibi ad solatium con-
traderet: z tam sibi quam predictis decem scelectis clarissimis virginibus mil-
le alias virgines domicellas assignaret: z pluribus comparatis Triremibus
triennij indutias sibi cōcederet: ad sue virginitatis dedicationem ex more re-
gio celebrandam. Intereaq; sponus ipse de fide christi sufficienter instructus
baptizaret: sapiētissimo eqdē vsa cōsilio/ vt vs aut difficultate cōditiōis propo-
sue/ eius animuz ab huiusmodi cōiugio auerteret: aut tali opportunitate/ ipas

virgines vna secum christo dño nostro dedicaret. At iuuenis nimio iam ardo re virginis icensus ipsa conditione lubeti aïo accepta/apud patrem isistere cepit/ vt protinus baptizaretur cunctaq; que sacra virgo proposuerat fieri impetrauit. Pater autem puelle quã vnice diligebat: isto iterim destituit Eunuchos graues viros alios que pcceres plurimos: quorum solatio z auxilio tam ipsa q̃ eius virginalis exercitus indigeret, suo haberet incomitatu. Undiq; igitur virgines: vndiq; viri ad tam preclarum spectaculũ concurrũt. Erat autem hec preclarissima Regina ursula preter eximiaz corporis pulchritudinẽ multorum idiomatum z linguarum egregia eruditione plurimum insignita. Loquebat etenim cum opus esset adeo expedite/in quacũq; idiomate itẽrogaretur: vt solum illam linguam sapere videretur. Unde cum necessitas incumberet/ z ornatissime loquebatur/ z rursus tanq; virgo verecunda tacebat/ quum locus requireret. Et cum a natura nosset/ maximam in esse i oratione vim/ ad concitandos/ nõ modo homines: sed z omnes animi motus sedandos: summa vigilantia eloquentie incumberebat. Et quum latinitatem perpulchre calleret/ etiam in dicendo effulsit disertissima. Quantum autem momenti ipsa eius habuerit copiosa z elegans oratio/ ad suadendum accomodata: cum alijs rebus in plurimis: tum in hoc maxime demonstrauit: quum tot tanteq; ex omni natione virgines a christi fide aliene/ christo per suam predicationem lucrare sint. Quantum vero fuerit eius deserendi pondus/ quantus torrens: quanta vis/ quantus re impetus in illo sancte virginis ingenio: vel hinc intueri licet/ q; z imprimis pantulum Basiliensem episcopum virum optimum eruditissimumq; ad se attraxerit/ z Romam vsq; conuocatus fuerit/ indeq; rursus cum ea regressus martyrii palmam cum ipsis percepit. Undeq; z romanum pontificem maximũ: Cardinales non nullos plurimosq; sanctos ecclesie Antistites doctissimos/ atq; ethereum Anglorum regis filium ipsius sancte virginis sponsum/ z ira iam in ipsam extuantem atq; alios innumerabiles prope nobilissimos iuuenes/ atq; sanctam Serasinam scylicie Reginam matris ipsius sancte Ursule germanaz cum quattuor eius filiabus Babilla/ Juliana/ Victoria z aurea/ atq; paruulo suo Adriano filio/ qui amore sororum suarum/ vtro se peregrinationi ingessit/ relicto regno in Britaniam/ vsq; visendi z audiendi eam ad nauigauit. Atq; ita factum est: vt plurimi eam quam animo iam condempnabant/ floctipendebantq; tanq; insanam z amentem/ cogerentur vel inuiti ipsam sequi/ atq; eius peregrinationi concomitari. Ita eius sanctissima z ardentissima documenta omnes comouit: vt perinde/ atq; sui pene in memores/ per totius corporis cõquassationem/ propositionibus (quas diu secuti fuerant) abiectis: contra pertinacem illam sue gentilitatis sententiam/ eam mirifice laudarent extollerentq;: quam non iniuria oderant. Quid dicendum est de predicto Erithreo sponso suo illo illustrissimo cum eius genitrice atq; Florentina virgine ipsius sponsi sorore atq; Marcello Grecie Episcopo doctore z oratore cõsumatissimo: quos omnes ita suis deflexit epistolis/ atq; placauit z allerit/ ac in suam traxit sententiam: vt ipsos quos in suum Innocentissimum sanguinem distinxerant mucrones/ z iam pene vibrarent percussuri/ eos obstupefacti/ omni cruore vacuos/ in vaginam remitterent/ sed etiam ad martirium vtro se exponerent. Juxta igitur conditum Triremibus preparatis z sumptibus ad su-

b^o ad sustentationē virginūz/7 vniuersi exercitus copiosissime nauib⁹ ipositis Ursula regina suis comilitonib⁹/sui cōsiliij secretuz reuelauit/7 eosdem oēs in nouam militiam iure iurādo astrinxit. Quippe modo boni/noua preludia inchoarunt/curando 7 hinc inde discurredo. Interdū bella suscitando/plerūq; fugam simulādo. Omniq; ludoz genere/easdez virgines recreare 7 exercitare studebat/nihil oīno relinquēs/itactum qđ aīo fiēdum occureret. Aliquādo eīm meridie/aliquādoq; vespi/ad naues retificate reddibāt/7 gines. Suam obrem illud apostolice vocis isigne i beata ursula virgine celebrādum veniebat. Volo autem vos oēs virginē sanctaz exhibere christo: qñ astitit Regina adextris eoz in vestitu deaurato circūdata varietate:qua quidez veste polymita/7 multarum virtutuz diuersitate cōtexta/reguz filie tunc vtebant. Unde 7 ipsa sponsa letabatur/dicens. Introduxit me rex i cubiculuz suuz. Responditq; sodaliū choruz. Omnis gloria 7 filie regis intrinsecus. Sz 7 ursule sancte ofo/aliquid emolumentū dabat. Quēadmoduz pugilluz fortitudo clamoribus icitatur. Paratas aut ad prelum virginūz acies/actosq; mucrones eius suasio/tañq; iperatozis accendebātur incredibilis quippe animi fortitudo diue ursule erat/vt pote itra gēnas 7 sericum/inter Eunuchoz puellarūq; catervas/7 ministeria perstrepetis familie/7 molliciem plumaz atq; exquisitas epulas/ quas regia 7 paterna domns affatim prebebat/apperisse peregrinationez/ itineris laborem/7 maris estum/celli procellas/barbarozū perfidias 7 hostium ifesta/atq; persequētū manus pp castitatis virginitatisq; cōseruande amorē. Legerat enī domini verba ad Abraam dicētis. Egredere de terra tua/7 de domo patris/7 vade i terram quam mōstrauero tibi Estuabat christi tyruncula/7 genib⁹ ad terram aduolutis lachrymis saluatores exorabat: vt suum dignaretur recipere ppositum:7 suam implet desiderium:vt oīum virginum comitum suarum illuminaret 7 molliret spm̄. Penetravit hic ursule rumor occidentis littoza/7 i mediterraneis vrbibus christiane glorie triumphus auditus est. Confluebant nō modo virgines femineq;/sed 7 principes proceres quoq; 7 primates p turmas ad hoc tam grande spectaculum/7 omnes admiratione gaudioq; replebātur Omnes quippe virgines tam gentiles q̄z christiane hui⁹ sancte societatis plurimum se iactare dicebantur. Omnesq; eiusdem virginis/matris vterum bene dicebant. Atq; ita ipsam/hominis sponsam/quam tantum vna paouintia Britanica houerat:virginem christi factam totus mundus agnouit. Inde volens sanctas 7 simplicissimas comites virgines chro luchi facere. Ipsasq; institueredecernens/plurima eisdem tradidit documenta seruanda primumq; eis studium esset:cognoscere deum/7 dominum Iesum christum eius vnicum filiu/ atq; eius scire voluntatem:7 quid ei placeat:quid ve displiceat:diligenter animaduertere:vt secundum apostolum paulum rationabiles deo reddant obsequium:totumq; vite earum cursum/ex ipsius possit ordinari sententia. Impossibile inquit deo christianozum/quēq; placere:cui quid placeat ignorat. Sieri q; potest:vt etiam obsequendi voto offēdat:qui quō obsequēdi debeat: ante non didicit. Et vt maius est:voluntatem domini facere q̄z nosse. Ita prius ē nosse q̄z facere. Illud enim merito preedit/hoc ordine:vnde beatus paulus dicit. Qui ignorat/ignorabit. Scitote igit carissime sorozes/iscripturis diuis:p q̄s solas q̄libz saluādus plenā pōt dei itelligere volūtatez/quedaz phiberi quedā

Nota.

Nota.

Nota.

precipi/cōcedi aliqua nōnulla suāderi. Prohibētur igitur christiāis mala pre-
 cipiūt bona cōcedūtur media perfecta suādētur. In duobus illis sorores caris-
 sime que prior loco sūt a me exarata: peccatus omne cōcludit. In vtroq; eis di-
 nī cōtinetur iperius, z nō soluz precipere/s; z prohibere ipm: iubētis est. Ge-
 neraliter nāq; christianoꝝ lex/mādatur oibus iustitia: quam saluator i Euāge-
 lio breuiter qdē/sed plenissime cōprehēdēs/ait. Quēcūq; vultis vt faciāt vobis
 hoies bona: hec z vos facite illis. Hoc est vt nihil mali iserramus alijs z pre-
 stemus omīe qđ bonum est. Quia volum⁹, hoc ab alijs i nos vtrumq; seruari.
 Hec itaq; sētētia equo iure precepti: vniuersos oīno tenet christiāos: nec vlli
 etiam oīno trāsgrēdi licet: quod oibus imperatum est. Apertusq; cōtemptus
 dei est: vel facere prohibita/vel iussa nō facere. His z alijs sancte. Ursule virgi-
 nis documētis/vniuerse virgines permōte: z docte, i christuz credidere/z bap-
 tismi sacramētum omnes percepere. Quibus baptizatis/z i Mauibus ascensis
 sub vnius dei spacio/vēto prospero flante/ ad quēdam galliarum portum/qui
 Eyella nūcupatur atq; inde tādē Colloniam per Rheni fluminis alueum/de-
 uenere. Ubi sancte virgini Ursule Angelus domini apparēs/predixit eas inte-
 gro numero omnino istuc reuersuras/coronasq; martyrii ab huius perceptu-
 ras. Inde igitur ad Angeli admonitionem digresse/romam versus ad nauigā-
 tes Basillensem nobilem germanoz urbem applicuere: ibidemq; Treme-
 nibus relictis/Romam pedestres omnes cōcesserunt. Earum enim i vrbe ro-
 ma introitus quadam admirabili religione triumphalis z inauditus pene ex-
 titit/atq; omnibus fuit miraculo. Tantus etenim circha hanc Reginas eiusq;
 Comites fuit ordo/dispositioq; pulcherrima ac religiosa incedēdi/vt omnium
 intuitus ad se conuerterint. Nemo earum virginum/nisi uel amictu decoro/re-
 solutisq; per scapulas crynibus/induta erat. Non publicus vicus vllus/nen
 forum/nō porticus/nō fenestre desuper capere poterant prospectantes. Ab spe-
 ctaculi deuotione/plurimi nedum secularium/sed z sanctissimoz Episcopo-
 rum/z Cardinalium/quasi attoniti abierunt. Eyracus autem maximus tuz ro-
 mane ecclesie pontifex natione z ipse Britanicus/ in aduentu sanctissime virgi-
 nis Ursule innumerabiliumq; sociarum eius virginum plurimuz/gauisus est/
 q; inter eas/nōnulli interessent ipsius cōsanguinee. Unde z ipsas honoris gra-
 tia/cum vniuerso romano clero reuerenter excepit/nutruuit/z per biennij tem-
 pus omni cum diligētia z custodia sustentauit: ac pavit: atq; de omni christia-
 ne veritatis documento/illas accurate z diligenter istruere fecit: z que iter ipas
 minime baptizate fuissent/baptizauit. Quadam autem nocte pontifex in visio-
 ne diuinitus premonetur eum/cum ipsis sacris virginibus martyrii palmam
 fore precepturum. Captato igitur tempore:(anno videlicet secundo ab aduentu
 sanctarum virginum)pontifice Eyraco synodo congregata/que sibi/a domo
 reuelata fuerant/reseruauit. Coramq; omnibus/z dignitati z offitio cessit. Sz-
 quum omnes collegij patres in eum mirabundi reclamarent: dicerentq; tur-
 pissime delyrare/q; pontificiam generalis ecclesie gloriāq; renueret/ vt post
 quasdam fatuas mulierculas subsequeretur: ille nullatenus eozuz reclamatio-
 nibus acquiescere voluit: sed Antherū pontificē sibi suffectū/z papā declaratū
 eas virgines(z ipse virgo)vsq; ad martirij coronā subsecut⁹ est. Hec q; ptra pa-
 trū volūtate dignitati z pōtificatui cessit/in pontificū cathalogo positus minie

fuit omnē quoq; grām quam beata ursula ⁊ sacer ipse virginuz chorus a Ro-
 mana curia obtinuerat/cōsecutaq; fuerat:eam obrē/omnē prorsus pdidit. Ma-
 ximus v̄o ⁊ Aphrican⁹ pestiferi ifidelesq; Romāe militie p̄ncipes vidētes tā
 tā v̄ginuz ⁊ populoz frequētiā/quodq; mlti ac multe quodā miraculo ducti/
 ad ipsas cōfluebāt:subuertī/ne pp easdē/nimiuꝝ christiana religio etresceret:
 p̄r iternūtiōs secreto/i Germaniā iulio hunoz p̄ncipi / eoz cognato q̄ collo-
 niam obsidebat/significarūt/de virginū illuc aduētū:vt educto cōtra eas exerci-
 tu/ipsas oēs tanq; christianas cū Coloniā nauigio applicarēt trucidaret. Bea-
 tus igitur p̄tificē Eyracuz, cū nobili illa v̄ginū multitudine ex vrbe egrediē-
 tes/vincētiꝝ p̄sbyter Cardinalis ⁊ Jacob⁹ Antiochen⁹ patriarcha natiōe Bri-
 tāic⁹(q̄ Romā tūc v̄scēdi ⁊ salutādi p̄tificis maximi gr̄a venerat) ⁊ sacras v̄-
 gines subsecuti sūt. Mauritius quoq; leuicantie vrbis Ep̄s optim⁹ vir/Babilie
 ⁊ Juliane auuūculus:necnō ⁊ Solarius lucēsis atq; Supleitus Rauenatus
 episcopi/q̄ tunc Rome erāt predictae mltitudini sc̄tēq; societati adheserūt. Eri-
 threus v̄o sc̄tē Ursule sponsus i Anglia cōsistēs ⁊ ipse per angeluz in visione/
 monetur/vt genitricē suaz ip̄m̄is adhortaretur christianā fieri deinde spon-
 se sue obuiā eat:vt cum ea martyrij coronā percipiat. Eius quippe genitor rex
 primo āno quo christianitatis tituluꝝ acceperat mortē obijerat. Ipse autē i re-
 gno successit. Eum auteꝝ sacre virgines cū pontifice Romano alijsq; plurimis
 sanctis Ep̄is/⁊ sacerdotib⁹ e Roma Basileam repeterent. Quibus diuinis mo-
 nitis acquiescēs Matrem suā ilico baptizari fecit:atq; cū ipsa/⁊ florentina vir-
 gine/sua paruula sorore iam diu christiana/necnō ⁊ sancto quodam Ep̄scopo
 nomine Elemēte/ipsis virgiuib⁹ ⁊ ceteris obuiās/ ad martyrium in trepido
 aīmo se consociauit eisdeꝝ. Marculus autē quidam Sretie Ep̄s neptisq; sua
 Constātia/Dorothei Bisantini impatoris filia/que nup cuidaz Adolefcēti cu-
 iusdam regis filio nupserat, sed ante nuptias morte preuēto/virginitateꝝ suaz
 dño deuouerat/⁊ ipsi per visionē admoniti/Romam concito cursu venerūt/pre-
 dictisq; virginibus vitro/se ad martyrium iunxere. Omnes igitur virgines cuz
 predictis sanctis p̄tificibus/tandēꝝ cum Coloniā et Basilea peruenissent:
 quam quidem vrbem Huni infideles in festo Marthe obsidebant. Ad quos
 cuz venisset sancta virgo Ursula cuz pontificib⁹ alijsq; pene innumerabilibus
 principib⁹ viris ac virginibus numero vndecim milib⁹/īpos oēs ad martyriū
 infracto aīo perferenduz eleganti oratione erhortari cepit:dicēs. Scitote filie
 ⁊ sorores carissime scriptum esse. Mulieres fortes sapientesq; edificauerunt si
 bi domos. Illuminavit enim dominus deus vultum nostrum super nos:vt se
 gregaret nos exutero cognationis terre nostre nō solum regione/sed ⁊ spiritu
 bone voluntatis:vt de terrenis rebus ad celestia regna nos aduocaret. P̄uus
 etenim paulus diuinorum archanoꝝ vt fidelissimus conscius contestatur/
 dicens. Non esse condignas passiones huius temporis/ad futuram gloriā q̄
 reuelabitur in nobis. Tribulatio inquit patientiam operatur: patiētia autem
 probationem:probatio vero spem:spes autem nō confundit:quia charitas dei
 diffusa est in cordibus nostris. In qua quidem charitate/si radicati fuerimus
 omnia equo animo atq; alacri mente sustinebimus. Propterea ip̄ēsius obse-
 cro carissimi mei:vt nunc/cum propheta vnusq; dicat. Diligā te domie v̄tus
 mea:dñs firmamentum meum ⁊ refugium meum ⁊ liberator meus. Dilectio

Exoratio
 pulchra.

enim dñi/virtus salutis est:qz deus dilectio est:z qui manet i dilectioe:in deo manet. Ad sunt eiz vt videtis humane mortis tribulatioes i earuz aut sorte rocauit nos deus perhemni leticia/vt i hereditate celesti/z in honore regali/costi tuat nos semp. Igitur nobis nuc tollerade sut passioes z tormeta/qz mox nobis a deo ipso recupensabunt. Itaqz estote parati qz ia ad coronaz vocamur/z duz xpm conati sumus imitari/z eius vestigijs affigemur/depositis oneribus/z ipedimētis/atqz compedib⁹:quibus seculi hui⁹ amatores attrinētur/ sedētes in tenebris/z i vmbra mortis/nos ia liberati/expediti comitemur dñm maie statis crucifixuz. Eius ymaginē nō potest portare/ nisi qui i hoc seculo nudū z mortuuz se reddit. His z similib⁹ exhortatiōib⁹ oēs coroborati signo crucis premuniti data vnusquisqz suo proximo pace:prois versus Coloniam porecū Barbari/veluti canes z lupi i oues irruētes:vniversam multitudinē sagittis i teremerunt. Euz autē ad beatissimā speciosissimāqz vrsulā (ceteris trucidatis) peruenissent:vidēs princeps nimia/atqz erimiā eius elegātie pulchritudinem/vehemēter obstupuit. Cōsolansqz eam super necē virginum z exercitus sui:promisit/qz eam in coniugē sibi copularet. Sed cū illa ipsū penitus respueret: ipse cōtēptui se hñi aiaduertēs : euestigio Arcu arepto/ sagitta eam trafigiens eo mortis genere/ martyrium consumauit. Atqz ita sancta virago vrsula cuz sua prope moduz infinita societate: tam conducibilē pñe sue Bitanie: Sermāisqz (vt ita dixerim) cūctis/vitam egit: vt etiā post mortez nō paruz illis/ maximeqz Agrippine ciuitati vtilis ieterna habitatiōe cū suis permāsura sit. Virtutis at sue monumēta/ per totum terraz orbem adepta: regale ea in vrbe Sepulchruz cōsecuta est vbi frequētissima quotidie fiunt miracula. Earum itaqz annua celebritas/ vndecimo challēdas nouembriis dicata celebratur/ a fidelibus populis. De huius autē sancte virginis sociarūqz predictaz passionis tēporibus/ qdam fuit apud illustres historiaz scriptores ambiguitas. Cum sint qui dicant illam passam fuisse tēporib⁹ Alexandri romanoz pñcipis/ qui desijt regnare in anno salutis nostre/ sexto z trigesimo supra ducētesimuz. Sz ratio nō patit/ vt tali tempore passa fuerit beata vrsula/ quū tunc Scyrcilia regni titulu z nō hñet/ neqz bizantiuz: sz verius eam passam tēpore supra premisso.

De Amalafuntha optima Gothorum regina. cap. cxxvi.

Amalafuntha vidua Ostrogotoruz regina. Theodorici heretici regis filia/ femina quidem corporeo decore/ eruditione/ morib⁹/ magnificētia/ liberalitate/ honestate z laudabili pudicitia decora: post christianuz natalē/ anno vigesimo secūdo supra qngentesimū/ sue gētis regno suscepto/ inclita splēdidāqz plurimum fuit. Hec quippe Theodorico eius pater defuncto/ cū Athalarico filio suo/ paruuloregnū suscipiēs/ regnauit apud rauenā vetustissimā Italie vrbez/ annis octo. Mulier siquidez prudētissima: bonazqz

virtutum ac liberalium artium studiis ornatissima. Que ut erat muliere catholica/paterno regno suscepto: cōfestim multa patris malefacta tēperauit. Ac inter cetera et Symachi et Boetij filijs patrimoniū ablatum restituit: idque et alijs cōplurimis suis bonis priuatis clemēter reddidit. ipsus preterea Athallaricū filium suum renitētibus gothis disciplinis omnibus ac grecis latinisque litteris istituere et erudiri curauit. Qui quidem Athallaricus quāuis ob paternam hereditatem arriana labe esset infectus: tamē Bonifacium et Joānem pōtificem eius nomis secundum ambo videlicet pontifices romanos: magnis fauoribus et honoribus prosequi nō destitit multaque alia ob catholicam fidem laude digna p̄regit facinora. Cumque annis octo cū matre regnasset in florida etate mortem obiit: quo mortuo ipsa genitrix Amalafuntha regina quendam suum cōsubrinum Theodatum nomine regni consortem suscepit. Qui Theodatus latinis ac grecis litteris inter cetera admodum cum eruditus esset philosophie quoque quāmaxime operam dabat. et inter ceteros platonē philosophum ut plurimum sequebatur. Qui orate ipsa regina Amalafuntha multa preclara gessit facinora. Quāmaximeque Burgundiones lyguriā et emiliam turpiter et infense nimium vastantes similiter et Alemanos qui Veneciā nostram prouinciā vastauerant ac spoliauerant. cum magna ipsorum cede ex italia pepulit ac romanam prouinciā deperditam recuperauit. Atque pacem cum Justiniano imperatore francorumque rege obtinuit. Sed postea cum populationibus et rapinis (resistente ac reclamante plurimum Amalafuntha) indulgeret: illam cepit et maxima ingratitude vsus in insulam vulsini lacus perpetuo relegauit. vbi et tandem eam a quibusdam malignis occidi permisit. atque eiusdem filiam uxorem regnique sociam accepit et fecit. Fuerat igitur Amalafuntha virago clarissima memorabilisque femina grecis latinisque litteris egregie erudita adeo ut cum quibusuis eruditissimis viris de omni ferme disciplina congregari et disceptare nō pertimesceret. Eius quidem mortem Justinianus Augustus per egre nimium tulit. de eaque vindictam omnino sumere constituit. Hec quippe posteaque ea in vrbe supbas edes Basilicasque multas intras urbem cōstruxisset. etiam extra monumentum in rothondo vnico et integro. eoque vastissimo lapide cohoptum ingenti impensa construxit. supra cuius sumitatem Mausoleum ex preciosissimo quidem profertico lapide composuit. In quo paterna ossa omni cum reuerentia atque honore regio collocauit. Est nempe lapis ille permaximus. quadamque incredibili admiratione dignus. Eius etenim latitudo in qualibet parte triginta pedum spacio protenditur. Idemque locus nunc sancta Maria rothonda nuncupatur. vbi et postmodum monasterium monachorum exstructum adhuc manet. Perfecitque hec sancta femina opus a genitore suo ea in vrbe ceptum. quod sancti Martini templum in aureo celo nunc hoc mutato nomine sancti Appolinaris in nouo appellatur. Super cuius pinaculum idem pater regine ecream statuam auro purissimo deaurataz variisque ornamentis redimita ut gloriosum opus ostēdaret. erigi iusserat quam et Carolus magnus francorum rex quum totam ferme sibi subiugasset italiā in galliamque rediret. subtraxit secum in facinoris monumentum defferri iussit. palamque (ut aiunt) testatus similem sensumque vidisse: nec artificio nec ornatu celsiorem.

De sancta Scolastica virgine: capitulum. cxxxvij.

Scolastica &go: diui Bene-
dicti ex eisdē parētib⁹ ger-
mana: tēporibus Iustini se-
nioris Augusti/ Joānisq;

pape ei⁹ nomīs primū/circa annū salutē
nostre quartum ⁊ vigesimū/supra qu-
gētesimū/ob eximiam eius vite sancti-
tatez/ ⁊ religionē perfectissimaz/in tota
ferme italia maximeq; apud Aprutiū
italie prouitiāz clarissima effulsit. Hec
quippe virgo sāctissima ex vmbria ita-
lie regiōe/que nunc Ducatus Spoleti-
nus nūcupatur in Nursia vrbe vetu-

stissima originē trahēs parētes nobilissimos eā habuisse cōstat. quam ego ob
insignes/maximāq; sanctimoniaz/ ⁊ alia eius preclara gesta atq; miracula inter
claras femias ponēdam cēsui. Cuius etsi nescius sum difficilimū esse/virtuti-
bus/ ⁊ glorie comēdationē parez iueniri posse. Ueꝝ tamē pro modulo mei i-
ge ni/fretus quā maxime testimonio diui Gregorij/aggreddiar: quoniā ratiōi mi-
nime cōsentaneū foret/eā nec inferiorē laudez ac claritatē assequi debē. propte-
rea q; ad summū pfecte sanctitatis culmē puenerit. Quecūq; autē hec sancta vir-
go/sua in religiōe gesserit. quā breuissime potero/sermone percurrā. Itā ⁊ aliq-
bus ipsius rebus gestis: mores quoq; ⁊ mirificā sanctimoniā (vt arbitror) ex ip-
sis spectare licebit. Cū igit sc̄ta Scolastica iuuenili adhuc etate florēs/ ad imi-
tationē fratris sui Benedicti sancte puerfatiōis habitū suscepisset. haud lōgo
post tēpus/p vniuersā ferme italiā ipsius sc̄tissimū viuēdi ordinē vulgatū est.
pro quo ingēs tā virginū q; aliaz matronaz numerus/ad eā cōfluxit. Ueꝝ et
antea in ipsa sua paterna domo/cū adhuc puella delicata eēt/ quodam diuino
spū afflata delitias/atq; oēs corporis cultū ⁊ voluptatē obhorre se demōstra-
uerat. maxie q; pulchritudinē/qua plurimū excellebat aduersabat: atq; puel-
laz ornatū refugebat. Lautiores epulas/ ⁊ balneoz vsū/ ⁊ his similia/qb⁹ tūc
erat in ampla domo p̄na viuēdi psuetudinē grauius accusare ⁊ iprobare/nō
modo cepit. quin et illud frequēter i ore habebat. nequaquā se regno celesti po-
tiri posse/si nō per illud/pr̄stinos sanctorū patrū viuēdi mores in vsū reuoca-
ret. His de causis permot⁹ eius german⁹ sanctus Benedict⁹ vna cū ipsa Sco-
lastica/optimā regulā/quā ipsi iā sc̄tissime obseruabāt/ pro oibus tā femis q; viris
cōponere aggressus est. Oēs videlicet ad equalitatē apostolico ⁊ antiquo
more redigere/atq; ipsaz regularē normā documētis sanctis replere. Monaci
autē nōnulli/alijq; q; plurimi ytriusq; sexus adolescētes/ quāprimū p̄ter oīum
spē ad ipsos seorsum accessere/studioseq; ⁊ ardētissimo aīo/cū illis ad virtutē/
sc̄timoniāq; se se accingētes/cū habitu pariter ⁊ viuēdi norma/ ⁊ optima psue-
tudine/ad salutē aīaz suaz respiciētes penetrarūt. Senioꝝ vero patrū religio-
soꝝ maior pars/que i oēm italiā perq; insulas:q; diutius i ipa corruptella. velu-
ti labe quadā permāserāt/nō secus ac serui i fuga deprehēsi/ad dñz: sic ad san-
ctissimū patreꝝ B̄ndictū eiusq; germanā Scolasticā reduci formidabāt. ac
propterea ipsuz sc̄tūm Benedictū psentis regule pditores turpiter icusabāt. q;

accerbâ seuerâq; nimîû antiquâ viuêdi dignitatez ⁊ rigorē religiosi restitue-
 re orsus fuisset. Erâtq; tû plurimî/taz femie q; viri/magne auctoritatis inôachi
 in dei ecclesia pstituti. Hi primû/diui Benedicti sororisq; propositû pcerne-
 res/a tali eos snia/tâq; iuuenes deterrere conati sūt. tâq; inania quedâ/supraq;
 vires agere psumentes. At vbi felic tû romanus pôtifer/eius nomis quartus/
 alijq; nōnulli minores pôtifices/veteres monachos cohortari ceperūt/bene de
 successu hmôî regule reformatiōe q; mox sperare psuasere/diui benedicti soro-
 risq; Scolastice ordinatiōi facile acgeuere: quû pfertiz ex altera parte sc̄tus be-
 nedictus istaret. rogās. vt facultatib⁹ quas habebât ad voluptatē ad pōpam/
 ⁊ ad honorē adipiscēdū: vt se paterent. q; alios ecclesie p̄latos diuitiis adēqre
 ipossibile sibi forēt. Qd sibi modestia ⁊ religiōe/ac ai magnitudie multoz deli-
 cias supgressus/equabilitatē atq; in sancta religiōe p̄cordiā reduxisset. fore vt
 boni/veriq; seruoꝝ dei/nomē ⁊ gloriā psequerent. His ēt diui Benedicti effica-
 cissimis ⁊ ardentissimis adhortatiōibus/plurimi religiosoz veteranoꝝ ipulsi/
 adeo pristinâ viuêdi sniam mutauerūt: vt ipsi quoq; glorie cupiditate ac refor-
 mandoꝝ moꝝ flagrâtes/vltro sc̄tūm iuuenē b̄ndictū germanâq; Scolastichâ
 ad rē pagendâ q̄si iplerent. atq; honestatis amore/diuiuo quodâ numie afflati/
 ⁊ ipsuz sc̄tūz regulatorē pperare assidue hortarētur. Quin ēt puocatis ⁊ verbo
 atq; scriptis alijs monacis/psiliū apientes/illos ad obseruādâ regulâ ⁊ ad fe-
 rendū auxiliū hortabâtur. Idē quoq; mulierib⁹ alijs p̄dicabât. Erat autē p id
 tps diuitiaz marîa habūdâtia apud sc̄timoniales. qd sane plurimū ad rez pa-
 gendâ sancto B̄ndicto difficultatis afferebat. Itâ eas obres monache quē ad
 moduz vestales romane dimittebant p voto cuiusq; atq; vt ita dixerim/libidie
 licentiosâ ducere ritâ. Cōpte etenî atq; ornate/p plateas/p fora/atq; alia minus
 honesta loca curiose discurebât. In porticib⁹ cū lasciuis/vrbanisq; femis accū-
 bebât. loq̄ntes ⁊ garulâtes q̄ non licet gematas man⁹ habentes nihil eoz que
 antiquitus pfitebant sancte religiose penitus obseruantes/sed suis voluptati-
 bus pp diuitias inumeras oia maculabât. Quib⁹ ex malis atq; flagitijs/quot
 tidie diuus B̄ndictus sanctaq; soror Scolastica vgo idolentes/cū ppheta di-
 cebât. O bone iesu: qd nâ hoc est q; cernimus. Incenderūt. n. sc̄tūariū tuū igni/
 polluerunt tabernaculū nois tui idcirco totis conatib⁹/tâto igni beatissima vir-
 go Scolastica pietate pmota/aquâ supinfundere curauit ⁊ vt lupoz arceret ra-
 biez/vineâ dñi optimis regularibus spinis sepiuit. Ac sc̄tē religiōis dedec⁹ de
 quo qsq; etiâz ifidelis obloquebat deleuit. Et saluti nō modo/sui eui ifeliciuz
 sanctimonialiū/que spōsi vocez nō sequebant/sed innumerabiliuz ppe futuraz
 optime psuluit. Quib⁹ ex rebus/sc̄tâ virgo Scolastica sēpiternas suas laudes/
 sempiterna memoria psecrauit. Rebus igif in hūc moduz optie et snia gestis.
 quum iâz oia a diuo B̄ndicto eiusq; sorore Scolastica pspere succederent. ne
 moq; iâ ceptis obfistere audēt. haud multo post qdaz pestilentes religiosi dia-
 bolicō spū iflamati/cuncta sepi⁹ subuertere conati sunt. pulcherimâ v3/sanctissi-
 mâq; regulâ/optimis morib⁹ marie pgruentē: ob turpissimū auaritie eoz mor-
 bū corūpentes. Edificauit autē sancta vgo Scolastica iprimis sibi spiritaliez
 domum. ⁊ eâ nō qdem supra Arenâ sed supra firmâ petrâ. Innocentie primuz/
 fundamenta ponens: sup que facili⁹/posset arduuz iustitie culmen erigere/sciēf
 maximaz eqtatis partez ipleri/q nullo nocere studet. Ea qppe in sua innocētie

domo. cū ppheta sepe decātabat dicens. Perambulabā in innocentia cordis mei: in medio domus mee. Sororib⁹ x̄o intra cenobij septa p̄stitutus. illud pphete sepe p̄dicabat dicēs. Nō fraudauit eos deus bonis: qui ambulabāt in in nocētia. Id q̄ppe dicebat. vt oēm maliciā/7 odiuz/atq; iuidiā/que nocendi ma xime p̄sueuere esse semia/ab eis prorsus auferret. Huic iquiens sorores carissi me mens vestra iugiter vigeat 7 iuigilet. qz si innocenter vixeritis. deū sp̄suz/ etiā in fragili corpore videre poteritis. Sūmopere aut 7 verbo 7 exēplo edoce bat ipsas sc̄timoniales/oēm sexus molliciē fugere/atq; p̄fectissime virginitatis p̄ posituz seruare. Instruebatq; p̄terea regularez vitā sectari/ex mira sanctorū mo nachoz p̄uersatiōe astringens eaz affect⁹ ad assiduā diuinorū p̄templationē/p̄ cipue ex p̄ciosa deuotiōe sanctorū p̄fessoruz. Eūcta deniq; huius seculi aduer sa p̄ferenda/7 hui⁹ p̄cellosi maris tēpestates/cū oibus diabolicis versutijs/7 infestatiōib⁹ demonū/p̄ exēpla sc̄toz martyz et docebat p̄culari. Informabat insup eaz mentē/ex sc̄toz patriarchaz p̄phetarūq; obediētia. Ipsa at/quū euā gelioz codicem semper ī manib⁹ vclut speculū teneret. ibi tātuz diuine lectiōis studiū figebat. tāq; crebre oronum 7 lachrymaz vices tā firmā 7 p̄ressam de futuris cogitationē elleuabat. vt oēs reliq; tēporis negligētias. facile ipsa vaca riōe cōpensaret. Ac p̄ hoc Scolastica virgo/7 angelicis choris/7 sanctorū socie tatib⁹ iugis sua videbat īteresse p̄uersatio. Difficilimū q̄ppe mihi foret oīa sc̄tē Scolastice gesta p̄sequi: 7 nō necessaria. Iḡit tādē eui matura 7 etate īgraue scente/qua quidē sancta liquido aiaduertere poterat/suo corpore sp̄s cito ex tenuari 7 exinaniri debere. Eū singulis annis semel tātuz ad bt̄m germanum Benedictuz viscēdi 7 audiendi gratia/in mōte cassino accedere assueseret. cūq; nō procul a monasterio extra ad se assisteret. vt ipsaz diuinā vocez audiret/que iam diu/7 sibi multis ve christianis salutes pepererat quuz neq; quicpiā salu brius se assequi posse existimaret accessit. Nō lōge itaq; extra ianuā monaste rij in possessionez vltima vite Scolastica 7 Benedict⁹ p̄stituti. quuz totaz illā diez in dei laudib⁹ sacriscq; colloquijs p̄sumpsissent. incūbentibus iā noctis te nebris simul acceperūt cibū. Eūq; adhuc in mensa p̄sederent. 7 iter sacra collo quia se hora protraheret. ipsa sancta virgo/diuuz rogauit germanū/vt illa ī no cte ipsam nō desereret. vtq; in mane vsq; ad sui vltimi solatij aliqd de gaudijs celestibus colloquerent. Eui ille benignissime respōdit. Et quid est/q; loqueris dulcissima soror? An ignoras quia extra monasterium minime mihi excubare licet. Sanctissima aut virgo. verbis germani negātis/auditis. mox isertis ma nuuz digitis/super mēfaz posuit. caputq; in inanib⁹ deuz rogatura declinauit. Eūq; de mēfa caput/leuassz/mox tātē coruscatiōes/7 tonitrua insonuere vt illi co pluuiaz inūdatiōes. tātē eruperint. vt neq; venerabilis vir nec eius sotij qui cuz eo venerāt extra limen/quo p̄siderāt/pedez quidem mouere potuerūt. Sā cte quippe femine lachryme tīm apud dominuz valuerūt vt ex aeris serenitate/ maximaz pluuiā trahere potuerint. Naz vt diuus scribit Gregorius/tāta fuit oratiōis 7 inundatiōis cōuenientia: vt vnuz idemq; momētuz esset/7 caput le uare/7 pluuias descēdere seu deponere. Tūc vir dei 7 p̄pter coruscatiōes to nitruaq; ac īgentis pluuię inundationem/ad monasteriuz se mīme recipi aiad uertens/cōtristatus aliquātulum/de sorore in hec verba p̄questus est dicens. Parcat tibi deus oīpotens: Et quid est soror. quod fecisti? Eui illa: ecce te hu-

militer ex postulam nec me missellaz senes iā in ianuis mortis cōstitutaz audi re voluisti. Dominus aut̄ meus pijētissimus rogauit qui me exaudire nō est de- dignat⁹. Itaq; si potes modo discede: et me missaz ad mōasteriū redi. Itaq; ita benedict⁹ sc̄tus qui ad vltimū solatiū sancte virḡis eo ī loco remanere recusa rat. vel iuit⁹ substitit. Sicq; factus est vt noctē illā sc̄tissimi germani puigilē p ducentes per sacra spiritualis vite colloquia se se vicaria relatiōe satiarent. Qua de re diuus Benedict⁹ quoddā miraculum dei omnipotentis ex sororis pectore inuenit seu vidit qđ mime credebat. Nec mir⁹ qđ plus illo femia potuerit. que diui fratrem in eodem loco cupiebat et eodez tpe potuerit. Qz enī iuxta Joan- nis apostoli vocē: Deus charitas est. Justo valde iuditio illa plus potuit. quia amplius amauit. Eūq; die altero eadez virgo domum remeasset: et ipse vir dei Bñdic⁹ ad monasteriū suū let⁹ cū socijs egressus fuisset. Tertio post die Be nedictus ī cella cōsistēs oculis ī celum eleuatis vidit ipsius sororis aiaz e cor pore egressam. ī columbe specie celi secreta penetrare. Euius tātē glorie sibi cō- gratulās deo omnipotēti ī hymnis et laudibus immortales gratias reddidit morq; eius obitum fratribus denūtiavit. quos etiaz protinus cū processioe eo trāsmissit: vt eius sanctum corpus ad mōasteriū ex more perferrēt. atq; illud in sepulchro qđ sibi idem sc̄tus benedictus p̄fecerat collocarēt. Quo facto: cō- tigit. vt quoz vna semper ī dño mēs fuerat. eozū quoq; corpora: nec ipsa sepul- cra separarēt. Obijt itaq; beata virgo scolastica quarto idus februarias. et cuz omni felicitatis preconio ad eternā trās migravit beatitudinē: quo quidez die inter sc̄tas relata eius anniuersaria dies celebrat. Hec quippe de beata virḡie scolastica per me scripta. fore oīa verbuz ex verbo ī libris Dialogoz diui Gre- gorij scripta comperi. Diuus hō uenerabilisq; uir bñdictus. post excessū tātē sororis et ipse tātum modo quadraginta dies superuixit. qui et ipse dignissimo cum honore celestibusq; triumphis feliciter ad sydereā regna trāscēdit. Duo igitur ipsi iprimis diuino nutu atq; eterne puidētie dono/spūq; sancto sufful- ti suo exemplo/suaq; sanctimonia/prudētia etiam atq; p̄silio rē monasticā plu- rimum viuere: et perditos mores ad veteres Antonioz/pambozum. machario- rum ceterozūq; sc̄tozum monachoz religionez et sanctimoniaz/ac rigorez reuo- cauere. Quib⁹ certe vniuersa monachoz professio plurimuz debetur. qđ sua pie- tate et charitate atq; diuina quadam ope factum fuerit. vt eos oēs qui perinde atq; tāq; stulti et amētes ab antiquis sc̄tozūz īstitutis defecerāt. ad sanitatem/ sua cū gloria viderint rediisse. Deo. n. duce ac veritiffero nō modo ad antiquū sanctoruz monachoz viuēdi ritū/cuz immortalitatis eozūz noie recuperarūt: sed lōge id admodū amplificarūt et exornarūt. Qua ppter si quis me īterrogaret. quid ex reb⁹ a btā Scolastica gestis maximum esse putem/vtruz virḡitatē per- petuas ītegram illibatāq; seruata penitētiam et carnis macerationez maximaz/ perfectissimāq; ac innocētissimam vitam/vel totaz regularis vite dispositionē: in multa profecto ambiguitate cōstituere. Itaz quocūq; oculos mētis īnicio: id mihi et maximum et admodū admirabile videtur. Itaq; si aliquē mulieres propter virtutes et sanctimonia īmortales fuere: arbitroz et virḡiem Scolasti- cam ipsam hoc munere dignam fuisse: pieturis et argumētis vtēs: qđ illis et ca- riorē/fortunatiorēq; deo et domio nostro iesu christo īmaculatā vitaz vsq; in finem duxerit. Nea autez hec ī loco de beata Scolastica virḡie fuit dicere et

scribere: quibus nō modo sanctimonialēs ⁊ monachos oīs ad ea appetere excitaremus: que in presenti historia scripta cōspiciunt. scirēt autem sibi nihil cōuenire nihil deficere ab eadem. Curamq; habere/atq; suū ita exercere animum/ vt tali parēte/ ymo talibus sanctissimis parētibus/ nō indigni videātur: quorū perfectiones omnes admirari decet. Ipsiq; profertim/ qui ea sub regula sunt cōstituti. Et hec de sancta viragine Scolastica satis.

De sancta Brigida virgine scoticha, capi. cxxxviii.

Brigida virgo eius nominis prima natiōe Ibernica seu Scoticha. tēporib⁹ Iustini senioris Augusti/ ielicq; romani pōtificis/ eius noīs quartiva i regiōe ⁊ penitētie accerime ⁊ morum omnium splēdore/ clara ⁊ insignis plurimū fuit. quo autē āno mortē obiit/ nec duz me legisse memini. Eius tamen natalitius dies/ prima die chalendarū februarij a fidelibus/ venerabiliter celebratur. Est autē scotia huius sancte virgis patria/ quedā suprema Anglie seu britanie portio. que i Aquilonari parte veritur: discernit etenim/ ab Anglica insula quibusdam paruis flumibus monte q; haud magno. In ea quippe hyemali tēpore adeo dies breues habētur. vt sol vix tris horas/ illumiet terrā. Hec igitur brigida huius regiōis virgo/ fuit clarissime virginitatis ⁊ pietatis exemplum idelibile/ qd̄ posteritati cū magno suo fulgore reliquit. fuit autē Brigida hec Daboth. nobilissimi ea in regiōe viri/ ex Erocha vxore/ filia quaz quidē puerulana/ a pueritia bonarū virtutum studijs appime parētes erudire curarūt. Ipsa autem/ vt pote puellula/ adeo electa/ ab ipsa pueritia/ ⁊ moribus/ ⁊ sobrietate/ pietateq; ac pudicitia insignita/ excrescēs/ quotidie in melius proficiebat. Sed eius virtutes atq; preclara facinora que ab ipsa sua pueritia vsq; in diez defunctionis sue gessit/ emō plene ennumerare sufficit. Veruz pauca de innumerabilibus hoc in loco (ex more suscepto) demonstrabimus. Erat imprimis brigida virgo venusta facie/ decoroq; aspectu atq; omnium oculis admodum gratiosa. ⁊ admirabili hūanitate preclara: ppter q; nō apud suos tm̄/ sed ⁊ apud prouinciales fere vniuersos/ inter ceteras coeuas puellas/ multo in honore habebatur que cuz greguz parētum curaz ageret (eo quippe tūc ministeriuz hoc/ solum mulieribus erat regiōis) que aliquando dum a genitrice/ ex more mitteretur ad butyruz ex lacte Arinētorum cōgregādum/ prout ⁊ alie puelle a parētibus mittebantur. illa q; (vt erat aīo pijētissimo) totuz qd̄ coagulauerat christi pauperibus erogasset. nihilominus tēpore a matre exquisito/ plus ceteris adolescentulis puellis in butyri quātitate reportauit. Dū vō iam matura viro parētes matrimonio copulare decreuissent. ipsa renuēs/ se ppetuā delegisse pudicitia ⁊ virginitatē dixit. Postq; autē virginitatem perpetuaz i manibus pōtificis professa fuisset. lignū eltaris ex more virginum profitētium tetigit. qd̄ mox in testimoniū sue viuifice virginitatis reuiuicit. qua in viriditate nūc vsq; pseuerare

dicat. Quo celebri miraculo stupefacti parētes eam proorsus dño obtulerūt/ z mario in pretio deiceps habuerūt. Indubitātū esse debet apud oēs/ q̄ si quis vellet oīa que virgo Brigida gessit miracula/ atq̄ q̄ circa salutē aīarū opata facinora narrare voluerit plura essent p̄ficienda capitula. Quare d̄ multis/ aliqua digniora narrāda duri. Sciendū itaq̄/ q̄ cū messorēs eius segetes in agro colligerent pluuiāq̄ p̄maxima erūperet a suis messoribus ymbre proorsus depulit circumstātibusq̄ agris. pluuiā madefactis sola huius virgīs area imūnis alefiōe aquarū remāsit. **P**reterea die quadā duz oues ad pascua p̄duxisset. Imbre desup infusa/ p̄ānisq̄ perfusa/ domū madefacta redijt. Vestesq̄ ita madefactas/ sup solis radiuz q̄ per rimas hostij itrabat exsiccandas extendit. que q̄si insolida pertica diuinit̄ permāserūt. **A**quā insuper in optimā ceruisiā atq̄ lapidez in salē aliquādo p̄uertit. Atq̄ Eecum vnum a natiuitate illuminauit. **A**pruz quoq̄ aliquādo ferrocissimuz/ iueniens/ adeo in christi noie māsue fecit. vt deinceps suis cuz ouibus tāq̄ aries māsuetissimuz remāserit. Cum eisdem etiaz persepe ad pastuz egrediēs. domuz eas tanq̄ optimus custos reduceret. Non cessabat immortalis deus virtutem q̄ i brutis animalibus atq̄ in nō animatis rebus huic sancte virgini cōcesserat/ nisi etiam multiplicaret/ in pacem parturiendo/ z tumultus exortos extinguēdo/ similiterq̄ incensos odioruz ignes adnihilādo extingueret. De quibus vnuz/ silentio preterire haud possuz. Dum igitur nouez viri pestilētes in vnus mortem aliquādo p̄spirassent. eosq̄ ab intentiōe pessima mīme reuocare posset. Statim in oratiōe prostrata/ rogauit dominum: vt eoz pessimis cogitatibus z de machinatiōibus protinus resistere dignaretur. Egressis itaq̄ illis/ euestigio quedā ymago p̄similis hominis illius occidēdi/ apparuit. quam illi gladijs tanq̄ ad mortem percucientes. domini leri redijere. Sed dum quod illis p̄ringerat tādem cognouissent. mox penitentia ducti: ad pedes virginis/ cuz lachrymis ceciderunt z de errato veniaz expostularunt. Sed z hanc virtutem omni preconio dignam/ nostro silētio indignam profecto putamus/ qua quidez ceteras iter innumerabiles dignoscitur brigidam exegisse. Quidaz enim vir nobilis/ sed admodum impudicus ac luxuriosus. quādam adoloscētulam formosissimā pdite diu adamasset. cuius/ cū frustra b̄lāditiā/ nec illis/ nec donis īgentibus/ neq̄ p̄cibus aut minis flecteretur/ ibutum sanctitate pectus: tāto insano ardore/ succēsus malignus homo fuit vt cū in varia/ labātem voluisset animuz/ nec satis tutuz/ vim publice in ferre arbitraret/ infraudē/ īgeniuz p̄uerterit. Eidem igit̄ callide fibulam aureā preciosissimāq̄ idepositum comēdauit. quā z postmodū dolose subtraxit. ac ea ignorāte in flumen proiecit. Et quum ipsaz mīme reddere posset. illam fibule loco/ ancillam sibi faceret. ac sic eodez modo/ ea pro libito pro scorto abuteretur. Egītq̄ ipurus homo tādez/ q̄ machinatus fuerat. Nullaq̄ re/ aut p̄tio placari posse/ assererat. nisi pp̄ria redderet fibula: aut ipsa adoloscētula ipsius loco eidez p̄cederetur. Quod verita pudica puella auxilio z p̄silio animi destituta ad diuā virgine brigidā refugij loco/ tāq̄ i tutissimā ciuitatē mox p̄fugit. Que cuz quid p̄ re ac agere deberet excogitaret/ mūdūq̄ verba cōpleffet. euestigio qdam piscator cū quibusdā piscib⁹ eflumine captis aduenit. quoz postq̄ illa excisa aptaq̄ fuisset. fibula illa quaz ipurus homo iecerat/ eūtre piscis inuenta est. Ipsaz aut̄ puella secū deferrēs ad p̄uentū multitudis z ante p̄spectū

iudicis ipauida pcessit multisq; hinc inde dictis eo ventū est. vt aut Sibula red-
 deref: aut iuuēcula p̄tij loco ardētissimo ⁊ nephario hōi in mācipiū daref. At
 illa mor ē sinu Sibula plata/multis attestātib⁹ illā eandēz eē. Iuder pudicissi-
 mā iuuēculā/de ipuro hoie liberā/dimisit. Ille x̄o viso miraculo/suū scelus p̄fi-
 tēs/illico diue virgini brigide/colla hūiliter subdidit. ⁊ deinceps optime vixit.
¶ Trib⁹ deide leprosis elemosinaz a btā virgīe expostulātibus. illa mor vas
 quoddā argenteū pdonauit. Qd ne illis diuidētib⁹/cā discordie ⁊ p̄tētiōis effi-
 ceref cuidā ex suis comisit/vt illud equis portiōibus diuidēt. Illeq; cū se ercu-
 saref. dicēs. nescire oīno quo illud mō eqliter diuidē posset. ipsa apprehēso eo
 mor lapidi illidēs/adeo eqlibus portiōibus p̄fregit/vt nulla pars maior mioz
 ve vno obolo videref. Scdm Job scripsimi patriarche exēplū ⁊ documētū btis-
 sima ac pijentissima x̄go. nūq; hospites ⁊ inopes a se vacuos passa est recedē.
 Parabat idcirco quottidie domi btē virgīs/mēsa abundās. ⁊ q̄ v̄l multos ho-
 mines affatim pascere posset. Eoq; p̄tribules sui nō soluz licebat accedere. s; ⁊
 q̄cunq; vellēt/libere p̄uenientes/refectionē sibi vendicabāt. Comittabant p̄terea
 Brigidā scām/viraginēq; isignē/familiares q̄dā matrone virgīes. eiq; p̄suete.
 His honesta ⁊ religiosa veste amictis iperatū erat. vt si qua paupcula ⁊ inops
 eidez obuiā facta fuisset/vestem (si opus esset) statiz pmutarent. Visum fuit hec
 pietatis inaudite genus/plurimuz diuinitatis in se habere. Idēz ⁊ quādoq; nu-
 mos secum dēfferrent: vt si quos in vijs aut in tēplis miseros ⁊ egentes cōspi-
 ceret/quāproxime accedentes pecuniam sibi clam/in manibus deponerēt. In-
 super ⁊ intra priuatos lares perinde ac ipublicum quoddāz vrbis diuersorū/
 seu renodotium peregrinos pauperes excipiens. Frugib⁹ etiā agroꝝ suoz/ ⁊
 primis ⁊ etimijs quibusq; pulchritudine. vel peregrinis quoq; publicis ⁊ lar-
 gitionibus penit⁹ abstinētem: sc̄tissime pijentissimeq; ac integre in xp̄ionā reli-
 gionem obiisse. Incedebat eteniz btā x̄go Brigida iugiter fusca ⁊ hūili tunica
 pullata/nec oculos quozūcūq; parētū erubescibat. vt deridētes/se ipsaz deride-
 ret. sciens eē p̄fusionez q̄ duceret ad vitā ⁊ q̄ ad mortēz. Itēq; n. ad imitationē
 pauli volebat hoibus/sed christo sup oīa placere. Nouerat eteniz/dñm hoc do-
 cumentū suis p̄phetis dedisse: quū diceret posui faciē v̄ram/q̄si vrbē encāz: la-
 pidemq; adamantinum/ac ferream columnam. ne videlicet iniurias populi ti-
 meretis. sed impudentiam subsanātium frontis vestre rigore contereretis. In-
 genia quippe liberaliter educata (vt etiam diuus tradit Hieronymus) v̄ crecun-
 dia facilius/quam metus superat. ⁊ quos tormenta non vincūt/interdum vin-
 ceret pudor. Suā enim substantiaz/non superbis nō locupletibus/sed egenis
 iugiter erogare volebat. Itēq; sibi sufficē existimabat/opes erogare/ aut cōtēne
 renisi vt xp̄m pro sua virili/per oīa sequeretur. peccata videlicet dimittendo ⁊
 virtutibus inherēdo. Mundana itaq; omnia contemnendo: dicebat. pars mea
 dñs est. Aiunt. n. eam tātē fuisse perfectionis ⁊ sanctitatis/vt cuz Jacob sancto
 patriarcha/comeruerit videre schalam de terra vsq; ad celū ⁊ per eā ascēdētes
 angelos ⁊ descēdentes: ⁊ desup imitentē dñz: vt lassīs manuz porrigeret. vt ipa
 ascēdēs ab laborem/suo puocaret aspectu. Ad materie igit dignitatem: ⁊ ad
 meritum tante viraginis brigide parum est omne/qd a nobis dictum est. Ubi
 autē/aut quo anno/vel quo genere mortis. hec sc̄tā virago sue pegrinatōis vite
 cursum p̄sumauerit. incognitū mihi est. Uex ⁊ post eius dormitionē diuina vir-

tus nō defuit: qñ eius sc̄t̄itatis meritū etiā ex quo p̄secuta fuerat eterne glorie p̄uicū oib⁹ aperte declarauerit. In scotia eiz eidē plurie dom⁹ dignissime a fī delib⁹ populis edificate: i ipsīs ēt locis ⁊ tēplis b̄n̄ficia sc̄tē v̄ginis oionib⁹ ex uberant. Anniuersaria eiz ei⁹ solēnitatē dies primo chalēdis februarij a cūcti celebrat.

De sancta brigida Suetia matrona optia. cap. cxxxii.

Rigida seu brigida, ei⁹ no-
minis secūda natiōe Ger-
mana, matrōa equidē op-
tima sc̄t̄issimaq; Suetie p̄-
uincie dudū p̄iceps ⁊ dñā religiosissi-
ma ac vates optia: ⁊ ip̄a āno, a Natali
xp̄iano, secūdo ⁊ septuagesimo / supra
millesimū ⁊ trecētesimū post longas
diuturnasq; pegrinatiōes: ⁊ innumera-
bilia sc̄t̄itatis facinora. Rome decimo
chalēdas Augustas. (Ecclesiasticis d̄-
uotissime susceptis sacramētis) i mani-
bus seruoꝝ d̄i/suoꝝ optimū deo reddi-

dit sp̄m. Hec quippe iter egregias claraq; feminas i Germania Italiaq; ac sy-
ria notissima fuit: cū et vetustissimis regib⁹ xp̄ianissimisq; parentib⁹ in Suetia
prouincia nata fuisset. Ipsa eim suetie puincia Bauarie prima ē: q̄ qdez plusq;
cētū pagos hēre dicūt. Eui⁹ gēs oīūz germāoꝝ bellicosissima ē, atq; plurimū
valida: queq; ⁊ p̄ mariaꝝ sibi laudeꝝ sibi ascribit: si suis finib⁹ latissime agros
vacare: ⁊ finitimis vastitates i ferre pōt. Ea i prouincia: plura isignia loca ⁊ ci-
uitates p̄sistere noscūtur: vt pote Bauaria: vet⁹ dñz ⁊ alia p̄ multa. Matres igif
hui⁹ sc̄tē viraginis Brigide (aiunt) duz eā in vtero haberet: naufragiū passaz / s;
ob candē prole saluatā fuisse. Nata v̄o trib⁹ ānis elēguis ⁊ prozsus muta re-
māsit: diuino deide miraculo p̄fectissime semp loquuta fuit. Post mortē aut
genitricis: enutrieda i formādaq; matertere tradita fuit. Apud quā i oī virtutū
genē v̄z hūilitate: deuotiōe: erimā eruditiōe: morū quoq; pene oīūz p̄positione
mirifice excreuit ac i paruo qdē corp̄usculo: ingētē animū iā demōstrare cepit.
Pater aut suus quū viro maturā p̄sperisset: cuidā eā generoso isigniq; ac pre-
potēti Comiti florido iuueni nupsit: apud quē qd̄ vixit: i oī honestate ⁊ incre-
dibili abstinentia, atq; humilitate: māsfuetudie ⁊ labore: semper subiecta permā-
sit. Sciens eim p̄ceptūz apostoli esse: vt vnusquisq; in qua vocatione vocatus
est: permanere debere i domino. Et qui sub iugo est: ita debere curere: ne in lu-
to comitē derelinquat: totū reddere studebat i sobole: sciēs vxorē nō habē po-
testateꝝ corp̄oris sui: eidem marito nō ad voluptateꝝ: sed ad proleꝝ p̄creādā
i seruiebat. Suoz at corp̄usculoz quoz multiplicatis ieiūijs sepissime veraret: hoc
i ore suo voluebat. Subitio corp⁹ meū ⁊ i seruitutē redigo: ne alijs p̄dicās: ip̄a
rep̄oba iueniar. Mirabā ex tūc ei⁹ sc̄t̄imoniā sacerdotē: v̄ginēq; ac sc̄timo-
niales desyderabāt ei⁹ p̄fortiū. Mortuo deide viro: rebusq; domesticis p̄positū
mor substātiā suaz amplissimā oēs iter filios ⁊ pauperes xp̄i distribuit: ⁊ ero-
gauit: nihil sibi reseruās i terra: vt hereditatem icelo iueniret. Familiamq; om-

nez pene manumissas/plurimos vtriusq; sexus:v3 de seruis z ancillis suis/i fra-
 tres z sorozes pmutauit. Nec diu potuit excelsi generis sui visitationes/z ml'toz
 frequentiã sustinere: s3 z habitũ simul z vitã pmutauit: z se vilissimis idumētis
 atq; aspīnis iduit: z plurias virgines simul z matrōas ad se/z x̄bo z exēplo a-
 gregauit: qb⁹ vnus oīuz voluit esse habit⁹/z lētiamie nō nisi ad vellādũ caput/
 z ad tergēdas soluz manus/vti nō licebat: eo enī modo plures virgines ex di-
 uersis germanie locis cōgregauit: easq; oēs ī monasterio ase edificato vna se-
 cuz collocauit: z in cibo/z ope/ac oīonib⁹ se cōiunxit: inter quas ad quecunq; a-
 agenda prima cōueniēs/z pudore z exēplo ad oīonem z labores eas prouoca-
 bat/nō terroze. Easq; oēs/a viris adeo: separauit: vt a serpētib⁹: ne vllaz lingue
 maledicte occasionez preberet. Eunq; abiectis calcatisq; seculi delitijs Brigi-
 da hec toto se renuntiaffet mūdo/z oīonī/ieiunijs/ lectiōiq; vna cū ceteris quot
 tidie vacaret. Et monasteria, duplicia v3 viroz ac feminaruz diuino afflata spli-
 ritu ad imitationē diui Basilij/in Germania nōnulla edificasset/ymo potius in-
 staurasset z renouasset: in qb⁹ licet edificata conera esse voluerit/ tamē habitatio-
 nes ita se iunxit: vt de vna ad aliam nisi maria vrgente necessitate transire qf
 quam posset. Ipsoz autā basilicā censuit esse cōem. ita vt viri ī inferiori parte/
 sorozes x̄o seorsum ī superiori diuina exoluerent. Quoz monasterioz curam
 principalem Abbatisse esse cēsuit. Fratribus aut diuina ministeria tantūmodo
 assignauit. Quoz vnus/qui prior aut cōfessor appellaret/ alijs preesse decreuit.
 Que quidē monasteria prouentus ad sustētationē eoz habere voluit. Quozuz
 oīum victus z vestit⁹ ad Abbatissam mōasterij spectare censuit. S3 neq; hui⁹
 modi fr̄es aut sorozes mōasteriuz egredi presumerēt/ nisi maria z euidēti ne-
 cessitate/ac de ipsius Abbatisse licētia. Eiusmodi etiã fr̄es z sorozes censuit p
 Epos esse cōsecrandos. Hij quoq; religiosi griseis vestimētis cōiter vti iubē-
 ter: cum clamide nihilomin⁹ eiusdez coloris/cruceq; rubea desuper induti. Eã
 nibusq; p ip̄a vtuntur. Regulam aut diui Aurelij augustini (ad dītis quibus-
 dam Brigide sc̄tē cōstitutiōib⁹) profitentur oēs. Ipsis vero fr̄ibus z sororibus
 sc̄tã Brigida assignauit numerum. Que quidē ola ip̄a sc̄tissima brigida sibi a
 deo reuelata fuisse dictataq; cōtestata est. Quã quidē regulam vrbanus pōti-
 fex ei⁹ nois quintus: plurimiq; alij Romāi pōtīfices (ad quos ipsa accesserat)
 auctoritate apostolica specialib⁹ priuilegijs approbatã cōfirmatãq; esse volue-
 re. Huius igitur tāta deuotiōis z oratiōis, atq; ingenij meritũ in cōspectu dei
 oīpotentis fuit: vt vigili studio/nō absq; magno dei munere meruerit tanq; sã-
 ctus Daniel si verũ est: ab ea dictuz/qđ legitur: futura tāta (de quibusdã regnis
 consumãdis) tanta claritate describere: vt factuz potius q̄z vaticiniũ videatur.
 Nec autē ex precepto diuino cū Romaz quum religiosissimo comitatu deuoti-
 tiōis cã venisset. Urban⁹ pdict⁹ pōtīfex eidē ip̄imīs regulã ceptã pfirmavit.
 Deinde ip̄e pōtīfice pcūctãti an auinionē accedē obeēt: oīno d̄suasit/atq; eidē si
 accedēt/suos labores suãq; futurã d̄ prio mortē tā plucide pdixit: vt nil post
 factũ/q̄z ante nosceret clari⁹. Successorūq; Gregorio vndecio scripta direxit/vt
 romã oīno curiã reducēt: licet n̄ añuerit. Quib⁹ certe mēitis z dilectissimã d̄o
 fuisse cēsendũ ē: z p̄ceteris sui eui ml̄ierib⁹ venerãdaz: atq; oī sc̄tītatis p̄cōio ex
 tollēdã/nō eiz ī cōtagioso pectore/tantã futuroz lucē effulsiſſe potuiss̄. Et⁹ at
 pphētie scripta ap̄d plerosq; n̄ puo habēt ī pretio. In d̄ xpi amōe succēsa/sc̄tãz

De Sancta Brigida Prophetissa

byerusalē/sectāq; loca alia cū mltro cōitat u iuiscre voluit/parcere noluit/aut la-
borib⁹: aut etatis iā prouecte ⁊ teneritudini: quomin⁹/ spretis pelagi periculis:
neglecta nauigatiōis vexatiōe/ sc̄m peteret dñi sepulchru⁹: credo etiaz tum ita
deo optimo sic deliberāte/ vt etiaz atq; etiaz christi Iesu disciplinam/ ⁊ sp̄m ab
ipso fonte/ loca illa petendo/ viscēdo/ relegēdo suscepit. Itaq; maiores imodū
in ea creuit incredibilis amor/ atq; zelus xp̄iane fidei. Atq; ita coaluit. vt nihil d̄
inceps nisi/ de ipsius icremēto ac amplificatiōe cogitare potuerit. Eo itaq; dum
puenisset sc̄ā virago Brigida/ plurimi vtriusq; sexus religiosi gestiētes occu-
rere moxq; eam p̄mo i spelunchā dñi perduxere. Inde adorato cū ingēti fletu
Saluatorē/ i sepulchro dñi itranses/ cuz matre ei⁹ atq; sorore fleuit amarissime
deinde i mōtem oliueti cū ascēdente dño/ voto ⁊ aio ⁊ ipsa cōscendit. Viditq;
in spiritu/ lazaru⁹ fasijs colligatus de monumēto exeuntes resuscitatus: atq; post
reliqua/ etiā xp̄i vilullaz Marieq; diuersorū denuo i viscere sepi⁹ voluit dicēs.
Ecce carissimi mei i hoc paruo foramine terre: cōditoz mundi/ nasci voluit: hic
pānis iuolui: hic/ a pastorib⁹ videri: hic/ a stella demōstrari: ⁊ a Magis adora-
ri: hic locus est sc̄tissimus oīq; veneratiōe dignus: ⁊ iccirco ibidez sancta pere-
grina Brigida cū suis crebrius orauit ⁊ fleuit dicēs: Inueni/ quē quesiuit ani-
ma mea. Adeo quidē locis sc̄tis oblectabat Brigida/ vt diuersorio Marie care-
re oīno nollet. Tādē cuz suis Romā regressa/ tam grat⁹ atq; honorificus ap̄d
romanos fuit eius reditus/ ac si maximus quidā pōtifer eo peruenisset: tāq;
letis cūctoꝝ cōcursibus excepta ē. vt/ e celo aliquis fact⁹ ad eos demissus vide-
ret. Hā pleriq; quasi/ sui obliti/ ipsaz sanctā feminā igēti quodā ardore adibāt
ipaz venerabiliter ituebant/ i ipsamq; proide/ ac i amenissimo diuersorio cōge-
scere videbant: Stratulabant eidē quā plurimū oēs/ quuz ip̄i⁹ comitatez/ eiusq;
humilitatē/ ac mox sc̄timoniā: ide ⁊ igenij accumē/ deniq; diuinā prope sapiē-
tiaz aiaduenterēt viderētq;. Unde nō modo viuēs/ s; ⁊ vita fūcta/ posteros quū
plurimos i sui deuotionē/ obseruatiā/ atq; charitatez pduxerit maximā. Ibidē
aut multo interiecto tpe/ ptracta ifirmitate/ per ānum integroz grauissimis lan-
gorib⁹ lecto decubuit. Demuz duz appropinquasset dormitiōi/ ⁊ iam venerarū
fontes hauriret calor/ lassozq; anbellitu tristes cōsolaret comites/ leta erat vul-
tu/ ⁊ vnuersis circha eam plozātib⁹/ sola ipsa ridere videbatur: ac quasi i occur-
sum veniētibus angelis/ se vt poterat salutare veniētes erigebat. Ac sic deposi-
ta tandem sarcina/ Brigida sanctissima/ leuioꝝ effecta/ volauit ad Celum. Tota
hanc Roma ciuitas/ totaq; plārit suctia. Corp⁹ sanctuz terra suscepit/ anima ve-
ro/ christo reddita est. Aiunt eim/ nec dum sc̄ā mulier debitaꝝ christo reddide-
rat animā. Et tam fama volēs tanti prenuntia luctus. Toti⁹ vrbis populuz ad
exequias cōgregauit. Eius autē felix transitus/ glorioſissimis miraculis ⁊ idi-
tius euidētissimis ostensus est. Anno deinde subsequēte cum sui religiosi ma-
gna se ignominia affici existimarēt/ si alibi q̄ in patria eius venerabilis sc̄tēq;
mulieris corpus hūatuz remaneret/ a summo pontifice ipetrarunt: vt sibi id p-
mittere in suetiam defferri/ quo delato/ conueniētia eius vite monumenta con-
struxerunt. Atq; inde a bonifatio pontifice ei⁹ nominis nono vigesimo post
sui obitū āno/ ob freq̄ntiā miraculoꝝ i sc̄tāꝝ cathalogo flata ē. Sēmā itaq; oēs
apud quos per mltā ⁊ āplissima hui⁹ sancte Mulieris habentur mōasteria so-
lennitates/ ⁊ ritus/ ⁊ honores atq; sacrificia permaxima ei tribuunt vndecimo

De Theodolinda Longobardoz Regina
 chalendarz Augusti: quo die migravit a seculo.

¶ De theodolinda longobardorum regina. cap. cxxx.

Theodolida illustris et magna longobardorum Regina femina sane christianissima propter Artharum flauii regis deinde Agilulphi regis eius successoris uxoris circa annos domini noningentos supra quingentesimum Gregorio magno pontifice in petri cathedra presidente. Mauritio vero Augusto romanis imperante et genere consanguinitate ac primaria religione necnon et alijs infinitis prope modum egregijs facinoribus emicuit atque inclituz perpetue claritatis nomen et longobardorum omnium conuersione sibi uindicauit. fuit quippe hec illustris regina in primis Garimbaldi optimi christianissimique Bauarorum regis filia. Bauaria autem que et Moricuz ipsius regis tunc regnum est Germanie insignis et nobilis prouincia: que pro limite ab occasu sueuorum seu Ennium fluium habet. Ab australi plaga Boemia et Danubius: qui Danubius fluius media pene perlabitur. Ab ortu Eciuuz montes qui panonia ab ipsa Bauaria determinat. A meridie uero Curuaca montes seu Italie Alpes. Inter Austrias autem et bauaria uisara pro termino posita est. In ea urbes insignes plurime nunc adsunt. Quarum Metropolis et primaria Salceburga habet. Erat igitur Theodolinda hec et ipsa prouincia oriunda: que sua in adolescentia tam exquisiti decoris ut incredibile omnibus uideretur: erat et ingenij prope diuini versatilisque insuper et conus ac per humanissima et omnibus gratissima: quare post in florida etate Arthari flauio longobardorum Regi conubio iunxit. Eoque anno Ethilpericus francorum rex quum Artharis regis inimicissimus foret indignatus Garimbaldum que filiam eiusdem matrimonio copulasset: in Bauaria cum exercitu multo ueniens ipsum et Bauaria expulit et regno paterno priuauit: que fugiens ad Theodolindam filiam cum suis uenit. Quam Artharis leto animo suscepit: et itantuz illum que loco retributionis uxoris honoribus pretulit: ut nihil fere ipse Artharis gener in Italia nisi eo disponente perageret. Per annos autem tantuz Artharis rex postquam uxorem duxit superuixit. Ipsa itaque Theodolinda regina eo in tempore apud maritum et eius proceres militesque omnes non minorem gloriam aut laudem quam apud proceres consecuta est. Nam in omnes eque se comere facile et per humanam prestitit: quippe que et in pauperes in primis atque oppressos et uiribus destitutos et uerbis et ope per benigne omnes confortabat: his erat patrocinio hos tuebat. Neque quemquam a se unquam mestum dimittebat: donec ipsorum auxilium necessitati prosperisset. Neque unquam tam quibus uoluptatibus potuit deliniri: ut suorum obliuisceretur subditorum. Mortuo autem eius post annum marito predicto quum Longobardi proceres de futuri Regis electione diu discordes essent. Tandem ita conuenerunt: ut quem ex Longobardis principibus Theodolinda hec eorum gratissima regina in uirum eligeret: pro rege haberet. Quibus post gratias exhibitas: ut comi bono consuluisse uideretur. Agilulphus Thaurinenses ducem uirum bellicosissimum prudentia et

Bauarie
 descriptio.

forma prestâtem/maritus sibi delegit: ac regem declarauit. Agilulphus igitur mortis et electiõe huius viraginis Rex cõstitutus et salutatus/cognita vxoris sapiẽtia et magnanimitate/mox eidẽ omnẽ pene regni curã comendauit: quez vt plurimum quo adurit:mario cũ p̃silio/magnaq; prudẽtia administrauit: i summa gete/paceq; ac ciuiũ et pene oĩuz amore. Et quãdiu p̃fuit multa edidit iustitie exẽpla aduersus nocẽtes. Et q̃q; lōgobardi oēs gẽtilitatis ritus obseruarẽt: ip̃a in tãtis nihilominus occupatiõib; et paganorũ ritib; obuersaret: nõq; res diuinas itermittere voluit: nec ieiunia itermisit/et alia huiusce bõa: q̃ ad placandã diuinã iram/et ad promerẽdã ipsius misericordiã/sup conuersiõe populi sui: pertinerent. Utebatur magna liberalitate et frequẽti i oēs/macieq; in pauperes: Ipse autẽ Agilulphus rex maritus suus/mox regno suscepto/pacem postulatã/cachano Hunorũ regi cõcessit. Sequẽti deinde año/similiter cũ hilperico franchorũ rege/composuit/et eius socero Sarinbaldo Bauarorũ regi pulso/regnum restituit. Regnoq; pacato/cõtra Romanos belluz suscepit: et romanã urbem per años accriter obsedit: atq; illi clades nõnullas itulit. Inde in patauium urbẽ (lignis tantũ modo cõpactaz) mouẽs/cum diu illam obsedisset tandem igne imisso/illã crustam/desolatã pene dimisit. id et i Eremona et Mantua urbib; effecit. Tanta igitur erat huius regine comitas/atq; (vt ita loquar ad omnia naturalis igenij dexteritas/vt facile diuersis/cõtrarijs etiã hoĩum moribus suuz viuẽdi/accomodasse videret modum. Quã obrem/quuz apud longobardos suos/bene promeritam se cognouiss; ipsos pene omnes/suis elegãtissimis efficacissimisq; adhortatiõibus/quasi cõpulis/antiquos maiorũ suorũ gẽtilitatis ritus relinquere: et verã xpi dñi nr̃i fidez sectari. Nã etiã largitiões et frequẽtes ei p̃mosine/ac ingẽs erga suos milites magnificẽtia (qua oĩuz Reginarũ preteritarũ) superabat/eloquẽtia isup/et optia xpiane religiõis disciplina: affabilitasq; et forma: ac alia per multa, qb; Theodolindã deus oipotẽs atq; natura mirifice istruxerat. eam sibi grã/am/apud Regẽ et vniuersuz populuz vẽdicabãt: vt pene oēs/ad ei; promerẽdãz grã/am grato aĩo antiquum viuẽdi moduz/asperrari viderent. At deniq; Agilulphus rex iprimis hũanissimus/huius optime vxoris regine desiderio pmotus (quuz et ipse legisset libros dialogorũ diui gregoriĩ eidẽ regine ab ipso põtifice missos) statuit oĩno/pijẽtissimã illius volũtatẽ (que tanq; preclara arbor amplissimos fructus paritura videbat) quãtuz i se erat) nõ soluz adiuuare/s; et ad debituz fines traducere. Itaq; perficiẽdi q̃ diua regina suadebat et predicabat/studio pellect; Rex: ex tẽplo cuctis errorib; Idolorũ oĩno repulsis/ad christianã religionẽ et disciplinã animuz vertẽs sacruz baptisma suscepit: atq; oĩb; post habitis nugis: ardẽtissimo amore i reb; xpianitatis illi; familiaritatez inuuit: doctrinisq; iteresse/neq; ab illi; laterib; (q̃si a sapiẽtissimo cõcionatore) vnq; discedere posse videbat. Letabatur et ipsa nõ mediocriter/i hoc/q; cernebat ipsuz regẽ viz suuz dilectissimuz/nõ grãz cuiuscũq; mortalis hominis/vt alij fortassis plurimi cõsectari/ s; religiones et sanctimoniam tantũ modo querere/atq; precipue i eo laborare: vt ij qui istrui/aut vellẽt aut possent: oĩ corruptella/insolẽtiaq; ac ipocrisi repulsa/optimis morib; ibuerẽt. Dimissa igitur ab Agilulpho rege ceterisq; suis gẽtilitate/pacẽ oĩmodaz/cũ diuo Gregorio põtifice romão (sua ablata restituta) composuit. Hortabatur at hec diua regina: viruz suuz omnesq; suos iugit dicẽs. Erigite dilectissimi mei años

Longobardi oēs xpi fidei dem recipiunt.

vestros ad cōruscātes luminis sempiterni grām vobis misericorditer collatas. Abstincte vos obsecro a carnalib⁹ desiderijs q̄ militāt aduersus aīas: quēadmoduz diuus xp̄i apostol⁹ suis: vt legī verbis hortat. Malitia paruuli estote: q̄ z dñs glorie se hoīuz cōformauit infātie. Induite vos arma iustitie/ z virtute paciētie: i quib⁹ aīas v̄ras acquirere: qm̄ qui cūctoꝝ est redēptor z redēptio ipse etiam erit oīuz fortitudo: per viā veritatis: z pacis icedite cōstāter: nec vos ipediant terrena oblectamēta: pro quib⁹ oibus parata sunt celestia. Hec z similia documēta Theodolinda Regina suis oibus z verbo z exēplo docebat. Sicq; hec virago christianissima z religiosissima domina plurimozuz bonoz oibus lōgobardis extitit causa. Hec preterea iter cetera sue pietatis opera/ monasterium nobilissimuz i honorem sancti Columbani abbatis apud Bobiū lūbardie vetustam vrbem superbissimis edificijs/ sua impensa edificauit: z complurimos fundos ad monachozuz sustētationez cōtulit: z assignauit Alia quoq; nōnulla monasteria z templa/ maximeq; apud modoetiaz agrī mediolanensis/ celebre z frequentatissimuz oppidum/ i honore sancti Joānis baptiste a fundamentis insignissimum extruxit/ quod quidem z predijs alijsq; diuitijs/ cum argenteis/ tum aureis plurimis vasis (adhuc extantib⁹) exornare curauit. Unde ex illo/ z deinceps propter mulieris exempluz lōgobardi nostri oēs sanctissimum Joānem baptistam domini n̄ri precursorem in aduocatum et protectorem sumpsere precipuuz. Unum autem tātum modo eam edidisse filius nomine Adoalduz regni successorem/ ex Agilulpho rege marito suo cōstat: cuz quo paruulo adhuc post viri mortē regnauit ānis decez. Eui/ z ad acquirēduz presidium/ vix dum quadriēnio/ Theodoberti francoꝝ regis filiam desponsauit vxorem. Que quidez prudētissima mulier/ cum oibus nedum longobardis suis/ sed z vniuersis Italicis/ alijsq; nationibus pacem facere curauit. Erat n̄bi lominus ip̄a Theodolinda regina/ z ob virtutem/ z rerum gestaruz glīam: ad preclara oīa obeunda/ animo semper parata: vndiq; tamen quoaduixit vsq; a deo bellicas res proꝝsus abstulit: amouit: z perdit. Non enīz sui modo longobardi/ sancte huius virginis iustitia/ z modestia/ ad religiōem/ ac pacis amozez traducti sunt: verum etiam/ z pontificis Romāi vrbes/ aliasq; nationes vicinas/ quasi aliqua ide se Aura/ salubriq; spiritu ferēte: mutationis z imitatiois principium suscepit: z i omnes desiderinz inflexit/ sancte/ modeste/ tranquille/ pacateq; viuendi/ z collende religionis christiane/ nutriendoꝝq; inquiete filioꝝ/ z populoz. Necq; enim bellum/ neq; seditio/ neq; tumultus/ Regina theodolinda regnāte in toto lōgobardoz regno fuisse iuenitur. At neq; aduersus eā vllē ul' inimicitie/ rel iuidia/ seu ob regnādi cupiditate/ viroz cūspiratio. Quo autez genere mortis hec diua n̄ra Regina diem obijerit/ nulibi me legisse memini. Constat autē omnes socios/ z aīcos/ populosq; multos/ publicis simul cōkursib⁹/ z (vt ita dixeriz) coronis ad iherias cōuenisse: z nō vt Regine solum eregijs assistētes: s; veluti ex carissimis aliquē singuli sepellissent/ eā eyulati⁹ z fletibus sunt secuti. Sepulchrū autē eius modoctie i templo diui precorsoris ase edificato celebre adhuc extare dicif i quo (vt aiunt) diu ipsius diue Theodolinde signum fuit: id quoq; ad maioruz n̄oz etatez vsq; etiā pmanisse fertur: que visibaf/ nō aīo tantuz/ verum etiā ore ip̄o ac vultu Heroycam extitisse.

TDe sancta Aurea parisiensis abbatissa. cap. cxli.

De

Sácta

Aurea

Aurea abbatissa virgo sanctissima. Diui Eligij parisiensis seu nouionensis optimi pontificis/ discipula/

i xp̄oq; filia dilectissima: tēporib⁹ Heraclid̄is Augusti, Joāneq; p̄tifice/ ei⁹ no mis q̄rto/ i chathedra petri Rōe p̄sidēte: circha ānos saluū nre ser z trigita/ supra sexcētesimū/ p̄āsi⁹ z eximia disciplina/ incredibiliq; sc̄ritate/ plurimū isignif claraq; emicuit. Eui⁹ sc̄ritate p̄mor⁹ idē sanct⁹ p̄tifer, Eligij⁹ ipsaz ea i vrbe tre cētis mūialib⁹/ matrē p̄fecit. Earūq;

monasteriuz quoadiuit/ mirifice sanctissime ve/ non soluz rexit verum/ z innumerabilibus signis ac pene incredibilibus miraculis/ iuita pariter z post mortem/ celeberrimum reddidit. Nam tanta eius erat sanctitas z sapientia/ vt oēs facile in stuporem verteret/ putantes non operam/ non verbum/ non quicquam aliud esse magnum/ aut paruum/ nisi q; Auree sancte virgini videretur. Eius enim vita omnis/ eloquiaq; oīa/ diuina prope/ pura quoq; erant/ longe ab omni mendatio remota/ Aurum purgatum/ z probatum terre. Huic autem virgini sanctissime i p̄mis z natura duce/ atq; dei iudicio Auree nomen i positum conuenientissime/ fuisse existimo/ ac ex aureo genere propagatam profecto vicē possumus: quuz ipsius aliter genus ignozetur. Et q̄q; ex quibus parentibus ortuz habuerit/ nō satis cōstet initia tñ generis gloriosa fucere. Quippe quum a puero foret natura prudēs/ z aīo elato atq; diuio/ magna semper ab exordio cogitare z dicere voluit. Nam cum ei a mulieribus negotijs/ alijsq; disciplinis p̄ discēdis quiescere/ ac animū. cū alijs puellulis relaxare licebat: nō vt relique solent/ ludis/ iēptijs ve/ se dedebat: sz oīonib⁹ aut i tēplo/ aut i angulis dom⁹ sue assidue versabat. Unde z reliquas matrōas vicinas dicere solitas quādoq; ferūt. Nihil eqdē i hac puella paruū aut puerille/ sz certe magnū aliquod bonū auguramur. Nā ad ingenuas illas disciplinas/ q̄ ad gr̄az/ z liberalē educationē q̄ri plerūq; solēt: p̄discēdas/ acri aīo/ celebriq; igenio erat. Quib⁹ at ad astutiaz z mūdi sapiētiā: z ad vanitates/ p̄pāq; ac luxū i formāt puellaz mētēs/ eas oīno p̄tēpsisse ac desperisse/ videre visa ē: vt q̄ supra etatē nature bōitate p̄fideret. Ex quo effectū ē: vt i ip̄a pene pueritia/ d̄specto mūdo/ z p̄p̄is/ ei⁹ ad crucē xp̄i d̄io afflata sp̄u/ diuioq; eligij crudinissimi i p̄mis viri/ z nature mūere adiuta/ ardētissimo aīo euolauit: vñ i ip̄is iuuetuū p̄mōdijs celerit z ādact⁹/ visa fuit sacz religionis habitum/ incensa patrie celestis desyderio/ suscepisse. Ubi statim omnem viuendi modum sagaci mente perlustrans/ haud multo post/ oēs coeuas virgīes sc̄timōiales/ i oī virtutuz genere/ nō modo eq̄uit/ sz mirabilē suprauit: sēp seip̄az/ ac trēa q̄q; cōtemnēs/ soluz celestia desiderare visa ē. Ubi at religionē igressa/ aiaduertēs oīo n̄ posse queq; vitā igredi sine charitatē admiculo i p̄mis ex dñi p̄cepto dū ex toto corde/ z ex tota aīa sua/ totisq; virib⁹ suis diligē voluit. Inō sciēs se d̄ seculo p̄ corp⁹ cū alijs i apostolica vita aduātā fore iuxta apostoloruz ritum/ cuz ceteris sorozib⁹ omnib⁹/ vnuz cor vnāq; aīaz/ i dñio h̄re

curauit. velut de ipsis apostolicis viris, eorum in actibus legitur. Multitudinis autem credentium erat cor unum, et anima una in domino. Eidem itaque Auree virgini cum reliquis sororibus a principio usque in diem defunctionis sue unus semper extitit affectus: una voluntas, una fraternitas, una morum proportio, una iucunditas, una tristitia: ne videlicet alteri quod placeret displiceret alteri: atque sic unanimis in domo dei habitans, cunctis se religionis propositum professam contestata est. Eumque etiam ex euangelio sciret vestimenta duplicia fuisse apostolis prohibita, solum modo ea que nature subueniebant, parce semper habere volebat. A diuo Eligio episcopo deinde monasterio prefecta, nullam unquam aut in potu vel in cibo, aut in vestimentis preciositatem prese tulit: ymo quanto in loco superiore se maiorem animaduerteret, tanto se in omnibus delectam ostentabat. Sed equidem semper ut villissimum terre stercus ac vapor admodum parens se se existimabat. Dicebatque christum sponsum suum (cuius generationem nemo enarrare potest non ministrari, sed ministrare venisse. Unde et in vltima cena discipulorum suorum pedes abluens, cunctis christicolis hoc precipuum humilitatis exemplum reliquit. Sic nempe christi charitas, ita eius cor in creaturas deificas transformasse videre visa est: ut pene eius caro, nescia esset carnis. Suo autem in regimine, nihil omnino velle sciebat, nisi quod subdite. Sic ordinata erat, sic rationi conformia sororibus mandata proferebat, ut etiam deprauate superbeque mentes, aiantentur ad eius obedientie semitas. Non otium, non torpor, non ignauia illam unquam ad dei seruitia tepidam, aut frigidam reddere potuit. Quin ymo, semper aut diuinis offitijs, aut priuatis orationibus, et celestibus contemplationibus, aut sanctis manuum operibus, ceterisque religionis laboribus, fatigatum corpusculum, potius refocilationem, quam voluptatem requirere volebat. Suam denique inter gentes conuersationem omnem, non modo bonam, verum optimam quidem semper habebat, adeo, ut ex odore sue sanctitatis, etiam malorum corda, non nunquam ad sancta desideria lacessiti mouerentur: his ob res Aurea virgo Abbatissa, summam gratiam, est ab vniuerso parisiensi populo consecuta, afferentibus cunctis, vir tandem, post annos multos, hanc solam que merito santimonialium parisiensiu mater dici posset, inuentam esse. Quid dicam de istius sanctissime matrone gloriis, virtutibus in numeris, triumphis contra insidias inimicorum, teterimorum, reuelationibus, miraculis in vita, pariter, et in morte, ac post mortem. Quid monasterij illius amplitudinem, et operum magnificentiam, et templi ingentis mole? Verum hec tantum, alias inter caput extulit, almas. Quantum lenta solent inter viburna cupressi. Eius igitur vita non dedecus, sed summam potius ymo consumatissimam vrbi, et stirpi, ac religioni sue gloriam adiecisse, dicendum est. His autem artibus Aurea virgo matrona sanctissima bene de deo, de patria sua, de religione sua, de ciuibus suis, deque omni christiana religione merita: cum octauum, et sexagesimum etatis sue absoluisset annum, mortem opetit: eiusque etatis cum plurimum in administranda religione, et regularibus obseruantijs triuisset. Eius sanctum corpus apud parisienses maxima in veneratione ob frequentiam miraculorum habetur. Eius autem anniuersaria festiuitas celebratur. duodecimo challendas nouembriis.

Uersus.

De cesarea persarum Regina. capitulum. cxlv.

De Cesarea Regina Et Yrene Imperatrice

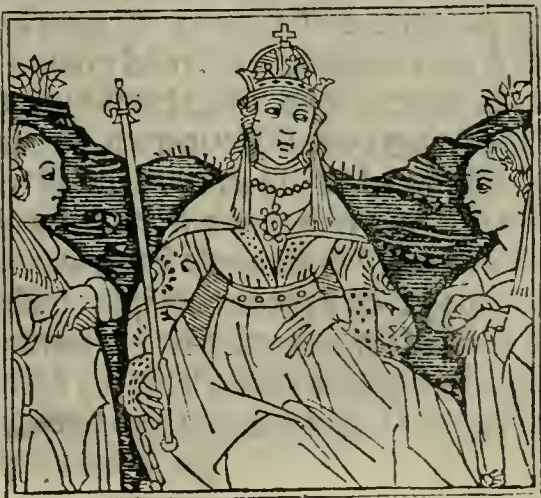
Cesarea illustrissima Persaz regina: Mulier sane in clita ac plurimū sapiētissima: anno salutis nostre q̄ dragesimo supra seccētesimū/ Cōstātio Augusto eius nois tertio/ Cōstantinopoli ipante/ Theodoroq; pōtifice romē in cathedra petri p̄sidēte/ maximuz fidei documētū oibus prestuit imitanduz. Cuius etsi origis nullaz stare memoriā cōpererim/ gratissimā tñ piuges marito suo regi fuisse cōperio. quā vnicō/ z illud iprimis optimo ope valuisse dinoscit: et quo tāto digniori z egregiori laude extollēdas puto/ quāto illud sue spōte/ singlariq; diuine misericordie dono/ nō alicui⁹ p̄cionatoris aut doctoris impulsu ardentius exsoluerit. Ita; zelo fidei xpiane impulsā/ viro iscio de Perside cū paucis eries/ hūili habitu Cōstātinopolim multo cū labore z piculo tāde puenit. Ubi z ab ipatore Cōstātio/ magno aparatu honorificētissime excepta est. Ibidēque/ aliquādiu subsistēs/ accuratissime de documētis xpiane religiōis/ ab eruditissimis z scitissimis viris iformata/ z cathecuminā tādem ac xpianissimā cū oib⁹ suis euasit feminā. Quā Augusta ipatoris vxor/ cū maria letitia/ de sacro fōte suscepit. Quō vbi ei⁹ vir psarū rex itellerit. nō mediocriter indoluit. Missisq; ex tēplo cōstātinopoliz legatū/ hūiliter ab ipatore expostulauit: sibi suā vxorez reddi. Quib⁹ Augustus respōdēs/ ait i arbitrio regie fore stādi v3 z discedēdi. Idcirco ipsi met sciscitarēt ab ea. Quib⁹ illa affirmauit. se nūq; reuersurā/ nisi z ipse rex xpian⁹ efficeret. At rex re cognita/ statiz cū honorificētissima suozū persaz societate v3 q̄draginta milium viroz/ Cōstātinopolim multo apparatu/ pacatoq; agmie/ veniēs ab Augusto ipo benignissime suscept⁹ nō mlto post/ vna cū suis oib⁹ baptizat⁹ est. Quē Augustus ex sacro fonte suscipiēs illū tāq; filiū carissimū sibi delegit. Quib⁹ ex snia gestis. multis ēt mūerib⁹ donat⁹/ atq; honoribus z priuilegijs honestat⁹/ vale faciēs Augusto z Auguste/ let⁹ gaudēsq; cū dilectissima ac xpianissima vxore/ in patriā/ z regnum suuz/ feliciter redijt.

De Yrene imperatrice. capi. ccliiij.

Yrenes. cōstātinopolitana regia Leonis Augusti dilectissima cōiunx. anno salutis nostre tertio z septuagesimo: supra septingentesimum/ Hadriano pōtifice romano eius nominis primo in cathedra Petri presidente/ z imperio/ z pulchritudine/ ac rebus plurimis strenue gestis/ clarissima emicuit. Hec quippe origie Atheniensis nobilissimis parentibus orta/ etiam insigni pulchritudine fuit cōspicua: quas

obres, euz Eōstantinus e patria in Traciā ad se eam accessiri fecisset. delectat⁹ plurimū sua in cōparabili pulchritudīe/ac moruz cōpositiōe/eam leoni seu leo cozario filio suo primogenito vrozē copulauit. quā obres/7 ipso Eōstantino scero suo defuncto/eidem ipsa ratiōe mariti Augusta successit/7 filiū noīe Eōstantinū marito peperit. Demū 7 marito rebus humanis subtracto/cū filio eodēz cōstātino admoduz paruulo p decenium iptum ipsa peregregie admīstrauit. Sed eo iaz grādiusculo facto asserēteqz sibi iaz tādez ipiuz deberi eā octo annis (vt aliquib⁹ placet) ab admīstratiōe remouit. Tādem īgentis animi mulier/7 imperādi auida/vidēs se in discordiam deuenisse filij: quodam femineo astu iuuenem viribus suis plurimuz fidētez/cepit: 7 ab imperio submotum in custodiaz cōiecit. Solumqz a quo vniuersus orbis olīz iura susceperat/sola cōscendit. 7 p ceteris mortalibus clara imperatric effecta/cuz īgenti gloria qnqz annis sola imperauit. Porro amicorum cōstantini filij actum est. vt armenioz auxilijs/post quinquēniū tempus se culmine imperij deponeretur Yrenes: 7 filius cōstātinus a vinculis absolutus/patrio restitueretur ī throno. Qui in matrem mitioz/qz eam in se existens: plurimūqz in amicorum auxilijs seu viribus spei habēs illā/nō carceri reddidit seu tradidit. sed in palatio Eleutherij. quod ipsamet cōstrui fecerat. cū omni rerum copia seruari iussit. Eius omnibus amicis exilio relegatis. At tamen cum is īfelicitē aduersum Burgarōs gessit. cūqz temptasset ob id pīmates eū ab impio sumouere. 7 Hācephoruz ei⁹ patriuz eius loco substituere. ira exasperatus/in turpē prorupit seuitiā. Impīmis enīz Hācephoro ipsi 7 xpoforo ei⁹ fratri linguas euulsit. hinc Alexiū Armenie patritiuz lumibus orbauit. 7 Mariā ipsi⁹ piugez monasticū habitū assumere cōpūlit. Theodote cubicularia vrozē supinducta: quā qdē euestigio coronauit. Quib⁹ enormitatibus/oculta mulier yrenes: q̄ esto coacta iperij fortunaz depouisset egregiū tñ seruauerat aīum/spe reassūmēdi principat⁹ sumpta/si aux optimatib⁹ largiret. p fusa/thesauris reseratis/quos duz iparet. eo in palatio ī quo seposita habitabat/clā abscondērat. aīos principuz ipij sibi vēdicādi/fecit accommodatos. Eūqz eos amplis munerib⁹ insuā deducisset sniam: egit/vt q illā deposuerāt ēt pstātinz filij caperent. lumibusqz priuarēt. 7 sic aīosa mulier/sablatū sibi/olīz reassūpsit iperiaz. Eōstātinus aut ob hoc morbo correptis iterijt. Tādez yrenes cum qnqz iteruz ipasset annis/a Hācephoro ī palatio Eleuterij oblecta est. Qui cū a Earisitio patriarcha pstātinopolitāo ipij p̄yadema suscepisset: suadentib⁹ Leone 7 Tryphylo patritijs atqz Sycopeo sacellario (nup ab yrene ditatis) actū est. vt ad yrenem cū humilitate ītraret/blāditijsqz ageret (ea tñ aduersfate nec aliud p̄ter id palatiū in quo erat) et ipio postulāte/vt obtēta petitoruz promissiōe/aperiret. illi oēs thesauros. Quibus optētis/nepharius hō fide fraudata/illā lesbos in exiliū relegauit. in qua/7 iā sener/vitā mestā terminauit. Alij tñ de fine hui⁹ mulieris aliter sentire vident. Hiūt. n. matre 7 filio discordantib⁹/vicisimqz se se iperio priuātib⁹ romanos ab eis disceussit: 7 in carolū magnū tū francoz regē ipiuz trāstulisse. Eūqz tēptasset/vt in vnū/qd diuidi videbat/impiaz redigeret yrenis nuptijs/eiqz ipsa yrenes hēssit. Qd cū aduertisset Eutitius patriti⁹: p̄festim sublimauit Hācephoz: 7 obsidione yrenem ad intrandū monasterium ipio dimisse coegisse: atqz in eodē tādez senuisse.

Joannes esto vir nomine videtur/ sexu tamen femina fuit. anno a natali christiano quinquagesimo octavo

supra octingentesimus Ludouico franco Augusto eius nomine secundo in occidente imperante, quoddam et quidem per maximum temeritatis uniuerso orbi prestitit scandalum. pro quo uniuerso orbi notissima facta fuit. Huius itaque femine, etsi patriam Magatiam quidam fuisse affirmant, quod ipsius tamen proprium nomen fuerit, vix agnitus est. Est sint qui dicant, Silibertam fuisse vocatam. Nec constat assertioe quorundam eam virginem a Scolastico iuvene dilectam: que et ipsa adeo dilexisse ferunt, ut posita recidia virginali atque pauore femineo, claustrum de domo parentum effugeret, et amantissimum adolescentis in habitu, et mutato sequeret nomine. Apud quem in Anglia studentem clericus ab omnibus estimatus, et veneri et litterarum militauit studiis. Inde illo morte subtracto: quum se cognosceret ingenio non mediocriter valere: et dulcedie traheretur scientie: reuocato habitu nec adherere amplius voluit alteri: nec se feminam profiteri. Quinimo studiis vigilanter insistens, adeo in liberalibus, et sacris litteris profecit, ut preceteris excellens haberet. Et sic scientia mirabili predita: iam etate prouecta, et Anglia se Romam contulit, et ibidem aliquibus annis in Trivio legens, insignes habuit auditores. Et quum preter sciam, singulari honestate ac religioe, modestiaque quadam polleret, ut homo ab omnibus creditus, et ideo a multis amatus. Leone eius nominis quarto summo pontifice carnis debitum persoluente, a venerandissimis patribus cardinalibus communi consensu premortuo in papatu susceptus est. Joannesque septimus nominatus est. Que non verita piscatoris cathedram ascendere, et sacra omnia misteria, nulli mulierum a christiana religioe concessum tractare, et alijs exhibere: apostolatus duobus annis et quatuor mensibus obtinuit. christique vicariatam femina gessit in terris. Sane ex alto deus plebi sue miseratus tam insignem locum teneri, tanto presidere populo tamque in fausto errore decipi a femina passus non est. Et illam debita audentem nec sinentes suis in manibus ligat. Quam obrem suadente diabolo, quod eam in tam scelestam deduxerat, atque detinebat audaciam, ut quam priuata precipuam honestatem seruauerat, in tam sublimi euecta pontificatus ardore deueniret libidinis. Neque ei diu sexum effingere noverat, artes ad explendam desuere lasciuiam. Nam adinuento quod claustrum petri successorem condescenderet, et exurientem pruriginem defricaret. Actum est, ut papa perciperet. O scelus indignissimum. O iniuncta dei patientia. Quid tandem? Eique diu oculos fascinare hominum potuerat ad incestuosum partum occultam, dum deficit ingenium. Nam cum is propter spiritum partum pingor esset: dum ex Janiculo sacrum: annuale celebrans lateranum peteret, iter Eoliseum et Elementis pontificis edem doloribus circumuenta, sine aliquo obstetrice publice peperit. Et eo loci ab omnibus mortua, ibidem miscella cum fetu sine ullo honore in tenebras exteriores sepulta est. Ad cuius detestandam spurcitiem, et nominis continuandam memoriam, hodiernum usque summi pontifices rogationum cum populo et clero sacrum

Nota.

agentes/cū locuz partus medio eius ī itinā positū abominent/ eo omisso decli
nāt ad diuerticula vicosq; 7 sic loco detestabili postergato reintrātes iter perfi
ciūt qđ ceperūt. Et ad euitādos similes errores statutū fuit/ ne qs de cetero in
beati petri collocareē sede/ p̄uiscq; p̄foratā sedē futuri p̄tificis genitalia ab vl
timo diacono cardiale attractarent. Eidēq; mox substitut⁹ est p̄tifer B̄ndict⁹
ei⁹ nois terti⁹ natiōe roman⁹. ¶ De Grifilde salutij marchionissa. ca cxiy.

Grifildis Pedemōtiuz lō
bardie regiōis. Salutiana
marchionissa/ femina licet
nullius nobilitatis genere

insignita/ sed in cōparabilis obediētie/
7 fidei splēdore decorata/ quo tpe cla
ruerit/ nō satis p̄stat. Hāc aut̄ Valterij
Salutiaz marchionis illustris plugez
fuisse p̄stat. Volunt igit̄ ipsaz pauperi
mi hois noie Jannicole filiā fuisse: que
cum eēt forma corporis satis egregia/
sed mox pulchritudie/ atq; ai adeo spe
ciosa: vt nihil supra: magnope placuit

ipsi p̄dicto marchioni. Ipsaz. n. genitor eius ī primis parco victu/ 7 ī sūma semp
inopia educauerat. Ita vt nil p̄sus mole/ nihilq; tenez cogitare aut cōtingere
didicerit: s; virilis senilisq; aius x̄gineo latebat in pectore: 7 patris seniu/ inex
timabili refouebat charitate: 7 pauculas ei⁹ oues depascēdo/ colū interim digi
tis atterebat. In hāc virginē Valterus Salutiaz marchio (cuz sine vxore eēt) se
pe illac trāsiens/ oculos/ nō iuuenili lasciuia/ sed senili grauitate defixerat. 7 ip
sius virtutē erimā supra sexuz/ supraq; etatē acri penetrauerat ituitu: vñ factū
est. vt illā/ 7 nō aliā/ vxorē/ oīno habere disposuerit. Et ad patrē cū multo comi
tatu accedēs: illū seorsum parūper: abstrahēs/ illi submissa voce dixerit: an ipm
filiā sibi ī vxore data: genēz vellet habē. Cui sener: nihil inqt/ aut velle d̄beo: aut
nollenisi qđ tibi placitū est dignissime princeps: qm̄/ 7 dñs me⁹ es. Aduocās
deide vna cū p̄re valteri⁹ marchio puellā: dixit. Grifildis. Et p̄i tuo placz/ 7 mi
hi/ vt vxor mea sis: credo id ipz/ 7 tibi placē. Cui Grifildis oī cū tremore 7 reue
rētia r̄ndit. Ego mi dignissime p̄iceps 7 dñe inqt. tāto honore me oīno idignā
p̄titeoz. At si tua volūtas/ sicq; mea sors est. vt tuo sub culmie ancillula pueniā
fiat volūtas tua. Ego inqt tibi dño nec polliceoz: 7 si mori me iusseris/ nihil vnq;̄
moleste ferā. Satis est/ ille inqt. Vocataq; ī publicū puella/ vniuerso astāte po
pulo/ illā cū oī plausu/ accepit vxorē. ac ā nullo p̄tiosissimo solēniter despōsavit.
Deductaq; ī palatiū: breui tpe/ tāt⁹ illi diuin⁹ fauoz affluxit. vt nō ī casa pasto
rali: s; in aula ipatoria educata/ atq; edocta vidē visa est. 7 oībus supra extima
tionē/ carissima eē cepit. Quāobzē Valteri⁹ ipse marchio/ q̄sq; hūili gdez/ sed isi
gni ac p̄spero m̄rimonio honestat⁹: sūma cū pace domi extraq; viuē cepit. Pau
loq; post grauida facta/ filiā pepit pulcherrimā. p̄ q̄ mox/ totā p̄iaz letā nimīū
effecit. Quā cū ablactasset. valter⁹ (vt ipsi⁹ piugis expiret fidē) interfici iussit. vmo
poti⁹ finxit. Et cuidā satelliti suo iussit/ illā secreto mō bononiā ad sororē defer
re. v; suā: q̄ illic comiti cui nupta fuerat. Eāq; noie suo tradēt allēdā. Ex hac tñ

filie amisiōe Grifildis nūq̄ mutati aī demōstrauit inditū. Post q̄tuor deinde annos ēt filiū masculū pepit: forma q̄dez corpis elegātissimū: quē ēt z post aliquot tps ipse Valter⁹ marchio z ipz iterfici velle finxit: quē z ipm bononiā eodē mō (sicut z filiā) misit. Post x̄o ab ortu filie annū duodecimū, valterus vt acriter⁹ ēt Grifildē expiret. e Roma simulatas lras apostolicas deferri fecit: q̄b⁹ vīdebat sibi a romāo pōtifice datā sibi fuisse licētiā: vt p sua/suiq̄z populi q̄te z pace/aliā sup inducēt vxorē. Que res/quū ad notitiā Grifildis puenissz. etsi ad modū ī corde tristis incōcussa tñ aīo stetit. Illo iteriz tpe valter⁹ bononiā nuncios misit. q̄ cognatū rogarēt. vt ad se filios adducē dignaret. fama extemplo vbiq̄ diffusa/virginē illā valtero ī piugiū duci. Dū aut̄ hec agerent. Valter⁹ vt vxorē denuo retēret. v3 vt ad doloris z pudoris cumulū/illā in publicū venire fecit. z vniuerso astāte atq̄ audiēte populo: dixit. Grifildis mea: p deū te obsecro paciētīā habe in me. Papa. n. mihi p̄cipit. vt aliā mihi accipiā vxorē: q̄ iā in via est. z statī adesse dz. Esto igit̄ forti aīo z da locū ei: z tuā dotē accipiēs/in domū p̄is tui reuertē. Cui illa īgenue r̄ndēs ait. Ego mi illustrissime dñe. z p̄iceps parata suz/bono z equo z pacato aīo volūtatez tuā in oībus exeq: z noue tue piugi/volēs cedo. Ac sic se veste p̄clara eruēs/anulū quo eā subarauerat ēt ei restituit: z cū sola camisia de oīb⁹ reb⁹/in domūculā p̄is remisit. Que res grifildis sapiētissima mirabili eq̄nimitate atq̄ hūilitate tolleravit. ita vt nulluz in ea signū tristioris aī videref. Quippe cū ī medijs opib⁹/inops semp modestia singlari z spū vicisset/atq̄ hūilima. Cūq̄ ei⁹ filia ex bononiā salutias oppropin q̄sset: pridie anq̄z veniret. Valter⁹ idē marchio grifildē in veste hispida ac lace rata ad suū palatiū venire fecit: z p̄parādī cōuiuī eidē curā comisit. Veniēs at̄ puella cū germano/cū imenso apparatu arbitrās grifildis p̄fecto illā verā fore vxorē: cuz hūanissimo ac sereno vultu itrātī puelle obuiauit. Et b̄nauerit dñā mea inq̄. atq̄ ita tā ipaz q̄z reliquos comites leta facie/miraq̄z suauitate x̄boz/comiter suscepit. Cūq̄ vidēt grifildis nouā spōsaz pulcherrimā/atq̄ mire indolis p̄clarā adesse: ad valtez ait. Obsecro mi dñe/atq̄ tuā excellētiā moneo/ne hāc tenellā spōsaz/illis acculeis agitare velis: q̄b⁹ me acten⁹ agitaſti: ne ex tene ritudie puellari abſte p mortē tollaſ. Ea qppe x̄ba z filia dicētis/vult⁹ alachritatē ppendēs valter⁹/ipsi⁹ iā tādez miserat⁹/ac ferre z expiri elus paciētīā z mirabilē tollerātīā diutius nō valēs: dixit. Grifildis mea dulcissima piūr. nūc nūc mihi ſat̄ cognita est incredibilis fides tua/nec sub celo eq̄dez aliq̄e esse puto. q̄ tāta piugalīs amoris expientia p̄cipe potuerit. de q̄cunq̄z femia/ sicut ego de te carissima mea spōsa. Nec itaq̄ dicēs/vniuerso astāte piuiuo/exclamauit dicēs. O dulcissima o fidelissima sup oēs piūr mea/z ita leto stuporē piugē lachrymis pfusaz. cupidīs vlnis amplectit⁹/z osculaſ. Et tu ait mea sola vxor es/ semp amā tissima/aliā nec vnq̄z habui/nec habere volo. Ista at̄ quā tu meā existimas spōsaz: filia tua est: hicq̄z q̄ cognat⁹ meus credebat. z tu⁹ filiter est fili⁹: z q̄ diuisis pdita videbāt simul oīa recepisti. Nec illa audiēs pene p̄gaudio erāis effecta/ cū lachrymis suoz pignoz ī amplexus ruuit. Raptimq̄ matrone alachres circūfufe vilibus eā exuentes vestib⁹: suis solitis exornarūt vestimentū. Statimq̄ plausus letissim⁹ z fausta oīum verba circūsonare ceperunt. Multoq̄ cuz gaudio z pijētissimo fletu/dies ille celeberrim⁹ oībus fuit: celebrior quoq̄ q̄z dies nuptiaz fuerat. Multosq̄ post annos ingenti cū pace z q̄te atq̄ gloria valter⁹

Inaudit⁹
cōiugis er
ga maritū
amor.

Marchio ⁊ grifildis coniugales vivere felicissimi. Uiderūtq; filios filioꝝ suoꝝ vsq; in generationeꝝ ⁊ generationē. Huius itaq; sancte ⁊ iclīte mulieris historiaz exemplaritatis plenaz: hic etiā ad multaz matronaz solatium ⁊ documentuz scribere dignuz duxi: vt ⁊ matrone p̄sentes atq; future omnes. ad imitādas hui⁹ paupercule grifildis patientiā. que certe imitabilis mihi videt̄ excitarem.

De Mathildi glorioſa comitiſſa lumbardie. capi. clvi.

Matildim aut̄ glorioſā illuſtrēq; ac optimā Mantue ⁊ multaz vrbiū comitiſſaz tpibus Gregorij ei⁹ nois

ſeptimi pōtifiſ Romāi. Hērici quoq; ipſi⁹ nois tertij: āno vꝝ ſaluſ noſtre ſeptimo ⁊ milleſimo ob clariffima rez multarū facinora celebris īgenij fuiſſe feminā multis ī codicib⁹ me lectitaſſe p̄ſiteor. Hec quippe Bonifatiū nobiliſ ſimuz ac pmagnificuz natiōe lucēſez ciuez ⁊ beatriceꝝ p̄imi Hērici Ceſaris filiā habuit parētes. Que cū vnica eoruz

eſſet ples: poſt ipſos parētes in ipſo. Luce: Parme: Regij: Mutine: Ferrarie: Mantueq; vrbiū: ac ipſi⁹ ethrurie p̄ris quā moderni patrimoniū appellāt) ſucceſſit. Quas obres ī tota italia inclita ⁊ celebris habita eſt. Maupſit auteꝝ in florida elegātiq; adoleſcētia Gotfredo p̄potēti viro Ricardi ⁊ Roberto cogno mēto guiſcardi illuſtrium Apulie ⁊ Calabrie atq; campanie ducum germano: pro quo etiam glorie plurimum aſſecuta eſt. Imperauit igitur ipſis ſuis in vr- bibus vna cum ipſo ſuo viro annis multis ex quo tñ nullā vnq; edidit prolē: ſed infinita propemodum geſſit bella quum eſſet virago iuictiſſima atq; prudētiſſima. Uñ ⁊ Alexādi ſecūdi ac Gregorij ſeptimi pōtifiſ romanoꝝ decre- to: Comitiffa appellari meruit. Mā dū ad dec⁹ ⁊ ad glīā nata videt̄. oīa quoq; ſupra humanā extimationē ⁊ meditabat ⁊ moliebat ac faciebat. Imprimis quidē euz audiffet Ricarduz eius cognatū ⁊ eius filiū Suielinum bellatores ſtrenuos nonnullas in Apulia de eccleſie dictione terras occupaffe: eo ex lum- bardia cum exercitu acceſſere ⁊ mox eos compulerunt/capta reſtituere. Quib⁹ ſtrenue geſtis romam cū exercitu reuerſi a pōtifiſe romano valde honorati ſūt. Gregorius auteꝝ eiufdē nominis ſeptimus pōtifiſ haud multo poſt celebrās concilium maximū in laterano voluit (pp ipſius maximā ſapientiā) comitiſſam hanc Mathildim intereſſe. In quo robertum guiſcardum: ⁊ ceteros normanos anathematizat eo q; nouiter etiā occupauerant plurimas eccleſie terras de An- chonitana Marchia. Igitur Mathildis comitiſſa nō modo predictorū Apulie ⁊ Calabrie ducuz: ſed ⁊ Henrici tertij ceſaris potentiam contra pōtifiſes roma- nos ſepius exercentem magnaminiter repreſſit ⁊ humiliauit: ac que de eccleſia ſtico iure occupauerat reſtituere coegit. In ſuper ⁊ Gregorium pontificem ab Henrico ceſare in ſenſe nimium proſecutū in canoſſo ſuo regeniſis agri oppido honorificētiffime tutādum excepit. Ad quod tādem Henricus ceſar Anathe- mate notatus propere quū oībus copijs acceſſit. Qui viſa comitiſſe mathildis

magnâimitate ⁊ potētia: atq; sagacitate: statim deposito regali ornamēto/nudis pedib⁹ vt comitissaz ⁊ pōtificē ad misericordiā comoueret exorauit. Et cū eidē denegat⁹ esset igressus: ⁊ h̄yems aspina eēt: p̄ triduu; ī suburbio oppidi cōtinuo substitit: semp veniā deprecās tādez rogatu hui⁹ comitisse Matildis potissimū: ⁊ Adelai Sabaudiēsis Comitiss: ⁊ cluniacēsis Abbatis/ī castrū: ad pedes pōtificis itroduct⁹: cū errata sua h̄eric⁹ p̄ntib⁹ p̄dictis cōzigere pollicit⁹ fuisset: ab ip̄o pōtifice absoluit: ⁊ ecclesie recōciliaf: ⁊ pacē iureiurādo cū pōtifice Romāo (maxia dexteritate) p̄ficere p̄curauit: Atq; idē Henric⁹ Cesar integrā obediētā obseruare p̄misit: ⁊ id qdē p̄curatiōe hui⁹ viragis comitisse. Erat aut Matildis hec rez diuinaz apētētissima: ac scētē Romāe ecclesie defensatrix ardētissima/atq; de ip̄a bene merita. Ei⁹ qppe deuotiōe freta: post xp̄z ⁊ matrē ei⁹ semp ḡginē: qbuscūq; flagitiosis ⁊ iniqs aiōsissime resistebat: fidelib⁹ autē ac proibis hōib⁹ p̄sto adesse volebat: ⁊ auxiliū ferebat. Cōsurrexerāt eteiz plurimi p̄ncipes seculi/ ⁊ alij quāplurimi Ecclesiastici/ ⁊ nōnulli vulgares ī pōtificates romāos/ tāq; diaboli mēbra/ cōtra ecclesiā dei ⁊ supbe nimīū/ cornua ⁊ calcem erigētes: facta cōiuratiōe ī ip̄is: s; Matildis ipsa cōtra oēs p̄tectionē infracto aiō sūpsit ⁊ ip̄termisse semp obseruauit. Erat nihilomin⁹ oib⁹ Matildis grata pro sua p̄tate ⁊ religiōe/atq; iustitia. Mortuo itaq; Gotfredo ei⁹ marito/paulo post Azonē Marchionē Estēsez accepit marituz: p̄oris viri cōsanguineuz: ac itertio gradu affinitatis sibi cōiūctuz. Hec postea re cognita/ cuz esset optie ⁊ timorate cōsciētie mlier/sup eo cōsulēs pōtificē romanū qd factu opus esset: quo suadēte/ diuortiu cū ip̄so fo marito v; Azone estēse fecit: itaq; facto deiceps Matildis deo ⁊ ecclesie Romāe/ ī oionib⁹ alijsq; opib⁹ bonis castissime deseruiuit. Erat nāq; matildis hec comitissa igētis ḡsatilisq; igenij femina/ p̄dicēat eiz vbi op⁹ erat mutāe/exercitia/atq; sentētā quod prudētū hōium/ eozūq; bonoz propriū est. Imp̄rimis qdē reb⁹ militarib⁹ oīno sepositis. Ciuiū suoz mores negligētia ⁊ ignorātia p̄teritoz t̄poz labefactos/ ⁊ oīno corruptos ī meliores formā ⁊ ornatuz redigere curauit. Inde q; cepit cōtubernio vti viro ruz/scitissimoz doctorūq; ⁊ potissimū Anselmi lucēsis epi: viri vtiq; eruditissimi optimiq; ac pōtij magni cluniacensiu; Abbatis: ⁊ alioz multoz: quoz optimis documētis ⁊ p̄silijs: iter cetera inumeras pene extruxit ecclesias/ atq; āplissima varijs in locis mōasteria ⁊ ea qdē cētū fuisse tradūt. In p̄mis qdē ī agro lucēsi: Frisōariū mōastēiū ī regiēsi. Canussā Abbatia: ī Mutinēsi: Nonātulā/ ī ferrariēse pōposaz: ī Mātuanō sc̄m̄ Benedictū: alijs quoq; prope inumeris locis alia atq; alia adhuc extātia edificauit Ec̄obia: illaq; ⁊ sc̄toz reliq; p̄ris/ vasis ve aureis ⁊ argēteis preciosissimis: ⁊ vestimētis p̄ter credulitatez decorauit atq; inumeris p̄edijs ⁊ fundis ditauit. Tādez vero admodū senio confecta/ anno vite sue sexagesimonono/ videlicet salutis n̄e millesimo/ ⁊ cētesimo/ tertio decimo: in Bōdeno agrī Mantuani oppido plena bōis opib⁹ migravit ad d̄m. Serunt quidaz: hāc cordatā illustrēq; femina/ cuz apud eundē opidum tum celebre natale vomini solēniter celebrare statuisset: ad eandē ei⁹ gratia/ poncius Cluniacēsis Abbas/ cum plurimis mōachis puenit: a q̄ ⁊ reuerēt p̄rimū except⁹ ē. Dūq; nocturnū offitiū ī nocte Natal̄ d̄ni celebrare p̄stituisset (q̄q; imēsū gelu vigēt) Comitissa ip̄a/ cupidissime ad illō accessit. Dū ḡo dia exsoluerēt: imēsuz gelu adō/ vetusta ip̄i⁹ mēbra dirignit: vt domū reuēsa febr̄.

bus p̄cuſa/lecto decūbere ip̄am neceſſe fuerit. Supueniēte poſtmodū ip̄i⁹ dñi aparitione/aliquātuluz meliuſcula effecta/quuz ad miſſaz pedib⁹ accedere oīno decreuiſſet i lāgozem recidiuās expoſt/nunq̄ cōualuit. Lāgoze deniq̄ ingraueſcēte/adeo vt nulla ſalutis ſpes āplius ſupeſſet. Teſtamētū ſuū hoc modo xp̄ianiſſime ac ſapiētiffime cōfecit. In primis q̄dem oēs ſeruos ⁊ Ancillas (multis elemoſinis donatos) manumiſit. Deinde vaſa queq̄ Aurea ⁊ argētea: p̄cioſiſſimas quoq̄ veſtes/diuerſis Eccleſiis aſe cōſtructis cōdonauit. Monaſteria ſua maiorē i modū ſūdis ⁊ caſtellis ditauit. Romāe iſup Eccleſie reliq̄t: quicq̄d a piſſa amne ⁊ ſancto Quirico agri ſenēſis/ꝛſq̄ ad cepanū iter apeninuꝝ ⁊ Mare ptinet/addita ferraria: que adhuc Romāe eccleſie aliquātisꝛ ꝛctigalis ē. Hiſq̄ optime ex ſētētia geſtis i extremis ꝛſtituta oīa xp̄iane religionis ſacramēta ab Anſelmo ep̄o ⁊ p̄re ſuo deuotiſſie ac reuerēter ſuſceptis (poſt q̄ de dō deq̄ oib⁹ hōib⁹ bene ꝛmerita fuiſſet) ſctāꝝ ſuam/ deo reddidit aīaz. Eiuſq̄ venerabilis corp⁹ nullo honoris genere q̄d ipendī magno ꝛncipi poſſit. nō adhibito/ chollachꝛymātib⁹ cūctis: ab vniuerſis clericis ⁊ monachis ad ſctm̄ Benedictū agri Mātuanī deferē: ⁊ maſſoleo marmoreo candidiſſimo/q̄d etiā nūc i ſiniſtro Eccleſie illi⁹ cernit ſepelit. Sūt q̄ ſcribāt hāc mulierē Glorētie mortuā fuiſſe/ eo icēdio: quo ⁊ magna pars vrbis illi⁹ cōſūpta fuit. Eiuſq̄ corpus poſtea i Eiſalpinaz trāſlatū: ⁊ i eodeꝝ ſancti Benedicti mōaſterio mantuano ſepultuz. Maria eteiz ac pene icredibilia clara facinora/ de huiuſmōi ꝛe clara viragine matildi ab auctozib⁹ ⁊ ꝛſu ⁊ ſoluta oꝛone referunt: ꝛo q̄d ꝛ merito iter ꝛclaras feminas cēſui eſſe conumerādā. Eodē quoq̄ loco ſepultū fuiſe ſuuz ſctiſſimū ꝛꝛem ſpūales/ ſanctū Anſelmuz lucēſez ep̄m cōꝛtū habemus: ⁊ id ex iuſſu ſuo: ob duotiōez tāte mulieris: ſꝛ poſtmodū/ ide (ne furto ſubriperet) i mātuanā cathedralē eccleſiā trāſlatuz cū miraculis cōtinuis celebriſ habereſ. Lucēſez aut iā dudū affirmabāt corp⁹ Matildis ciuis ſue/ apud ſe fore q̄d minime credēdū erat. Suido deniq̄ gōꝛaga ſupiorib⁹ ferme ānis ſcti Benedicti Abbas: dū monaſteriuꝝ illud ſemiruptū reſtituēt: iuētuz corp⁹ honeſtiore loco (vt ꝛar erat) collocauit. Ad cui⁹ tumultū Monachi religioſiſſimi Cenobium illud tā āpluz tāq̄ magnificū icolētes/ ſingula ebdomada ꝛceſſionaliter ac cedētes: ei⁹ eregas venerabilis celebrāt i memoriā tā eximioꝝ ei⁹ beñſicioꝝ.

¶ De Conſtantia ꝛius ſctimoniali/ ⁊ poſtmodū Impatrice. cap. c. l. vii.

Conſtantia Suli elmi Scicilie regis vnica filia in anno ſalutis noſtre milleſimo centeſimo tertio ⁊ nonageſimo/ e ſummo orbis cardine/ terris romanorum Imperatrix inclita efulſit. Verum quoniam iam multis comune decus admirationem intuentiū minuiſſe videtur: alia claritatis cauſa noſtro euo apparere volentibus querenda eſt: que huic mulieri nō deſuit. Hā ſi vllō alio nō detur merito vnico/ ſaltem partu vndiq̄ conſpicua facta

est. Suit igitur vt predictum est hec Constantia Guilielmi optimi quondam siculorum regis filia. Eius in ortu cum adesset, vt aiunt plurimi) Joachum Calaber Abbas propheticus dotatus spiritu Guilielmo: dixit. Maram regni sui desolationem futuram. Qua prefatione stupefactus Rex atq; perterritus: quum prestitisset vaticinio fidem secum cepit anxia meditatione reuoluere: quo pacto posset istud contingere a femina: nec aliter videns q̄a coniuge vel a filio: Regno compatiens suo z. vtere istud si posset consilio statuit. eamq; vt conubi atq; prolis aufereretur spes/ virgunculam/ monasticis clausam clausuris: egit vt deo perpetuam virginitatem voto promitteret: nec aspernandum si profuisset consilium. Sed quid aduersus deum/ iuste mortalium scelesti facinora expiantem/ stolidi imbecillesq; conatus exponimus: minime equidem z vnico frustramur impulsu. Hec autem cum sanctissimo patre fere extinctis/ nemine se preter/ legitime regni herede superstite iuuentutem omnem peregisset: iamq; facta videretur anus: sumpsissetq; post obitū Guilielmi Regni dyadema. Tā credus regulus: z post eum Guilielmus eius filius adhuc iuuenculus: eoq; itum est/ seu crebra seu minus digna regum innouatione: vt factionibus procerum/ vndiq; bellis scaturientibus/ ferro igneq; regnum omne: inextremum trahi videretur. Quam obrem quibusdam compatiens infortunio: menti incidit: qd postmodum subsequutum est. Constanciam scilicet/ alicui insigni principi in coniugem dari: vt opere z potētia pestiferri sedarentur tumultus. Hec absq; dolo atq; ingenti labore obtentum est. Summo etenim consentiente pontifice: vt in eam constantia deueniret sententia z scilicet/ vt nubere: quum in mobilis staret in professionis proposito: z annosa etiam videretur etas obistere si cū ea etiaz renuenteres a deo processissent: vt comode nequirent retrahi. Hērico Romanorum imperatorū olim Frederici eius nominis primi filio/ despōsata est. Et sic rugosa anus sacris omīssis claustris/ positisq; sanctimonialium victis/ cultu ornata regio/ nuptaq; z imperatrix deuenit in medium: z que deo virginitatem dicauerat perpetuam/ thalamum principis intrans/ nuptialemq; conscendens thorum/ eam inuita deposuit. Ex quo factum est: non absq; audientium admiratione/ vt quinquagesimum z quintum etatis annum agens: anno sa conciperet. Et cum tarda penes omnes conceptionis huiusmodi fides esset: dolus crederetur a pluribus: ad auferendam suspicionem: provide actum est: vt propinquante partus tempore/ edicto Cesaris/ matrone regni Sicilie vocaretur omnes: volentes futuro interesse partui. Quibus conuenientibus/ etiam ex longinquo/ positis in pratis extra Ciuitatem Panormij tentorijs: z secundum alios intra urbem percipientibus cunctis/ Imperatrix pene decrepita/ infans est enixa. Fredericum scilicet secundum/ qui postea in monstruosum euasit hominem: z Italie totius/ ne dum regni Sicilie pestes: vt non euacuaret Calabri Abbatis vaticinium. Quis ergo non conceptum partumq; Constantie iam vetule arbitraretur monstruosum: cum preter hunc/ nullus sit nouissimis temporibus auditus: nec etiam ab Enee aduentu ad Italos: vnum preter annose mulieris compertus Helysabeth scilicet/ coniugis Zacharie: ex quo dei singulari opere/ Joannes natus est: cui inter natos mulierum secundus non erat in posterum surecturus?

Annosa
mulier con-
cepit et pe-
perit.

Lara virgo sanctissima/seraphici francisci i christo filia atq; discipula: temporibus Gregorij pontificis

Romani eius/nominis nomini: circa annum salutis nostre vigesimuz septimum supra millesimuz 7 ducentesimū in vmbria quā maxime Italie prouincia, apud Assisium vetustam vrbe/7 moribus/7 austeritate vite/ac mira sanctitate/celebris plurimuz habita est femia. Hec quippe apud eandē vrbez/ ex honestis parentibus edita/a teneris

ānis singulari pietate p̄dita fuit: q̄ cibarijs sibi subtractis/illa pauperib⁹ piētissime erogaret. Grandiusculaq; facta/audita diui francisci/incredibili sanctitatis fama/uestigio se ad eum cōtulit informandam. Hec ita multo post/ipsi⁹ beati francisci monitis 7 exēplis permota: sup̄to sancte cōuersionis 7 religionis habitu/ apud diui Damiani templū (pro cui⁹ reparatiōe vir dei franciscus mādatuz acceperat) sub cōtinentie/perpetueq; paupertatis voto/vitam actitare cepit: vbi 7 mox plurime adolescētule ad ei⁹ sc̄tatis opr̄tionē permote/seculo abrenūtiātes: x̄po Jesu sese dedicabāt: quantuz aut 7 humilitatis 7 patiētie 7 cōtemplationis/ceterarūq; virtutuz floruerit: nō facile litteris mandari posset. Nam i primis foris exeuntū soroz 7 famularū lutuosos ip̄a pedes/impigre abluebat intusq; ministrantiuz laboriosissimis obsequijs: ac si ipsa ancillula foret empticia/preceteris/promptū oib⁹ pro viribus exhibebat famulatū. Paternam quippe suaz hereditatez que ad eā peruenerat/post cōuersionem: mox distrahens pauperibus cupidissime erogauit/ nil prorsus de precio sibi reseruans. Ita etenim cū paupertate fedus cōtraxerat: vt nihil oīno preter deuz habere veller: vnde 7 preter quottidianū 7 necessariuz victuz/a sorozib⁹/īposterū nihil reseruari p̄mittebat. Simplici tantūmodo tunica/vilissimoq; palio corpusculū suuz cōtegebat: vt fouere videre potiusq; enutrire 7 tenerā carnē p̄tinuatū affligebat ieiunijs. Maiorē aut q̄dragesimā pane solū 7 aqua ieiunās solis dñicis dieb⁹ vini modicū degustabat/secūda/ q̄rta 7 sexta feria/ab oī prorsus cibo se abstinēs. Duro preterea cilicio cordulis p̄fecto/corpusculū suum se pi⁹ affligebat/7 nude humi aut sarmētis ad capiēdū somnuz/se se p̄sternebat. Sūma 7 incredibilis i deuz ei⁹ erat deuotio: q̄ppe/que idesse pene vigilās/cū fletu oīonib⁹ īsistebat. Ex quo factuz ē: vt aliquādo cū dñice cene dies aduenisset: 7 x̄go deuotissima/iter cetera Saluatoris n̄ri captiōē/illusionēq; atq; alia ipsi⁹ ip̄peria/itez atq; iterum/ animo reuolueret: adeo asemetip̄a pmāsit aliena/ vt irreuerberatis luminibus x̄po confixa/ac insensibilis prorsus videretur. Cū autem quadraginta cōtinuis annis 7 duobus: in maria vite sanctimonia vt pote paup̄tate cōtinentiaq; ac laborib⁹ continuis vixisset: octo postea supra viginti annorum diuturno langore laborauit. Demum ipsa ad mortis somnū appropinquāte: dū p̄ decē 7 septē dies/ nullo prorsus suscepto corporali alim̄to

stetisset media noctis hora i vestib⁹ albis xginū turba ad eā venit: q̄ oēs aurea feta in capitib⁹ gestātes, vnā preceteris elegātiores comitebat: et cui⁹ corona tantus effulsit splēdor: vt nor illa i splēdidissimaz lucem sit cōuersa. Que cum sacro illo virginuz cetū ad lectuluz sc̄tē huius virginis clare leta procedēs: eidem mox paliuz mirē pulchritudinis ab alijs sacris virginibus deferri iussit: quo quidē protin⁹ Elaraz sc̄tāz honorifice conterit. Eoq; ornamento iduta/sancta illa aīa/carnis ergastulo soluta/pudie idus Augusti ad astra migravit: vbi simul cū Angelis quoz similima ⁊ noie ⁊ Re creata fuerat: etiā ⁊ gratia ⁊ pulchritudie atq; splēdor: dei sūmi faciē vidēt: vultuq; reuelato/ sempiternā ipius dñi gloriā/inesabilēq; ipsius beatitudinē leta cōtēplatur/ac gaudēs fruitur: In cuius glorie testimoniu nō in multis post sui obit⁹ diebus: ⁊ demōes et obsessis corporib⁹ p̄fligati sūt: claudisq; gressus: cecis visus demētib⁹ s̄sus reddit⁹ ē.

De sancta Helisabeth vngarie regis filia. cap. cxlix.

Elisabeth Illustris ac sancta femina vngarie regis filia/ Lathigranicq; Turingie Comitis vxor: ⁊ ipa eo

Euo quo ⁊ predicta sācta Clara virgo/ a Gregorio eius nois nono p̄tifice romano bonis documētis per scripta in formata ⁊ edocta: tot operuz bonaruz manipulos protulit: quot ab eo semia susceperat preceptoz. Hec quippe cuz se nosset ex nobilissimis editatā parentibus multo se nobiliores ⁊ fide ⁊ religione esse vniuerso mundo contestari voluit. Ab ineunte eteim etate sūmo erga deuz deuotiōis existens affectu: l ubrica queq; huius mūdi cōtemnere cepit. Nam etsi postmodū etate nubilis effecta ipsi predicto Turingie duci seu comiti ad procreādos liberos in vxorem data fuerit: tante tamen castimonie accendebatur amore: vt eo etiam viuente (quantum ad se attinebat) vouerit perpetuā seruare continētiam. Quāte autem fuerit deuotiōis ⁊ humilitatis: quanteue austeritatis ⁊ abstinētie/ quante veniq; largitatis ⁊ misericordie nō facile comemorare posset. In oratiōe equidem tāti extabat feruoris: vt sepius ancillas suas ad ecclesiam proficiscētī gradu cōcito preueniret: ac si quibusdam clādestinis oratiōib⁹ adeo aliquam singularem gratiam impetrare vellet. A viri etiam persepe abstinēs thoro: vt oratiōibus insisteret/ noctes ducebat insomnes. Ea preterea ducebat humilitate: vt propter dei ⁊ domini nostri Iesu christi amorem/ vilia ⁊ abiecta queq; appetere: ⁊ velut altera sancta Fabiola Romana Xenodochium pauperum estruxit se visa est quia sua pietate charitateq; erimia/ pauperes/ orphanos/ egrotos ⁊ infirmos ad se pertraherat: ⁊ fetore horribiles/ i p̄p̄iū sinū reclinabat: ac fetōe cōreptos atq; p̄fectos lauabat putredinēq; ac saniē ex capitib⁹ eoz tergebat: qd̄ certe alius nō modo facē/ s; ne dū aspicere persūpsisset. In rogatiōib⁹ aut/ seu p̄ce s̄siōib⁹ sepius nudis pedibus proficiscebat: ⁊ tanq; vere pauper/ nobilis ⁊ illustis femina/ inter pauperes residebat. Sibi vero tantum abstinētie rigores

Ab ineunte eteim etate sūmo erga deuz deuotiōis existens affectu: l ubrica queq; huius mūdi cōtemnere cepit. Nam etsi postmodū etate nubilis effecta ipsi predicto Turingie duci seu comiti ad procreādos liberos in vxorem data fuerit: tante tamen castimonie accendebatur amore: vt eo etiam viuente (quantum ad se attinebat) vouerit perpetuā seruare continētiam. Quāte autem fuerit deuotiōis ⁊ humilitatis: quanteue austeritatis ⁊ abstinētie/ quante veniq; largitatis ⁊ misericordie nō facile comemorare posset. In oratiōe equidem tāti extabat feruoris: vt sepius ancillas suas ad ecclesiam proficiscētī gradu cōcito preueniret: ac si quibusdam clādestinis oratiōib⁹ adeo aliquam singularem gratiam impetrare vellet. A viri etiam persepe abstinēs thoro: vt oratiōibus insisteret/ noctes ducebat insomnes. Ea preterea ducebat humilitate: vt propter dei ⁊ domini nostri Iesu christi amorem/ vilia ⁊ abiecta queq; appetere: ⁊ velut altera sancta Fabiola Romana Xenodochium pauperum estruxit se visa est quia sua pietate charitateq; erimia/ pauperes/ orphanos/ egrotos ⁊ infirmos ad se pertraherat: ⁊ fetore horribiles/ i p̄p̄iū sinū reclinabat: ac fetōe cōreptos atq; p̄fectos lauabat putredinēq; ac saniē ex capitib⁹ eoz tergebat: qd̄ certe alius nō modo facē/ s; ne dū aspicere persūpsisset. In rogatiōib⁹ aut/ seu p̄ce s̄siōib⁹ sepius nudis pedibus proficiscebat: ⁊ tanq; vere pauper/ nobilis ⁊ illustis femina/ inter pauperes residebat. Sibi vero tantum abstinētie rigores

indixit: vt corpusculuz suuz dedicatissimuz iugijs z cōtinuis pene vigilijs/ieiu-
 nijs/disciplinis/atq; alijs abstinētijs afficeret. z iter diuersa ferculoz genera/in-
 terdum pane simplici pro cibo cōtentaretur. Adeo quippe piētissima z libe-
 ralis habebatur: vt nulluz ferme aliqua media premi pateret: vestiebat nudos
 z pro sepelliēdis pauperib⁹: maxima illi cura erat. Quos autem pueros de sa-
 cro fonte leuabat: crebro/ cuz pecunia ei deficeret/ etiā vestimēta propria vende-
 bat/ vt eoz inopie subueniret. Erat preterea ifirmoz sedula visitatrix/ quoz ho-
 spitia nulla vie difficultas aut lōgitudō deterebat: qn diligētius iquireret. He-
 rum cuz eius vir Iathigranus vita functus esset/ mox religiosuz z honestuz ha-
 bitum induuit: z vt perpetuam cōtinētiā seruaret: cōtemptis propter deum fi-
 lijs proprijs/ paupertatem quādam amplexari voluit. Quod vbi patri suo regi
 inotuit: misit qui eam ad patrias sedes reduceret. At illa cōstanti animo ma-
 luit/ ea in volūtaria paupertate propter christuz degere q̄ cum diuitib⁹ diues
 aparere. Et x̄o totus eius animus/ i deum oīno trāsiret/ eiusq; deuotio i ipsuz
 intēta/ nullum rerum tēporaliuz impedimētuz sustineret: obnixē deum iugiter
 deprecabatur/ vt sibi ex spetiali munere oīmoduz rerum tēporaliuz cōtemptū in-
 fundere dignaretur: filiorūq; amorem/ e corde suo submoueret. p̄tra quoq; oēs
 cōtumelias sibi irrogatas modestiaz z cōstātiā largiret. Oratiōe autē huius
 modi fusa: mox dñm sibi dicētem audiuit. Exaudita ē deprecatio tua. Que an-
 cillis suis dicit. P̄ns meus Iesus christus exaudire dignatus ē petitionē meā.
 Qm̄ iam iā t̄p̄ralia oīa ista/ vt stercoza mibi sunt: deq; filijs meis nec pluris q̄ d
 alienis curo mei quoq; cōtēptum atq; obprobria oīa cōplector. Et vt cū Ma-
 ria optimā partem possideret/ sedule oīoni z cōtemplationi vacabat. In quo q
 dem/ vt spetiales gratiaz se habere prese ferret: celestes visiōes persepe videbat/
 z alios ad mundi cōtemptuz/ deiq; amorem efficacissimis sermonib⁹ inflama-
 bat. Eum autē die quadā i ecclesia cōstituta/ ad dei altare oculos itēderet. ad o
 vt i eo dei sūmi p̄ntiam cernere videret: eodem modo per magnū spatium/ di-
 uina reuelatione cōsolari promeruit. Dein domuz reuersus/ cū pre obilitate cō-
 porea/ in ancille gremium se aliquātuluz reclinasset: oculosq; suos p fenestraz
 ad celos defixos extulisset/ mox cunctis vidētib⁹ eius vultus tanta hylaritate
 perfunditur: vt etiam risus ei subsequeret mirabilis: que cum aliquandiu tam
 periuicunde letificata stetisset: subito in lachrymas conuersa ē maximas. Cūq;
 a circumstātibus rogaret/ vt visionē exponere dignaret: Respondit: Que ibidez
 vidi/ enarrare nō expedit. Appropinquāte x̄o tēpore/ quo dñs dilectam suaz/ de
 ergastulo huius vite ad se auocare disposuerit: vt que propter ipsum/ regnum
 mūdi/ z eius oēm ornatuz cōtempserat: angeloz z sanctorz contraderet regnū.
 Eidem christus dñs n̄r/ festiuus apparuit dicēs: veni dilecta mea/ veni i prepa-
 rata tibi eterna habitacula. Quibus dictis z auditis/ haud ml̄to post ad extrē-
 mā horaz sanctissima femia perueniēs/ obdormiuit i dño: quarto decimo chal-
 lendas decēbres: quo quidez die/ inter sanctas merito relata/ eius festiuitatis
 anniuersaria celebrant. Ex eius autē venerabili corpusculo/ mox tantus odor a-
 romaticus exhalauit: vt incredibili suauitate reficeret. Extemploq; Auicule mu-
 le affuere/ quas nemo vnq; eo/ in loco viderat: que tā suauī modulatiōe cantita-
 re cepere vt cūctos i admirationē adducerēt. Quib⁹ ex reb⁹ atq; prodigijs cla-
 re ostēditur: quāte sanctitatē fuerit Elyfabeth comitissa: cum etiā ex ei⁹ tumulto

scaturire oleum compertum sit. Quibus quidem fulgoribus merito venit inter claras mulieres hic computanda.

De Radegundi Francie regina. capi. cli.

Radegundis francie regina
et insignis virgo fuit ac me-
moratu digna. natiōe Bar-
bara exthuringia germa-

nie prouitia Berentharium seu Beren-
garium patrem habuit. nobili satis ho-
norataq; iter suos familia propagatū.
Eius patriam cum Lotharius frāco-
ruz rex debellasset/ expugnassetq; ac in
predā militibus exposuisset/ hec parua
captiua/ in regalem predā deuenit.
Eius cum elegātiā atq; oris pulchri-
tudinem rex conspiceret/ non modicus

delectatus. eandem enutriendā in formandāq; in Heromandensem transmi-
sit ciuitatem. Mabilisq; facta/ ipse rex sibi ipsi virginem in coniuges assumpsit.
At rex quum animaduerneret sue noue sponse virginitatis integre proposituz/
eius precibus permotus. eandem intactam reseruauit virginem. Timens san-
cta deo consecrata Radegundis virgo/ ne ideo aliquando declinaret/ cum mū-
di gradu haud parum proficeret. suas plurimas regales facultates in elymo-
sinis pauperum cupidissime pene omnes dedicauit. Nam cum sibi aliquid de
tributis accederet/ ex omnibus/ que sibi obueniebant ante decimas dabat/ q̄ re-
ciperet/ quodq; supererat/ monasterijs dispensabat. Et quo personaliter ire mi-
nime poterat/ eo munera perfideles et strenuos viros destinabat/ hoc se perde-
re reputans/ quod in pauperes non erogasset. Cōgregauit et ipsa quēadmoduz
predicta Helisabeth complurimos inopes et egenos/ quorum capita sepiissime
propter christum diluebat. atq; eorum morbos et putredinem pijentissime cu-
rabat/ et regina/ velut humilis ancillula pauperibus ardentissime seruebat. In-
ter regales cibos et delicias/ faba vel lenticula tātummodo persepe vescebatur.
vt tres/ de sacris litteris pueros eam existimares. Nocteq; intempesta quoti-
die e lectulo consurgens/ orationi incumbbat/ in quibus etiam lachrymas
vbertim effundebat leuia reputans que ferret et faceret/ ne christo spōso suo vi-
lesceret. Postremo viro suo rege christianissimo et optimo assentiente/ in Noui-
nionē monasterio a sancto episcopo Medardo/ veste mutata/ et sacro religionis
habitu suscepto/ confestim/ sacro velamine cōsecrata est. Monasterioq; celeberrimo
apud pictauium a rege extracto/ in eodem a predicto sancto episcopo ma-
ter et abbatissa prefecta fuit. In quo et abstinentia. et charitate humilitateq; atq;
alijs pene incredibilibus virtutibus illustrata/ etiam multis miraculis in mor-
te et post effulsit clarissima. quas obres et eius transitus demum extitit glorio-
sissimus. Eius anniuersaria quotannis idibus Augusti a cunctis venerabi-
liter celebratur.

De beata Clara de Montefalco. ordinis heremitaz. capi. cli.

Lara itē alia italica virgo/
eius noīs secūda/in oppi-
do Mōtiffalchi Spoletāe
urbis in vmbria puincia si

te. Augustinianeq; religiōis heremi-
tarū alūna. Bonifatij eius noīs octauī
pōtificis. ⁊ Alberti Cesaris euo/sincerī-
tate vite/sicut noīe clarīssīma ⁊ īsignis
plurīmū fuit. Huic itaq; īprimis gene-
rosa īter oppidanos suos origo fuit: q̄
⁊ a puero forma egregia ⁊ honestis in
genuisq; morib⁹ eē cepit. queq; cuz in
seculo pueritīe etatē peregriss; ⁊ duode-

cimū etatis annū attigisset: ā rex humanaz mutabilitate cognita/fallaces hui⁹
seculi blādicias ⁊ inania ei⁹ pmissa cuz aīaduenteret ad sacrā religionē hane-
lare cepit. Cōsentiētibus igif parētibus xpianissimis viris/diuinā sancti Augu-
stini heremitaz religionē/ eo in ort⁹ sui oppido īgressa/nō modo traditā sibi re-
gulā exactissime obseruare curauit/ vix ⁊ incredibilē p oē vite sue tps abstinē-
tiā/suiq; ipsius ptemptū adeo cōpleta fuit/vt cūctis sc̄imonialib⁹ inauditū p-
pe videret. Insup ⁊ mox tā mirifice ptemplatiōi ⁊ p̄sideratōi passiōis xpi se ad-
dixit: vt aīo tātūz mō vita fruerē videret: corpore aut quasi alieno ⁊ supuacua
crederet. Adeo etenī in tātaz cognitionē trinitatis diuīe/ deuenit. ⁊ iesu xpi pas-
sionē iugiter ptemplabat. vt pace oīum dicere ausi; neminē vnq; fuisse aposto-
loz. seu sc̄toz cuiuscūq; p̄dictiōis. q̄ tam certissimis ⁊ euidentissimis īditijs co-
gnouisse ostēderit/ sicut hec vgo sc̄tīssīma Elara. Intellexit qppe poptime īpri-
mis: q̄ veneratōe deus pater oīpotēs dicat: quo ve sacramēto dñs noster iesus
xps/vnicus ei⁹ habeat fili⁹: ⁊ qua pfectiōe/sanct⁹ eius spūs noīetur: ⁊ q̄ sc̄tīssī-
ma trinitas vnū sit in substātia/ sed affectu psonisq; discreta. Preterea itellexit
se peroptime ostēdit. q̄ virgīs sc̄tīssīme partus sit ⁊ qd verbi ī carne natiuitas:
maximeq; qd sacramētuz totius passiōis xpi/atq; alie ipsius xpi iesu misteria.
Deniq; itellexit cū ecclesia catholica/q̄ erāt vitāda hereticoz puenticula. Erat
qppe Elara hec diuīe doctrine eruditissīa/atq; q̄daz ī extimabili facūdia copio-
sa. Surrexit. n. tū pestilēs error fratru qui de oppiniōe fraticelli nācupabātur:
qui ⁊ picenū/vmbriāq; ac flamineā in italia puincias maculauere/ i quib⁹ quā
maxime turpīssimā atq; nephādīssimā malignātiū ecclesiā pgregauerāt. qd cū
sc̄tā virgo Elara didicisset/ haud paz certe indoluit aīaduertēs/nō eē in dei ec-
clesia vlla ruga/ neq; aliq̄ pfidie macula. pp q̄ dei zelo succēsa ⁊ scriptis ⁊ voce
cōtra iprobos inuehēs. clamabat ⁊ dicebat cū ppheta. O diuī ecclesiā malignā-
tiuz ⁊ cuz īpijs nō sedebo Infractoz aīo/cūctis clamabat ⁊ dicebat. Qui vult
saluus fieri/nō declinet in p̄silio huiusce vanitatis. nec cū istis vtiq; iniqua ge-
rētibus nullo mō introire p̄sumat. Sanctaz inquiēs tenete ecclesiā: que deū pa-
trez oīpotētem ⁊ vnicū eius filīz iesuz xpm dñm nostrū: ac spūm sc̄tūz cōcor-
de ⁊ p̄sona substātia/ratōe optima profitef. Quibus ex rebus incredibili quadā
oīum pene reuerētia ⁊ ardētīore attentīōe audiebat: ac quasi alter dei angelus
esset in admiratiōe acūctis habita erat. Virtutuz qppe studijs ⁊ diuīa quadā

gratia Clara hec Augustiniana nō modo illustris sed et clarissima effulsit femina: quā quidē gratia nemini se dignū faciēti dñs denegare pōt: his igit virtutib⁹ et meritis ēt ad vaticiniuz et p̄ficiā vsq; vigilāti penetrauit dono: vt rates suo tempore efficeret notissima. Quibus quidē decorata meritis tādē anno salutis nostre nonagesimo nono supra millesimuz et ducētesimū suo in Cenobio apud eundez ortus sui oppidū Mōtesalcū. sc̄tam deo reddidit aīa. De cuius sc̄titaris p̄conio p̄dictozūq; oīum testimonio istud hoc referim⁹ testimoniū: qđ aperitis oculis itueri pōt: qđ de quouis sancto vnq; cōptuz fuit. Ea sigdē defūcta in eius corde (corp̄e apto) p̄festiz crucifixi ymago clara et apta visa est cū oībus ipsi⁹ passionū isignib⁹. In eiusq; corp̄is felle ēt tres lapilluli parui inuēti sūt eius dē oēs pōderis. Quō euidētissimū qđez sc̄titaris iditū fuit. qđ qdā fidelis pius qđ rates cernēs: in hmōi p̄digij laudē: hos cecinit versus dicēs.

Monte sata e falco virgo sanctissima clara:

Atq; Augustini sacro perfecta pudico

Usq; a deo cum corde deum venerata diesq;

Ac noctes christi crucem tormenta q; cuncta

Optauit sensisse gerens vt lumine functa

Extremo sit aperta caro: que presserat erta:

Inque sacro crux visa simul tum lancea corde.

Tumq; columna fuit: nec non post quodq; flagellum:

Preterea iuncti tres huius felle lapilli:

Quorum vix possit cerni color vnus horum.

Ponderis est tantum duo quantum vel simul omnes:

Atq; duo tantum tres iuncti quisq; videre

Que queat: huius addit patriam qui simul edem:

Eius quoq; corpusculum prope diuinum quod quidem ipse vidi in hodiernum vsq; diem nulla et parte corrosum extet. quuz adhuc quandam viuētis rationem intuentibus prestat omnes in admirationez et venerationē ipsius perfectionis sueq; sanctitatis adducit.

De Maria putheolana bellicosa femina. capi. cli.

Maria quedam bellicosissima femina tempestate dñi francisi petrarce circa annuz salutis nostre millesimum et trecētesimū ac quadragesimū prouincia Eāpanie in omni parte bellicadi mlto fuit in precio. Hec q̄ppe in putheoli campanie vrbe ex honestis parētibus propagato a primis annis tāq; Camilla volscoz regina: armoruz militiā sequi cepit. qđ quidez exercitiū ab huiusmodi sexu alienū est. Erat im primis hec mulier a primeuo sue adolescentie oīum laborum et vigiliāz patiētissima et adeo admirabilis. vt nullus vnq; labor aut aliqua corporis lassitudo potuerit eā deterere. Eratq; et minimi

cibi/7 in tota vita sua semper se a vino abstinuit. Cui 7 iter cetera semper sermo admodum rarus erat parcusq;. Illi muliebria exercitia cure mime erat nō colus/nō pēsa/nō acus/neq; lanificium/sed Arcus/iaculum/pilum/galea/scutum/gladus/7 ensis/atq; alia huiuscemodi arma: que i bellis frequētari solēt. Per sepe etenī totā noctez agebat i somnem: etsi quādoq; nature necessitate/reqescēdi cogeref. i humo nuda/aut sup scutū suuz tāq; seuerus miles iacebat. Deniq; qđ a gerēdis reb⁹ (vt de Hanibale traditū est) superat: id solū quieti datū. Dedita reb⁹ bellicis/iter armatos leta semp obuersabat. Et quāq; consuetudie, armatoz viroz plurimū delectaref. precipua tñ illi semper cura fuit (res certe ad miranda) custodia sue pudicitie per totā vitam suaz/atq; pudoris/quē vsq; ad extremuz certe iuiolatum seruauit. que res eā clariores atq; iter mortales gloriosaz vtiq; effecit. Eū sane nō facile crederef. feminaz adolescētez iter armatos cōtinue agētem, castitatē 7 pudicitā illibatā seruare potuisse. Non defuere tñ qui hāc suā virginitatez falsis rumorib⁹ labefactare conati fuerint. vez postmo dua clare deprehēsus fuit/ea oīa/falso p̄ficta fuisse. Fuit itaq; hec Maria aptioz armis 7 bellis ptractādīs q̄z vllis alijs muliezbib⁹ exercitijs 7 ornāmētis. Unde 7 pleriq; pro magna sibi reputabāt gloria: si ab eadē data sibi fuisset secum cōgrediēdi potestas: siue pedestri siue equestri prelio. Que cū esset mulier validissimo 7 robustissimo corpore/ex oibus/cum quib⁹ certamen sumebat/victoriam reportabat. victrixq; e prelio discedebat. Cultui corporis sui minime studebat/aut certe muliezbibus mūditijs: qui si supflui sūt/potius damnātur q̄z comprobentur. Nulluz vnq; iustum belluz eā gessisse p̄stat. sed tātummodo hoc illi propositum ad bella obeūda erat/aut ad tuēdos amicos: aut ad defendenda patrie sue iura. Tātumq; illi fuit animi magnitudo: vt ēt sola quādoq; aut certe paucis comitata/hosts adhoriri nō vereref. Et illis i agrediēdis: prima Hanibalis exēplo preliuz ibiret: vltimaq; illo cōfecto/recederet. Ad vires etiā corporis/accedebat clari ipatoris memorabile igeniū. maximeq; in insidijs instruēdis/quib⁹ hosts circūuentret. Ardēs 7 icensa ferebat nō min⁹ in plio/q̄z in oī alio munere belli/eque patiens famis/sitis/caloris/frigois/7 vigiliay. postremo 7 lassitudis oīs. His itaq; laborib⁹ assiduisq; piculis Maria hec/ferocissima/evasit femia: atq; bellicosissima in oī parte belli. An 7 multi hac oppinōe muliebris strenuitatē. sua ex patria/ad ipaz viscēdā cupidissime sollicitabatur. qđā miraculo mulieris ducti/qđā vō/ad p̄ferendā manū 7 ad vires suas/roburq; cū ea expiendū: quos iter/Robert⁹ Siculoz rex quuz de eius virtute multa accepisset mirabilia 7 pene incredibilia/suo ex regno ad eā putheolum in Eāpania venit. Scribit 7 p̄terea s̄rāciscus petrarcha locuplex testis cū eo i loco ipse aliqñ acceffisset: ipaz potissimū vidēdi grā: eā se vidisse cū armatā: tū ēt in ermē rē qđē inauditā/7 oibus seculis 7 monumētis memoratu dignā. Refer quoq; q; cū aliqñ ea in vrbe cū aīco esset/7 p vīā (vt fit) amicabiliter icederent. ab hac tota armata/cū galea icapite cohopta fuisse salutatum/se oīno illa credidisse fore vtiq; equitē armatū/nō feminā. Sed postea cū ex qbusdā gestis/q; esset itellexisset extēplo cū qbusdā amicis suis sup eminētiore vrbis illi⁹ arcem p̄scēdit: vt ide aptius illā videre posset pugnātē. Atq; ita p̄spicue aiaduertit illā ex plurib⁹ viris fortissimis. q; hui⁹ rei grā ex diuersis locis illo aduenerāt/victoria 7 triūphum reportasse gloriosissimū. Refert quoq; cū illā solā nact⁹ ali-

quādo fuisset inermē: rogauit ipsaz dignaret sui p̄solatiōe aliquid fortiter ī sui presentia edere: quo ei⁹ fortitudinē certi⁹ expiri posset. At illa vt erat femia hūa nīssima ⁊ aī generosi mulier: vt moxē ipsi dño perrarche gereret. p̄ benigne iū tata: q̄ marie ei visus eēt vir alicui⁹ p̄stātie. Euestigio ferreū vectū. ac magnuz sarū seu lapidē: ⁊ vnū post aliud leui conatu lōgissime p̄torsit. Quib⁹ iactatis p̄ benigne astātes appellauit. Eos inq̄d q̄ viri estis: nō mulieres. hoc sarū arripite ⁊ tātū spatij. quātū ego si vides iactu v̄ro supate. At fr̄āscus petrarcha stupefact⁹ cū vidisset mulieris vires/viros anteire: p̄fatus est: nūq̄ sibi psuade ri potuisset tātā in vlla mūdi muliere fuisse p̄stātiā: nisi rez ipsaz/oculis p̄prijz plene psperisset. Erat Maria hec p̄cero satis corpore/aqua/statura multū bone stabat. Atq̄ ita ī similibus exercitijs ferme honorifice ⁊ pudice oēs suā p̄duxit etatez/cū maximo sui p̄dicamēto. Postremo dū īsuperabilis haberet virago: ⁊ aliquādo p̄fligeret/rēq̄z bellicā fortiter ageret/ī ilibus grauissimo vulnere sauciata: mortē mor cū vita mutauit. Eū nō minorē de se glīaz ad posteros p̄pagauerit quā aliq̄ ex supiorib⁹ a nobis comemoratis Amazonib⁹/reginis. Sūt tñ qui ipsaz eo fato/q̄d oibus fere cōe est/defecisse p̄tendāt/semper cū virginittatis pudore. Eēt qui possent mirari/mulieres quātumcunq̄ armate/in viros vnq̄z incurrere ausas. in admirationez subtraheret: qm̄ vsus in naturā vertat alteraz: quo hec ⁊ huiusmodi longe magis in armis homines sunt facte/q̄z sint quos seru masculos natura fecit: ⁊ ociositas ⁊ voluptas/vertit in feminas.

De Baptista Malatesta. femina eruditissima. capi. clij.

Baptista eius noīs p̄z ma natiōe italica, Saleazi/ malateste pisauri flaminee vr bis p̄cipis/illustis vroz fuit: q̄ ⁊ p̄dicte Marie putheolane tpi bus/cū eēt eruditissima īter femias sui seculi/ēt singulari eloquētia plurimuz īsignis ⁊ clara effulsit. Hec īprimis cū Suidonis clarissimi vrbinatis p̄cipis ingenua eēt filia/ nulli sui ordīs extitit postponēda: ⁊ potissimū q̄dez eximia pulchritudie ⁊ mox oīuz p̄bitate: quoruz dignitate/celeberrima īter alias eua sit. Cui plane nō parue cure aut studij religio xp̄iana erat. Ineratq̄ apud eā īgeniū p̄pe diuinū. Ei⁹ aut sermo cultus erat/ ⁊ oīo admoduz cōposita: siue vernacula lingua/siue romana loq̄ decerneret. Que cū eruditissima ab oīb⁹ essz extimata/audiētes eā p̄loq̄/inadmirationez sui oēs facile p̄uertebat. Mā ⁊ sua admirabili eruditiōe ⁊ doctrina/eā anteire viros dicebat. Vñ ⁊ cōplurime ei⁹ circūferebant oīones/tū latine/tū ēt artificiose q̄s ⁊ ad ipatores Sigismūdū/ ⁊ ad multos cardinales eā habuisse/cuz īgenti grā ferebat. Sꝫ neq̄z phylosophie oī no fuit ignara. Quippe cui⁹ multa extāt argumēta/ad reffellendos eos q̄bus in phylosophia cuz ea fuissz disputatio/aut in diuis celestibusq̄z documentis. Vñ pleraq̄ edidit opuscula: vtpote. De p̄ditiōe fragilitatis humane: librū vnuz. De vera religione libruz vnuz: Plurimas ēt ad diuersos disertaz ⁊ doctas scripsit

epistolas: que cum elegantiâ tum puritatem eius haud dubie declarât. Habuit et orationem ad Martinum pontificem maximum in qua suum pontificatum ab omnibus optatum mirifice laudat. et sui sacerdotij felicitatem ipsa sua oratione exquisitissimis laudibus persequitur. Cuius tantus fuit orationis ornatus et rursus sine: ut ab ipso pontifice Martino magnificentissime fuerit laudata: et commendata. Multa preterea alia hec preclara mulier hec scripsit monimenta: quae et legentes et audientes plurimum delectare videtur. Existimata insuper fuit memorabilis iustitiae semina: et clementiae ac pietatis: et in omnes benefica et gratiosa: adeo ut et per se: matris epistolis: ac alijs scriptis a doctissimis eius temporis viris: et in primis a religiosissimo presbytero Francisco petrarca esset plurimum salutare. Eius est etiam volumine: in quo de capiendis bonarum litterarum studiis: marie illam adhortatur. Non est utique delectata: hec magnifica mulier Baptista: sumptuosas ac preciosas vestimentis: quod diceret non in his positam esse mulierum dignitatem: aut decus ullam. Sed suorum potissimum studium omnem in comparandis libris contulerat. et consuetudine mulierum sibi asciscenda: quae scilicet virtute praestarent. et omni morum honestate: in quo marie positam: omnis mulieribus seruis veram gloriam esse putabat. Mariti autem principatus rectius et prudentius administrabat: quam maritus ipse quibus ex rebus factum est: ut in summo honore semper ab omnibus fuerit habita: et a cunctis tamquam communis omni pariter culta: et id tam ab alienis quam a suis subditis. Unicam in toto edidit filiam nomine Isabellam: quae et pulchritudine et ingenio matrem ipsam aequabat: quae postea Lamerinati principi nupta fuit. Post viri sui autem obitum: aliquot annos in viduitate vitam duxit celibem. Deinde diu Elare religioni dicata: in cetera sacrarum virginum quod reliquum fuit etatis: Urbini in monasterio egit. Ubi per labores maximos. quibus religioni operam exactissime dedit: per adipiscenda caelestium vitae: cum summa omnium benivolentia et exemplo: et ac vita demigravit. Multis memorabilibus documentis et vite sanctitate quae ad recte beatamque vivendum christianis omnibus documentum certum esse potuerunt. Quibus et rebus merito hec Baptista inter claras mulieres hoc in loco a nobis venit computanda.

De Joanna Scilie illustris regina. capit. clix.

Joanna eius nominis prima Scilie ac hierusalém inclita regina Carolique Calabriae ducis filia ac Roberti regis ex eius primogenito neptis. et ipsa eorum et temperate predictarum Baptiste et Marie clararum mulierum fuit: non modo origine et potentia: ac inclitis moribus: sed et robustissimo iunctoque pectore plurimum illustris et clara. Et rebus in omnibus tam extitit clara et oculata: ut fraude potius quam villo ingenio: quod eam decipere potuisset. Nam loquacis et praestans plurimum erat. quod satis monstrare in ea fortune seueritatis insultus. In quibus certe per sepe agitata fuit in primis quidem austeros et iugum mores proferens et sinistram famam. atque pontificum Romanorum. necnon et intestina fratrum regulorum discordia: et cetera copulata bella: Insuper alieni criminis fugam: et nobilium suorum detractioes: atque alia prope innumerabilia

que oia forti pectore ptulit: ac tãdez oia inuicto aio superauit. Demũq; Dyade mate 7 oi regno i pace adeptis in virtutẽ validã pfecti psurgẽs: adeo regnũ oẽ scelestoz boiuz purgauit insultu: vt nõ mõ inopes s; 7 diuites opulentiq; cãtan do die noctuq; quo voluissent: tato itinẽ ei potuissent: qdõq; maiõ est ẽt i signes viros morib; dissolutos 7 incõpositos: ad vrbãos retraxit mores. Erat qppe ei eloquiũ mite 7 grauißima faciãdia: atq; plurimũ familiaris. Inerat quoq; i ipã qdã pietas. bũanitas 7 mãsuetudo: necnõ 7 benignitas tãta vt nõ reginã suis qs dicere posset s; sociã. Ex qb; qdẽ virtutib; oẽs illã nõ solũ egregiã atq; pspi cuã sed quoddã italicũ dec; singulare quoaduixit fuisse oẽs affirmerẽt. Hui; aut icelte mlieris fuit maria regni iter cetera bẽditas. Impmĩs nãq; iter Adria ticũ 7 Tyrenũ mare: ab vmbria 7 piceno: ac vetẽ volscoz pãia in Siculũ vsq; fretuz fuerũt fines. Habuitq; 7 Hierosolimitanũ regnũ 7 Sicilie insulã ac Pe demõtis i Eifalpina gallia territoriũ: q; illi ab vsurpãtiuz quorũdã occupatus fuit i iuria. Sic 7 q septimanã puinciã inter Harbonẽsem galliã 7 Rhodanũq; ac Alpes icolunt 7 Socbaleberij comitatũ suis eqssimis parebãt ipsi: cãq; sibi fatebant dñaz 7 reginã. Innumerabiles certe huic regie erãt regiões. Ciuitates Insigna oppida: maris sin; nautaz pfugia. Insup 7 naualia. lac; flumia: modici 7 marini fontes nemora silue 7 pinguia arua. S; 7 humorosissimi populi 7 pceres iuicissimi ac ppotẽtes. ac deniq; oiuz rez copia ad victũ necessaria: tanta illi erat: vt nemo facile explicare posset. Qd cũ pmaximũ illi fuerit dñiuz: nec id post Semiramidẽ Assyrioz reginã inuẽtus vnq; fuerit a muliere vit possi deri: nõ min; miraculi q; claritatis affert. Ea. n. postq; regio Dyademate fuit in signita vtute isurexit valida vt nõ solũ purgauerit ciuitates 7 domestica loca: rez 7 Alpes salt; deuos memora 7 feraz lustra: ac scelesta boiũ man;: vt au fugeret ois terrefacta: aut se cellis clauderet arcib; quos agmie armatoz emissio sub egregijs duab; nõ ante locoz taliũ obsidionẽ soluerẽt: q; captis munitiõibus nefarios boies supplitijs affecisset. qd egregiũ facin; pcedentiũ reguz ali quis aut noluerit aut fecisse nequerit. Regni ẽt pceres tãta frenauit modestie: 7 eoz mores solutos retraxit in meli; vt posita supbia vetere q; reges parui pẽ debãt veteres ea viuẽte faciez irate mulieris phorrescebãt. Erat pterea Joãna hec regina lõganimis 7 pstant femina: vt ei; ppositũ: aquoq; nõ leuif flectereẽt inuacuuz. qd satis mõstrauere in ea fortune scuitẽtis insultus: quibus pscpe acricõcußa motu 7 agitata fuerat. Deniq; illi erat spectabile ac letuz oris decus: ac qdam regalıs maießtas 7 maxime vbi oportunitas erigebat. Hec oia huius femine seculare (nõ tñ diuina) decora posset quis explicare sermone. Quib; agentibus nõ solũ euasit egregia: sed 7 mira claritate effulsit pspicua femina: illãq; quoaduixit pleriq; italicũ decus ipsis et rebus appellanere. Hec quippe Bui niones celeberrimã galliaz vrbẽ suaz Elemẽti põtifici Ro. vendidit: p cuius solutiõẽ põtifer ipse feudum qd regina singulis annis ecclesie Ro. persoluere te nebat: ipsi relaxauit. Vixit igit Joanna hec regina cum Ludouico rege marito suo: vigintiser annis: et quo cũ nullaz peperisset prolem, Ludonicum andaga uensem quõdãz francoz regis filiũ: sibi ad successionẽ regni adoptauit in filiũ: pro qua re indignatus vrbanus põtifer eã a Carolo regio genere nato cõprebẽ di: 7 interfici iussit: 7 id in anno salutis nostre millesimo trecẽtesimo 7 octuage simo secũdo. Hinc humanũ genus similitudinẽ quãdãz cũ terra habere: ligdo

Pedemõ
niũ prima
fuit regie
huic.

Emiõis
vrbis em
pno ab ec
clesia.

animaduertere possumus: q̄ nō falsa ratione Quidium poetam scripsisse dice-
mus quū diceret. Terra salutare herbas eademq̄ nocentes. Nutrit: ⁊ vrtice
proxima sepe rosa est. Nec quippe infine tāq̄ suspiciosus aial dum fidos ami-
cos a se emisisset/infidis quibusdam (crimine procurante) se ipsam comisit. ⁊ tā-
dem eorum opere factum est/ut omnia vna cum suo iteritu/vna hora subtracta
fuerint: que fortassis per multos infaustos dies/nequiter fuerant cōgesta. Que
sero cognouisse potuit Joāna. De sancta Eatherina de Senis. ca. cliiij.

Eatherina eius nois secun-
da ethrusca virgo sacratis-
sima atq̄ religiosissima/na-
tione Senensis de penitē-

tia ordinis predicatorū professa: āno a
natali christiano nono ⁊ septuagesimo
supra millesimum ⁊ trecentessimū/vi-
teq̄ sue trigesimo/Romam deuotionis
gratia profecta/inumeris illustrata mi-
raculis/ac spiritu prophetie plurimū
insignita/cum maximo sui nomis pre-
conio/diem suū (adhuc iuuenula) clau-
sit extremū: ⁊ ibidez in Minerue sui or-

dinis templo/cum maxima populorum frequentia sanctum eius corpusculū se-
pulture/honorificentissime mādatū est. Que quidē virgo/tanto memoratu di-
gnior est: quanto extra monasteriorū claustra/iter parētū domos ⁊ secularia
coniugia/atq̄ spectacula non coacta/sed sua sponte/perpetue virginitatis iugū
subire voluerit ⁊ exactissime (in mortem vsq̄) obseruauerit: quibus plane meri-
tis/effulsit splendidior. In cui⁹ laudes veras referēdas/nunc ampliatis fimbriis
ire libet. Fuit itaq̄ hui⁹ sacratissime virgīs patria (vt premissus est) Sena ethru-
rie ciuitas: q̄ quidez/amenissimo ea in prouincia sita est loco: cui⁹ plane popu-
lus/neq̄ rudis/neq̄ inurban⁹ iter ethruscos cēset: ipsius autē genitor Jacob no-
mine appellabat/matris ⁊o Lappe nomē fuit: ex Bonacasa familia ea in vrbe
mediocre/nūcupata: ambo sane timorati ⁊ suos iter ciues honorati. Qui hāc sā-
ctissimā virgūculā/iter plurimos partus/filiā edidit parētes: quā certe (vt ita
loquar) pri⁹ deo p̄secratā q̄ adultā viderūt. In qua siquidē cūctorū prescius fu-
turoz de⁹ eius in infantia plurima ostēdere voluit iutura q̄ venirēt. ⁊ ēt añ mō-
strare v̄tura/q̄ fierēt. Quippe q̄ eius in infantia (deo sic ispirāte) sua spōte/nō
impulsa/aut siquidē coacta/isclis parētibus ad tollendā ⁊ auferendā eis om-
nis sui cōiugij ⁊ prolis spem/deo creatori ⁊ redemptori suo/itra se se p̄petuam
deuouit virginitatē/quā q̄dez spōsiones/ vsq̄ ad suā adultāz etatē secretā apud
se cōtinuit. Memum etate adulta, quum quid egisset/matura discussiōe aiadu-
teret. veluti adolescētula probatis iam moribus ⁊ ingēti honestate ibuta sciēs
oīno vtilē rez seculariuz eē p̄temptū suis parētibus sanū sui optimi p̄positū/In
fracto aīo/aperuit consiliū: contestans/at affirmans/se omnino presentia de-
creuisse/futuris comutare velle/ac affirmās ⁊ volens eē, q̄ nō erat: profitebatur
ex tunc omnino negare q̄ esset. O pudicitie iam iuiolatus decus. O virginita-
tis infracte venerandum eternūq̄ specimen/Eatherina: ante velim ingererent

oculos virgines sanctimoniales: et potissimum nostri temporis: tuus rebar inspicerent te si possunt tota mente considerarent. Nam postquam sui propositi votum suis parentibus apperuisset mox suscepto penitentiae predicatorum ordinis habitu/intra cubiculum domus paterne se inclusit et ipsum tanquam gurgustiolam pauperis/imprimis pace plenum / securitate validum et omni sollicitudine vacuum cupidissime incoluit: in quo pene quoaduixit semper orationis et quietis eidem locum esse voluit. Morque ab ipso religionis habitus susceptione/corpusculam suam hec virgo/multis ieiunijs/vigilijs/verberibus/ alijsque huiusmodi supplicijs/vehementer afflixit. Eius lectus persepe nuda humus erat. Ciliciumque et sacchum pro camisia induebatur. Atque circulo ferreo sepius ad carnem utebatur: quibus suam carnem ardentissime macerabat. Tanta erat eius orationis instantia et frequentia / ut eius genua camellozum duritiem preseferent. Spinosis cordulis et ferreis disciplinis carnes suas lacerabat. Eumque per omne tempus ter aut quater in hebdomoda ieiunaret: in quadragesima vero pene omnes hebdomodas leto vultu coniungebat. Nichil enim eius seueritate iucundius/nihilque sua iucunditate seuerius. Eum dyabolo sepe luctabatur a quo nonnullas persepe pertulit temptationes. Tanta enim memorie passionis christi ei fuit iugis memoria / ut etiam stichmatam ipsius puncturas in corpore sensisse nonnulli asserunt. Nec propterea tantis laboribus/tantisque vexationibus/ unquam vel in modico a proposito sancto destitit/nec charitatis/seu obediencie parentum opera pretermisit. Suisque manibus quotidie operabatur: sciens scriptum esse. Qui non laborat/non manducet. Sponso autem suo/aut orans/aut psalens persepe loquebatur. Omne quippe eius tempus/ aut laborando/ aut orando/ aut contemplando/ aut infirmos visitando conterebat. Peccatores cuiuscumque sexus/ aut etatis/ aut ordinis/ maximeque scismaticos tunc insolentes/ accriter arguebat: quos etiam sepiissime dulcibus verbis ad penitentiam reuocabat: quibus et salutis precepta incessanter dabat. In ea quoque prophetie spiritus erat/ et multa eam predixisse ante quam fierent/compertus est. Ad eam nonnulli quoque malignis veritati spiritibus: multique languentes ducti/curati refferuntur. Sed postea quam christi sanctissimus celo receptus est spiritus: orationes et supplicationes ac multorum vota/ a quibuscumque oblatas/ benignissime audiuit. Eius preterea sermo breuis semper et grauis/ omni que hedificatione conditus: incessusque idem semp erat. In hoc itaque viuendi ordine Catharina virgo Senensis/ usque ad trigessimam vite sue annum/ ita peruenit: ut eius cutis nullum unquam contraxerit fetorem/ primo ea defuncta/ maximam tanquam omnium vnguitorum delibutum corpus suauissimos respicit odores. Ac sic in his virtutibus Catharina hec virago/ post consumatum sue modice vite tempus victrix triumphatrixque migravit ad gloriam. Quamobrem pius potifex eius nominis secundus/ ipsius sanctissime virginis coterraneus de consilio fratrum Cardinalium eam merito in cetera sanctarum virginum/ ecclesiastico more agregauit: in anno videlicet salutis nostre millesimo quadringentesimo/ sexagesimo quarto: in chaledis maij. Cuius vitam sanctissimam hic iter claras mulieres/ ad hedificatorem multorum ponendam breui sermone statuimus: ut eam mulieres et vidue imitent: maritateque colant: noxie quoque pertimescant: ac deique omnes christicole/ eius virtutum et paciencie exempla suscipiant. Et his potissimum/ quibus difficultimum videtur/ spe piculis emere/ damnoque reprobantius/ future locuz mercari etiam.

De paula Sonzaga illustri et sancta femina. cap. clv.

Paula eius nois inter claras hui⁹ nrī opis mulieres secūda prudētie ⁊ pudicitie dur: egregia ⁊ atq; scitissimuz vetuste cōstātte ⁊ paciētie dē⁹ iōānisfrācisci Sōzage Mātuani p̄cipis vxor: āno a natali xp̄iano millesimo q̄dringētesimo nono ⁊ quadragesimo: a pud Mātuā isigneꝝ gallie cisalpina vrbez: cū magno sui nois fulgore ⁊ morteꝝ obiit. Hec quidē illustis femia patrē habuit Malatestā: ex illustri vetustissimāq; gēte malatestaz pisauri flamiēe p̄uincie vrbis p̄ncipē. Que plane femina iter alias sui seculi mulieres venustissima ⁊ pulcherrima fuit. In cui⁹ vultu quedā gr̄a p̄cipua ⁊ grauis quidē aspect⁹ erat. Qui sane habit⁹ p̄cipuus ē ad elyciēduꝝ populoz beniuolētiā: q̄ est regnoz munimētuz p̄cipuū atq; firmissimū. Plane hec excellebat iter alias sui sex⁹ ⁊ cui femias singulari eloquētia: isup ⁊ tā pusq; magnis viris affabilis. Et i miseros atq; i oi ope d̄stituos supra modū ferebat liberalis. Atq; a liēis malis magnope comouebat: qb⁹ ⁊ p̄ ratiōe p̄sonaz ip̄igre opē ferebat: q̄ maxie ad illi⁹ opē cōfugiebāt. Quib⁹ tā: p̄claris artib⁹ supra q̄s dici pōt: oibus populis suis fuit acceptissima. Enius q̄ppe p̄silio lōge prudētissimo plurimū semp tribuebāt oēs. Platōis illō dictū sepi⁹ vsurpabat. Hos nō solū nobis ⁊ toti hūano generi natos esse aiaduertere d̄bem⁹: ort⁹ aut nrī partē p̄ia partē amici v̄dicare d̄bēt. His v̄tutib⁹ iter cetera adduct⁹ vir e⁹ p̄nceps iōānesfrācisc⁹: tali piuge mirifice d̄lectabaf: q; tā prudēs ⁊ tā iusta ⁊ tā beneficia i oēs eēt. Ad extremū hō ip̄e bellicis reb⁹ dedit⁹ vniuersā sue ciuitatē administratiōez (illi⁹ p̄siliū ⁊ prudētia marie fret⁹) credēdā illi putauit. Cui nō soluz cure fult optia ciuiū suoz disciplina q̄ iformarēt ad vrbāos optimosq; mores ad optiaq; istituta b̄nmozataz vrbū ⁊ vt q ea i vrbe atq; i agro suo religiosi viri essent: min⁹ videlicet religiose viuētes: ad laudabiliorē vite cultū trāsserēt. Itaq; sūdaq; ea i vrbe sua mltis tēplis ⁊ mōasterijs tā femiaz q̄ viroz i qb⁹ viri religiosi religio seq; mlieres seorsuz viuētes reb⁹ diuis oparēt: oī scititate moꝝ ⁊ itegritate vite q̄ optie partes sūt ad celestē vitā p̄parādā admodū neccessarie. Que qdē sana ac mirifica disciplina a spū sancto emanata i hodiernuz vsq; diem icorrupta peroptime ea i vrbe custodif. Que cum incredibiliter ⁊ ip̄a rebus diuinis dedita esset: nihilq; ab ea p̄termittetur quod etiā ad religionē fouēdam pertineret: suis ip̄a bonis ⁊ facultatib⁹ pleraq; religiosoz ⁊ femiaz mōasteria collapsa restituit integrauit: atq; mirifice dotauit ⁊ exornauit. Quā nihilomin⁹ laudatissimā mliere oib⁹ virtutib⁹ decoratā d̄ns deus vt sibi cariorē facēt: deniq; grauissimo morbo passus ē tēptari: ⁊ id sane i ei⁹ florētī etate: quo ip̄i⁹ excellētes v̄tutes magis magisq; p̄bāe viderēt. Itā ⁊ duplici gibba moꝝ p̄cussa fuit: vna v3 i pectore: alta hō itegro: p̄ quib⁹ extemplo ita strumosa atq; ita deformis effecta fuit: vt gestare caput videret ad pectus. Atq; ita i oib⁹ mēbris d̄bilitata. Insuper ⁊ dolorib⁹ illuz atq; podagra: vt nō possit nec manuz quidē ori

De

Paula

Gonzaga

admouere. Attamē tāta fuit ei⁹ paciētle ⁊ cōstantie virt⁹: vt ne minima quidē querulaz vox doloris vlli⁹ vel ipacientie vnq̄ fuerit ex eius ore audita. S3 de bis oib⁹ corporis malis/quib⁹ idēsinēter cruciabaf. p̄co semp grās agēs/cū p̄pheta dicebat. Bonū mibi qz humiliasti me dñe/vt discā iustificatiōes tuas: p̄ quib⁹ certe paula muliez sapiētissima /tādem erituz admirabilē sc̄tiri promeruit. Quib⁹ quidē malis/ melius cū paula q̄ cū lucretia feminaz pulcherrima Romana virgineaq̄ Zulī virginei plebei actū est: que quidē ob eaz igentem pulchritudinē q̄z paule gibbositas turpē erituz habuere. vnde ad hoc ī testi- moniuz aduocari quidē possum⁹ Iouenalis illud satiricum.

Formam optat modico pueris:maioze puellis

Murmure.cum veneris phanum videt anxia mater.

Sed vetat optati faciem lucretia qualem

Ipsa habuit:cuperet rutule virginia gibbum

Accipere:atque suam rutule dare:

Sunt qui existimēt hec gib-
bositatis ⁊ strumositatis deformitas/ex ea vsq̄ ī posteros suos fuisse translata:
⁊ trāsfusa. Igit̄ paula illustris tā valitudinaria/tāq̄ toto corpore obilitata/re-
ligioni se adiecit: ⁊ locū sibi fabricare cōstituit/nō procul a quodā illoz/que ex
truēda locauerat. Ubi vt christianū decet. ī oī probato vite istituto/tādez ⁊ vi-
te finē fecit: idq̄ quattuor ānos post viri mortē/ipsa ānos sexaginta nata. Hic
optim⁹ vite finis/ ⁊ egregia virtus/nomē sc̄tissime mulieris huic peperit clarif-
simuz. Duxit preterea ī ea perpetua liberalitas tā in viros q̄ ī feminas: qui ei⁹
beneficētia indiguissent: nec clausa benignitas ī eos/ qui virtute ⁊ bonis mori-
bus prediti essent. Nec facile possent hoc loco ipsius ieuinia recēseri/aut absti-
nentie explicari/ad cupiditates corporis noxias oēs reprimēdas: aut cōtinētes
eius ad deuz īmortalē ozones/pro sua suozūq̄ salutē ab eadez/etiaz cū lachry-
mis aliquādo fusas que oīa in ea illustri muliere excelluere iprimis. Dicaz eq̄
dē hoc ī loco paulā matronā optimā/suis meritis ⁊ p̄cib⁹ duz rez oīuz factorē
sic ī se benignū fecisse: vt adapto sue mūficētie sinu / ī illa ī morte parit̄ ⁊ post
mortē/grās plurimas effūdere coegerit. Ex hac itaq̄ tā p̄stāti femia Joānēfrā-
ciscuz ei⁹ maritū sex liberos suscepisse p̄stat: mares q̄ttuor/semiosq̄ duas. Quo-
rū p̄m⁹ ludouic⁹ fuit q̄ p̄ri ī ipio successit/p̄nceps sui seculi/fame n̄ mediocris:
litteris erudit⁹ ⁊ reb⁹ militarib⁹ exercitat⁹. secūd⁹ Carol⁹: fōtissim⁹ bellator: cui
pauci p̄ceritate corpis/aut certe virib⁹ pares suere: s3 nec liberali disciplie seu do-
ctrie sane exps. Huic successit Joānes lucid⁹ valitudinari⁹ admodū/atq̄ ipri-
mis deformis: q̄ paucos ānos p̄ne morti/supstes fuit. Quart⁹ illi genit⁹ Ale-
xander/eadez gibbositate ⁊ strumositate qua ⁊ mater deformis: vir admodum
religiosissimus/q̄ totā ferme vitā/cuz religiosis viris ī dei laudib⁹ consumpsit.
Ex feminis autē/maxima illi fuit Margarita/ que Leonello p̄ncipi estēsi matri-
mōio collocata fuit. Secūda cecilia dicta/q̄ postq̄ p̄ncipi vrbinati pacta fuis-
set: diuinit⁹ ispirata/cetul virginuz se dedicauit: q̄ quidē ⁊ sc̄titate vite/ac mox
disciplina/vsq̄ ad extremū vite finē pie religioseq̄ vixit. Talis igit̄ hui⁹ iclite
mlieris paule gōzage/vite duct⁹ fuit: eaq̄ cōstātia: vt p̄bitate mox/ ⁊ viuēdi di-
sciplia/ iter clarissias sui ordīs/a nobis referri meruerit femias. Cui⁹ dēcōa hoc
loco paucis p̄strixisse p̄tent⁹: cetera lectoris iudicio p̄mittēda duxi: vt cū cogno-
uēt q̄ de illa carpti tradita sunt: ad illi⁹ virtutez celebrādā/talis imitationis

exēplum sibi/7 ceteris bonis mulierib⁹/cōsectandam esse arbitretur.

De Ursina guidi torzelli vxore. clvi.

Ursina Principis Guidi
Torzelli parmēsis/ q mul
tis potiebat castellis vxor/
7 ipsa Euo eodez i vniuer-

sa Eifalpina gallia maxime/ ppter ipius
preclarissima facinora/ tā diuina q̄ hu
mana : a se strenue 7 mirifice/ gesta: mi
ris laudib⁹ celebrāda venit. Hec itaq̄
iprimis ex Illustri clarissimaq̄ viceco
mitū familia (qui Mediolāo iperabāt)
originē duxit. Mulier sane prestans 7
forma pulchritudinis eaz que his i lo
cis venustatis admirāde gloriā sint cō

secute. Eni⁹ nuptie pro fortuna illi⁹ principis iprimis/ cū multa magnificētia 7
celebritate atq̄ splēdore celebrate fuere: ex more illi⁹ gentis. Torzelle familie
satis illustris. fuit itaq̄ hec ursina virago illustris tam v̄bis q̄ operib⁹: 7 sat
facilis satisq̄ humana/ benignaq̄ atq̄ supra q̄ dici potest p magnifica: q̄ mul
tuz marito probabat. cū illi⁹ igeniuz/ suo fuisset admoduz cōsimile : 7 more ap
pime cōuenirent. Erat liberalis precipue quātuz eius facultas patiebatur. In
virgines presertim/ que inopia rerū nubere nō possent/ oīa pietatis officia ipi
gre exhibebat. Aderat frequēter 7 deuote p singulos dies diuinis/ misterijs/ q̄
nunq̄z itermittebat. Orabat cōtinue dñm redēptores n̄m: hoc sibi iter cetera p
stare dignaret: vt suos populos/ cū sūma mariti pace/ 7 laude regere 7 governa
re possēt. Luxuriosas mulieres/ 7 feneratoros viros/ pene videre non poterat.
Maximeq̄ sceleratos perditosq̄ blasphematores dei 7 sanctorū detestabat: quos
etiā pre zelo si facultas eidez data fuisset/ dentibus discerpisset. Erat nihilomi
n⁹ facilis 7 magni aī ad ignoscēdū. Erat p̄terea rei familiaris nō ignara admi
nistrāde: cū diuinis/ tū hūanis exēplis: 7 p̄p̄a bis adducta exēplis se i optima
semp existimatiōe bonaq̄ fama custodiunt. Oib⁹ subditis 7 amicis suis/ s3 ma
rito iprimis semp acceptissima fuit. Quib⁹ reb⁹ i tota cisalpina gallia clarissi
muz adeptā ē nomē. De hac strenua mlriere cōpluria 7 q̄ i credibilia scribi pos
sent p̄clara facinora ase gesta: q̄ quidē hoc loco tacēda mihi minime vidēt: q̄ i
tuēda re sua Mediolanēsiq̄ p̄ncipatu seu regno strenue ursina gessit. Itā quū
aliquā maximū bellū iter venetos ducēq̄ mediolāi philippū mariā ortū fuisset
Elassis veneta p heridanū fluiū sursū venit/ 7 Brixellū notissimū māiti castel
luz expugnauit 7 cepit: quo capto: mor cū magno fragore p̄fecta ē Gastallā ite
rū māiti opidū i ripa heridāi p̄stitutū: vbi 7 castra sūt p̄stituta: qd vbi ursina
accepit: q̄ tūa guastalla p dōcē passuū milia aberat: Eōfesti (tāq̄ martis filia) oēs
copias suas q̄scūq̄ h̄re potuit instruit. Tōacēq̄ cū oī eqtis armatura sibi iduit
7 equū aiossie p̄scēdēs suis cōilitōib⁹ ait . Ea cōilitōes n̄ri fortes estote/ 7 p̄stati
robōe eam⁹: qz nec statui āma hec qb⁹ iduta sū pri⁹ d̄pōere/ quousq̄ hi hostes
n̄ri/ a nob̄ fusi fuerit atq̄ fugati: Quib⁹ dic̄: n̄ miore s̄ae aī magitudie/ ad soluē
dā castelli sui obsidionē/ p̄fecta ē: q̄z semirāis Assirioz regia p̄tra Babilōios fe

cisse legat. Cui ubi allatus ē Babiloniorū Ciuitatē suo ab ipio defecisse statim si-
cut erat iculta. cū forte comā discriminaret eo i habitu: nō prius bello finē fecit:
donec rebellē urbem magna virtute sibi recupauerit. Sic 7 vrsina hec illustri-
virago classem venetā tanta opetātisq; virib⁹ ē adorta: vt intra breue tēpōris spa-
tius totā profligauerit: quo i p̄elio plusq; quingenti Illyrii sunt desiderati: q̄
qdē sibi nihilomin⁹ icruēta aliq̄liē fuit: cū quosdā ex suis amiserit. Aderat hec
mulier i pugna ipigre stiscurēs huc atq; illuc p̄cipua adora: trit: itegros fessif
subrogās i aciē cōtra hostes. Sūt qui affirmēt plures ab illa manu illi⁹ fuisse
occisos: q̄ ei⁹ arma multo sanguine essent cruētata. Qua re bene gesta: nō solū
guastalla s; 7 Breuelluz receptuz sit. Que victoria: cū marito atq; philippo du-
ci Mediolanuz fuisset allata: igēs gaudiū/ ingēsq; leticia per totuz illius prin-
cipatus: ab oibus vrbib⁹/ Castellis 7 oppidis ē agitata. Eius mulieris virtu-
te philippū tātuz ei tribuisse vicif: vt nulla res malegesta post talē victoriam
ei esset extimēda. Multa p̄terea alia huius mulieris p̄clara gesta atq; faci-
nora nec ab hac quidē dissimilia istic: a nobis cōmemorari possent: que breui-
rati studētes de industria p̄termittunt. Tres marito edidit liberos: Christo-
phoz videlicet natu maiorē 7 petruz i armis excellētes: virtute corporis 7 peri-
tia insignes/ femina autē Antonia: que postmoduz petromarie rubeo nupsit: ne
quaq; animi magnitudine a matre degenerē. Itaz cuz aliquādo parma Ciuitas
quorūdam facinorosoz agitata a frācisco sfortia Mediolanēsum duce descif-
set: 7 libertate adepta: per populuz gubernarē: ipsa permota: suo ex principatu
cum multis armatis illo profecta: urbem cum magno tumultu itrogressa: ipaz
mor recepit: validoq; presidio i eadē iposito receptaz frācisco sfortie restituit.
Hec itaq; illustri virago Arsina: in adēndis semp magnis reb⁹ strenua: semp
q; muliebri decore custodito: vsq; ad extremuz senectutis diem: cuz maritio sui
p̄clariissimi noīs fulgore: ac sua maria suozūq; oīum gloria peruenit. Defun-
gens itaq; vita in āno salutis n̄re millesimo quadrigētesimo: 7 quinquagesimo
primo: christianissime mori curauit: et aio de cōmissis penitentia ducta: vs oīs
culpe: qua deū oipotētem lesisset i tota vita sua cōfessa est: 7 cetera queq; eccle-
sie catholice sacramēta deuotissime suscepta: pro quib⁹ pie credēdum est: ipsā
pijētissimuz habuisse propiciatorem: om̄m n̄m Iesuz xpm.

De Janna gallica pulcella optima iuencula. cap. clvii.

Anna virgo Gallice: natio-
ne lothorigensis: circha an-
nuz salutis n̄re Millesimū
quadringētesimum/ octa-
uum 7 quadragesimuz: in puelari ado-
lescentulaq; etate diuinitus vt credif
ad multa facinora obeunda p̄ellecta
in metropoli Remēsis ciuitatis: cū q̄r-
tuz 7 vigesimū tātūmō ageret ānū: i sū-
ma castitate/ decessit: igne cremata. Hec
itaq; iprimif obscurif 7 hūilib⁹ parētī-
b⁹ cū p̄creata eff; nihilomin⁹ intota vi-
ta inuicti aī princeps extitit victoriosa

cum a principio magnâ etatis sue partem iter pecora egisset: vbi cum suis fo-
 dalibus curz quib⁹ pascendo pecora obuersabat, sepius cursuz exercebat: z mo-
 do huc atq; illuc/illi frequēs cursus erat: z aliquâdo currêdo hastâ vt fortis e-
 ques manu carpebat/ z arborz troncos vallidissimis vulneribus percutiebat.
 plerûq; etiâ aliquam ex equabus que igrege pscébâtur/virilit er ascēdebat: z
 hasta brachio supposita currêdo ictus validos iserrebat: z qui illâ ispectabât
 magna voluptate z admiratiõe afficiebant. Per huiusmodi autē exercitatiões
 mulier euasit fortissima. Erat eim breui quidez statura/ rusticanaq; facie/ z ni-
 gro capillo, sed toto corpore preualida: que p omnē vitâ suam/ illibataz serua-
 uit virginitatez: z religiõis appme custos extitit. Elus fimo satis ex more femi-
 naruz illi⁹ patrie leuis erat: quē sani eius mores plurimuz honestabât. Tam
 rectus illi sensus tamq; iteger/ vt ibi educta/ ibi ve enutrita crederetur: vbi sūma
 prudētia/ z omis cõsiliij ratio vigere videretur. Ea igitur tēpestare Henricus
 Angloz rex/ atrox belluz carolo eius nois septimo francoz regi itallerat: eidez
 q; maiorē regni sui partem ademerat: z iam Aurelianaz primariam sui regni
 vrbem sūma vi expugnabat: z eius vrbis quottidie grauissima erat oppugna-
 tio/ eo q; vndiq; circūfessâ erat: nec addit⁹ ostendebat: quo posset talis obses-
 sio solui: ea quippe ois regni spes vertebatur: qua quidē amissa/ de toto regno
 gallie actū esse videbat. In hac itaq; difficultate rex pstitit⁹: z âgore animi icer-
 tus âgebatur: nec quod cõsiliū sequeret rationē vllâ inire poterat. Tū hec vir-
 go dum hec agerent cõrigit (pascēdo pecora) i sacello quodâ villissimo ad de-
 clinandaz pluuiam obdormire: quo i tempore/ visa est/ se i somnis adeo qui se
 illi ostēderat admoneri: tumq; fertuz z decimū, tantuz modo agebat annum.
 Qua admonitiõe permota/ cõfestim (grege omisso quē pascebat) i castra ad re-
 gem est profecta. Que curz ad eius tētorium peruenissz prefata est/ velle se de
 rebus maximis cū rege colloqui: q; predicaret se diuinit⁹ adeo missaz. Quam
 obrem primiores z cubicularij aspernabant puellam/ q; cu!tu z corporis habi-
 tu/ vna ex agrestib⁹ esse existimarēt: vnde eâ castigabât z duris vbis aspere i
 crepabât q; taz audax/ tâq; petulâs z temeraria essz: vt tâtuz regē stulta z sub-
 rustica adire z alloqui psumeret. Illa nihilomin⁹ adeo cõfortata z ipulsa/ i p-
 posito perseuerâs/ istâter expostulabat ad regem igredi licere/ quuz se magna
 sibi afferre diceret ac seria/ nō vtiq; lenia/ aut certe ludicra. Quibus ex rebus p
 moti aulici/ eam demuz ad regem itroducere. Introduta autē ad régez pulcel-
 la Janna/ quuz ad ipius genua procedissz: maiestâtē regiam ex more/ oī cum
 reuerentia salutauit. Salutatoq; rege: primorib⁹ cūtis palâ audiētib⁹: sic lo-
 cuta ē. Gloriosissime rex: rego âcilla tua minima/ omissa mei gregis custodia/ cui
 tanq; vna ex agrestib⁹ preerâ/ oipotētis dei impio/ ad opez tibi ferrēdâ/ qua reg-
 nuz tuuz amissum recupes huc ipigre accessi: diuioq; iussu/ ducē toti⁹ tui exer-
 citus/ moneo me declarari iubeas/ nec mireris q; puella iops z agrestis/ z hui⁹
 sce villissime fortis/ huc prodieriz: ausaq; fuerim tâtuz impiuz suscipe: q; oipo-
 tēti deo sic visuz ē/ i firma z cõtemptibilia eligere/ vt fortia cõsūdat. At rex hoz
 vborz grauitatē secū reuoluēs/ ilico tacit⁹ z mirabūdul ad priarios/ suos sustulit
 oculos. Eadēq; admiratio ceteros obstupescit pccēs/ submissâ voce dictitâ-
 tes/ hoc p certo diuinū/ n̄ hūanū eē p̄siliū. Rex at̄ iqt: pulcella: i genue p̄fiteris
 te ado mibi oīno i auxiliū missaz esse. Sz q̄ ratiõe? Tu femia es admodū ado

lescētula rex oīuz ī experta: z quō p̄sumis tibi tāti muneris/ tātiq; exercit⁹ assu-
 mere administrationē? Hoc vtiq; nō est tui offitij z etatis tenelle munus: sed
 iure militari picissimoz/ exercitatissimorumq; viroz. Itaq; mōco semel atq; ite-
 rum: vt videas etiā atq; etiā: que afferras z que apportes: Cōstanti vultu z in-
 trepido/ cōfestim respōdit. Marie rex obsecro/ ne plura percūctari pergas. De⁹
 aquo missa sum/ huic tue necessitati cōsulet/ nec peto teras vltra tēpus si cari tū
 bi est tui regni incolumitas. Et vt rex itelligas: accipe que submotis arbitris
 tibi dicam. Postq; vero cum rege locuta ē. Rex prope stupefact⁹ z icertus qd
 respōderet. Euestigio illā totius sui exercit⁹ ducē enūciauit: cūctis primioribus
 acclamātib⁹. Res ppe incredibilis z inaudita/ z maxio spectaculo digna. Si a-
 nimaducenteris tot p̄cipes regēq; ipm ī bellis exercitarissimos/ se se ipio ado-
 lescētule sexdecim ānos nate subicere: que ouium z suuz vel porcoz gregis ex-
 cerpta fuerat: videre eā virilib⁹ indumētis z armis idutaz gallicas ducere ad
 es. Igit postq; Janna hec virago totius regij exercitus declarata ē imperatrix
 Mādauit rex/ coruscātia arma necessaria eidez statim expediri/ Equiq; for-
 tissimus admoueri falerib⁹ alijsq; ornāmētis mirifice cohortuz/ ī quo cū ascen-
 disse/ etiā Saleaz suo capiti sup iductācapilli capitis sui p humeros disp̄si de-
 pēdebāt. Eūq; taliter indutā z armatam omnis spectaret exercit⁹/ z Equo itre-
 pide isedētem/ visa est oibus eques qdā e celo demissus. Que cū parte copiaꝝ
 terrestri itinere equo iuecta cōtēdit: ad Aurelianā vrbē/ obsidione soluēdam.
 Rex vero cuz oib⁹ alijs copijs/ suisq; p̄morib⁹ principibus strenuissimis ad
 Rhodanū flumē castra castris opposuit. Ipa aut cuz ad hostem puenisset ex
 tēplo māu/ sūma vi p̄seruit. In quo qdē p̄flictu z p̄lio p̄ur tot⁹ hostilis: exercit⁹
 cuz decem milib⁹ angloꝝ euestigio fuit itersectus. Et triuz orazū spatio/ tria ho-
 stilia recepit munitissima ppugnacula. Quo viso/ Rex omnē suuz exercitus va-
 lidissimū ad liberādaꝝ vrbez admouit. Atq; ita/ itra quadriduum/ ipa ciuitas
 (hoste pulso) cuz maria hui⁹ adolescētule gl̄ria f̄cepta ē: qd poti⁹ diuinūq; hūa-
 nus factuz/ oēs reputarūt: z crediderūt. Hāc qdez rez gestā qdā optius z locu-
 plex testis/ vir clarissimus/ noīe Sulielmus guaschus serio mihi exposuit: tunc
 regius Aulicus/ prout audierat z viderat. Post hoc/ per octo ānos cōtinuos/ tri-
 cles cū hoste iusto prelio cōflitit. Ex quib⁹ semp supior/ glorioza discessit: cap-
 to/ maria cum ipsius gloria atq; triūpho/ Angloꝝ strenuissimo imperatore/
 quem suo regi vinctuz tradidit. Quib⁹ gestis/ regez ipsum Earolum ouantem
 in Aurelianam itroducens/ ex more a suis proceribus inunctus z cōsecratus
 est Rex: quod antea minus facere poterat. Inunctus itaq; rex atq; ex more co-
 rona donatus/ cuz maxima oīuz leticia/ suisq; gloria atq; triūpho ī tēplo ea asso-
 ciantē ē presentatus. Vterque eīm lege nō licet francoꝝ regē/ alibi/ q; ea ī vrbe cō-
 secrari. Euz oia galloꝝ regū isignia/ ibidē posita reseruētur/ q̄ videlicet adhibē-
 tur rege coronādo: iprimisq; sacra vnctio/ e celo demissa. Hec igit Jāna pulcel-
 la xgo/ cuz magnā gl̄iam ī armis esset adepta: z regnuz francoꝝ magna ex par-
 te depditū/ e māib⁹ Angloꝝ pugnādo eripuisset/ ī sua florētī etate cōstituta nō
 solū se moriturā/ sed z genus sue mortis/ cūctis p̄dirit. Hā ab ipis Anglis tā-
 dez ī prelio capta/ z ad Remēsez vrbē violēter pducta: ibidem ab ipis z ipozū
 rege/ venefitij z artis magice vicio icusata/ seuissima ignis morte/ demū dānata
 ē. Et hic tāte virginis vite finis fuit: quo qdē atrocissimo supplicio: hec tā iau-

Sulielm⁹
 guaschus
 nobilis.

dite virtutis mulier idigne occisa est. Post multos aut̄ ānos Carolus ip̄e optimus sane Rex Remensū vrbe recepta/ eo i loco vbi atrociter cōcremata fuerat Jāna pulcella/ pro munimēto z titullo puellaris decoris/ crucē encāz z quidem eminetissimā inauratā poni iussit. Ludouicus autem rex/ postea p̄ri succedēs/ egre admoduz ferens mortē tam idignā/ tante viraginis/ a Pio pōtifice Romano ei⁹ noīs secundo ipetrasse fertur: vt duos iuris peritos i galliam mitteret: qui iterato diligētius illius causam z vitam cognoscerēt. Qui vbi i galliā demuz peruenissent/ illico duos ex falsis cōsiliarijs z iudicib⁹ superstites ad se citarūt. Qui postq̄z cām huiusmodi accurate diligēterq̄ omnes cognouissent. Deprehēderūt plāe mulierē inocētissimam falso fuisse damnatā/ ac oīa cōficta contra ipam extitisse: que videlicet de veneficio aut arte magica aduersus illaz crimini victa fuerāt. Quinyino omnē eius vitā/ tam preclaris gestis ita equaliter cōsensisse/ nec quicquam ab ea vnq̄z admissum/ q̄ religionē vlla ex parte violare potuisset. Quas obres vtrosq̄/ eodēz mortis supplicio affecerunt: q̄ ipsi in inocētissimaz virginē diu ante promulgauerūt. Itq̄z huic damnatiōi addituz est: vt duorum alioz iudicuz mortuoz ossa/ e sepulchris effossa igni similiter cremarentur. Eoq̄z loci/ vbi hec virago extiterat cōcremata/ tēpluz ponere/ z ex reliquis predictoz bonis: que publicata fuerant/ ibidem ad dei sūmi honorem/ ipsiusq̄ defūcte propitiationē quottidianū sacrificiū institutuz est. Itaq̄z hoc modo huic admirabili femine decus omne recuperatū est. Quibus quidez meritis z inauditis facinorib⁹. Janna hec pulcella/ merito a nobis/ claris mulieribus venit hic applicanda.

De Isabella regina renati regis vxore. cap. clviii.

Isabella Illustrissima ac (vt ita dixerim) sancta regina renati ādegauēsis incliti ac optimi regis coniunx

āno a natali christiano nono z quadragesimo supra miliesimuz, z quadringētesimum/ Neapoli/ marimo cū sui nominis preconio decessit. Que certe/ iter oēs sui seculi mulieres iprimis formosissima fuit femina/ nec min⁹ ingenio prestantis/ q̄z ai magnitudie iusta clemētiq̄/ z oībus munifica/ affabilis re/ ac reruz diuinaz admoduz studiosissima: z elo-

quēs iprimis. Cuius tāta erat verecūdia/ vt iaudituz prope videret: eratq̄z tāto pudore exornata/ z aspectu cōspicua/ ac venerabilis: vt magis a multis diceret/ mulier diuina q̄ humana. Et cū alijs multis bonis artib⁹ z animi dotibus mirabiliter esset decorata/ singulari prudētia lōge ornatissima dicebatur insignita. Maximeq̄z i parthenopeo regnō adipiscēdo/ eodēq̄z administrādo: ex quo certe imortalem gloriām iter cetera est cōsecuta. Scire hoc i loco nos oportet: q̄ cuz idem regnum Neapolitanuz Ludouico z Joāna regibus caruisset: euestigio p̄mates regni i Galliam misere/ qui huius mulieris virum Renatuz regem iaz Lodouici regis defūcti germāuz/ i id accersirēt: existimātes/ id regni titu-

lum/legitimo iure/ad ipm pertinere. Rex aut̄ Alfonso Aragonēsis. de Joanne regine morte certior factus: statuerat hoc regno potiri/ q̄ p adoptionem ipsius defuncte regine/ heres fuerat institutus/ nō aut̄ priuat⁹. Qui vt assequi possz q̄ magnope optabat/ ip̄m̄is Philippuz Belgaz principē/ p litteras admodū precibus defatigare cepit/ (cū esset illi pp̄n̄uitate sanguinis p̄iunctus) vt ad se vocaret renatū ipsuz/ q̄ iā diu captiuus illi fuerat: vtpote iaz multos annos ab ipso capt⁹ quēqz sub militaris fidei libez dimiserat. vt quotiēs a se accersiret/ nulla iterposita mora ad se veniret. Eo qppe tpe quo renatus ipse/ ab eodē philippo Burgondioz duce/ euocat⁹ veniebat. eodē fere a legat̄ primoz neapolitanoz sollicitabaf. vt ipsius parthenopei regni titulū/ q̄ sibi deferebat/ Neapolim acceptuz veniret. S3 optimus rex/ maluit principi fidē seruare datā quā oblatum regis/ adipisci. Statimqz ad ipsuz ducē burgondioz renatus rex pfectus ab eodez aliquādiu/ Alfonsi regis ituitu/ honesto in carcere seruat⁹ est. Qd̄ cuz intellerisset Isabella regia/ maximi ai mulier: p̄festim cū Joāne vnico filio associata/ multisqz gallis p̄cipibus z nobilib⁹ comitata Neapoliz cum magna classe breui puenit. Ubi extēplo maria oīum leticia z p̄sensu/ Neapolitanoz regina ē declarata/ atqz toti⁹ ip̄i⁹ regni oīmoda gubernatrix. Tāti itaqz regni hoc mō Isabella hec prudētissima/ titulo z possessiōe adeptis. cū p̄silio plurimū valeret haud honestū sibi videre videbatur. id tātuz regnū se solā feminā administrare. Quā obrē decreuit/ ex multoz nobiliorz p̄silio senatus sibi deligere z id quidē ip̄m̄is honestissimoz regni p̄m̄oz: q̄ eidē i administratiōe regni (donec Renatus adueniret rex) sibi semp assisterēt. Res nō soluz comendāda: s3 certe plurimū admirāda. Polebat eqdes in hac muliere q̄daz incredibilis humanitas/ singularisqz facilitas: ac inexplicabilis comitas/ quā in audientia/ eximia nimū semp exhibebat: Colēdo quāmarie/ ac maiorez imoduz obseruādo/ senatus quē ipsa sibi delegerat. cū quo de oib⁹ p̄sultabat. de quib⁹ dicendū fuerat. Preterea z in oī fortuna/ tā bona q̄ mala/ semp cū maria modestia se virisse cōptū fuit: atqz in sūma religiōe/ tā in rebus/ q̄z in verbis. Nequaquē eiusdē fortune nō nullas iuitata mulieres: q̄ luxu atqz corrupta lasciuia a nulla didicerūt. petulātia aut̄ p̄ccitate insimilib⁹ abstinere: Existimātes sibi oīa in tali fortuna licere. Elaruit itaqz hec Isabella regina in oib⁹/ tāqz memorabile/ ois p̄fectiōis exēplū/ z regale documentū. Igit̄ Alphōsus rex certior fact⁹/ Renatū regē in carcerib⁹ seruari: Isabellā hō hāc Neapolitanoz reginā p̄stitutā/ cū pulcherrima classe/ mare igressus: istatī cepit regnū oē bello asperrimo infestare. Quib⁹ reb⁹ Isabella regina coacta/ z ipsa (isfracto aīo) classem nō modicū/ p̄tra hostē opposuit. Se rebat itaqz bellū hec virago Isabella tāqz in armis semp obuersata/ z i pugnis p̄fectis p̄sepe supior effulsit. Ulex ad extremū (vt hūana semp fuere icerta) cū Alphōsus rex Apuliā oēm sibi ademisset/ cum tota lucania/ quā Basilicatā hodie appellare p̄sueuimus: nō modicuz aīo p̄sternata/ oēs gallos p̄ncipes p̄ marito suo rege Renato obtestari cepit vt apud philippū Burgōdioz ducē agerēt. vt carceribus liberaret. Quoz precib⁹ tādem p̄motus philippus e carceribus eū libez dimisit. Qui nihil cūctatus illico neapolim cuz exercitu cōtendit. Ubi z vxoris sue regie dilectissime presentia/ diutius illi frui nō licuit. Que cū Paulo post recessisset oibus his vsa est: q̄ tali tēpore christiane morientibus faciēda sunt: cum maximo luctu/ z amplissimo funere est elata. Cum summa gloria

toti suo regno neapolitano vtilissima.

De Helena beata vtinensi: ordinis heremitarum. capi. clviii.

Helena Atinensis nostri ordinis heremitarum diui Augustini de penitentia religiosissima soror anno a natali

xpiano octauo et quinquagesimo supra .M. quadringentesimum apud eundem sui ortus oppidum plurimis illustrata virtutibus atque miraculis non ambigua fide abiit in celum: celestium spirituum a scriptura agminibus. Est autem id oppidum Atini ex quo sancta hec mulier Helena originem duxit admodum imprimis prestans ditissimumque ac frequentatissimum in Italia inque regione Zapedia seu foro iuliano quod ut vulgo

fertur ab Austrie ducibus conditum fuit. In hoc itaque oppido insigni Helena hec religiosissima matrona ex nobilissima parentibus et ortu et totius vite fomētum ac demum (ut ita loquar) vite beatissime premium precepit. Cuius generosi optimique parentes Valentinus. s. et Helysabeth cum puellam ad annum usque quantum decimum omnium diligentia domi enutrisset: atque ipsa ut erat animo igenua optimam eorum formam et rationem viuendi utpote religionem fidem pietatem honestatem et omnimodam integritatem atque modestiam percepisset. essetque spectate formositatis puella eam iam maturo viro nupsit Antonio caualcati vtinensi civi viro certe nulla virtute aut fortuna indigno: quem quidem consortem Antonium mox hec sponsa Helena cum bonitate et prudentia singulari sua tum optimis moribus ingenitaque modestia precipua quoaduixit ad se amandam mirum inmodum allexit: deoque ac cunctis parentibus et amicis peramabilis et carissima semper existens. Nec vlla inter eos unquam fuisse iurgia aut discordias vllas constat: sed summa pax et perpetuus coniugalium amor. Eumque illum dominus emedio per mortem substulisset. ita ipsum et lachrymis et eiulatibus indoluit ut parum affuerit quin et ipsa non moreretur. reputabat quippe ipsam eius amissione omnium fore acerbissimam. et ideo illi acerbissimo fuit supplicio. Difficile namque est mulieribus gratos amittere viros sine magno dolore atque ipsorum dolorem perferre sine quo aut consolationem egregiam adhibeant aliquam). Ipso itaque defuncto Helena dignissima consors proposuit atque sponndit deo sibi gratiam conferenti deinceps suam vitam caste pie sancteque agere: atque suos liberos omnium cum diligentia educare et informare. Demum post aliquot annos audies sollicitate sancta concionatorum documenta et maxime ea que ad religionis incitamentum solent usurpare ad eandem tamquam ab acculeis compuncta et ferue facta femina ardentis fidei et deuotionis contra omnem vanitatem mox ita se erexit: vestigioque firmavit virtutibus imprimis diuinis scepta: et christi ac religionis dulcedine aliquantulum degustata. Maritum se per mortem premisisse exultaret atque gestiret. Quamobrem matura deliberatione firmata ac confirmata religionis nostre habitum in Ede sancte Lucie suo in oppido ordini heremitarum

Atinum oppidum.

Parentes.

Antonius maritus.

Nota.

Habitus suscipit.

diui Aurelij Augustini dicata. humiliter ac religiosissime suscepit. Eoq; suscepto/ qm̄ virtutibus nullis magis q̄ charitate ⁊ humilitate prestabat. Quātum primioꝝ deo ⁊ habitu sancto ⁊ bonis opib⁹ accedebat/ eo lōgius se abesse a virtutibus/ a meritis/ a venia/ ⁊ a gratia diuina existimabat: hīc de sacro dei concio/ natoꝝ angelo/ ex sancti Seuerini oppido in piceno oriūdo/ patri suo spirituali/ potissimuz/ ac ceteris vtriusq; secus religiosis substrabat: eorūq; preces humiliter/ suplexq; efflagitabat. Et quātuz poterat de suis facultatib⁹ per elymosinas dei misericordiam in se exoptulabat. Unde in primis sua oīa iocalia/ in auro ⁊ argento vestibus tum sericis/ tum auratis/ quarum sibi libera erat facultas sui ordinis edem mirifice exornauit. Infirmoz deinde ⁊ pauperuz/ atq; alioꝝ egestate oppressoz/ precipuam curā suscepit: eosq; pro magnitudine facultatis sue iugiter sustētabat: atq; eisdeꝝ cū opus esset seruebat. pulmenta ⁊ cibos cōficiēdo/ quibus oībus semper blāda/ ⁊ affabilis/ facilima/ ac liberalis erat: nec i nullo quidem/ quasi dñā vnq; sed quasi ministra/ se exponebat. In tota vita sua/ tanta semper/ ⁊ oris/ ⁊ orationis modestiam tenuit/ vt nūq; verbum improuida erpuerit vel emisit. Et q̄q; semper paruo viliq; cibo contenta fuerit: post susceptum habitum ⁊ emissam professionis regulam adeo incredibili abstinentia se castigauit: vt annos sex continue carnis. ouis. caseo/ vino/ oleo/ abstinerit: plerosq; dies ieiunium agebat/ pane ⁊ aqua contēta. Nonnunq; herbarum radicibus sustētabatur. Etiā sepe numero suis cibis/ aut terraz/ aut cinerez/ aut certe aquam frigidam imiscebat. Ennq; in vesperuz vt plurimū ieiunaret: aduē tante nocte/ pomum crudū pro lauticio cibo comedebat. Acetuz aut cum selemirtum. ex cōsideratione potus iesu christi potabat. Eūq; ex ea cur tam asperone dicam crudeli vite genere vteretur. a nōnullis quesituz fuit. Respondisse fertur. Se sub ea conditione religionem adijisse/ vt que perpetrauerat peccata/ penitentia/ ieiunijs elymosinarum errogatione/ atq; iugi oratione aboleret. Iugis namq; memoria passiōis christi apud eam perseuerabat. Unde ⁊ pro monilibus ⁊ fascijs pectoralibus/ reliquoq; muliebri mundo dōmini charitatem qua dilexit nos eiusq; lassitudinem/ ieiunium/ columnam. flagella/ spinas. ⁊ asperaz crucem contemplari nō desinebat. Quorum memoria impellebatur: vt corpus suum singulis diebus disciplinis ferreis crudeliter cederet. Nocteq; ⁊ interdum coronam ex acubus confectam in capite gestaret/ et ne quid ex passione sibi deesset. mandabat ancille sue. vt ipsaz manibus post terga ligatis/ colloq; fune inserto per vniuersam domum ad instar iudeozum traheret. Sciens preterea ad vite sanctitatem ceteraq; omnia recte obeunda vim maximā habere orationes. eidē hec sancta Helena quotidie peculiariter intenta ⁊ assidua cum lachrymis erat. Per illam se ipsam inspiciebat: ac veluti inspeculo contemplabatur. Cum ea hostem diabolum persequeretur ⁊ carnē subigebat spiritui. Quid autem virium habuerint eius ardentissime orationes. ⁊ quid laudis/ eius ingentia facinora atq; celeberrima miracula declararunt. Nam sepissime ab ipsa inuictus ⁊ prepotens deus se vinci ac cogi passus fuit. Ipsam nempe excellentem orationis virtutem potissimum suo semper in sinu beata Helena habebat: que ab humanis quasi abstrahens illam vehebat in celuz/ ferebatq; per speciosum omne sublime. pro qua persepe maximis replebat gaudijs. ⁊ ipsis tam amplissimis vt quandoq; in ea nulli sensus inesse viderentur. Eius ho

De humilitate.

De elymosinis.

Abstinentia.

Passionis christi memoria.

De orationibus.

cubile plerumque erat nuda humus. Nullus unquam intercessit dies quin viaticum salutis sumeret: et id semper cum lachrymis quo sumpto unam horam ex more in luctu et lachrymis consumebat. Sciens quoque beatum Hieronymum precepisse orationi lectio/lectioni succedat oratio/ea quidem veluti quottidiano animi pabulo utebatur: vix nec ipsa omnifaria ei quippe erat. sed ea dumtaxat que animum eius spirituali dulcedine pasceret illustraret. et incenderet: libri autem quos legebat duo potissimum erant. alterum quorum crucis speculum vocant: alter vero de humilitate inscriptus est. Evangelium autem christi tanquam Ecclia virgo gestabat iugiter suo in pectore: pro quo singulis diebus diuinis colloquijs vacabat. Erant ei lachryme maxime ex consideratione beneficiorum dei ac passionis iesu christi tanquam nectar die ac nocte dum diceretur ipsi vbi est deus tuus. Et quibus certe illabebantur ei faces spiritus sancti: per quem veluti adoptionis filia dilectissima iugiter clamabat. Abba pater. Denique rebus in

Solitudo. ei oibus solitudinem et secretum magnope amabat. Et quocumque vertebat sola ibidem hostiam cordis sui viam offerendo semper clamabat atque dicebat. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum: concupiscit et deficit anima mea in atria domini: Psalebant mente psalebant et spiritu. Et passim suo in ore resonabat canticum novum quod cantari fas non est: nisi ijs qui empti sunt de terris primitie deo et agno. De eius frugalitate et incredibili victus abstinentia deique tolerantia vigiliarum atque laborum de ceteris quoque pluribus diuinis suis virtutibus pro modulo mee ignorantie satis iam dictum est. Hinc autem opere pretium est. exponere ipsius promptam obedientiam. que talium religiosarum professionis votum protendit. In ea quippe beata hec semina suarum omnium virtutum fundamenta iecit. Hauerat enim diuino spiritu inflamata eam viuam et vere dignam esse hostiam atque sacrificium omni thesauro pretiosius. in quo ipsa hominis voluntas litatur. Haueratque dominum nostrum iesum christum cum in forma dei esset se vere exinanisse vt suo exemplo christiani omnes imitatores et ipsi intrepide id factitarent: animas. scilicet suas sub obedientie iugo cum gaudio castigarent. Hanc igitur quam dicimus obedientie virtutem optima christi ancilla a principio vsque in finem vite sue semper tanquam Hecephita christi pure et simpliciter obseruauit. Patris sui spiritualis aliorumque maiorum vocem audiendo presto adesse nullum unquam discrimen inter precepta eorum faciendo. Nichil de iniunctis graue unquam durit. Sciens si preposito sibi patri pareret: et saluatori suo se paruisse. qui dicit. Qui vos audit me audit et qui vos spernit me spernit: existimans certe sine illa inanem esse religiosorum vitam inanemque religionem ipsam. Et ideo in omnibus semper ipsam obedientiam anteponerebat. quod vt et ceteri facerent omnes admonebat. semperque rogabat. Affirmabat quoque hoc quod quicumque maiorum suorum precepta accurate ad vniuersumque seruasset intelligeret se non modo non posse interire: sed nec ullos sibi diaboli laqueos. aut vlla tella nocitura. Diabolicas temptationes et persecutiones innumeras hec sancta matrona Helena in finem pertulit. cum quibus etiam sepiissime luctabatur: et a quibus multis etiam verberibus affecta fuit. Nam vt ipsam Helenam veterator hostis in perniciem deduceret. Eum aliquando in oratorio suo noctu oraret tectum domus illius magno strepitu conscendit. et horrendam adeo vocem emisit. vt tectum diruere videretur. Sed

Lectio ei.

Solitudo. ei.

De eius obedientia.

diabolice temptationes.

illa ob hoc nullo terrore percussa fuit. Sed cum instantius in orationibus persisteret ex quo pauorem eidem incutere nequiuisset eam flagellis durissime verberauit. Eoque factum est vt se beata Helena in fugam verterit. q̄ 7 ipse eaz restigijs insequeretur. Aliquando etiam ipse antiquis hostis ipsam infestare cepit. vt se aut ex fenestra precipitem daret aut laqueo sibi mortem consereret. Sed saluatoris signi impressione mox in fugam ipsum vertit. Sepius etiaz calidus hostis ream in angeli speciem conatus est in suam sententiaz traducere. Erat huic sancte mulieri optimus mos vt ante Lucanuz ad Lucie sancte templum semper proficisceretur. Amnisq̄ quidam qui oppidum preterfluit eidē ponte transeūdus erat: ad quem cum aliquādo peruenisset ab hoste maligno in aquam precipitata est. pro quo haud multum absuit. quin ab aquis sancta absorberetur. Verum christi beneficio ad ripam tota inadafacta delata est. In huncq̄ modum ad templum ipsum quo missarum solemnibus adesset concessit. Quoties virgis ab eo cesa: quoties saxo elisa. quoties eius ossa contracta. vt membro prozsus villo aliquando se adiungere posset. Sed deus omnipotens 7 pius pro quo hec inuicto animo tollerabat nullum eam iuuādi pretermitebat locum. Deniq̄ cum Paulus dicat. Virtus in infirmitate perficitur. vt illam deus beatiorē per infirmitates corales efficeret: atq̄ 7 eam in ipsis perseueranti opem tanq̄ filie carissime offeret: quemadmodum in psalmo pollicet. Cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum 7 glorificabo eum. Per tres annos grauissimo morbo vexari voluit: quem nihilominus Helena sancta equissimo semper pertulit animo deum ob hoc summis prosequens laudibus. Et cum multi pietate permoti eam consolari adniterentur. Id consolatiōis genus superuacaneum fore respōdebat. Statum sibi fuisse. ea que christus vellet cōstantissime quidem perpeti. Jam Helena gloriosa de aduersario deq̄ cunctis malis victoriaz reportauerat vt ei amplissimus posset decerni triumphus. quuz a dño amplissimo munere fuerit donata. Qd̄ ei in oratiōe persistēti se se christus cum sanctissima matre virgine 7 beato patre Augustino. atq̄ Nicholao tollētinatē festiuus totus obtulerit. eidemq̄ maximam atq̄ incredibilem voluptatez cōtulerit. Triēnio igitur cum dñs eam maximo infirmitatis igne atq̄ icude probasset. vt. s. veluti auruz mūdissimuz flauesceret 7 rutilaret in celeste vas vtiq̄ formāda omni prozsus rubigine expulsa ipsaq̄ beata femina omne vite sue tempus in omni opere bono elaborasset. 7 tāq̄ bonus christi miles cōstanter ipsa supradicta faciora (que omnibus ante oculos hic posui) tenuisset strenueq̄ gessisset. Cum decurso iam stridio vt suum ad qd̄ semper optabat perueniret triumphuz: accersito priore mōasterij sancte Lucie ordis sui tāq̄ gremio sancte matris ecclesie semper enutrita atq̄ fota vt in fide christi se emigraturam cōtestaretur. Cōfessionez. 7 viaticuz 7 reliquam rez sacraz ex more rite 7 religiosissime astatibus fratribus ab ipso suscepit. quibus accincta presidij tutius emigrare posset. Demuz cum secundum 7 sexagesimum vite sue excessisset annum super nudaz humuz iacēs. q̄rto nonas Aprilis anni salutis nostre. M. cccclviij. ex presenti hac moribūda vita malisq̄ omnibus profecto cōserta suam innocentissimā decoraz atq̄ grataz animam e corpore elapsam tāq̄ ex mortali caligie ad eum misit. quem semper 7 fide 7 charitate coluit 7 dilexit dominuz nostrū iesum christum: Abi nunc vere viuut viuetq̄ in seculum ea vita que mortem

De patientia infirmum tatum.

Extremam cius sacramenta.

Obitus ei

nescit ullam. Ipsum itaque dominum Iesum Christum deprecor qui hanc beatam matronam Helenam tantis virtutum gradibus sublimauit. ut et mihi indigno seruo suo peccatori dignetur suis intercedentibus maximis meritis concedere. ut liceat eius extrema subire vestigia. Egressa autem ex eius corpore anima cum mulieres de lauando eo consiliis accepissent: confestim ipsius summopere ulcerata inspiciunt et ea quidem de causa accessisse. quod tot annis humi iacuerat. Eaque illud in feretro ex more collocassent. et crucifixum supra pectus posuissent. subito Helena caput illi extulit. adeo. ut deinceps nunquam dimitti potuerit. Itaque si eius ingentes virtutes. utpote prudentiam. ingenium. diuinam. eruditionem. promptissimam linguam. comitatem. amabilitatem. humilitatem. deuotionem. et diuinorum gustum. integritatem pudicitie. abstinentiam precipuam. et abiectioem. reperere uouerimus. negotium inextricabile. profecto assumeremus. Inuitata igitur beata hec nostra Helena. ymo et excepta. ad religionis sancte nuptias. Abi noue sponse agni epitalamia quotidie celebrantur veste. s. nuptiali insignita. confestim in humilioze loco sedere uoluit. iuxta saluatoris nostri iesu christi documentum. Qui dixit: Cum inuitatus fueris ad nuptias. nouissimo discumbere loco ut ueniens. qui te inuitauit. Amice dicat ascende superius. Et propterea in finem a magistro triclinij. domino nostro iesu christo. iussa est ascendere superius ubi facta est ex eorum numero: quibus dicitur per prophetas. Surgite postquam sederitis: qui manducatis panes doloris. Ad nos itaque ex huius uiraginis sancte exemplum manasse putandum est: illud diuini oris oraculum. Regnum celorum vim patitur: et uolenti rapiunt illud. Quod ut ipse qui hanc huius beatam edidi uitam. desiderio querere. opereque attingere dei miseratione possum. ipsi eius regni maximo conditori genuo flecto. atque huic que cum eo iam iam triumphum agit. et regnat. regnabitque in secula seculorum. Amen. **M**ulta sunt signa atque miracula et ante et post mortem ab ea perpetrata: que me in hanc sententiam impellunt. ut ipsam cum sponso eius christo domino nostro. et sanctorum ascriptam agminibus minime dubitem. Ex quibus duo complectar. Et enim ciuem quendam Utinensem cui heleno calcereto nomen erat. cum a comitali morbo grauissime teneretur oppressus. pristinae sanitati suis intercessionibus restituit. Beneuenua quedam Utinensis cum per annos tres nullos sui coniugij dedisset fructus a despectui habebatur uapulabatque. Ex quo egre ferens ad suos confugit: et eis quid cause subisset exposuit. dicens se a viro affugisse quod de ipse male mereretur. Posteaque illi nupsit. nullam nunquam sibi felicem diem affuisse. sequi maiori dolore affici. quod sine culpa afficeretur et cederetur. Affirmabatque se nunquam ad illum reuersuram. Quamobrem exemplurime matrone honestissime Beneuenuam ad se conuenerunt: comonentes et obsecrantes ut sibi caueret. nec se despiciendam et infamandam exponeret. Quarum consilia cum Beneuenua non admitteret: beata Helena eam ad se accersiri iussit. Nulla inquit filia mea te dubitatio teneat. ex te uir tuus liberos indubitato suscipiet. Redi cum eo in gratiam. Inde spem fidemque indubitataz colloca. O pratis equidem uestris ille respondebit. Eix annus intercessit. cum puellas ediderit. quod orationibus helene factum fuit.

Vulnera.

Miraculus

Miracula
eius comen-
morat.

De Angela Nugarola eruditissima. capitulum. clx.

Angela nugarola Heronē
 sis oriunda / femina appri-
 me doctissima. Eo quo pi-
 us eius nominis secundus
 pontifex Romanus in Cathedra petri
 presidebat / et apud Heronaz ortus sui
 Ciuitatem insignem / ceterasq; Eisalpi-
 ne gallie Ciuitates / et magna virtutum
 gloria / et poetica oratoriaq; arte et insi-
 gnis ac clarissima mulierū est habita.
 Hec quippe i primis generosi viri An-
 toni Nugarole splendidissimi Equitis
 aurati / et prestantis Antoni: qui Arco
 pugnacissimo oppido imperabat coniunctus fuit. Mulier sane venustissimo et ele-
 ganti corpore / quam plane formam / ipsa sua celebris doctrina apud omēs cla-
 riorē redderebat: femina equidem imprimis humana / facilis / optimisq; mori-
 bus / ac pudicitie / gloria admodum probatissima. Cuius sermo suauissim^o pul-
 cherrimis semper habundabat exemplis: et auditoribus quam maxime iucun-
 dus. Diuine littere magnopere hanc mulierem delectabant: quas et persepe ver-
 sibus condebat / idq; in omni genere carminis: quod quidem in muliere vide-
 ri poterat admirabilius. Que inter cetera sue doctrine erudimenta Eglogas nō
 nullas tanto artificio confecit: vt sine iniuria cum cornificie suprascripte roma-
 ne doctissime in celestibus litteris a se scriptis conferri possent: que Eentonas
 confecit: vt dictum est. Et cum nobilissima familia esset edita / etiam maximum
 vsum prese ferebat / in curanda refamiliari sua / q; ordine suo cuncta administra-
 ret cum optimo viuendi exemplo: prudenter etenim / ac summo consilio sem-
 per omnia gerebat. Et cum in magnis diuitijs obuersaretur / etiam honorifice
 et liberaliter / summa cum omnium beniuolentia / cum vicinorum / tum etiam p-
 pinquarum his omnibus vsa memoratur. Rebus quoq; diuinis equē semper
 itenta / clemens / benefica / ac pia admodum existimata. Imprimis quidem mo-
 desta / pudica / atq; nimium moderata. Quibus plane virtutibus et gratis / hoc
 etiam adiecit: q; per totam vitam suam / semper mariti beniuolentiam / quoad
 nupsit: ad extremum vsq; vite sue finem / incolumen inuolatamq; optime ser-
 uauit: semper cum summa deuotione viuens. Postremo cum vite sue vltimus
 aduenisset finis / eo morbo quo fere alij omnes solent / eam mortem obiisse feli-
 citer constat. Cum de se non paruē doctrine monumenta et aliarum plurima-
 rum virtutum documenta posteris tradisset plurima:

De Maria illustri femina Marchionissa Motisserrati. cap. clx.

Aria eius nominis nostro hoc in opere secunda Illu-
 stris Gulielmi Montifferrati marchionis vxore anno
 a natali christiano Millesimo quadri-
 gentesimo / tertio et sexagesimo admo-
 dum adolescentula in Eusalpina gallia
 apud Casale sancti Enuasi urbem suam
 maximo cum populorum luctu, partu-
 riendo defecit / cuius quidem decora
 tanta fuerunt / ut inter claras mulieres a
 nobis non in merito sit anumeranda.
 Hec imprimis Caroli fusensis princi-
 pis Haurarie regis nepotis filia fuit. Quam ferunt tante virtutis / tanteque pre-
 stantie ac liberalitatis fuisse feminam / ut facile explicari non posset sermone. Que
 quidem artes in principibus tam viris quam mulieribus magnopere desideran-
 tur. Apprime etiam litterarum studium attigit, quarum sane voluptate incredi-
 biliter afficiebatur: sed precipue celestium litterarum lectio illi cordi erat. Quibus
 ex documentis in omni gestu et sermone / quandam religionem et sanctimoniam pre-
 se ferre didicerat. Tam humana / tam comis, tam clemens / tam denique liberalis /
 ut ab ineunte fere etate / per totam galliam honorificus et frequens de illa sermo /
 in omni re liberalis modum suppeditabat, unde benignitate uti posset. Tam
 etiam morum eius erat suauitas / sic quoque stabilis: ut omnes sibi tum fratrum, tum
 sororum loco haberet. Eius consuetudo donec tempus nuptiarum aduenisset se-
 per cum alijs mulieribus fuit: et ipsa quidem tam humana / et tam facilis / ut non
 iam certe tanti principis filia / sed gregarij hominis videretur mancipia. Ubi ve-
 ro ex trasalpina gallia in Italiam tandem profecta est: quae duceretur ad ma-
 ritum / plurimi illam in modum prope triumpho prosequerentur: unde et toto il-
 lo suo itinere / celebris et conspicua semper fuit habita. Dici certe non posset / nec
 id quidem sine multis lachrymis / quantum eius populi indoluerint / presertim
 pauperes / sua protectione. Dolentes etiam subclamabant atque dicebant. O mi-
 serimi nos / omne refugium nostrum / omneque patrocinium / nunc nunc nos omnes
 deserit. Quid nobis nunc et deinceps rebus indifficilimis ac nostris in necessi-
 tatibus opem afferet: quis in arduis auxiliabitur: quis iacentes nos in calami-
 tatibus subleuabit. Quo nos deseris unica spes nostra. Postquam autem Italiam
 nostram attigit / celebrataque fuissent eius magnificentissime nuptie in Alba sua
 urbe: que eius fuerat aetate / magnitudo atque magnificentia mirifice declarauit. Di-
 missura enim omnes qui illam comitati fuerant cum duceretur ad maritum / et iam
 ad suos / essent domum regressuri: numero videlicet supra quadringentos: cum
 principum, tum etiam aliorum nobilium atque aliorum / qui inferiori loco nati fuerant.
 pro ratione personarum: ad unum omnes magnificentissima liberalitate est
 profecta: gemis videlicet / et alijs preciosissimis quibuscumque. Nec sibi ipsi
 quidquam reliquit: preter tenuissimam Eathenulam auream / quam decoris causa
 collo gestabat: ne quem a se indonatum dimitteret. Hec tam inaudita magni-
 ficentia / et in Monteferrato et in Gallia usque in hodiernum diem cum ingenti celebritate

De Maria Modifferrati Marchiōissa Et Senebria Sambara memorantur. Apud maritum vero z eius principatum omnem non minorem gloriā aut laudem q̄ apud patrem est affecuta. Nam in omnes eque se commem/facilem q̄ ac p̄humanam prestabat: sed ī pauperes imprimis: quos omnes z verbo z opere confouebat: his erat patrociniō/hosq̄ tuebatur. que virtutes iccirco in ea comendabiliores esse debēt: q̄ pace talium natalium huius ingenij/huiusq̄ nature/hodie inueniūtur. Huiusmodi itaq̄ ornamētis: hoc quoq̄ accessit: euz oppida/Eastella/ vicōsq̄ sui p̄cipatus adiret: hec illi p̄cipua consuetudo erat/ si quam forte supplicationem vltro eidē offereretur: que pauperem ostendere aliqua ope indigere/oblatam/aut manu semper gestabat: aut suo in sinu certe collocabat. Neq̄ quēq̄ ase vnq̄ dimittere volebat: donec implorantis auxiliū necessitati prosperisset. Illud quoq̄ p̄hemni laude dignū in ea excelluit: q̄ nunq̄ vllis voluptatibus tam delinita fuit vt suorum subditorum potuerit obliuisci. Semper etenim sua insocietate cetus feminarum habere volebat/cum nobiles/tum etiam honestissimas matronas ac ancillas virgines: cum quibus ea se gerebat modestia z morum suauitate/ vt ex eius ore nunq̄ fuerit verbum qd̄ merito reprehendi posset. Tanta preterea fuit ipsius prudentia/tantumq̄ īgenium/cum omnibus ancillis/subditisq̄ suis: vt nulla vnq̄ coniecturare potuerit: que animo illius esset carior aut certe gratior. Nam cum omnibus ipsa tam equaliter se gerebat: vt nulla vnq̄ aut gloriari/ aut cōqueri potuerit/se illi gratiorem esse/aut/e contra minus amari. Tres tantummodo hec tam cordata tamq̄ optima adolescentula cum marito vixit annos/ ex cuius coniugio duas edidit filias. Quarum altera Margarita nomine Ludouico Salutarum Marchioni nupsit: que adhuc viuere dicitur. Sed in alterius puelle partu prohdolor e vita migravit. Que mors certe summus meror ac sūmus dolor non modo marito/ sed etiam omnibus suis aulicis ac vniuersis populis fuit: qui īfinitis prope lachrymis z tristitia/ac pietate eam tāq̄ oīum parētem diutius luxere.

De Senebria Sambare erudita femina. cap. clxi.

Senebria clarissima femina/ natione veronensis: Clarissimi Brunori Sambare ex primoribus Ciuibus Brixianis: tempestate P̄is pontificis Romani eius nominis secundi/ sua egregia eruditione ac alijs plurimis bonis artibus/immortale nomen atq̄ gloriā ea in potentissima vrbe Brixiana alijs q̄ locis cisalpine gallie adepta ē. Que quidem prestans mulier in primis leonardi Augarole equitis aurati filia fuit: que z forma/prudentia/religiōe q̄ ac liberalitate m̄trū excelluit/facilis p̄terea ac oīb⁹ admodū affabilis. Inq̄ ēt q̄ dā incredibilis dexteritas cū oīb⁹ vigeat/ac mox singularis leuitas in omni

gestu. Urbana imprimis/que omnia eam permixtissime honestabat. Decorabat insuper illam, quedam maiestas in vultu mirabilisq; aspectus/ omnino dissimilis ab illis mulieribus/que summam paternitatem plane demonstrant: cum salutant, dedignantur quandoq; alios resalutare. Excellebat in ea inter cetera etiam precipua bonarum litterarum disciplina, a doctissimis et eloquentissimis viris apud egregie instituta: quam obrem, in omni genere litterarum/ maximam de se opinionem apud omnes precitabat. Argumento sunt epistolae eius luculente: et cum maxima doctria scriptae. Cuius orationum modesta, tum etiam magnifica fuerat existimata. Sestus praeterea/ et omnes consilii sui motus nunquam ab his dissentire videbant. Mores insuper admodum pudici/ qui cum quadam gravitate coniuncti essent/ illarum non parum ornabant. Elucebat itaque in ea quidam coniugalis pudor atque fides. Diligentissima quoque erat omnis honoris et decoris tam mariti/ quam etiam sui: et id non minus quam Emilia tertia supradicta/ superioris Africanus vxor: cui non solum domi mariti/ sed etiam ubique/ maxima illi cura fuit pacis/ et coniugalis concordiae amoris. ut monumentis clarissimorum ingeniorum/ ad nos usque mansisse cernimus. Tanti igitur momenti eius auctoritatis et existimationis erat habita haec matrona insignis Senebria. In subditos enim suos summa praestabat humanitate: et ideo plurimum letabatur quoniam eorum posset extinguere discordias/ si forte inter illos aliquando fuissent exorte. Visitabat egrotos/ cum ingenti studio atque amore/ quos rebus/ tum etiam verbis dulciter consolabatur. Hoc et amplius in ea mirandum fuit: quia ubi ratio vel necessitas exposculabat/ familiaris humanas/ facile/ et piam sese exhibebat. Tam erat in suos propenso studio/ ut et equalis et soror vere posset appellari/ non que posset eis imperare. Sepe etiam hoc verbum illi usurpabat. Sapietes viros/ sapientesque feminas/ apud multitudinem/ ab omni ambitione vacuos esse debere: contra autem opera dare/ ut eis placerent qui vera laudem digni existerent. Memor quam maxime erat beneficentiorum/ et grata in illos qui in se aliquid contulissent vel re/ vel opere. Constantem iustitiam coluit: et innocentiam custodiuit. Secunda liberis precipue maribus: quinque etiam peperit. Quorum primus Maseus appellatus/ vir praestanti quadam corporis dignitate. Secundus petrus excellenti ingenio vir/ eximiaque virtute/ ac magnificentia: qui merito saepe virtutum a pontifice maximo paulo eius nominis secundo eximia affectus fuit dignitate: una cum fratribus et posteris suis: cuius quidem pietas: nunquam posset satis pro dignitate laudari. Tertius Joannes franciscus in armis satis exercitatus/ validus et summi consilii vir. Quartus Nicolaus imprimis phumanus. Quintus postremo Marcus filius prothonotarius/ et iuris pontificii decore ornatus. Quorum omnium virtus clarumque nomen/ non tantum matri ornamento fuit: sed etiam prope totius Cisalpine gallie gloriam immortalem attulere. Haec itaque tam clara femina/ diuitijs/ scientia et virtutibus/ ac liberis tam fortunata/ non tanquam Iayobes Amphionis Thebanorum regis filia fortune lusa insipienter fecerat: que superbiendo non gratias egerat/ que quidem ex innumerabili prole diuinos sibi quesierat honores: pro quo nomen suum in multis seculis sibi fecerat exosum/ sed ipsa clara Senebria de omnibus sibi concessis cum gratias immortales deo egisset: ad extremum adhuc in iuuenili admodum aetate/ modum vite sue posuit. Cuius mortem innumerabiles prope populi/ non secus ac si pariter collachrimarunt. Elataque fuit/ magnificentissimo funere/ pro dignitate et splendore suorum: ut clara mulier merito requirebat.

Petrus comes gaba-
ra/ et reliq.

De Ifotha virgine nugarola veronense erudita. cap. clxiii.

Ifotha virgo IAugarola p-
dicte Senebrie soror / femi-
na iprimis doctissima: ano
a natali xpiano millesimo

quadrigentesimo sexagesimo sexto: apud
veronā vrbez suam: cū i celibatu totaz
egisset vitā / extincta ē. Nec qppe amore
virginitatis ducta / a matrimōio cōiu-
gali proflus aliena esse voluit: etsi ide-
sinenter a plerisq; magnis viris / ad ma-
trimoniū sollicitata fuisset. Sz neq; ab
vllis suis propiuis: aut affinib; / vel a
micis eā ab hoc suo laudabili pposito

vnq; potuit amoueri. Et vt oēs nuptiaz molestiā z otii (quo nihil pnitiosū mi-
hi videt) ase posset arceri: ad studia litteraz se oib; modis cōtulit. In qb; certe
tātuz excelluit / vt i ea plane renixisse videt; prisca illa virginū antiquitas z di-
gnitas: quas illustres sempiterno pconio decorauerat / vetustas. Et iccirco om̄s
sui tēporis m̄ieres iuario litteraz genere anteire dicebat. Ei; eiz i geniū / suāq;
doctrinā: ac splēdorē i tacti corporis sui / nec nō / z abstinētiā / frugalitatē / oīones
ceterasq; ei; virtutes / oēs venerabāt. Celebrata erat maxie grauis: vt z doctria
cū veterib; mulierib; eruditis merito posset cōparari. Quod cōfirmāt ei; lucu-
lētissime oīones / quas maxis pōtificib; Romāis aliquot destinauerat. Iaco-
lao v; qnto: z Pio secūdo: p̄cipueq; i eo Eōuentu quē Mātue egisse eū cōstat.
Suadebat namq; z hortabat validissimis argumētis z probationib; / nō sine
maria exemplo copia: cū pontificez: tum Reuerēdissimos sancte ecclesie Car-
dinales z christianoz p̄ncipes aduersus Turcum / qui christianū nomen / z
christianā religionem conabat euertere. Que quidez oratio / tāta; prese scerebat
doctrinā / tantūq; nitorcm z eloquētiā / quātuz quis certe verbis explicare pos-
set. Cui femine pp eam doctrinā z optimū dicendi moduz: nō posset dici / quan-
tum laudis / quātumq; ornamentum eidez accesserit. Iacenus etēim Cardina-
lis grecus vtraq; lingua excellens: z qui i diuinis doctrinis maximum etiā vsū
habebat: ea oratiōe audita / statim quadam admiratione p̄motus: vt corā agno-
sceret / quā admirabilez ex ratōe dicendi cognouerat: veronā cōtendere voluit.
Vir quippe credibile videbat / suoz temporū feminaz vllā iueniri: que tanta e-
ruditiōe / tātaq; eloquentia prestaret. Qua visa: z audita / celeste poti; q; huma-
num factum iudicauit: vnde eam in ip̄is virtutib; / z ipsas in se / ad magnaz dei
laudem / suiq; edificationē admiratus est. Nec planenō soluz studia humani-
tatis sed z philosophyam attigit / nec etiam Theologie sacre ignara fuit. Confe-
cit inter cetera / Altercationē quādam / idest dyalogū: cū vr̄bis sue p̄fecto Al-
uisio foscario patritio veneto / viro egregie litteris culto: quo querebat: vtrū A-
daz prothoplastus n̄ plus peccauerit / quā Eua: mandatum domini trāsgre-
diendo. In quo quidem ipsa Euā / ille Adā tuet. Quod pegregiū sane op; plu-
rib; admodum placet qd maxie cū quadā noua theologia / cultuz z eloquētiā
i eo iūxerit. Inueteri / nouoq; testam̄to admodū fuit exēcitissima: vndē z biblyā

Oratio iso-
the ad pō.
maximuz.

Dyalogus
Ifothe.

ferme totā eaz didiciſſe cōſtat. Operum preterea quattuor doctorū atq; aliorū eque ſtudioſa. Nichil ferme ab ea dicebatur: qđ priſ Augustini teſtimōio non ſtatim comprobaret. Diuum etiā hieronymuz ſemp i man⁹ tenebat: uel pp elo quētiam ſuam/que eaz delectabat: uel q̄ plura q̄ ceteri doctores/ad ſctās ſcriberet uirgines. Nō poſſet equidez ennarari/q̄ absolute/quāq; p̄ſumate doctri ne fuiſſet hec Iſoſtha uirgo/pegregia mulier. Preſtabat quoq; i ennarabili cor poris dignitate/optimis morib⁹ predita. Habitus aut ei⁹ corporis ſemp quaſi ad uidue cultuz accedebat: quē in tota uita cuſtodiuit 7 geſtauit. Nata igitur octo 7 triginta annos/ſūma māſuetudine/ſūmaq; gratia i oī parte uite claruit: 7 nō tātum hiſ quib⁹ erat coram nota/ſed etiā illiſ quib⁹ nūq; fuiſſet uifa: tan tum ualuit/tātūq; potuit fama 7 nomē optimaz uirtutuz i hac uirgine. Atq; tā dez hūc cōſumatiffie uite finē nacta eſt Iſoſtha uirgo eruditiffima oī prope lau de etiam cumulatiffima.

De Iſabella Ferdinandi Regis uxore. cap. clxiiii.

Iſabella Regina Neapo litana, ei⁹ nois ſecunda/er cellēſſimi regis Ferdinā di pudiciſſima cōiūr: hoc āno: qui eſt quintus 7 ſerageſimus ſa lutis nre/ſupra milleſimuz 7 quadrin gēteſimuz: apud neapolin regiā ſuaz quartodecio chalēdas Aprilis/cū ma ximo miſerorū icomodo/deceſſit: 7 re gio funere elata/i diui Petri martyris tēpto eſt tumulata. Mulier ſane cūſpi cua ac innumerabilib⁹ uirtutib⁹ iſigni ta. Que iprimis Tarentini principis neptis fuit:quam quidē Alſonſus Rex filij nuptijs iūgendam oī ſtudio/accir co cōtendit: ut regnū filio magis magiſq; firmaret: preſertim pulchritudine il liuz 7 uirtutib⁹ maxime adduct⁹. Excellebat eteim in ea iprimis erimia forma quāta maxie dici poſſet. Nā regalis illi ex igenio aspect⁹ ut uel ſolo aspectu/re gina facile poſſet ab oībus iudicari. Erat maxime eloquēs/ maxima ue oionis ſuauiate predita: affabilis iprimis pudici mores/ac oīs pudoris pleni. Dele ctabatur magnope uiris doctis beneq; moratis. Probe mulieres/probeq; i ge nij femine illi maxime cōdi erant: 7 grā apud illā plurimuz ualebāt. Ex regia autem ſua ipuros hoīes/7 minimi ſenſus prudēter ſubmouebat: quos uero di dicerat igenio preſtare 7 grāuitate oī ſtudio 7 iūpenſa/ad ſe accerſiri faciebat/ quos certe caros gratosq; habebat. Nec minus uocabat ad ſe mulieres 7 uir gines iam uiro maturas/que illi iprimis nō modicū care erāt. Dabatq; operaz ut i tebus diuinis 7 hūanis pegregie iſtituerent: cū quib⁹ 7 perſepe ſuas lara bat curas/honeſtiſſimif ai remiſſiōib⁹: quā quidē uiuēdi ratiōez optimā/ mul ti cernētes 7 itelligētes/nō iā regiā eius domuz/ſz potius religiōis locuz eſſe aſtruebāt. Habitus eius 7 corpis cultus/ſūme modēſtie idices erāt. Nec itaq; prius q̄ Regine nomē adīpſceretur: Calabrie cū Ferdinādo marito ſuo ipa uir: poſtea uero q̄ Regine nomē iuenit: maiore diligētia 7 ſtudio id tueri con-

tendit: idq; seruare in maioribus opibus p̄stituta/ quod ante instituerat: et hoc religioe duce ac alijs pluribus preclaris artib⁹: sic vt ea admirabilis adeo p̄di caretur/ ac si e celo ad hoies foret diuinitus demissa. Post Alfonso autem regis mortē Joānes Renati filius/ ex gallia trāsalpina cū exercitu in regnuz venit/ vt id regnū paternū sibi recuperaret. Secūq; sui exercitus impatores Jacobū picinīnū admodū strenuū et rei militaris peritissimū addūceret. Quo audito/ euestigio Ferdinād⁹ rex Neapolitane vrbis custodiā huic sue vtroz regie oēs comendās/ ipse assumpto valido exercitu rebus oibus ornato/ vt castra castris opponeret p̄tra hostes profect⁹ est. Que ciuitatis administratiōe suscepta/ sex p̄pe annis/ eā magno p̄silio maximaq; prudētia administravit/ atq; in sūma p̄te et pace/ amoreq; ciuiū p̄seruauit. Quādiu autē vrbi p̄suevit/ multa iustitie exēpla edidit/ et id aduersus nocētes magno quidē et excelso aīo. Hōnūq; ad maritū misit dicēs/ nulla se afficeret molestia: neq; quicpiā timeret de reb⁹ suis/ donec ipsa p̄esset. Hūc in tātis occupatiōibus regni sui occupata/ voluit res diuinas intermittere/ aut p̄ces/ aut ieiunia negligere atq; alia huiusce bona/ q̄ ad placādas celestē irā p̄tinerēt. Et ob id et vtebat magna liberalitate et frequēti i pauperes: cū esset mulier optima/ et religiois custos. Cōtinētibus etēim p̄cibus ad deū agebat vt regnuz illud sibi tueretur: si ad salutem aīaz suaz esset futuruz: Eūq; rex aliquādo in sūma versaret tristitia/ et q̄si iaz aīo p̄cidisset/ ei⁹ exercitū ab hoste fuso: neq; ei eēt aliqua pecunie spes: q̄ bellū restaurare possz. ipsa prudētissima sic cū suis ciuib⁹ egit/ vt regi opes ferēt/ eidēq; subuenirēt. vt satis p̄ rōne t̄pis magna p̄tracta pecunia: eā oēm ad marituz miserit resarciēdum. Simul exhortās/ simul et p̄solās/ nihil timeret/ nihilq; vereret: poti⁹ sp̄e oēm i deo collocaret. foreq; vt breui/ oīs tristitia aī/ oīsq; alia egritudo/ maximū in gaudiū et leticiā comutarēt. Ita q; itra paucos dies factū est. et patri sui opa v3. Tarētini principis. q̄ duduz Joānis p̄dicti Andegauēsis reb⁹ marie studebat. aductus huius neptis sue p̄cibus/ repēte rex Ferdinādina meliore loco eē cepit. redacto. s. in meliorē et trāquiliōrē statū rex Neapolitano regno: nā deiceps maiore cuz gl̄ia regnauit. Qd̄ pius ei⁹ noīs secūdus p̄tiser Ferdinādū regē dyadema te iposito p̄firmauerit. Regno igit hoc mō pacato Isabella dissimilis vnq; sui esse voluit: p̄ decē reliquos annos quos postea i regno eodē egit. Regia certe magne v̄tutis/ et hodie vsq; p̄ totū regnū illud magno celebraf p̄conio: frequētissimusq; de illa sermo/ cū sūma plane testificatiōe v̄tutis et beniuolētie in illā oīum. quāti hec regia v̄tute p̄stiterit/ nō paz certe est argumētū. Tā cara tāq; accepta marito fuit. vt illā p̄pe diuinā feminā esse p̄testaret. q̄ vt suo studio satisfaceret: quo dū viueret affici maris p̄sperebat. iussit tēplū beati petri martyris magnificētissime restaurari: idq; cum maris sūptu: in eo q̄ppe plusq; octo millia aureoz regē p̄stat ipendisse. Que q̄dez pecunie suma/ collocata/ fuit in oī genere vestis: q̄ magnificētissima tēpla exornari solēt/ auro et alijs p̄ciosissimis rebus itexta. Audiebat cū maria aī iucunditate theologos de sacris litteris disserētes: a sanctaz litteraz lectiōe nequaq; aliena. Innumerabilib⁹ itaq; virtutibus hec regina mirifice p̄dita/ cū annū primū et q̄dragesimū attigisset. febr̄i correpta/ in quādam incidit egritudinem: quā nūq; pudoris cā/ modicis detegere sustinuit. Cuius morbi vi subacta/ cuz obiuisset oīa que xp̄ianum decet hoīem/ Iesu cbristi nomē semp in ore habens. sanctā celo reddidit aīam. Cuius mors

Primum regine huius exemplum.

tāto dolori/tātoq; merori ⁊ egritudini/viro ei⁹ regi fuit/toti deniq; regno vt nū
 q̄ maior luct⁹ fuerit audit⁹ aut certe visus: s; neq; maiores gemit⁹: quā in hui⁹
 optie ⁊ p̄clarissime regie morte. Sepulchro qppe magnificentissimo a rege ē de
 corata: post cui⁹ mortē iuenta est capsella q̄dā/inq; cū extimaret q̄dā p̄ciosa eē
 reposita/dephensū est illico ciliciū aspimuz/cū flagello/quo deuotissima regia
 corp⁹ suū affligebat/vt gr̄az dñi nr̄i iesu xp̄i posset p̄mereri. Quinq; fillos viro
 suo regi ferdinādo supstites reliqt. Mares tres/ ⁊ femias duas. Quoz primus
 natu Alfonso rex. postea a Carolo fr̄acoꝝ/rege/regno pulsus/ ⁊ apud Sicilia
 nupime vita funct⁹. Secūdus illi dicit⁹ Theodoric⁹ adhuc supstes nūc regnuz
 admistrās. Postrem⁹ Joānes appellat⁹/ sc̄tē romane eccl̄ie amplissim⁹ cardia
 lis/iā ⁊ ipse defūct⁹. Altera ex filiab⁹ maior natu leonora dicebat. Herculi am
 plissimo ferrarie duci vxoz/ ⁊ ipsa oī exēplo v̄tutis hui⁹ Isabelle/ extitit merito
 filia: minor etate beatrix panonioꝝ regia prudētissima/ ⁊ ipsa v̄tutū multaz ac
 rez diuinaz apētētissima vt supra i p̄logo hui⁹ opis diffuse p̄testati sum⁹. Eu
 ius qdez v̄tutes/ ⁊ bonas artes regine excellentissime/ hic contereꝝ volui: Pro
 ut ⁊ tenue ingenium meum p̄cessit. Et quanta mulier/ quantaq; regina fuerit
 isabella parthenopea/ posterī omnes ediscere valeant.

De Bona lombarda in armis strenua muliere. capi. clxv.

Bona Lōbarda i valle telli
 na/ agri Monocomēsis vr
 bis (ap̄d lariū lacū site) na
 ta: q̄ v; in cisalpina gallia
 Mediolanensi ip̄io paret. anno salutis
 nre millesimo/ q̄dringētesimo seragesi
 mo octauo/ post q̄ in militari gl̄ia mul
 tis claruerit faciōribus/ in metone pe
 lophonensi oppido/ ex ventris p̄fluio/
 xp̄ianissime vita decessit. Mulier ⁊ ob
 scuris/ ⁊ ignobilib⁹ edita parentibus:
 prout ifra explicabit. Hec igit clara fe
 mina pri⁹ pellicis loco/ postea legiptio

m̄rimonio iūcta est petro brunozio parmēsi pitissimo rei militaris duci. Quam
 cū vidisset ducēs copias suas p̄ vallē illā tellinā (quā vetēs R̄heticā appella
 bāt) adolescētulā admodū i cāpis greges pascentē/ plurimū deformē/ nigro v;
 colore/ breuiq; statura/ s; valde strenuā cū alijs suis sodalib⁹ puellis (q̄ ēt gre
 ges pascebāt) ludentē/ p̄ viz rapuit: ⁊ eā secum adduci p̄cepit. Quā qdez recrea
 tiōis loco/ p̄sepe mutato habitu/ mō muliebrī/ mō virili veste exornari p̄cipiebat
 Et iā nōnunq; i illa sua adolescenti etate/ illā mulis ⁊ cāibus suis venatricibus
 p̄ficiēbat. Verūtn̄ etsi p̄tēptu illā p̄ oēm modū habē videre: nihilomin⁹ icre
 dibili ipsi⁹ petri brunozio amore ⁊ studio tenebat: ⁊ eā obrez oēs labores/ ⁊ ne
 cessitates/ atq; erumnas equo semp aīo tollerabat. Et idcirco in oī itinē cū ip̄o tan
 dez ad Alfonsoꝝ reges Neapoli vsq; est p̄fecta. Per idēz igit t̄ps/ idēz petrus
 brunozus cū fr̄acischo sforzia tū comite/ aduersus reges Alfonsoꝝ stipēdia fa
 ciebat. Tūc rex ipse Alfonsoꝝ egit vt petrus brunozus a fr̄acischo petrus ip̄e

brunorus deficiēs ad se trāsmigraret. Qui rursus p̄silio mutato statuit ad eū re
 dire: quā fugā cū rex parari aīaduertisset. hoīez clā cōprehendi curauit: 7 i vin
 cula conijci p̄cepit. vbi 7 diuini sine vlla libertatis spe custodiri voluit. At Bo
 na sui amātis fortuna tam misera: tāq; calamitosa miseratiōe 7 pietate comota/
 quā illā ardētissimo studio 7 beniuolentia qdā piugali tāq; Ypsicratea olim
 pōti regia mirridatis piuge/ipsuz p̄seq̄retur. Statuit illū quoquomō ex vincu
 lis regijs eripe: qd vt efficeret oēs difficultates. oēs labores 7 queq; asperima
 adire. Vñ iprimis eā obrē ad oēs italie p̄cipes 7 potentat̄ atq; Salloz regē
 7 Burgōdiōz p̄cipes philippū sine vlla sui rege accessit. 7 ab eisdem/ marie/
 q; senatu veneto ad hāc rez obtinendā litteras ipetrauit. Pro quoz rogatu rex
 tādem belinit̄. Petrū brunoz a carceribus eremit/ eumq; huic viragini Bone
 p̄cubine demum liberū p̄donauit. Illoq; tāta cū difficultate/ libertate donato/
 Bona vt sua in eam cumulasse videref beneficia/ ēt curauit vt cuz venetis stipē
 dia faceret: amplissima eidē stipe. data videlicet plusq; viginti milliu aureoz:
 quo posset copias suas resarcice/ 7 oī apparatu instruere. Quibus qdem bene/
 fitijs p̄marimis idē Petrus brunorus adductus. 7 sua singulari fide atq; vir
 tute pernot̄. cuz vsq; ad id t̄ps ipsam tāq; ville mācipiū abieciſſet semp; cō
 tempſiſſet/ ne i gratiſſimus videref/ noue meritoz marimoz imemor. illā statuit
 sibi legiptimis nuptijs copulare 7 piūgere: nec eā pellicis loco ampli⁹ habere:
 ex quo mox mares duos femināq; vnam suscepit. His ex snia gestis ex illo po/
 stea ipse Brunorus/ eidē Bone nō solū oīa sua s; 7 se ipsuz credidit/ negociaq;
 queq; sua mādauit/ nihil sine ei⁹ cōsilio agere p̄sumens. Ex his suis p̄marimis
 p̄silijs ipse brunorus nō paruā auctoritatez apud venetos adeptus est. Nec q
 dez sine magna sui vtilitate 7 comodo. Etsi subrusticis parētib⁹ nata extiterit
 hec bona/ nihilomin⁹ postea rebus diuis dedita/ ac in peupes xp̄i admodū li/
 beralis est habita. Inducebat eqdem cultu isigni semp ac expedito. Si pedib⁹
 iter facere cōtingeret/ sēp armis 7 vestib⁹ decori milites illi educebant. Exiguo
 enī cibo semp p̄tenta erat. perq; oēs vitā suā semp vno abstinuit. qd illi fuerat
 a natura isitus. Erat aīo 7 igenio p̄stātissimo. In oppugnādīs oppidīs 7 castel
 lis semp armata iter p̄imos versabat: p̄rimaq; subibat ad muros. In re aut mi
 litari lōge exercitatissima: qd cū in multis specialiter i bello q̄ inter venetos 7
 frācisēu sfortiā tū Mediolani ducē gerebat ostēdit. tū p̄cipue cū amisso castel
 lo Pauono agri brixīensis/ tāta eius enituit x̄tus/ vt oēs stupore mirarent. Are
 pto. n. leuo brachio scuto enseq; stricto ducē se cūctis p̄buit. ad emulādū dec⁹
 recepti castelli/ armis oibus istructa castellū depdituz recupauit. Que res proz
 sus fuit inaudita/ 7 egregijs monimētis celebrāda/ tāta in muliercula corpore
 parua virtutē bellicā extirisse. Eodēq; tpe 7 timebat 7 admodū amabat ab oī/
 bus tā eqtibus q; pedib⁹: 7 id qdez supra q; dici aut excogitari posset. In oī
 itaq; negocio 7 prudētissima semp 7 sapiētissima ferebat. In altero quoq; p̄si/
 mili x̄tutis negocio/ nō min⁹ excelluit: qd mime reticēdū puto. Declaratus. n.
 paschalis maripetrus venetoz dux: ad isinuādā vniuersis nouā ipsius p̄cipif
 leticiā/ edificatū fuit in foro sancti Marci ex senat⁹ decreto ligneū castelluz 7 id
 qppe validū valde qd fortiū militū p̄sidio firmari iusserūt: q quidē milites ca/
 stelluz tuerentur: p̄cul bellatores submouerēt. Nec nāq; bona mulier a patri
 bus depoposit sibi id castellū expugnāduz p̄cedi. Que istructa acie ex militari

Expugna
 tio castelli
 in venecia

disciplina seruado ordines toto corpore armata/ cum clipeo et nudato Ense/ iau-
dita moliri visa est. Nec unquam visa ad huius castelli expugnationem/ nec alio in plio
quam aspero et accri defatigari: sic ut omnes principes qui ad id spectaculum procederant/
pre stupore prope amentes fierent/ tanta virtutis potentia in tanta parua femina/ aspicien-
tes. Postremo senatus veneratus/ qui iam multum spei in petro brunoro/ et hac celebri fe-
mina collocaret: ad muniendam et custodiendam Euboeam contra turcos utrosque mi-
sit. Quoadiu autem ibidem profuere imprimis vrbes illam validissimis presidij firmare/
in quo plane negotio ita se gessere/ et ita opaz nauarunt: ut turci ipsis viuicibus non
quam ausus sit ipsas Euboeam expugnatione agredi. Demum ipsi viro carissimo bru-
noro/ in calcide vrbe defuncto/ et ab ipsa sua fidelissima coniuge bona magnificenti-
simo eregaz cultu ibidem sepulto. Et ipsa haud multo post ex desinterio valitu-
dinaria effecta/ quem quidem morbum/ ex longo suo itinere contraxerat: cum in aeno habe-
ret venecias repetere/ ut stipendium patris filijs continuaret. Metonem peloponnesi vr-
bem tandem puenit. Ubi et in terra ingravescente morbo exponi se iussit. Ibidemque
cum idies grauius laboraret: duos religiosos valde deuotos ad se accersiri iussit:
quibus tamquam vera christiana/ omnes anime sue curam credidit. Quibus sacramentis oibus de-
uotissime susceptis/ et testamentum cum omni integritate mentis perdere voluit: et ante
omnia in remissionem peccatorum suorum trecentos ducatos in pauperis christi manibus suis
liberaliter erogauit. Sepulchrumque sibi parari fecit. quod exstructum/ ut erat aeno excel-
so/ suis propriis oculis itueri voluit. Postremo et ex more christiano inuncta: quem
de rebus diuinis ineffesse loqueretur/ placida morte/ extremum emisit spiritum. Eu-
ius magnifice femine virtutem tam admirabilem/ inter decora aliarum clararum
feminarum/ que memorande fuerant/ hic coniungendas esse putauit. Quamuis hu-
mili loco et obscuris parentibus fuerit nata: ut alie mulieres que magno genere
prestant: et natalibus accendantur et inflamentur/ ad emulanda ornamenta vir-
tutum: ex quibus omnis honos/ omnisque vera laus proficiscitur.

De Blanchamaria Mediolani ducissa. capi. clvi.

Blanchamaria mulierum
nostri cui optima femina Gra-
cisi sforcie Insubrium ducis
vrorum. Philippique marie ite-
ducis vnica filia: per omnia clarissima et in-
dulgentissima/ et ipsa eodem anno quo et
predicta Bona videlicet in anno salu-
tis nostre millesimo. cccc. lxxvii. in oppi-
do suo Maregnani/ agri mediolanensis
anno etatis sue quarto et quadragesimo
christianissime vitam finit. Femina cer-
te ex omni parte perfectissima/ cuius tante
perfecto erant diuine humaneque virtutes/
ut non morte solam/ sed et mortis/ omni carere debuerat suspitione. Quippe huius vira-
ginis tanta erat probitas/ et morum omnium integritas. pudicitia/ innocentia/ fides/ pie-
tas/ scitmoniaque: ut patris fulgor/ et parentum claritudo/ merito ab omnibus profiteretur
ceteretur/ et appellaretur. Imprimis quippe erat mulier admodum formosissima ac cor-
pore elato/ decora venustaque facie/ omni niue candidior/ cum nitidis roseisque genis. ac

quadā prestāti z singulari grā vt et effigie ipsi⁹ hic impressa qsq; aiaduertere pōt. Eui⁹ itez oculi grādes z nigri: cū quodā inicatū fulgore: ac splēdore. Suus q; icessus/status quoq; ac habit⁹ oī fulgebat decore z hōestate. Su⁹ p̄terea sermo greuissim⁹. z mira suauitate videbat̄ pditus. Erat isup z re z noie vtiq; blācha/ oī muliebrī serū z dignitate prestātor ac cādore pulchrior. Mā tanta erat ipsi⁹ ai pudicitia/ vt nemo discerneret/ maior ne eēt/ an castitas ipolūti illi⁹ cor/ poris/ quā semp nō veneratī minusq; admirarent̄ oēs. Verba illius nō solū pudica/ s; z oī verecūdia plena. Verūtī in eisdē vtebat̄ quādoq; salib⁹ z caulis/ s; sine alicui⁹ offensiōe/ cā delectatiōe quozūcūq; audiētū. Tāta hō erat ipsi⁹ hūanitas z clemētia/ vt anteiret quascūq; supiores reginas z femias. Vniuersā etēz nature bonitatē/ z ai magnitudinē in vniuersa illius vita/ semp cōplecti viderē visa est: ita/ vt nedū iniurias oēs obliuioi penit⁹ traderet: ymo et̄ijs benefaceret/ aq; bus iniurias accepiisset/ obseruatric plane saluatoris nrī p̄cepti: q; ait. Mibi vindictā z ego retribuā. Oīa nēpe p modulo fragilitatis suetāq; xpianissima/ semp ad creatorē suū refferēbat/ quē nouerat supra hoīuz merita munificētissime retribuere. Erat insup ita placida ac mitis/ vt sine cuiuscūq; itercessore/ se adire volentē in tēpestiuū duceret neminē. Quinymo/ oēs ea attentione atq; leuitate audiebat: vt obsequētissimi numis benignitatez reſentaret. Eius fide nihil erat sancti⁹: qcquid. n. semel pmississet/ emori mallet: q; min⁹ effectui mādare. Itēq; n. (vt solent fere oēs mulieres) erat comparande vel p̄gregāde pecunie cupida: ymo liberalissima/ ymo pijētissima/ z munificentissima: ita vt nullū sibi vnq; seruare voluerit peculū: sed oīa q; ex amplissimis suis puentibus p̄seq̄batur bona: ea cūcta q; liberalissime z p dignitate merētū distribueret. Infinitas pp̄modū ingenuas puellas: q; ob dotis inopiaz (perissent forte) suis pecunijs/ viris legitime collocauit. Monasteria plurima tā muliez/ q; viroz z Mediolani z alibi/ aut restituit/ aut amplificauit z eromauit atq; locupletauit. Vñ nec iuolui dz silentio: qd cū in predā placētia militib⁹ traderet dilaniāda hui⁹ intus z p̄ce monasteria sc̄timonialū seruata fuere in quib⁹ virgines q; plurime i pudicitia illibata remāserūt. Itēq; n. quēpiā seruoꝝ dei sue beneficentie/ immunē vnq; esse voluit. Plurimā itē curā gerebat p paupibus defūctis/ atq; suis p quib⁹ sine it̄missiōe singulis annis anniuersalia plurimā celebra re faciebat. Una equidē visa est hec virago Blācha/ q; ad cōem bonoz oīuz natā fuisse/ iudicari potuisset. Itēq; minor ei⁹ iustitie obseruātia erga hoīes/ q; pietatis erga deū. Alūt. n. quū diez obiturā se aiaduertēret/ eā dixisse: ob eā rē dū tarat/ vitā tātisper cupere/ donec eri alieno satisfaceret. Mā ob bonādi z erogādi pp̄ deū magnificentiā/ alienuz es/ nō mediocriter p̄flauerat: id tñ vt soluereſ accuratissimo cauit testamēto. Oīa tñ ei⁹ iustitie munera hic in mediū refferre nō est opus: quū nō mō illā oī iniuria ac maleficio semp abstinuisset/ s; ita operā atq; industriā oēm semp adhibuisse/ vt null⁹ sibi locus pp̄ulsāde ab alijs iniurie relinq̄ref. Quam ob cāz/ mortuo eius viro Francisco sforzia duce/ veneti et̄si quadā honestā cām viderēf habere iusti belli aduersus regnum suuz/ ob nō absurdas quasdam suspitiōes: tamē ob eius amorē/ ab omni bello p̄orsus abstinuere. Quin potius eam perbenigne hortati fuere/ vt bene dese se speraret/ cum nihil oīno pretermittēre decreuissent/ q; eius regno profuturū intelligerēt. Quā venetoz mentez cū finitimi ceteri cognouissent/ lōge facilius sunt adducti

vt omnino quiescerent: nec in hęc clarissimā virginez tēptare aliquid auderēt: quam ij etiam pre virtutis magnitudine verebant. quos hostili in eam aio esse censebāt. Habebat cuz iustitie operibus/planctā hec Blācha nō soluz ingenij acrimoniam: quo dictō/citius res singulas discernebat: sed z quādam prudētiam supra hōis naturaz: vt suo falli nūq̄z posset iudicio. Hęc quippe muniebat corroboraatq̄z validius adminiculis temperātie: qua existimatio potissimum seruat oīs. Nam z cibo erat moderatissimo z vīno dilutissimo/ vtebatur atq̄z aqua mera nōnunq̄z quuz diuinis ieiunijs indulgeret: qđ eius rei sepissime faciebat. Quāta preterea in ea erat dicendi grauitas. quātusq̄z lepos/ quāta ue suauitas. etiaz plurimi nūc qui loquentes eaz audierūt locupletissimi testes sunt. Loq̄batur eteim ornatissime/ ymo poti⁹ eloquebat. quū opus foret/ z rursus tacebat: quum locus tempusq̄z requireret. Et cū nosset in perpollita castigata q̄z oratiōe/ viz marinā inesse ad oēs animi motus vel p̄citādos vel sedandos curauit assidue vt liberi sui omnes tā femie q̄z mares cū sapientie studio eloquentie p̄iungerēt maiestates. Mouerat eteim sapiētissima virago plurimū decere principē si apparate iperiosoq̄z quicq̄z eēt victurus necesse fore/ vti oratiōe ornatissima atq̄z grauissima. Tradūt Corneliā Africani filiā permultum filijs ad eloquentiā p̄fuisse qm̄ latinitates perpulchre calleret essetq̄z disertissima. Et cuz huic optime mulieri eēt vniuersa eius vita/ oīs honestatis plena/ ita vt quottidian⁹ sermo mirificā quādam dulcedinez oī melle suauiozem/ grauitatemq̄z redoleret/ v3 sniaz crebritate atq̄z acumie redūdāte/ delectebat hec Blācha vbi diuinis offitijs ceterisq̄z reb⁹ necessarijs functa eēt/ nō occiosam eē/ sed semp aliquid lectitare/ quo z sibi p̄desset. z meliores redderet suos liberos/ lōge maiore studio curabat vt filij sui quātū humanū paciebat ingeniu/ vt nihil ignorarent. z quod didicissent loq̄rent: z decore z apposite: vt quos parētū diligētia tam opulētum/ tāq̄z florenti imperio munisset/ hi quoq̄z doctrina z eloquētia ornarent. Huiusmodi enim studio eos p̄ditos lōge apud omnes fere admirabiliores arbitrabat. Id hō quātum prese tulerit vtilitatem/ exemplum omnibus p̄spiciū reddere tam femie eius filie/ q̄z mares. Deniq̄z cuz a gubernatione tātj imperij tamq̄z difficili liberata fuisset hec virago (aiunt) insonnis sibi apparuisse marituz suuz iam diu defunctum. Zisq̄z in hec verba sibi dormienti adisse eam visus est. Blāchamaria mihi carissima p̄iunx: scito quia quiescendi tibi iam tempus aduenit. Nō multum tēpus post vna futuri sumus in celesti patria: vbi omnia tranquillitatis plena sunt atq̄z quietis: tue de me piētissime oratiōes apud deum clemētissimuz meruerūt exaudiri. Multaq̄z eidez dedisse salutis documenta/ ipsamet postea retulit. Quibus dictis cito disparuit: z ipsa statiz somno est solata. Secuz igit ipsa considerās z animaduertens que eidē dormiēti apparuerāt: post nō multos dies in languorem mortis decidit. Eunq̄z primum egrotare cepit/ nouuz astrum exortum est: qđ antea nunq̄z illiusmodi nec visuz nec auditum magnū atq̄z obstupēdum quid protenderet visum fuit. Nam vt multoz ferebat oppinio/ cometes fuerat. Ac si deus ostēdere voluissz/ ipso splendidissimo Sydere futurā ipsius post mortez beatitudinē/ vt sicut in terra omniuz virtutum lumie preluxerat: eodez deniq̄z illustrare in celo. Quo factuz/ mirabiliter omnes viderūt: qđ vna cuz suo obitu/ ipsum Sydus ex hominū oclis occidēs/ p̄tinuo euauerit. Ac sic sui cui optia parēs piētissimaq̄z

Adortis in
matio.

Cometes
stella.

cunctis absterfa humanis, sordibus, & omni terrestri ceno purgata, corporeisq; soluta vinculis libera oïno. demuz leuissimo quodã volatu in celũ fuit mirabiliter eucta, & in terris ppetuo tâq; clarissima femina omnibus preconijs celebrata. Neq; vlla omnino est in hoc mũdo tâta vel leuitas vel celeritas que cuz aie beatoruz leuitate aut celeritate pferat. Et hec carptiz dicta hic sufficiãt: que de tam illustri & perfulgida muliere monumentis perpetuis mädãda sunt.

De Constantia erudita femina Alexãdri sfortie vxore. capl. clxvij.

Constãtia eius nois iter claras mulieres huius nri opis secũda. Mulier sane eruditissima. Alexãdri sfortie pisauri flaminee puicie vrbis picipis vxor Eamerinõz itidez picipis ex Helisabeth vxore filia anno salutis nostre. M. cccclx. apud Pisauz vrbez suaz. cũ magno sui populi icomodo. qdragenaria suuz diẽ felicissime clausit extremũ: femia certe oïum muliez sui seculi & dec⁹ atq; prudẽtissima ac (vt ita loqr) cõstãs stipes sui regni etq; solidũ patrie firmamẽtũ. Eui abineũte etate tâta fuit optima indoles & prudentia: tãtusq; animi vigor & facundia: insuper & pietas iustitia/pudicitia/erimia/pulchritudo diuinarum/humanarumq; rerum cognitio: atq; deniq; omnes dotes/que de quacunq; matrona predicari possent. Eũ eius menti ab ipsa sua adolescentia vsq; in diem mortis sue inesset quedã vis ac diuinus prope spiritus infusus/ad omnia maxima obeũda & ingentia de se prestanda. A pũmeuo etenim sue pueritie/ita omnibus disciplinis operam dedit/ac in earum studijs ita valuit: vt sine premonita/siue de improviso loqueretur/siue poetice/siue oratorie/siue philosophice/seu tandem de rebus diuinis in terrogaretur aut loqueretur: ipsa non didicisse que diceret: sed potius composuisse arbitraretur. Eius quippe in manib⁹ quottidie inerãt. Aurelij patris Augustini/diuorũq; Hieronymi. Ambrosij. Gregorij. & Senece ac Eiceronis & laetãtij opuscula. Quãtuz aut valeret prosa: aut certe Metro: esset admirãda/verbo quidem explicari non posset. Plurimas elegãtissimas easq; perdoctas edidit oratiões & epistolas: quas ad diuersos dedit. Et cum esset igenij admodũ pãptissimi atq; versatilis/vt illico itelligeret & erequeret/ẽt imitãdo quicquid aliquem dicẽtem aut faciẽtes vidisset. Perspicaciter adeo versus tuz dispares/ tumq; eroycos composuit. vt ex eoruz artificio/cultu/suauitate/ nitorq; ac elegãtia/in admirationem traheret qui eosdem lectitasset. Quam sane poeticaz disciplinam nullo (vt aiũt) tradẽte/sibi/metipsa vẽdicasse fert. Et qzq; hec litterarum cognitio/vix in mulieribus apparere consueuerit/per magnũ sibi vt viuẽti tulit: sic dentq; & mortue/eius filia mai⁹ attulit decus/de qua mor nobis erit sermo.

Eius preterea fides atq; coniugalis charitas in virum/ singularis profecto extitit semper: q; merito in hijs ceterisq; virtutibus potuisset cuz penolopis cõstantia erga Alyxem maritum suum aliarumq; vetustissimarum matronaruz. de amore matrimoniali facile contendere: q; nullomodo eisdem in virtutibus impar aut inferior visa fuisset. Tanta equidem eius ab omnibus ferebatur pudicitia humanitas/ac reuera ipsa Constantia: necnon & ingentes virtutes: vt ne sciam quis poeta/aut certe egregius orator ipsa omnia/posset sermone cõgruo explicare. Erat insuper ipsius in omnes (etiam infimos) facilitas & misericordia tanta/vt constet neminem vnq; ab ea discessisse nisi letuz & bene ab ipsa persuasum. Deniq; moritura/anteq; ex hac vita demigraret hoc eã dixisse ferũt. Nihil

vnq̄ se se efficisse, cuius penitētiam merito subire deberet: preter vnuz: quod ta-
men inde nō prodidit. Hac igitur via incedēs Eōstantia hec/mulieruz sane op-
tima: z matrem Helisabeth ac Baptistam illā aulam suaz. de qua nobis supe-
rius fuit sermo/in omni re/z virtute/ac disciplina/permonstrasse cerce videre vi-
sa est. Itaq; eiuscemodī indole hec Eōstantia tandem fulgens/ac tam diuinis
pedita laudibus: tot tantisq; circumornata dotibus/felicissime ex hac vita de-
migravit/relictis superstītib⁹ filio Constantio/qui patri in regnum postea suc-
cessit: z Baptista filia Inclita z illustri matri quamsimilima. ex Alexandro sfor-
tia marito suo editis.

De Baptista Urbini ducis vxore. capi. clxviij.

Baptista eiusdez nomis secunda preclara femina predictę Constā-
tie illustris filia/ex Alexandro sforzia edita/ Federiciq; Arbinatis
ducis inclita p̄iunt: ac superioris Baptiste eruditissime femie pro-
neptis. anno a natali christiano millesimo quadringentesimo/z se-
ptuagesimo/apud Ugubiā vmbrie prouincie vrbez suam iuuetula admodum
mortem obiit. Hāc quippe mulierez isignez ap̄rimis annis Eōstantia eius ma-
tre decedente/eius pater Alexāder igenue z liberaliter enutrire z educare fecit.
Unde z in studijs litteraruz bonaz peroptime instituta. in ipsis atq; alijs per
multis virtutibus clarissima tādem effulsit. Itā z ab initio sue (vt ita dixerim)
pueritię eam oratiōes pronūtiare voluit: quas ea in pueritia tanta grauitate z
gratia pronuntiabat: vt omnes summa admiratione obstupescerent. Ubi v̄o
adoleuit/tanta profecit doctrina/tantumq; in eloquētia accepit incremētuz: vt
admoduz adhuc puella existens: nullus ad domuz patris diuertebat/aut ora-
tor vel princeps: aut aliquis ecclesie cuiuscūq; generis prelatus/quin coraz si-
ne vlla trepidatione orationem haberet/cuz multa ipsius comendatione. Erat
mediocri statura corpore/sed satis venusta atque formosa/cuius quidem inces-
sus non sine quadaz maiestate erat. Perliberalis in omnibus suis offitijs. po-
ctos litteratosq; viros magnopere collebat/illisq; nō paruz studēs: Itā min⁹
illos certe/quos cognouerat probo z accri ingenio fore. Postq; autem a mari-
to ducta fuit. fere semper mariti ipsius regnum administravit. quia maritus ip-
se minus propter stipēdia domi eē poterat. At illi sic mariti rem ea iustitia mi-
rifice curabat: vt inauditum prope omnibus videretur. Aliquando etenim cuz
Romam accessisset/pontificem maximum Pium eius nominis secundum vi-
rum eruditissimum eloquentissimumq; salutare voluit: apud quem orationez
ta; suauē tātaq; cū eloq̄ntia habuit. Et p̄tifer ipse sermone eius nō mīme de-
lectatus. Circūstantibus diceret. Ego domini mei sic mihi psuadeo: nullā in ita-
lia mulierē adesse/q̄ sit cū hac/vel doctrina/vel eloq̄ntia cōparāda. Erat nibilo-
minus Baptista/hec admodū hūilis z timorata: z eaz obrez persepe tēpla salu-
tabat/ z loca sacra adhibat/precipueq; virginū religiosaz/vtebat etiam cōsuetu-
dine proboz religiosoz/atq; doctorum. Exercebat quāmaxime liberalitatem in
pauperes/quos maxime medicare prohibebat pudor/legitimisq; nuptijs vir-
gines paupes collocādo. Erat acri ingenio/z celeri p̄statiq; accumie. Inter alia
v̄o eius decora/vereq; sanctimonie indicia/hoc maximum z memoria dignum
fuit: q̄ tanq; diua illa Eecilia xp̄i martyr z virgo/sub auratis vestibibus in absen-
tia mariti cilitium ad mēbra domāda gestabat. Quando autez vir eius ex bel-

De Baptista Urbini Et Margarita Regina

lo confecto domuz redire contingeret ordinē ⁊ seriem rez concernens quē illa adhibuerat idigerendo/ quasi mirabūdu dixisse aiūt. Non iam domuz sibi videri sed certe religiosorum virozum conuentum igredi. Ad extremuz/ cum febris acutissima tādem eam inuasisset: quo quidem morbo intelligēs omnino se morituram: neq; vllis remedijs fieri posse/ vt egritudo illa superaretur: quippe que prudētis ⁊ magni animi esset: statuit equo aīo morti subesse/ ⁊ illam veniētem extipere: quāuis nundum sextum ⁊ vigesimū excessisset ānum: ⁊ florēti etate exceleret. Unde mor tanq; mulier religiosissima ⁊ christiane religioni deditissima/ christianos ritus omnes obiuit. Postremo maritum suum ad se cōuocās dixit. Queso mi carissime princeps: miq; dulcissime vir/ si vnq; te in aliquo lesi/ aut tibi minus morigera fui: vt mihi pijētissime ignoscere digneris. Deinde subiiciens ait: Comēdo tibi obnixe aīam meam: atq; comunes liberos. At tollens demum oculos ac manus: omnes prosecuta est benedictione: vt melius potuit. Quibus plane verbis tam pium animum declarantibus/ tota regio princepsq; ipse maritus ad magnos fletus/ miserabiles lachrymas singultusq; ac gemitus mor incitari fuere. Interposito autem paruo tempus spatio mortua est: magnificētissimoq; funere/ a marito est elata. Post aliquot autem dies erequiarum illius/ nouo ⁊ inaudito decoris genere/ ipse Illustris maritus mortuam est prosecutus. In que edita fuerūt omnia/ que placādo deo/ per religiosos adhiberi solent. Ad quem quidem honorem tam nouū tamq; inauditum talis funeris/ cōuenerunt legati ex vniuersa ferme Italia ad huiusmodi honestandas erequias equi prope quadringēti. Quos inter/ Reuerendus Ioannesantonius Campanus Episcopus/ a Sixto quarto pōtifice maximo est transfmissus. Qui de laudibus ⁊ vita admirande virtutis huius femine funebrem orationez: ⁊ ipsam elegātissimaz cunctis astātibus habuit.

De Margarita Illustrissima Anglorum Regina. cap. clxix.

Margarita illustrissima Henrici Britanie seu Anglorū regis cōiūx. Renatiq; oliz Neapolitaz regis soroz/ pter ceteras mulieres origie potētia/ magnanimitate ⁊ morib; suo euo pclarissima femia/ pio pōtifice Rome i cathedra petri p̄sidēte/ plena diez suū diem cū maritio sui noīs fulgore clausit extremuz. Regina iprimis certe forma spectabilis/ ⁊ iuicti amoris i regē viruz suum/ adeoq; comēdāda/ vt ex eo/ sui nominis fulgorē meruerit ppetuuz. Que qdē (pter scemata/ q̄ mōtalib; qnq; aliqd fulgoris afferre solēt) ⁊ māsuetudie benignitateq; liberalitate/ munificētia/ religione/ fidelitate/ alijsq; nōnullis virtutib; plurimū insignis fuit/ sed animi magnitudine ac armorū stremitate mltō magis. De quib; vnū dixisse satis erit. Quippe cū aliquādo audiss; maritū regē i bello supatū ⁊ captū/ rapti copijs plurimis collect;: celeri cursu vsus Eboracū vrbē aduolauit: ibidēq; apd fractū pōtē Eboracēsez/ collaū signis acrif/ cū

hoste p̄flicxit ⁊ d̄ hostib⁹ nō īcruētā victoriā reportauit: captūq; odoardi regis ducem strenuissimuz/cōfestim in vltionez captiuitatis mariti/securi percussuz/vitaz finire coegit. Prosecuta deinde hostes/qui captiuuz abducebāt maritum itinere vnus diei/a lōdano vicit ⁊ profligauit: eorūq; plurimis īterfectis/tādē carissimuz cōsortem icolumē recepit: vnde ⁊ īgentes suo ī sano pectore/cōiugalis amoris se oñdit habuisse vires/ nulla illi certe formido obsuit nullaq; feminei serus erubescētia nulla temporum qualitatis extimatio potuit Margaritaz hāc reginam vtiq; viraginē pro vita/ ⁊ cōseruatiōe decoris viri retrahere: quin ipsa oīa facili labore subiret/ quē neduz femine/ sed robustissimi ac bellicosi/ simi viri/ tinuissent agredi. Verum haud multo post iterato apud Eboracuz cū Odoardo qui se eiusdez regni/ ⁊ ipse Regem extimabat/ īsimul cōgressi: v3 heiricus ⁊ odoardus: vterq; diu obstinatis animis decertarūt ⁊ cuz pugna p̄ duo decim ferme oras protracta fuisset. Tādē heirico victo eiusq; exercitu profligato/ ipse heiricus cuz Margarita vxore fuga se hosti fuga eripuere. Verum quū heiricus ipse ī quodaz monasterio diuertisset: ⁊ agnitus fuisset ab odoardo captus ⁊ īterfectus fuit. Regina autē Harbonā ad renatus germanuz cōfugiēs/ illesa tādē euasit. Eo eim ī prelio cesa fuere/ hoīuz triginta milia: ī quo oī ferme Angloy nobilitas cecidit. Ego quidem reor q̄q; nobis alōge cōstitutis icognita sint/ lōge alijs facinoribus spectabilem fuisse margaritaz.

De Elisa magni Sfortie filia Robertiq; sanseuerinatis matre. cap. clxx.

Elisa magni sfortie Attēduli filia/ s̄rācisicq; sfortie īsubriuz ducis germana ac Leonelli seuerinatis p̄cipis vxor: viduarum oīum sacratissimuz speciem atq; optimuz exēpluz/ āno salutis n̄re tertio ⁊ septuagesimo supra millesimuz quadringentesimū bononie moritur: ⁊ in diui s̄rancisici templo īgenti exequiarū pompa sepelitur. Mulier imprimis quidem forma corporis pulcherrima/ quā probi mores atq; pudici mirifice honestare videbantur. Erat prompto ingenio femina: promptaq; lingua nec minoris certe habita erat animi. Que quuz nupsisset quindecim ānoz erat etatis: ⁊ ī decimo septimo grauida/ virum amisit. 3ḡis filio edito/ euz ex nomine Robertuz nuncupauit: quē ⁊ proprio lacte alere oīno voluit: quāuis nutritrix illi adesset bona ⁊ bene morata. Neq; postea sustinuit tanq; altera Antoma romana viduitatis optimuz exēpluz: de qua supra nobis fuit sermo/ secūdo matrimonio aut nuptijs cuiq; iugi: rata satis honeste mulieri nupsisse semel: sed omne reliquū etatis sue tēpus/ cū sūma pudicitia ⁊ pudore/ ac eximia laude p̄transire curauit. Curauitq; ipm filiu suum pro posse/ optimis morib⁹ in forma re: quoadusq; per etatē licuit arma gestare. Et cuz esset mulier rez diuinaz ad moduz studiosissima/ ac religionis certe amatissima/ iugiter ⁊ obnixē deū imō talem exorabat: vt liceret hunc suum gnatum/ in omni morum probitate educatum/ vsq; ad adultam suam etatem videre. Et iccirco bonis oibus ac maīna benedictiōe quantū ī sē erat/ semp illū prosequēbat. Vtiq; ī hoc credēs parētū b̄ndictionē erga filios maximā vī h̄re. Prestitit itaq; hec sedula m̄r ī filio educādo que pia m̄lier vllō faustu elata potuit exhibē: nihil oīno īdignata vilib⁹ ēt misterijs/ q̄ educationē filioz secunf. Ob hoc at ē postmodū clarissio īpato re effecto/ plures cū filij sapiētes/ tū oī honore p̄stātes sūt suscepti: q magnis ēt opib⁹ ⁊ honorib⁹ celebres hodie apd̄ eoz p̄sāguineū īsubriū p̄ncipē p̄mū locū

dignitatis obtinet. Uiguit in hac tam clara, tamque prestantissima femina incredibilis humanitas summa facilitas: ac inaudita prope comitas. Nichil unquam sibi assumpsit nihilque arrogauit: quod mater tam clari imperatoris vocaret: aut certe tantorum magnorum virorum filia/ sororum/ et uxor foret. Longe equidem ingenio et moribus Attalie iudeorum regine superadite dissimilis: que inflata propinquis: et regni cupiditate cum et ipsa esset regis filia/ uxor/ et sororum omnes illos qui filios aliqua necessitudine attingeret interficiendos curauit: preter ioram qui clam a matertera ex manibus seuisime semine creptus est. Quas quidem Attaliam cum in factionibus perseveraret/ ad extremum crudelissimo mortis genere interfectam fuisse commemorauimus: lacerata etiam crudeliter/ et frustra cesa: caribusque absumenda obiecta fuit. Non huiusmodi nature fuit hec Elisa mulier conspicua/ ymo mitis ingenij/ mitisque nature extitit/ nec sibi quidquam assumpsit/ nisi semper christianissime uiuere. Erat ei frequens in ore oratio/ quam diuus pater Augustinus in laude diue virginis Marie matris dei disertissime composuit: illamque precipue triginta illos dies celebrauit: qui mortis illius finitimi fuere. Quare titinio profecta/ ut templum diue Marie de laureto ex voto inuiseret et salutaret: quum Bononiam urbem attigisset. Ibi unicus ei filius Illustris Robertus occurrit: que ante mortem suam admodum videre optauerat. Quod cum ei contigisset: maximo gaudio/ maximaque leticia ab eo excepta et uisa est. Ibi demum aliquandiu subsistens/ intra illud tempus grauissima egritudine correpta/ hunc uite finem habuisse prodigioso semper dilectissima: quam filius imperator strenuus/ singularis pietatis/ singularisque amoris/ quibus in matrem afficiebat/ amplissimo funere et pompa extulit/ cum magna ciuium Bononiensium frequentia.

De Ricciarda Nicolai Estensis Marchionis uxor. cap. clxxi.

Riciarda inclita mulier Nicolai Estensis nobilissimi Ferrarie Marchionis uxor/ Thomeque Salucia principis filia: hoc anno quod est quater et septuagesimum supra millesimum et quadringentesimum a natali christi annus: admodum senex ferrarie uiuendi finem fecit. Fuit hec mulier ab adolescentia usque senectute admodum uenusta/ decoraque facie/ sermone raro et prudenti sane/ atque decenti/ prout et eius filius princeps Hercules nunc habet/ qui certe inder est singularis prudentie/ tam in viro quam in femina: eratque ingenij prestantis/ ut mulierem decebat et uxorem principis tanti. Religionis christiane maxime cultrix/ nec sine magna liberalitate/ Et in omnibus rebus siue actionibus/ senitebat timorem dei probare ac uere christianam esse. Amabat precipue omnes/ quos sciebat excellenti esse uirtute preditos/ quibus et multum ac plurimum tribuebat. Humanaque et facilis. Quandiu uixit maritus/ omni honore et gratia fuit culta/ et a ciuibus suis plurimum comendata. Virum suum (post deum) semper maxime excoluit. Eratque leuis/ et facilis ac in omnibus admodum paciens: et quicquid noscet legem coniugalis federis ab eo sepe esse uiolatam/ eiusmodi iniuriam nihilominus prudenter perferebat: ymo tamquam tertia emilia Affricani uxor in nulla re sustinuit unquam ostendere talia sibi displicere/ etsi egre ferret: magnoque eo facto afficeretur dolore. Nec uos marito suo Nicolao tantummodo edidit mares Herculem scilicet et Sigismundum (adhuc superstites) magne potentie et uirtutis uiros qui decedente patre/ a regno pueri admodum submoti per leonellum fratrem maiorem illegitimum illico neapoli sunt dimissi. Que in magnantina cum uideret regnum prius penes filios non esse/ plurimum indignata/ Salutem ad preces ferraria est profecta. Ibi demum tam diu patres esse

statuit donec filios repositos esse cognosceret. Mansit itaque hec tam clara femina apud patrem prope ad extremum vite sue tempus: quod fuit spatium triginta duorum annorum: custodita pudicitia, et omni decore cum summa eorum populorum gratia. Hanc cum esset elegantis spectie iuuenis, admodumque formosa, consecuta est viduitatis phenem gloriam: sic ut posteris magnis antiquis Romanis matronis omni prestantia et excellentia merito comparari poterit: de quibus supra multis in locis meminimus, quod florenti etate viros amiserunt suos. Hec quippe matrimonium suum perpetuis hoc responso nuptias respuebant: viros, scilicet suos adhuc sibi supstitos adesse dicentes. Sic et hec prestantissima Ricarda: quorum multi principes et quidem clarissimi ac potentissimi illi nuptiis coniungi vellet: omnibus ridebat: scilicet sibi esse quod semel nupsisset. Domini patris vitam agebat celibem: omnibus grata omnibusque cara. Cum omnem spem suam in uno deo, et eius filio Jesu christo collocasset. Annos duos et triginta ut premissum est itaque apud patrem egit, donec Hercules eius filius natus maior partem principatum adeptus est. Que cum iam vergeret in extremum pene senium, maxime gaudio est affecta, gratulataque est deo omnipotenti tam singularibus in filios meritis collatis. Statimque magno comitatu a Sygismundo eius filio minore est ferraria perducta. Ubi et a filio Hercule principe cum maximo gaudio atque leticia est excepta: hac gratulante, quod tandem imperaret, illo etiam non parvam leticiam declarante: quod ex tanto intervallo eam videre nunquam contigisset. Mutua igitur inter eos fuit gratulatio, mutuaque leticia. Post hoc breve tempus spatium, quod leta egit cum carissimis filiis: alia non minor accessit exultatio. Quod Hercules princeps Leonoram Regis Ferdinandi parthenopei filiam duxerit uxorem. Cum qua haud multum vixit, semper tamen in mutua satis benivolentia mutuoque amore coniugali. Postquam autem finis vite, tam erimie femine Ricarde aduenit: maria iam natu, febri gravi oppressa, omnia ea sollicitè obiit: que in morte christiana traditione servatur: preciosam vestem suam omnes per templa distribuens. Et toto pectore et animo in deum vivum conversam, extremum reddidit spiritum. Cuius obitu filii magnificentissimo funere eam extulerunt. Cuiusque tam prestantis mulieris virtutem, honestatem, constantiam, denique hic attingimus. Documētum statuentes multis, que inferendis malis, minus constantes existunt. Que sane precipue causa fuit: ut tantam mulierem ac tanta virtute prestantem inter claras anumerarem: que hac etate clarum nomen sunt assecute.

De margarita Schocie optima Regina. cap. clxxii.

Margarita Christianis icliti ac christianissimi dacorum regis filia, Jacobi que Schocie principis uxor: tempore hac nostra Sixto, scilicet pontifice quarto presulante in Schotia insula, singulari prudentia, ingenioque ac sermone in pretio fuit non modico: quo autem tempore sit extincta nobis cognitum non est. Admirabili imprimis forma et castitate excelluit. Uisumque fuit multarum virtutum decus secum attulisse: quum in hac lucem edita extitit nec minimum glorie splendorem secum contulit. Inter alias mulieres occidentales clemens fuit: et incredibilis religionis, deo et domino nostro Jesu christo tota dedita. In pauperes vero et inopes summe liberalis, veros etiam religiosos multis inofficiis et cedens. In subditis suis quibus imperabat admodum facilis et comis: quos plus prudentia et moderatio, quam iusticia curabat. Observabat autem ipsa lege magis a suis populis, quam maritus ipse suus, quod in administrando regno aptior esset. At ipse maritus ut pote insolentior uxoris virtutem semper premebat. Que quidem contumelia, eius mentem

nō parum cruciabat: z cum prudēs admoduz ac religiosa haberet: oīa singu-
 lari paciētia equo aīo perferre studebat: neq; ītermitebat suauitate verboz ac
 moruz comittate/quomin⁹ illuz ex aīo amaret. Sepius monēs/malet cuz vir-
 tute/ q̄z cuz vitijs vitam agere. At ille pretermođū īsolēs / mulierez aspnebat
 mulierisq; sana monita respuebat. quibus reb⁹ / fiebat vt oīs regnī pars/ ī pre-
 ceptis iret. Quod cū marie populis suis displiceret: cōsensu germāi illi⁹ atq; re-
 gine/ ī vincula est cōiectus: donec regnuz male affectū/ ī pristinuuz rerū statum
 restitueret. Ipse quoq; rex exuta z deposita oī in solētia/ z bestiali ferritate/ me-
 liorib⁹ artib⁹ regnuz deinceps administraret. In illa tñ custodia / semp regio
 cultu seruatus est: ac sub eius titulo vniuersa regni negotia disponebāt. Ubi
 cum aliquādiu stetisset/ existimātes/ q̄ pristina illa īsolētia deposita/ ad sanita-
 tem reddere debuisset: ī libertatez/ a fratre restitutus ē. Qd̄ cum factuz fuisset/
 maiore odio Reginā/ q̄z ātea īsectatus / a se expulsaz/ ī loco qui ab illo aberat
 triginta passuuz milia collocari iussit: sic vt neq; dum viueret/ neq; etiam post
 mortem/ eā videre voluerit: Quam quidez calamitatez/ per trienium cuz īcredi-
 bili paciētia/ z animi tranquillitate/ sapiētissima regina pertulit. Quod sane teni-
 pus/ totum ī rebus diuinis expēdebat: neq; quidq; q̄z de deo/ rebusq; diuinis
 cogitabat. Incredibilis quoq; fuit castitatis mulier/ que vt rumor erat: cū ma-
 rito rem nunq; habuit (tanq; altera Zenobia palmirenoz regina vt supra dictū
 est) nisi sobolis procreande causa. Ubi vero comptuz habebat: fore grauidaz/
 nunq; postea/ nisi post partuz cum ipso marito coire substinebat. Eodez itaq;
 modo/ tres mares marito edidit: quos vsq; ad mortē secū hēre voluit. z magna
 cuz disciplina morū/ eos educare curauit: z quāmarie Jacobuz/ (eius noīs quā-
 tuz) qui illi natu maior erat/ ī omni virtutū genere īstruere fecit: vt quū rex essz:
 postea alios regere sciret: atq; alijs impare. Deniq; post trieniu acri febre ap-
 petita/ testamētum de licentia mariti cōfecit. Et morte superueniēte filios ad se
 vocari iussit: z ad virtutē oēs equaliter hortata/ maiorem natu Jacobum/ impri-
 mis hunc ī modum est affata. Mortem propinquam fili mi Jacobe per singu-
 los dies/ perq; singulas horas mihi adesse cōcerno. Rogo te per obediētiaz si-
 lialem: vt ante omia deum/ verearis/ z illius voluntati semper sis obediēs: nec
 vnq; defatigeris ī omnib⁹ bonis actionibus/ fratresq; tuos sic ames/ sic colas/
 quātum teipm deniq; complecteris. Ubi autē p̄ri tuo ī regnuz successeris/ sub-
 ditos tuos ex aīo amabis: z inuniuersos iuste/ clemēter liberaliterq; te habis.
 In audiēdo autem eris facilis z p̄humanus. Dabis quoq; opam/ ī sūma eos cō-
 cordia cōtinere: ac regnuz omne maxio occio cōseruare: z ab oib⁹ tuis iustis iu-
 ditijs/ presertim exulet auaritia. Cultoz preterea esto omnis bone extimatiōis.
 Nulluz tēpus frustra amiseris/ eiusq; potius auar⁹ eris. Nō pateāt aures tue
 delatoribus/ qui facile sunt ad serendā discordiam. s; tanq; perniciosuz/ ymo p-
 niciosissimuz z execrabile venenū abhorreas/ formidesq; z a te repellas: Nō mi-
 nor ē gloria iuste z modēste regna gubernare z administrare q̄z illa felicit ac-
 quirere. Nec atq; alia huiuscemodi quū filijs precipissz mōumēta sui ne qd̄ p̄-
 termitteret: etiā bñdictiōe z oī alio bono documēto / x̄boz/ eos ē p̄secuta. Nec
 post multū tēporis spatiū/ tota mēte/ z aīo/ z cogitatiōe ī deuz/ cōuersa/ aīaz san-
 ctā deo redēptori suo reddidit. Ereditū ē venēo petitas: z p̄ viz decessisse. Quā
 obrē a filijs/ z tota familia/ magno luctu z lachrymis dcorata/ regali comitatu z

Optima
 matris ad
 filios docu-
 menta no-

Elisabeth hispaniarum christianiſſima/ optimaq; Regina/ Heinrici regis ex ſuperiore Margarita coniuge/ vnica filia ſuſcepta: año milleſimo/ quadringēteſimo/ ſeptuageſimo quinto/ nupſit Fernãdo iclito Aragonie regis filio: que quidē vna cū marito ipſo nūc vſq; i regnīs p̄ris z mariti/ cū ſuo maxio noīs fulgore regnavit: annis. xxii. Que certe/ ñ ſolū ob regiã maieta- tes/ ſz ob mltaz virtutū preſtatiã/ i vni- uerſo orbe chriſtiã/ nūc plurimuz in

ſignis z inclita/ habita eſt ſemina. Propter quod/ nō modo hispanis/ ſed z vni- uerſe chriſtiãe religioni/ (vt ita loquar) ſctiſſimū numen ac quidez venerabile ē cenſenda. Que etſi fortuna ampliſſima/ z ſūmis honorib; ac nature gratie mu- neribus plurimū decorata videat/ tamē ex reb; strenue geſtis/ eam ab immortalī deo/ quodā certe peculiari beneficio procreatam eſſe cenſueriz. Eo quia eſt exi- mijs meriū incomparabiliter iſignita / z admirabili eximiaq; ac incredibili virtu- te decorata: aīo v3 cōſtātiſſimo/ pudicitia/ ſeueritate/ animi virtute atq; magni- tudine/ deinde grauitate/ religione/ ſanctimonia/ pietate: ac erga deum orthodo- xamq; fidez nimia deuotione ſuccenſa. Quibus ex rebus/ vt z ipſa vna cū viro predicto/ i eternum vniuerſo inoteſcat mundo/ laudib; exquisitis i celum vſq; extollendam puto. Et ideo ſi icomemorãdis ipſius ſingulis excellētiſſimis fa- cinoribus lōgius forte me habuerō/ idulgendum vtiq; mihi eſt. Cum laudãdi z cōſcribendi materia adſit ampla/ z ea ipſimis pulcherrima. Hec itaq; vira- go helisabeth poſt p̄ris iteritum/ cuz p̄num z Auituz Caſtelle regnū magno obtinuiſſet labore/ ipſimis expulſis oībus domeſticis z finitimis hoſtibus: ac de oībus parta victoria/ mox id regnuz ſuū in omni pace redigere curauit atq; eã obrem oīb; pepercit. Quam ob cauſaz/ illico oēs eam ac virū ſuum propter eoruz incredibilem clemētiam ac humanitatem tãq; proprios parentes/ z ama- re/ z venerari ceperunt. Quibus ſeliciſſime z ſctiſſime ex ſententia geſtis: vt eſt chriãe religiōis amãtiſſima. Iniquo perferrēs animo/ q; Mauri Maometãi eaz hispanie partem tenerent occupatam/ quam Bethicam ſeu Granatensem nouiſ- ſimi vocant/ ſecum cogitare cepit: quonam pacto eam tãdem poſt ſexcētos ſep- tuaginta quinq; annos ab eiſdem poſſeſſam/ liberare poſſet. Et cuz marito ſuo Rege Fernando ac alijs regni ſui principibus cōſilo habito: tãdē decretū fuit: vt oīno ip̄a Bethice pars apprēderet: z nō id tātū ad āpliãdū regnū ſuū/ ſz ad ppagãdã xp̄iani noīs verã fidez: atq; ad ſtabilimētuz diuini cult; fieret. Vñ z innumerabilibus exercitibus tam maritimis q; terreſtrib; cōparatis/ ipſimis btiſſimi Jacobi apoſtoli Hispaniarum patroni premōita oraculo/ mox i Almafaz mediterraneaz urbem munitiſſimam mouit: z illã haud mlto poſt expugnata cepit. Qua capta/ cōfeſti ibidē baſilicas z tēpla pmulta ad ſacriſitia celebrãda

De Helisabeth Hispaniaz Regina

instaurauit et creuit: quibus et multa donaria et munera obtulit preciosa. Ea quoque victoria tam felicissime confecta ex templo, alio preualido exercitu congregato, vniuersi sui regni granate agrum depopulare, et ad usque ipsius urbis granate confines, oia igni ferroque vastare precepit. Quo terrore plurimas urbes multissimas parti armis, partimque voluntaria deditione comprehedit. Quas iter, fuere Alora, Sétinellum, Ebochinum, Komda, Marbelia, Earthania, et Sarazabonella, ide Loria, Helismalachia, insigni portu clarissima, atque copulurime alie. Necnon et Moehilinum frigidumque motes, Illoras, Eabilus, Solumeram atque alia, et alia munitissima oppida, que longum enarrare foret, victoriosissime cepit. In quibus etiam cuestigio templum erigi et consecrari mandauit. Hisque feliciter gestis, in anno a natali christiano. M. cccclxxxviii. quibus ipsa prestantissima mulier atque eius maritus Fernandus didicissent Mauros omnes sui exercitus florere in Malacha urbe post Granatesem regiam primariam: Ciuitate videlicet omnium comertijs felicissima constituisse, atque ipsam urbem terra marisque omni tormentorum generibus communisse, denuo collecto ingenti exercitu maritimo pariter et terrestri, cum validissima classe: quadrigentorum vtriusque trirremium et Maurium atque aliorum lignorum paruorum pene innumerabilium. Eoque in exercitu terrestri aderant quindecim milia equites, et sexaginta milia pedites: cum octo milibus curribus, pro tormentis aliisque ad bellum conficiendum necessariis deuchedis, ad ipsam urbem obsidendam et expugnandam prestanti processit animo. Quam etsi primo impetu capere potuissent: attamen per tres continuos menses, illam durissima obsidione comprimere voluit. Ita ut Mauri ipsi, vltima inedia tabefacti, etiam imunda oia, pro sumis pene delitijs comederent. Qui quibus vidissent oia in urbe consumpta fuisse, viderentque arma bellica et ois externi auxilij spes sibi deesse, urbis deditionem Regibus predictis christianissimis, coacti fecere. Ita quoque Malacha ipsa tam insigni urbe capta bonorum videlicet omnium opulentiissima, vniuersos mauros qui in ea inuenti sunt: qui si licet christianitatis nomen acceptare recusarunt, omnes pro seruis haberi, et sub iugo perpetue seruitutis venundari precepit: quos ad triginta millia fuisse referunt. Inde quoque antequam ipsi Reges urbem ingrederentur: ut christo domino nostro ois victoria ascriberetur: per religiosos et sacerdotes deuotissimos, tropheum sanctissime crucis, per vniuersam urbem cum hymnis et canticis spiritualibus, ac ois generis musicorum circumducitur, et in altissimam Arcis turri collocari mandarunt. Sequenti postmodum die, abo triumphatores et ouates cum ingenti aliorum principum et militum, ac oisfarum religiosorum comitatu, letabundi omnes et christo domino nostro imensas laudes exoluentes itrogressi sunt. Quibus itrogressis: confestis Regina ipsa processiones per plures dies, in ipsa quam maxime, atque in alias subactas urbes, quotidie fieri instituit: vbi etiam ipsamet, cum ceteris vniuersas ipsius urbis ecclesias (a Mauris diu prophanatas) suis pedibus inuisit et plustravit. Ac sacras vestes serico et auro cunctas et vasa aurea atque argentea, ceteraque oia, ad templa consecranda necessaria, affluentiissime misit. Est autem hec Malacha ciuitas vetustissima, martyriorumque plurimorum sanctorum, et potissimum ciriaci et paule virginis, ibidem coronatorum, non mediocriter insignita. Nam idem martyres ea in urbe post multa tormentorum generalium obruti, aias celo reddiderunt. Nec tamen victoriosissimi reges, pro ipsa victoria preterea esse voluerunt, donec et ipsam regiam, et toto orbe admirabilem Granatesem urbem, diu obsessam et lacematam, pro voluntaria eiusce gentis regis ditione obtinuerunt. Nam eam in anno salutis nostre. M. cccclxxxi. rege et Barbaris deuictis populosissima Granata Ciuitas fame et armis domita, durissima obsidione ab ipsis

Malachia
ciuitatum
regni granate
nota.

Malacha
primaria
ciuitas granate.

De sanctis in
malacha
vrbe alias
martyrio
coronati.

Granate
captiuitas

Regibus obtēta fuit. Quibus certe regibus christiāissimis/ si verus sū iudicia fateri licet: plus debet vniuersa xpiana religio/ pp iuictaz eoz virtutem/ q̄z vlli certe hominuz generi. Itā cuz reliqui oēs xpāi reges atqz populi/ quodā igna uo aī torpore elāguescē viderēt: soli hi Hispalēses z Aragonēses Reges: nūc/ nūc qz iuētī sūt: qui igētī z excelso aīo/ vniuersaz occidiuā Barbariam/ represserint/ opprefferit/ atqz fuderit/ z e finib⁹ fugauerit. Quiqz/ z i oī christiāoz nūero soli ausi sūt christiāe dignitati z vtilitati cōsulere. Huius p̄terea christiāissime mulieris precipua laus/ i duob⁹ q̄z marie cōsistit. Quod cōtēplatiuaz pariter z actiuā vitas magnope cōplecti vides. Itā z quottidie i vsus paupum ex cōdicto/ cētuz aureos distribuē facit: preter secretas elymosinas / quas ipamet pprijs manib⁹ cōtribuit. Insuper/ z i exercitib⁹ suis quadrigētos currus p̄stituit: i quib⁹ oīa necessaria pro quibuscūqz egrotis i acie vulneratis/ aut alia de cā i exercitu ifirmātib⁹/ quod hospitale regie nūcupat. In quib⁹ plāe oīa Aromaticā z medicāmia/ p̄ physica z chyrgica necessaria iueniūt. Cōstituit quoqz circa illud hospitale suū z medicos pitissimos ac cōplurimas matrōas z illas iprimis hōestissimas/ q̄ z que ifirmātib⁹ magna cuz diligētia deseruiāt atqz ministrēt: ne scilicet aliquid deesse huic suo sc̄to proposito videat. In suo itē exercitu cōplurimos religiosos deuotissimos doctissimosqz cōstituit: qui diuina sacrisactia quottidie celebrēt/ ac sermōes z exhortatōes d̄ lege d̄i militātib⁹ faciāt. In suo autē exercitu nulli lenōes/ nullaqz scorta/ nulleue blāsemie seu piuriuz/ s̄z nec ludī malī iueniūtur: ita vt dicere ausis/ exercitū illud sunz/ potius religionē q̄ militiā fore. Est z isuper tāte sc̄timōie tāteqz deuotiōis mulier/ vt diuinū offitiuz/ religiosoz more quottidie exoluat. Habet iter cetera oratoriuz quoddā p̄maximū/ z quidē pulcherrimuz/ i quo cōsistūt cētū deuotissime matrōe: que die noctuqz pro felici hui⁹ rey exitu/ cōtinuas oīones z obsecratiōes ad deum fūdūt. Quas iter/ z ipsa christiāissima femia/ quibusdā diebus/ (alijs post habitis curis) persepe locum tenere dicitur. Quottidie quoqz serdeciz de diuersis sc̄tis Missas/ vna tātū hora celebratas/ audire decernit. In quib⁹ tāta cū deuotiōe interest: vt etiaz lachrymas ex recordatiōe beneficiorz dei/ z passiōis Jesu christi persepe effūdāt. Quid plura: tāte est hūilitatis z māsuētudis. vt nullaz prorsus/ aut i ornamētis aut vestimētis de se/ iactātiāz/ prese ferre videatur.

De Barbara iclita muliere principis Mātuanī coniuge. cap. clxxiiij

Barbara natiōe Germana/ Illustri Ludouici Soggiage Mantue principis vxor/ z Joānis Burdinbūdi eque principis filia/ q̄ Joānes tante dignitatis excellit: vt vnus ex illis/ sit qui Romanū deligat Imperatorē: hoc āno: qui est secūdus z octuagesimus supra millesimus quadringētesimus/ a natali christiano ānus/ apud Mātua/ insignem urbem suaz/ vitam cuz morte mutauit. forma hui⁹ illustri mulieris imprimis fuit prestans/ venerabilisqz

aspectu ingenio/vegeto ⁊ acri. Sermo eius ⁊ prudens ⁊ grauis semper/quadā comitate conditus. Prestabat in ea continens vita/credibilis pudicitia ac memorabilis quedam liberalitas. Pacis studiosa/nulli labori parcens/ dum omnem ritam/omnemq; discordiam tollere posset. Prestantiam quandam ingenii/consilium erimius prese ferrebat. In administratione regie sue lauta ⁊ splē dida/supra q̄ dici posset. Rebus suis semper vtilis atq; opportuna. Auaritiā insectabatur vt pessimum venenum. In eius cetu ⁊ comitatu numerabātur cū virgines/tum etiam matrone claro genere nate:nec minus honestate morum ⁊ omni pudicitia predite:quarum consuetudine plurimū delectabatur. In omnibus exercitationibus suis more sacrarum virginum/crebro religiosorum templa ac monasteria salutabat:conferrens in eos multa liberaliter. Exemplo erat suis populis in omnibus actionibus sane laudabilibus/nec intermittebat optare/cum abstinencia daret sibi deus proponeretq; ostēdens recte administrādi rationem. Existimata est benigna in audiendo ⁊ perliberalis. Nec quātuz in se erat paciebatur ase quemq; dimittere nisi letum ⁊ voti compotem. Tanti preterea faciebat omnes honestis moribus ⁊ virtute preditos:quātum bonis ⁊ grauib; viris tribuendum iure optimo est:quos aduenientes ad se cuz vidisset/statim prior vrbaniissime illis occurrebat: ⁊ manibus attollebat. Nec paciebatur quemq; sine tegumento capitis secum loqui:nunc illum/alium nunc manu apprehendens:magni recte amoris inditio illud celebrans: ⁊ in ore frequens habens:quamuis dignitate ipsa p̄staret/ortu tamen/omnes fratres vtiq; se habere. Mirum immodum cunctis affabilis/neminem respuens/neminem aspernans. Eluctus eius imprimis sobrius/nec quidam Germanorum moris in cibo aut potu de se ostentabat. Maxima afficiebatur voluptate si honestis moribus mulierem nacta fuisset.econtra non modicum indignabatur si impudicam aut minus honestam inuenisset. Eunq; esset mulier fecūdissima/quinq; mares marito peperit:quorum primus Fridericus nomine/qui patri in regno successit. Secundus Joannefranciscus/dignitate corporis excellens/nec miri in omni re prudentia in armis cum magna sui gloria versatus. Tertius Frāciscus cardinalis diaconus/apostolicusq; senator. Quartum fudit Rodolphū in armis strenuissimum/qui in anno salutis nostre. M.cccclxxxv. apud Parmam in accerimo conflictu ⁊ pugna contra Carolum septimum susceptis inuictō animo obruncatus est. Quintum enira est Ludouicum Mantue episcopum/pastorem ⁊ principem certe liberalissimuz. Ex feminis autem/prima Susana dicta que propter gibositatem religioni se dedicauit. Secunda Porrothea formosissima/que sponsa decessit. Tertia Ecilia inter religiosas sacras computata. Quarta Barbara/que in germania nupsit. Quinta ⁊ postrema paula itidem i germanie curtie principi matrimonio copulata. A quibus omnibus est omni pietate ⁊ amore filiali optime culta. Post autem mariti decessuz per triēnium superstes fuit:quod sane tempus in sūma existimatione ⁊ illius principatus vtilitate(vt erat mulier clarissima)actum est.

De Hippolita vicecomite Alphonsi regis piuge. capi. clxxv.

Hippolyta Alphonfi ei⁹ nominis secundi Neapolitanoz regis vxor: et Francisci sfortie Insubriū ducis optima filia. anno salutis nostre octauo et octuagesimo supra millesimū et quadringentesimū Neapoli cū magno sui nominis preonio decessit. Quas certe iter claras heroidas feminas computanda merito putamus. quod prestatissimā eā fuisse constat. quoniam permultis claruit virtutibus: omni prope vite splendore tantis parētibus ornata. tantoque marito decorata. Educata

nāque fuit domestica illa disciplina illustrissime illius viragis Blachemarie matris: que ut predictū est) summā pudorē summāque pudicitiam rebus in omnibus semper haud dubie prese tulit: preter alias optimas artes, quibus prestavit tanta perla mulier. Instituta autē a puero fuit. liberalibus studiis. in quibus tantum profecit: quātum satis pertinere ad eius futuram magnitudinem et regni maiestatem. Eōspicua deinde forma fuit: quā plane singularis grauitas imprimis honestabat et quedam impij maiestas et māsuētudo et gratia. Erat satis eloquens et tamen humanis omnibus diuinis litteris erudita. Et cū miti admodum esset ingenio non mediocriter miserebat illas mulieres que minus honeste viuerent: quas semper leni quodam sermone comonere non dedignabatur. O dia et simultates si que iter suos orta fuissent extemplo conabat extinguere concordiam ingerens optimam esse dicebat discordiam rursus perniciosissimam. Rex diuinam semper maria illi cura fuit: et eam obrepans et aqua (inter cetera sue scitimonie idititia) illi frequens cibum et potus erat. Religiosorum vitam et ieiuniis et orationibus perueniens precibus summo studio imitabatur. Loca sacra diuorumque templā persepe uisibat. In pauperes preterea et miseros frequens eius liberalitas: precipueque in collocandis pauperibus uirginibus maritis sed pro pēnsioris studij cū omnibus sue sortis fuit: tū etiā in eos quos angustiis rei familiaris medicare pudebat: qui honestioribus diuitijs et fortuna in miseriore eent deiectione misericors tam humana tamque alienis malis dolens quasi paupertatis mala omnia et miseras expta fuisset in quibus pietatis officijs cū magna animi iocunditate vitam agebat. In deo omnibus suis cogitationibus collocatis omnino atque repositis. Dumnificētissima in deum et homines supraque dici aut excogitari posset. Unde et quecumque preciosissima que secum e domo paterna ad maritum detulerat quā summam plusquam quinquaginta miliū aureorum excedebat: omnia fere eas obres in pauperes contulit. Naturali autē prudentia quadam excellebat: in omnibus negotijs nec ignara omnia pene hystorie latine. Notaque preterea ei erat omnia regnorum ratio et quemadmodum custodiri regna deberent. Insuper et res urbanas callebat atque in agricultura magnam usum habere uidebat. Sed neque ullum generum vite muliebri ignotum erat ei. Claras artes cuiusque generis hominum ita ingenio fuerat completa ut earum comemoratio qui aderat miraretur. Aspemabat et animo et corpore a se auertebat maledicos delatores atque alias hominum pestes. Reminēque patiebat nunquam a se abire nisi letum ac sui uoti compositum. Quos mares et unam feminam tantum marito tū Calabrorum duci peperit:

De Hippolita Et Catherina Forliuij Comitissa

quoz alter scidit anteq̃ illa obiret: alter ṽo Ferdinādus vocat⁹ postea rex ei⁹
nois eo in regno scūdus. filia ṽo Isabella appellata nūc vidua/oli Joānisga
leazij insubriū ducis vxor: m̃ri ⁊ auie p̃ oīa in quocūq; virtutū genere/similima
memoratuq; multo dignissima: cui⁹ paciētia atq; ai fortitudo/ ⁊ religio tales ac
tāte sūt: vt ceteras in eisdē pacē oīum dicā p̃stare videat. filius autē Ferdinād⁹
postmodū rex/ aliquādo ad ostētādā viriū sui corporis magnitudinē adhuc
adolescētul⁹/ subitis calcarib⁹ dū cogeret equū magnuz ⁊ ferocē/ saltu/ magnuz
loci spaciuz metiri: q; vires illius eēt: in terrā decidēs/ ab eodē pene oppressus
est Sic vt q̃si exanimis iacuerit p̃ plures dies. Quo casu mater (eo viso) idica-
uit penitus moritaz. Vt vt femia multe fidei ⁊ deuotiōis/ mox ad opē diuinā
cōfugit: decurrit quoq; ad oīum religiosoz preces/ qui in toto pene eius regno
erāt: in quoz precibus multā fidē habebat repositā. Ad extremū euz corpori fi-
lij icumberet/ nec vlla salutis spes ostēderet: ymo multa mortis argumēta: ne
morientē ipsa cerneret: multis cū lachrymis ab eo discesit: seq; in cubiculum
suū solā reclusit. Resolutisq; crinib⁹ ad effigiē btē ⁊ gloriosissime virgīs p̃stra-
ta/ lachrymosis vocib⁹/ postulabat/ orabat ⁊ obsecrabat: vt sibi filiū suū/ sanuz
ipsa misericorditer p̃donare dignaret. Atq; tā diu ibi lacerato pectore prostra-
ta p̃māsit: quādiu spūs eius (vt ita loquar) rursus i corpore redierit: qd̃ quidē
miraculū p̃maximuz vidētes q; circa euz euz lumibns astabāt/ stupefacti/ p̃gau-
dio multū ad cubiculum matris renūciaturi cucurerūt: ⁊ sic prope cubiculi ip-
sius hostiū effregerūt. Quib⁹ nuntijs religiosa mater/ ad filiū aduolās/ euz dul-
cissimis osculis ⁊ piētissimis lachrymis cōplexa est. hoc tāto tāq; inertimabi-
li beneficio affecta/ astātes ibi se a lachrymis cōtinere nō potuerunt: hoc tā ino-
pinato matris gaudio ⁊ bono comoti/ ex illo postea q̃ vixit: beatissime virgini
ingētes grās egit. Post hec haud inlto post/ apostemate i capite correpta est.
Cui⁹ tāta fuit vis: vt finē illi vite statueret: cū duos ⁊ q̃draginta etatis haberet
annos. Que vt mulierē decuit xp̃ianā: oibus offitijs christiane religiōis functa
memoratur. Regioq; funere est elata: vt tātas decuit matronam talisq; pudici-
tie decus. Cuius decora inter alias mulieres marie memorādas/ visum est hoc
in loco recensere: vt pro documento omnibus statuatur: qui diuinarum huma-
narumq; virtutum studiosi ⁊ amatores esse voluerit.

De Catherina Forliuij ⁊ Imole comitissa. capi. clxxvi.

Catherina Hieronymi Rya-
rij Comitis vxor/ Saleatij/
q; Insubrium ducis filia:
hoc anno: qui est octauus
⁊ octuagesimus supra millesimus ⁊ q̃-
dringētesimum salutis nostre annus:
Marito eius Hieronymo i Forliuio
vrbe sua decimo octauo challēdas ma-
ias turpiter obtrūcato/ viroz cōstātiā ⁊
animi magnaminitatē prese ferrēs/ nō
sine magna ai sui virtute/ eidē suo ma-
rito (preter multoz oppinionē) i regno
Forliuij ⁊ Imole successit/ ⁊ nūc vsq;

Miracu-
luz huius
optie mu-
lieris.

tāq̄ semiramis aſſiriorum regina preſtatiſſime regnauit. Nam quum ſeditioſi quidam ⁊ proditores/ex inſperato ſuū viruz in propria ſui pallatij Aula innumeris pene vniuerſib⁹ ꝑſodiſſent/obtrūcaſſēt/ac dilaceraſſent:eumq̄ ſpoliatuz e Eāzello pallatij nuduz in platea turpiter ꝑroieciſſent/ac eius vniuerſam domū in predā expoſuiſſent:ēt maximis clamorib⁹ (ſub pretextu libertatis) oēs populuz in tumultuz ⁊ ſeditionez ꝑcitāſſent:ipſam tum adoleſcētulā cū quiq̄ paruulis filiis comprehēdētes/cum maximo tumultu ad ꝑiuratoꝝ domuz ꝑduxerunt. Ubi cū ſe oī auxilio/fauore/ ⁊ ꝑſilio deſtitutam cerneret:mox in magnā animi triftitiā decidit ⁊ totā noctez illā in lachrymis cōſumpſit. Maneq̄ facto ſcleris auctores illā ad ſe militibus imixtaz ꝑuocātes/terroribus ⁊ minis exaſperātes dixerūt. Nolum⁹ te regnare ſup nos: ſed volumus vt ꝑtinuz ⁊ arceꝝ ⁊ alia ola vrbis ꝑpugnacula nobis reſignes: alioq̄n ⁊ te ⁊ genus tuuz oē e terra delebim⁹. Que ſe vidēs iter diſſonos clamores ⁊ diſcurētia pene tela cōſtitutam/aiaduertēſq̄ ſuroꝝ ⁊ ſeuitiā inſani populi/vt ſemper fuit ſemina animo calida/eueſtigio magnuz ⁊ ſingulare ſue ꝑrudētie/ſueq̄ cōſtantie documētuz/vniuerſo demōſtrauit orbi. Unde ⁊ omnia ſe ꝑo viribus ſpopōdit effectu ram/modo ſibi filiisq̄ ſuis nil mali inferrēt. At illi ſperātes votum ſuuz ꝑotinus ꝑſequi (filiis ſuis vniuerſis ipſimis retētis) illam in arcem ꝑugnaciſſimaz introire ꝑmiſere. Que itꝛogreſſa: vt ſe e manibus ipſoꝝ liberatā animaduertit. Muliebꝛes lachrymas ꝑo virili ſua aſe reiecit ⁊ ſuā ꝑrudētiā/ſuamq̄ animi magnitudinē/ꝑtra inſanū furētēq̄ populuz demōſtrare curauit. Et id circo/er templo ⁊ Medionali ⁊ Bononie/ac alibi/vbi aliq̄ auxiliij ⁊ ſubſidij ſpeſſet/celes dedit litteras. Deinde iſ fracto animo:vniuerſam Arcē ⁊ tormentis virisq̄ fortiſſimis/ad deſſēſionē ⁊ alijs neceſſarijs ꝑmuniri ꝑcepit. Idq̄ non ſolū ad arcē ipſam ꝑtuenđā/veꝝ etiā ad vniuerſaz delendā ciuitatē quuz op⁹ ſoret. Niſi populus ipſe/aut ꝑquieſceret/aut certe gnatos icolumes reſtitueret. At ꝑdiores furibūdū/ licet illius ad vnū vſq̄/laqueis ennecaturi filios demōſtrarent:nunq̄ tñ ipſius mulieris animū in ſuā adducere potuerūt. ſententiā. Quinymo illa ꝑſtāti ⁊ iſ fracto aio/vniuerſe ciuitati vltimā deſolationē (niſi gnatos ipſos reſtituerēt) nō deſtitit cōminari. Atq̄ ita ab inſenſato populo anim⁹ huius puelle nullis minis nulliſue terrorib⁹/ſeu alio quouis mō vſq̄ ad aduētuz auxiliarij ꝑſidij ꝑ duodecim dies imutari potuit. Eōiuratoꝝ aut ⁊ ſcleris rei/ deniq̄ quz armatoꝝ militiā eideꝝ in auxiliū aduenire ꝑſenſiſſent/rebus ſuis ꝑſulturi/ſalutē ſibi fuga ꝗſterunt. Mira ꝑfecto res ⁊ auditu icredibilis/vidiſſe puellā quatuor ⁊ viginti annoꝝ/i delitijs ſemper enutritā/tumultuūq̄ ignarā/eo loco ꝑſtituſſe in quo ē magnanimis tremere cōſueuerāt: ⁊ hinc inde diſſonis clamoribus iꝑerite multitudis/iter gladios ſiccaſq̄ carnificū agitari ⁊ minitari/nūq̄ aut ſuperari aut imutari potuiſſe/ymo magno ſemp ⁊ excelſo aio in ſuā ꝑſtituſſe ſniam. Tātus nāq̄ facinoroſoꝝ hoꝝ hoꝝ horꝝ ⁊ trepidatio erat: vt ēt robuſtiſſimos magnanimiſq̄ ſtrauiſſet equites. ¶ Igit hoc mō preſtatiſſima hec virago/ſue filioꝝq̄ ſuozuz ſaluti,nō mō ſapiēter ſed ⁊ (tāq̄ Triaria romana Lutij vitelli) ſapiētiſſime ꝑſuluit. Neq̄ edepol recuperato ꝑacatoꝝ regno/ ꝑ ſua iuſtitia ꝑaſſa eſt ſceleſtos ⁊ leſe maięſtatis noꝛios quoscūq̄ apprehēdere potuit fore inultos. Sed ⁊ iter ceteros quēdam vrbis ꝑrimariū nonagenariū/patrē vꝝ duoz necis auctoꝝ/captuz i frustra cedere fecit: atq̄ ſupbiſſi

mam eius domus ad fundamenta vsq; diruere et euertere precepit: ipsiusq; vni-
 uersa bona in diuersos distribuens. **D**e hmoi aut regno, profecto actus erat: ni-
 si eius sapietia/eius prudentia/eius deniq; animi magnitudo eodem modo obsti-
 tisset. Et propterea hoc in loco de ea tamq; de muliere magnanima atq; scilicet clara sub
 compedio tamq; facinus preclarus litteris mandasse non indignum fuit. Ut tate pre-
 stantie filij sui oesq; posterij pro tanto facinore et animi sui constantia apud deum
 optimum imortales gratias iugiter peragere queat. **A**dopto itaq; regno/re-
 busq; suis oibus ex sententia compositis cum haberet Octavianum primogenitum
 puerulum filium ipsa more semiramidis Assirioz regine non extimas tutum fore
 dominium urbium suarum tenello committere filio de consilio amicorum illud ad
 etatem eius vsq; virilez regere et gubernare constituit: quod et nunc vsq; pro libito sue
 sapietie per oia factitatus est. Est quippe hec Catharina inter mulieres nostri secu-
 li formosissima et eleganti aspectu ac pro ois corporis artus mirifice decorata estq;
 et ad fecunditatem aptissima quia iam in adulescentia sua octo ex viro suo edidit par-
 tus. Floret quoq; et miro dicendi modo cum sit proptissimi animi ac tenacissime me-
 morie femina. Multa preterea de hac ipsa viragie refferunt clarissime gesta que
 silentio haud preterire debeo cum sint et memoratu digna. Et primo in clementia
 in Forliuensis suis lese maiestatis criminis obnoxij vsa: quoz ciuitatem cum
 armati milites in predam exponere constituerent: ipsa innocetum commiseratione pro-
 mota oino fieri prohibuit: quod sane facinus magne clementie iditium est. Aliud
 insuper preconium de hac muliere ferit: quia cum iustitie cultrix et amatrix habeat:
 vniuersis iudicibus suis sumope iustitiaz semp comendat mandataq; vt illas in-
 distince vnicuiq; submitrent. Quanta postremo sit eius in erudiendis institu-
 disq; filijs diligentia vel ex hoc perspicue elicere possumus quod doctissimos vi-
 ros sacreque theologie magistros preclarissimos apud se magna cura impensa sem-
 per habere voluerit: qui Octavianum principem et reliquos puerulos non solum
 de humanis verum et de diuinis instruat disciplinis. Et cum sit inter cetera sit
 ingentis animi femina est et promissa adeo fidelissima vt nullis blandimentis
 nullis muneribus nullisue pollicitationibus seu precibus vel terroribus a pro-
 missa fide distrahi possit: quod permultis maximeq; superiori anno qui fuit quin-
 tus et nonagesimus supra millesimum et quadringentesimum a natali christiano in
 formidabili certe bello Caroli galloz regis contra fernandum parthonopei re-
 gem argumeto mirifice ostendit. Quippe cum ab pontifice Ro. fernandoq; rege
 ac florentinis colligatis socialia stipendia suscepisset fidemq; spopondisset: ita in-
 tegraz illibatamq; seruauit: vt ab Gallo hoste vniuersa incomoda maluerit per-
 peti quam promissam fide infringere: que res cum a mulieribus vt plurimum serua-
 ri minime consuetum sit: si satis inspiciatur maximi etiam miraculi claritatis eidez
 afferre videtur. Et quod longe mirabilius est sufficit illi ad imperium animus quod
 tam perlucidam genitoris seruet indolem. Adeo namq; in virtute surrexit va-
 lida vt populos suos qui precedentes regulos paruipedebant nunc posita cer-
 uice veteri irate mulieres faciem perhorrescut: quod maxime ipsam oculataz aiad
 uertunt feminam que fraude potius quam ingenij decipi possit. Et cum sit casta et lon-
 ganimis suum propositum a quodaz leuiter flecti potest: quod pluries mostraue-
 re insultus seuletis in ea fortune quibus persepe acriter concussa motu et vario tur-
 bine est agitata atq; circumdata que quidem cum plurima sint et plerisque nota

ea scilicet praeferre duxi. Est denique haec virago honoris et gloriae appetentissima: ut quotiescumque de honore agitur/pecuniarum sit profusissima/nec pro splendore dignitatis/pati velit superiorem. Unde et eius aule amplitudo/magnorum principum aulas equatur. Beneficiorum et maleficiorum eque memor est. et pro nora infandos homines/ingenti animo supplicij affici non veretur etc.

De Leonora Herculis Ferrariae ducis uxore. cap. clxxij.

Leonora Aragona Herculis Ferrariae ducis uxor/ferdinandusque Parthenopei regis filia/ex diua illa Isabella superiori uxore suscepta/hoc anno/q

est tertius et nonagesimus supra mille simus quadragesimus a natali christiano annus apud Ferrariam urbem suam quinto idus octobres/ quarto et quadragesimo etatis suae anno/ cum magna (ut ita loquar) populi sui iactura beato fine quieuit. Mulier sane/ ob inatam prudentiam et animi magnitudinem/ atque

religionem/ inter claras huius nostri cui mulieres merito computanda: quae ceteras matronas huiusmodi tempestatum/ omnium pene virtutum/ laudibus equauerit: ac etiam cum omni vetustate haud iniuria comparanda veniat. Cuius quidem mors/ adeo universi populi sui animos incredibilis tristitiae opprimere visa est: ut pariter omnium obiisse diceres. Quae certe nequaquam prudentia/ clementia/ religioneque/ ac animi magnitudine/ a matre Isabella degeneravit: immo per omnia ei quae simillima: atque in his ad extremum usque vite suae indefinenter pervenit: cum multa sua/ suorumque omnium laude. Fuit imprimis haec Leonora virago mediocri statura corpore: sed venusta satis/ atque membris omnibus formosa: cuius quidem incessus/ status/ et habitus/ non sine quadam prestantissima sui maiestate erat. Postquam vero cum incredibili pompa a marito ducta fuit. Ipse maritus cognita adolescentule admirabili prudentia/ et celebri ingenio: mori eadem universam pene sui regni administrationem illius fide et consilio/ maxime fretus/ credidit: quod et ad ultimum vite suae usque pro maiori parte administravit. quod maritus ipse (in armis exercitissimus) minus propter stipendia atque alia maiora regni negotia domi esse poterat. At illa sic mariti rem semper curare studuit/ ea iustitia et mansuetudine/ ut prope inauditum fuerit. Erat plane inauditum supra modum benignissima/ perliberalisque. Haec quantum in se erat patiebatur a se quemquam nisi letum/ et voti sui compotem abire. Tanti praeterea faciebat omnes honestis moribus et virtute praeditos quantum bonis/ et grauibus viris tribuendum iure optimo est: quos ad se aduertentes/ quum videret/ statim quasi prior illis occurrebat: et multa cum vultu hilaritate manibus excipiebat. Et nunc ista/ nunc illius (et quam maxime oratores) manu apprehendebat/ magno sane charitatis inditio illud celebrans. Erat profecto mirum in modum cunctis affabilis/ neminem respuens/ neminemque aspernas. Eratque acriter ingenio/ celebri quoque ac prestante acumine: nec

nō 7 admodum timorata. Et vbi ratio vel necessitas exostulabat/se familia-
rem/humanā/facilez/ac piā/ethibebat. Memor q̄s marie benefitioz/7 gratissi-
ma i illos qui i se aliquid ptullissent/vel re/vel opere. Eōstanter iusticiā coluit/
7 inocētiam plurimū amauit. Liberalitatē sūmope i pauperes exercebat/quos
marie mendicare pudor prohibebat:legiptimis nuptijs virgines sepe collocā-
do. Auaritiam magnope/vt pessimū insectabatur venenū. ¶ Fateor equidem/
ac deuz meum testoz/quia nihil in hac viragine laudare itendo/nisi qđ sui pro-
prium fuerat. Et vt breuib⁹ concludam:hec pudicissima 7 sapiētissima mulier/
tante gratie atqz sapiētie fuit:vt i regimine tanti regni/iter maledicos huius tē-
pestatis populos:nullum aduersus proximos obsceni rumoris/ prozsus vnqz
accepisse dicat oprobrium. Persepe eteim illud Euāgelij documētuz sua ob-
uersabatur in mente. Esto ait benefaciēs 7 beniuolus/ cū aduersario tuo/dum
es in via cum illo:ne forte ponat scādalum aie tue. Et iccirco de ipsa nūqz quic-
piam auditum fuit displicibile. Tante eteim pudicitie 7 honestatis erat deco-
rata/vt nullum vnqz in ampla domo 7 populoz frequētia alloqui voluerit/vel
audire/absqz teste. Semper suo in comitatu matronas graues habere voluit:
sciēs ex lasciuia puellaz/sepe de dominaz moribus iudicari/7 qualis queqz sit
talium cōsortio delectari. Vicitus eius imprimis parcus/nec hoc in loco facile
possent eius ieiunia recenseri/aut certe ipsius abstinētie explicari/atqz alia hui⁹
modi eius decora/7 vere sanctimonie iditia. Et inter cetera hoc maximuz/7 me-
moria dīnum i ea extitit:q̄ tanqz Ecclia Romana virgo sanctissima/sub molī-
bus vestimentis (sicut 7 eius diua genitrix efficere compertum fuerat) aspēri-
mas vestes eam ad carnem detulisse persepe deprehēsum fuit. Et id/ad cupidi-
tates corporis/omnesqz notas reprimēdas. Sed neqz ipsius cōtinentes ad de-
uz immortalē oñones/q̄s pro sua/suozūqz salute offerebat:que oia in hac muliere
iprimis excellere/ennarare sufficimus. Et eas obres persepe frequētabat loca
sacra/diuozūqz tēpla sepius vīsebat. Eius sūma voluptas marie/cum grauissi-
mis optimisqz viris/ac eruditis concionatozibus erat. Diuinoz elloquioz illi
etiam incredibilis ardor inesse videbat:7 eam obrez/ monasteria nō solū femīa-
rū sz 7 viroz sepi⁹ adire volebat. Vbi 7 d̄ scripturis sc̄is put ei⁹ paciebat ige-
niū/doctos iterogabat nec statim acquiescebat:sz/e p̄trario/q̄stioēs mouebat: n̄ vt
ptēderet:sz vt q̄redo/eaz solutiōes disceret. Itaqz solū huic viragi cure fuit op-
tia ciuiū suoz disciplina:q̄ oēs tā ml̄ieres qz viri iformarēt/ad optios mōes/op-
tiaqz istituta beñ morataz vrbū:sz etiā vtqz ibi religiosi viri ac ml̄ieres essēt/mi-
n⁹ v3 religiose viuētes/ad laudabiliorē vite cultū tāfferrerēt. Instauratis itaqz
hoc modo/sua i vrbe/ab illa ml̄tis mōasterijs/i qb⁹ xp̄i serui seorsuz viuerēt/ di-
uinaqz i oi sc̄titate morū 7 itegritate vite oparent:etiā talis disciplina poptie i
corrupta,nūc vsqz suis in vrbib⁹ pseuerat. Que cuz incredibiliter rebus diuinis
dedita esset:vt etiam nihil ab ea pretermitteretur quod ad religionez cōfouen-
dam pertineret:ml̄tas religiosas virgines/suis bonis 7 facultatib⁹ iugiter su-
stentabat. Maxima isuper illi cura fuit/suoz filioz educandoz:quos i oi morū
disciplina educare 7 istruere curauit/7 quāmarie(quātuz in se fuit)Alphōsum/
qui illi natu maior est:in oi virtutuz genere istituere fecit: vt quū p̄nceps eēt/
sc̄iret postea alios regere/atqz eisdē ipare. ¶ Et licet Leonora hec Illustris re-
bus i oib⁹ inaudite virtutis fuerit mulier/etiā in tota vita sua habita fuit excel-

si et iuncti aī princeps: q̄ i illo permario et periculosissimo venetoz bello, cōtra maritima terra aquaq; suscepto/mirifice demōstrasse cōpertum est. Itā cuz veneti ipsi innumerabiles exercit⁹ cōtra Herculez coegissent, et plurima ei⁹ cepissent castella: suoq; adiecissent īperio/atq; ob hoc vniuersuz ferrariēsez Agrum/terroribus/icendijs/vastatiōibus/et direptiōibus complessent: ita vt ex hoc/et ppter p̄cipis valitudinē/maxima per totā vrbez exhorta fuisset trepidatio. Ipa vt erat aīo excelso nihil ex hoc territa est. Sed primū ad oīpotētis dei opez cōfugere curauit/et eam obrez oīa pietatis officia (quo sibi diuinuz auxiliuz īploraret) exercuit/ac se et p̄ncipes suum/oīuz oīonibus hūiliter comēdauit. Post moduz cōuocatis ad cōcionem (cum sūma fide) Ciuibus suis p̄moribus/breue et artificiosam apud illos talē habuit oīonez. Memores essent suoz Illustriuz Estēsiū p̄ncipuz/et q̄ maxie Excellētissimi viri sui: quātuz v3 culti ab eo fuerint/quātōq; studio et obseruatōe habiti semp sint. Idq; nō tātuz verbis/s3 et re ipsa/experti essent. Cuius īfirmitatē mlto sibi grauiorez foret. nisi p̄spiceret ip̄sequ/ac filios oīs/imp̄rimis amari/eos iuxta secuz videret: totūq; regnū mario īdiscrimine esse. his potentissimis venetoz exercitib⁹: vt nos/vosq; oēs/peissima seruitute et tyrānide opprimāt: nisi etiā a vobis huic cōi īfelicitati p̄spectū fuerit. Nec se preterea obitā sui serus: cum excelso p̄cipe eoz egroto/et paruis suis liberis p̄uide tali tēpore meminissent. Ciuēs fide illoz et virtutib⁹/postremo et bonis oīb⁹/ad tuēdaz rem ferrariēsez/si vnq; alias sibi opus esse. Indignum sane/ac miserabile oīb⁹ futuz esse. si hoc regnū a d alias natiōes q̄ ad Estenses trāsserere. Rogareq; se eos et obtestari/sumerēt arma/fortesq; essent atq; p̄stantes ad tuitiōnē ciuitatū/et regni atq; ī hoc aīo iuncto: cū res cōis oīuz hoc belluz īdiscrimen veniret maximū. Eapp se cēfere/ vt oēs ciuitatū p̄mores/mediocresq; atq; īfimi ī vnuz p̄uenirēt/ vt audacie inimicōz p̄tūdāt: alias etēiz grauissimaz oīb⁹ ferrariēsiū/et itollerabilē seruitutem fore subeūdā. Hac aut oīone sapiētissime mulieris moti ciues vniuersi: cum vidissent suuz p̄cipē ī lectulo febribus iacētē/vno oīum consensu/oēs acclamare ceperūt: sealachri aīo paratos esse quoquomodo illi opez ferre: nec bonoz suoz/aut liberoz/aut etiam sue salutis/pro vrbis deffēsione/proq; illius incolumitate rationē vllaz habituros. Itaq; hoc modo inter se se coadunati Ciuēs/decretuz ē/quauis ratiōe/exercitus venetoz/e cōfinib⁹ submouere suis: q̄ cōtumelia etiaz verboz ferrariēses magnanimes asp̄narent. Cōtracti igif hoc modo ī vnū ciues: mor et ipator/et p̄ consul venetoz/aliquātuluz ab vrbe discessere: et Ferrariēsiuz res prudentia et magnanimitate hui⁹ viraginis ī trāquiliore statū haud multo post redacta ē. Multa preterea alia p̄clara gesta hui⁹ mulieris refferri/et monimentis madari possent/q̄ breuitati studētes pretermittim⁹. Nec nēpe nunq; ī voluptate/nūq; īdiuitijs/nunq; ī honorib⁹/neq; ī bonis corporis/sūmum bonū putauit cōstituenduz: cum sapiētissime aiaduēteret omnia esse caduca et fragila sed ī ueram sapiētiam/que quidem deū optime nouit/ atq; ī ea mētez suaz iugiter erigebat et attollere curabat. Cuius deniq; et sermo/et habitus/ac incessus doctrina virtutum per omnia erat. Sex liberos p̄stanti ingenio marito edidit. Mares quattuor et feminas duas. Quorum primus Alphonsus futurus princeps. Secundus Ferdinandus Caroli christianissimi Gallorum Regis cōsiliari⁹: et cāberlanus magni spūs iuuenis. Terti⁹ Ipolit⁹ Strigonēsis ī panonia Archi-

Fili huius
hic come
mozantur.

De Leonora Estense Ducissa Et Blanca Miradulana
 epus sancteq; Ro. Ecclesie cardinalis diacon⁹ amplissimus. Quart⁹ minimus
 Sigismundus apud patrem dilectissim⁹. Ex feminis aut maria illi Isabella q^a
 Francisco Matue p^ricipi matrimonio honorificetissime copulata est. Secunda
 Beatrix dicta q^a 7 ipa felicissime Ludouico sortie magno sapietissimoq; insu-
 briuz Ducis vxorez data e. Sz i hoc ipsa genitrice sua fortunatioz extitit qd fi-
 lios ac filias ois i maximis honorib⁹ 7 dignitatib⁹ illustres vidit. Filias vero
 excelsis pncipib⁹ matrimonio collocatas. Quib⁹ quide munerib⁹ oino ei⁹ geni-
 tricem caruisse costat. Deniq; acri febre appetita qua vidimus ipis ardorib⁹ p
 xxxv. dies iugiter estuasse: vt sciret reijciendas corporis delicias q^a paulopost
 vermib⁹ exaraduz erat: morteq; superueiete: filios ac Mauru Anna nomie ipri-
 mis ad se vocauit: 7 oes ad virtute hortata. Maiore natu iprimis i huc modu
 est affata. Propinquam fili mi Alphonsi p singulas horas mihi adesse morte
 cocerno. Rogo te per obediencia filiale vt ante oia deus vereais ac illustrissimu
 genitoru tuu: illoruq; voluntatis obediens: nec vnq; defatigeris i bois actioib⁹.
 Quuz patri tuo i regnu successeris: subditos tuos ex aio amabis: 7 i vniuersis
 iuste clemeter 7 liberalit (ad imitatione patris) te habebis. In audiendo eris fa-
 cilis 7 liberalis. Pabisq; opaz eos i suma cocordia cotinere. Et ab oibus iustis
 tuis iuditijs semp exulet auaritia. Cultor eris ois bone existimatiois. Nec 7 a-
 lia huiuscemoi cu filio 7 nurui atq; suis oib⁹ necessarijs pcepisset monumeta
 sui ne qd ptermitteret et bndictioe 7 oi bono vboz documeto eos psecuta e.
 Nec postmultu ipis spatiu tota mte 7 aio ac cogitatioe i deus couersa aiam
 deo reddidit. Quaozre absente maio a filiis 7 a tota familia magno luctu 7 la-
 chrymis decorata e. De fune aut ei⁹ nihil oino pope ex ipi⁹ pscripto celebra-
 tus e: que admodu ipa mories madauerat. Sz i habitu tm scimodiali apd mo-
 niales minoz tumulata est: solis ipis miorib⁹ illa comitatib⁹. Talis igit hui⁹
 mulieris Leonore Estensis vite ductus 7 exitus fuit. Eui⁹ quide virtute iter de-
 cora aliaz q memorade fuerant hic nouissimo pene hui⁹ nri opis loco coiungē
 da merito esse putari. Et alie mulieres accedantur 7 inflametur ad emulada
 ornameta virtututu: ex quibus ois honos oisq; vera laus perficitur.

Optima
matris ad
filios docu-
menta.

Humilis su-
neris pom-
pa.

De Blanca mirandulana capitulum. clxxvii.

Blanca Saleoti Miran-
 dule pncipis vxor 7 Her-
 culis incliti Ferrarie Du-
 cis soror hoc nostro euo 7
 ipsa etate admodum prouecta: tanto
 virtutum omnium fulgore est insigni-
 ta 7 tam inflamato studio est succen-
 sa vt nulli sui ordinis mlieri seu heroe
 veniat postponenda moruz potissimu
 oium probitate: quozum quidem di-
 gnitate omnibus preteritarum clara-
 rum matronarum eximijs virtutibus
 inseruire videtur: ac si quodaz veheme-
 tissimo stimulo eius regius animus hoc in senio vergeretur ac impleret: ita vt
 pace oium dixerim iter ceteras nri seculi heroas prestatissimas effulgeat pre-

clara. Magno quippe animo imprimis singula queq; ei sunt agenda agrediē
 nihil laboris/nihil cure/studij ve pretermittēdo: vt quāto potentis/ tanto certe
 virtute 7 idustria ceteros omnes antceat. Quicquid enim agit vel certe dicit/a
 virtute deducere videtur: nec laudis humane vento/ad vlla mouet obeūda/plu
 ris semper dei q̄z hominuz oculos faciēs. Eius inter cetera hoc preconia est:
 vt non suaz vnq; salutem/nec suoz charitatē aut comoda/ seu quozūcunq; pre
 ces 7 lacrymas anteponendas grauitati:fidei:iustitie/ ac animi cōstantie cen
 seat. Quecunq; eim in dies agenda sibi occurrunt(vt fama est) oia ad comunē
 aiarum salutem/comunēq; suoz subditoz vtilitatem efficere videtur: ita vt rez
 pu. suam ex parua iam amplam efficerit. In quacūq; enim re actura vel delibe
 ratura est nō segnīs certe sed diligētissima habetur: ita vt ī disponēdis geren
 disq; negotijs/nō soluz prudentia/ sed 7 diligentia ipso suo marito 7 ceteris p̄
 stet. Sūma quippe alacritate atq; instancia sue iprimis salutis/suorumq; cul
 trix est habita. Inse primum/7 ceteros noras cupiditates refrenās/malicias ex
 tirpans/7 in oibus iusticiam excolens. Cui plane/nō parua cura est christiana
 religio/adeo vt suo exemplo eius filij tam mares q̄z femine(vt isra dicitur) po
 tius iter optimos christi seruos q̄z nobiles aulicos veniāt computādi. Et q̄zq;
 multaz litteraz haud insignita habeatur/vel erudita/nihilominus cum sit emi
 nentissimi ingenij femina/eius oratio cū loquitur semper est cōposita/licet ver
 nacula loquat lingua/atq; cultissimus sermo/ita vt in admirationez audientes
 psepe vertantur. Eloquius quidem eidem est mite/ cum quadaz grauissima fa
 cundia/7 ea oibus familiarissima. Inest eidem preterea quedā incredibilis pie
 tas circa/christi seruos atq; ancillas/quos oēs tam vultus hyllaritate/suo ī sy
 nu quasi colligit/ fouetq; ac venerat ac si ipse dei filius adēset. Eas obres iam
 duo suo in oppydo fundauit erexitq; monasteria: atq; alia instaurauit: 7 or
 namentis Ecclesiasticis aureis 7 argenteis exornauit. In quibus haud par
 uā certe iugiter suscipit voluptatē. Eius ī genuā prudentiā Saleotus pnceps
 maritus suus cū exploratā diu hēret: quodq; reb⁹ ī oib⁹ tam occultā aiaduerte
 ret: q; fraude poti⁹ q̄z vllō īgenio aquoq; decipi possit eidē toti⁹ sui pncipat⁹
 vniuersalē cōmisit curā: assuerās atq; cōtestās/ ipaz prudēt⁹ rectiusq; se ad
 ministraturā/ potissimū/ q; memorabilis sit iusticie atq; clemētie. Est p̄terea mu
 lier lōganimis 7 admoduz cōstās: q; fortunaz multaz īsult⁹ satis mōstrauere:
 ī qb⁹ cuz psepe p̄stet fuisse agitātā/ semp oia forti ptulerit pectore: ac nō modo
 ta iuicto aīo: s; 7 se ipaz/ p glia adipiscēda supauit: sciēs scriptū eē. Qui vult ve
 nire post me abneget semetipz/7 sequat me. Plena equidē ē hui⁹ xginis vita
 bonoz exēploz q̄ certe cōpellūt hoies ad bene beateq; viuēdū. Nā oia hec īfe
 riora bona/ q̄ mortales falsa oblectatiōe dmalcere psueuerūt/ vt pote diuitias/
 honores/ potētias/ sensuuz voluptates/ prauas/ glorie illecebras flocipēdere iaz
 iam videtur. Senuit hec Saleoto principi marito suo cū fuerit fecūditate īsi
 gnis plures filios 7 filias/ quibus omnib⁹ tam femellis q̄z maribus eā vluēdi
 rationē atq; formā/ non modo sermone/ sed exemplo prescripsit/ vt domi habe
 re profecto viderentur: qd reliqui ex varijs sanctorum doctorum libris: aut a
 pud quoscunq; magistros capefcere solent. In ea pietatez religionem/pudici
 tiam/fidem/integritatem/liberalitatem/ munificentiam: misericordiam/ Ciuili
 tatem: 7 in omni fortuna/ perpetuam animi constantiam atq; modestiam

De Beatrice Sfortia Et Senebria Bentiuola

licet itueri/ unde z filie ei⁹ quedā etate florētes/ a calcare z stimulo huiusmodi probitatis uehemēti⁹ acceperitis hui⁹ seculi pōpis: ad xp̄i ueritum p̄ religiōis īgressuz ardētissimo studio euolarūt. Joānesfrācisch⁹ aut̄ ei⁹ filius natu maior phus z orator disertissimus ac rez multaz eruditissimus/ cū sit etate: z corpore florētissimus adeo stimulis z exēplo huius optime parētis pūctus est: ut ī hac peregrinatione solo corpore cōstitutis: iā iam vna cū Joāna vxore/ z cogitatione z auiditate multa ī eterna p̄ria cōuersari videntur. Qui (vt ita dixerim) huic mūdo pene mortui/ quicquid de hac vita laborāt: ad illā trāsserūt vitam sempiternā: z quasi bonus ratiocinator velut ad cētupluz manū porigēs semper de sinistra ad dexterā trāsmittere videt. Cuius cū plurima sint virtutū documēta z facinora/ etiā sue iclīte genitrici/ nō modicū fulgoris adicit: si matribus fulgor sit/ eruditos z bonos: atq; prestātes h̄re filios.

De beatrice Sfortia. capitulum. clxxviii.

Beatrice item predictae blanche ex eisdez parētibus germana/ natu maior Illustris quūdam Tristiani sfortie dilectissima cōiunx/ z ipsa hac n̄ra tempestate septuagenaria: licet semp īsecūda/ sorori predictae profecto cū fuerit mulier semp honesta/ morigera/ deoq; admodum deuota/ virtutib⁹ dedita: ac perhūana/ suo fulgore īferior nō est. Hec semper/ vsq; ī hāc senectam formosa fuit mulier pudicissimaq; nihil publicuz vnq; curās/ vitam honorificaz ac quasi priuatā egit omnes: z quodā ocio preclaro/ cuz litteraz/ tuz deuotiōis pie religiosq; versatur. Diligit admoduz dei seruos atq; potissimus christi Ancillas precipua familiaritate oēs cōplectēs: vt cōuesci z coniocari/ atq; cetera religionis officia erequi/ cuz aīo remissionēz idulget sepe/ soleat: z id quidez sc̄tē amice/ z libere. Est igitur z hec īcredibilis fidei/ mulier/ z eximie pietatis/ ac ī rebus diuinis īcensi amoris ardore semper predita. De quibus alias zc̄.

De Senebria Sfortia Joānis bentiuoli Bononiēsis vxore. cap. clxxviii.

Senebria autem clarissimi Equitis aurati Joānis bentiuoli Bononiensium principis vxor amplissima/ Alexanderq; Sfortie Pisauri domini filia/ hac nostra tempestate cum multis resplendet virtutibus/ iter claras mulieres recensenda videtur. Iā z multum ornamenti hec ipsa Bononie studiorum matri asferre videtur/ suarum virtutū claritate/ q̄ potissimū ī ea elucescūt. Est ip̄imis celebris/ elegātissima fōma/ gestu z motu corpis admodū decorata/ cū quodā semp p̄posito z regali īcessu. Hec at̄ p̄ore m̄ito amisso/ cū se cūdo huic nupsiss/ statiz secūdissima euasit: vnō z filios sexdecī/ iā p̄spero edidit partu/ plē certe honestā/ tā mares q̄ feminas. Inest huic gr̄a quedā ī vultu

precipua nec minor etiā grauitas : prudētia tñ z igenio lōge maiore excellit: oī pulchritudine morā eque semp ornat. Cuius sermo sūmaz probitatez z pudorem prese fert. In oī actiōe/stās/icedens/z sedēs/ sūmaz deterritatez z maiestatez demōstrat. Nec acceptoz benefitioz ī memor: s; grata/z liberalis/ ac sermone suauis. In recipiēdis vero amicis atq; propinquis/multuz affabilis/z comis/ac perhūana. Eliget apud istā sūope/ quedā modesta domestica/ z icorrupta disciplina. Solitudinē plus amat z colit: q̄z celebritatez. Do: ni plerūq; inelusa manet/ religiosoz exēplo: vbi reb⁹ diuinis etiāz dat operaz/ nec scripta seculariuz litteraruz aspernatur. Saudet frequēti mētōe eaz muliez/ que ī hac vita agunt optima oppiniōe virtutis. Turpia autē verba/turpesq; sermōes/z odit z aspernat. Deus ī hoc potissimū colere videtur: q̄ libēter loca religiosa visitat ac psepe salutat. Pia īprimis/taz ī christi seruos/q̄z pauperes/nec minime auara ī precib⁹ z oīonib⁹ ad deuz/z alios sc̄tōs frequēs versat. Nō sine ardentissimo studio diuinū verbum audit/ illudq; ante oīa illi semp cordi : sic vt que videāt illā mulieres cetera/exēpluz illius facile imittētur ac ei⁹ vestigia colāt. abstinet se multuz a cibo abstinetq; a potu/nec sūptuose vestitur. Leraf cōsuetudinē eaz personaz/que modestia exornātur. Ad extremum ī oī negotio suo hec āplissima femia eaz idolez prefert : que ī p̄cipe desyderari ab oib⁹ solet. Que certe nō minoris excellētie ē habita/eaz quas supra defūctas cōmemorauimus. Quare iccirco tā eminētes ipsius virtutes legēdas proponim⁹: vt que libet decoris auida mulier/ nominis z diuie gratie studiosa hec legēs/nō recuset aut renuat tam preclara eius documēta/quib⁹ z vita iucūdiuz agitur /z ī mortalīs vtiq; efficitur. Cui⁹ iam senilis effigies ī p̄ncipio hui⁹ capituli cū suo habitu cōsuetō: hic apposita videri potest.

De Cassandra fideli veneta virgine oratrice z pha. cap. clxxix.

Cassandra Angeli fidelis filia veneta : adhuc etate nubilis: hac nra tēpestate tanq; musaz decus impri-

mis faciūdiāz z oē dicēdi genus quasi ī mulierib⁹ extinctū/excitauit: z quadā cōponēdi facilitate ac pronūciādi aptitudie/z Hortēsiā/ ceterasq; illas veteres Romanas eloquētissimas/ oī ec parte attigere voluit: adco/ vt ei⁹ nō humanā sed diuinā potius eloquētiā oēs arbitrētur. Pleriq; etēz/ quuz ei⁹ aptos pronūciatiōi corporis mot⁹ z cōi-

nos verboz ornat⁹ mēte reuoluūt. quid de ea proferrāt/penit⁹ ignorant: nisi q̄ de eadem Maronis illud verbum ī mediuz adducūt: ipam videlicet fore/ deoz gēus. Nec id absq; ratiōe afferre vidēt. Est z clara phyē ac theologie studiis: accutis eiz z p̄optissimis disputatiōib⁹ generi muliebrī z orbi veneto magnū affert decus. Et iccirco a multis prestātissimis/z versib⁹ atq; Eplis salutat: hac oppyniōe virtutis/qua maxie celebratur. Nec nāq; cuz sit adolescēs optimis morib⁹ p̄dita/honestaq; forma dcorata/n̄ ignaraq; aut expers (vt p̄missū ē)

romani sermonis. q̄ v3 oibus disciplinis/nō paz decus afferre videt/ oēs mirā tur/magnāq; ex tāta litteratura puelle voluptatē capiūt. Est 7 illi fimo phumanus/ 7 facilis/ac omni grauitate modestie excellēs. Que plane artes/hūc sexum marie ornāt:prudēsq; ac verecūda. Si q̄s.n.vel dialectices enigmata/vel musaruz fontes vberimos:vel et summā oratorie artis puinciā/mortali cuiusq; peccatore delibatā fuisse vnq; existimet.id sibi diuinit⁹ traditū cēset: Tam laudabilis ei⁹ virtus multis sermōnibus equidē frequentat:7 apud Augustinū Barbadicū sapientissimū veteroz principē:q̄ aliquādo cum ex more suo/biduū festuz in natali christiano ipenderet oratorib⁹ cunctis q̄ venetijs aderāt:atq; patritijs primorib⁹ suis tā femis q̄ viris/tertius et adijecit celebriore ad declarādam hui⁹ puelle doctrinā 7 eruditionē:quātūq; ingenio prestaret ad cōiuiū dici festi iuitandam curauit. Ad quod etiā multos phylosophos 7 theologos qui in eadē vrbe veneta adessent iuitauit. Ad id itaq; festuz hec puella Cassandra decēti veste ornata puenit/incredibilez pudorē prese ferēs. Ibiq; euestigio in magno patricioz 7 eruditoz viroz numero principis predicti iussu/In eminentiores cōscendit locum:atq; ibidē aīo forti 7 intrepido lepidā orationez habuit:magno cum eloquentie/ tum etiā eruditionis indice: quam egit eo motu gestuq; corporis/suauitate deniq; vocis: vt summa voluptate qui aderant/ omnes afficerentur:maximeq; cōmendaretur. Affuit 7 frequens eius genitor/ tanta virtute filie delectat⁹. Disputauit postmodum propositis questiōibus/ cum in phylosophia/ tum et in theologia/ cuz illis eruditissimis viris quos commemorauim⁹ illuc cōuenisse. Taceo subtilitatem 7 argutiam argumentorum/ cum in probādo/ tum in reffellendo/ quibus in differendo vsa est. Confectaq; disputatione/ rursus se principi presentauit/ tāto decore/ quantum posset quis oratione longa explicare. Vernacula etenim lingua est illi habita oratio ad principem: ab oibus qui ibidē aderant astantibus plurimuz celebrata. Habuit 7 p sepe orationem in Gymnasio publico parauino cū maximo sui preconio/ in quibus certe tale dicendi flumen de se ostēdit/ quale nec prisca/ nec nostra vnq; viderit etas. Ex quo tāq; clarissime puelle ei⁹ nom̄ sūma cū obseruātia celebratū est. Confirmāt preterea huius adolescentule ornatissime epistole ad diuersos prestātes viros ingēti dignitate 7 doctrina scripte suauē in dicēdo prestātiāz. Artis quoq; musice (vt fertur) nequaq; expers habet: quas quidem artes tam preclaras/ cōsumat 7 perficit/ summe virginitatis gloria. Vex/ 7 quemadmodum in latinis/ liberalibus artibus hec nostra Cassandra diu multūq; operaz dedit/ ita (7 cum sit ingenij admodum versatilis) etiā grecis operaz nauauit accuratissimam. Atq; vt eius ceptus litterarum amor studiumq; magis magisq; proficiat: diligenti particione (tāq; prudentissimam) tempora sibi ipsi diuisit. vide licet vt nō solū legendo 7 docēdo sibi studia litteraz voluptati 7 ornatal sint: sed et scribēdo alijs vt pficere videat/ elaborare incepit. Vñ 7 ex ingenij sui magnitudine/ quoddā opusculuz preclaz de ordie sciētiarū cudere orsa est In quo 7 sectas multoz phylosophoz elegāter cōmemorat. Igit̄ hmoi est Cassandre fidelis ingenius/ de quo/ ex multis hec pauca decerpimus/ qd̄ qdez/ vt toti⁹ mūdi fama celebret/ hic exponēduz durimus. Sz nec et ipsius imago senio aut morte psumet/ hic effigiatā/ vt in eternū pduret/ sculptaq; imprimere fecimus.

C De Scisilla christianissima vngarie regina. capi. clxxx.

Seisilla seu galla illustrissima
xpianissimaq; regina Ottho-
nis Saxonie ducis filia / z
hērici p̄mū ducis / deide ei⁹

nois primi iperatois / z Augusti soror
ac Stephani primi vngaroz regis vxor
atq; Adalberti viri sc̄tissimi pragensis
episcopi filia i xpo obseruādissima / cir-
ca annū salutis nostre octuagesimū / su-
pra noningētesimuz apud Panonios
seu vngaros suos / z innocētia / benigni-
tate / gratia / z hospitalitate / ac religione /
plurimū clara / z insignis est habita. Eu-

ius qdem multa egregia facinora memorie pdita sūt: iter que illud preclarissi-
mum / q; Stephanum regem marituz suuz iprimis / cuz vniuerso regno / auxilio
ēt Adalberti pragensis episcopi optimi viri / z p̄cionatoris prestātissimi / ad xpi
fidē tādem p̄uertit. Cuiusq; historia licet multo verſet i errore / nihilomin⁹ i ea
enitemur / eos sequi / vel qui p̄batissimis arguētis vtūtur: q̄ de hac xpianissima
muliere perscripta sūt in medium refferre. Erat itaq; Seisilla hec regina / ad in-
star hērici Augusti germani sui viri sc̄tissimi iter cetera adeo ingenij mitis / vt
etiam persepe / ppter xpm fastuz regie potestatis remitteret: semperq; suos po-
pulos optimis exēplis / z beneficijs aliciēs / ac multitudini gratificās. Que cuz
esset / z sapiētissima ac spectatissima / nō solū apud ipsum Stephanum regē ma-
rituz suuz / rez / z apud primores regni regulos / z ciues omnes / magno i precio
fuit. Unde / z plures esse cepere / qui ob virtutem eius maximā / sibi ascularēt: z
alacres iperata exequerētur. Jaz iam etēim cōplurimi eius religiōe / maxime de-
lectati / ipsoz igenia sensiz demulcebātur / z ab erronea p̄iscoz suorū religiōe / (si
religio tamē dici licz) rez christianaz studijs absuescebāt. Quamobrē illa / quo-
dā modo / demuz suis elegātissimis documētis / mirificisq; exemplis / z ipsū ma-
rituz regē / ac vniuersos vngaros / christi iſtitutis attraxit. Atq; ita fidei christia-
ne / p̄ sacrū baptisma / ope sancti Adalberti ep̄i / mira dexteritate agregauit. Pro-
qbus / quoadiuit hec ardētissima mulier hāc orationē optimaz iter ceteras / ad
deū optimū ipsaz effudisse indefinēter dignoscit: v3. **D**eus q ecclesiā tuā / no-
uo fetu semper multiplicas: cōcede his famulis tuis / vt sacramētum viuēdo te-
neāt qd fide perceperunt: per christuz dñm nostruz. Inerat preterea huic diue-
regine diuinus quoddā igeniuz / ac quedam incomparabilis vis: qua hoīes ali-
ceret / ac prestātiores redderet. Verū neq; circūstātibus populis / istius viragi-
nis presentia minus desiderabat: qn oēs sperabāt / ea presente / populares min⁹
se se ad iuriā / z cōtumeliā latum iri. At Stephanus ipse re / iā christianis-
simus effect⁹ / postq; sacratissimū fidei nostre titulū assumpsisset / (cuz regnū ma-
iorum suorū nō admodum latuz / ymo tenere haberet) nō nullas barbaras natio-
nes bello sibi subdidit: z eaz ciuitates pene inumeras in deditiōē suā redegit /
deq; regibus / ac ducibus necnō regulis quasi inumeris triumphauit. Et quo-
rum spolijs / z ecclesias plurimas hinc inde / z inter cetera insignia Cenobia ac
superbissima in honorez beati Petri apostoli in ciuitate Buda / ac Albēsi vrbe

Ungaroz
conuersio.

Oratio pul-
chra regine
huius.

De Sancta Geisilla Et Sancta Semigūda

edificari precepit. Indeque plures nationes et uxoris sue sanctissime consilio in unum copulauit: inuicemque admiscuit: ac rebus future potestate atque origine ipsa prebuit. Adde namque hi optimi reges. scilicet Stephanus et Geisilla sue gentis ipsius post adeptum baptismum sacramentum auxere: ut multo maiores efficerent eius terminum quam ipsa hactenus fuerit ungary. Nam transdanubium transgressi et Sclauos et bosnenses et seruos seu rasilanos que Tribali seu Misij dudum dicebantur nec non et Elachos quos partim gethas partimque transiluanos appellat: usque ad polonos suo adierunt impio. Ad quoque in hac muliere magnam et diuinum profecto fuit que peregrina in reginam a barbaris accersita omnia suadendo tam cito tamque magnifice ac sancte potuerit imutare. Inter ceteros autem filios suos hec uirago Emericum sanctum regem qui patri ipsi in regno et uirtutibus per omnia successit genuit filium: que ipse christianam religionem non mediocriter auxit. Post dormitionem vero Stephani regis uiri sui qui septem et triginta annos regnasse dicitur ipsa diu usque ad ultimum senium supuixit: quod plane tempus in summa sanctitate et illius populi utilitate peragisse ipsam constat. Obijt igitur hec sanctissima regina non celeriter neque repente obitu: sed sensim ac leui quodammodo morbo. Qua defuncta uniuersi populi ostenderunt in eius sepultura uite ipsius desiderium: ac sanctimoniam. Nam euestigio totius regni populi pro ipsius admiranda miracula publicis simul precibus et uotis ad iherosolimas uenere: tum religiosi cuiuscumque status ac dignitatis feretrum sustulerunt quibus denique reliqua turba mixtis femis ac pueris non ut magne regie exequijs assistentes: sed ueluti omniun pariter cum euulatu et fletibus sequebantur. Atque ita ipsam cum uiro suo rege Stephano eodem sepulcro in Albensi basilica quam in honore beatissime dei genitricis construxerant: ad digno honore sepellere: ubi ambo crebris miraculis diu claruere. Unde et post obitum eius (ut plerumque iustis euenire solet) maior laus ei affecuta est. Preterea illius gloriam reginarum quarundam posteriorum calamitates clariores illustrioremque fecere.

De sancta Semigūda uirgine ipatrice Henrici imperatoris uxore. ca. clxxi.

Semigūda seu. ut alijs placet Ebnegunda imperatrix primi Henrici Cesaris uiri sanctissimi: que sancta et coniuncta predictae regine Geisille cognata: et ipsa eodem uero iuste et caste ac pie uiuens plurimum apud germanos et Boemos Saxonisque ac denique italos omnes fuit in precio: eo quod preter religionem maximam facili atque perhumana esset femina: ad quam certe indigentibus semper facili erat aditus: cuiusque Aula quotidie apta aures omnium sermonibus et iniuriam patientibus patebat: ut nec unquam cuiusquam colloquium aut necessitatem repudiaret. Cuius rei gratia in se etiam plurimum vulgi atque aliorum quorumcumque hominum studia incenderat: ut sibi per omnia in omni re cum uoluptate ultro se eidem submitterent: eiusque dictis imperioque libentissimi

me semper parerēt. Huius autem genitor Sigifredus maximus Rhēni comes et familia Caroli magni originem ducens fuit/mater vero Mathildis optima femina. Quam virgunculam egregia forma prestantem/eidem Henrico tum Saxonie inclito duci parentes nupsere/apud quem quoaduixit semper illibatam castitatem seruauit: atque apud illum nullum tempus omisit: quod religiose non coluerit/nullum sine deo oblectamentum/nullumque solatium capere voluerit. Quin in ipsa iuuetate/primoque etatis flore in omni matronali munere/et cura coniugij: assidueque insuper imperij gubernacula/quod tam feliciter gessit. At Henricus ipse Cesar/rem illa gerente/in eius prouidentia admirabili et presens et absens tuto conuiesceret. Ieiunia/vigilias/canonicas laudes/reliquasque sacras ceremonias rite ac deuotissime celebrans. Erat illi inter imperiales delicias/prosummis delitijs/non aurum certe/non gemas/non aliquis mundus multebrius/sed religio sancta et immaculata/deuotio/pietas/psalmi atque hymni. Dies vero festos sanctorumque solemnia/non minore deuotione et gaudio/quam fide admirabili celebrabat. Tum visitare basilicas/predicationes sanctas audire/sacra colere/de virtutibus cum marito suo eiusdem propositi loqui/meditari/orare/et tamquam vere celestis femina celestia indefinenter contemplari. Neque enim eius constantiam/fortitudinemque illius/atque inuictum animi robur ullis posse sequi uerbis. Cui etsi aliquando fortuna aduersata fuisset nihil tamen in ea contulit mali. Quod nunquam aduersitas uirtute potentior sit. Itaque diabolo instigante imperator maritus eandem aliquando de milite suspectam habere cepit. Quam ob rem ad purgandam eius labem/precepit illam super candentes prunas quindecim passibus nudis pedibus incedere. Quam quidem purgationem ecclesia postmodum reprobanit/tamquam dei potius temptamentum/quam licitam purgationem. At extra de purgatione vulgari per totum. At illa tandem fiducialiter sugger eos ascendente ait. Sicut me o bone iesu ab herico sponso meo/atque omnibus alijs impollutam oino nosti/ita me in hac hora misericorditer adiuua. Cui repete/vox facta est. Virgo Maria te uirginem protinus liberabit. Indeque statim totam illam candentem massam/infracto animo illesa percurrit. Tandem post maritis obitum/hec sancta et immaculata uirgo Regina/cum summe uirtutis gloriam imprimis flagraret/et sempiternae omnino immortalitatis cupiditate semper moueretur/regnoque non terreno/sed dei summi/ac celestibus bonis studeret aliquando potiri hoc uno sibi persuadere opere pretium putauit: ut imprimis de Babilonia seculi huius effugeret/ac de abominabili ipsa fornicationum matre Babilonia/se in religionis sacre Arcem reciperet. Que quidem nullos formidat incurfus. Hoc nempe suo sepe uolebat in animo: quod sanctus Dauid canebat in psalmis. Quam dilecta tabernacula tua domine uirtutum concupiscit et deficit/anima mea in atria domini. Eorum meorum/et caro mea/exultauerunt in deum uiuum. Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te. Et his alio in loco carminibus. Elegi abiectus esse in domo domini/magis/quam habitare in tabernaculis peccatorum. Quia melior est dies una in atrijs tuis/super milia. Et cum eidem omnis seculi mora iam grauis videretur monasterium permarimum atque superbissimum in harsia germanie prouincie edificauit: in quo religionis habitu suscepto/quindecim annis in omni sanctitate uite/et uirtutibus diuinis preter omnium existimationem vixit. Est autem prouincia

De Sancta Semigūda Et Damifella Triultia

ipsa Thasia tota montana z frigida inter vestuales z frācones p̄stituta a R̄he
no flumine in septemtrionem porrecta Thuringie prouincie se piungens. Idē
autem monasterium adeo nostro euo (vt aiunt) prouentibus est opulētissimuz
vt multi principes germanorum ad illud aspirare videantur. In illo itaq; Ee
nobio hec sancta virgo Semigunda quoaduixit illibato corpore tamq̄ ange
lus vti semper visa est. Semperq; leuiore z agrestiore cibo cōtenta ac cultu de
formi z stratis operimentisq; abiectissimis vsam fuisse constat. Quantum inse
fuit semper humilima inter humiles se se exhibuit: z se totam idēfesse ad publi
ca sue matris sancte religionis z altricis commoda conuertit. Demum vite hu
ius naufragio superato vt statutū est omnibus hominibus. quum in omnibus
vite sue partibus integērimē sanctissimeq; vixisset e vita ista discessit. Populi
autem quum eius in monasterio dormitionem accepissent: velut si nihil i eam
vnq; pro dignitate contulissent dum viueret: sed omnem ei gratiam deberent:
publicum honorem funeri decreuerunt. Illud igitur cum ingenti pompa z re
ligione apud ecclesiam Bambergensem in franconia oriētali delatum ad latus
henrici viri sui christianissimi sepeliere. Ipsa quippe Bambergēsis ciuitas vbi
supra apud Germanos clarissima ad annem regnicium sita est. Eius cathedralem
ecclesiam eius maritus henricus imperator fundauerat plura obtinet
loca: quem idcirco Esarem accole religiose colunt z vt sanctum habent. Abijt
itaq; hec regina tertia Marcij die ad celi fulgores vbi cum angelis eius muni
cipatum tenet: matris nostre que sursum ē hierusalem quam p̄stmodum inno
centius eius nominis quartus pontifex (propter crebra eius miracula) i sancta
rum cathalogo aggregauit. Eius festuz ipso defunctionis ipsius die videlicet
quinto nonas marcij celebre apud germanos habetur.

De bassia
prouincia
hic descri
bit vbi sit.

De Bam
bergēse ci
uitate vbi
sit.

De Damifella Triultia virguncula Mediolanense. capi. vltimuz.

Damifella virguncula Me
diolanensis et vetusta no
bilissimaq; Triultiana fa
milia progēita hoc nostro

senili euo. quartum z decimum etatis
agens annum veluti altera Hortensia
oratrix romana eximia existens indole
amore litterarum z studioruz dulcedi
ne coalescens z fandi iam elegantia. ac
incredibili q̄dā oris suauitate adeo illi
populosissime ciuitati enitescere icipit
vt potius prodigium q̄ femina existi
metur. A materna quippe auia Dami
fella mulierum optima sic est appellata.

Eius quidem facundissimum inge
nium z accumen. z ad studia ardor atq; amor ab ipsis cūabilis (vt ita loquar)
ertitit: vt etiam aliam quandam futuram generositatis sapientiam suis genero
sis parentibus polliceatur. Joannez nāq; equestris dignitatis ac senatorij mu
neris nec non z bonarum litterarum insignitum habet patrem matrem z An
gelam eque nobilissimam et prepotenti Martinengozuz baxiana familia pro
pagatam z ipsaz litteraruz non expertez. Qui parentes a musis primū enutriti

⁊ ipsi hanc in septimo sue etatis anno musis deuouere, ac tradidere alendam. Que ad magistros disciplinasq; delata, mox ea sua in infantia, ita ardenti animo, prima elementa ⁊ gramaticalia excoluit studia, vt breui quid admirabile in tenella etate, ac certe incredibile. Quod si dabatur ei liber vt legeret, ita euestigio illum recte ⁊ apposite legebat, ac dictionem quamlibet singulatim docte ⁊ eraiatum exprimebat, vt audientes in admirationem, stuporemq; verteret: pleriq; eorum dicerent: hanc quando peperit mater profecto in puerperio affuere Muse, que eius labia tersere. Eo quippe ingenio sunt omnes illius familie progeniti. Et idcirco puto hanc hereditatem in istam puellam peruenisse: vnde in hoc vsu venit, q; Propertius versiculo quodam lepide canit. Nature sequitur semina quisq; sue. Neq; isti puellule contigit vnq; q; plerisq; consuetum est (etiam eruditis) quibus cum datur perpetua habenda lectio, quandoq; vel vacilent, vel certe delirare videntur. A teneris igitur annis preter omnium expectationem, quantum sua patitur ⁊ erigat consuetudo, bonam ostendit oratricem. Eum eius orationis genus (meo iudicio) iam fufum videatur, ⁊ emē datum imprimis. Luculētumq; ac graue quidem nec non ⁊ apertum, quandam exprimens maximi ingenij vim. Preter ho eruditionem eius non modicam, quam certe non mendicam, aut mutuam (vt pleriq;) sed vere suam, ac pfecto peculiarem, ⁊ a puero gradatim ex vberibus pedagogorum ⁊ Auctorum haustam possidet, que res non modicam frugem atq; laudem suis confert orationibus. Est autem tanta eius orandi gratia, vt instar quorundam pictorum videatur suorum oculorum venustatem, orisq; leporem, ⁊ intuitu ⁊ lingua semper exprimere. adeoq; suauissimo est eloquio atq; admirabili vt audientium videatur euellere animas, vt illam etiam non tam feminam, q̄ angelum predicent cum etiam speciose admodum sit ymaginis. Quod si tenuerit ea que ingressa est virtutis ⁊ laudis vestigia, erit omnium iudicio habēda statua digna: que adhuc nulli concessa est. In duodecimo autem etatis sue anno cum orsa fuerit orare, ⁊ in presentiarum vsq; complurimas coram non nullos prestantissimos grauissimos viros, ⁊ eosdem quidem aut ecclesie pontifices aut concionatores aut magnorum principum oratores habuit orationes. Quos inter fuere imprimis, M. Episcopus Iosanus maximus Alobrogū ducis orator, A. Eumenis pontifex eius patruus. Marianus genezanēsis ordinis nostri theologus ac declamator nostri seculi facile princeps. ⁊ Franciscus triultius ordinis minorum famosissimus concinator, ⁊ ipsius similiter patruus atq; alij tā femine q̄ mares plurimi. Apud quos quum aliquando, ex maiorum precepto esset oratura: ipsam astantes omnes intuebantur ipsamq; perinde ac in amenissimo quodam diuersorio conquiescere videbantur. Unde plurimi eorum ipsius ingenium, orationes elegantes atq; interpretationes, mirificis laudibus prosequentes dixere. Si huic adolescentule vita comes fuerit: expectationem de ea nostram, profecto non equabit modo, atq; complebit: sed longe edepol euincet ac superabit. Aliud preterea non paruum sue vrbi sueq; preclarissime familie Damifella hec affert ornamentum, q; iam iam, gramatica ⁊ oratrix insignis, tanta viget tenacissima memoria, vt Themistocli ⁊ Senece philosophorum: atq; Petri Rauenatis a memoria cognominati in-

Propertius

In duodecimo anno orare cepit.

Ep̄s Iosanus.
Episcopus Iosanus maximus Alobrogū ducis orator. A. Eumenis pontifex eius patruus. Marianus genezanēsis ordinis nostri theologus ac declamator nostri seculi facile princeps. ⁊ Franciscus triultius ordinis minorum famosissimus concinator, ⁊ ipsius similiter patruus atq; alij tā femine q̄ mares plurimi. Apud quos quum aliquando, ex maiorum precepto esset oratura: ipsam astantes omnes intuebantur ipsamq; perinde ac in amenissimo quodam diuersorio conquiescere videbantur. Unde plurimi eorum ipsius ingenium, orationes elegantes atq; interpretationes, mirificis laudibus prosequentes dixere. Si huic adolescentule vita comes fuerit: expectationem de ea nostram, profecto non equabit modo, atq; complebit: sed longe edepol euincet ac superabit. Aliud preterea non paruum sue vrbi sueq; preclarissime familie Damifella hec affert ornamentum, q; iam iam, gramatica ⁊ oratrix insignis, tanta viget tenacissima memoria, vt Themistocli ⁊ Senece philosophorum: atq; Petri Rauenatis a memoria cognominati in-

Memoria tenacissima.

star/nihil eidem excidat:quod aut adiscere: aut eam attentius legere vel au-
 dire cōtingat . Quippe hoc de ipsa in duodecimo sue etatis certissimo experi-
 mēto comprobatus est:vt disertissimuz concionatores aliquando audiens/ ita
 ad vnguē omnia memorie comēdauit:vt domi reuerfa/parentibus ad verbum
 recitaret. Versus etiaz pene innumerabiles vno die didicit:z magistro suo:quo-
 dam incredibili ordine recitauit. Sed neq; eidez euenit:q; plerisq; z maxime
 feminis ingenio celeri euenire solet:vt non multum memoria valeant: que ve-
 ro cum labore percipiunt tenaciores cuadunt. Itaque enim tantum latinaruz
 litterarum contenta videtur: nisi z grecarum breui tempore acquisiuerit non
 vulgarem noticiam:adeo vt iam concine grecum proferat sermonem. Vidim⁹
 z nos ipsius familiares Epistolas: que certe perspicacissimum adolescentule
 ingenium: ac vberriam quandam doctrinam redolebant. Sed nec solum
 eam parentes litteris fulgentem mundo reddere ānitūtur/quin etiam i omni-
 gena morum /z vite institutione/ac religione/iam iam illustrem habent. Prete-
 rea existimata est (vt fertur) tante puritatis z innocentie/ vt in quo reprehendi
 liceat pene inueniatur. Verumtamen tantam sapientiam prese fert:vt cum ali-
 quando contingat eidem a quibus vis est fieri increpationes vel admonitio-
 nitiones non fortiter modo/sed z cum gaudio omnia tollerare videtur:ac in lu-
 cro ducere/parentum increpationibus plecti. Unde id nomen Damifella/ma-
 terna Quia optima matrona eam diuinitus assecutam reor:nec ab eadem peni-
 tus degenerare/quin ymo totam ipsius vite integritatem per omnia representa-
 re prese fert:que quidem mihi preceteris quadam viuaci z altissima fide semp-
 extitit agnita. Cuius z felix memoria / quasi presens semper mihi mente defixa
 manet/tanq; in omni genere laudis probatissima. Nunq; etenim cum declaris-
 simis mulieribus isdēq; optis de eadē cogito/qui totiens/de singulari sua pro-
 pe diuina virtute/deq; religione/de pietate / de castimonia / de moribus alijsq;
 plurimis eius donis que omnia certe in ea non summa modo/sed profecto ni-
 mium incredibilia esse videbantur:non mihi vehementer sit admirandum.
 Erat quippe vt verum fatear multarum simul quoddam virtutum specimen/
 z reddolens exemplar. Quam obrem/eius vitam aliqua ex parte constitui hoc
 in loco in propatulo esse . Sic enim sui honestissimi mores/suaq; pudicissima
 z innocens vita:suum quoq; assiduum erga me studiū/ sua deniq; sanctimonia
 atq; religio/ita me sibi deuixere/ vt nihil minus possim q; sue probitatis lau-
 des imortalitati comendare. Sed in eandem explicandam/ non verborum pō-
 pam/sed nostro agresti stillo vtar . Fuit itaq; Damifella de qua nobis nūc est
 sermo/Mathej de scō Angelo viri in armis exercitatissimi/ac generalis pedi-
 tum exercitus venetozū imperatoris filia z Augustini Martinēgi pulchērimi
 optimi q; adolescētis ac ipigerrimi rei militaris viti vxor/ex quo cuz quattuor
 edidisset part⁹ tres v; femellas z Cesarē filiu;eo viginti ānozū adolescentula
 orbata remāsit. Et cuz nimius i ipsuz preclarissimū adolescētez viruz eius essz
 amor/ nimiaq; pietas:atq; fides : triennio nihil quietis inuenit : nihil ve con-
 solationis accepit : sed quotidie lachryme / quotidie singultus atq; profun-
 di cordis suspiria : putās sibi plus arreptum fuisse q; vllis vnq; mortalibus.
 Eius aut mesticia talis per illud triēnij tempus extitit: qualis (vt ita dixerim)

Græcas lit-
 las didicit.

Damifelle
 martinēge
 vitam hic
 recitat.

in funere extiterat : adeo vt obduratas aures ſemper tēuerit ad cuiuſcūq; ami-
 ci remedium: atq; ſolatiū: donec eius affinis Urſina magni Imperatoris ve-
 natorum Bartholomei Colleoni filia in matura morte obijerit: aut in expectato
 eius funere extērita amorſibus conſcientie laniari cepta fuerit: Tunc in ſemet-
 ipſam reuerſa ſibi ipſi (vt poſtmodum mihi reſſerebat) dicere cepit. Expergiſce-
 re Damifella expergiſcere: z iam tandem reſcipiſcere in craſtinum z tu forſitan
 morieris. Incerta quippe es: an z tibi mors imminet. Hiſ ſtimulis agitata ad
 me tum Britie comorantem qui fuit annuſ a natali chriſtiano ſexageſimūſ oc-
 tauuſ ſupra milleſimūſ quatrigeſimūſ aduenit : z tanq; chriſtianiſſima
 mulier ſuam conſcientiam ſaluberrima generalis conſeſſionis medicina mul-
 tiſ cum lachrymiſ abſterſit. At ipſe poſt collatum ſibi abſolutionis beneficiū:
 eius Tyrociniūſ inſtituens quoad potui in primis ad puritatem: inocentia: z
 deuotionem primos virtutum gradus tanq; manu data ipſam direxi. Morq;
 in illa tanta ſuauiſ ſuauitas diuini amoris eſt illata quantā dominuſ apud Ezechie-
 lem pollicetur. Eum ſanctificatuſ in vobis fuero tolla: z vos de gentibuſ z con-
 gregabo voſ mihi: z effundam ſuper voſ aquam: z mundabimini. Et dabo vo-
 biſ cor nouūſ: z ſpirituſ nouūſ ponam in medio veſtri: z auferam cor lapī-
 deūſ: z dabo cor carneūſ. Mor quidem tanq; Bleſilla diue paule Romane
 filia viro orbata crucis verillum arripuit: ſeq; protinꝰ regi deo optima fide pio
 altoq; animo: quaſi deuouit: z me qui in eo ſuaſu meiſq; adhortationibuſ ad
 humanorum contemptum eam perduxeram: deinceps (pro ſua incredibili qui-
 dem bonitate) ſuarum cogitationum ſuorumq; conſiliozum: ſemper z preſentē
 z abſentem participem z conſcium habere voluit. At ipſe eius virtuteſ: z ſan-
 ctimoniam maiorem in modum venerari cepi. Que reſ etiam imortali gaudio
 impleuit aures matronarum totiuſ Britiane Ciuitatiſ: z ad ſui imitationem i-
 ſtamauit multarum vrbis mentes: ita vt ad ſui exemplūſ: temperatiſſimūſ bre-
 uiſſimūſq; veſtium caudis vterentur. Eteriſ autem ſuiſ virtutibuſ: vt pote re-
 ligione: pietate: humilitate: z alijs permultiſ: nulla lauſ proſecto digna inueni-
 ri poſſet. **T** Comunicabat ſe non ſemel ſed nouies aut decies adminuſ in āno:
 z id ſemper ſingulari humilitate: z quantum agnoſci poterat: deuota quidem
 mente atq; erecta: cum lachrymiſ ſemper in deūſ. Canonicaſ horaſ (preter ce-
 teraſ priuataſ orationeſ) quottidie religioſorum more exolvebat. Sui autem
 omneſ: cum vitam ſecularem ſepe agerent in ludis: z ceteriſ letiſſimūſ ſpecta-
 culiſ: ipſa tanq; abstracta ab omnibuſ mundaniſ illecebruſ: nihil ſibi relique-
 re volebat: qđ a propoſito recto: beateq; viuendi eā ſubmouere poſſet. Enim ue-
 ro vel honeſtiuſ: aut iucundiuſ ſibi ducere volebat: qđ poſt tractatam rem ſa-
 cram quottidianam: aliquod honeſtum manibuſ operari. Sed quid de eius
 conſtantia: z inaudita quidem in aduerſiſ tollerandiſ fortitudine dicemus?
 quā maxie in obitu Ceſariſ vnici filij oſtendit: i qua vniuerſa certe britiana ob-
 ſtupuit ciuitaſ. Que tanta equidē extitit: vt (pace oīuſ dixerī potuiſſet) cuſ ſctā
 Melania Ro. diui hieronymi diſcipula: ō admirabili fortitudine: deq; igēti pa-
 ciētia p̄tēdē. Erat itaq; huic optie Damifelle vniciſ iter gnatoſ filij: ſibi luce-
 charioz: erimie quidē indoliſ: z ingentiſ ai atq; igenij adoleſcētulꝰ: plane mo-
 riger: perhumanꝰ: z virtutibꝰ dedituſ: quē tanq; aiē ſue perſugiū atq; ſolatiū
 vnice diligebat. Is at: cū qntūdecimūſ etatꝰ attigiſſet ānuſ: mortalitati cui natꝰ

Conuerſio
 ipſiuſ.

Ezechielis
 dictum.

Exemplū
 optimūſ.

Coſioneſ
 eiꝰ frequē-
 teſ.
 Horaſ cāo-
 nicaſ.

Solitu-
 do
 eiꝰ.

ingentiſ
 fortitudo.

erat/pie concedens/i domio quiscuit. In cui⁹ interitu adeo ciuitas plāgorib⁹ cō sternata fuit: ac si q̄ plurima preclara ornamenta ex hūanis simul ablata fuisset. Quā obrē ad celebrādū ei⁹ funus/ frequēs viroz ac matronaz factus est concursus. Aderat ⁊ seuerinus pater suus spiritualis/ vir religiosissimus/ locupletissimus testis/ aderant ⁊ alij complurimi graues religiosi/ atq; alij nōnulli ex primoribus vrbis: qui vt leniendo eius merorez/ possent sibi firmissima adhibere remedia: aut si opus esset / eius fletibus modum imponerent. Quamq; ⁊ ipsi omnes pre nimia pietatē non valerent se a lachrymis continere. At illa ne videretur nullum cum virtute habere comertium: nihilq; cum ratione cōe: ingenti fide suffulta/ complicatis manibus/ ⁊ luminibus siccis i cclum erectis/ anuno infracto: hec verba/ vniuerso astante/ ⁊ audiente populo/ eo i funere/ ad deum ait. Domine deus meus/ qui me misellaz creasti/ ⁊ custodisti: quiq; amo rem seculi a me abstulisti: mihi q; pacientie virtutez contulisti te humiliter deprecor/ mihi i hanc horam tua eōferas beneficia: atq; solatia sueuis / deinde vt tibi dñe Jesu christe viuat hic filius meus dilectissimus: per quē/ btē omnes i eternum viuunt anime. Quiescat obsecro/ in te tandem liber tandem securus: tā demq; eternus. Ne reminiscaris/ oro dñe deus peccata eius: sed sue pueritie ignorantie ignosce. Excipe illum precor / ex hoc humili domicilio/ i tuam tutissimaz requiem: vt tādē te i splēdo:ibus setōrum tuorū sempiterno viuat euo. Hūc quippe egregium pietatis simul ⁊ grauitatis habitum nostra hec Damifella/ eo i actu prese tulit ⁊ declarauit. Ast vero/ quoniā iam satis de ei⁹ religione/ ceterisq; virtutibus: atq; patiētie ⁊ fortitudinis prestātia/ dictum est: Ihūc demuz/ de ipsius mirifico habitu/ ac dormitiōe dicendum est. Erat igitur ipri-
 mis Damifella Martinēga isigni forma/ ⁊ liberali: mediocriq; statura: moli carne/ prout eius filia superstes representat angela: vēusta ⁊ alachri semper facie: decēti colore interspersa: nigris oculis/ ⁊ aureis capillis. Et q̄q; suo vinēte viro admodum fuerit fecūda: postmodum tamē/ tāti fecit castimoniaz: vt ⁊ nature corporis/ atq; exterioribus cunctis/ sua virtute non modo resisterit: sed ⁊ viridum amantissimi interitum se quasi optasse visa fuerit. Unde ⁊ pro certo hoc haud dubito/ eam maluisse mori q̄ nubere: q̄q; a pluribus proceribus in coniugium instanter postularetur. Postremo/ hec feminarum optima/ in annum salutis nostre millesimum quadringentesimum/ ⁊ septuagesimū nonum: cum quartum ⁊ trigésimuz vite attigisset ānum/ (prout est fragilis hominum status ac cita ad interitum vita) vnus pene ebdomade langore/ in quintili mēse extincta est. Pro qua quidem emigratione/ optima mulier crebra huius vite efugit naufragia: fortuneq; vices/ ac ipsas frequētes sui corpusculi angustias: ⁊ vt in dubitato teneo/ expedita ⁊ libera ad sublimia celestis regionis accessit gaudia. Hec quippe sunt: que ex desyderio integerrimi animi optime mulieris: dilectissime nostre mente versauimus: que ⁊ presentibus atq; futuris omnibus hoc in voluminis calce quasi Epithaphyū succicte perstrinximus: vt oibus ei⁹ sanctimonia atq; virtutes fierent note. Eius beatam memoriam nulla mihi vn-
 q; arripient tempora / aut certe delebit obliuio: vt non mihi indigno patri suo viuat. Sed neq; hoc in loco ⁊ ipse subucritus sum / diuum imitari Hieronymum: qui dum suam Paulam Ro: matronam sanctissimam: in filie Blesille dormitiōez consolaret: his verbis vti nō extimuit. Dum spiritus hos reget art⁹

Oratio ad mirabilis.

De ipsius corporis forma.

De casti-
nientia-

illam mea lingua personabit. Illi meum desudabit ingenium. Nulla erit pagina que non Blesillam resonet. Reminisci illam certe nequeo / nisi semper cum gaudio singulari: et summi dei nostri inmensa cum laude: a quo bonum omne semper affluit. Haueram etenim quid in se honestatis quid modestie, quid religionis quid ve prudentie vigeret. Deum autem hoc propositum est: vt laudata virtus in Quia excitet Neptem hanc ad facinora sectanda preclara. Euz nulle maiores arbitrer animorum concitationes: quæ commemorare maiorum suorum laudes: que res hoc in se habet vtilitatis: vt studiosos incendat ad eas superandas: et ignavos ad imitandos. Hanc igitur Quiam damifellam tam pudicam tam religiosam atque magnificam cuius illustre nomē hec neptis hereditavit / haud nuper dubito quin ad vnguem sit imitatura: ymo longe preclarius antecessura. Quibus quidem virtutibus insignita ac celestibus armis vndique protecta et illustrata familias etiam parentum suorum clariores reddet. His preterea natura muneribus eximie illustrata puella non modicum, sue genitricis documēta atque exemplaria (cuius sermo et incessus et habitus doctrina est) adiumento erunt. Nam et quotidie (ad exemplum condam sue genitricis) horas canonicas Romano more impretermisse vna concelebrat et exoluunt. Et vt tanquam Sibylla deum mente gerere prefeferat: quotidie singulares ad deum effundit cum lachrymis orationunculas. Et quæquæ in litterarum disciplinis accerrimo ingenio videatur dedita non eidem profecto euenit: quod quibusdam qui in vna tamen arte vel in quibusdam solum excellere videntur: sed adeo versatilis ad omnia muliebria exercitia obeunda se exhibet: vt nil videat: quod mirifice non agrediatur ita vt nesciat proorsus ad quem primus ingenij vsus eam natura genuerit. De multis etiam ipsius donis atque gratijs multa possent scripto mandari sed potiora tantum ex more collegimus / et ea quidem que magis ad ipsius illustrandum nomē necessaria fore arbitrati sumus. Ob hoc enim viuet omnibus seculis omnigenisq; tolletur linguis etiam ignorantia emula inuita. Aliarum autem matronarum quæquæ magnarum ignauia torpentium / vix diurna recordatio erit peritura certe illarum vita cum nomine. Verum si quis forte suos oculos mulceri ac ex inani pictura se oblectari suauius cupit: huius puelle similitudinem ex vero hic impressam concernat. In qua et si oris hyllaritas: vel oculoꝝ motus ac viuudus color et hyllaritas faciei eius desint illud tamē liniamēta testantur permaximum: quod sit mitissimi ingenij puella atque amabilis imprimis: de qua tota eius propinquitas tanquam de rutilanti Rosa ecclesie plurimum congaudet. Eas obres quidam eximie ex nostris poeta non mediocriter exhibillatus: lepide hec cecinit carmina dicens.

Quid facis in terris Damifella triulcia: celum

Ingenijs debet talibus esse domus:

At scio quid facias: flores cum coniuge ditis

Non legis: ad stygios vt capiare lacus.

Cura tua est virtus: et iter meditaris ad astra

Nam virtus comites tollit ad astra suos:

Finis.

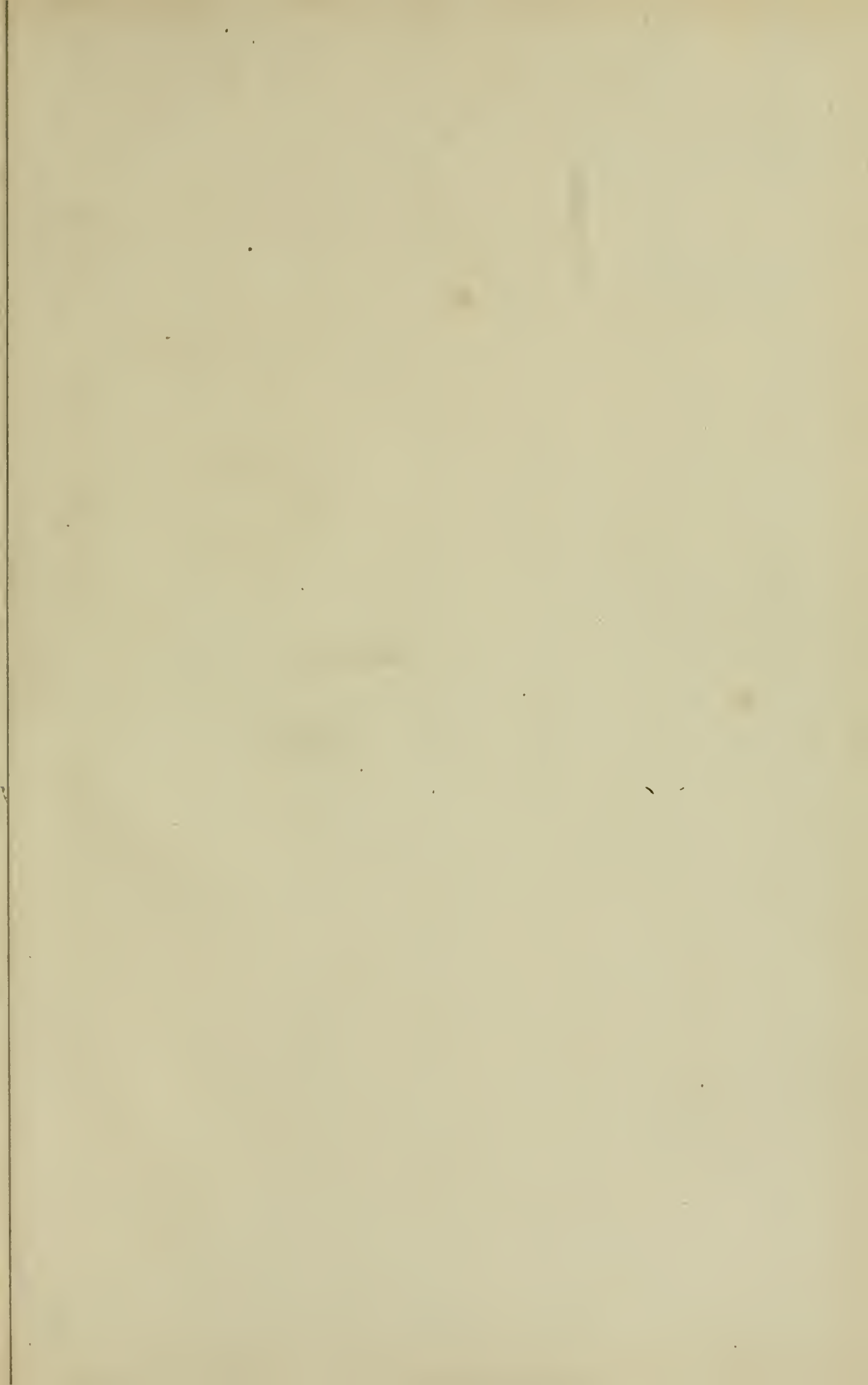
Registrum.

Opus de claris selectisq; plurimis mulieribus a fratre Ja. philippo Bergo
 mense editum explicit: maria cuz diligentia reuisuz z castigatū. per Reueren.
 sacre theologie doctores Magistrū Albertuz de placētia: z frem Augustinuz
 de Casali maiori eiusdē facultatis Baccalariū ordinis mīoz. Ferrarie impressuz.
 Opera z ipensa Magistri Laurentij de rubeis de Valentia. tertio kal. maias.
 anno salutis nre. M. cccclxxxvij. Religioso Inuictis. q; pncipe: Diuo Hercu
 le: Duce secundo: Ferrariēsis legiptime Imperante.

A	g	Registrum huius libri.	
prima alba	est samariam	anime exortabat	qñ fuisse
frater Jacobus	eo puata est	terret deum	que omnia forti
a	terent pmo	verus cristi	oculos vir
rerum quorūdas	regni pmum	dere sed	v
de maria virgine	me admodum	de diu multum	lum legiptimo
non secus	n	o	diui aurelij
ra calendarum	Jesu christo	tuam. M. ad	illa ob hoc
b	ny nupsiſz	viros suis	de angela
necessaria	crebat vt non	tūmodo panes	x
ipsi supra	tionē exhibeam	amatre fuscham	tendit idq;
ioanne	signari cūq;	in modū obsecra.	brunozus
in manibus	i	p	quādam
huius vite	De scā martina	sanctū epischopū	cunctis
c	quā disperndaz	nihil vos	lo confecto
filium z	rozes gentilium	que secundo	y
cum iunone	consurgerent	atq; liberos	aspectu ingenio
vaceq;	eo ad eandem	in latinum	quorum alter
curaq;	k	q	nam eius
niobes illustis	sagittas ieiuninz	reasumpere	non z admodum
d	est ad eam	matris pater	3
vento prospero	morie comēdauit	sapientia amabit	romani
ptus z ex	lumba virgo	de scā vrsula	bedificari
et mor q;	Qd speraui iam	r	ipsa asia
docuisse sciam	l	virtutum ac.	star nihil
riam a collis	nire maluit	accerbaz senectaz	Finis
e	triumpho potita	militar ex	
salusq;	constringor cessa	dicunt quo	
ciuitateq;	omnino est	tus non	
causam indctā	quasi per ignes	s	
thamiris pictric	m	cesarea illustis.	
eos accendit	vndatim	iohānes esto	
f	theophilo	filie amissione	
ego paulo	originem trahit	magnanimitate	
est marcho	quibus honorāf	t	
nupsit preterea	pia adiacet	scaturire	
mū videretur	n	gratia clara	

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

17/6

Subject

(Bottom margin) 18. and the
plain covers more,

P. B. Smith
J. J. Mason

TAPE 80-B
INCM 110
CT
320
=71
-97

